

ŹRÓDŁA DZIEJOWE.

POLSKA XVI^{-GO} WIEKU.

ŹRÓDŁA DZIEJOWE.

TOM XII.

POLSKA XVI WIEKU

POD WZGLĘDEM

GEOGRAFICZNO-STATYSTYCZNYM

opisana przez

Adolfa Pawińskiego.

TOM I.

WIELKOPOLSKA.

WARSZAWA.

W Drukarni Józefa Bergera, ulica Elektoralna Nr. 14.

—
1883.

Дозволено Цензурою.

Варшава, 10 Марта 1883 года.

WIELKOPOLSKA.

TOM I.

TREŚĆ.

Wstęp.

	Str.
Źródła do geografii i statystyki Polski XVI w.	1—37

I. Rozległość.

Rozległość województw i powiatów	39—58

II. Ludność.

I. Ilość parafij, wsi i miast oraz stosunek ich do rozległości powiatów i województw	61—68
II. Ilość łąnów kmiecych w każdym powiecie i w każdym województwie, jako miara uprawy ziemi i jej zaludnienia.	69—83
III. Zaludnienie oraz przybliżone obliczenie ludności:	
a) Ludność kmieca	84—91
b) Ludność zagrodnicza i komornicza	92—100
c) Ludność przemysłowo-rzemieślniczo-wiejska	101—103
d) Ludność dworów szlachty folwarcznej oraz szlachty zagrodowej	104—107
Obliczenie szczegółowe ludności wiejskiej w województwach	
Wielkopolski	108—109
e) Ludność miejska	110—117
Wnioski ogólne o zaludnieniu Wielkopolski	118—127

III. Stosunki własności ziemskiej.

Wstęp.	1) Dobra królewskie	131—134
	2) Dobra duchowieństwa.	135—137
	3) Dobra szlachty folwarcznej	138—144
	4) Zagrody szlachty częstkowej.	145—152
	5) Łany wójtowskie albo sołeckie	153—156
	6) Łany karczmarskie, młynarskie i łany wolne osadników .	157—158
	7) Zagrody i osady kmiecie	159—160
	8) Dobra i włóki miejskie	161—163
	Uwagi i wnioski ogólne	164—170

I. Województwo Poznańskie.

	Str.
1. Powiat Poznański	3—44—58
Miasta i miasteczka	46—58
2. Powiat Kościański.	59—97
3. „ Wschowski	98—103
4. „ Wałecki	103—107

II. Województwo Kaliskie.

1. Powiat Kaliski	108—141
2. „ Gnieźnieński.	142—166
3. „ Nakielski	167—179
4. „ Keyński	180—195
5. „ Pyzdrowski.	196—222
6. „ Koninowski.	223—145

III. Województwo Inowrocławskie.

1. Powiat Inowrocławski	246—254
2. „ Bydgoski	255—268

IV. Ziemia Dobrzyńska.

1. Powiat Dobrzyński	269—286
2. „ Rypiński.	288—310
3. „ Lipnowski	311—334

W S T Ę P.

ŹRÓDŁA DO GEOGRAFII I STATYSTYKI POLSKI XVI-GO WIEKU.

Znaczenie statystyki dla badań historycznych.—Stan materiałów statystycznych w ogóle, gdzieindziej i u nas.—Różne okresy gospodarstwa skarbowego w Polsce. Stan rejestrów skarbowych XVI wieku.—Wartość ich pod względem geograficznym mimo ich różnoczesność.—Dokładność najwyższa za Stefana Batorego.—Opis ksiąg Rejestrów skarbowych pod względem kształtu i treści wewnętrznej: papier, format, układ i oprawa.—Osnowa rejestrów czysto podatkowa.—Usprawiedliwienie pobranego podatku sejmowego.—Rozkład wsi pod szczegóły według parafij.—Wykaz łańów opodatkowanych.—Później w połowie XVI wieku większa różnorodność działów, rubryk i szczegółów.—Opis oddzielnych rubryk.—Wykaz miast i miasteczek.—Stopień dokładności rejestrów.—Środki osiągnięcia jej przez organa skarbowe XVI wieku. Ścisłość rejestrów pod względem nazw geograficznych w XVI wieku.—Ścisłość liczb statystycznych.—Niektóre uchybienia.—Mała skuteczność przysięgi wymaganej dla osiągnięcia większej dokładności deklaracyj podatkowych. Niedokładność rejestrów z pierwszej połowy XVI wieku pod względem statystyk rolnictwa.—Plan wydawnictwa.—Usprawiedliwienie jego układu i rozkładu.—Spożytkowanie natychmiastowe materiału.—Obliczenie rozległości wojewodztw i powiatów oraz ich zaludnienia.

Wszędzie jest uznaną i powszechnie stwierdzoną wielka waga oraz niezmierna doniosłość statystyki w jej najrozleglejszym znaczeniu. Nikt się bez niej obejść nie może, ktokolwiek pragnie zastanowić się pilniej nad stanem i rozwojem politycznym oraz społecznym zarówno obecnej chwili jak i minionych czasów. Dowodzić tego szerzej na tém miejscu, nie masz żadnej potrzeby. Dość spojrzeć na ludne biura statystyczne, utrzymywane kosztem publicznym w każdym państwie, dość rzucić okiem na nieprzejrane stosy ich pracowitych wykazów, aby przypomnieć sobie ogólnie przyjętą prawdę, że liczby statystyczne stanowią nieodzowny warunek prawidłowego i trafnego rozwiązywania zagadnień z zakresu życia wewnętrznego każdego kraju, każdej społeczności. Wskazówki, których statystyka dostarcza, są dla męża stanu ową busolą, co prowadzi żeglarza po bezdrożnych przestworach rozległego oceanu do upragnionej przystani. Z jej wniosków korzysta zarówno prawodawca na sejmie, w parlamencie lub w zgromadzeniu narodowém, kiedy nowe ustawy powołuje do życia, jak i filozof na katedrze, publicysta w swym zawodzie dziennikarskim lub uczony w ciszy swjej pracowni, którzy liczbą statystyczną mierzą stan moralny społeczeństwa w danej chwili i przy świetle téj nauki rozpoznają ukryte przed okiem innych ludzi drogi rozwoju, po jakich się toczy rydwan życia społecznego.

Oddawna téż już umiano ocenić doniosłość przysługi, jaką może świadczyć statystyka badaniom dziejowym ubiegłych czasów. Bo słusznie rozumował sobie ten, który mówił, że co dziś jest terażniejszością, będzie później przeszłością, a każda przeszłość, każdy stan miniony, każdy okres dokonany, zamknięty, był w pewnej chwili także tylko dobą współczesną, był terażniejszością. Więc to co dziś dla polityka, filozofa lub publicysty jest ową po-

chodnią rozświecającą tajniki rozwoju organizmu społecznego, może stać się a poniekąd staje się rzeczywiście takim dzielnym środkiem i taką nieocenioną pomocą dla historyka, który dla zrozumienia przeszłości pragnie sięgnąć głębiej swym wzrokiem w istotę i duszę tych zewnętrznych wypadków, o jakich wspomina powierzchowna kronika lub opowieść czepiająca się tylko ciekawych zdarzeń politycznych. Ale jakkolwiek od dawnego czasu oceniono trafnie wartość statystyki dla badań dziejowych, nie zdołano jednak z powodu braku właściwych środków spożytkować należycie jej pomocy naukowej. Statystyka, jak wiadomo, jest umiejętnością bardzo młodą, wyrosłą na łonie naszego wieku; jej przeto plony idą na pożytek tych badań, które dotyczą najświeższego, tylko co minionego czasu. Im się zaś dalej wstecz cofamy, im zstępujemy głębiej do lat dawniejszych, tém się zmniejsza zakres tak rozległych dziś wiadomości statystycznych, coraz węższém korytem płynie jej strumień, wnioski tracą wiele na swęj pewności, liczby stają się chwiejnemi i wreszcie to obfite w obecnej porze źródło dla dziejów tego lub innego z państw nowożytnych zasycha i niknie zupełnie. Jeżeli istotnie w miarę tego, jak się głębiej zapuszczamy w przeszłość, zmniejsza się bogactwo materyałów statystycznych, tém cenniejszemi poniekąd stają się wszelkie szczegóły, jakiekolwiek tego rodzaju wiadomości, choćby im brakło zaokrąglenia, pełni i téj ścisłej formy, w jakiej się dziś ukazują umiejętne prace biur statystycznych. Można by nawet twierdzić nie bez pewnej słuszności, że znaczenie i doniosłość wskazówek statystycznych rośnie w stosunku geometrycznym odległości czasu wstecz mierzonego.

Badania téż dziejowe od chwili, kiedy się udoskonaliła ich metoda poszukiwań, zawsze krczysłały z wielką skwapliwością ze wszelkich choćby najdrobniejszych szczegółów, przy pomocy których możnaby rozjaśnić ciemne zagadnienia z zakresu ekonomiki politycznej i społecznej dawno zamarłych wieków. Dostarczają takich wiadomości nieraz kroniki, inwentarze gospodarskie, rejestra dochodów lub wydatków, ale zawsze tylko w kształcie bardzo ułamkowym, niedokładnym. Posiadają one przeto wartość względną, o ile nie masz innych liczb pewniejszych i pełniejszych. Zwykle téż jest to materyał bardzo suchy i skąpy, ubogi, rzucający niezbyt obfite światło na sprawy niższego rzędu, mniejszego znaczenia. Z nich nigdy nie można zbudować jakiegś

wyższej drabiny, zkądby się dało okiem ogarnąć cały obszar państwa, całe pole życia społecznego. Czasem zabłyśnie w nich jakieś światelko drobne i pozwoli wyświetlić cząstkę strony ekonomicznej: to wartość przedmiotów codziennego użytku, to cenę produktów rolnych. Niekiedy uchyli się zasłona z gospodarstwa publicznego: to stopa podatkowa da się wymiarkować, to siła zbrojna da się obliczyć; ale te zdobycze mozolnych poszukiwań naukowych nigdy nie nabiorą niewzruszonej pewności nowocześnie wywodów statystycznych, nie otworzą przed nami szerszych widoków i nie pozwolą dojrzeć ukrytych sprężyn ruchu społecznego.

Obficie nieco płynie źródło wiadomości statystycznych z rozmaitych czasów z ksiąg i rejestrów, które we wszystkich krajach spisywano i sporządzano dla celów skarbowych. Jest to nieprzebrana krynica, zwłaszcza gdzie się ten materiał dochował całkowicie. Są to prawdziwe skarby, które umiejętna ręka uczonego badacza potrafi przerobić na nieocenione drogoczkazy wśród pomroku naszej niewiadomości o kroczącej naprzód cywilizacji. W państwach, w których zwracano pilniejsze staranie na urządzenie całej skarbowości w jej najrozleglejszym rozgałęzieniu, w których rozwinął się na szeroką skalę systemat opodatkowania obok udoskonalonej rachunkowości, tam też bogatsza pozostała spuścizna, o ile jej zachowaniu aż po dzień dzisiejszy sprzyjał czas pობлаżliwy. Do takich nieocenionych pomników, że tu o wielu innych zamilczę, należą owe zwoje papierowe rejestrów podatkowych, które dotyczą urzędów skarbowych i dochodów w wielkim państwie arabskim chalifów bagdadzkich, a które sięgają połowy VIII wieku naszej ery chrześcijańskiej. Dają nam one z epoki tak odległej, kiedy się u nas jeszcze nie zanosiło na zawiązki polskiego państwa nad Gopem, najdokładniejszy obraz pod względem geograficznym i finansowym dwudziestu kilku prowincyj obszernego państwa. A wydobyto je na jaw, jak wiadomo, niedawno, bo zaledwie w pierwszej połowie bieżącego stulecia.

I nam przekazały minione, choć nierównież świeższe wieki ojczystych dziejów, spadek znaczny, bogaty, spadek, który posiada pod wielu względami niepospolitą wartość. Czas wszystko niszczący wprawdzie uszczuplił już nie jeden zagon z tych łąnów naszej ojcowizny, ale zawsze jednak i to dziedzictwo, które pozostało, ma

wielką wagę w obec badań dziejowych. Nie mówimy tu o luźnych, rozproszonych notatkach rachunkowych tego lub innego miasta z XIV wieku, klasztoru lub biskupstwa, grodu lub dworu królewskiego. Nie mamy tu na myśli kilku ksiąg podskarbstwa nadwornego z czasów Władysława Jagielly, z których już A. Przędziecki ogłosił wyciągi. Nie wspominamy wreszcie o księgach uposażeń kościelnych jak *Liber beneficiorum* Długosza lub Łaskiego, ale mamy raczej na uwadze cały materiał, jaki pozostawiła po sobie główna, naczelna i najwyższa, w zakresie poruszonego tu przedmiotu, instytucja w dawniej Rzeczypospolitej, a którą było podskarbstwo koronne czyli ministerjum skarbu. W ciągu trzech ostatnich wieków istnienia Rzeczypospolitej aż do jej upadku łączyły się tu jak promienie w ognisku wszystkie urządzenia skarbowe, tu było serce i dusza całego gospodarstwa finansowego rozległych obszarów, które dawną Polskę stanowiły. W archiwach przeto tej instytucji spoczywały nieprzeliczone bogactwa wiadomości statystycznych niezmierniej wagi i wielkiego znaczenia, jako ogarniające nie szczupłe zakresy pojedynczych gałęzi wewnętrznego zarządu, ale obszerne dziedziny ekonomiki politycznej całego państwa. Spoczywają one poniekąd i dziś jeszcze w tych różnych archiwach, dokąd się dostały wśród ogólnego rozproszenia oddzielne rodzaje lub grupy rejestrów oraz wykazów, ale oczywiście w szeregach zdzięsiątkowanych, przereźdzonych jak wojsko po walnej bitwie przegranej.

Jakkolwiek wartość naukowa całego tego materiału, rozrzuconego dziś po różnych kątach, jest istotnie wielka i byłaby nierównie większą, gdyby się to wszystko znów razem dało zgromadzić i do jednego sprowadzić źródła, zauważyć atoli należy, że i w tym danym a pomyślnym wypadku okazałaby się wielka nierówność i niejednostajność. Pochodzi to stąd, że i samo gospodarstwo skarbowe przebywało różne koleje swego rozwoju: miało ono chwile swojego rozkwitu, przynajmniej względnego, miało znów dobę zupełnego upadku. Raz panowała większa ścisłość w rachunkach, większa dbałość o przechowywanie nagromadzonych ksiąg i rejestrów, i większe było zjednoczenie w środkowej instytucji podskarbstwa koronnego; to znów nastąpiła epoka rozluźnienia, kiedy i liczby z dawnych karbów oraz rubryk zaczęły wychodzić. Wziął górę zamęt, nieład i nierząd: powoli rozstrzelanie się wytworzyło a za nim poszła

zgubna rozsyпка. Wraz z rozprzeżeniem w głównym zarządzie skarbowym zakradała się niedokładność w rachunkach, i na odwrót: dobry ład, sprężysta władza w gospodarstwie publicznem prowadziły za sobą większą pewność i znaczniejszą obfitość wiadomości statystycznych.

Najcenniejsze skarby kryją się w archiwach podskarbstwa koronnego, wtedy gdy w pierwszym okresie zarządu skarbowego dawniej Polski sejm walny koronny był źródłem władzy ustawodawczej i jednoczył w sobie wraz z podskarbisem koronnym i królem władzę kontrolującą, władzę sprawdzającą wszystkie rejestra dochodów i rozchodów państwa. Do sejmu całej Rzeczypospolitej znosili poborcy sejmowi szczegółowe wykazy wszelkich podatków pobranych z mocy uchwały sejmowej; tu wszystko spływało do jednego miejsca, jak liczne rzeki do wielkiego morza. W tym okresie, który sięga doby rozwinięcia się ogólnej izby poselskiej, a więc się opiera o schyłek XV wieku, trwa zaś przez cały wiek XVI i wkracza jeszcze w pierwsze dziesiątki następnego stulecia, rozwinęła się bujnie dokładna rachunkowość, wyrobiły się na trwałych podwalinach urządzenia skarbowe, powstały ściśle i rozumne zasady kontroli, baczniejszym stał się nadzór ogólny.

W następnym okresie, który zaczyna się mniej więcej od śmierci Zygmunta Wazy i sięga aż do czasów Stanisława Augusta, słabnie, jak wiadomo, siła dośrodkowa urządzeń skarbowych. Rozluźniły się węzły, które poprzednio spajały ogniwa niższych podwładnych organów z instytucją główną i naczelną, jaką było podskarbstwo koronne i poniekąd sejmujące stany. Z rąk walnego sejmu koronnego, jednoczącego w sobie promienie całego życia prawnopolitycznego Rzeczypospolitej, wyslizga się dawne służące mu prawo kontrolowania wszelkich przychodów i wydatków, przechodzi zaś na ziemie i województwa. Poprzedni systemat wybierania poborów, znoszenia ich do podskarbstwa wywrócono całkowicie: potargały się więc i poplątały nici wielkiej sieci organicznej, co obejmowała obszary Polski od końca do końca i wśród tej rozsyпки, tego rozbicia nastąpiło powszechne rozproszenie materiałów, które dawniej pozostawały w archiwum podskarbstwa. Do sejmu przychodziły odtąd pod rozpoznanie i roztrząśnienie tylko ogólne rachunki, często bardzo niedokładne i rozproszone, bo i sejm stanowił już tylko wyższą instancją kon-

troli i nie miał dość powagi i siły, żeby pilniej wglądać w gospodarstwo pieniężne sejmików prowincjonalnych. Teraz więc głównie w aktach urzędów grodzkich osiadała szczegółowa rachunkowość, dotycząca rzeczy skarbowych, która dawniej miała swe jedyne siedlisko w archiwum podskarbstwa. Ponieważ zaś gospodarstwo powiatowe w sprawach skarbowych najmniej doznawało ze strony szlachty pieczęlowitości, nastąpił więc niebawem upadek jego zupełny, zakradł się nieład, a później rozgościły się pustki i chwasty. Dla statystyki na tych ugorach plon lichy albo go też wcale nie masz.

W późniejszym czasie od chwili ustanowienia za Stanisława Augusta komisji skarbowej i rady nieustającej, znów ekonomika polityczna doczekała się lepszych czasów. Odtąd też ożywia się źródło wiadomości statystyki skarbowej, strumienie płyną coraz obficie, wzbierają coraz więcej i rozlewają na wsze strony życia politycznego i społecznego ciekawe i pouczające wiadomości. Ale krótkie trwanie tych instytucji, których rozrostowi nie sprzyjały pełne zamieszania czasy, nie pozwoliło także zasobom naukowego materiału nagromadzić się w archiwach. Prócz tego zauważyć i to jeszcze wypada, że już w owej epoce bliższej naszego stulecia coraz częściej spotykać można materiał statystyczny w licznych pismach współczesnych, drukowanych rozporządzeniach, taryfach i wykazach.

Właściwie więc ze względu na odległość czasu i na ubóstwo innych źródeł wyświecających wewnętrzny stan państwa i narodu, możnaby się w swym sądzie o ważności tych materiałów statystycznych zawahać tylko co do pierwszego i drugiego okresu. Szala w tym razie przechyla się to na lewo, to na prawo, ale ostatecznie zapewne najwięcej zaważy ten okres, który i najdawniejszej, przynajmniej względnie sięga epoki i tém samém wstecz daleko poza siebie rozrzuca na ciemne dziedziiny promienie światła i największą obfitością się odznacza. Wprawdzie i w drugiem stadyum rozwoju naszej skarbowości nasuwa się pod badawczy umysł tyle jeszcze nierozwiązanych zagadnień, a pozostałe rejestra skarbowe tyle podają środków ku ich rozplątaniu, że i to pole pracy z czasem nie okaże się bynajmniej jałowem. Ale ku pierwszemu, ku schyłkowi XV a początkom XVI wieku, z taką gorączkową ciekawością rzuca się dziejopis polski, pragnąc po-

znać dokładniej już u kolébki te młode a wielkie instytucje, te związki bujnego organizmu i pełnego zadatków życia, jak się ono w swój pełni ukazuje na wielkiej scenie wypadków pierwszej połowy XVI stulecia. W drugim zaś okresie instytucje, które były sprężyną całego ruchu, jak np. sejm koronny, przeszły już wtedy przez południe swego rozwoju i chyliły się ku upadkowi. Dlatego słabnie poniekąd i sama ich żywotność. To też się kurczy materiał statystyczny, rozpraszają się rejestra, niedbałość wyszczerbia je dotkliwie, podsycha źródło i dawna różnorodność zanika zupełnie. W XVII wieku wykazy poborowe, w skutku wywrócenia systemu jednostajnego opodatkowania przez sejmujące stany, obejmują tylko ogólną liczbę dymów wiejskich. Mamy tu na myśli powszechnie znane „taryfy,” wtedy gdy z poprzedniego wieku tryska jeszcze taka obfita krynica. Po wojnach szwedzkich, po wielkim zubożeniu kraju przez napady kozackie i tureckie, rozsypało się w gruzy tyle miast, obrócono w perzynę tyle wsi i osad, po których śladu nie pozostało i wraz z dymem pożaru uleciała na zawsze sama nazwa geograficzna, jaką jeszcze poprzednie wykazują rejestra. Ze względów więc tylko co przytoczonych, a mianowicie też z uwagi na tak często opłakiwany przez naukę brak materiałów do geografii dawnej Polski, wypadło działalność naszych skromnych sił i zasobów wydawniczych zwrócić ku ogłoszeniu tego, co stanowi najbogatszą skarbnicę, ku rejestrom skarbowym z końca XV oraz całego XVI stulecia.

W jednym z poprzednich tomów naszego wydawnictwa (tom VIII) znajdzie czytelnik szczegółowy obraz urządzeń skarbowych w Polsce w połowie XVI wieku. Nie ma tu potrzeby powtarzać tego, o czym się już gdzieindziej obszerniej powiedziało. Wystarczy tu przypomnieć tylko, że podatki, które dotyczyły całego kraju, całą Rzeczpospolitą, uchwalano od czasu do czasu w miarę potrzeby, zwykle dla prowadzenia wojny i uchwalano na sejmie. Sejm wyznaczał za każdym razem z pośród siebie, ze swego łona albo w ogóle ze szlachty—poborców, którzy zebrane według ustanowionej zasady podatki, znosili do podskarbstwa koronnego i na sejmie przed podskarbisem tudzież przed panami, oraz do tego przeznaczonemi posłami zdawali sprawę albo czynili liczbę ze swojej czynności poborczej. Ponieważ podatek stanowiony przez sejm, był głównie opodatkowa-

waniem gruntowém, który spadał na role uprawiane przez kmieci, bo folwarki szlacheckie były wolne od wszelkich opłat pieniężnych, rejestra więc poborowe czyli wykazy pobranego podatku gruntowego, powinnyby były zawierać w sobie dokładny spis wszystkich posiadłości ziemskich, miejskich i wiejskich, jakie uprawiała najliczniejsza klasa ludności ówczesnej Polski, ludność rolnicza. Każdy poborca składał rachunki z całego powiatu, ziemi czy województwa, do którego był przeznaczony, wymieniając systematycznie i po szczególe każde miasto, każdą wieś, ile z niej ściągnął podatku i z jakiej zasady, według jakiej normy. Powtarzało się to postępowanie rachunkowo-skarbowe za każdym razem, ilekroć ustanawiano na sejmie pobory i ilekroć je znoszono do skrzyni podskarbstwa koronnego. W skutku więc takiego urządzenia skarbowości sejmowej, gdzie jawność i udział izby poselskiej dawały znaczną rękojmię dokładności sporządzanych wykazów, w skutku ustalonego z biegiem czasu porządku i ładu w rachunkowości skarbowej, gromadziły się w archiwum podskarbiego, z każdego sejmu poborowego, pojedyncze i oddzielne ze wszystkich województw spisy i rejestra dochodów, zawierające w sobie mniej lub więcej dokładny obraz całej Polski. Ponieważ ustanawiano podatki na potrzeby wojenne, niekiedy dość często, czasami rok za rokiem, jak za Stefana Batorego ośm lat zrzędu, więc z takich rejestrów dałyby się ułożyć tabele ogólne, któreby wykazywały siłę podatkową całej Rzeczypospolitej z każdego niemal roku. Albo możnaby także zestawiać wykazy oddzielnych ziem i województw, jako stanowiących tu i owdzie odrębną całość i układać sobie z nich obraz stopniowego rozwoju, ich strony ekonomicznej, ich bogactwa, zamożności, albo obraz upadku, zubożenia.

Z uwagi na niezmierną doniosłość takich ogólniejszych wykazów porównawczych i na niesłychanie nauczające wnioski, na jakie naprowadzić mogą podobne tabele lub rejestra, któreby ogarnęły w danym czasie całą Polskę wzdłuż i wszerz, trzebaby koniecznie dać pierwszeństwo tym synchronistycznym przed oddzielnymi, że tak powiem, wojewódzkimi, idącemi po sobie w ścisłym następstwie czasu. W duchu tego przekonania było usilnem naszym staraniem, ogarnąwszy ogrom materiału, ugrupować go według wyrażonej właśnie zasady. Niestety, mimo

niesłychane bogactwo źródeł, zamiary pozostać musiały bez skutku, bo po najpilniejszym przeszukaniu wszystkiego, cokolwiek odnaleźć było można, okazało się, że z liczby kilku tysięcy pojedynczych rejestrów XVI wieku nie dało się zebrać takich z całej Rzeczypospolitej, któreby się odnosiły, dajmy na to, do roku 1504, 1507, 1526 lub jakiegokolwiek innego, kiedy był ustanowiony podatek sejmowy i kiedy w skutku tego sporządzano i składano podskarbiemu wykazy. Bo trzeba i o tém wspomnieć, że te rejestra podatkowe oprawne w wielkie księgi, są ugrupowane nie według zasady współczesności, ale wprost przeciwniej, według województw oddzielnych i w tym razie bynajmniej nie w ścisłym następstwie czasu.

Po tak przykrym i smutnym zawodzie, jakżeż postąpić wypadło? Chyba dobierać z najbliższych lat wykazy i zapełniać niemi spotykane braki. Ale i w tym wypadku stanęły na zawadzie nieprzewidywane przeszkody, bo przy mozolnem kombinowaniu przeróżnych lat i rejestrów, nieraz w jednym lub drugim województwie potrzeba było przeskakiwać znaczne lat odstępy. Z wielu ważnych naukowych pobudek wypadło zapewne, nie oglądając się na mniej lub więcej skompletowaną całość, zacząć dobierać najdawniejsze rejestra podatkowe, które sięgają wstecz aż w okres panowania Kazimierza Jagiellończyka lub Olbrachta, a więc w epokę będącą na schyłku XV wieku. Jednakże gdy z owego okresu wykazy tylko do wyjątkowych należą, bo główne źródło otwiera się nie wcześniej jak z początkiem XVI stulecia, i gdy nadto i te pierwsze zawiązki rachunkowości skarbowo-sejmowej wiele przedstawiają braków, postanowiliśmy w ogłaszaniu obecnych materiałów mieć przedewszystkiem na widoku potrzeby naukowe bieżącej chwili i starać się zadość uczynić wymaganiom zaniedbanej u nas geografii i statystyki, stawiając w drugim rzędzie sprawy skarbowe, oraz nastręczające się ztąd liczne a mniej pilne pytania i zagadnienia z zakresu statystyki finansowej.

Ze względu na geografiją, chodziło głównie o to, żeby narazie raz poznać dokładnie całą Polskę w danym wieku: nie tylko jej województwa, powiaty, grody, miasta i miasteczka, co zresztą po pracach Święckiego i Balińskiego jest już prawie rzeczą zbyteczną, ale jej wszystkie zgoła wsi, wszystkie bez wyjątku, choćby najmniejszą osadę, złożoną z kilku morgów za-

grody szlacheckiej. Chodziło o to, żeby ostatecznie już raz posklejać całą lepiankę, choćby z różnych, ale niezbyt od siebie oddalonych lat. Niechby już raz zrąb cały dachem pokryty stanął. Ponieważ w nazwach geograficznych, w podziale administracyjnym kraju, różnica kilku lat nie nadweręży prawdopodobnie dokładności spisu ogólnego, łatwiej więc nam było przystać do takiej myśli i taki zamiar przeprowadzić do skutku. Rejestr, dajmy na to, geograficzny z r. 1578, jednego powiatu w pewnym województwie, z rejestrem drugiego powiatu téżże ziemi z 1581 roku, nie będzie wcale psuł charakteru współczesności, mianowicie co do nazw geograficznych. Zresztą nawet i większe przedziały czasu między tym lub owym rejestrem w epoce, kiedy ustalało niemal zupełnie zakładanie nowych osad, nie zdołałyby umniejszyć wartości istniejącego materiału, zwłaszcza pod względem nazw miejscowości. Z tych téż powodów położyliśmy sobie za zadanie odbudować w całej pełni Polskę w XVI wieku z jej liczną rzeszą miast i miasteczek i z tysiączną drużyną jej wsi, siół i osad.

Ze względu na statystykę, a mianowicie na niezbędną jej ścisłość i dokładność wypadło i tu także uczynić pewien wybór. Rejestra i wykazy skarbowe nie zawsze, nie z każdej epoki nawet pierwszego okresu posiadają jednakową wartość. Wspomniało się o tém już wyżej. Z postępem czasu wzrastał w podskarbstwie koronném ład i porządek, z rozwojem powagi sejmu i jego władzy udoskonalała się kontrola, powiększono w wykazach liczbę rubryk, zaprowadzono większą specjalizacją oddzielnych pozycji rachunkowych. Z czasów Zygmunta Starego rejestra są jeszcze dość proste, suche i sumaryczne: jest nazwa wsi i obok ilość łanów, z których pobrano podatek. Nad to nic więcej. Za Zygmunta Augusta już częściej znachodzi się nazwisko właściciela wsi, wymienione są młyny, gorzelnie, huty lub tym podobne szczegóły, które się wiążą z opodatkowaniem. Ale dopiero za Stefana Batorego ukazuje się różnorodność liczb statystycznych i obfitość rubryk, specjalizacja każdej niemal pozycji w całej pełni. Już w téj dobie otwierają się złotodajne przed badaczem kopalnie, już odtąd można pełną ręką sięgać po obfity plon naukowy! Taką epokę dla statystyki polskiej stanowi jeden ważny rok,—rok 1578.

Było to w przededniu wielkiej wojny, do jakiej się król Stefan gotował z Iwanem Groźnym. Na sejmie uchwalono pobór, podniesiono stopę podatkową, przedsięwzięto wszelkie środki, aby podatki wpłynęły do skarbu całkowicie, nieuszczuplone przez nadużycia ani opodatkowanych, ani egzaktorów poborowych. Ustanowiono przeto ściślejszą kontrolę, wydano uniwersał czyli instrukcją, w której po szczególe wymieniono zarówno osoby jak i przedmioty podlegające opodatkowaniu. Każdy zobowiązany był pod przysięgą oddawać pobór, każdy przysięgał na rzetelność podanej przez siebie ilości uprawianych łąnów i t. p. Rejestra też poborowe z 1578 r. przez cały czas panowania Batorego służyły w podskarbstwie za podstawę do obliczania przewidzianych na ten lub inny rok dochodów publicznych. Nawet i w późniejszym czasie zawsze wielką przywiązywano do nich wagę. Za Zygmunta Wazy uniwersały poborowe zredugowane w owym pamiętnym 1578 roku służyły za wzór, który niekiedy odpisywano z małemi bardzo zmianami. Za normę zaś opodatkowania albo za mnożnik, przez który mnożono jedność podatkową, brano jeszcze w 40-ści, ba nawet w 50-siąt lat po Batorem liczby wyrażone w kwitach, według jakich za niego wydano pobór łąnowy. Słusznie uważano ten rok tak pamiętny, jak lata wielkich urodzajów, za rok najobfitszych dochodów państwa. Jest on też istotnie takim i to nie tylko pod względem bogatego plonu, jaki na jego łąnach wyrósł dla statystyki ekonomicznej: ale zarazem jako najzupełniejszy i najdokładniejszy w XVI wieku pod względem geograficznym. Przez nadużycia poborców opuszczano nieraz wiele wsi, utajono je przez chęć zysku, czy to ze strony egzaktorów, czy też opodatkowanych; w pomienionym zaś roku, o którym tu mowa, dołożono wszelkich starań, użyto wszelkich środków ścisłej kontroli, aby zewsząd wyciągnąć to, co się według uniwersału czy według postanowienia sejmowego skarbowi należało. Więc choć rok 1578 i w ogóle lata Stefana Batorego względnie do lat początkowych XVI wieku, z których dochowały się lubo nie całkowicie (brak Podlasia, Wołynia), mogą się wydać dość późnemi, materiał jednak pod względem swego ogólno-naukowego znaczenia dochodzi w tej epoce do najwyższego stopnia możliwej pełni i dokładności.

Dlatego też, dobierając rejestra poborowe dla złożenia z nich obrazu geograficzno-statystycznego całej Polski XVI-go wieku

w danym określonym peryodzie czasu, braliśmy przedewszystkiem i najchętniej wykazy z epoki Batorego, a właściwie zaś z pierwszego roku owęj ścisłości t. j. z r. 1578 albo najbliższych po nim idących, bo w dwóch poprzednich latach (1576, 1577) rządów tego króla księgi skarbowe po dawnemu nie mało przedstawiają braków. Tam zaś, gdzie rejestrów z pomienionej epoki nie było, zastępowaliśmy je innemi z czasów Zygmunta I lub Zygmunta Augusta, dobierając zawsze lata względnie najdokładniejszych spisów. W kilku razach nawet, w miarę jak pozwalało miejsce, stawialiśmy wiadomości z rejestrów Zygmontowskich obok w rubrykach Batorowych wykazów. I tak, podaliśmy w kilku województwach liczbę kmieci obok łańów przez nich uprawianych, o jakich dają wiadomość wcześniejsze lub późniejsze rejestra. Prócz tego dla wzoru daliśmy po jednym najdawniejszym wykazie wszystkich wsi z końca XV wieku, ziemi sieradzkiej z Wielkopolski i województwa Krakowskiego z Małopolski.

*

*

*

Po określeniu ogólnej wartości ksiąg skarbowych XVI wieku dla geografii i statystyki, przejdźmy do szczegółowego ich opisu, aby później dokładniej zastanowić się według zasad krytyki historycznej, nad stopniem ścisłości mieszczących się w nich szczegółowych wskazówek.

Wszystkie rejestra poborowe od najdawniejszych czasów, które się tu i owdzie dochowały z końca XV wieku, pisane są nie na pergaminie, ale na papierze, będącym już wtedy w powszechném użyciu. Format branego w tych celach papieru bywał rozmaity, co zależało zapewne nieraz od warunków miejsca i czasu, w których poborca swój wykaz sporządzał. Mamy więc wielorakie przed sobą kształty, zaczawszy od wąskiego a podługnego, z czego powstawały owe księgi zwane dudkami, a kończąc na arkuszowych o większych lub mniejszych rozmiarach. Wśród tej wielkiej różnorodności możnaby tu cztery rodzaje, jako wydawniejsze zauważyć. Najmniejszy format ósemki czyli dzisiejszego kajetu, ma na wysokość 0,21 m., szerokości zaś 0,16 m. Drugi kształt folio czyli zwykłego arkusza, posiada następujące wymiary: wysokości 0,33 m., szerokości 0,21. Trzeci zaś format nazwijmy wydłużonym, gdzie wysokość dochodzi do 0,44 m., a szerokość tylko do 0,17. Wreszcie czwarty kształt dudek, przedsta-

wia zeszyt mający wysokości 0,33, a szerokości zaledwie 0,11. Wszystkie rejestra poborowe, które trzymano dawniej w archiwum podskarbstwa pojedynczo, luźnie, zebrano później i oprawiono, jak się zdaje, już w XVIII wieku, w oddzielne księgi, trzymając się w tym względzie nie zasady synchronistycznej, ale terytoryalnej, według ziem i województw. Nie przestrzegano tu jednak i w tym razie ścisłości geograficznej i następstwa po sobie czasu. Trzy wielkie księgi województwa sieradzkiego, z których każda ma po 0,20 m. grubości, obejmują kilkadziesiąt rejestrów poborowych z lat poprzeczanych między sobą, a w innych znów pomieszane powiaty jednej ziemi z powiatami sąsiedniego województwa, jak np. w księgach brzesko-kujawskich, w których są także i wykazy ziemi dobrzyńskiej. Księga 24 zawiera w sobie rejestra poborowe województwa sieradzkiego z lat: 1489, 1490, 1491, 1496, 1497, 1510, 1511, wtedy gdy następna zaczyna znów od 1508, 1510, 1518 roku i t. d., a trzecia wraca się do roku 1515, i t. p.

Osnowę rejestrów stanowią szczegółowe rachunki z podatku pobranego przez poborcę sejmowego. Stopa podatkowa czyli zasada albo norma wybierania podatku i stosowania jej przez poborcę do osób i przedmiotów ulegających opodatkowaniu, zależała od postanowienia, które zapadało na każdym sejmie, ilekroć uchwalano ogólny pobór na cele wojenne. Niekiedy raz ustanowiona norma służyła za wzór w wielu następnych razach opodatkowania; to znów zaprowadzano mniej lub więcej znaczne zmiany. W każdym z tych wypadków istniała ściśle określona na sejmie miara, ogłaszano szczegółowe postanowienia, które się zawierały w tak zwanych uniwersałach poborowych czyli okólnikach, rozsyłanych po całym kraju dla wiadomości powszechniej, dawanych poborcom do rąk jako normę, wskazówkę ich postępowania przy wybieraniu pieniędzy. Treść więc rejestru pozostaje niejako w ścisłej zawsze zależności od samego uniwersału. W rejestrze poniekąd powinna się znaleźć odpowiedź i objaśnienie co do wszystkich kategorii opodatkowania, jakie wymienienia uniwersału. Im więcej w nim szczegółowych pozycji, tém więcej rubryk powinno się mieścić w rejestrze.

Lubo i to nie zawsze się zdarza. Są bowiem już z końca XV wieku dość szczegółowe uniwersały, mianowicie z roku 1496; tymczasem wszystkie rejestra poborowe z owej epoki i w ogóle

z pierwszych kilkunastu lat następnego stulecia nadzwyczaj są suche, ubogie, treściwe i zawierają zaledwie obok podanego nazwiska wsi, tylko jedną wiadomość, np. wieś N. łańów N. i prócz tego nic więcej, jak przekonywa o tém wydrukowany rejestr województwa sieradzkiego z roku 1511 i 1518 w tomie XIII str. 177 i następne. Tylko niektóre wykazy sporządzone w skutku uchwały sejmowej z roku 1527, w sprawie taksacyi dóbr, stanowią w tym względzie wyjątek i wyróżniają się od innych poprzednich większą obfitością treści. Ale ten środek postępowania skarbowego pozostał, jak wiadomo, bez właściwego skutku, bo nie wszędzie i nie na całym obszarze Rzeczypospolitej dokonano żadanego spisu; a nadto z tego, co wtedy było sporządzonem, pozostało obecnie bardzo mało. Właściwie potok wiadomości statystycznych wzbiera dopiero od 1578 roku i odtąd coraz pełniejszym płynie łóżykiem, przynosząc niezwykłą ze sobą różnorodność i nieocenioną drobiazgowość. Uniwersały poborowe w określeniu oddzielnych pozycyj podatkowych dochodzą do większej ścisłości, zapobiegając przeto możliwym błędom w pojmowaniu i rozumieniu ustawy sejmowej, wskazują wyraźniej i szczegółowiej sposób wybierania podatku, prowadzenia rachunków i rejestrów poborowych. Same też wykazy poborowe pisane są odtąd z większem staraniem, a niektóre z nich z epoki Batorego odznaczają się niepospolitą pod względem zewnętrznym czystością, a nawet elegancją.

Za podstawę swęj rachunkowości biorą zwykle poborcy parafie, wyliczając po szczególe jedną za drugą, ze wszystkimi wsiami, które do niej należą, i z których ściągnięto najważniejszą, a niekiedy jedyną opłatę — pobór łańowy. Już w najdawniejszych rejestrach z XV wieku zachowany jest ten porządek usprawiedliwiania na piśmie zebranych przez poborcę podatków. Chociaż nie zawsze i nie wszędzie trzymano się tej zasady, która zdaje się była rozsądną i zapewniała w zastosowaniu się do niej większą jasność i lepszy ład w uporządkowaniu całego rejestru. Takiego układu według parafij nie spotykamy naprz. w wykazach z końca XV wieku województwa krakowskiego. Odstępowano też i później i gdzieindziej od tej zasady. Na Rusi zwykle podawano spisy wsi według większych lub mniejszych folwarków, znajdujących się w posiadaniu jednego magnata, pana i t. d. W niektórych razach może przez takie hurtowne i bez

pewnego porządku spisywane rejestra zamierzano utrudnić kontrole i uniknąć łatwiej jej czujnego oka. Dla tego też już uniwersał z roku 1564 przepisuje wyraźnie poborcom, „iż wszystkie wsi porządkiem wedle parafij rejestrować mają“ (Vol. legum II, 75), a następne uniwersały ustawicznie przypominają im, aby się do przepisu ściśle stosowali. Powszechniejszą też jest rzeczą spotykać w ten sposób ułożone spisy. W układzie takim atoli zachodzą czasami niejakié różnice. Jedni poborcy trzymają się alfabetycznego porządku i w ściśłym po sobie następstwie podają jedną za drugą, inni znów kierują się w tym razie albo dowolnością, albo zasadą geograficzną i spisują wsi i parafie według ich położenia względem miasta głównego, grodowego czy wojewódzkiego. W innych znów i taka jeszcze daje się spostrzegać odmiana, że poborca kładzie na czele posiadłości królewskie lub duchowne, t. j. biskupie i opackie lub klasztorne, a następnie dopiero ziemiańskie według parafij (zob. np. Tom XIII str. 49 i następne, województwo łęczyckie). Dodajmy jeszcze w końcu i tę uwagę, że zwykle wszystkie parafie przytoczone w pewnym powiecie lub w pewnej ziemi ściśle odnoszą się do właściwego sobie terytorjum. Wyjątkowo tylko zabłąka się do spisu pewnego powiatu nienależąca do niego parafia. Wtedy zwykle wyraźne ostrzeżenie uprzedza o tém kontrolującego księgę, aby w błąd nie wpadł. Zaznacza to poborca, dodając do tytułu parafii dwa wyrazy: *extra districtum*, co w kcyńskim powiecie określono z niemiecka, pisząc o tém przygodném przeniesieniu jednej parafii do drugiego powiatu, słowami: *inszego gbitu* (niem. *Gebiet*). Jest to rzecz przypadku, mojem zdaniem. Czynił to poborca dla swęj wygody, pobrawszy pobór z parafii sąsiedniej, która może wchodziła jakimś klinem w przestrzeń przyległego powiatu. Ponieważ zwykle jeden i ten sam poborca wybierał podatek ze wszystkich powiatów województwa, mógł przeto bez nadwężenia całości dopuścić się wyjątkowo takiego wykroczenia z obrębu określonego powiatu. Przejścia zaś przez granice wojewódzkie nigdzie nie dało mi się spostrzedz.

Wróćmy teraz do pojedynczych wsi, tak jak się nam one w spisach poborowych według parafij ukazują. Po wymienieniu nazwy wsi następuje, niekiedy w pierwszej połowie XVI wieku, zawsze zaś już za Batorego, wyszczególnienie z imienia, nazwiska i godności — dziedzica jej czy czasowego posiadacza lub dziedzic-

ców, jeśli ich bywa więcej, jak np. we wsiach szlacheckich czy zagrodowych. Jeżeli wieś jest dzierżawna, to obok nazwy dzierżawcy mieści się także często nazwisko właściciela. Przed szlachtą zagonową, a niekiedy niepodzielną, siedzącą całém gniazdem na dwóch, trzech łankach, mają poborcy taki respekt, że ich nigdy nie spędzają w jeden czambuł, ale wyliczają po szczegóło, choćby dziesięciu czy piętnastu. We wsi Czachory, w województwie kaliskiem (T. XII str. 113) siedzi czternastu współwłaścicieli na dwóch włókach roli i poborca wymienia ich wszystkich z imienia i nazwiska, ba, nawet z godności, bo jeden z nich sprawuje urząd woźnego ziemi kaliskiej. Dziedzice-szlachta, choćby nawet najdrobniejsi, dzielą się, jak wiadomo, na dwie kategorie: szlachta drobna, która ma kmieci, jednego lub dwóch, na pół lub ćwierć łanku, oraz taka, która ich nie ma zupełnie, sama jedynie uprawiając swoje zagrody. Więc i co do jednego i drugiego rodzaju zachowują rejestra poborowe wielką ścisłość, bo wymieniają zawsze szlachtę z imienia i nazwiska, choćby dziedzic siedział tylko na dwóch lub trzech morgach. Tam gdzie było dużo téj szlachty obu rodzajów, tworzone nawet w spisach poborowych oddzielne wykazy, odrębnie przedstawiając imienne rejestra szlachty, która nie miała kmieci czyli chłopów, i z tego względu będąc mniej opodatkowaną, stanowiła téż osobną kategorią pod względem podatkowym.

Następuje rubryka najważniejsza, a w rejestrach dawniejszych, aż do Batorego niekiedy, jedyna. Zawiera ona w sobie wykaz łańów kmiecych, z których opłacono pobór sejmowy w każdej wsi po szczegóło. I tu także, mimo pozorną jednostajność, panuje pewna różnorodność. I tak najprzód co do nazwisk posiadaczy czyli kmieci, o czém się tylko co wyżej mówiło, z powodu wsi szlacheckich, zachowuje się powszechnie zwyczaj pomijania zupełnie nazw chłopskich, tudzież osobnych działów rolnych. Poborca zwykle sprowadza rozmaite części posiadanej miary gruntu do pewnej jedności i dochód pobrany usprawiedliwia z téj liczby ogólnej. Więc we wsi, gdzie jest pięciu kmieci na całkowitych łańach, a dziesięciu na półłańach, wyrażony bywa dochód skarbowy ogółem, jako przypadający z 5-ciu łańów, czyli z 10-ciu takich jedności, którą brano w uniwersale za zasadę opodatkowania. Tylko wyjątkowo spotykamy nazwiska kmieci w wykazach poborowych ziemi dobrzyńskiej z roku 1564, gdzie każdy

chłop we wsi mieszkający, uprawiający łąn, który ulega podatkowi sejmowemu, jest z imienia i nazwiska wymieniony (Tom XII, str. 269 i następne).

W rubryce łąnów kmiecych oraz szlachty zagrodowej są wyrażone posiadłości nawet w najdrobniejszych ułamkach: $\frac{1}{4}$ -ej, $\frac{1}{8}$ i $\frac{1}{16}$ części łąnu, włóki, śladu czy żrebia, stosownie do tego, jak w tej lub innej prowincyi nazywano większą miarę gruntu, mniej lub więcej zbliżoną do tego, co się zwało po łacinie *mansus*. W tych zaś ziemiach lub województwach, w których nie było włók mierzonych, jak np. w ziemi halickiej, w województwie podolskiem płacono podatek nie z łąnów, ani z włók, tylko z każdego pługa, który wychodził na robotę, a pług ten uważano za równy łąnowi pod względem ciężaru skarbowego. W Kijowie i na Wołyniu dawano pobór z każdej służby osiadłej, na którą zwykle dwa dymy liczono, te zaś równały się co do opłaty poborowej także jednej włóce.

Jakkolwiek sołtysi, wójtowie, kniaziowie, tywunowie i inni urzędnicy sądów wiejskich podlegali zwykle tej samej opłacie poborowej z posiadanych przez siebie gruntów, jednak w rejestrach skarbowych sporządzano niekiedy oddzielne ich spisy z każdego powiatu, tak jak też od czasu do czasu sporządzano odrębne wykazy opodatkowanych młynów i karczem.

Aż do połowy XVI wieku wszystkie niemal rejestra poborowe nie obfitują w większą ilość rubryk nad te, które tu właśnie co były wymienione. Nazwa wsi, niekiedy nazwisko dziedzica, liczba łąnów chłopskich — suma ogólna — i prócz tego, już nic więcej. Oto cała treść wykazu. Dopiero w następnych czasach mnożą się rubryki i rosną szczegóły, dochodząc za rządów Stefana Batorego do największej pełni, obfitości i bogactwa. Więc przy zachowaniu powyższego porządku, o którym się już mówiło, a mianowicie po wymienieniu wsi tudzież jej właściciela, wyszczególnia wykaz, okrom łąnów kmiecych, liczbę zagrodników i komorników, z odróżnieniem tych co mają bydło, od tych co go nie mają, a przeto odrabiając roboty piesze, mniej płacą poboru; wyszczególnia wszelkie zajęcia przemysłowe i rękodzielnicze podlegające opodatkowaniu: więc rzemieślników, rymarzy, szewców, więc smolarzy, piekarzy, kadzie gorzelane, młyny, karczmy, huty, browary, piły, folusze, stępy. Niekiedy nawet wymienia rejestr liczbę owiec, od których także należał się skarbowi podatek.

Dość spojrzeć na jeden z wydrukowanych obok rejestrów w niniejszym tomie, żeby sobie unaocznić całą obfitość wiadomości, które się do każdej wsi po szczególe odnoszą.

Jak w uniwersałach za Batorego znajduje się osobny dział, w którym wymienione są po szczególe wszystkie podatki, jakie z miast przypadają, tak też zwykle w rejestrach poborców oddzielnie i odrębnie mieszczą się spisy poświęcone wyłącznie wykazom podatków pobranych z miast i miasteczek. I w tym dziale rachunkowości skarbowo-poborowej istnieje wielka niejednostajność, podobna do tej, jaką przedstawiają księgi podatków łanowych czyli wiejskich. I tu także z biegiem czasu zaczęły się mnożyć rubryki i urozmaicać szczegóły. W późniejszych przeto rejestrach, a więc pełniejszych, następują po sobie w pewnym porządku znane rubryki: podatku szosu, łanowego, podatku od rzemieślników, podatku z czopowego i t. d.

Podatek szosu czyli opłata z domów mieści się na czele. Zwyczajnie dość treściwie wyrażają się w tej rubryce poborcy, przytaczając tylko ogólną cyfrę podatku wybranego z tego źródła. Szos jednak, jak się o tém szerzej gdzieindziej mówiło ¹⁾, nie był jednostajnie wysokim podatkiem od wszelkich domostw i zabudowań, bo domy rynkowe płaciły więcej od domów, które stały w pobocznych ulicach. Dlatego też w pewnych rejestrach spotykamy szczegółowe wyliczenie domów każdej kategorii w mieście. Między innemi takimi wskazówkami odznacza się rejestr województwa podlaskiego. Co się tycze opodatkowanej roli miejskiej, rzemiosł i przemysłu wszelkiego rodzaju, to i w tym względzie późniejsze wykazy poborowe obfitują w niezmierną moc ciekawych szczegółów statystycznych, podając oddzielnie ilość łanów uprawnych, osobno cech za cechem, wraz z liczbą mistrzów, a niekiedy i czeladników. Więc w ludniejszych nieco miastach liczba takich oddzielnych kategorii rękodzieł i przemysłu dochodzi do 20 i 30-stu, a niekiedy i większej liczby. Wymienieni są także kupcy, przekupki, przekupnie, szotowie, co na wozach towary rozwożą lub pieszo z opalkami chodzą, niekiedy i żydzi, jako płacący pogłównie.

Ponieważ podatki konsumpcyjne należały w Polsce do najważniejszych źródeł dochodu, obok podatku gruntowego, wyno-

¹⁾ Skarbowość w Polsce, str. 155.

siły bowiem więcej niż jedną trzecią część ogólnych wpływów skarbu za Batorego, pilną zawsze więc zwracano uwagę w uniwersałach na wszelkie środki i sposoby rzetelnego ich wybrania i wymagano szczegółowych rachunków od poborcy sejmowego. Po roku 1580 wprawdzie ustąpiły zupełnie z rejestrów rubryki czopowego i innych podatków konsumcyjnych, gdyż je oddawano w dzierżawę, składając na arendarzy cały kłopot ich ściągania; ale przed owym czasem spadał ciężar ścisłego wybierania podatków od warów piwa, gorzałki, od wprowadzanego wina, dorszy, śledzi, na poborców sejmowych. Ponieważ zaś pobór czopowego nie mógł się skutecznieć jednorazowo, trwał bowiem przez cały rok, w miarę dokonywanej produkcji, ustanowieni więc byli z ramienia poborców, pod nadzorem urzędów miejskich, oddzielni, płatni oficjaliści konsumcyjni, którzy co kwartał oddawali zebrane pieniądze, przy szczegółowych rejestrach, obejmujących nazwisko piwowara czy gorzałczarza, oraz ilość wywarzonego piwa lub wypalonej gorzałki. Spisy te przedstawiali oddzielnie poborcy w urzędzie podskarbstwa koronnego, niekiedy zaś tylko poprzestawali na wykazie rocznym, ogólnym z czterech oddzielnych kwartałów.

Wreszcie pod koniec rejestru kładziono sumę ogólną, czyli tabelaryczny a treściwy wykaz tych liczb, które powstawały z oddzielnych pozycji podatkowych. Im prostszy, im szczuplejszy był sam rejestr, tém i sumaryusz ogólny bywał suchszy i uboższy. Podawano więc liczbę łąnów kmiecych, łąnów szlachty zagrodowej, ilość karczem, młynów i nic więcej. Później takie wykazy, wraz z pomnożeniem się rubryk w rejestrach poborowych nabierały coraz więcej wyrazistości. Ukazują się też w całej pełni, którą możnaby względnie nazwać wzorową, jak o tém przekonują obfitujący w takie bogactwo szczegółów tabelaryczny wykaz z roku 1578 trzech powiatów województwa łęczyckiego.

Dodajmy jeszcze, żeby wyczerpać już całkowicie przedmiot i zamknąć uwagi nasze nad zewnętrznymi cechami rejestrów poborowych, że pisano je po największej części po łacinie, czyli że w języku łacińskim wyrażano ogólne i szczegółowe nagłówki, imiona chrzestne obok nazwisk właścicieli lub posiadaczy, objaśnienia co do osób i przedmiotów opodatkowanych, jak np. przy wyszczególnieniu wszelkiego rodzaju cechów rzemieślniczych w miastach. Po polsku zaś pisane rejestra w wypadkach tylko

co wzmiankowanych, zdarzają się rzadko bardzo, niemal wyjątkowo. Tak między innymi w ojczystym naszym języku jest sporządzony cały rejestr poborowy z r. 1580 województwa podlaskiego, w niemieckim zaś znajdują się niektóre z województw pruskich. Nie spotkalimy przecież nigdzie wykazów, któreby pisane były po rusku.

Przejdźmy teraz do oznaczenia szczegółowo wartości naukowej tych nowych źródeł, które się otwierają dla geografii i statystyki dawniej Polski. Wypada tu z konieczności określić dokładnie, ściśle i sumiennie, o ile polegać może badacz na materiałach objętych rejestrami poborowymi, o ile one dla niego przydatne być mogą, pod jakim względem i w jakim mianowicie stopniu. Bo że te wszystkie zgola wykazy są współczesne i odnoszą się każdy po szczególe do tego zwłaszcza roku, jaki się na nagłówku znajduje, że pochodzą z tej a nie innej epoki poboru sejmowego, to dowodzić tego — nie masz żadnej potrzeby. Liczne bowiem rejestra są opatrzone własnoręcznym podpisem poborcy, w końcu stwierdzone jego pieczęcią, a niekiedy w dowód wiarogodności, umocnione zaświadczeniem podskarbiego koronnego i kilku deputatów sejmowych. Podając zaś powyżej znamiona zewnętrzne rejestrów poborowych, już tém samém przytoczyliśmy niejedną cechę ich charakteru rządowego, a tém samém ich niezaprzeczoną i najzupełniej pod względem zewnętrznym wiarogodność.

Inna jest sprawa z wiarogodnością wewnętrzną, z dokładnością rejestrów, co się tyczy ich osnowy, ich liczb, wiadomości przez nie podawanych. Naczelnemu zarządowi skarbowemu, podskarbiemu czy sejmowi zależało bez wątpienia na tém, aby rejestra i wykazy poborowe były istotnie najzupełniej wiarogodne, aby zawierały w sobie to, co zamykać były powinny, aby w ścisłym stosowaniu się do instrukcyi podanej w uniwersale poborowym, dawały najdokładniejszy obraz siły podatkowej całego państwa. Jednóm słowem chodziło o to, żeby rejestra podatkowe odbijały w sobie, niby najwierniejsze zwierciadło, to wszystko, czego się uniwersał spodziewał, lub miał prawo spodziewać w granicach możliwości, po całej Rzeczypospolitej, po jej ópodatkowanych osobach, przedmiotach i zajęciach. Ale inne jest zupełnie pytanie, czy rejestra poborowe odpowiadały istotnie tym słusznym oczekiwaniom, albo jeśli czyniły zadość wymaganiom ówczesnym, czy tę samą i dla nauki obecnej posiadają wartość. Bo

oczywistą jest rzeczą, że nie zawsze zgodnie ze sobą w parze chodzą ścisłość skąrbowo-podatkowa z dokładnością, jakiej wymaga dzisiejsza nauka. Dla podskarbiego obojętną będzie rzeczą, czy do skarbu wpłynął podatek łanowy ze wsi, którą w danej parafii nazwał poborca Bronowem zamiast Wronowem, czy Koziaty zamiast Koziejaty, czy nazwał właściciela wsi Sierockim zamiast Syrockim lub Szerockim. Urzędowi podskarbiemu chodzi o to, żeby sprawdzić istotny dochód ze wsi opodatkowanej, bez względu na poprawność pisowni lub nazwy geograficznej. Dla badań zaś naukowych, pod względem geografii, języka, heraldyki, genealogii, podrzędną będzie strona skarbowa. Obojętną staje się wtedy rzeczą, czy ten lub ów zapłacił 10 groszy zamiast 15-tu; ale chodzi o to, jak mu było na imię, jakie miał nazwisko, jaki przydomek, jak się nazywała wieś, w której mieszkał.

Potrzeba tedy zastanowić się nad tém, jakich środków używał cały zarząd skarbowy naczelny i podwładny, ażeby z żądaną dokładnością wybrać te podatki, które sejm uchwalał, a nadto, czy środki użyte w téj mierze, były dostateczne. Więc najprzód zauważmy, że ściśle, sumienne ściągnięcie podatku polega na rzetelności zarówno wykonawczych organów zarządu skarbowego, jak i samej opodatkowanej ludności w razach, gdzie sprawdzenie ilości pobrać się mającej opłaty, jako polegającej na deklaracji osobistej opodatkowanego, jest niemożliwe. Za przykład przytoczyć w tym względzie można deklaracje czynione przez opodatkowanych przy ustanawianiu podatku dochodowego w Niemczech, w Anglii i innych krajach.

Szeroki samorząd skarbowy w Polsce, rozwinięty na całej linii w XVII wieku, zabezpieczał rzeczpospolitą więcej niż każde państwo, gdzie egzaktorowie byli sługami królewskimi, od nadużyć, przekupstwa i krzywdzenia skarbu, a tém samém i fałszowania rejestru poborowego. Poborców z łona swego sejm wyznaczał z pośród téjże sejmującej szlachty, z pośród własnego rycerskiego stanu. Nie żądano od poborców usług bezpłatnych, coby mogło usposabiać do niedbałości, ale przeciwnie, wynagradzano ich za te prace, ba, nawet dość hojnie. Starano się zwykle o ludzi zamożniejszych, którzy nie potrzebowali się oglądać na grosz, jaki im kapnie ze szczodrobliwéj ręki sejmu: brano szlachtę rzetelną, obeznaną z czynnościami rachunkowemi. Mimo to jednak kontrola, a do tego nawet ścisła, była potrzebną, jak jest

potrzebną dziś powszechnie i jak zawsze konieczną i nieodzowną będzie. Dobra wiara i rzetelność, lubo są podstawą ścisłego spełniania obowiązku urzędu skarbowego, nie wystarczą atoli w rzeczach pieniężnych, gdzie sprawdzania przez instancje wyższe wymaga nieodbicie porządek i ład rachunkowy. Zdarzały się też nadużycia ze strony poborców wśród tego samorządu, nieraz właśnie dla braku ścisłej kontroli. Ucierpiały na tém oczywiście rejestra poborowe pod niejednym względem. Nie mam tu na myśli takich nadużyć, o których wspominają współczesne głosy na sejmach za Zygmunta Augusta i Batorego, że poborcy zbyt długo zatrzymują u siebie wybrane pieniądze, że je oddają na procenta i zysk z nich ciągną, narażają przeto na szwank grosz publiczny; ale mam tu na widoku niedokładność lub nierzetelność taką, która szczerbę zadawała rejestrom i czyniła je mniej dokładnemi. Jeżeli poborca zataił jedną, dwie lub kilka, albo kilkanaście wsi z powiatu, pobrawszy jednak ztamtąd pobór sejmowy, oczywiście wyrządził krzywdę dotkliwą nauce geografii ojczyściej; już mniej nas skrzywdził, gdy podał wieś jako spaloną i spustoszoną, a wieś tymczasem w najlepsze stała, bo choć przynajmniej nazwy wsi nie ukrył. Przy sprawdzaniu w urzędzie podskarbstwa koronnego może używano jakich spisów kompletnych każdego powiatu i województwa oddzielnie, odbierając pieniądze od poborcy. Zdaje mi się jednak, że ich nie było, i tylko brano zwykle do porównywania wykazy poprzednie najbliższej lub nieco dalszej epoki. Pod koniec XVI wieku, a mianowicie już za Zygmunta Wazy, tak się zagęściły te nadużycia w kierunku przez nas wspomnianym, że szkodą nietylko dla skarbu, ale co gorzej, dla całości geograficznej wykazów, że spotykamy nawet w podskarbstwie koronnem jakiś spis egzorbitancij poborowych (ks. pob. II), gdzie wyraźnie jest mowa o podobnem skażeniu rejestrów poborowych. Ów autor nieznany nam bliżej, na czele swego skryptu kładzie taką uwagę: „Wsi nie wszystkie w rejestrach, bo gdy kędy wieś zgorzała, tedy wolność miała do czterech lat; gdy inszy poborca drugieij kontrybuty nastał, a znalazł onę wieś w rejestrze, conflagrata, opuścił ją, nie pytając się o tém, jeśli tego roku conflagrata albo przed kilkiem lat. Do tego *studiose* niektórzy poborcy opuszczali albo wymazywali swoje wsi z rejestru, dlatego siła wsi w rejestrze nie masz.”

Ostatnie te słowa brzmią w uszach geografa przerażająco: brak wielkiej ilości wsi w rejestrach! Przykre to ostrzeżenie właściwie tylko ściąga się do ksiąg poborowych z końca XVI wieku. Prócz tego przyszlismy jeszcze do przekonania, po sprawdzeniu umyślném wielu bardzo rejestrów z tego okresu z wcześniejszemi i pełniejszymi, że okrzyk ten oburzenia, aczkolwiek słuszny i sprawiedliwy, nie rozciąga się na cały obszar. Są wypadki niepodania łańców téj lub innéj wsi, ale rzadko zdarza się, aby która wieś była zupełnie opuszczoną. Największa ścisłość panowała w téj mierze za Batorego, jest ona zresztą ogólniejsza i za Zygmunta Starego, tudzież jego syna. Dlatego téż zawsze ze szczególniejszém staraniem dobieraliśmy wykazy poborowe z owego okresu najrzetelniejszego ich sporządzania.

Jednak i w tych najpewniejszych z epoki króla Stefana mogły się znaleźć pewne niedokładności, opuszczenia, chociaż bywało to rzadko bardzo i wyjątkowo, jak nas o tém przekonywa porównanie tych mianowicie wykazów z wykazami późniejszymi XVII wieku albo wcześniejszemi z początku XVI stulecia. Stwierdzamy więc ostatecznie tę okoliczność, że spis geograficzny nazw wsi, miasteczek i miast z epok przez nas wybranych, z roku danego lub nieco bliższych albo dalszych, przedstawia się w ogóle w całej pełni nienadwreżonej, nieograniczonej, z małemi tylko wyjątkami, które w obec setek wsi jednego województwa mogą stanowić bardzo nieznaczny procent. Więc dajmy na to, że w województwie brzesko-kujawskim na 500 wsi było utajonych przez poborcę jedna lub dwie wsi własne, to stosunek ten nie zmniejszy bynajmniej wielkiej wartości geograficznej całego nieoszacowanego materiału, mieszczącego się w rejestrach poborowych.

Inna rzecz, gdybyśmy ich wartość chcieli mierzyć miarą dłuższego czasu, wieku całego. Waga ich wtedy nie będzie równa, jednakowa. Stosunki ekonomiczne kraju zmieniały się bowiem ustawicznie. Spisy geograficzno-statystyczne wsi i miast XVII wieku, pochodzące z epoki spustoszenia Polski przez Szwedów, nie mogłyby być użyte do wystawienia obrazu rzeczywistości w poprzedniém stuleciu. Podobnie i wykazy poborowe ze złotego wieku Zygmuntów nie dadzą się przenieść na tło stosunków geograficznych doby Jagiełły i syna jego Kazimierza. Uszczuplony w téj mierze ruch ekonomiczny nie pokryje sobą

szerokiej widowni czasu poprzedniego. Wyda się to dziwném czytelnikowi, który przywykł uważać wiek XVI za epokę najbujniejszego rozwoju kolonizacyjnego i patrzeć nań, jakby na tarczę miesiąca, który nam twarz swą ukazuje w pełni niczém nie umniejszoną. Tymczasem rzecz się ma inaczej. Jak w XVII wieku po najściu i spustoszeniu szwedzkim poginęły nazwy ich geograficzne, wraz z siolami, które najazd obrócił w perzynę, tak i w poprzedniém stuleciu, w okresie owych dwóch świetnych ostatnich Jagiellonów, dawna wielka, rozciągnęła się sieć osad i wsi, mimo kolonizowanie Rusi, Wołynia, Podola, już się znacznie kurczyć zaczęła. Już w pierwszej połowie XVI stulecia powstawały w Wielkopolsce liczne dezerty czyli pustkowia, opuszczone przez zbiegłych lub zgnędziałych kmieci. Powiększono folwarki dworskie, wcielając do nich osady kmieci, przez co ginęły często nomenklatury czyli nazwy pewnych mniejszych osad indywidualnych; poczęści ginęły one same przez pustoszenie łąnów. Jak się tak bliżej rozejrzemy w wykazach poborowych, przychodzimy do przekonania, że Polska w połowie XV wieku, a właściwie za Jagiełły cieszyła się największém ożywieniem w uprawie rolniej, karczowaniu lasów. Dlatego w wykazach poborowych XVI stulecia, już tu i owdzie spostrzegać się dają pewne braki. Z uwagi też na tę okoliczność wyraźnie pomieściliśmy na tytule naszego wydawnictwa wiek XVI.

Weźmy tu dla przykładu i dla udowodnienia zasadności naszego spostrzeżenia *Liber beneficiorum* Łaskiego ¹⁾, którego spis uposażenia kościołów archidiecezyi gnieźnieńskiej sporządzony był w latach między 1511 a 1523. W archidyakonacie gnieźnieńskim, prawie w każdej parafii spotkamy jakąś wieś, o której powiedziano, że jest *in toto deserta* (vol. I, str. 26, 36, 38, 41, 43, 49, 55, 56, 57 i t. d.). Nazwy tych pustek jeszcze się utrzymują, ale w wykazie poborowym powiatu gnieźnieńskiego, sporządzonym w 1580 r. (T. XII, str. 142 i n.) już ich nie masz, już zniknęły zupełnie, np. Rzagnowko (str. 49 Lib. ben.), Grotkowo (str. 26), Wypaszyno, Zamysłowo i t. d. Na miejscach tych często lasy porośły. O porośnięciu takich borów na miejscu dawnych folwarków, wsi i łąnów często wspomina wzmiankowana wyżej

¹⁾ *Liber beneficiorum* wyd. ks. Łukowskiego, Gniezno 1880.

księga uposażeń Łaskiego, słowami: *quorum major pars excrevit in nemora* (str. 43 *ibid.*). W niektórych znów miejscach mówi się o łąkach, jako o pustkowiach — *jam a multo tempore deserta* (69 str). Co jednak więcej jeszcze godnym jest zastanowienia, to mianowicie ta okoliczność, że już w r. 1489, a więc za Kazimierza Jagiełłończyka na bogatych pod względem gleby Kujawach spotykamy w przedeckim np. powiecie, obok 311 uprawnych łąnów, 524 łąnów pustych, w kowalskim obok 278 uprawnych, 316 łąnów pustkowie 1). Wśród tego spustoszenia zatem mogła niejedna zaginąć nazwa geograficzna. Jakoż porównyując księgi sądowe z początku XV wieku z naszymi rejestrami poborowymi, już istotnie tu i owdzie znajdujemy pewne braki. A zatem wyprowadźmy ostateczny wniosek, że jakkolwiek ogłaszane tu przez nas spisy wsi według parafii są zupełnie kompletnymi i całkowitemi dla XVI wieku, nie mogą przecież mieć téj samej zalety dokładności i pełni na tle stosunków geograficznych poprzedniego stulecia.

Ze sprawą rejestrów poborowych pod względem ich wartości geograficznej, o ile one obejmują najściślej wszystkie nazwy wsi i miejscowości pewnego okresu czasu, łączy się drugie pytanie, na które tu również odpowiedzieć należy z obowiązku, jaki na wydawcę kładą wymagania metody historycznej, obowiązku oceny ze stanowiska krytyki dziejopisarskiej wartości ogłaszanego poraz pierwszy w naszej literaturze źródła czyli materiału. Zachodzi więc pytanie, jak się przedstawia pod względem zewnętrznym sam tekst rejestrów geograficznych, tak jak one dla podskarbstwa były spisane bez względu na to, czy całkowite, kompletne, czyli mniej zupełne.

Już się zaznaczyło wyżej, że dla podskarbstwa koronnego było obojętną rzeczą, czy opłata wpłynęła do skrzyni poborcy z miejscowości nazwanej ściśle według ustalonego zwyczaju, zgodnie z rzeczywistością, czy też z miejscowości wyrażonej mniej ściśle albo błędnie. Nie dbano więc wiele o taką dokładność, na której znów, jak wiadomo, wiele zależy geografii, językoznawstwu lub heraldyce. Jakkolwiek więc w ogóle rejestra odznaczają się poprawnością w téj mierze, o czém przekonywa porównanie ich z innymi aktami urzędowymi, jak z metryką, z księgami sądowe-

1) Ks. pob. nr. 29 str. 60 i n.

mi i przywilejami wcześniejszemi lub późniejszymi, jednakże zauważyć należy, że zdarzają się tu i owdzie wyraźne wykroczenia przeciwko upragnionej przez geografa lub filologa ścisłości. Pochodzić to się zdaje z różnych przyczyn.

Nie zawsze były nazwy tak ustalone, iżby w nich zaść nie mogły zmiany pod wpływem zwyczaju i przekształcającego się także języka. Dowodem przeciw tego zagubienie dźwięków nosowych u wielu Słowian. Spotykają się więc niekiedy nazwy podwójne pewnej miejscowości, np. Borowo Dobkowe seu Kiepzale (T. XIII 127), częściej zaś natrafiają się zmiany językowe. Jedni nazywali wieś Obrębiną, w ustach drugich przez zmiękczenie powstała Obrębina. Niekiedy też tworzyły się zmiany z tego powodu, że przedstawiony w oryginale przez poborcę rejestr przepisywano w podskarbstwie; albo sam poborca, także nie znający wszystkich wsi zgoła w całym województwie, przepisywać kazał pisarzowi, który oddalony od miejsca, mniej jeszcze obeznany z miejscowością, nieraz dopuścić się mógł błędnego odczytania nomenklatury geograficznej. Nadto i niedokładność pisowni z pierwszej połowy XVI wieku nieraz stawała się przyczyną niezupełnie trafnego oddania rzeczywistego brzmienia wsi lub osady, niemniej brak prawidła co do pisania dźwięków nosowych, bałamucenie przez wprowadzanie do rejestrów ortografii łacińskiej i t. p. Dość spojrzeć na to, jak pisali poborcy, zmienioną już nazwę wsi powiatu brzeskiego Koziejały, aby się przekonać, jaka to panowała chwiejność: w r. 1482 Koszcheyathy, w 1539 Kozieyathi, w 1566 Kosszyathej, a w r. 1582 Kozieaty. Ponieważ jednak wszędzie dołożyliśmy starania, aby zachodzące w tych razach wątpliwości albo błędy, przy zachowaniu ich w całym nienaruszonym kształcie, objaśniać albo prostować, nie masz więc powodu dłużej się tu rozwodzić nad stopniem dokładności nazw geograficznych w rejestrach poborowych ze względu na język lub pisownią. Przyśiądźmy raczej do ocenienia wykazów skarbowych i miary ich dokładności pod względem statystyczno-ekonomicznym.

Wszędzie i zawsze, jak wiadomo, ścisłość liczb zapisywanych do ksiąg podatkowych zależy nie tylko od sumienności urzędników poborowych, ale zarazem od dobrej wiary opodatkowanych i od środków służących do wyrażenia prawdy czystej, niczem nie skażonej. Żeby zabezpieczyć skarb od uszczerbku przez ukrywanie rzeczywistych stosunków podlegających opłacie poboru,

wprowadzono w Polsce dość wcześnie, bo w XV już wieku, jeśli się nie mylę, przysięgę, której używano i w XVI stuleciu w tym samym celu. Wspomina o niej uniwersał z 1578 roku przygodnie, gdzie mowa jest o szlachcie zagrodowej, która ma oddawać pobór sub juramento. Zdaje się jednak, że przysięga miała rozciąglejsze zastosowanie i że jęj wymagano od kmieci w ogóle, którzy płacili łanowe, a w szczególe od kmieci tych, co wybrani ze wsi, przynosili do grodu lub do poborcy należną od nich sumę; albo wreszcie wymagano jęj od wójtów lub sołtysów, jako od urzędu gromadzkiego ¹⁾).

Działy się mimo to jednak nadużycia. Przysięga religijna nie miała dość siły moralnej, aby powstrzymać złych ludzi od podstępów i wybiegów. Zresztą w wieku XVI, w epoce szerzenia się nowej nauki różnowierczej stała się ona mniej skutecznym środkiem wydobycia z opodatkowanych rzetelnego i sprawiedliwego zeznania. Nadzwyczaj ciekawe wypadki takiego obchodzenia prawa a wykrętnego godzenia sumienia z przysięgą, opisuje dosadnie Rej swém malowniczym piórem. Tak są jego rysy charakterystyczne, że nie mogę się powstrzymać od przytoczenia tu choć jednego ustępu, który się mieści w jego Żywocie poczciwego człowieka (wyd. Tur. 8r). Rej powiada, iż nieraz bywa, że poborca wyciąga od ludu wiejskiego, a mianowicie od wójta lub sołtysa, który od gromady pieniądze oddaje, więcej nad to, czego żąda uniwersał. Ale i wójt lub sołtys potrafi także wyprowadzić w pole biegłego poborcę. Powiadali o jednym, tak pisze właśnie Rej w powołaném miejscu, iż gdy płacono po groszu od głowy, tedy się zmówił z gromadą, iż jutro, kiedy będę oddawał pobór, aby nie było jedno sto pogłowia we wsi, a drudzy niech się rozlają albo na orzechy, albo na roboty, a *pod przysięgą* oddawano. Tedy nazajutrz przyniósł do poborce sto groszy. Powiedział mu poborca: A miły wójcie, wszak to wielka wieś, jest tam kilkaset pogłowia. Powiedział wójt z oną zakrzywioną postawą jako prostaczek: Byłoć, miły panie, byłoć krasszej czeladzi niemało, aleć się rozbiegło po robotam i *przysięgi*, że ich teraz we wsi nie masz

1) Zob. Konst. 1565 r. Vol. leg. I, 711 A poborce nasi. . . . mają przysięgę wziąć od wójta abo włodarza onej wsi, że sprawiedliwie pobór oddawa, z tak wiele łanów, włók, zrzebia i śladów, z jako wielą panom swoim czynsz płacą.

jedno sto i musiał wziąć bierca sto groszy, a wójt za ostatek z gromadą pił dwie niedzieli.

Powiadali też o drugim, tak dalej jeszcze ciągnie nasz Rej pocziwy, iż gdy płacono z osiadłych łanów po kilka groszy, tedy się też zmówił z sąsiady, aby ich nazajutrz trzy na jednym łanie siedziało; przyniósł też wójt ledwie mniejszą połowicę z onych osiadłych łanów. Powiedział mu poborca: Wójcie, wielka tam wieś, musi tam być więcej łanów. Powiedział wójt także też z głupią postawą: Tak ci się twój miłości widzi, iż wieś wielka, iż się rozrodziła czeladka. Ale możesz temu wasza pańska miłość wierzać, iż u nas dziś trzej siedzą na jednym łanie. I *przysiągł* wójt, że trzej dziś siedzą u nas na jednym łanie i oddał jako chciał pobór, a potem pił za ostatek z gromadziłą kilka dni.“

Przysięga zatem, jak z powyższego widać opowiadania, była powszechną, tylko nie dość skuteczną. Więc dla większej ścisłości zaprowadzono tak zwane rekognicye czyli kwity albo zaświadczenia piśmienne dziedzica wsi, stwierdzone jego podpisem oraz pieczęcią, z wymienieniem ilu kmieci siedzi u niego na łanach, ilu zagrodników, ile karczem we wsi, ile młynów i t. d. W rekognicyach tych według przepisu uniwersału miał być ściśle oznaczony rok, miesiąc i dzień pobrania pieniędzy przez poborcę, a to także dla dokładniejszego sprawdzania. Takie rekognicye czyli kwity przedstawiał poborca w podskarbstwie „dla snadniejszego czynienia liczby.“ Kilka takich ksiąg z 1552 r. dochowało się całkowicie, a wraz z niemi kilkanaście tysięcy podobnych rekognicyj.

Oba te środki kontroli nie powstrzymywały oczywiście przebiegów i podstępów złej wiary. Wszędzie znajdują one dla siebie ukryte ścieżki, zwłaszcza znajdowały je tam, gdzie nie było zrozumienia potrzeby podatku, albo gdzie ciężar podatku stawał się zbyt ciężkim i dokuczliwym. W obec takiej bezsilności powagi sejmu czy urzędów skarbowych, uważał uniwersał z r. 1578 za właściwe odwołać się do uczuć szlachetniejszych całej ludności opodatkowanej, napominając ją, „aby widząc natenczas tak nagle i wielkie potrzeby rzeczypospolitej, z większą chęcią i pilnością, jednako, społecznie do się tego przykładali, jakoby sprawiedliwie a jednako, społecznie, jako kto powinien, ten pobór wydawali.“

Zdaje się, że też w pomienionym roku odezwa ta przyniosła pożądaný skutek, bo nigdy pobory nie wpłynęły do skarbu tak

obficie, jak wtedy właśnie. Przez długie lata następne wspomniano o tym błogosławnym roku, jak wspominać zwykli wnukowie jeszcze o nadzwyczajnych latach urodzaju w winnicach swych dziadów lub pradziadów. Ale i w takich latach, w takich epokach większej rzetelności publicznej nie zawsze możebną jest pod wielu względami wymagana dziś przez nas ścisłość przy braku, dajmy na to, ustalonych powszechnie miar i wag, a szczególnie miar przestrzeni, które w rejestrach poboru łańowego tak ważną grają rolę. Oprócz łańów, których wymiary, jak wiadomo, były rozmaite, bywały i różnorodne przymiarki, części, płosy, albo pola oznaczane niekiedy tą ogólną nazwą, nieokreśloną, pola, które mogły mieć kilka a może kilkanaście morgów. Norma podatku gruntowego była przez sejm ustanawiana w jednym powszechnym na całą Polskę kształcie, np. po złotemu od włóki bez względu na rodzaj gleby, na stosunki ekonomiczno-handlowe i t. d. Ta nierówność oczywiście dawała pochoptym, którzy gorsze miewali grunta, a wrażliwi byli na oczywistą swą krzywdę, do umniejszania swęj miary i rozciągania jęj tylko na grunta lepsze.

Podatek gruntowy czyli łańowe opłacane przez kmieci całej rzecyzospolitéj stanowi, jak wiadomo, w rejestrach poborowych najwazniejszą rubrykę, obok czopowego czyli konsumcyjnego, które głównie z miast płynęło. Ogólna suma łańów pewnej ziemi, pewnego wojewódtwa lub całej Polski w danym roku powinnyaby przedstawiać za każdym razem obraz uprawy rolnęj przez najlicznieszą ludność wiejską, t. j. przez kmieci, zwłaszcza, że folwarki szlacheckie, np. z poczatku XVI wieku jeszcze nie były się tak rozrosły, jak to na schyłku jego spostrzegać się daje, za Zygmunta III Wazy lub Władysława IV. Przekonajmy się na przykładzie, jakie cyfry ogólne przedstawiają nam rejestra w tym względzie:

Według rejestrów poborowych posiada wojewódtwo brzeskie łańów kmieczych:

w 1489 r. 2665— a dezert czyli pustkowia łań. 2022

„ 1532 „ 2300 (około)

„ 1535 „ 2200

„ 1543 „ 2100

„ 1569 „ 3170

„ 1571 „ 4320.

Z porównania powyższych liczb możnaby wyciągnąć wniosek, że uprawa ziemi kmieć wznosiła się z postępem czasu i doszła w drugiej połowie XVI wieku do pełnego, przynajmniej względnie rozwoju. Przy takim jednak ocenianiu cyfr nie należy między innymi tracić z uwagi gwałtownej różnicy 1200 łanów, jaka się spostrzegać daje między dwoma tak bliskimi sobie latami jak rok 1569 i 1571. Zkądże to pochodzi?

Województwo łęczyckie liczy łanów:

w 1543	3900.
„ 1569	4540.
„ 1571	4590.
„ 1578	5119.

Województwo poznańskie posiada:

w 1569 r.	6603.
„ 1571 „	8507.
„ 1578—1588 ¹⁾	11698.

Ziemia Dobrzyńska opłacała łanowe z włók:

w 1530 r.	z 1392.
„ 1531	„ 1419.
„ 1538	„ 1286.
„ 1540	„ 1422.
„ 1565	„ 2680.
„ 1569	„ 1482.
„ 1571	„ 2504.
„ 1573	„ 2300.

Przy rozważaniu przywiedzionych szczegółów, narzuca się znów ten sam przypuszczalny wniosek o wzmagającą się widocznie z biegiem czasu uprawie roli. Możliwe jest jednakże i inne źródło wyciągnąć, a mianowicie, że coraz dokładniej podawano liczbę łanów, coraz rzetelniej wypłacano podatek, a rzetelność ta doszła do najwyższego szczytu za Batorego między 1578 a 1581 rokiem. Na dowód tego przytoczę rejestr poborowy nawet z czasów tegoż króla Stefana, ale z dwóch różnych lat, a mianowicie z 1577 roku, kiedy oddawano pobór jeszcze po dawnemu, dość nie-
dbale—i z roku 1579. Różnica w ciągu tych dwóch tylko lat nie mogła powstać gwałtownie w skutku nagłej zmiany stosunków eko-

¹⁾ Rok 1588 wzięty jest zapewne na podstawie rejestrów z r. 1578.

nomicznych, a jednak jest ona widoczną, ba, nawet rażącą. Umyślnie też ogłosiliśmy obok w naszym dziele dwie kolumny dla wzajemnego ich porównania w rejestrze z powiatu kcyńskiego w województwie poznańskim (Żr. XII. 180). Ustawicznie spotykamy tam znaczny przyrost łanów na korzyść roku 1579, tak iż wieś, co przed dwoma laty posiada 5 śladów, ma ich w 1579 roku już 8; gdzie było 14 tam 18, gdzie 5 tam 7 i t. d. Takie zestawienie przekonywa dowodnie, że różnica powstaje w tak krótkim przedziale czasu między dwoma latami poborowemi nie w skutku jakiegoś gwałtownego rozkwitu gospodarstwa rolnego, ale z powodu dokładniejszego i sumienniejszego wybrania podatku gruntowego.

Przechylam się tedy ostatecznie zawsze ku liczbom, które znajdują się w rejestrach poborowych z epoki Batorego, z r. 1578 i następnych. Gdzie zaś brak ich się okazał, tam późniejszym — przypisuję względnie więcej wagi, ile że one właśnie prawdziwszemi być się zdają. Zresztą niedokładności liczb wyrównywiają się poniekąd przez to, że jest ich zawsze więcej dla wymiarkowania przybliżonej prawdy. Ścisłość matematyczna byłaby tu istotnie bardzo pożądaną; gdy jęj jednak mieć nie można i ta względna dokładność ma dla nas nieoszacowaną wagę. Musimy tu więc stosować nasze postępowanie, jak się je stosuje do wielkich liczb, w obec których znikają drobniejsze różnice. Wnioski na nich oparte muszą być jak owe rysy szkicowe, które artysta kreśli na papierze, chcąc ulotnie pochwycić wyraz np. oblicza danęj osoby i najwybitniejsze jęj cechy. Wycieniowanie grubych rysów zostawia tym, którzy znajdą czas oraz sposobność wpatrywania się pilnięj w szczegóły twarzy i sprostowania w drobnych liniach szkicu rzuconego na papier pośpieszną ręką.

Tak też i z księgami poborowemi i z wykazami łanów. Badacz z nich niewątpliwie uchwyci rysy fizjonomii każdego powiatu, każdej ziemi, każdego województwa, a skoro znajdzie sposobność zebrania zkądinąj jeszcze materyału, uzupełni wizerunek kraju i odtworzy go sobie w umyśle w postaci więcej zbliżonej do prawdy. Dotąd o stopniu uprawy naszęj ziemi, w dawniejszych jak przeszłe stulecie czasach, nie mieliśmy żadnego pojęcia, a cóż mówić o wieku XVI. Teraz ukazuje się przed nami cała tak odległa epoka w nieskończenie bogatęj rozmaitości szczegółów pod względem ilości uprawianej ziemi przez kmie-

ci, zagrodników i szlachtę zagonową. Potrzeba tylko, aby nam były rejestra poborowe przekazały wiadomości statystyczne o gruntach dworskich, o folwarkach szlachty, które powszechnie nie podlegały opłacie podatku łanowego i dlatego w rejestrach nie są wymienione, a mielibyśmy tak piękne, tak obfite źródło do dziejów naszego rolnictwa, naszych stosunków ekonomicznych XVI w., że w obec niego zbladłyby wszelkie kadastry średniowieczne, duńskiego Eryka, polyptyki Irminonów, Domes-day-booki Wilhelmów i in.

Mimo to jednak uszczuplenie—dziedzina cała, którą dziś odślaniają badaczowi księgi poborowe, przedstawia niezmiernie bogate żniwo pod względem geograficzno-statystycznym. Z tego też powodu postanowiliśmy w Źródłach Dziejowych, prawie że po raz pierwszy w literaturze naszej ¹⁾, wyprowadzić na jaw ten cenny dla naszych badań materiał, który w dziesięciu po sobie idących tomach obejmie nie jedną tylko ziemię, nie jedno tylko województwo lub prowincję, ale cały obszar wielkiej rzeczypospolitej od Odry do Dniepru, od Bałtyku aż do gór Karpackich, jednym słowem Polskę, jaką ona była w swych granicach politycznych w XVI wieku.

W obec wagi i doniosłości, którą, jak mi pochlebiać wolno, posiada zgromadzony tu przez nas i na świat wyprowadzony materiał, winniśmy jeszcze dodać słów kilka dla objaśnienia, jakeśmy się mianowicie starali wywiązać z naszego obowiązku wydawcy.

Mając na uwadze najpilniejszą potrzebę współczesnych badań naukowych nad naszą przeszłością, potrzebę zebrania i ułożenia w jednym wielkiem dziele całego obrazu dawniej Polski pod względem geograficznym, staraliśmy się jęj przedewszystkiem za-

¹⁾ W XVIII wieku wydrukowano u nas kilka „taryf łanowych,” które obejmowały sporo materiału geograficznego, jakkolwiek w kształcie mniej dogodnym dla pewnych celów. Do takich zaliczamy książkę bardzo rzadką p. t.: *Tarifa lanealis Posnaniensis et Calissiensis palatinatum*.... wydaną w 1766 r. w Poznaniu. Są również taryfy i innych kilku powiatów. W nowszych czasach ogłosił częśćkę z tego rodzaju materiału Kętrzyński, wydrukowawszy w VI tomie Roczników T. P. N. w Poznaniu 1871 r. str. 163—201 bez bliższych objaśnień Regestr poborowy Malborski z r. 1648. Podobnież lubo na szerszą skalę zrobił to samo p. A. Parczewski, ogłosiwszy w 1879 r. Regestr poborowy w-dztwa kaliskiego z 1618—1620 r. Jedna i druga rzecz odnosi się jednak do epoki względnie dość późnej.

radzić. Ogarnęliśmy przeto całość i tej całości daliśmy pierwszeństwo przed pojedynczymi częściami. Chodziło nam więc w tym razie o to, żeby jak najprędzej całkowity zrąb gmachu geograficznego postawić i mniej dbać o wyczerpanie szczegółów w pojedynczych częściach. Szło o to oczywiście, aby jak najspieszniej cały obraz Polski, że tak powiem, w przecięciu nakreślić, odkładając na później rysunek fasady, profilu, oraz wszystkich innych kształtów, odmian, różnic i ozdób. Nie chcieliśmy się puszczać zbyt głęboko w każdą oddzielnie dziedzinę, pragnęliśmy natomiast wszczególnie ogarnąć wszystko, co się ogarnąć dało.

Więc z tego powodu mieliśmy głównie na względzie całą Polskę XVI wieku, nie zaś odrębnie tę lub inną z jej składowych części. Gdybyśmy zaś byli chcieli zadość uczynić i jednej i drugiej stronie, t. j. zgromadzić i ustawić materyał i wzdłuż i wszczególnie i na głębokość i na wysokość, bylibyśmy chybili głównego celu. Z materyału, jaki mamy pod ręką, byłoby urosło wydawnictwo o jakich stu tomach. Aniby starczyło środków materyalnych na takie olbrzymie przedsięwzięcie, aniby życie jednego człowieka było dość długie dla spełnienia podobnego zadania. Gdyby zresztą i nie wzgląd na nasze ubóstwo materyalne był nas powstrzymał od takiego systematu ogłaszania materyału, to wzgląd potrzeby, wzgląd praktyczny służył nam tu z konieczności za główną wskazówkę postępowania. Rozumie to dobrze każdy badacz, jak mały pożytek przynoszą, dajmy na to, owe słowniki geograficzne lub encyklopedyczne, ułożone na wielką skalę, które trzymając się porządku alfabetycznego, ciągną się kilkanaście lub kilkadziesiąt lat niekiedy (np. Erscha i Grubera Encykloped.). O miejscowościach, które się zaczynają od litery *a* są całe arkusze, tymczasem o literze *p* lub *z* nie można się ani jednego słowa dowiedzieć. Wartość takich wydawnictw oczywiście jest dwa, trzy razy większą w miarę tego, jak się one ukazują prędko i ogarniają całość.

Powodowani tym samym przeto względem, pragniemy jak najspieszniej objąć ogół naszego przedmiotu i nie brnąć zbyt daleko w szczegóły. Mamy sił do pomocy bardzo mało, wypadnie samemu, albo co najwyżej we dwóch przeorać ten długi a szeroki zagon naszej ziemi w XVI wieku. Więc nie chodzi nam teraz o to, żeby ogłosić w całej pełni i obfitości materyał geograficzno-statystyczny, np. do Wielkopolski od końca XV do schyłku XVII

lub XVIII wieku, żeby tę prowincyą zbadać aż do najdrobniejszych szczegółów, a następnie przejść do innej i tę znów w tym samym sposobie przedstawić. Niech to zrobią nasi synowie. My tylko pragniemy w ciągu kilku lat najbliższych cały zrąb z najdawniejszych materiałów postawić. Podając obecnie w dwóch tomach Wielkopolskę, damy w następnych siedmiu lub ośmiu Małopolskę, Mazowsze, Prusy, oraz dalsze prowincye Rzeczypospolitej.

W wydaniu samém materiałów naszych niepodobna było trzymać się zasady ogłaszania ich w całej rozciągłości. Ze względu na oszczędność miejsca, czasu i pieniędzy wypadło odrzucać z ksiąg poborowych wszystko, co nie miało znaczenia pod względem geograficznym i statystycznym. Należało skraćć wiele, pomijać nie mało. W ten też sposób zdołaliśmy np. na trzech arkuszach druku przedstawić cały powiat poznański. W przeciwnym razie, powtarzając dosłownie wszystko, co zawierają w sobie rejestra poznańskie, nie pomieścilibyśmy tego i na 15 arkuszach. Na każdej np. stronicy w księdze poborowej wzmiankowanego powiatu zrobione jest ogólne zebranie pojedynczych pozycyji czyli tak zwany „*latus facit*“— albo suma ogólna do przeniesienia. Prócz tego bez żadnych skrótów wypisywane są nazwy każdego przedmiotu opodatkowanego. Otóż w tych wypadkach bez uszczuplenia samych wiadomości można było znaczną zaprowadzić oszczędność. Pominęło się nadto powtarzane ciągle przez poborców sumy podatku z każdego oddzielnego przedmiotu, bo pod koniec rejestru podaliśmy w tabelkach ogólnych normę czyli stopę podatkową stosowaną powszechnie w danym roku do danego przedmiotu opodatkowania. Opuściliśmy wykazy, sporządzane oddzielnie przy każdym rejestrze poborowym, wykazy karczem lub młynów, których ilość można było umieścić wprost przy odpowiedniej miejscowości. Pominęło się również obszerne wykazy czopowego, pozbawione większej wartości w pojedynczych swych rachunkach tygodniowych lub kwartalnych i t. p. Z tych zatem względów osnowa naszego wydawnictwa nie jest li samą kopią, ale jest raczej streszczeniem materiału, jest opisem skróconym, sporządzonym na podstawie rejestrów poborowych, wyjętym z ksiąg skarbowych. Dołączony na wstępie wykaz skrótów, umieszczone w uwagach przy każdym województwie wskazówki objaśniają badacza co do najważniejszych spraw techniki wydawniczej.

Nie sądziliśmy jednak, aby można było poprzestać tylko na samém ogłoszeniu tak ciekawych rejestrów poborowych. Zadanie wydawcy pojmowaliśmy zawsze szerzej, jak świadczy cały szereg poprzednich tomów. W tym szczegółowym zaś wypadku poczuwaliśmy się nawet żywiej do obowiązku przerobienia samego materiału i obrócenia go natychmiast, choćby w pewnej mierze, na pożytek nauki naszej. Oswojeni z jego osnową od lat już tyłu, łatwiej i prędzej niż kto inny potrafiliśmy wyciągnąć z niego to, co względnie było najważniejszym i najpilniejszym w obec badań nad przeszłością naszą.

Podajemy więc zaraz w trzech rozdziałach pierwszy owoc uzbierany na tém polu, pierwsze wyniki naszych długich i mozolnych badań geograficzno-statystycznych nad Wielkopolską: rozległość każdego jęj powiatu i województwa, a więc rzecz, która poraz pierwszy, niby zorza poranna rozświeca pomroki panujące aż do téj chwili na całym szlaku geograficznym Polski; tudzież w drugim rozdziale — przybliżone obliczenie ludności i wreszcie stosunki statystyczne własności ziemskiej. Dalsze zaś przerabianie całego materiału, roztrząsanie stosunków ekonomicznych, rolnych, przemysłowych, wymagające nowych zachodów i nie małego czasu, odroczyłoby pewnie na długie lata zbudowanie tyle niezbędnej całości. A śpieszyć się trzeba, bo od tego pośpiechu zależą.... postępy naszej nauki dziejowej.

Więc porzuciliśmy nawet chwilowo zamiar ogłoszenia już teraz szczegółowych map geograficznych Wielkopolski, które lubo przygotowane, wymagałyby jednak znowu trochę nakładu drogiego czasu. Przechodzimy bezpośrednio do badań nad Małopolską, Mazowszem i Podlasiem, które się także niebawem ukazą. Skoro zaś już zrąb stanie i gmach będzie pod dachem, spokojniej przystąpimy, jeśli życia i sił starczy, do wykończenia wewnętrznych jego części.

I.

ROZLEGŁOŚĆ.

Rozległość województw i powiatów.

Ile miał rozległości ten lub inny powiat, to albo owo województwo stanowiące część dawnéj Polski?

Na takie niestychanie ważne pytania nie pozostawiła nam dokładnéj odpowiedzi geografia z epoki rzeczypospolitéj, nie dostarczyła jéj jeszcze również i nowsza nasza nauka. W kolebce niemal spoczywają u nas badania na polu geografii historycznéj. Jakżeż téż naprzód postąpić miały, kiedy aż dotąd pozostaje liczbą nieznaną tak ważna ilość we wszelkich obliczeniach geograficzno-statystycznych, jaką jest rozległość danego województwa lub powiatu? Składały się na to opóźnienie postępu w gałęzi wiadomości geograficznych różne przyczyny.

Za czasów istnienia rzeczypospolitéj brak było map ogólnych i szczegółowych, opartych na pomiarach astronomiczno-trigonometrycznych, któreby mogły posłużyć za podstawę do obliczenia rozległości i obszaru pojedynczych po szczególe jednostki administracyjnych: powiatów, ziem, województw lub całych prowincyj. Te zaś, które istniały już w owéj epoce i na których opierano obliczenia powierzchni, były tak niedokładne, iż wyniki tych poszukiwań nie mogły mieć wielkiej wartości naukowej. Nie łudzili się téż pod tym względem statysci polscy i nie [wydawali téż swojego obrachowania za ścisłe i dokładne. Ponieważ w swych dochodzeniach nie mieli na widoku celu czysto naukowego, rozpatrując się raczej w stosunkach geograficzno-statystycznych ze względu na bieżące potrzeby ekonomiczno-skarbowe, mogli byli poprzestać na słabszych zarysach, mniej lub więcej do prawdy zbliżonych. Poseł sejmu czteroletniego Moszyński, który w roku 1789 po raz pierwszy przystąpił do obliczenia powierzchni tylko województw, nie zaś pojedynczych powiatów, i nieba-

wem ogłosił tabelę wykazującą obszar w milach kwadratowych, uważał za konieczne ostrzedz w tym względzie czytelnika, że przy pierwotnym i następnym (w r. 1790) ogłoszeniu swych obliczeń, „zawsze też same znajdują się niepewności tychże mil kwadratowych,” a to mianowicie „dla niedokładności mapp polskich, z których tenże rachunek robiony” ¹⁾.

Na jakich mianowicie mapach dokonał Moszyński obliczeń swoich, tego nie wiemy. Jeżeli jednak miał pod ręką najdokładniejszą, jaką posiadały owe czasy Rzeczypospolitej, a którą sporządził w kształcie atlasu podzielonego na sekcye Rizzi Zannoni i wydał w 1772 roku, nic dziwnego, że się mógł skarżyć na „niedoskonałość“ środków pomocniczych. Bo chociaż mapa uczonego i zasłużonego około geografii naszej Neapolitańczyka, dostąpiła tego smutnego zaszczytu, że na niej wykreślano granice pierwszego podziału Rzeczypospolitej, a snąc tym samym polegano na jej względnej doskonałości, jednakże utyskiwania Moszyńskiego uzna każdy za słuszne, ktoby się jej chciał bliżej przypatrzyć i tym samym się przekonać, czy mapa o tak małej skali może istotnie służyć za podstawę do jakichkolwiek obliczeń powierzchni, choćby tylko w bardzo słabych zarysach. Z powodu jej skromnych rozmiarów niepodobna osiągnąć wyższego stopnia dokładności. Nadto, pomijając nawet tę okoliczność, że na tak szczupłej mapie granice wielu województw zbliżają się do linii prostej, zachodzi jeszcze inna, a mianowicie ta, iż w wielu bardzo miejscach, jak o tym gdzieindziej przekonamy czytelnika, same granice tychże województw są niedokładnie, nawet nieraz bardzo błędnie wykreślone. Wreszcie i to także nadmienić wypada, że mapa Zannoniego, jak zapewne i inne współczesne, poprzedzały na odznaczeniu tylko granic województw, nie podając podziałów ich na ziemie lub powiaty. Obliczenie przeto powierzchni mniejszych czyli niższych podziałów terytoryalno-administracyjnych było istotnie niemożliwem.

Po upadku Rzeczypospolitej nastały lepsze czasy dla mapografii w ogóle. Z większą dokładnością dokonano pomiarów trygonometrycznych w dzielnicach podziałowych, na podstawie któ-

¹⁾ Dziennik rządowo-ekonomiczno-handlowy roku 1790, między str. 492 a 495. Punkt 6-ty objaśnień dodanych do tabeli drugiej.

rych łatwiej dałoby się było wymierzyć rozległość oddzielnych województw i powiatów. Jakoż niemieccy, a szczególnie pruscy geografowie po kilkakrotnie kusili się o wyrachowanie dokładniejsze obszaru, który ten lub ów powiat zajmował. Do najudatniejszych usiłowań w tej mierze zaliczyć należy pomiary na nowszych mapach dokonane przez pruskiego inspektora telegrafów A. Friedericha ¹⁾. Ale i tym razem zabiegi były również mniej pomyślne — dla innych przyczyn: już nie dla „niedoskonałości map,” jak to było za czasów Moszyńskiego, lecz dla braku środków sprawdzenia na mapach granic pojedynczych powiatów. Lubo przez długi czas podziały administracyjne dawniej Polski po przejściu jej części składowych pod panowanie sąsiednich mocarstw zachowały się w wielu razach prawie w niezmiennym kształcie, jednakże tu i owdzie zaszły zmiany, które czyniły niemożliwem wykreślenie granic pierwotnych.

Nauce polskiej, która w danym razie łatwiej niżeli obca poradzićby sobie mogła, stawał na przeszkodzie w nowszych czasach brak materiału geograficzno-historycznego, dla ściślejszego poprowadzenia granic dawnych podziałów administracyjnych na dokładniejszych mapach nowoczesnych. Tak też wielki atlas w 36 sekcyach, czyli „Karta dawniej Polski” wydana w Paryżu w 1859 roku, jedna z najpełniejszych zarówno pod względem orograficznym i hydrograficznym, jak i politycznym, nie mogła uwzględnić dawnych podziałów na województwa, ziemie i powiaty, tak jak one istniały za ostatnich czasów Rzeczypospolitej.

W obec podobnego stanu rzeczy, cóż więc mówić o geografii historycznej, o podziałach politycznych, o rozległości pojedynczych powiatów i województw przed wiekiem XVIII, w ciągu całych naszych dziejów, o zmianach jakim one stopniowo ulegały? Materiał, który obecnie na świat wydajemy, może wyświadczyć teraz tę niepomierne ważną pomoc, brak której dotychczas krępował swobodniejsze i szybsze rozwinięcie się u nas geografii historycznej. Mamy przed sobą wiadomości najzupełniejsze, na jakich zbywało od czasu upadku Rzeczypospolitej wszystkim, którzy się zajmowali sprawami geografii polskiej. Stanowią one

¹⁾ Pór. jego dzieło: *Historisch geographische Darstellung Alt und Neu-Polens*. Berlin 1839.

nietylko niesłuchanie cenny materyał dla zbadania granic oddzielnie każdego województwa w XVI wieku, ale rzucają one zarazem światło na wiele najważniejszych pytań geograficznych wcześniejszej i późniejszej doby, — choćby nawet i pod tym względem, że gdy w ciągu kilku ostatnich wieków prawie nigdzie ważniejsze nie zaszły zmiany w stosunkach terytoryalnych pojedynczych ziem czy prowincyj rzeczypospolitej, pozwolą nam one dojść do otrzymania przybliżonych wymiarów każdej po szczególe ziemi, każdego powiatu, w dawniejszej nawet epoce naszych dziejów. Jak ważną przeto na tej drodze zyskujemy podstawę do mierzenia, porównywania i oceniania stosunków wewnętrznego życia, które się w liczbę ująć dadzą, czyż tego potrzeba dłużej na tém miejscu dowodzić? Wszak dość przypomnieć, że mila kwadratowa powierzchni stanowi tę ilość tak ważną, tę jedność tak niezbędną, że gdy wymierzamy nią dość dokładnie tyle różnorodnych stosunków, bez niej nie potrafimy również sobie utworzyć ścisłego pojęcia o tych samych ekonomiczno-statystycznych zjawiskach.

Przy oznaczeniu granic każdej jedności podziału terytoryalno-administracyjnego i wymierzeniu jęj rozległości wypadło użyć wszelkich środków, aby dojść do rezultatów o ile można najdokładniejszych. Posłużyły nam do osiągnięcia tego celu najprzód mapy o wielkiej skali, a potem obliczenia powierzchni dokonane z największą ścisłością.

Co do pierwszego środka, jakiegośmy użyli w tej mierze, winniśmy nadmienić, że za podstawę do oznaczenia granic po szczególe każdego powiatu oraz województwa posłużyła wielka mapa sztabu jeneralnego rosyjskiego ¹⁾, której skala wynosi $1 : \frac{1}{125000}$ (wiorsty). Około 60-ciu sekcij arkuszkowych składa się na przedstawienie obszaru królestwa polskiego. Lubo istnieje jeszcze inna, nowsza mapa sztabu jeneralnego, wykonana na skalę jak $1 : 42000$, dostać jęj jednak do pracy naszej w całym komplecie nie było można. Zresztą i ta, którąśmy mieli pod ręką, okazała się zupełnie dostateczną, tak jest dokładną i tyle mieści w sobie szczegółów orograficzno-hydrograficznych, a nawet geo-

¹⁾ Topograficzna karta królestwa Polskiego z roku 1839, wykonana pod kierunkiem generała Richtera. Skala jęj wynosi trzy wiorsty na jeden cal.

graficznych, że nie czuliśmy potrzeby brania do pomocy innéj nowszej i obszerniejszej. Do prowincyi dawnéj Polski, które przeszły pod pruskie panowanie, wypadło już z konieczności użyć innéj. Niestety, pomimo starań nie udało nam się dostać najświeższych map sztabujenerałnego pruskiego. Poprzestaliśmy zatem na nowszej mapie kwatermistrzowskiej Reimana i na mapie dawniejszej Gilly'ego z r. 1802 i 1803 ¹⁾. Dla dokładniejszej kontroli uciekliśmy się do środka dość uciążliwego, wykreślając jednocześnie granice na jedné i na drugiej mapie, o ile na to zakres mapy Gilly'ego pozwalał, która wprowadzie na większą skalę jest przedstawiona niż mapa Reimana, nie zawiera w sobie atoli części, jakie w skład dawnego województwa poznańskiego przed rozbiorem wchodziły.

W oznaczeniu linii granicznej między powiatami kierowaliśmy się nietylko nomenklaturą geograficzną, oddzielając jedną wieś od drugiej i jedną za drugą, ale innemi jeszcze dokładniejszymi wskazówkami. W wielu razach służyły nam za nic przewodnią granice naturalne, oznaczone na mapie, a mianowicie większe lub mniejsze rzeki, parowy, doliny lub wzgórza. Tu Pilica, tam Warta, Prosna lub Wisła wskazywała nieomylną granicę. Niekiedy mniejsza rzeczka lub strumień między tą lub inną wsią stanowiły pewną i niewzruszoną podstawę do rozgraniczenia. W takich przeto razach można było dojść do matematycznej ścisłości. Inaczéj miała się rzecz z odgraniczeniem dwóch wsi dwóch różnych powiatów, między którymi nie masz wydatniejszych przedziałów naturalnych, między którymi ciągną się zatem albo lasy, albo nieużytki lub pustkowia. Niekiedy wprowadzie na mapie królestwa polskiego z roku 1839 dostrzedz się dały linie graniczne zaznaczone na podstawie planów geometrycznych, ale w wielu znów razach zabrakło wszelkiej wskazówki ku wyprowadzeniu dokładnéj ściany granicznej. Szliśmy więc wtedy za kierunkiem dróżki lub ścieżki leśnéj, w przypuszczeniu, że tamtędy ciągnęła się granica. Oczywiście, że łatwo tu dopuścić się uchybienia prawdzie. Dla tego też w podobnych wypadkach już nie dało się osiągnąć matematycznej ścisłości.

¹⁾ Special-Karte von Südproussen, von Gilly. Berlin 1802—3.

sci, z jaką dziś geograf wykreśla granice powiatu, mając na specjalnych sekcyach oznaczone nawet kopce graniczne między jedną a drugą wsią tego lub owego powiatu.

Granice województw zwykle z wyraźniejszym występującym charakterem na mapie. Tu przeto łatwiej było osiągnąć żadaną dokładność. Ponieważ zaś wewnętrzne granice powiatów, czy linia ich mniej lub więcej zbliża się do prawdy, nie wpływają wcale na dokładność obliczenia przestrzeni całego województwa, możemy więc pewne wachania się uważać za obojętne. Różnica w każdym razie między rzeczywistą rozległością powiatu a powierzchnią nakreśloną na mapie nie wyniesie zapewne więcej jak $1\frac{1}{2}\%$. Będzie to ostatecznie bardzo nieznaczna różnica, która zniknie niekiedy zupełnie, zwłaszcza z tego powodu, że w danym razie, 'gdy rozległość powiatu nie wyniesie okrągłej liczby, ale całość z ułamkiem dziesiętnym, zawsze tylko okrągłej liczby po odrzuceniu ułamka trzeba będzie używać do wyrażania różnych wartości stosunkowych.

Jeszcze co do samych pomiarów danej figury geometrycznej zauważyć wypada, że i w tym razie nie można było dojść do dokładności matematycznej, jaką osiągają w swych obliczeniach nowocześni geografowie. Obliczenia powierzchni wykreślonych figur na mapie dokonywaliśmy sposobem dość pierwotnym i prostym. Rozbiwszy figurę na trójkąty, kwadraty i trapezy, obliczaliśmy powierzchnię każdej oddzielnie i wyczerpawszy ją podobnymi pomiarami, otrzymywaliśmy z dodania ogólną sumę rozległości. Świadomi jesteśmy niedokładności, jakich się dopuszczamy w tym razie, przyjmując figury, trójkąty, trapezy za figury płaskie, podczas gdy one, jak wiadomo, są sferycznymi na kulistej powierzchni ziemi. Wiemy, że kreśląc ołówkiem, odmierzając cyrklem skalę na papierze, odbijającym granice zdjęte z mapy, popełniamy także pewne drobne niedokładności, powstające ze zgrubienia na papierze, niedostrzeżonego wprawdzie okiem, ale istniejącego w rzeczywistości, — niemniej jednak pomiary nasze czyli obliczenia możemy uważać za bardzo ścisłe, przynajmniej względnie do warunków, wśród jakich zwykle dokonywa się podobna praca. Gdyby tu chodziło o ścisłość, jakiej wymaga astronomia, wymierzająca orbitę gwiazdy, przepowiadająca ściśle na sekundę ukazanie się jej na danym południku,

wtedy niewątpliwie trzeba by również ścisłych użyć narzędzi i środków w obliczaniu rozległości powierzchni. Ale i tu uchybienia o $\frac{1}{2}\%$ najwyżej, powstałe np. z tego powodu, żeśmy drobne zakrzywienie jakiej nadbrzeżnej linii rzeki wzięli za liniijkę prostą, nie będą stanowiły ważnego grzechu matematycznego ¹⁾.

Obliczenia figur dałyby się były dokonać nierównież prościej za pomocą planimetru Amslera, używanego powszechnie przez geometrów i geografów. Rezultat wszakże pozostanie zawsze jeden i ten sam, czy obliczenie będzie dokonane w ten lub inny sposób ²⁾. Jak w jednym tak i w drugim razie pomyłki są możliwe. Dla uniknięcia ich atoli sprawdzaliśmy obliczenia nasze po dwakroć.

Rezultat obliczeń podajemy w wiorstach kwadratowych, w kilometrach, oraz w milach geograficznych kwadratowych. Zachowujemy liczby pierwotne werst rosyjskich, gdyż skala mapy geograficznej odnosi się do długości wiorstowej. Umieszczamy obok w kolumnie kilometry kwadratowe dla tych badaczy, którzy już są oswojeni z miarami francuzkiemi, wreszcie dajemy mile geograficzne. Stawiamy mile na czele w pierwszej kolumnie naszej tabeli ze względu na to, że inne jednostki pomiarów powierzchni nie są jeszcze, przynajmniej u nas, dość rozpowszechnione. Do mili zaś geograficznej przywykliśmy oddawna i do niej też będziemy sprowadzali wszelkie wyrażenia stosunków liczbowych z zakresu ekonomiki politycznej i społecznej. Z tego też powodu dla łatwiejszego objęcia okiem liczb, któremi się często posługiwać wypadnie, dajemy jeszcze przed tabelą obejmującą w potrójnym kształcie wymiary powierzchni, odrębny wykaz rozległości powiatów Wielkopolski w milach geogr.

¹⁾ Pomocą w tym względzie był dla nas p. Henryk Mazurowski, który niezależnie od naszych obliczeń dokonywał swoich po szczególe, z niesłychaną pilnością i uwagą. Wreszcie po raz trzeci sprawdzenia dokonał p. Feliks Stopelle, geometra, który łaskawie obliczył sposobem graficznym powierzchnię jednej figury, a mianowicie powiatu orlowskiego i wyrachował mil kwadr. 11,14 — nasze zaś wynoszą 11,34. Jestto tak drobna różnica, że ona tylko świadczyć może na korzyść naszych własnych obliczeń.

²⁾ Że i przy użyciu planimetru potrzebną jest wielka oględność, dowodzi tego okoliczność, że Strelbicki, przystępując do nowego obliczenia powierzchni Europy, badał 18 planimetrów Amslera pod względem ich dokładności i ostatecznie tylko dwa z tej liczby uznał za przydatne do swego celu. Zob. *Superficie de l'Europe établie par J. Str. S. Pétersbourg, 1882, str. XIII, uw. 3.*

Tablica rozległości województw

według własnych po-

Województwo lub ziemia	Powiat	Mile kwadr.	
1. W-two Poznańskie	Poznański.....	162, ₃₅	
	Kościański.....	92, ₂₇	
	Wschowski.....	8, ₉₁	
	Walecki.....	30, ₀₈	
	ogółem...		293, ₆₁
2. Kaliskie	Kaliski.....	60, ₂₇	
	Gnieźnieński...	50, ₉₉	
	Kcyński.....	42, ₉₃	
	Nakielski.....	56, ₃₅	
	Koniński.....	39, ₃₄	
	Pyzdrowski.....	50, ₂₇	
			300, ₀₃
3. Inowrocław- skie	Inowrocławski..	23, ₀₁	
	Bydgoski.....	30, ₁₀	
			53, ₁₁
4. Brzeskie	Brzeski.....	19, ₅₇	
	Kowalski.....	11, ₃₂	
	Przedeczki.....	9, ₀₃	
	Radziejowski..	13, ₃₀	
	Kruszwicki....	6, ₂₃	
			59, ₄₈

i powiatów wielkopolskich

miarów i obliczeń.

Województwo lub ziemia	Powiat	Mile kwadr.	
5. Ziemia Dobrzyńska.	z przeniesienia . .		706,25
	Dobrzyński . . .	9,52	
	Rypiński	21,27	
	Lipnowski	22,74	
6. Woj. Łęczyckie	Łęczycki	44,45	53,60
	Brzeziński	23,62	
	Orłowski	11,43	
			79,50
7. Sieradzkie	Sieradzki	41,77	
	Szadkowski	37,75	
	Piotrkowski	40,32	
	Radomski	42,00	
8. Ziemia Wieluńska	Wieluński	36,95	161,84
	Ostrzeszowski . . .	13,46	
			50,41
			1051,60

Potrójne wymiary województw i powiatów wielkopolskich,
według własnych obliczeń.

Wojewódz. lub ziemia	Powiat	Mil kwadr.	Wiorst kwadr.	Kilom. kwadr.
1. Po- znańskie	Poznański . . .	162,35	7855,74	8939,83
	Kościański . . .	92,27	4464,79	5080,93
	Wschowski . . .	8,91	430,25	489,62
	Walecki . . .	30,09	1455,44	1656,41
	ogółem	293,61	14206,26	16166,12
2. Kaliskie	Kaliski . . .	60,27	2916,25	3318,82
	Gnieźnieński . .	50,79	2462,67	2802,51
	Kcyński . . .	42,03	2077,67	2364,38
	Nakielski . . .	56,35	2726,62	3103,02
	Koniński . . .	39,34	1903,95	2166,69
	Pyzdrski . . .	50,27	2432,42	2768,20
3. Ino- wrocław.	Inowrocławski .	23,01	1113,47	1267,18
	Bydgoski . . .	30,10	1456,60	1657,68
	ogółem	300,05	14519,58	16523,21
4. Brzeskie	Brzeski . . .	19,57	947,23	1077,94
	Kowalski . . .	11,31	547,95	623,56
	Przedeczki . . .	9,03	437,25	498,59
	Radziejowski . .	13,30	643,97	732,83
	Kruszwicki . . .	6,28	303,19	345,05
	ogółem	53,11	2570,07	2924,75
5. Z. Do- brzyńska	Dobrzyński . . .	9,59	464,23	528,35
	Rypiński . . .	21,27	1029,65	1171,74
	Lipnowski . . .	22,74	1100,43	1252,28
	ogółem	59,48	2879,59	3276,07
6. Łę- czyckie	Łęczycki . . .	44,45	2150,79	2447,59
	Brzeziński . . .	23,82	1143,11	1300,85
	Orłowski . . .	11,43	553,40	629,76
	ogółem	53,60	2594,36	2952,39
7. Sie- radzkie	Sieradzki . . .	41,77	2021,42	2802,51
	Szadkowski . . .	37,75	1827,00	2079,18
	Piotrkowski . . .	40,32	1951,13	2220,44
	Radomski . . .	42,00	2032,50	2312,98
	ogółem	79,50	3847,30	4378,22
8. Z. Wie- łuńska	Wieluński . . .	36,95	1788,25	2035,02
	Ostrzeszowski . .	13,46	651,70	741,65
	ogółem	50,41	2439,95	2776,66
Ogółem .		1051,60	50889,16	57911,79

Porównanie obliczenia dawniejszego z obecném.

Województwo lub ziemia	Powiat	Obliczenia nasze		Friedericha z roku 1839	Moszyń- skiego z r. 1790
1. W-two Poznańskie	Poznański Kościński Wschowski Walecki	162,35		70,50 + (77,14) ¹⁾	
		92,27		85,04	
		8,91		6,60	
		30,03		33,48	
2. Kaliskie	Kaliski Gnieźnieński Kępiński Nakielski Koniński Pyzdrowski		293,61		273,66
		60,27		59,70	
		50,99		46,82	
		42,93		52,73	
		56,35		57,77	
		39,24		43,10	
		50,27		68,25	
3. Ino wrocławskie	Inowrocławski Bydgoski	23,01	300,05	33,74	329,03
		30,10		24,71	
4. Brzeskie	Brzeski Kowalski Przedeczki Radziejowski Kruszewski		53,11		57,95
		19,57		19,88	
		11,32		14,41	
		9,03		10,03	
		13,30		10,45	
		6,26		9,28	
5. Ziemia Dobrzyńska	Dobrzyński Rypiński Lipnowski		59,48		64,03
		9,59		13,56	
		21,27		18,46	
		22,74		22,05	
6. W-two Łęczyckie	Łęczycki Brzeziński Orłowski		53,60		53,91
		44,45		28,63	
		23,62		18,16	
		11,43		29,43	
7. W-two Sieradzkie	Sieradzki Szadkowski Piotrkowski Radomski Wieluński Ostrzeszowski		79,50		76,27
		41,77		48,15	
		37,75		26,79	
		40,22		40,34	
		42,00		43,02	
		36,95		35,39	
		13,46		16,84	
		212,35		210,53	202
Ogółem mil kw.		1051,60		1065,43	882

Już się wyżej nadmienilo, że po kilkakroć zarówno w literaturze polskiej jak i w zagranicznej zachodzą się ślady usiłowań podejmowanych celem oznaczenia przestrzeni województw lub nawet z osobna każdego powiatu dawniej Polski. Moszyński, o którym się poprzednio uczyniło wzmiankę, sam ostrzegał, iż obliczenia jego, z powodu niedokładności map, ściśle być nie mogą. Dlatego też statysta nasz poprzestał na obliczeniu tylko powierzchni województw, podając liczby mniej lub więcej zbliżone do istotnego stanu rzeczy. Nierównież pomyślniejszym co do rezultatów naukowych przedstawia nam się usiłowanie Friedericha z roku 1839, który zebrawszy znaczną ilość map geograficznych wszystkich prowincyj składających dawną Polskę, nie porzyskając na obliczeniach poprzedników na tém polu, sam, jak wyznaje w przedmowie do swego dzieła, przystąpił do ponownego obrachowania rozległości na odpowiednich mapach.

Kładziemy więc obok naszych rezultatów wyniki obliczenia dokonanego przez Friedericha. Znajdujemy w tym razie pożądaną sposobność sprawdzenia własnej naszej pracy. Zauważyć przedewszystkiem wypada, że obliczenia Friedericha wyrażone są najprawdopodobniej w milach geograficznych, których używano

Uwaga do str. 50. Rozległość powiatów objętych granicami dzisiejszego Królestwa obliczoną jest pierwotnie według werst ros., — rozległość zaś innych, należących dziś do Pruss, według kilometrów. Jedne i drugie liczby trzeba było zamieniać na mile kwadratowe, albo na wersty lub kilometry, według następującego stosunku: 1 wersta kwadr. = 0,02066743 mil kw. = 1,12802055 kil. kwadr., albo 1 mila kwadr. = 55,0629 kil. kwadr. Nie widząc potrzeby używania do mnożenia lub dzielenia — ułamku w milionowych częściach, poprzestawaliśmy na setnych lub tysięcznych częściach. Zastrzegamy się przeto w tym względzie, aby nam krytyk nie zarzucił błędu, skoro spostrzeże, że razem dodane sumy pojedyncze 1051,60 mil kwadr. nie zgadzają się najściślej z liczbą werst kwadratowych lub kilometrów. Ta nieznaczna bowiem różnica w jednościach lub kilku dziesiątkach powstaje z pomienionej wyżej procedury, t. j. odrzucania setnych lub tysięcznych części dziesiętnego ułamku przy zamienianiu werst lub kilometrów na mile kwadratowe.

Uwaga do str. 51. Według Friedericha powiat poznański odstępiony Prussom w drugim podziale Polski, miał rozległości 70,50 mil. kw. W roku zaś 1772 przed podziałem miało mieć województwo poznańskie 273,86 mil kw. Ponieważ według tegoż autora powiat kościański wynosił 85,94, wschowski 6,80, a walecki 33,44 mil kwadr., czyli razem 196,52 mil kwadr., różnica więc między 273,86 a 196,52 = 77,34 przypada na powiat poznański, który tym sposobem miał 147,44 mil kwadr. rozległości.

powszechnie w owym czasie do wyrażania ilości w pomiarach na mapach geograficznych. Wypadki więc naszego obliczania porównywać możemy jako jednogatunkowe z liczbami Friedericha. Po bliższem rozejrzeniu się w przywiedzionej tylko co tablicy okazuje się, że w ogólnej sumie powierzchni 29 powiatów, różnica nie jest wcale znaczną, wynosi bowiem zaledwie $1\frac{1}{2}\%$. Nasze obliczenia wskazują, że Wielkopolska w obszerniejszem znaczeniu ¹⁾ wynosiła 1051,60 mil kw., według zaś rachunku Friedericha miała mieć przestrzeni 1065,48 mil kw.

Właściwie nie powinno być żadnej być różnicy, a przynajmniej mogłaby być znacznie mniejsza, ze względu na wielką rozległość samej figury, w której nikną podziały wewnętrzne, mogące spowodować z powodu niepewności granic niejaki wachanie się liczb, i w której zewnętrzne linie składają się w znacznej części z granic dość ściśle określonych, jakimi są rzeki główne i granice ościennych państw. Na tę różnicę jednak między obliczeniem naszym a rachunkiem Friedericha mogła być wpłynąć niedokładność na mapach ówczesnych ściany granicznej, nie mającej za podstawę wyraźniejszej granicy naturalnej, któraby oddzielała np. województwo brzeskie, łęczyckie, sieradzkie od Mazowsza, sieradzkie i ziemię wieluńską od Małopolski. Wreszcie mogła tu wpłynąć i niedokładność map w ogóle użytych przez Friedericha i mniej ścisła jego metoda obliczania powierzchni figur ²⁾. Wreszcie zestawiając oddzielnie województwa lub powiaty, spostrzegamy niekiedy nawet uderzającą zgodność naszych obliczeń, np. co do powiatu brzeskiego; w innych znów zachodzą gwałtowne różnice, które objaśnić sobie można tylko zmianą granic,

¹⁾ Właściwie bowiem Wielkopolską nazywano tylko dwa województwa w XVI wieku: poznańskie i kaliskie. W obszerniejszem znaczeniu rozumiano przez nią wszystko, co nie było Małopolską i Mazowszem, a więc ziemię kujawską, łęczycką, sieradzką, wieluńską i dobrzyńską. W takich granicach była w XV wieku Wielkopolska za Kazimierza Jagiellończyka, przed przyłączeniem ziemi gostyńskiej i rawskiej. Ponieważ obie te ziemie, acz później do Wielkopolski należące, stanowią dawne dzielnice Mazowsza, przenieśliśmy je więc do oddzielnego tomu, który obejmuje całe Mazowsze.

²⁾ O sposobie, w jaki Friederich wykonał swe obliczenia, sam dokładniej nie wspomina, nadmieniam tylko we wstępie (str. XIII), że ustalił rozległość powiatów „nach eigenen Kartenberechnungen.“

powiększeniem lub zmniejszeniem rozległości danego powiatu w późniejszych wiekach w XVII lub XVIII stuleciu. I tak np. ogólna rozległość województwa łęczyckiego dość zgodnie się przedstawia z obliczeń naszych własnych oraz obliczeń Friedericha, gdy tymczasem uderza w oczy taka rażąca różnica rozległości powiatu orłowskiego, który ma w XVI wieku tylko 11 mil kw., a później liczy prawie trzy razy więcej, bo 29 mil kwadratowych ¹⁾.

Przy porównaniu obliczeń naszych z liczbami Moszyńskiego jeszcze większa uderza w oczy różnica. Nie należy wszakże zapominać o tem, że tabela statysty polskiego obejmuje tylko przestrzeń województw w epoce po pierwszym podziale Polski, w skutku którego odpadły od Rzeczypospolitej znaczne części województwa poznańskiego (około 70 mil kwadr.), tudzież dość rozległy pas ziemi nad Notecią z województwa kaliskiego, czyli raczej późniejszego gnieźnieńskiego i część województwa inowrocławskiego. W stosunku do powierzchni obliczonej przez Moszyńskiego, wypadłoby około 170 mil kw. na udział pruski z wymienionych województw, co wydaje się mniej dokładnem. Różnica jednak ostatecznie i tu nie byłaby zbyt wielką, ale brak obliczeń oddzielnych powiatów nie nastęrcza sposobności do porównywania bliższego rezultatów naszych z liczbami Moszyńskiego.

Co do wyników własnego obliczenia, nie potrzebujemy tu powtarzać, iżśmy dołożyli wszelkiego starania, aby uczynić je jak najdokładniejszymi. Najlepszym środkiem sprawdzenia będzie zestawienie w jednym z późniejszych tomów powierzchni pewnej liczby województw z powierzchniami, które się pokrywają wzajemnie z nowoczesnych pomiarów geograficznych. Obecnie dla braku materiału uczynić tego tu jeszcze niepodobna.

Zastanówmy się teraz bliżej nad rezultatem naszych obliczeń powierzchni wymienionych wyżej województw oraz powiatów i uporządkujmy sobie według wymagań metody statystycznej

¹⁾ Tylko co do województwa kaliskiego zachodzi wielka niezgodność. Różnica stanowi 10% — jest to stosunek w tym razie znaczny, ale równoważy ją w ogólnej sumie znów przewyżka naszej cyfry co do rozległości województwa poznańskiego.

materyał geograficzny, który stanowią liczby przytoczone w tablicy pomiarowej.

Co do rozległości zajmowanej powierzchni, województwa przedstawia nam się w następującym porządku:

1.	Województwo Kaliskie	300,05 mil kw.
2.	„ Poznańskie	293,61 „ „
3.	„ Sieradzkie z ziemią Wieluńską	212,35 „ „
4.	„ Łęczyckie	79,50 „ „
5.	„ Brzeskie	59,43 „ „
6.	Ziemia Dobrzyńska	53,60 „ „
7.	Województwo Inowrocławskie	53,11 „ „

Ponieważ w ukształtowaniu się terytoryalném powyższych województw największą rolę odegrały czynniki historyczne, najmniejszą zaś względy polityczno-administracyjne, powstały przeto tak wielkie między województwami i ziemiami różnice. Właściwa Wielkopolska góruje rozległością dwóch województw o 593 milach kwadr. nad szeregiem innych, które składały w połowie XV i w następnych wiekach prawie ten obszar ziemi, jaki nazywano prowincją Wielkopolską w obszerniejszem znaczeniu słowa. Dawne księstwa udziałowe Piastowiczów, mniej lub więcej w tych samych utrzymane granicach i w czasie późniejszym, kiedy je jako województwa do Korony wcielono, przedstawiają nam niezbyt wielkie przestrzenie. Z wyjątkiem tylko ziemi sieradzkiej o 161 milach kw., inne, jak wskazuje powyższy szereg, nie dochodzą stu mil kwadratowych i trzymają się raczej w granicach średniej liczby: cztery od 50 do 60, a jedno o 80 niemal milach kwadratowych.

Dwa województwa właściwej Wielkopolski oraz sieradzkie wraz z ziemią wieluńską, zbliżają się rozległością do przestrzeni obecnych gubernij królestwa polskiego, które w stosunku do 2312 mil kw. rozległości, średnio obejmują po 230 mil kw., podczas gdy przytoczone tylko co województwa miały mniej więcej po 270 mil kw. Następne zaś z szeregu tych, jakie mamy tu na względzie, są znacznie mniejsze, choć większą zajmują przestrzeń w porównaniu z obecnymi powiatami, które o średniej rozległości 20 do 25 mil kwadr., dopiero w liczbie dwóch lub trzech wy-

równają dawnym księstwom udziałowym ziemi dobrzyńskiej, łączyckiej lub kujawskiej.

W stosunku do rozległości dzisiejszych państw zagranicznych, dawne dwa województwa Wielkopolski wynosiły każde z nich nieco więcej

niż obecne królestwo Saskie	o 272 milach kw.
„ „ księstwo Badeńskie	o 276 „ „
„ „ Meklemburg-Szweryn	o 241 „ „

Inne zaś o 80 milach lub średnio 50 do 60, przewyższały lub równały się

księstwu Meklenburg-Strelickiemu	o 53 milach kw.
„ Brunswickiemu	o 65 „ „
„ Wejmarskiemu	o 66 „ „

Po uszeregowaniu powiatów pod względem zajmowanej przez nie powierzchni, otrzymamy następujący ich obraz:

1.	Powiat Poznański	162,33 mil kw.
2.	„ Kościański	92,27 „ „
3.	„ Kaliski	60,27 „ „
4.	„ Nakieński	56,35 „ „
5.	„ Gnieźnieński	50,69 „ „
6.	„ Pyzdrowski	50,27 „ „
7.	„ Łęczycki	44,15 „ „
8.	„ Kcyński	42,03 „ „
9.	„ Radomski	42,00 „ „
10.	„ Sieradzki	41,77 „ „
11.	„ Piotrkowski	40,32 „ „
12.	„ Koniński	39,34 „ „
13.	„ Szadkowski	37,75 „ „
14.	„ Wieluński	36,95 „ „
15.	„ Bydgoski	30,10 „ „
16.	„ Walecki	30,08 „ „
17.	„ Brzeziński	23,62 „ „
18.	„ Inowrocławski	23,01 „ „
19.	„ Lipnowski	22,74 „ „
20.	„ Rypiński	21,27 „ „

21.	Powiat Brzeski	19,57	mil kw.
22.	„ Ostrzeszowski.	13,46	„ „
23.	„ Radziejowski	13,30	„ „
24.	„ Orłowski	11,43	„ „
25.	„ Kowalski	11,32	„ „
26.	„ Dobrzyński	9,59	„ „
27.	„ Przedeczki	9,03	„ „
28.	„ Wschowski	8,91	„ „
29.	„ Kruświcki	6,25	„ „

29 powiatów ogółem 1051,60 mil kw.

czyli średnio jeden powiat zajmuje 36,26 mil. kw.

W ukształtowaniu się terytoryalném powiatów, podobnie jak to już zauważyliśmy co do województw, odegrały ważną rolę czynniki historyczne, lubo i względy administracyjne nie pozostały bez wpływu. Ziemia wschowska, odzyskana za Kazimierza W. w XIV wieku, zatrzymała niejako swą odrębność administracyjną, wraz ze szczupłą przestrzenią około 9 mil kw., jaką zajmowała. Ale znów podział ziemi łęczyckiej czy sieradzkiej na powiaty powstał nietylko może na podstawie stosunków polityczno-historycznych, ile wypłynął z pewnego ukształtowania się stosunków administracyjno-sądowych. Bo nie należy zapominać, że podział na powiaty ma w znacznej części znaczenie administracyjno-sądowe. Powiat jest poniekąd obszarem ziemi, stanowiącym okrąg sądowy sądu ziemskiego. W granicach danego powiatu mieszkająca szlachta sądzi się w sądzie, którego siedziskiem jest to lub owo miasto powiatowe. Ziemia łęczycka dzieli się na trzy powiaty i ma trzy sądy ziemskie: w Łęczycy, w Orłowie i w Brzezinach. Województwo brzeskie składa się z pięciu powiatów i ma pięć sądów ziemskich: w Brześciu, Kowalu, Przedczu, Radziejowie i Kruświcy. Rozległość zatem tych powiatów pozostaje w ścisłym niekiedy związku z urządzeniami sądowymi i z tego też względu terytoryalne ukształtowanie się powiatów, wyrażone tu w liczbach, posłużyć może za podstawę do pewnych wniosków, jakie sobie badacz ztąd wyciągnąć zechce.

Przy zestawieniu 29 powiatów okazuje się, iż z zajmowanej przez nie przestrzeni 1051,60 mil kw., na każdy z nich przypada średnio 36,26 mil kwadr. Ponieważ jednak granice ostateczne

dwóch krańcowych liczb maximum i minimum (162 oraz 6) są tak od siebie odległe, powyższa przeto średnia nie da nam pojęcia o typie zbliżonym mniej lub więcej do rzeczywistości.

Dotknijmy więc szczegółów.

Z uszeregowanej liczby 29 powiatów tylko co przedstawionych, sześć powiatów właściwej Wielkopolski zajmuje prawie połowę całej ich powierzchni (0,45). Wielkopolska ma przeto najrozleglejsze powiaty.

		na jeden powiat	
W województwie Poznańskim	przypada około	73 mil kwadr.	
„ Kaliskiem	„ „	50 „ „	
„ Sieradzkciem	„ „	35 „ „	
„ Łęczyckiem	„ „	26 „ „	
„ Inowłocławskiem	„ „	26 „ „	
W ziemi Dobrzyńskiej	„ „	18 „ „	
W województwie Kujawskiem	„ „	12 „ „	

Średnio zatem powiat wielkopolski przewyższa albo równa się całemu województwu łęczyckiemu, brzeskiemu, inowłocławskiemu lub ziemi dobrzyńskiej. Najdrobniejsze zaś podziały przedstawia w całym szeregu województwo brzeskie, następnie ziemia-dobrzyńska. Do średniego typu zbliża się najwięcej województwo łęczyckie, sieradzkie i inowłocławskie.

W porównaniu z dzisiejszemi powiatami, na które się dzieli gubernie Królestwa Polskiego, średnie powiaty z XVI wieku o 36 milach kw., przewyższają znacznie obecne obszary zajmowane przez nie w ilości 20—25 mil kw., a są znów średnio mniejsze od powiatów, z jakich się składało Królestwo przed ostatnim podziałem administracyjnym dokonany w 1867 roku, kiedy było 29 powiatów w granicach średniej rozległości 58 mil kwadr. (min. 33 — max. 86). Dzisiejsze księstwo sasko-koburskie o 35 milach kwadr. daje przybliżone pojęcie o rozległości średniego powiatu w granicach Wielkopolski XVI wieku.

II.

LUDNOSC.

I. Ilość parafij, wsi i miast oraz stosunek ich do rozległości powiatów i województw.

Dla braku dokładniejszych wskazówek co do ludności wypadnie nam tu odstąpić od zwykłego porządku nowoczesnych badań geograficznych, w których po oznaczeniu przestrzeni pewnych jednostki terytoryalno-administracyjnych, podaje się liczbę mieszkańców w nich osiadłą. Należy tu wprzód zużytkować materiał, który w dalszych dopiero poszukiwaniach może posłużyć za podstawę do niektórych wniosków o zaludnieniu województw i powiatów dawniej Polski XVI wieku. Jakkolwiek pojęcia takie jak wieś, miasto, parafia, wyrażone w liczbach jako jednostki, zebrane w pewną ogólną sumę, stanowią niemal cczą nazwę, którą dopiero włożona w nią treść jest w stanie wypełnić należycie; jakkolwiek więc np. 20 miasteczek może pod względem zaludnienia równać się zaledwie jednemu miastu, atoli mimo całą rozciągłość i bardzo różną objętość pojęć wyrażonych w liczbach jednostkowych, nie będą, zdaniem naszym, pozbawione pewnej wartości naukowej, przy użyciu właściwej metody, liczby otrzymane nawet i na tej drodze zestawienia arytmetycznego. Bo parafia, dajmy na to, albo wieś lub miasto, czy ludniejsze czy mniej ludne, zawsze przedstawia pewną jednostkę administracyjną i wyraża pewien stosunek w przestrzeni geograficznej bez względu na to, czy ta przestrzeń jest mniej lub więcej zaludnioną.

Lubo parafie stanowią podział, odnoszący się do pewnych wyższych jednostki w administracji kościelnej, której przy wybieraniu podatków nie według dekanatów, nie miano bynajmniej

w wykazach na względzie, tém niemniej jednak ukształtowanie się rozległości tych parafij, a mianowicie ich stosunek średni do całej przestrzeni powiatu lub województwa, do liczby wsi w ich skład wchodzących, może stanowić ciekawą wiadomość nietylko dla dziejów administracji kościelnej, ale i dla pytań czysto politycznej natury, jak to wskażą późniejsze nasze uwagi.

Liczba miast i miasteczek używających, jak wiadomo, prawa magdeburskiego, poda nam choćby tylko miejsca czy ogniska, w których znajdowały się formy gotowe do wyrobienia mniej lub więcej licznych czynników życia, przemysłu i handlu miejskiego. Podobnież i liczba wsi, które posłużyły już w XVI wieku za podstawę do wytworzenia się większych folwarków szlacheckich, nie będzie zupełnie obojętną pod względem statystyki historycznej, dla wyrobienia sobie przybliżonego pojęcia o stosunkach np. ludności w XVI wieku i o wielu innych zjawiskach w zakresie polityczno-ekonomicznym.

Po zliczeniu tedy pomienionych jedności parafij, wsi i miast, przedstawi nam się następujący obraz sześciu czy siedmiu województw Wielkopolski.

Wojew. lub ziemia	Powiat	Rok	mil kw.	parafij	miast	wsí
1. Poznań- skie	Poznański .	1580	162,35	134	32	654
	Kościański .	"	92,27	118	24	574
	Wschowski	1579	8,91	(8)	3	40
	Watecki .	"	30,08	(9)	3	45
2. Kaliskie			293,61	269	62	1313
	Kaliski . . .	1588	60,21	80	16	396
	Gnieźniens.	"	50,89	90	19	408
	Kcyński . .	"	42,93	40	11	218
	Nakielski . .	"	56,35	41	10	173
	Koniński . .	"	39,34	60	14	280
	Pyzdrowski .	"	50,21	100	18	394
3. Inowłocław.			300,05	411	88	1869
	Inowłocła.	1583	23,01	27	6	186
	Bydgoski .	"	30,10	14	4	105
4. Brzeskie			53,11	41	10	291
	Brzeski . . .	1566	19,57	28	3	209
	Kowalski . .	"	11,32	8	2	68
	Przedeksi .	"	9,03	5	3	111
	Radziejow.	"	13,30	20	2	130
	Kruświcki .	"	6,28	6	3	49
5. Z. Do- brzyńska			59,48	67	13	567
	Dobrzyński	1564	9,59	14	1	96
	Rypiński	"	21,27	24	2	115
	Lipnowski .	"	22,74	23	4	125
6. Łę- czyckie			53,60	61	7	336
	Łęczycki . .	1576	44,15	41	11	548
	Brzeziński .	"	23,62	19	6	167
	Orłowski . .	"	11,43	14	8	160
7. Sier- adzkie			79,50	74	25	875
	Sieradzki . .	1552	41,71	36	9	197
	Szadkowski	1553	37,75	33	6	293
	Piotrkoski	"	40,32	25	8	223
	Radomski .	"	42,00	33	6	215
8. Z. Wie- luńska			161,84	127	29	938
	Wieluński .	1553	36,95	55	9	141
	Ostrzeszow.	"	13,48	(12)	4	41
			50,144	67	13	182
Ogó- łem			mil kw. 1051,60	parafij 117	miast 247	wsí 6471

Dla objaśnienia powyższej tabeli wypada tu kilka dodać uwag. Liczby wyrażające ilość wsi, miast i parafij każdego powiatu i województwa oddzielnie, nie pochodzą wprawdzie z lat jednostajnie tych samych, tak iż właściwie nie należałoby ich do siebie dodawać; ale ponieważ różnice w ciągu lat trzydziestu lub czterdziestu w połowie XVI wieku między 1550 a 1588 rokiem uważać prawie można za żadne, a przynajmniej za bardzo niewielkie, więc i ogólna liczba z dodania różnoczesnych ilości nie wytworzy żadnego błędnego pojęcia. Układ parafij, jak wiadomo, nie doznał żadnych zmian, powiększanie lub zmniejszanie się miast albo wsi w tym okresie również nie podlegało żadnym widoczniejszym wpływom. Zebranie przeto ogólnej oraz średniej liczby wyrażającej dane stosunki w połowie XVI-go wieku za dość dokładne będzie można uważać.

Co do parafij nieoznaczonych zupełnie w wykazach poborowych, np. ziemi wschowskiej, pow. waleckiego i ostrzeszowskiego, to domniemalną ich liczbę podaliśmy w nawiasie, opierając się na stosunku średnim ilości wsi przypadających w innych województwach.

W liczbie miast np. powiatu poznańskiego mieszczą się także oddzielnie dwa przedmieścia Poznania, jako zajmujące odrębną pozycyą w rejestrach skarbowych.

Co do wykazów województwa kaliskiego, lubo posiadamy wydrukowane właśnie wykazy znacznie wcześniejsze przed rokiem 1588, — z tego atoli ostatniego roku podaliśmy liczby ogólne, bo je w tym gotowym kształcie zebrane podają rejestra skarbowe, i o ile porównanie i sprawdzenie z poprzedniami z 1579 i 1582 r. przekonało, żadnej niemal nie masz niezgodności z nimi. Usprawiedliwiają one tém samém i nasze zestawienie z lat nieco wcześniejszych innych województw, oraz uogólnienie sporządzone na podstawie liczb z różnych lat połowy XVI wieku.

Dla lepszego zrozumienia liczb podanych w powyższej tabeli przedstawimy je w stosunkach procentowych, przy zachowaniu następującej metody. Odrzucimy liczby dziesiętne w milach kwadratowych, uważając ułamek większy od połowy za całość, mniejszy zaś za zero. Podobnie przy dzieleniu dwóch liczb różnicę pozostałą a większą od połowy dołączymy jako jedność do ilorazu, mniejszą zaś pominiemy.

a) Stosunek parafij do przestrzeni.

Województwo lub ziemia	Powiat	Na jedną pa- rafiją przypada			<i>Powiaty w szeregu największej liczby parafij względnie do obszaru.</i>
		mil kw.	średnio		
1. Poznańskie	Poznański	1,20	1,09		1. Pyzdrowski . . . 0,50
	Kościański	0,73			2. Gnieźnieński . . 0,56
	Wschowski	(1,11)			3. Koniński 0,65
	Walecki	(3,34)			4. Radziejowski . . 0,66
2. Kaliskie	Kaliski	0,75	0,73		5. Wieluński 0,67
	Gnieźnieński	0,56			6. Dobrzyński . . . 0,67
	Keyński	1,07			7. Brzeski 0,69
	Nakielski	1,37			8. Kaliski 0,75
	Koniński	0,63			9. Kościański . . . 0,73
	Pyzdrowski	0,50			10. Orłowski 0,60
3. Inowrocławskie	Inowrocławski . . .	0,68	1,29		11. Inowrocławski . . 0,88
	Bydgoski	2,15			12. Rypiński 0,88
4. Brzeskie	Brzeski	0,69	0,58		13. Lipnowski 0,98
	Kowalski	1,40			14. Kruświcki 1,04
	Przedeci	1,50			15. Keyński 1,07
	Radziejowski	0,66			16. Łęczycki 1,03
	Kruświcki	1,04			17. Wschowski . . . (1,11)
5. Ziemia Dobrzyńska	Dobrzyński	0,67	0,87		18. Ostrzeszowski . . 1,12
	Rypiński	0,89			19. Szadkowski . . . 1,14
	Lipnowski	0,92			20. Sieradzki 1,16
6. Łęczyckie	Łęczycki	1,08	1,07		21. Poznański 1,20
	Brzeziński	1,25			22. Brzeziński . . . 1,25
	Orłowski	0,50			23. Radomski 1,27
7. Sieradzkie	Sieradzki	1,16	1,27		24. Nakielski 1,37
	Szadkowski	1,14			25. Kowalski 1,40
	Piotrkowski	1,61			26. Piotrkowski . . . 1,61
	Radomski	1,27			27. Przedeci 1,50
8. Ziemia Wieluńska	Wieluński	0,67	0,75		28. Bydgoski 2,15
	Ostrzeszowski	0,12			29. Walecki 3,34

Średnio jedna parafia przypada na 0,94 mil.

Rozglądając się pilniej w tych stosunkach procentowych parafij do przestrzeni, zauważymy, że im gdzie mniej rozległości przypada na pewną parafią, tam parafie będą gęstsze, i odwrotnie — będą tam rzadsze, gdzie zakres ich był większy. Pierwsze miejsce w tym względzie trzyma powiat pyzdrowski, gdzie na każde pół mili kwadratowej przypada jeden kościół parafialny. Podobny niemal stosunek zachodzi także w powiecie gnieźnieńskim, gdy tymczasem w bydgoskim lub waleckim zaledwie na dwie czy nawet na trzy mile jedna znajduje się parafia. Nie wypada bynajmniej z tego, iżby istotnie w powiecie waleckim obręb parafii każdej wynosił 3 mile kwadratowe; tylko ponieważ tam liczne znajdują się pustkowia i lasy, więc przestrzenie te puste zmniejszają tak znacznie stosunek liczebny parafij do rozległości, parafij, które nawet w szczuplejszym obrębie mogły być dość gęsto rozsiane. Z drugiej znów strony nie należy uważać większej liczby parafij w danym powiecie za ściśle wyrażenie nasiedloności mieszkańców, bo nieraz w żyznej, bogatej i w snopy dziesięcinne obfitującej okolicy mogły parafie z mniejszej ilości wsi się składać. Przy uwzględnieniu jednak podobnych okoliczności, przy rozważeniu jeszcze stosunków bądź historycznych, bądź politycznych, badacz nie pominie wskazówek, które mu podaje powyżej umieszczona tablica i z których my także w następnych naszych poszukiwaniach nie omieszkamy korzystać.

(Patrz wykazy lit. b i c na str. 67 i 68).

Jakkolwiek przytoczone liczby parafij, a zwłaszcza miast i wsi każdego powiatu po szczególe, rzucają pewne choćby słabe światło na dość ciemne pytanie o zaludnienie, wskazują one jednak tylko więcej stosunki względne, nie dają zaś pojęcia o bezwzględnej ludności. Jeżeli obliczenie powyższe objaśnia, że powiat orłowski był tak zaludniony, iż w nim na milę kwadratową przypada wsi 14, w waleckim zaś nieco tylko więcej jak jedna, to z tego zestawienia wprawdzie pewne wnioski ogólniejsze dadzą się wyciągnąć, ale o samej ludności, o jej liczbie choćby przybliżonej niepodobna wyrobić sobie pojęcia, dopóki nie dojdziemy, co przez wieś w stosunku do jej zaludnienia rozumieć należy. Posłużą nam do tego wiadomości, ile w każdym powiecie było ziemi uprawnej i ile na niej ludzi żywić się mogło. O tém jednak w następnym rozdziale.

b) Stosunek miast do przestrzeni.

Województwo lub ziemia	Powiat	Jedno miasto przypada na		
		mil kw.	Średnio	
1. Poznańskie	Poznański	5,07		
	Kościański	3,84		
	Wschowski	2,87		
	Walecki	10,02		
			4,73	
2. Kaliskie	Kaliski	3,76		
	Gnieźniński	2,87		
	Kcyński	3,90		
	Nakielski	5,63		
	Koniński	2,80		
	Pyzdrowski	2,79		
			3,40	
3. Inowrocławskie	Inowrocławski	3,83		
	Bydgoski	7,52		
			5,31	
4. Brzeskie	Brzeski	6,52		
	Kowalski	5,86		
	Przedeczki	3,01		
	Radziejowski	6,65		
	Kruświcki	2,08		
			4,57	
5. Ziemia Dobrzyńska	Dobrzyński	9,59		
	Rypiński	10,63		
	Lipnowski	5,62		
			7,65	
6. Łęczyckie	Łęczycki	4,04		
	Brzeziński	3,93		
	Orłowski	1,42		
			3,18	
7. Sieradzkie	Sieradzki	4,81		
	Szadkowski	6,24		
	Piotrkowski	5,04		
	Radomski	7,00		
			5,53	
3. Ziemia Wieluńska	Wieluński	4,10		
	Ostrzeszowski	3,36		
			3,83	

*Szereg powiatów według
stopnia miast przypada-
jących w stosunku do
mili kwadr.*

1. Orłowski 1,42
2. Kruświcki 2,03
3. Gnieźniński 2,67
4. Pyzdrowski 2,79
5. Koniński 2,80
6. Wschowski 2,97
7. Przedeczki 3,01
8. Ostrzeszowski 3,36
9. Kaliski 3,76
10. Inowrocławski 3,83
11. Kościański 3,84
12. Kcyński 3,90
13. Brzeziński 3,93
14. Łęczycki 4,04
15. Wieluński 4,10
16. Sieradzki 4,81
17. Piotrkowski 5,04
18. Poznański 5,07
19. Nakielski 5,63
20. Kowalski 5,86
21. Lipnowski 5,69
22. Szadkowski 6,28
23. Brzeski 6,52
24. Radziejowski 6,65
25. Radomski 7,00
26. Bydgoski 7,52
27. Dobrzyński 9,59
28. Walecki 10,02
29. Rypiński 10,63

Średnio na 5 mil kw. przypada jedno miasto.

c) Stosunek wsi do przestrzeni.

Województwo lub ziemia	Powiat	Na milę kw. przypada wsi [średnio]		Na milę kwadratową obejmuje wsi powiat:
1. Poznańskie	Poznański	4,00	4,4	1. Orłowski . . . 14,0
	Kościański	6,02		2. Łęczycki . . . 12,3
	Wschowski	4,03		3. Przedecki . . . 12,2
	Walecki	1,04		4. Brzeski 10,6
2. Kaliskie	Kaliski	6,5	6,23	5. Dobrzyński . . 10,0
	Gnieźnieński	8,1		6. Radziejowski . 9,1
	Kcyński	5,8		7. Gnieźnieński . . 8,0
	Nakielski	3,8		8. Inowrocławski . 8,0
	Koniński	7,1		9. Kruświcki . . . 7,8
	Pyzdrowski	7,8		10. Pyzdrowski . . . 7,8
3. Inowrocławskie	Inowrocławski	8,00	5,5	11. Szadkowski . . 7,1
	Bydgoski	3,4		12. Koniński 7,1
4. Brzeskie	Brzeski	10,6	9,5	13. Brzeziński . . . 7,0
	Kowalski	6,0		14. Kaliski 6,5
	Przedecki	12,2		15. Kościański . . . 6,0
	Radziejowski	9,7		16. Kowalski 6,0
	Kruświcki	7,9		17. Piotrkowski . . 5,5
5. Ziemia Dobrzyńska	Dobrzyński	10,00	6,28	18. Rypiński 5,4
	Rypiński	5,4		19. Lipnowski 5,4
	Lipnowski	5,4		20. Radomski 5,1
6. Łęczyckie	Łęczycki	12,3	11,00	21. Kcyński 5,0
	Brzeziński	7,00		22. Sieradzki 4,7
	Orłowski	14,00		23. Wschowski . . . 4,3
7. Sieradzkie	Sieradzki	4,1	5,7	24. Poznański . . . 4,0
	Szadkowski	7,1		25. Wieluński 3,8
	Piotrkowski	5,5		26. Bydgoski 3,4
	Radomski	5,1		27. Nakielski 3,0
8. Ziemia Wieluńska	Wieluński	3,8	3,8	28. Ostrzeszowski . 3,0
	Ostrzeszowski	3,00		29. Walecki 1,4

Na jedną milę kwadr. średnio 6,1 wsi.

II. Ilość łąnów kmiecych w każdym powiecie i w każdym województwie, jako miara uprawy ziemi i jej zaludnienia.

Liczba włók kmiecych w dobrach królewskich, duchownych i szlacheckich, tudzież miejskich, z których pobrany podatek łąnowy zapisano do ksiąg poborowych, powinnyby łącznie z ilością obszarów folwarcznych przedstawić nam jak najdokładniejszy obraz uprawy rolniej danego powiatu lub danej ziemi w pewnym roku, a tém samém powinnyby posłużyć za środek do obliczenia przybliżonej liczby ludności zamieszkałej w oznaczonym obrębie. O łąnach kmiecych z długiego szeregu lat mamy wiadomości w stosach ksiąg skarbowych, o gruntach zaś dworskich, niestety, niemal żadnej. Gdyby nie ten brak, nie ta szczyrba, nasz materyał statystyczny miałby tak wysoką wartość, iż mogłaby go nam słusznie pozazdrościć nauka oświeconych narodów zachodniej Europy. Ale mimo to, nawet i w tym kształcie, w jakim go przekazała przeszłość nasza, mieszczą się w nim wskazówki w wysokim stopniu ciekawe i nader ważne pod względem naukowym. Boć i dokładna wiadomość o uprawie rolniej choćby samych tylko łąnów kmiecych, nie jest tak błahą, jakby się z pozoru zdawać mogło czytelnikowi mniej obeznanemu ze stosunkami ekonomiczno-rolnemi dawniej Polski. Trzeba sobie przypomnieć, jak ważną rolę grały w uprawie ziemi całego naszego kraju gospodarstwa kmieci, nim powstały i rozwinęły się folwarki czyli obszary dworskie, które jeszcze w początkach XV wieku stanowiły bardzo drobną część w porównaniu z łąnami kmieciemi. Cała praca około roli odbywała się głównie na przestrzeni zajmowanej przez kmieci, a poniekąd i przez szlachtę niefolwarczną czyli zagrodową. Od połowy zaś XV stulecia, od czasu za-

prowadzenia robocizny, zaczęły powoli wzrastać obszary dworskie. W różnych ziemiach ukształtował się różnie stosunek gruntów folwarcznych do łąnów kmiecych, na których zasadzało się głównie gospodarstwo dworskie. W połowie XVI-go stulecia, w epoce, z której nasze pochodzą wiadomości, ustalił się mniej lub więcej taki stosunek, że kmiecie posiadali zwykle nieco większą połowę roli orną niżeli dwór szlachecki. Dokładna przeto wiadomość o ilości łąnów kmiecych przy użyciu uzasadnionej kombinacji, może doprowadzić badania nasze do niezmiernie ciekawych wniosków o uprawie roli w ogóle, a więc o całej rozległości obszarów przeoranych pługiem i o ludności na nich zamieszkałej. Ale nawet bez tego uzupełnienia, sam wykaz łąnów kmiecych będzie posiadał i tę także niepoślednią wartość, że pozwoli nam ocenić względny stopień uprawy danego powiatu lub województwa w stosunku do innego obszaru, do innej ziemi, i że pozwoli porównać zasoby, bogactwa i kulturę każdego powiatu oraz województwa po szczególe i wszystkich w ogóle w całej dawnej Polsce. Oczywiście wyjątek stanowić będą powiaty, w których panowało przeważnie gospodarstwo pastwiskowe, jak np. w okolicach podkarpackich, gdzie się usadowiły wsi tak zwane Wałaskie. Takich jednak wsi nie posiadała Wielkopolska, którą tu obecnie mamy na względzie ¹⁾.

Warto więc pokusić się o ułożenie podobnego wykazu. Dla otrzymania pewniejszych rezultatów podajemy podwójną tablicę z dwóch różnych okresów czasu. Winniśmy jednak tu ostrzedz czytelnika, że dodając do siebie łąny różnych województw Wielkopolski, czyniliśmy to w przypuszczeniu, że wszystkie są jednakowej wielkości. Tymczasem zachodziły gdzieś pewne różnice, których dziś uchwycić niepodobna ²⁾. Liczby więc wpro-

¹⁾ Zob. zresztą niżej uwagę na str. 101.

²⁾ O tej niejednostajnej mierze łąnów wspomina już, jak wiadomo, Modrzewski (O naprawie rzeczy, wyd. Tur. 288): „ktemu też łąny niejednak są szerokie w każdym powiecie..... Jakoż tedy pobór, który wszyscy jednako płacą, ma być sprawiedliwy albo równy, gdy łąny nierówne a niejednakie są tak szerokością ziemi jak urodzajem itd.“ Reformator nasz polityczny XVI wieku mający na względzie ideał słuszności i sprawiedliwości, bardzo zasadnie domagał się nawet taksacyi gleby pod względem jej urodzajności, aby podatek gruntowy płacony przez właściciela czy posiadacza, był ustosunkowany do dochodu. W tém dążeniu do ścisłości oczywiście pragnął także Modrzewski ujednostajnienia miary, która nie

wadżane tu do rachunku nie odznaczają się najwyższą ścisłością matematyczną. Zdaje się atoli, że w obec wniosków, jakie wyprowadzić zamierzamy, możliwe różnice mogą być za mniej ważne poczytane.

(Patrz wykaz na str. 72).

Rozpatrzmy się w powyższym wykazie. Liczby średnie-ostatniej rubryki, wyrażające ilość uprawnej ziemi kmieciej w stosunku do jednej mili kwadratowej, mogą nam posłużyć za miarę do ocenienia stopnia kultury rolniej każdego z przytoczonych wyżej województw. Tym sposobem zestawiając oddzielne ziemie, otrzymamy szereg następujący:

wszędzie była matematycznie jednaka. Takie były żądania reformatora, w oczach którego nawet drobne zboczenia od słusznej a sprawiedliwej jednostajności były rażącą rzeczą. W istocie atoli te różnice w miarach powierzchni nie mogły być tak krzyczącó różne i niejednostajne, bo sam skarb przy wybieraniu podatku miał na względzie utrzymanie zasady podatkowej w ścisłych granicach jednostajności. Gdyby atoli różnice w obrębie jednej prowincyi Wielkopolski tu i owdzie zachodziły, nie będą one tak znaczne, aby w ogóle miały zachwiać powagę naszych cyfr w ich grubszych zarysach. Suma łań w danej prowincyi, w całej zresztą Polsce służyła w podskarbstwie bardzo często w ciągu długiego szeregu lat za podstawę do wymiarkowania spodziewanego w pewnym roku ogólnego dochodu grunтового. Musiała to być przeto dość stała i jednostajna miara, nieulegająca zmianie dowolnej, którąby przez użycie odmiennie większej miary było można sprowadzić na niekorzyść skarbu. Zachodzi tylko pytanie, co przez łań rozumieć należy? Nie powołuję się w tej mierze na Czackiego, którego tabela miary powierzchni nie zawsze w dość jasnej i ścisłej formie się przedstawia, ale raczej odsyłam czytelnika do ogłoszonej przezemnie tabeli miar powierzchni z XVI wieku, wyciągniętej z ksiąg skarbowych, a więc z urzędowego źródła. (Źródła dziejowe IX, B. 301). Podany tam jest pomiar łań w ksiąg rewizorskich skarbowych. Nie byłbyż to pomiar właśnie w tychże rejestrach skarbowych użyty? Ówczesny więc łań składa się z 30 morgów. Morga ma trzy sznury, sznur 10 prętów, a pręt $7\frac{1}{2}$ łokci. Jestto zatem najzupełniej dziś używana miara włóki polskiej, która oznacza to samo co łań polski. Stosunek zaś do mili kwadr. geogr. jest następujący: według obliczeń Bessela i Enkego 1 mil geogr. = 21.566,029 morg. pruskim, które są mniejsze od polskich w stosunku 1 : 0.45902. Wypadnie więc na 1 milę kw. 9834,75 morgów polskich czyli włók 328..... Cyfry zatem w rubryce: „średnio na 1 milę kwadr.“ — wyrażają, że na powierzchni 328 włók — jest włók chłopskich, dajmy na to, w powiecie poznańskim 22,1 i t. d. (Zobacz Kalend. obserw. astron. w Warsz. 1860,

Rozdział o miarach).

Wykaz łańów kmiecych z r. 1571.

Województwo	Powiat	mile kw.	Ogół łańów	Średnio na milę kw.
1. Poznańskie	Poznański	162,35	3700	22,7
	Kościański	92,27	3766	40,8
	Wschowski	8,91	475	53,3
	Walecki	30,09	556	18,4
		293,61	8497	28,9
2. Kaliskie	Kaliski	60,27	2044	33,9
	Gnieźnieński	50,89	2038	40,0
	Kcyński	42,93	1935	45,0
	Nakielski	56,35	1856	32,9
	Koniński	39,34	1390	35,3
	Pyzdrowski	30,27	2537	50,4
		300,05	11800	39,3
3. Inowro- cławskie	Inowrocławski	23,01	1257	54,6
	Bydgoski	30,10	566	18,8
		53,11	1823	34,1
4. Brzeskie	Brzeski	19,37	1572	80,8
	Kowalski	11,32	485	42,8
	Przedeczki	9,03	676	74,8
	Radziejowski	13,30	942	70,8
	Kruświcki	6,26	321	51,2
		59,44	3996	67,3
5. Ziemia Dobrzyńska	Dobrzyński	9,59	395	41,1
	Rypiński	21,27	889	41,3
	Lipnowski	22,14	810	35,6
		53,60	2094	39,0
6. Łęczyckie	Łęczycki	44,45	2917	65,6
	Brzeziński	23,62	1192	50,4
	Orłowski	11,43	881	77,0
		79,50	4990	62,7
7. Sieradzkie	Sieradzki	41,77	1749	41,8
	Szadkowski	37,75	1632	43,2
	Piotrkowski	40,32	1484	36,8
	Radomski	42,00	989	23,5
		161,84	5854	36,1
8. Ziemia Wieluńska	Wieluński	36,95	991	26,8
	Ostrzeszowski	13,48	229	17,0
		50,41	1220	24,1
		1051,60	40274	38,2

Na milę kwadr. liczy tedy
włók t. j. łąnów kmiecych:

1.	Województwo Brzeskie	67,3
2.	„ Łęczyckie	62,7
3.	„ Kaliskie	39,3
4.	Ziemia Dobrzyńska	39,0
5.	Województwo Sieradzkie	36,1
6.	„ Inowrocławskie	34,1
7.	„ Poznańskie	28,9
8.	Ziemia Wieluńska	24,1

Na czele więc stoi województwo brzeskie czyli ziemia kujawska, słynna ze swęj urodzajnej gleby. Na milę kwadratową przypada samych włók kmiecych 67, które w stosunku do przestrzeni jednęj mili kwadratowej geograficznej stanowią mniej więcj $\frac{1}{5}$ część ¹⁾. Po dodaniu $\frac{1}{5}$ części na folwarczne grunta, czyli drugięj połowy tego, co wynoszą łąny uprawiane przez kmieci pańszczyznianych, po dołączeniu nadto w pewnym stosunku włók szlachty zagrodowęj, które wynosiły w 1571 roku $\frac{1}{12}$ część łąnów kmiecych, po wliczeniu jeszcze zagród kmiecych, ogrodów zajętych przez kopiarzy, ról miejskich 13 miast województwa brzeskiego, otrzymamy niewątpliwie ogólną sumę $\frac{3}{5}$ całej przestrzeni, które wyrażać będą obszar uprawięj ziemi w połowie XVI wieku. Pozostała część tego ułamku czyli mniejsza połowa, to jest $\frac{2}{5}$ przypadnie na lasy, pastwiska i nieużytki. Stosunek podobny świadczy nadzwyczaj korzystnie o wysokim stopniu rozwoju gospodarstwa rolnego w województwie brzeskiem, stanowiącém znaczniejszą część tego, co się nazywało dawnięj Kujawami. Widać z tego, jak tam gęsto osiadła ludność rolna, jak tam wcześnie przetrzebiono lasy, jak wielkie obszary wzięto pod uprawę pługa. Kto zna ziemię kujawską i jęj żyzny czarnoziem, dziwić się nie będzie stosunkom, które nam wyświeca statystyka powyższa, tak zgodna, o ile się zdaje, z rzeczywistym stanem rzeczy. Jeżeli każdęj liczbie pojedynczo z powyższych, które wzięto do obrachunku, schodzi na ścisłości matematycznęj, to

¹⁾ Zob. wyżej. Na milę jeograficzną liczymy 328 włók polskich. Z niewielką różnicą takie samo obliczenie znajdujemy w Opisanu histor.-statyst. W. Ks. Poznań, Lipsk 1846, str. 10.

w ogólném ich jednak zestawieniu uwydatnia się, w sposób dość zbliżony do prawdy, charakter główny i występują na jaw rysy wybitne w pewnych stosunkach. To co nazywamy w statystyce liczbą wielką, na którą składają się szeregi wielu innych liczb przybliżonych, w których niknie i zaciera się ich niedokładność, występuje, naszym zdaniem, dość wyraźnie i dość wiernie typ uogólniony, jak obraz pochwycony okiem z lotu ptaka.

Drugim z brzegu województwem, w którym największą ilość ziemi zagarnął pług pod swoje panowanie, jest ziemia łęczycka i dziś również znana z dobrej gleby, zwłaszcza w tych pasach, które do ziemi gostyńskiej przytykają. I tu, po dodaniu do ról kmiecych w równej mierze ziemi folwarcznej, ziemi gęsto nasiadłej szlachty zagrodowej, oraz miejskich, okaże się podobnie że województwo łęczyckie przedstawia jak Kujawy wysoki stopień uprawy rolnej w stosunku do zajmowanej przestrzeni. Jedno z miejsc poślednich w tym szeregu zajmuje województwo poznańskie, w którym na milę kwadratową przypada zaledwie 28 do 29 włók kmiecych. Ten atoli niski stan uprawy rolnej zdaje się być najzupełniej zgodnym z warunkami gleby. Dość spojrzeć na mapę, na te rozległe bory i lasy, na moczary, trzęsawiska i puszcze między Notecią a Wartą, dość sobie przypomnieć te wielkie błota nad Obrą w pow. kościańskim, te rozległe sapiaste łąki w okolicach Babimostu, ten lekki w ogóle grunt poznański, żeby się przekonać, że owe liczby nasze wyprowadzają na jaw istotnie rysy ogólne, zgodne ze stanem rzeczy w najwydatniejszej jego postaci nawet jeszcze w obecnym czasie ¹⁾.

Podobnie poślednie miejsce zajmuje w przytoczonym wyżej szeregu województwo inowrocławskie, w którym na milę geograficzną przypada tylko 34,1 włók kmiecych. Jakim sposobem? zapyta słusznie czytelnik, który nie zapomniał, że Inowrocław-

¹⁾ Bardzo dobrym sprawdzianem są liczby statystyczne, które podaje nam pod względem urodzajności gleby: *Opisanie W. Ks. Pozn. 1836*. W rubryce, gdzie się mieści klasyfikacja gruntów księstwa poznańskiego, gdzie są podane stosunki liczebne gleby bardzo urodzajnej, średniej, lekkiej, błotnistej i lotnego piasku, odnajdujemy dość zgodnie charakter typowy naszych wykazów XVI wieku i naszych wniosków na nich opartych. W rozwinięciu się u nas dalszych specjalnych badań w tym kierunku wypadnie z konieczności wziąć za podstawę do porównywania i sprawdzania statystykę rolnictwa — o ile można — wcześniejszą, t. j. z nowszych lub wreszcie nawet z ostatnich czasów.

skie stanowi część żyznej i urodzajnej gleby kujawskiej. Błędu tu nie masz żadnego, tylko średnia liczba wypadła tak mała z powodu, że pomienione województwo składa się z dwóch bardzo nierównych pod tym względem części: z powiatu o urodzajnym czarnoziemie w inowrocławskim i z powiatu bydgoskiego o wielkich piaszczystych przestrzeniach, przeryzanych gdzieniegdzie karłowatemi lasami i zaroślami ¹⁾. Dla ściślejszego zatem określenia każdego województwa pod względem jego najwyższego i najniższego stopnia uprawy ziemi, potrzeba zajrzeć do pozycyj szczegółowych i z nich ułożyć sobie obraz, czyto względnie do mili kwadratowej w każdym powiecie lub województwie odrębnie, czy téż względnie do innych sąsiednich lub dalszych województw. Ku temu może posłużyć następujący wykaz, ułożony według ilości łąnów kmiecych, przypadających na jedną milę kwadratową. Taki więc przedstawi nam się porządek powiatów, według ilości w nich włók chłopskich:

Powiat	włók km. na 1 milę kw.	Powiat	włók km. na 1 milę kw.
1. Brzeski . . .	80, ₈	16. Dobrzyński .	41, ₁
2. Orłowski . . .	77, ₀	17. Kościański .	40, ₈
3. Przedeczki . .	74, ₈	18. Gnieźnieński	40, ₀
4. Radziejowski	70, ₈	19. Piotrkowski .	36, ₈
5. Łęczycki . . .	65, ₆	20. Lipnowski . .	35, ₆
6. Inowrocławski	54, ₀	21. Koniński . . .	35, ₈
7. Wschowski . .	53, ₈	22. Kaliski . . .	33, ₀
8. Kruświcki . .	51, ₂	23. Nakielski . .	32, ₀
9. Brzeziński . .	50, ₄	24. Wieluński . .	26, ₈
10. Pyzdrowski . .	50, ₄	25. Radomski . .	23, ₅
11. Kcyński . . .	45, ₀	26. Poznański . .	22, ₇
12. Szadkowski .	43, ₂	27. Bydgoski . .	18, ₈
13. Kowalski . .	42, ₈	28. Walecki . . .	18, ₄
14. Sieradzki . .	41, ₈	29. Ostrzeszowski	17, ₀
15. Rypiński . .	41, ₈		

¹⁾ Według przytoczonego wyżej dzieła, przypada w dzisiejszym powiecie inowrocławskim na ogół powiatu o 30 milach kwadr. — gruntu przedniego bardzo urodzajnego 70%, w bydgoskim zaś tylko 80% i prócz tego 80% lotnego piasku, oraz 60% lekkiej ziemi.

I w tych liczbach również przebiega się właściwość każdego powiatu oddzielnie. Nie potrzeba mieć mapy pod ręką, dość kierować się powyższemi wskazówkami, aby odgadnąć trafnie i zgodnie z rzeczywistością charakter po szczególe nawet tych mniejszych podziałów administracyjnych, jakimi były powiaty. Pierwsze cztery o 70 do 80 włókach kmiecych na milę kwadratową, prowadzą nas ku tym oazom urodzajnym, gdzie wcześniej potrzebiono lasy i żyzny czarnoziem wzięto pod uprawę. W liczbie ich mieści się jeden powiat po za Kujawami leżący, mianowicie orłowski w ziemi łęczyckiej, posiadający istotnie dziś pszenną glebę. Wydm piaszczystych nie masz tam prawie zupełnie, natomiast nad drobnemi rzeczkami ciągną się o bujnej roślinności rozległe łąki. Jakżeż odmienny stosunek przedstawiają np. powiaty radomski, poznański i bydgoski, w których o cztery niemal razy mniej gruntów uprawnych, jak na Kujawach. Bo też w po mienionych stronach, jak w radomskim, gęste i nieprzebyte ciągnęły się lasy, niemal puszcze i knieje, jak owe około Przedbo-
rza, gdzie królowie nasi od niepamiętnych czasów zawsze polowali. Albo podobne pustkowia, wydmy piaszczyste, karłowate bory i knieje, które zalegają taką wielką, niedającą się okiem ogarnąć przestrzeń w ostrzeszowskim i wieluńskim powiecie.

Pobieżne to i powierzchowne, lubo na ten raz wystarczające tu sprawdzenie przytoczonych wyżej liczb, już poniekąd przekonać może, że w nich uwydatniają się w sposób dość wyraźny stosunki zgodne z rzeczywistym dziś jeszcze stanem rzeczy. Liczbom więc tym, mimo brak w nich tej ścisłości matematycznej, jakiejby sobie życzyć należało, można zaufać i na nich oprzeć pewne wnioski ogólniejszej natury.

Przejdźmy jeszcze do innego sposobu sprawdzenia. Wykaz łańów kmiecych powyżej sporządzony odnosi się do roku 1571, zatem do czasów Zygmunta Augusta, czyli do epoki, kiedy w księgach poborowych nie widać tego stopnia dokładności, do jakiej doprowadzono system podatkowy za Stefana Batorego. Do lat najobfitszych, do lat najsumienniejszego oddania podatków, a zatem i do lat największej w tej mierze ścisłości, należy rok 1578 i kilka następnych. Z tych więc wypadło oczywiście wykaz sporządzić, mając szczególnie na względzie ogłoszony w niniejszym zbiorze materyał. Nie dało się jednak, niestety, w żaden sposób

dobrac z pomienionych lub blizkich siebie lat, wykazów poborowych dla kilku powiatów Wielkopolski; dodawać zaś różnoczesne do siebie i mieszać je razem, tego nie pozwalala metoda badań statystycznych. Należało poprzestać na roku 1571, który niekiedy nawet, o ile nas przekonało porównanie z rokiem 1578 i następnymi, zawiera nie niższe, jakby przypuszczać można było, ale owszem wyższe cyfry.

Znalazł się atoli dość szczegółowy wykaz łańów kmiecych z początków panowania Zygmunta III, z epoki około 1590 roku, wykaz jednoczesny, jak się zdaje, oddzielony od poprzedniego przestrzenią lat dwudziestu ¹⁾. W ciągu tego mianowicie okresu, po ośmiu bez przerwy latach wybierania podatku łańowego za króla Stefana, zaszły w stosunkach ekonomicznych i rolnych ważne zmiany. Dużo łańów chłopskich spustoszało, spustoszałe wcielono do obszarów dworskich, kosztem włók chłopskich powiększano folwarki szlacheckie — zmniejszała się też i liczba łańów podległych opodatkowaniu. Zmniejszanie się to oczywiście nie było wszędzie jednakowe, różnice atoli nie mogły być wielkie między jednym województwem a drugim. Wykaz przeto łańów z r. 1590, przedstawiający mniejszą już liczbę włók kmiecych, w ogólnym swym typie i w stosunkach swych do jedności mili kwadratowej, nie powinien zbyt wiele różnić się od poprzedniego z roku 1571. Jakoż rzucmy okiem na poniższą tabelę:

(Patrz wykaz na str. 78).

Różnica ogólna między rokiem 1571 a 1590 wynosi nie więcej jak 1% (właściwie 423 łańów). W pojedynczych wypadkach różnice atoli tu i owdzie spotykają się znacznie większe, choć w ogólnym charakterze oddzielnych województw nie dają się dostrzegać znaczniejsze odmiany. Według ilości włók kmiecych, w takim porządku przedstawiają się ziemie w r. 1590:

¹⁾ Rok tego wykazu, który się znajduje w Księdze skarb. 14b. nie jest bliżej i dokładniej oznaczony. Z pisma jednak wnosimy, również z kilku innych danych, że to jest memoriał przygotowany w pierwszych latach po przybyciu Zygmunta III-go do Polski.

Wykaz łańów kmiecych z r. 1590.

Województwo	Powiat	mile kw.	Ilość łańów	Na 1 milę kw. przypada łańów
1. Poznańskie	Poznański	162,35	3500	21,5
	Kościański	92,27	3646	39,5
	Wschowski	8,91	391	48,3
	Walecki	30,09	323	10,7
		293,61	7860	26,7
2. Kaliskie	Kaliski	60,51	1924	31,9
	Gnieźnieński	50,89	2042	40,1
	Kcyński	42,93	1930	45,0
	Nakielski	56,35	2191	38,8
	Koniński	39,34	1109	28,1
	Pyzdrowski	50,27	1977	39,1
		300,05	11173	37,2
3. Inowro- clawskie	Inowrocławski	23,01	1154	50,1
	Bydgoski	30,10	612	20,2
		53,11	1767	33,2
4. Brzeskie	Brzeski	19,57	1207	61,8
	Kowalski	11,32	410	37,1
	Przedeki	9,03	510	56,4
	Radziejowski	13,10	814	61,2
	Kruświcki	6,28	227	36,2
		59,48	3169	53,2
5. Ziemia Dobrzyńska	Dobrzyński	9,59	168	17,5
	Rypiński	21,27	442	27,0
	Lipnowski	22,44	643	28,2
		53,60	1254	23,3
6. Łęczyckie	Łęczycki	44,45	2477	55,7
	Brzeziński	23,62	1030	43,6
	Orłowski	11,43	817	71,4
		79,50	4324	54,3
7. Sieradzkie	Sieradzki	41,77	1297	31,0
	Szadkowski	37,75	1592	42,1
	Piotrkowski	40,32	1519	37,6
	Radomski	42,00	1001	23,3
		161,84	5409	33,4
8. Ziemia Wieluńska	Wieluński	36,95	915	24,7
	Ostrzeszowski	13,46	180	13,4
		50,41	1095	21,6
		1051,60	36051	34,2

1.	Województwo Łęczyckie	54,3
2.	„ Brzeskie	53,2
3.	„ Kaliskie	37,2
4.	„ Sieradzkie	33,4
5.	„ Inowrocławskie	33,2
6.	Ziemia Dobrzyńska	23,3
7.	Województwo Poznańskie	26,7
8.	Ziemia Wieluńska	21,6

Przy zestawieniu obu tablic, ułoży się następujący obraz województw:

w roku 1571:		w roku 1590:	
województwo włók km. na		województwo włók km. na	
i milę kw.		i milę kw.	
1. Brzeskie	67,3	Łęczyckie	54,3
2. Łęczyckie.	62,7	Brzeskie	53,2
3. Kaliskie	39,3	Kaliskie	37,2
4. Ziemia Dobrzyńska.	39,0	Sieradzkie	33,4
5. Sieradzkie	36,1	Inowrocławskie	33,2
6. Inowrocławskie	34,1	Ziemia Dobrzyńska	23,3
7. Poznańskie	28,9	Poznańskie	26,7
8. Ziemia Wieluńska	24,1	Ziemia Wieluńska	21,6

Zmiana w ustopniowaniu wzajemném nie jest bynajmniej wielka. Trzy województwa trzymają jak i poprzednio pierwsze miejsca, z czego wnosić należy, że mimo zmiany w gospodarstwie rolném, zachował się ich typ — osiadłości, żyzności oraz zaludnienia kmiecego. Dwa ostatnie również pozostały na miejscu. Tylko co do środkowych trzech zakłócony jest porządek, Sieradzkie i Inowrocławskie posunęły się o jeden stopień, Dobrzyńska ziemia spadła w wyrażeniu swój osiadłości o dwa stopnie niżej.

Porównajmy w podobnym sposobie i powiaty.

w roku 1571:		w roku 1590:	
powiat	włók km. na i milę kw.	powiat	włók km. na i milę kw.
1. Brzeski . . .	80,8	Orłowski	71,4
2. Orłowski . . .	77,0	Brzeski	61,6
3. Przedecki . . .	74,8	Radziejowski . . .	61,2
4. Radziejowski	70,8	Przedecki	56,4
5. Łęczycki . . .	65,6	Łęczycki	55,7
6. Inowrocławski	54,6	Inowrocławski . .	50,1
7. Wschowski . .	53,3	Wschowski	48,3
8. Kruszwicki . .	51,2	Kcyński	45,0
9. Brzeziński . .	50,4	Brzeziński	43,6
10. Pyzdrowski . .	50,4	Szadkowski	42,1
11. Kcyński . . .	45,0	Gnieźnieński . . .	40,1
12. Szadkowski . .	43,2	Kościański	39,3
13. Kowalski . . .	42,8	Pyzdrowski	39,1
14. Sieradzki . . .	41,8	Nakielski	38,8
15. Rypiński . . .	41,3	Piotrkowski	37,6
16. Dobrzyński . .	41,1	Kowalski	37,1
17. Kościański . .	40,8	Kruszwicki	36,2
18. Gnieźnieński	40,0	Kaliski	31,9
19. Piotrkowski . .	36,3	Sieradzki	31,0
20. Lipnowski . . .	35,6	Lipnowski	28,2
21. Koniński . . .	35,3	Koniński	28,1
22. Kaliski	33,9	Rypiński	27,0
23. Nakielski . . .	32,9	Wieluński	24,1
24. Wieluński . . .	26,8	Radomski	23,8
25. Radomski . . .	23,5	Poznański	21,5
26. Poznański . . .	22,7	Bydgoski	20,2
27. Bydgoski . . .	18,8	Dobrzyński	17,5
28. Wałecki	18,11	Ostrzeszowski . . .	13,4
29. Ostrzeszowski	17,0	Wałecki	10,7

Przy porównaniu jednej i drugiej rubryki z roku 1571 oraz z 1590, łatwo dostrzedz, że zmniejszenie w późniejszym czasie łańców kmiecych odbyło się po większej części dość proporcjonalnie, tak iż znaczniejsza połowa z liczby 29 powiatów zachowała znów w uszeregowaniu te same co poprzednio miejsca, albo prze-

sunęła się nie więcej jak o jeden numer porządkowy. Tylko w mniejszej połowie dostrzegać się daje znaczniejsze zakłócenie porządku idących po sobie powiatów i tam zaszły nierównomierne czyli raczej niestosunkowe przekształcenia. Ponieważ jednak w przeważnej liczbie zachowała się dawna proporcjonalność, możemy i w tym razie sprawdzenie uważać za pomyślne dla liczb poprzednich, na którychby się miała gruntować charakterystyka typowej postaci danego powiatu lub raczej województwa, pod względem jego kultury rolniej, a poniekąd i osiadłości.

Mamy jeszcze pod ręką dość szczegółowe wiadomości z roku 1571 o ilości włók posiadanych przez szlachtę zagrodową. I te także cyfry dodane do średniej liczby łąnów, przypadających na milę kwadratową, nie psują zbyt wiele stosunku wyżej ustalonego. Jeżeli łąny te nie są proporcjonalnie rozłożone w szeregu województw mianych tu na względzie, to w każdym razie ważniejszej nie spowodują one zmiany w przytoczonym szeregu. I tak więc przypada:

Na województwo	ogółem włók	stosunkowo na 1 milę kw.
„ Poznańskie	10	0,0
„ Kaliskie.	327	1,0
„ Inowrocławskie .	72	1,3
„ Brzeskie	325	5,1
„ Ziemię Dobrzyńską	410	7,6
„ Łęczyckie	620	7,7
„ Sieradzkie.	269	1,6
„ Z. Wieluńską . .	21	0,0

Po dodaniu tych średnich liczb łąnów szlachty zagrodowej do średniej wypadkowej ilości łąnów kmiecych, otrzymamy niemal znów ten sam szereg województw:

Województwo	włók km.	włók zagr.	km. i zagr.
			razem
1. Brzeskie	67,3	+	5,4 = 72,7
2. Łęczyckie. . .	62,7	+	7,7 = 70,4
3. Kaliskie	39,3	+	1,0 = 40,3
4. Z. Dobrzyńska	39,0	+	7,6 = 46,6
5. Sieradzkie . .	36,1	+	1,6 = 37,7

6. Inowrocławskie	34,1	+	1,3	=	35,4
7. Poznańskie . .	28,9	+	0,	=	28,9
8. Z. Wieluńska .	24,1	+	0,	=	24,1

Po dawnemu więc idą przodem dwa województwa: brzeskie i łęczyckie. Tylko ziemia dobrzyńska posunęła się o jeden szczebel wyżej na miejsce, kaliskiej, pozostałe zaś zatrzymały swe stanowiska zajmowane poprzednio. Nie ulega też wątpliwości, że po dodaniu do tych samych średnich — ilości gruntów folwarcznych, otrzymalibyśmy taki sam kształt stosunku w oddzielnych województwach Wielkopolski uprawy oraz osiadłości.

*Wykaz porównawczy średniej ilości wsi, miast oraz łądów
kmiecych w województwach.*

Zestawiając teraz rezultaty badań poprzednich co do średniej ilości wsi i miast, przypadających na milę kwadratową, ze średnią włók kmiecych, przekonamy się, że i w tym razie zachodziła dość prawidłowa stosunkowość. Województwa idą po sobie w następującym porządku:

Co do ilości łądów km. na 1 milę kw.		Co do ilości wsi na 1 milę kw.	Co do ilości mil kw., na które przypada jedno miasto
1. Brzeskie	67,3	Łęczyckie	11 Łęczyckie . . 3,18
2. Łęczyckie	62,7	Brzeskie	9,5 Kaliskie . . 3,40
3. Kaliskie	39,3	Kaliskie	6,2 Wieluńska . 3,89
4. Zie. Dobrzyńska	39,0	Dobrzyńska . .	6,2 Brzeskie . . 4,57
5. Sieradzkie . . .	36,1	Sieradzkie . .	5,7 Poznańskie . 4,73
6. Inowrocławskie.	34,1	Inowrocławskie	5,3 Inowrocławsk. 5,31
7. Poznańskie . .	28,9	Poznańskie . .	4,1 Sieradzkie . 5,58
8. Zie. Wieluńska .	24,1	Wieluńska . .	3,6 Dobrzyńska . 7,05

W dwóch pierwszych rubrykach żadnej niemal nie dostrzegamy różnicy w porządku następujących po sobie województw. Ilość średnia łądów kmiecych na milę kwadratową odpowiada dość ściśle ilości wsi. Na jedną wieś przypada średnio od 5 do 8-iu łądów. Większe różnice uwydatniają się pod względem mia-

stowości. Łęczyckie województwo i tu także prym trzyma. Należy ono i do najludniejszych pod względem osiadłości kmiecój i do najpierwszych pod względem liczby miast. Inne mniej więć trzymają się również w mierze. Tylko co do dwóch uwydatnia się odrębność godna uwagi. Województwo brzeskie, należące do najprzedniejszych co do rozległości uprawy rolnej, zajmuje zaledwie czwarte miejsce pod względem zagęszczenia się miast. W takim samym stosunku obniża się stopień ziemi dobrzyńskiej, która ma i dobrą glebę i liczne wsi i mnogość łańów kmiecych, tymczasem tak ubogą jest w miasta, że zajmuje w szeregu ostatnie miejsce. Poznańskie znów województwo, które pod względem uprawy roli kmiecój należy do najpośledniejszych, góruje o dwa stopnie we względzie miastowości czyli liczby miast będących w jego obrębie. Jeszcze większy skok robi ziemia wieluńska, która się z najniższego szczebla podnosi w ostatniej rubryce na trzeci stopień.

Możnaby tu w dalszym ciągu wziąć do porównania i parafie, tudzież ich stosunek do rozległości mili kwadratowej, oraz do ilości włók kmiecych. Z takiego zestawienia porównawczego, ku czemu może służyć tablica na str. 65, łatwo się okaże, że zwykle parafie najgęściej spotykają się w najwięcej osiadłych powiatach, a najrzadsze są w powiatach mniej uprawnnych. Wyjątek stanowi tylko powiat przedecki, który pod względem ilości łańów kmiecych zajmuje trzecie miejsce, a tymczasem posiada tak mało parafij (czyli są one stosunkowo tak wielkie i obszerne), że mieści się pod tym względem prawie na samym końcu, na równi stojąc niemal z takim bezludnym powiatem bydgoskim. Albo z drugiej strony rażąco stanowi sprzeczność powiat wieluński, który ma gęsto kościoły parafialne, a poślednie miejsce trzyma pod względem rozległości łańów kmiecych.

III. Zaludnienie oraz przybliżone obliczenie ludności.

a) *Ludność kmiecia.*

Skoro powyżej przytoczone tablice, po wielorakiem ich sprawdzeniu przekonały, że w okresie przez nas badanym łany kmiecie, obliczone dość dokładnie w księgach skarbowych, mogą służyć za miarę uprawy ziemi, należałoby przypuszczać, że też same łany kmiecie dałyby się użyć za podstawę do oznaczenia stopnia zaludnienia danego powiatu lub województwa, szczególnież zaludnienia przez ludność rolną, która w Polsce niemal zawsze i wszędzie najliczniejszą stanowiła zastępy. Potrzebaby mieć tylko wiadomości, jak był łan kmiecy zaludniony, ile głów średnio na jeden łan przypadało, ile rodzin i jak liczne żywiły się na przestrzeni jednej włóki uprawnej. Otóż rejestra poborowe, na szczęście, i w tym względzie mogą udzielić statystyce naszej wiele ciekawych wiadomości. Są nawet takie wykazy szczegółowe, że znajdują się w nich spisy z imienia i nazwiska każdego kmiecia w każdej wsi, w każdej parafii, w całym powiecie lub całej ziemi, z oznaczeniem dość dokładnem posiadanej przez niego ilości uprawnej ziemi. Ponieważ każdy kmieć, siedzący na większym lub mniejszym kawałku gruntu, przedstawia rodzinę, przyjąwszy więc liczbę 5-ciu głów za średnią każdego domu kmiecego, otrzymalibyśmy z pomnożenia jej przez ilość kmieci, dość dokładny obraz ludności kmiecej wsi, powiatu lub województwa.

Do tak obfitych materiałów statystycznych w rzeczach jakie mamy na względzie, wypada policzyć wykazy poborowe ziemi dobrzyńskiej z r. 1564, ogłoszone tu w naszym zbiorze dla téj

mianowicie okoliczności ze wszystkimi szczegółami. W każdej wsi każdy kmięć podany jest z imienia i nazwiska, z dołączeniem wiadomości o obszarze posiadanej przez niego roli i w tym sposobie tak dokładnie przedstawia nam się cała ziemia dobrzyńska. Gdyby w podobnym rodzaju wszystkie rejestra poborowe były sporządzone, znalazłby się w tym kształcie materyał dość dokładny do obliczenia ludności rolniej nietylko kmięcój, ale w ogóle wiejskiej, skoro w tychże wykazach podani są co do liczby i zagrodnicy i komornicy w każdej wsi, oraz przytoczeni są z imienia i nazwiska właściciele zagród szlacheckich czyli cząstkowych albo zagonowych. Niestety, w całym szeregu licznych rejestrów XVI wieku ten jedyny tylko, o ile się zdaje, był sporządzony z takim szczegółowym imiennym wykazem wszystkich we wsi chłopów czyli kmięci.

Natomiast są inne rejestra liczbowe, wykazujące ogólną ilość kmięci w daniej wsi bez wymienienia każdego z nich z nazwiska. Do nich należą wykazy poborowe z czasów Zygmunta Augusta z roku 1552, kiedy z mocy uchwały sejmu piotrkowskiego wzięto za zasadę do wybierania podatku nie włókę, ale głowę kmięcą, tak iż każdy kmięć winien był po 2 gr. od siebie zapłacić bez względu na ilość posiadanej ziemi. W rejestrach zatęm poborowych pomienionego roku jest wykazaną po szczegółe w każdej wsi ilość ogólna osiadłych kmięci, zatęm rodzin chłopskich, a ilość ta przy użyciu zwykłego mnożnika 5 głów na rodzinę, mogłaby doprowadzić do pożądaných wniosków co do samego zaludnienia. W chęci przysłużenia się pod tym względem nauce podaliśmy nawet, obok innych gdzie jest tylko wykazana ilość łanów, kilka rejestrów z roku 1552, z ilością ogólną kmięci w każdej wsi. Ogłaszając w niniejszym zbiorze dość dokładne tabele województwa łęczyckiego z roku 1576, dołączyliśmy do nich z rejestrów 1552 roku ilość kmięci każdej wsi po szczegółe. Ponieważ jednak między pomienionymi latami 1552-im a 1576-ym mogły zajść różnice pod względem uprawy ziemi i tęm samęm zmiany w stosunku ilości kmięci do ilości łanów, podaliśmy z powiatu piotrkowskiego, radomskiego, tudzież z ziemi wieluńskiej liczbę kmięci i łanów z lat najbliżej siebie stojących, czyli z r. 1552, oraz tuż następnego 1553-go. Gdyby się był ten materyał dał zebrać w jedną większą całość, nie byłoby się szczędziło miejsca i trudu dla ułatwienia naszej statystyce pracy obrachowania ludności kmięcój w ca-

lój Polsce w owej epoce Zygmunta Augusta. Niestety jednak, czas i niedbałość nasza przetrzebiły mocno rejestra z pomienionego roku, tak iż nawet jednego większego województwa nie dało się z tych oddzielnych części złożyć, a z województwa sieradzkiego, z którego się przytoczyło tabele głów kmiecych w trzech powiatach z 1552 roku, zabrakło właśnie czwartego, mianowicie zaś powiatu sieradzkiego. W innych jeszcze dotkliwsze szczyrby czas nam wyrządził. W ogóle, zaczawszy od najstarszych rejestrów poborowych z drugiej połowy XV wieku aż do początków XVII stulecia, mieszcza się w nich tylko ogólne liczby łańów kmiecych, które z wyjątkiem jednego czy dwu wypadków, zawsze służyły za jedność podatkową. W niektórych rejestrach dochowały się przynajmniej ślady pewnego wyosobniania półłańków, z czego wnosić można o ilości rodzin osiadłych w danej wsi, gdy tymczasem w innych i to po największej części, wszystko zlewano razem do jednej liczby ogólnej łańów, z których poborca wybierał podatek bez względu, czy pobrał takowy od 8-u półłańków naprz. czy od 4 całych łańów. Ponieważ przy rewizyi skarbowej, której podlegał egzaktor sejmowy, miano głównie wzgląd na dochód pieniężny, stawały się przeto rzeczą podrzędną ilości ułamkowe, z jakich się całość składała.

Mamy tedy zwykle w rejestrach podaną liczbę uprawnnych łańów we wsi: pięciu, sześciu, siedmiu i t. d., z połówkami lub bez połówek i bardzo często ani możemy wiedzieć, czy dana liczba składa się z samych tylko jedności, odpowiadających ściśle liczbie rodzin kmiecych, czyli téż z połówek lub nawet ćwiartek, przedstawiających również każda z osobna jedną rodzinę. Chodzi więc oczywiście o to, żeby rozstrzygnąć pytanie, jaką ilością ziemi władał kmięć rolny; albo téż odwrotnie, wzięwszy za jedność łań ziemi, ze względu na cel naszych tu poszukiwań dotyczących zaludnienia, określić, ile średnio rodzin, lub raczej ile głów żywiło się na jednym łańie, albo ile ich raczej na jeden łań przypadało.

Stosunki w téj mierze nie wszędzie były jednakie. Już z samych dziejów osadnictwa XIII i XIV wieku wiadomo, że w pewnych okolicach zakładano wsi, dając kmięciom po całym łańie, w innych znów tylko im półłańki wyznaczano. Stosunki te przetrwały w swój rozmaitości i późniejsze czasy, ukazując się w tym kształcie w XVI i w następnych nawet wiekach. Szczegółowe

rejestra ziemi dobrzyńskiej, o których się wyżej wspomniało, nastrojąc tu pożądaną sposobność przyjrzenia się im bliżej. Rozglądając się we wzmiankowanych rejestrach, badacz spostrzega szczególniejszą osobiliwość pod tym względem w powiatach składających ziemię dobrzyńską. W powiecie rypińskim każdy kmięć niemal bez żadnego wyjątku posiada po całej włóce czyli po jednym łanie. Ten sam stosunek zachodzi z małemi zmianami i w lipnowskim. Tylko w powiecie dobrzyńskim częściej ukazują się kmięcie mający po półłanku ¹⁾).

W innych powiatach Wielkopolski miara półwłoki posiadanej przez kmięcia jest powszechniejszą, do tego nawet stopnia, że za typową uważaną być może. Są wprawdzie i tam, o ile to z niektórych rejestrów podatkowych wnosić można, całowłokowe gospodarstwa kmięce, ale spotykają się także niekiedy osady, gdzie chłopci siedzą na ćwierćłankach. Z porównania głów kmięcych w 1552 r. z liczbami łanów w każdej wsi w następnym 1553 roku, opisanymi w księgach poborowych województwa np. sieradzkiego, okazuje się, iż tamże średnio pół włoki przypada na jednego kmięcia rolnego. Z ogólnego obliczenia wsi oraz kmięci w 1552 r. w województwie łęczyckiem, sporządzonego przez nas na podstawie wykazów poborowych ²⁾, da się podobnyż wniosek wyprowadzić co do ilości roli posiadanej przez kmięci. Według powyższych tabel liczba wszystkich wsi w pomienionem województwie wynosi 684, a liczba łanów uprawnych kmięcych 6,912, zatem na jedną wieś przypada około 10 kmięci; z ogólnej zaś liczby łanów kmięcych w témże województwie wypada na jedną wieś około 5 do 6 łanów, a więc mniej więcej po dwóch kmięci na jeden łan czyli włokę ³⁾. Gdyby więc przyjąć za zasadę obliczania ludności

1) Zobacz uwagę niżej.

2) Wydrukowane obliczenie, zob. Tom XIII str. 155.

3) W trzysta lat później zupełnie podobne jeszcze znajdujemy stosunki, o ile nas pod tym względem objaśniają liczby statystyczne, zebrane z powiatów Królestwa Polskiego. W roku 1859 (Kalendarz astron. str. 183) podaje L. Wolski obszar osady chłopskiej średnio: w pow. lipnowskim na 20 morg. w łęczyckim na 14 morg. w sieradzkim także na 14, we włoszczowskim (dawne Kujawy) na 17 morgów, czyli właśnie mniej więcej na pół włoki. Okazuje się nadto z obliczeń tegoż Wolskiego, że najwięcej było osad w Kr. Polskiem, mających od 12 do 15 morgów, bo na 208,982 osad, było takich 33,432.

kmiećej po dwie rodziny na jeden łan w województwach, gdzie istniał taki domniemalny stosunek, na każdą zaś rodzinę przypada średnio 5 głów według obliczeń nowszej statystyki, otrzymałoby się liczbę 10 głów jako mnożnik, względem którego mnożną byłaby ilość włók średnio przypadających w województwie na milę kwadratową. Jeżeli przeto ziemia łęczycka posiada na jedną milę kwadratową około 63 włók kmiecych uprawnych, to w niej ludność kmiecia wyniosłaby na tę samą milę kwadr. 630 głów. Stosując ten sposób obliczenia i do innych województw, otrzymałoby się w poznańskim np. tylko 290 głów kmiecych na milę kwadratową, i tak dalej.

Obliczenie to ma za sobą wszelkie prawdopodobieństwo, ale tylko w pewnych granicach. Użyty wyżej mnożnik 10-ciu głów na łan kmiecy daje w iloczynie przybliżone pojęcie li o ludności tak zwanej chłopskiej, kmiećej, o głowach należących do rodzin wielkorolnych gospodarzy. Nie zawiera się atoli w tym mnożniku inna jeszcze ludność, która, albo jako służebna mieściła się razem na tym samym łanie kmiecym, albo też żywiła się poza tym łanem, na gruntach bądź folwarcznych, bądź odrębnych od obszaru właściwie dworskiego; wreszcie nie mieści się w niej ludność oddana także zajęciu rolnemu, jak mianowicie: szlachta folwarczna wraz z całym dworem i czeladzią, tudzież w pewnych powiatach i ziemiach szlachta zagonowa.

Wypada przeto dla uzupełnienia mnożnika wziąć pod uwagę wzmiankowane wyżej żywioły, i korzystając z pewnych wskazówek podawanych przez rejestra poborowe, ustalić o ile się da, stosunek liczebny ludności rolniej wiejskiej nie-kmiećej, wspomnianej w księgach skarbowych. Wiadoma jest rzecz, że pobór sejmowy opłacali nietylko kmiecie, ale i wszelka ludność wiejska, krom samego szlachcica i jego czeladzi. Ludność ta nie płaciła podatku od miary ziemi, ale raczej od swego zajęcia. Więc był ich podatek nie gruntowy — lecz poniekąd pogłówny, w ustąpiowaniu, któremu podlegał i zagrodnik i komornik czyli chałupnik, rataj albo kopiarz, rzemieślnik wiejski, rzeźnicy, piekarze, rybitwi i t. d. Co do jednych, księgi skarbowe zawierają pewne wiadomości, co do innych znów nie masz żadnych. Brak nam przedewszystkiem w rejestrach poborowych wzmianki o liczbie czeladzi kmiećej lub służebnej samych kmieci.

Zrozumieć łatwo, że kmięć siedzący na łanie całkowitym, albo osiadły choćby na półlanku, nie był w stanie sam uprawić posiadanej przez siebie ziemi. Do uprawy swojej własnej zagrody, jeżeli ta wynosiła całą włókę, potrzebował co najmniej mieć parę koni i parę wołów, nie mówiąc już o sprzężaju potrzebnym dla odrobienia pańszczyzny dworskiej. Inwentarz wsi Modlnicy pod Krakowem z r. 1582 wskazuje ¹⁾, że dziewięciu kmięci jednołanowych, jak się zdaje, posiadało mniej więcej każdy po trzy konie, a po parze wołów. Do obsługi takiego gospodarstwa kmięcego potrzebna była zatem czeladź, co najmniej parobek i dziewczka.

Nie chcąc przy obliczaniu ludności czeladnej rządzić się samym tylko domysłem lub kombinacją teoretycznie uzasadnioną, powołamy się na wiarogodne tamtoczesne wiadomości, które nam bezpośrednio te stosunki wyświeca. Mamy pod ręką z drugiej połowy XVI wieku rejestr pogłowia z kilku wsi powiatu pilzneńskiego z Małopolski, nie różniąc się przecież pod tym względem ogólno-ekonomicznym od Wielkopolski. Rejestr ten w swym tytule głosi, że jest spisaniem „wszystkiego pogłowia,” a mianowicie „kożdego (!) nie ochraniając najmniejszej dusze, ile ich jeno jest w tych wsiach tak sołtysów z czeladzią ich, jako téż i kmięciów” ²⁾. Otóż we wsi Wysokiej, należącej do parafii dobrzechowskiej, taki przedstawia się stosunek, że tu tylko kilka przytoczymy gospodarstw kmięcych, oraz ich pogłowia:

Szczęśny Smarz 1	Sobek Smarz z żoną. . . 2
Żona 1	Dzieci małych 4
Dzieci własnych. 3	Ojciec, matka, starzy. . 2
Parobków służebnych 3	Dziewek służebnych . . 2
Dziewek służebnych . 2	Parobek służebny . . . 1

Razem głów 10

Razem głów 11

Szczępan Woźny kmięć 1
Żona 1
Dzieci dorosłych przy sobie . . 4
Parobków służebnych 2
Dziewek służebnych 2

Razem głów 11

¹⁾ Bibl. ord. Kras. Materiały do dziejów rolnictwa, 1876, str. 181.
²⁾ Spis ten mieści się w Ks. pob.

We wsi Golczowój:

Demian sołtys . . . 1	Kacper Czał rolny . . . 1
Żona 1	Żona 1
Dzieci 7	Dzieci 6
Parobków 2	Dziewka służebna . . 1
Dziewka służeb. 1	
	Razem głów 9
Razem głów 12	

Adam Midura rolny 1
Żona 1
Dzieci 4
Parobek służebny 1
Razem głów 7

Nie mamy wprawdzie wiadomości, na jakim obszarze roli byli ci kmiecie osadzeni, czy na całym, czy na połowie łąnu. Przypuszczając jednak, że to byli wielkorolni, posiadający po całej włóce, powinniśmy najmniej 10 głów przyjąć za mnożnik przy obliczeniu ludności w jej obrębie osiadłej.

Ale w razach, kiedy po dwóch kmieci siadywało na jednym łąnie, tak jak to właśnie za zasadę naszego obliczenia przyjąć tu zamierzamy, jakież wtedy, pytamy — ustanowić wypadu stosunek?

Gdyby na dwóch półłankach siedziało nie więcej jak dwie rodziny, toby również tylko 10, a najwyżej 12 głów przyjąć należało jako ilość ludności w obrębie jednego łąnu kmiecego. Gospodarz małorolny osiadły na półwłoce czyli na 15 morgach mniej miał inwentarza roboczego, mniej robocizny, mniej zachodu około własnej roli; mógł więc sam podolać tym obowiązkom, lub co najwyżej brać do pomocy parobka lub dziewczkę służebną. We wzmiarkowanym już wyżej rejestrze pogłowia wymienieni są także kmiecie posiadający prawdopodobnie tylko po półłanku, których liczba głów średnio nie więcej nad 5 do 6 wynosi.

We wsi Stodolinie tamże leżącej, tak się np. przedstawia stosunek ludności kmiecej na półwłóczkach prawdopodobnie siedzącej:

Czoran Jan rolny . . . 1	Tkacz Marcin rolny . . . 1
Żona 1	Żona 1
Parobek 1	Dzieci 6
Razem głów . 3	Razem głów 8

Józef Klisz rolny . . 1	Jan Urbanek rolny . . . 1
Żona 1	Żona. 1
Dzieci. 5	Dzieci dorosłych 5
Razem głów 5	Razem głów 7
Byk Sobek rolny . . 1	Jan Konieczny rolny . . 1
Żona. 1	Żona 1
Dzieci 4	Dzieci 3
	Dziewka służebna . . . 2
Razem głów 6	Razem głów 6

Wypada przeto średnio na każdą rodzinę około 6 głów. Na dwie połówki albo na cały łan przypadnie zatem 11, a najwyżej 12 głów. Z tego wynika, że czy miara posiadanej roli jest większą lub mniejszą, stosunek zasiadłej na niej ludności kmieć nie ulega znacznej zmianie; wyraża się on bowiem tam, gdzie są łany całkowite, liczbą 10, gdzie zaś półłanki, liczbą 11 lub 12. Ponieważ zaś z ksiąg poborowych trudno nam oznaczyć dokładnie miarę posiadanej przez kmieci ziemi w każdym powiecie po szczególne, można przeto w ogóle przyjąć liczbę 11 za mnożnik do obliczenia ludności osiadłej na łanach kmiecych. Poprawimy tedy przytoczony wyżej przykład o zaludnieniu przez kmieci województwa łęczyckiego, mnożąc średnią ilość 63 włók na milę kwadratową przez mnożnik 11 i otrzymamy w iloczynie średnio 693 głów ludności kmieć; albo jeszcze ściślej, mnożąc 4,999 łanów kmiecych województwa przez 11 — a wtedy otrzymamy na milę kwadratową średnio 686 głów ludności kmieci wraz z ich czeladzią.

Ale na roli kmieć często jednak, jak wiadomo, siedzi inny jeszcze rodzaj ludności. Są to tak zwani zagrodnicy i komornicy, o których księgi skarbowe podają także немало wiadomości statystycznych.

Skwapliwie z nich skorzystamy, żeby dokładniejszym uczynić nasz obraz zaludnienia.

b) *Ludność zagrodnicza i komornicza.*

Na gruntach lub ogrodach folwarcznych, zarówno jak na osadzie kmieć siedziała ludność rolna, tak zwani komornicy i zagrodnicy, mający w swém posiadaniu większy lub mniejszy obszar roli, a niekiedy kilka zaledwie zagonów. W rozmaitych województwach rozmaite miana nosiła ta ludność. Do ogólniejszych należały przytoczone właśnie nazwy zagrodników i komorników. Przez pierwszych rozumiano ludność osiadłą na kilku morgach, przez komorników zaś ludność biedniejszą, posiadającą zaledwie kilka zagonów roli. W obu tych działach ludności, zawisłej bądź od dworu, bądź od kmiecia, napotyamy jeszcze podziały na zagrodników rolnych i bezrolnych czyli wyniółkowych, na komorników z bydłem i bez bydła. Rozmaite były też warunki, pod jakimi siedziała ta ludność na glebie, zależnie od ilości posiadanej roli. Jedni zagrodnicy odrabiali robociznę dla dworu sprzężają, inni pieszą; jedni komornicy otrzymywali kopiznę czyli pewną ilość kóp danego zboża za roboty dworskie lub na roli kmieć i mieli bydło robocze albo nie mieli wcale, uprawiając motyką lub rydłem swe ogrody. Nie wchodząc w roztrząsanie tych stosunków ze stanowiska ekonomiki, bo to do innego należy rozdziału, nadmienimy tu tylko, że w księgach poborowych znajdujemy szczegółowe liczby głów ludności wymienionych tylko co działów, a nawet poddziałów, tak iż materiał ten bardzo się nadaje do uzupełnienia sposobów obliczenia ludności wiejskiej.

Oto tabela ułożona z wykazów wszystkich powiatów tej części Wielkopolski, jaką tu mamy zawsze na względzie, przedstawiona w najpierwotniejszym jej kształcie.

Wykaz zagrodników i komorników.

Powiat	mil kw.	w roku	Zagrodników		Komorników		Razem zagr. i komor.	Śre- dnio na mi- lę kw.	Łanów
			z rolą	bez roli	z by- dłem	bez bydła			
Poznański .	162 *)	1580	954	1777	88	873	7952	27	8497 na każdy (+ — 1 kom. lub za- grad.
Kościański .	92	1582	578	1552	168	762			
Wschowski...	9	1579	141	243	217	330			
Wałecki.	30	"	143	86	5	35			
	293		1816	3658	478	2000			
Kaliski	60	1579	35	1255	119	501	6773	22	11800 (+ — 1/2 ko.
Gnieźnieński.	51	1581	13	979	4	147			
Keyński	43	"	50	589	4	79			
Nakielski....	56	"	120	721	3	36			
Koniński	39	"	34	630	7	180			
Pyzdrowski	50	"	41	827	48	351	952	18	1823 (+ — 1/2 ko.
	300		293	5001	185	1294			
Inowrocław..	23	1583	43	435	23	103			
Bydgoski...	30	"	—	320	8	20			
	53		43	755	31	123			
Brzeski.	20	1571	—	617	—	94	1639	28	3996 (+ — 1/2 ko.
Kowalski....	11	"	—	163	—	25			
Przedeci	9	"	—	207	—	53			
Radziejowski	13	"	—	272	—	37			
Kruświcki ..	6	"	—	154	—	17			
	59			1413		226	1279	23	2094 (+ — 1/2 k.
Dobrzyński..	10	1571	—	3 1	—	2			
Rypiński....	21	"	—	446	—	2			
Lipnowski...	23	"	—	503	—	5			
	54			1270		9			
Łęczycki ...	44	1578	42	1330	20	273	2680	34	4900 (+ — 1/2 k.
Brzeziński..	24	"	149	186	16	119			
Orłowski....	11	"	19	436	5	85			
	80		210	1952	41	477			
Sieradzki....	42	1571	10	288	wraz	z kom.			
Szadkowski .	38	"	54	436	—	—	2163	13	5854 (+ — 1/3 k.
Piotrkowski.	40	"	123	710	—	—			
Radomski....	42	"	23	469	—	—			
	162		260	1903					
Wieluński...	37	1571	—	952	—	—			
Ostrzeszows.	13	"	—	45	—	—	297	6	(?)
	50			297					

*) . Dla uproszczenia obliczeń liczb średnich, odrzucamy tu wszędzie ułamki dziesiętne, przyjmując ułamek większy od połowy za jedność, mniejszy za zero.

Pod względem tego, o ile jest dokładną pomieszczona wyżej tabela i o ile ona służyć może za podstawę do szukanych tu wniosków, wiele powiedziećby się dało. Najprzód zauważyć trzeba, że liczby nie pochodzą z jednakowych lat; jest między nimi tu i owdzie różnica lat dziesięciu. Nadto nie wszędzie zachowano jednostajność co do podziału zagrodników i komorników. W trzech pierwszych województwach Wielkopolski oraz w innych z epoki Stefana Batorego oddzielnie są policzeni zagrodnicy rolni od bezrolnych, tudzież odróżniono komorników mających bydło od komorników bez bydła. Tych zaś podziałów nie spotykamy w wykazach pochodzących z wcześniejszego o lat kilka okresu. Dla téj więc niejednostajności i różnoczesności niepodobna wykonać matematycznego działania, to jest niepodobna dodać liczb wszystkich razem, aby wykazać, ilu było zagrodników i komorników téj lub owéj kategorii w danym roku, np. za Stefana Batorego.

Mimo jednak te niedokładności i różnoczesności, pomieszczona wyżej tabela może służyć pod pewnym względem za podstawę do wniosków ogólniejszej natury, jeśli nie co do wszystkich razem województw Wielkopolski, to przynajmniej co do każdego z nich oddzielnie, oraz ich wzajemnego do siebie stosunku. Mamy przed sobą właściwie dwie grupy liczb pod względem epoki, z której pochodzą. Jedne są z okresu Stefana Batorego między 1579 a 1583 r., a drugie z r. 1571. Co się tycze pierwszej grupy, to zauważyć należy, że różnica nie jest wielka, że przedział czasu jest tu nieznaczny, z uwagi, iż wykazy z r. 1579 należą do najdokładniejszych względnie, a wykazy z kilku lat następnych są nieraz sporządzane na podstawie kwitów czyli tak zwanych rekognicyj z pomienionego właśnie 1579 roku. Rubryki przeto z tego okresu upoważniają badacza do uważania ich za niemal jednoczesne i za zasadne do wyciągania z nich pewnych ogólniejszych wniosków.

Druga grupa cyfr pochodzi z roku 1571-go. Brak w niej podziału każdej z dwóch rubryk: zamiast czterech jest ich tylko dwie. Jakkolwiek podobny brak możnaby uważać za dowód, że w pomienionych ziemiach nie istniały takie różnice między ludnością zagrodniczą i komorniczą, jednakże są wprost przeciwne temu wskazówki. Co do województwa sieradzkiego zachowały

się w wykazie z r. 1571 wyraźne ślady, że tam połączono razem w jedną rubrykę zagrodników, w drugą komorników, bez względu na istotną między nimi nierówność. Uczyniono to zaś prawdopodobnie dlatego, iż w owym roku 1571-ym pociągnięto do płacenia podatku w jednakowej mierze zagrodników, czy mieli lub nie mieli roli, oraz komorników bez względu na to, czy posiadali lub nie posiadali bydła. Jeżeli tedy rubryki z pomienionego roku z powodu niezachowania poddziałów nie dadzą się porównywać z cyframi grup szczegółowych, to jednak ujednastajniając rubryki przez połączenie w jedną owych z r. 1579—1583, do pewnego ich zestawienia możemy być uprawnieni, o ile różnica lat 1571 a 1579 na to, pozwoli. A w tej znów mierze nie spotykamy, zdaniem naszym, istotnych przeszkód z tego mianowicie względu, że tu nie idzie o ścisłość matematyczną, której zresztą osiągnąć niepodobna, ale o pochwycenie głównego charakteru samych liczb, o odszukanie fizjonomii mniej lub więcej wyraźnej stosunków, jakie się tu ma na względzie.

Rzućmy okiem na ostatnią rubrykę wykazu, w której się mieści średnia liczba komorników i zagrodników przypadająca na miłę kwadratową, oraz przybliżony stosunek do ilości łańów kmiecych. Nie przywiązując wielkiej wagi do szczegółowych liczb, możemy jednak z nich wydobyć pewne wskazówki. I tak województwo łęczyckie i kujawskie, które przodują w Wielkopolsce przed innemi pod względem uprawy ziemi przez kmieci i tu także pierwsze trzymają miejsce pod względem ilości komorników. Zdaje się, że istotnie zachodzi pewien ściślejszy związek i stosunek wzajemnej zawisłości, który się uwydatnia i co do innych województw, z wyjątkiem tylko województwa poznańskiego, gdzie uprawa ziemi wyrażona w ilości łańów kmiecych wskazuje stan bardzo niski, gdy tymczasem ilość zagrodników i komorników stawia województwo na trzeciém z rzędu miejscu. Zachodzą tu wszakże pewne stosunki odrębne oraz właściwości, o jakich gdzieindziej rozwieść się obszerniej wypadnie. Tu tylko poprzestajemy na uwadze, że powyższe cyfry o tyle o ile do pewnych wniosków o stosunku ludności zagrodniczej i komorniczej posłużyć mogą. I tak np., jeśli wykaz z roku 1578 uczy, że na 5000 mniej więcej łańów kmiecych przypada około 2500 (z górą) zagrodników i komorników, to przyjąć można, że średnio na 2

łany wypadał i komornik lub zagrodnik, a 34-ch na milę kwadr. Podobnie uwzględni się ten stosunek, jeżeli porównamy średnią liczbę zagrodników ze średnią liczbą włók kmiecych przypadających na milę kwadratową, czyli 34 : 62, a zatem mniej więcej stosunek 1 : 2, jak to też ostatnia rubryka naszej tabeli wskazuje.

Jeżeli przeto można liczyć na włókę kmiecych głów średnio 11-ście, jak się to wyżej powiedziało, to dla otrzymania liczby ludności w ogóle wiejskiej, wraz z zagrodniczą i komorniczą, trzeba powiększyć mnożnik jedenaście o odpowiednią liczbę tej ludności przypadającą na włókę czy na milę kwadratową. Ponieważ jednak różnice, jakie wskazuje tabela, nie pozwalają stosować ogólnej normy do wszystkich województw, wypada więc kierować się stosunkiem liczb w każdym szczególnym wypadku przy obliczaniu przybliżonem ludności tego lub innego województwa i używać oddzielnego mnożnika dla kategorii ludności zagrodniczej w stosunku, jak go wyraża średnia liczba.

Chodzi teraz o to, co w sobie mieści taka cyfra pod względem ludności, bo liczba 34 komorników i zagrodników, dajmy na to w województwie łęczyckim, przypadających na milę kwadratową, zawiera w sobie tylko liczbę tych głów wyłącznie, które do pomienionej należą rubryki, z wyjątkiem żony i dzieci komornika lub zagrodnika. Może tu nawet powstać pytanie, czy istotnie rodzina zagrodnika przedstawia średnio 5 głów, jak to podobny stosunek ustanowiliśmy do osiadłej na łanach ludności kmieczej? Można się zawahać, ażali to była ludność w tej właśnie epoce życia, że ją średnio za familijną uważać należy. Rozstrzygnąć więc trzeba wątpliwość, jakiego użyć mnożnika dla oznaczenia ludności zagrodniczej, mając tylko głowy rodzin podane?

Ów „rejestr pogłowia,” poprzednio już przez nas użyty i w tym wypadku posłuży za wskazówkę. W rządzie kmieci wsi np. Gólczowej wymienieni są także po szczególe zagrodnicy. Jest ich czterech:

Jan Stodoła zagrodnik	1	Oleksy zagrodnik	1
Żona	1	Żona	1
Dzieci	4	Dzieci	4
Razem	6	Razem	6

Wojciech Stodoła zagr. . . 1	Marcin Belszky zagr. . . 1
Żona. 1	Żona. 1
Dzieci 4	Dzieci 3
<u>Razem 5</u>	<u>Razem 5</u>

We wsi Opasówka obok 11 kmienci wielkorolnych, zagrodnicy:

Iwan Karczmarz zagrodnik z żoną 2	Paweł zagrodnik żonaty 2
Dzieci dorosłych 4	Dzieci 4
<u>Razem . 6</u>	<u>Razem 6</u>
Sawka zagrodnik z żoną . . . 2	Matwiej zagrod. żonaty 2
Dzieci 2	Dzieci 2
<u>Razem . 4</u>	<u>Razem 4</u>
Jachim zagrodnik żonaty. . . 2	
Dzieci 2	
<u>Razem 4</u>	

Powyższe przykłady wskazują, co zresztą z samego uposażenia zagrodników i ich zajęcia wypływa, że to była ludność familijna i że chata każdego zagrodnika przedstawia zawsze 5 głów średnio. Można by poniekąd i ten sam ustalić stosunek co do komorników, których pogłowie mieści się również w przytoczonym wyżej rejestrze, dającym nam taki obraz:

W chacie kmiencia wielkorolnego we wsi Wysokiej:

- 1) Komornik 1 Tamże u tegoż kmiencia 2) Komornik z żoną 2
 Żona 1 Komornica wdowa 1 Dzieci 1
 Razem. 6 Dzieci 2 Razem 4
- 3) Komornica w domu 2 4) Komornica 1
 Dzieci. 2 Dzieci. 2
 Razem . 4 Razem 3
- 5) W domu zagrodnika:
 Komornik . . . 1 5) Komor. z żoną 2
 Żona. 1 Dzieci 2
 Razem 2 Razem 4

We wsi Gołczowój w chatach kmięcych:

1) Komornica 1.	2) Komornik z żoną 2	3) Komornica 1
	Dzieci jego . . . 2	Dziecko . 1
	Razem . . 4	Razem . 2
4) Komornik z żoną 2	5) Komornica 1	6) Komornik z żoną 2
		Dzieci 2
		Razem . 4

We wsi Połomi:

1) Komorników . 2	2) Komornik z żoną . 2	3) Komornica 1
Żony 2	4) Komornica 1	5) Komor. żon. 2
Razem 4		Dzieci . . 1
		Razem . 3
6) Komornik żon. 2	7) Komornik z żoną 2	
	Dziecko 1	
	Razem 3	
8) Komornica . . 1	9) Komornica . . 1	
Dziecko. 1	Dzieci. 3	
Razem 2	Razem . 4	

Komornicy stanowią przeto także ludność familijną, ale nie w tym stosunku jak zagrodnicy. Nietylko w przytoczonych przykładach ale i w innych razach często spotykamy wypadki, że do komorników zaliczone są komornice wdowy, które jedną tylko przedstawiają głowę. Komornicy zaś sami, lubo są żonaci, mniej liczną bywają otoczeni rodziną, tak iż średnio rodzina zagrodnika może nie więcej jak dwie do trzech głów obejmowała. Zestawiając więc zagrodników z komornikami wypadnie najwyżej przyjąć liczbę 4, a niekiedy liczbę 3 za mnożnik do obliczenia ludności tej kategorii ¹⁾. Jeżeli tedy w województwie łęczyckiem przy-

¹⁾ Według nowszej statystyki, wypada 5 głów na rodzinę zarówno kmięcą jak i zagrodniczą. Wolski bowiem podaje z roku 1859 ilość wszystkich w Królestwie Polskiem familij zagrodników na 26166, a całą ludność tej kategorii na 134,266 głów, co ściśle uczyni po 5 głów na jedną rodzinę. Tém niemniej przy naszym wniosku obstawiamy ze względów wyżej przytoczonych, które może nie mają znaczenia w obec stosunków nowoczesnych.

pada średnio na milę kwadratową 34 komorników i zagrodników, to mnożąc tę liczbę przez 4, otrzymamy głów 144 ludności zagrodniczo-komorniczej na milę kwadratową. Albo ponieważ na dwa łany przypada średnio jeden zagrodnik czyli głów cztery, a więc na łan przyjąć można dwie głowy ¹⁾. Gdy zaś w łącznym na milę kwadratową łanów kmiecych przypada 63, a łany kmiece właściwą miarę stosunku stanowią tu powinny, pomnożywszy przeto przez 2, otrzymamy liczbę 126 głów, jakie się na mili kwadratowej mieszczą z kategorii ludności zagrodniczej. Ludność kmiecia w témże województwie wynosi średnio 686 głów, do niej dodamy 126, otrzymana suma 812 będzie przedstawiała niemal

¹⁾ Ciekawem i nauczającym jest porównanie tych stosunków ze stosunkami nowszych czasów jeszcze przed uwłaszczeniem włościan w Królestwie Polskiem. Wołski podaje w r. 1860 (Kalend. astronom. str. 165) w pow. wrocławskim na 1884 włók chłopskich 4700 głów z kategorii komorników i zagrodników, czyli na jedną włókę wypada głów $2\frac{1}{2}$. Według naszego zaś obliczenia w XVI wieku przypadnie tylko $1\frac{1}{8}$ w województwie brzeskiem, które mniej więcej odpowiada dawnemu powiatowi wrocławskiemu; — lecz w stosunku do mil kw. wypadnie w nowszych czasach średnio 17 rodzin, w XVI zaś wieku 27 rodzin. W powiecie łączyskim zgadza się ściśle dawniejszy stosunek z nowszym, bo na 2 włók chłopskich (1884 włók a 939 rodzin zagrodników) wypada jedna rodzina zagrodnicza. Ale są także i gwałtowne różnice. Powiat lipnowski z r. 1860, odpowiadający dość ściśle dawniej ziemi dobrzyńskiej, ma na 2431 włók chłopskich 3177 rodzin zagrodniczych czyli na dwie włoki nie *jedną* ale aż trzy rodziny, a na milę kwadratową nie 23 rodzin tej kategorii, jak było w XVI wieku, ale aż 58 — więc także niemal trzy razy więcej. Ten jednak powiat stanowi prawie wyjątek. W innych nie masz takiego znacznego wygórowania. Owszem w bieżącym wieku nawet wskazuje statystyka, że liczba ludności tej kategorii znacznie się zmniejszyła. Bo według naszego obliczenia, jest w połowie XVI wieku na 1000 mil kw. rodzin zagrodniczych razem 23438. W tym samym stosunku powinny być na obszarze Królestwa 54332 rodzin, gdy tymczasem była w 1860 roku według Wołskiego tylko połowa, bo 26168 rodzin. To zmniejszenie się znaczne tej kategorii ludności jest bardzo jasnym i zrozumiałym. Wskazuje ono, jak wzrost gospodarstwa folwarcznego nie sprzyjał rozwojowi małorolnej ludności. Zresztą brak nam tu miejsca na dalsze rozwijanie dziejów naszego rolnictwa. Uważny czytelnik nie omieszką zastanowić się bliżej nad temi ciekawemi zjawiskami w dziejach naszego rozwoju społecznego. Cokolwiekby samo to porównanie utwierdzić nas powinno w przekonaniu, że obliczenia nasze nie są pozbawione podstawy.

cały ogół na milę kwadratową ludności kmiecój wiejskiej, rolnój, z wyjątkiem ludności dworsko-folwarcznój.

Podobny sposób obliczenia trzebawy zastosować po szczególe do każdego województwa, kierując się w tym względzie rezultatami średniej liczby zagrodników wykazanej w tabeli. I tak najwięcej uprawne województwo brzeskie posiada 67 włók na milę kwadratową. Więc wykonamy działanie następującym sposobem:

$$\begin{array}{rcl} 67 \times 11 \text{ ludności kmiecój} & & = 737 \text{ głów} \\ 28 \times 4 \quad \text{„} \quad \text{„} & & = 112 \text{ „} \\ \hline \text{Ogół ludności kmiecój i zagrodniczój} & . . & = 849 \text{ głów} \\ & & \text{na jedną milę kwadratową.} \end{array}$$

c) *Ludność przemysłowo-rzemieślnicza wiejska.*

Ponieważ rzemiosło i przemysł wiejski podlegały stopie opodatkowania odmiennéj, bo znacznie wyższej od podatku grunto-
wego, zachowały się przeto w księgach poborowych mniej lub
więcej dokładne szczegóły dotyczące téj ludności, która nie tru-
dniła się uprawą roli i która od swego zajęcia ręcznego lub od
prowadzonego przemysłu opłacała podatek. Znajdujemy więc
ogólną kategorią rzemieślników takich, bez których obejść się
nie może gospodarstwo rolne. Zwykle występują pod nazwą rze-
mieślników: cieśle, stolarze, stelmachy, kowale, zduny, mularze
i t. p. Niekiedy osobno wymienieni są rzeźnicy i piekarze, od
których pobierano wyższy podatek niż od pospolitych rzemieśl-
ników. Dla téj samej przyczyny podana jest oddzielnie liczba ry-
bitw, przekupniów, oddzielnie liczba młynarzy, a między nimi
odróżniają się posiadający młyny wodne od tych, którzy posia-
dają wiatraki własne lub dzierżawne. Do działu przemysłu wiej-
skiego odnieść tu należy wykazywane w księgach poborowych
hamernie, huty szklanne, smolarnie, a przedewszystkiem tak po-
wszechnie browary i gorzelnie. Do tejże kategorii ludności za-
liczymy i karczmarzy, którzy od swego procederu opłacali od-
dzielnie podatek. Wreszcie umieścimy w téj kategorii także ow-
czarzy, których tłumniejszy spotykamy tu i owdzie, zajmujących się
samodzielnie hodowlą owiec ¹⁾.

¹⁾ Najwięcej takich owczarzy spotykamy w powiatach województwa po-
znańskiego. Na tę okoliczność zwracamy tu uwagę tych, którzyby się dziejami
gospodarstwa wiejskiego u nas w XVI wieku zajmowali. Dość znaczna liczba tych
owczarzy samodzielnych wskazywać się zdaje, że w powiecie poznańskim i ko-

Szczegółowa statystyka każdego oddzielnie zajęcia, rzemiosła czy przemysłu wiejskiego nie byłaby tu na miejscu. Ogólna zaś, pod względem ilości głów bez różnicy zajęcia i procederu, a którąby tu przedewszystkiem mieć należało na widoku, napotyka niemałe przeszkody. Wielkićj nie można się tu spodziewać ścisłości, owszem tylko dalekie i odległe prawdopodobieństwo da się z dodania wszystkich razem pozycyji wyciągnąć. Skorzystamy jednak z tych wskazówek przy zachowaniu wszelkićj ostrożności.

Nie masz żadnćj przeszkody w dodaniu do siebie liczby rzemieślników oraz liczby rybitw, przekupniów i t. d. Te bowiem cyfry wyrażać mogą prawdopodobnie ilość rodzin. Zapewnie każdy rzemieślnik wiejski stanowił jednćj rodzinę, złożoną z ojca, matki i średnio trojga dzieci. Pytanie jednak zachodzi, jak postąpić z ilością młynów, wiatraków, karczem, gorzelni i browarów? Ponieważ tych ilości nie można dodawać wprost do ilości rzemieślników, trzeba przeto wymiarkować, co każda z nich przypuszczalnie może przedstawiać pod względem zaludnienia? Zdaje się, że nie popełnimy rażącego błędu, jeżeli każdy młyn, każdy wiatrak, każdą karczmę, każdy browar uważać będziemy za należący do jednćj rodziny, a więc przypuścimy, że wiatrak lub karczmę posiada młynarz lub karczmarz familijny, stanowią-

ściańskim, gdzie niezbyt urodzajna ziemia nie sprzyjała rozwojowi gospodarstwa rolnego, korzystano z pastwisk obszernych, nie zamieniano ich na orną glebę, ale przeznaczano je dla owiec. Nie dopuszczono się jednak tego, co zrobili w Anglii w XV wieku właściciele i posiadacze ziemscy, zamieniwszy całe gospodarstwa rolne na pastwiskowe. Wszędzie bowiem w kilku pomienionych powiatach Wielkopolski, we wsi, gdzie jest dwóch lub trzech owczarzy, posiadających kilkadziesiąt nawet owiec, znajdujemy gospodarzy rolnych nieraz dość licznych. Takich samodzielnych owczarzy odróżniają księgi poborowe od owczarzy dworskich i od owczarzy gromady albo gminy wiejskićj (T. XII str. 66). W pow. poznańskim naliczyliśmy ich 110, a średnio na każdego wypada po 50 owiec. Są tacy co mają po 100 owiec, inni zaś ledwie po 10 lub 20. Do liczby tych nie będziemy przywiązywali wielkićj wiary, ale cokolwiekbądź zawsze służyc one mogą za wskazówkę. Otóż z nich się to pokazuje, że nigdzie nie spotykamy wsi, któraby tylko wyłącznie pastwiskowemu oddawała się gospodarstwu. A zresztą gdyby liczbę 6,000 owiec na cały powiat o 162 miłach kwadr. nawet powiększyć trzeba było pięć lub dziesięć razy, z uwagi że połowę może ukryto przed poborcą, z uwagi nadto, że nie podane są tu owce dworskie, to i wtedy jeszcze taka liczba nie zmieni typu czysto rolnego, jaki przedstawia całe gospodarstwo wiejskie w Wielkopolsce.

cy wraz z rodziną 5 głów. Wprawdzie należałoby mniemać, że młynarz, hamernik, piwowar lub gorzelany miał około siebie prócz rodziny, także i wyrobników albo czeladź, że zatem jeden młyn lub jedna karczma więcej niż 5 głów przedstawia; a ponieważ nie zawsze w księgach jest wymieniona ilość młynów, tylko podana jest suma wszystkich kół, we młynie zaś mogło być ich kilka, przeto ścisłości tu otrzymać niepodobna. Liczyliśmy zatem po 3 koła średnio na jeden młyn, czyli po 5 głów tylko, aby się ustrzedz od przecenienia takich nieokreślonych jedności.

Z dodania w podobny sposób tych jedności sprowadzonych niejako do jednego gatunku, okazało się, że posiada ich:

województwo Poznańskie	rodzin .	1946 (lata 1579—1582)
„ Kaliskie	„ .	1866 („ 1579—1581)
„ Inowrocławskie	„ .	295 (rok 1583)
„ Brzeskie	„ .	1076 („ 1571)
ziemia Dobrzyńska	„ .	(niepewne ?)
województwo Łęczyckie	„ .	987 (rok 1578)

Jeżeli jedności te pomnożymy przez 5, otrzymamy ilość głów pomienionej kategorii w każdym województwie. Średnio zaś w stosunku do ilości łańów kmiecych wypadłoby na jeden łań kmiecy:

w województwie Poznańskim	więcej niż 1 głowa
„ Kaliskiem	mniej „ „ „
„ Inowrocławskim	więcej „ „ „
„ Brzeskiem	„ „ „ „
„ Łęczyckiem	„ „ „ „

Chcąc przeto na podstawie powyższych wskazówek uzupełnić sposób obliczenia przybliżonej ludności, potrzeba jeszcze do przytoczonych wyżej mnożników dodać co najmniej jedność, na wyrażenie ludności rzemieślniczo-przemysłowo wiejskiej. Powtórzywszy więc tu przykład obliczenia zastosowanego do województwa łęczyckiego, otrzymamy następujący wzór:

67 łańów na 1 miłę kw. a na łań głów kmiec. $11 = 737$

28 osadników, komorn. i zagrod. po 4 głowy $= 112$

na 67 łańów kmiecych więcej niż głowa rzemieś. $= 70 - 80$

Razem 919—929 głów

d) *Ludność dworów szlachty folwarcznej oraz szlachty zagonowej.*

Nie z samych tylko kmieci, zagrodników, komorników i rzemieślników składała się ludność wiejska na roli osiadła lub około roli pracująca. Stanowili oni wprawdzie część jej najważniejszą pod względem liczebnym, chociaż nie wyłącznie jedyną. Byli bowiem jeszcze właściciele wiejscy, właściciele tychże łąnów chłopskich, którzy siłami osiadłych na nich kmieci uprawiali mniej lub więcej rozległe folwarki dworskie. Byli i tacy, co żadnych folwarków nie posiadając, sami orali własny zagon; przeto zwano ich szlachtą zagonową, drobną, zaściankową. Zachodzi obecnie pytanie, jak obliczyć choćby przybliżonym sposobem jedną i drugą kategorię?

Przedewszystkiém zauważyć tu wypada, że w niektórych województwach spotykamy mieszaną ludność obu kategorii, w innych zaś brak zupełnie szlachty zagrodowej. Co do tej ostatniej podają nam księgi poborowe dość szczegółowe wskazówki, z których łatwiej dojść przybliżonej ludności zagrodowców; ale co do szlachty folwarcznej nierównież trudniej przy jej obliczeniu stanąć na jakiejś silniejszej podstawie. Księgi poborowe żadnej nie mieszczą rubryki w sobie, z którejby się dały pewniejsze wyciągnąć wnioski. Tylko jedyną nicią przewodnią w tym ciemnym labiryncie może się stać liczba wsi, podana dość ściśle i dokładnie w pomienionych źródłach.

Przebiegając okiem rejestra poborowe Wielkopolski, przestrzegamy, że przy panującej tam drobniejszej własności szlache-

ckiej, prawie każda wieś do jednego należy właściciela ¹⁾. Są tu i owdzie większe majątki królewskie lub duchowne, ale i te także osobno wzięte być mogą, jako przedstawiające każdy z nich odrębnie pewną jedność ściśle określoną. Bo chociaż główny dwór w takich wypadkach tylko w jednej wsi się mieścił, toć w drugiej lub trzeciej, należącej do tego samego właściciela, zamieszkiwał ekonom, wóldarz albo inny oficyalista, również z pewną liczbą czeladzi dworskiej. To samo da się powiedzieć o wsiach duchownych lub królewskich, w których niewątpliwie przebywał ktoś należący do folwarku, który bądź sam stanowił rodzinę, bądź miał także obok siebie jakąś czeladź folwarczną. Moglibyśmy przeto chyba bez przesady przyjąć ogółem, że ile było wsi w Wielkopolsce, tyle było dworów. Zachodzi tylko teraz pytanie, co przez ówczesny dwór pod względem zaludnienia rozumieć należy? Nie omylimy się zapewne, przypuszczając, że każdy dwór przedstawia zarazem rodzinę, a rodzinę dworską liczyć możemy jak każdą inną po 5 głów średnio. Gdy jednak do dworu wiejskiego należy cała ludność folwarczna, czeladź dworska i służba, wypadła przeto mnożnik 5 uważać za niedostateczny i powiększyć go o tyle, o ile średnio może ludności czeladniej przypaść na jeden folwark.

W epoce, w której badamy stosunki ekonomiczno-statystyczne, czeladź folwarczna nie mogła być bardzo ludna. Gospodarstwo rolne stało pańszczyzną, odrabianą przez kmieci. Wyrobnik, który był potrzebny w dodatku do pracy chłopskiej, siedział na swój zagrodzie, jako zagrodnik lub komornik. Tę rubrykę już wciągnęliśmy do obrachunku. Co zaś do czeladzi folwarcznej, fernali, ratajów, to i tych także trzymano bardzo mało z powodu, że kmiecie głównie sprzężają spełniali roboczną. Więc co najwyżej pozostawał na folwarku: karbowy, gospodyni czyli dworka, jak ją nazywano, dziewczka służebna dla oprzątnienia i doglądu bydła, trzody chlewniej i drobiu. W wielu zaś wypadkach właściciel sam doglądał gospodarstwa, nie trzymając karbowego. Ponieważ w dobrach duchownych i królewskich rzadko kiedy były dwory szlacheckie, a dobra te niekiedy stanowiły czwartą część łańów posiadanych przez kmieci, czwartą część wsi w ogóle

¹⁾ Zobacz niżej rozdział o własności szlachty folwarcznej.

w tém lub owém województwie, nie możemy przeto ściśle uważać każdej wsi za całkowity dwór z czeladzią folwarczną, przedstawiający 5 głów szlacheckich z 10-ciu mniej więcej głowami czeladzi dworskiej. Na każdy folwark 15 głów byłoby zdaniem naszym za wiele. Weźmy przeto 5 głów rodziny szlacheckiej i 5 do 6 głów czeladzi, a wtedy możemy liczyć średnio 11 głów na każdą wieś, na każdy folwark szlachecki. Ponieważ województwo łęczyckie posiada około 810 wsi folwarcznych, przeto ludność szlachecko-dworska wyniosłaby razem głów 8910 ¹⁾. Po dodaniu tej ludności do podanego już wyżej rachunku 919—929 głów, otrzymałoby się 1029—1039 głów ludności wiejskiej wszelkiego rodzaju i gatunku, z wyjątkiem szlachty zagrodowej. Jeżeli dla większej ścisłości jeszcze nie zapomnimy dodać 60—70 głów księży parafialnych (około 65 parafij wiejskich), tyleż głów organistów i dzwonników, ich rodzin — co uczyni w stosunku do 80 mil kw. po kilka jeszcze głów na milę — wypadnie nam ogół całej ludności wiejskiej około 990 głów na milę kwadratową.

W łęczyckiem jednak województwie, jak i w kilku innych siedzi jeszcze szlachta zagrodowa, której zaścianki wynoszą niekiedy jeden, dwa lub trzy łany, ale najczęściej zamykają się w obrębie półłanku i ćwierćłanku. Zagrody tej szlachty nie różnią się od siedzib kmiecych, tylko nieraz są od nich mniejsze. Średnio możemy liczyć na każdy łan po dwie rodziny szlachecko-zagrodowe, a więc po 10 głów. Ponieważ zagrodnicy i komornicy, którzy siadywali także pod strzechą szlachty zagonowej, już w inną byli policzeni rubryce, pozostaje więc tylko jeszcze do dodania czeladź służebna. Tę podobnie jak dla zagród kmie-

¹⁾ Na inną drogę jeszcze sprawdzamy zasadność naszego obliczenia. Porachowawszy w r. 1576 po szczególe wszystkich właścicieli folwarków większych lub mniejszych, otrzymamy razem 1170 oddzielnych posiadłości, a po dodaniu wsi szlacheckich i królewskich, 1300 posiadłości folwarcznych w całym województwie. Jeżeli przeto ludność szlachecko-folwarczna wynosiła według sposobu obliczenia podanego w tekście głów 8910, — to w stosunku do 1300 posiadłości folwarcznych wypadnie na każdą średnio zaledwie 7 głów, co nie wydaje się bynajmniej przesadzonym i nieprawdopodobnym. Owszem liczba ta ma wszelkie cechy wielkiego do prawdy zbliżenia, bo gdy odtrącimy z niej 5 głów odchodzących na rodzinę, pozostaną tylko 2 głowy średnio w każdej posiadłości folwarcznej na czeladź służebną, co również jest minimalnym stosunkiem.

cych liczymy po jednej głowie na łan całkowity. Przypuścić więc możemy, że przez 11-scie mnożąc liczbę łanów należących do szlachty zagrodowej, otrzymamy dość zbliżone do prawdy pojęcie o ludności tej mianowicie kategorii. W województwie łęczyckiem było w r. 1578 łanów pomienionego rodzaju 577, które pomnożone przez 11, dadzą liczbę ogólną 6347 głów, albo na milę kwadratową średnio głów 80 ¹⁾.

Po dodaniu tej liczby do poprzednich rezultatów obliczenia otrzymamy ostatecznie $990 + 80 \text{ głów} = 1070$ na milę kwadratową ludności całkowitej wiejskiej wszelkiego rodzaju, z wyjątkiem tylko ludności miejskiej.

Układając tym sposobem mozaikowym tabelę ludności, doszliśmy wreszcie do pewnego pojęcia o zaludnieniu wiejskiem jednego województwa Wielkopolski, województwa — dodajmy zaraz — najwięcej osiadłego. Wynosiła w niem ludność wiejska na milę kwadratową około 1070 głów. Potrzeba tylko jeszcze dodać do tej cyfry średnią ilość mieszczan, a otrzymamy wtedy całkowity rezultat obliczenia ludności każdego po szczególe województwa, według ustalonych wyżej wzorów. Nim do tego przystąpimy, wykonajmy wprzód na powyższych zasadach działanie dla obliczenia głów w każdym, o ile się da, województwie Wielkopolski.

¹⁾ Zobacz niżej rozdział o własności szlachty zagonowej. Obliczenie nasze co do ludności osiadłej na częściach szlacheckich zdaje się być dokładne. Sprawdzamy je następującym sposobem: w łęczyckiem województwie naliczyliśmy oddzielnych części szlacheckich około 1000 w 1576 roku — jeżeli przeto z powyższej kombinacji przypada razem 6347 głów ludności, — to średnio na każdą część szlachecką przypadnie głów 6,3. Jest to rezultat bardzo korzystnie świadczący o zasadności podanej w tekście kombinacji. Na każdej części siedział bowiem szlachcic zagonowy zwykle familijny — przedstawiał zatem 5 głów średnio. Szósta zaś głowa przypada na kategorią czeladzi, służby, co nie zdaje się być przesadzoną liczbą w stosunku do każdej oddzielnej rodziny.

Obliczenie szczegółowe ludności wiejskiej w województwach Wielkopolskich.

W-dztwo Poznańskie.	łanów km. 8497 $\times$ 11 głów	=	93.567	
	osób główn. zagrodn. i komor. 7952 $\times$ 4 =		31.808	
	rzemieślników wiejskich . . . 1946 $\times$ 5 =		9.730	
	szlachty folwarcznej wsi . . . 1313 $\times$ 11 =		14.443	
	szlachty zagrodowej 10 łanów . . . $\times$ 11 =		110	
	proboszczy w 260 paraf. wiejskich		260	
	organistów i dzwonników . . . 260 $\times$ 5 =		1.300	
	Razem			151.218
W-dztwo Kaliskie.	łanów kmiecyh. 11800 $\times$ 11 =		129.800	
	osób główn. zagrodn. i komor. 6773 $\times$ 4 =		27.092	
	rzemieślników wiejskich . . . 1886 $\times$ 5 =		9.430	
	szlachty folwarcznej wsi . . . 1869 $\times$ 11 =		20.559	
	szlachty zagrodowej 327 $\times$ 11 =		3.597	
	proboszczy w paraf. 323		323	
	organistów i dzwonników . . . 325 $\times$ 5 =		1.615	
	Razem			192.416
W-dztwo Inowrocławskie.	łanów kmiecyh 1823 $\times$ 11 =		20.053	
	osób głównych zagrod. i komor. 952 $\times$ 4 =		3.808	
	rzemieślników wiejskich . . . 295 $\times$ 5 =		1.475	
	szlachty folwarcznej wsi . . . 291 $\times$ 11 =		3.201	
	szlachty zagrodowej 72 $\times$ 11 =		792	
	proboszczy w 31 paraf.		31	
	organistów i służby kościelnej. 31 $\times$ 5 =		155	
	Razem			30.515

W-dztwo Brzeskie.	łanów kmiecych	3996 × 11 =	43.956	
	osób głównych zagrod. i komor.	1639 × 4 =	6.556	
	rzemieślników wiejskich . .	1076 × 5 =	5.380	
	szlachty folwarcznej wsi . .	540 × 11 =	5.940	
	szlachty zagrodowej łanów .	325 × 11 =	3.575	
	proboszczy parafij wiejskich	54	54	
	organistów i służby kościelnej	54 × 5 =	225	
Razem			65.686	
Z. Dobrzyńska.	łanów kmiecych	2094 × 11 =	23.034	
	osób główn. zagrodn. i komor.	1279 × 4 =	5.116	
	rzemieślnik. wiejsk. 1000 × 5 = ?? (niepew.)		(5.000)	
	szlachty folwarcznej . . .	300 (?) × 11 =	3.300	
	szlachty zagrodowej	410 × 11 =	4.510	
	proboszczy w 54 paraf.		54	
	organistów i służby kościelnej .	54 × 5 =	225	
Razem			41.239	
W-dztwo Łęczyckie.	łanów	4990 × 11 =	54.890	
	osób główn. zagrod. i komor.	2680 × 4 =	10.720	
	rzemieślników wiejskich . .	987 × 5 =	4.935	
	szlachty folwarcznej	810 × 11 =	8.910	
	szlachty zagrodowej	577 × 11 =	6.347	
	proboszczy parafialnych 49		49	
	organistów i służby kościelnej	49 × 5 =	225	
Razem			86.076	
W. Sieradzkie Z. Wieluńska.	łanów	7074 × 11 =	77.814	
	osób główn. zagrodn. i komor.	2470 × 4 =	9.884	
	rzemieślników wiejskich . .	4500 × 5 =	7.500	
	szlachty folwarcznej	1100 × 11 =	12.100	
	szlachty zagrodowej	288 × 11 =	3.168	
	proboszczy i służby kościelnej	152 × 6 =	912	
Razem			111.378	
			678.528	

e) *Ludność miejska.*

Obliczenie ludności miejskiej, choćby nawet przybliżone, przedstawia wielką trudność. W księgach poborowych nieraz brak wszelkiej podstawy do wykonania pożądanego w tej mierze działania arytmetycznego. Wprawdzie posiadamy bardzo dokładne wiadomości o liczbie miast w każdym województwie, nawet w każdym powiecie. Wiemy, ile pobrano w nich podatku od uprawnnej roli miejskiej, ile od domów, ile od różnych rzemiosł, a zwłaszcza od przemysłu browarnego i gorzałczanego; ale te wszystkie szczegóły, które rzucają pewne światło na stosunki rolne i przemysłowe, nie wyjaśniają należycie sprawy dotyczącej zaludnienia. W miarę naprzykład wzrastającej produkcji browarów lub gorzelni nie powiększała się bynajmniej stosunkowo ludność, tak iż z podobnych cyfr wyrażających dochody skarbowe trudno wyrozumić cośkolwiek o stopniu zaludnienia. Inne jednak wskazówki w tych samych księgach nie są pozbawione całkowicie wartości: zwłaszcza sumy dochodu pobranego przez skarb ze wszystkich zgola domóstw każdego miasta mogą, jeśli nie o liczbie ludności zaświadczyć, to dać w każdym razie przybliżone pojęcie o zaludnieniu pewnego miasta w stosunku do drugiego. I tak Poznań, który w r. 1578 zapłacił szosu 1400 zł., celuje oczywiście przed wszystkimi miastami Wielkopolski jako jej stolica, bo żadne inne nie tylko nie płaciło połowy tego, ale jedno z zamożniejszych np. Kalisz dało tylko szóstą część, czyli 241 zł. Jeżeliby przeto już żadnej nie było możliwości przybliżonego obliczenia zaludnienia, to przynajmniej wysokość szosu każdego miasta po szczególe i wszystkich razem w województwie, mo-

głaby za nic przewodnią służyć do pomiarkowania się w tej rozległej a ciemnej niemal dziedzinie.

Postaramy się jednak wprzód jeszcze z innych środków skorzystać, żeby dojść do zamierzonego celu. Weźmy dla ustalenia pewnego wzoru województwo łęczyckie. W tém województwie jak i we wszystkich innych, miasta niewiele co były różne od osad wiejskich, mających w rolnictwie główne źródło swego istnienia. Kiedy się przebiegnie okiem te szeregi miast, które płaciły szosu czyli podatku od domów nie więcej jak 2, 3, 4 lub choćby nawet i 10 zł., jakżeż łatwo wtedy zrozumieć, że takie miasteczka tylko pod względem prawno-politycznym różniły się od zwykłych wsi. Ich głównem zarówno jak i osad wiejskich źródłem utrzymania była uprawa gruntu, który ulegał podatkowi tak samo jak i łany kmieci. Gdyby więc zebrać ilość wszystkich łanów miejskich każdego województwa i przypuścić nie bez zasady, że te łany tak samo jak wiejskie co najmniej 11 głów żywiły, możnaby otrzymać tą drogą liczbę ludności rolno-miejskiej całego województwa.

W województwie łęczyckiem było w 1571 roku około 450 łanów uprawianych pługiem miejskim. Mnożąc tę cyfrę przez 11, otrzymamy liczbę 4950, jako ilość głów właścicieli rolnych miejskich z ich rodzinami. Licząc nadto na każdy łan po dwie głowy ludności zagrodniczej, będziemy mieli razem $4950 + 900 = 5850$ głów.

Gdyby przeto miasta składały się tylko z ludności rolnej wypadłoby na każde z 25-ciu miast województwa po 234 głów. Jest w nich atoli jak i na każdej wsi nieco żywiołu rzemieślniczoprzemysłowego, a w niektórych znajdują się nawet główne ogniska wszelkich rzemiośł, zaopatrujących swemi wyrobami powiat, ziemię lub województwo. Dodając do siebie liczbę rzemieślników, jaką mieszczą wykazy poborowe z r. 1571, do liczby karczmarzy, rzeźników, młynarzy i piwowarów, otrzymalibyśmy przybliżenie liczbę 1400 rodzin, która pomnożona przez 6, da 8400 głów ludności rzemieślniczej w województwie łęczyckiem.

Zbierając w jedną całość powyższe obrachowanie, otrzymamy rezultat następujący:

ludności rolnój	głów 5850
„ kupieckiej i rzemieślniczej.	„ 8400
duchowieństwa: służby kościelnej, duch. zakon. „	350
ofycjalistów: królewskich, grodowych, ziemskich „	500
żydów	„ 500 ¹⁾
Razem 15700 gł.	

Ponieważ zaś księgi poborowe wykazują, że w r. 1578 zapłacono od pewnej ilości domów w całym województwie łęczyckiem około 659 zł. szosu, a przywieziony rachunek podaje 15700 głów, wypadłoby zatem, że każda złotówka podatku szosu przedstawia około 24 głów ludności. Gdyby istniały co do każdego województwa szczegółowsze wiadomości o liczbie łańów miejskich, tudzież rzemieślników, karczem, browarów, możnaby w powyższy sposób przeprowadzić przybliżone szczegółowe obliczenie. W braku ich jednak chyba uciec się trzeba do mnożnika 24 głów za 1 złotówkę szosu, skoro wiadome nam są liczby samego szosu z każdego miasta i województwa. W takim razie miałoby ludności miejskiej:

		średnio na 1 milę kw.
województwo Poznańskie	2650 zł. $\times 24 = 63600$	220 gł. miej.
„ Kaliskie	1430 „ $\times 24 = 34320$	114 „
„ Inowrocław.	470 „ $\times 24 = 11300$	210 „
„ Brzeskie	440 „ $\times 24 = 10600$	180 „
Ziemia Dobrzyńska	250 „ $\times 24 = 6000$	113 „
Województwo Łęczyckie	650 „ $\times 24 = 15600$	200 „
„ Sier. i Wiel.	1220 „ $\times 24 = 29300$	140 „
Razem . . 170720		162 głów średnio.

Ogół zatem ludności miejskiej w Wielkopolsce wynosiłby mniej lub więcej 170 do 180 tysięcy.

Zachodzi teraz pytanie, o ile jest prawdopodobnym rezultat naszych obliczeń, o ile użyte czynniki doprowadziły do wniosków

¹⁾ Według wykazu z r. 1576 miało być w Łęczycy samej około 115 żydów. Zapewnie nie brak ich było i w pozostałych dwudziestu kilku miastach, tak, iż liczba 500 głów na całe województwo nie zdaje się być przesadzoną.

zgodnych z istotą rzeczy. Sprawdzmy je najprzód za pomocą ogólniejszych kombinacyj.

Ponieważ w Wielkopolsce naliczyliśmy około 247 miast, przypada więc na każde z nich średnio w stosunku do 170 lub 180 tysięcy po 700 głów. Zdaje się, że średnia ta cyfra względnie do zaludnienia miast w drugiej połowie XVI wieku nie jest wcale za wielką. Daje nam ona owszem dość przybliżone do prawdy pojęcie o miasteczku polskim, w którym ludność trudni się uprawą ról i ogrodów podmiejskich, a w części także oddaje się rękodzielom, przemysłowi i zajęciu handlowemu.

W dwieście lat później w niektórych województwach tej samej prowincyi Wielkopolskiej w podobnym kształcie wyraża się średnia cyfra ludności miejskiej. Ponieważ po epoce upadku i ruiny miast XVII wieku zawsze jeszcze utrzymuje się ta sama średnia liczba ludności miejskiej, możnaby przeto przypuszczać, że w połowie XVI wieku musiała ona nawet być znaczniejszą. W województwie brzeskiem, jak nas przekonywa statystyka Holsche'go, wypada w końcu XVIII wieku na jedno miasto 720 głów średnio, w województwie zaś łęczyckiem około 630 mieszkańców ¹⁾.

Obliczenie nasze zdaje się przeto trzymać w granicach prawdopodobieństwa choćby nawet jeszcze i ze względu na stosunek ludności, jaki wykazuje otrzymana przez nas cyfra głów miejskich do ogólnej liczby mieszkańców. Na całkowitą sumę ludności w Wielkopolsce, która wynosi około 850 tysięcy, przypada głów miejskich 170 do 180 tysięcy, czyli że stosunek się wyraża jak 5 : 1 albo odwrotnie jak 1 : 5. tj. 1 mieszkaniec miejski przypada na 5 głów ludności.

W roku 1827 — stosunek ten według obliczeń Rodeckiego ²⁾ wyrażał się w Królestwie Polskiem jak 1 : 4,5.

W roku 1868 po znaczniejszym przyroście ludności miejskiej stosunek był jak 1 : 4 ³⁾.

¹⁾ Geogr. u. Statistik von W. S. u N. O. Preussen Berlin 1804. 2 Bd. 472. Obliczyliśmy sami, zbierając cyfry po szczególe, odnoszące się do każdego miasta, tego województwa według danych Holschego.

²⁾ Obraz jeogr. stat. Kr. Polsk. Warsz. 1830.

³⁾ Kalendarz astr. Warsz. 1860 str. 142.

Źródła dziejowe. — T. XII.

W księstwie poznańskim był w r. 1837 stosunek jeszcze znaczniejszy, bo średnio jak 1 : 2,9 ¹⁾.

Przejdźmy teraz do innego sposobu sprawdzenia, o ile wiarogodnymi są wnioski nasze co do ludności miejskiej.

Gdyby nam była wiadomą ogólna liczba dymów albo domów miejskich w całej Wielkopolsce, moglibyśmy wtedy, mnożąc ją przez 5, 6 lub 7, otrzymać przypuszczalną liczbę ludności miejskiej. Liczby tej atoli nie mamy. Nie posiadamy jej ani w ogólnem zebraniu co do wszystkich zgola miast w całej Wielkopolsce, ani w szczegółowem przedstawieniu choćby tylko jednego miasta. Gdy jednak podatek szosu był głównie podatkiem od domostw miejskich, a ogólne i szczegółowe cyfry pobranych z tego tytułu dochodów są nam znane, możnaby więc wymiarkować, ile się w każdej takiej sumie pieniędzy szosu ukrywa jedności podatkowych, jeżeliby nam była znana stopa samego podatku. Owszem stopę znamy nawet dość dokładnie, ale i to także wiemy, że nie była ona jednostajną. Ta właśnie okoliczność utrudnia nieco kombinacyą. Gdyby od każdego domu jednostajnie płacono po gr. 10, to jedną złotówkę zebranoby z trzech domów. Złotówka więc szosu, przedstawiająca, jakieśmy to wyżej przyjęli, 24 głów, obejmowałaby dość zgodnie mniej więcej cztery rodziny.

Tymczasem jednak wiemy, że podatek ten nie był jednostajny i równy, że owszem dzielił się na kilka kategorii, stosownie do miejsca i położenia, jakie dom w mieście zajmował. Szczegółowo nas objaśnia w tej mierze wykaz poborowy z roku 1580 ziemi podlaskiej ²⁾. W Drohiczynie płaciły domy rynkowe po 8 gr., domy uliczne po 4, chałupy nędzne po 2 gr., a „jeszcze nędzniejsze“ po gr. 1. Wszystkie domy razem zapłaciły szosu 29 zł.; a ponieważ domów było z górą 300, więc na każdy dom po niespełna 3 gr. przypada. Średnio ta liczba zdaje się być prawdopodobną, bo w ogóle we wszystkich miastach ziemi podlaskiej powiatu drohickiego najwięcej było domów (883) takich, które płaciły po 4 gr., od wszystkich zaś zapłacono szosu 281 zł.; a gdy domów było 1795, średnio na każdy po 4 gr. przypada. Gdyby przeto wziąć stosunki powiatu drohickiego za wzór i zasadę obli-

¹⁾ Opisanie hist.-stat. W. K. Pozn. 1846 str. 46.

²⁾ Ks. pob. 47.

czenia, potrzebaby na 1 złotówkę szosu liczyć około siedmiu domostw, a tym sposobem przypadłoby średnio na każde domostwo tylko $3\frac{1}{2}$ głowy. Stopa zaś opodatkowania była za czasów Stefana, w epoce z jakiej nasze pochodzą wykazy i liczby, wszędzie jednostajną.

Wypada zatem, że przyjęta przez nas zasada, iż 1 złotówka szosu równa się 24 głowom, nie prowadzi do liczb maksymalnych, ale przeciwnie minimalnych, jak to wskazuje przykład miast powiatu drohickiego, gdzie liczba 7 domostw przypada na jedną złotówkę szosu. Gdy jednak w niektórych województwach miasta o większej ilości okazańszych rynkowych i ulicznych domów, płaciły zapewne wyżej nawet 10-ciu groszy, mógł się stosunek nieco zmieniać i wtedy przypadały po 4 domy na złotówkę szosu, co wynosiło mniej więcej 24 głów, tak jakeśmy to wyżej przyjęli za zasadę naszych obliczeń ¹⁾. Unikamy tedy przesady w obrachunku i poprzestaniemy na przypuszczeniu, że mnożąc przez 24 ilość złotych szosu pobranego z miast w epoce Stefana Batorego, otrzymamy przybliżoną liczbę zaludnienia każdego miasta ²⁾.

Z tablicy średniej ilości głów miejskich przekonywamy się, że najwięcej ich przypada na województwo poznańskie, najmniej na kaliskie i dobrzyńskie. Ziemia łęczycka i kujawska, które przodowały pod względem zaludnienia wiejskiego, ustąpiły w tej mierze miejsca województwu poznańskiemu. Wydaje się to być dość naturalnem ze względu na miasto Poznań, stolicę Wielkopolski, która jako gród ludny, handlowy i przemysłowy, wraz z innemi miastami przeważała na szali i naprawiła nieco niekorzystny stosunek, jaki przedstawia toż województwo pod względem zaludnienia wiejskiego.

Ale nie wdając się już dalej w szczegółowe roztrząsanie tych stosunków liczbowych, poprzestaemy tu na stwierdzeniu ogólne-

¹⁾ W województwie brzeskiem w r. 1578 wymieniają wykazy miasteczko Skulsko o 27 domach, z których jedne opłaciły szos po gr. 12 a inne po 9 groszy.

²⁾ Nie należy jednak tych liczb przybliżonych uważać za ścisłe wyrażenie stosunków zaludnienia, choćby z tego względu, że szos pobierano w ciągu kilku a nawet kilkunastu lat zawsze w jednakowej wysokości, według starych, dawniejszych deklaracji i kwitów, gdy tymczasem oczywiście liczba domów, a wraz z nią i ludność ulegała mniej lub więcej znacznym zmianom. Nadto nie należy przy-

go wniosku a mianowicie tego, że obliczenie nasze według przyjętej wyżej metody doprowadza do rezultatów, które nie zdają się zbyt daleko odbiegać od prawdy. Jeżeli tedy średnie liczby co do zaludnienia miejskiego połączymy z liczbami średniej ludności wiejskiej, otrzymamy przybliżony obraz zaludnienia każdego województwa po szczególe i całej Wielkopolski wogóle. Dodawszy np. do 1070 głów wiejskich przypadających w wojew. łęczyckiem na jedną milę kwadratową, 200 głów miejskich, otrzymamy średnią cyfrę około 1270 dusz zaludnienia na milę kwadr. Przypuśćmy, że liczba ta ze względu na mniej pewne obliczenie ludności miejskiej jest za wielką albo za małą o 100 lub 200 nawet głów, to i po odtrąceniu tak znacznego procentu bo 10% na poczet błędu,—jeszcze rezultat nasz nie straci zdaniem naszym wielkiej swój wartości. Owszem mimo tę niejaką chwiejność liczby taki wniosek staje się prawdziwą pochodnią, która rozświeca pomroki, w jakich dotąd tonęła dla nas strona statystyczno-ekonomiczna tak odległej bądź co bądź epoki XVI wieku,—co do której kraje zachodniej Europy bez wyjątku jeszcze mniej pod tym względem, aniżeli my teraz, o sobie wiedzą.

Zestawmy tedy rezultaty wskazanych obliczeń w zastosowaniu do wszystkich województw Wielkopolski, oddzielnie jednak tabelę ludności wiejskiej jako pewniejszą, i oddzielnie tabelę ludności miejskiej jako mniej pewną, a otrzymamy następujący obraz zaludnienia:

puszczać, aby z każdego miasta bezwarunkowo ilość złotych szosu pomnożona przez 24, dała dokładny obraz zaludnienia jego. Bow takim razie wypadłaby naprz. rzecz tak nieprawdopodobna, że w miasteczku Budzinku, które opłacało w 1578 r. 1 złotówkę szosu, było tylko 24 dusz; a z drugiej strony również byłoby niepowiem sędzić, że skoro Poznań płacił szosu 1400 zł. — miał zatem ściśle 33 tysiące ludności. Ale w ogólnym zlanu się tych liczb, zacierają się różnice indywidualne i występuje mniej lub więcej do prawdy zbliżona średnia liczba głów miejskich całego województwa, albo raczej całej prowincyi. Średnia liczba 700 głów na każde miasteczko jest bardzo prawdopodobna, gdy tymczasem w oddzielnych województwach przybiera ona mniej pewne kształty. W województwie kaliskiem, gdzie jest około 90 miast, przypada w stosunku opłaconego szosu zaledwie po 350 głów na miasto, a w inowrocławskiem po 1100 dusz na miasto, podczas gdy w rzeczywistości miało się prawdopodobnie inaczej: miasta w inowrocławskiem były mniej ludne a za to ludniejszemi były kaliskie. Ale w ogólnym zestawieniu wszystkich 250 miast Wielkopolski, średnia liczba 700 dusz na miasto niweluje wszelką wybitną indywidualną różnicę.

	Mil □	Ludności wiejskiej	Ludności miejskiej	Ogółem	Średnio na 1 mil. □		
					Ludn. wiejs.	miej- ska	Razem 1 milę □ sred.
W-dztwo Poznańskie.	294	151000	53000	204000	510	190	700 głów
„ Kaliskie.	300	192000	28000	220600	640	130	770 —
„ Inowrocławskie.	53	31000	9400	40400	600	160	760 —
„ Brzeskie.	60	66000	9200	75200	1100	150	1250 —
Ziemia Dobrzyńska.	54	41000	5000	46000	750	100	850 —
W-dztwo Łęczyckie.	80	86000	13200	99200	1075	190	1250 —
„ Sieradz. z. Wiel.	212	111000	24400	135400	520	120	640 —
mil □	1051	678000	142800	825800	650	150	840 —

Wnioski ogólne o zaludnieniu Wielkopolski.

Ciemne i trudne zagadnienie o zaludnieniu Wielkopolski w drugiej połowie XVI wieku możnaby uważać tym sposobem za pomyślnie rozwiązane, przypuszczając oczywiście, że środki do tego przez nas użyte były właściwe i trafne. Staraniem zaś naszym najusilniejszym było istotnie oprzeć wnioski na najpewniejszej, o ile można, podstawie. Użyliśmy tym końcem metody złożonej. Rozkładając ogólną sumę ludności na pojedyncze składowe jej części, dochodziliśmy wartości liczebnej każdego osobno czynnika drogą oględnej kombinacyi i najprawdopodobniejszych przypuszczeń. Wiadomą zaś jest powszechnie rzeczą, że liczba ogólna, im z większego szeregu powstaje ściślej obliczonych czynników, tém więcej ma za sobą prawdopodobieństwa, tém jest wiarogodniejszą. Przyjmując więc za ustalone mniej lub więcej cyfry zaludnienia Wielkopolski, jak je przedstawia tabela poprzedniego rozdziału, możnaby wysnuć z nich cały rząd uwag ogólniejszych.

Ułożmy przedewszystkiēm porządek, w jakim po sobie następują województwa pod względem zaludnienia. Otrzymamy więc następujący szereg :

1.	Województwo Brzeskie	na 1 milę kw. dusz	1270
2.	„ Łęczyckie	„ „ „ „ „	1270
3.	Ziemia Dobrzyńska	„ „ „ „ „	900
4.	Województwo Inowrocławskie	„ „ „ „ „	790
5.	„ Kaliskie	„ „ „ „ „	750
6.	„ Poznańskie	„ „ „ „ „	730
7.	„ Sieradzkie	„ „ „ „ „	700

Z powyższego zestawienia okazuje się, że do najludniejszych względnie województw należą dwie ziemie, brzesko-kujawska i łęczycka, w których przypada na 1 milę kwadratową 1270 głów; do najuboższych w ludność zaś należą poznańskie i sieradzkie, gdzie

średnia liczba zaludnienia dochodzi zaledwie do 720 dusz. Ludność zatem Wielkopolski w badanym przez nas okresie, czyli w drugiej połowie XVI wieku trzyma się w granicach między 1270 a 700 głów na 1 milę kwadratową.

Przeniósłszy te liczby maximum i minimum na skalę dzisiejszego zaludnienia państw europejskich, przekonamy się, że jakkolwiek Wielkopolska biednie wyglądać będzie w obec Belgii lub Holandyi, gdzie na milę kwadr. 5 do 8 tysięcy głów przypada, jednakże nie najgorzej wyjdzie przy porównaniu jej najludniejszych województw z niektórymi mniej zamożnymi krajami współczesnymi. W dzisiejszych bowiem państwach takich, jak Hiszpania, Turcja, Grecya, Dania, średnio przypada mniej więcej tyle głów na milę kwadratową ¹⁾, ile ich było w Wielkopolsce już w drugiej połowie XVI wieku.

Najwięcej przybliżone pojęcie o zaludnieniu wielkopolskiego najżyźniejszego województwa otrzymamy, jeżeli porównamy je z dzisiejszą Serbią, z niektórymi okolicami Grecyi i Hiszpanii. Jeszcze bliżej sięgając, możemy nadmienić, że nawet niedawno temu (w 1832 roku) były w samém Królestwie Polskiem takie powiaty, gdzie ludność dochodziła średnio do 1200 lub 1300 dusz, a więc stały one na tym stopniu zaludnienia w XIX wieku, na jakim się znajdowały dwa województwa łęczyckie i brzeskie w drugiej połowie XVI stulecia. Biorąc zaś na uwagę i minimum zaludnienia w téjże Wielkopolsce, czyli trzymając się średniej liczby 800 głów, które na jedną milę przypadają, otrzymujemy względnie dość korzystny dla téj prowincyi rezultat, który pozwala nam ówczesną Wielkopolskę postawić na równi z dzisiejszą Danią, gdzie średnia liczba 900 głów na milę kwadratową wynosi. Bądź co bądź, jak na wiek XVI, maximum zaludnienia dwóch województw przedstawia w dość korzystném świetle siły i zasoby robocze Wielkopolski w sprawie cywilizacyi.

Gdyby istniała statystyka ludności ówczesnych krajów europejskich, byłoby nierównież ciekawszą rzeczą określić, w jakim stosunku tam mianowicie w połowie XVI-tego wieku ukształtowało się zaludnienie. Możeby porównanie nawet wypadło bardzo korzystnie dla Wielkopolski, o ile o tém możemy sądzić z nie-

¹⁾ W. Załęski. Statystyka por. Kr. Polsk. 1876 str. 19.

których wskazówek. Oczywiście nie należałoby sięgać do przemysłowych powiatów Flandryi lub rojnych okręgów Lombardyi albo Toskanii; ale na porównaniu z krajami przeważnie rolniczemi jak z Francją lub Niemcami, Wielkopolska o 800 głowach na milę kwadr. wyszłaby nie najgorzej.

Zdaje się nawet, że to była właściwa epoka jej rozkwitu względnie do czasów późniejszych Rzeczypospolitej, jak to wykazuje porównawcze zestawienie z końcem XVIII wieku. Moszyński podaje tabelę zaludnienia Wielkopolski w 1790 r., która może rzucić nie mało światła na sprawę postępu tej prowincyi w liczbie ludności. Przy zestawieniu wniosków z jednej i drugiej epoki odslania się następujący obraz:

		średnio na milę kwadr. dusz	
		w XVI w.	w 1790 r.
1.	Województwo Brzeskie . .	1270 głów	565 (800 ¹⁾)
2.	„ Łęczyckie . .	1270 „	1000
3.	Ziemia Dobrzyńska . .	900 „	515
4.	Województwo Inowrocławskie	790 „	515
5.	„ Kaliskie . .	750 „	1300
6.	„ Poznańskie . .	730 „	1300
7.	„ Sieradzkie . .	700 „	1420
		średnio . 800	śred. 1000

Przy porównaniu średnich cyfr okazuje się, że w ciągu dwustu lat z górą, przyrost ludności wynosi zaledwie dwieście głów na milę kwadratową czyli 25⁰/₀, wtedy gdy spodziewaćby się należało nierównie większego w tej sprawie postępu. W bieżącym stuleciu w Królestwie Polskiem w ciągu okresu lat 60 od r. 1816 potroila się ludność, a więc przybyło jej 300⁰/₀. Jakkolwiek nie jest to czysta liczba przyrostu naturalnego, bo wyłączyć z niej trzeba pewną ilość napływowej ludności, jednakże sam ten procent daje miarę szybkiego w ogóle powiększenia się zaludnienia przy sprzyjających warunkach.

W obec przeto tej niewielkiej zmiany w liczbie ludności w ciągu lat dwustu, słusznie zapytać się można, czyli tu błąd nie zachodzi? A najprzód z naszej strony, czy nie położyliśmy zbyt wysokich cyfr szczegółowych i średniej?

¹⁾ Zob. niżej zasady tej poprawki na str. 124.

Przeglądając tablicę, przekonamy się, że u Moszyńskiego maximum i minimum rozchodzą się bardzo daleko, bo od 1420 do 5151. Nadto zauważymy i to, że nasze maximum nie dorównywa najwyższej jego liczbie. Spostrzeżemy i to także dziwne zjawisko, że liczby wskazują wprost przeciwne zmiany w zaludnieniu. Z wyjątkiem tylko jednego województwa łęczyckiego, najludniejsze ziemie XVI wieku, według naszych obliczeń, są najuboższe w ludzi w XVIII stuleciu i odwrotnie, najuboższe z XVI wieku dochodzą później do najwyższej liczby. Nie dotykając tu bliżej przyczyn, które mogły spowodować taki gwałtowny upadek ludności w niektórych województwach o żyznym czarnoziemiu, nadmienimy tylko, że istotnie w XVIII wieku były takie powody, jakie jeszcze w XVI stuleciu nie istniały. Możemy więc tymczasowo poprzestać na stwierdzeniu tej okoliczności, że liczb naszych nie uważamy za przesadzone, bo jeżeli w 1790 roku sieradzkie o lekkiej żytnej ziemi i przy obszernych przestrzeniach leśnych mogło mieć 1420 głów na jedną milę kwadr., to żyzna ziemia kujawska w XVI stuleciu mogła również mieć tyle.

Ale z drugiej strony należałoby podobnie zapytać, czy liczby użyte tu do porównania są ściśle i wiarogodne, czy Moszyńskiego obliczenia są dość dokładne, aby niemi wymierzać było można skalę postępu zaludnienia w stosunku do późniejszych czasów? Co do jednej pozycji przynajmniej mamy na szczęście sposobność sprawdzenia jak najdokładniej wniosków Moszyńskiego za pomocą taryfy urzędowej ludności województwa łęczyckiego, sporządzonej w 1789 r., z której prawdopodobnie sam Moszyński korzystał ¹⁾.

Według tego spisu stan ludności w województwie łęczyckim był w pomienionym roku następujący:

W powiecie łęczyckim (bo co do tego są podane dusze, a w innych tylko dymy) było w dobrach królewskich, duchownych, ziemiańskich, w miastach i miasteczkach ludności płci obojęj wraz z żydami.

głów 47.766.

a ponieważ powiat łęczycki miał rozległości 44 mil kwadr. ²⁾,

¹⁾ Rękopis taryfy w Arch. akt dawnych w Warszawie p. n. Taryfa dymowego i ludności dóbr i t. d. dn. 17 lipca 1789 r. w Łęczycy ułożona.

²⁾ Rozległość powiatów składających województwo łęczyckie jest ściśle ta

przypada zatem na milę 1085 dusz, albo licząc jeszcze szczegółowiej, w powyższej ogólnej cyfrze mieściło się:

	ludności wiejskiej	41882	głów
w 11 miastach	„ miejskiej	5884	„
		47766	

czyli na jedną milę kwadratową było ludności:

wiejskiej	952	dusz
miejskiej	133	„
	1085	

Obliczenia zatem Moszyńskiego wydają się być dość ścisłemi. Różnica między jego a naszym obrachunkiem ztąd powstaje, że Moszyński podaje średnią liczbę zaludnienia całego województwa, my zaś tylko jednego powiatu, który był lepiej od innych obsiadły. Okazuje się zatem, że w ciągu dwustu z górą lat województwo łęczyckie nie tylko że żadnego naprzód nie zrobiło postępu, ale owszem upadło nawet pod względem zaludnienia, skoro w drugiej połowie XVI wieku liczyło średnio 1270 dusz na milę, a w końcu XVIII stulecia tylko około 1000 głów na takiej samej przestrzeni.

Największy jest upadek ludności wiejskiej, bo w XVI wieku przypada ję na milę kwadr. około 1075 dusz, w roku zaś 1789 tylko 952 głów w powiecie łęczyckim, a w innych tegoż województwa może nawet mniej nieco. Co do ludności miejskiej zachodzi ten sam stosunek: liczba ję także się zmniejszyła, chociaż nie tak znacznie.

Według taryfy urzędowej z roku 1789 liczył powiat łęczycki miast 11 a w nich razem ludności około 6000 dusz. Na jedno miasto przypada średnio 540 głów. Według zaś naszych przypuszczeń, miasta województwa łęczyckiego w liczbie 25 obejmowały w drugiej połowie XVI wieku ludności 15600 dusz, czyli na każde miasto przypada średnio około 624 głów. Dopiero pod koniec XVIII wieku za czasów pruskich, ludność miejska dosięgła znowu cyfry średniej po 630 głów na miasto. ¹⁾

sama w XVIII jak i w XVI wieku, o czém nas przekonywa w tejże taryfie spis wsi każdego powiatu po szczególe zgadzający się według podziału najściślej z naszym wykazem z XVI stulecia.

¹⁾ Obliczyliśmy sami na podstawie cyfr, jakie podaje po szczególe do każ-

Nie popełnimy więc błędu, porównyując rezultat naszych obliczeń z wnioskami, jakie co do zaludnienia województwa łęczyckiego podaje Moszyński. Z porównania tego jawnie się okazuje, że w ciągu dwóchset lat z górą, aż do upadku Rzeczypospolitej, ziemia łęczycka nie tylko że nie postąpiła naprzód pod względem przyrostu naturalnego, ale nawet nie utrzymała się na dawnym stopniu z połowy XVI wieku, upadła owszem względnie dość nisko.

Wiadome nam zresztą nawet przyczyny tego upadku. Upadek ten nie jest nagły, nie jest chwilowy. Ziemia łęczycka w 1789 roku nie przeżyła żadnego moru i żadnej klęski, któraby ją tak gwałtownie przyprawiła o wielkie straty ludności. Zmniejszanie się ludności było powolnym i następowało pod wpływem stałych przyczyn. Co do ludności miejskiej rozszerzać się tu nie ma powodu. Aż nadto dobrze znany jest smutny stan miast naszych szczególnie po wojnach szwedzkich w XVII i XVIII wieku, tudzież opłakany stan przemysłu i handlu. Tych zresztą zjawisk nie potrafimy dokładnie i pod względem ich następstw określić i ująć w ścisłe liczby. Ale rozglądając się w wykazie ludności powiatu łęczyckiego z r. 1789 i porównyując stan własności ziemskiej w końcu XVIII w. ze stanem jej o dwieście lat wcześniej, łatwo odzyskamy źródła zmniejszania się ludności. Liczba wsi uszczupliła się mniej więcej o sto, bo Moszyński podaje cyfrę tylko 762; według naszych obliczeń wynosi ona w drugiej połowie XVI w. 875, ale sama ta liczba nie daje jeszcze właściwej miary ubytku. W ustosunkowaniu zaś samej własności zaszły ważne zmiany: szczególnie uderza znikanie drobnej własności szlachty częściowej. Niektóre wsie należące do szaraczków w XVI wieku, później już stanowią własność szlachty folwarcznej, a pozostałe, które jeszcze utrzymali za sobą zagonowcy, tak się kurczą, że na licznych rozdrobnionych aż do nieskończoności działach widać tylko znaczniejsze i większe części. Wreszcie wzrastały folwarki z pustek, z tak zwanych dezert, powiększały się obszary dworskie a łany kmiecie albo pustoszały albo się wyludniały.

Co do innych województw nie posiadamy, niestety, podob-

nych jak co do łączycznego środków sprawdzenia ich ludności w końcu XVIII wieku i oznaczenia tém samém względnego ich co do ludności postępu. Musimy przeto poprzestać na liczbach, które Moszyński podaje.

Drugiem z rzędu województwem, które w XVIII wieku gwałtowny ubytek ludności przedstawia, jest województwo brzeskie. Z 1270 dusz na milę kwadr. miałaby spaść średnia liczba na 565. Byłby to dowód jeszcze straszniejszego spustoszenia. Ale liczba ta, o ile się zdaje, nie zasługuje na wiarę. Moszyński dopuścił się bezwiednie błędu. Liczba ludności województwa wynosi według niego 48076 głów a rozległość 85 mil kwadr. Tymczasem przestrzeń ta według naszych obliczeń obejmowała tylko 60 mil. Jest to gruby błąd, który spowodził w następstwie taką niską cyfrę średniego zaludnienia w 1789 roku. Wziąwszy więc do ustosunkowania liczby ludności prawdziwą cyfrę 60 mil kwadr., otrzymamy mniej więcej 800 dusz na jedną milę. Jest to rezultat, który zbliża bardzo województwo brzeskie do łączyckiego i przynajmniej zapełnia tę nienaturalną i straszną przepaść, jaka dzieli w liczbach Moszyńskiego (1000 dusz średnio w łączyc. a 565 w brzesk.) dwie ziemie wielce do siebie podobne co do urodzajności gleby i układu społecznego i warunków ekonomicznych w ciągu okresu czasu mianego na względzie. Ludność miejska tegoż województwa wynosiła w końcu XVIII wieku według cyfr, któreśmy znaleźli u Holschego ¹⁾ nie więcej jak 9000 dusz, według naszych zaś obliczeń przypadłoby na tę samą ilość miast — trochę więcej bo 10.600 dusz. Przypuszczając więc, że cyfry ludności miejskiej mają za sobą pewne prawdopodobieństwo, musielibyśmy z konieczności zgodzić się na wniosek, że najznaczniejszy upadek ludności nastąpił w szeregach mieszkańców miejskich. Działy tu zapewne te same przyczyny, które i w sąsiednim województwie łączyckiem także z wolna spowodziły w ciągu dwu wieków ubytek. Więc i dla województwa brzeskiego druga połowa XVI wieku stanowiła pomyślniejszą dobę jego rozwoju pod względem ludności w stosunku do późniejszych czasów.

Tę samą uwagę należałoby może uczynić także i co do dwóch następnych województw inowrocławskiego i dobrzyń-

¹⁾ Powołany już wyżej autor i dzieło jego Geogr. u Statistik II. 331 i n.

skiego, w których prawdopodobnie nastąpiło również pewne choć nieznaczne zmniejszenie się ludności. Moszyński podaje w nich średnio liczbę 515 głów na milę kwadratową w 1789 roku, podczas gdy obliczenia nasze z XVI wieku wskazują dla jednego województwa 900 a dla drugiego 790 czyli około 800 dusz. Byłby to oczywiście upadek nadzwyczaj nawet znaczny, a jak pod koniec XVIII w. liczba 515 głów średnio w dobrej ziemi dobrzyńskiej wydaje się rażąca. Więc najprzód co do ścisłości samej tej liczby można powziąć pewną wątpliwość. Zdaje nam się, że tu stanowczo tkwi gruby błąd w obliczeniu. Według naszych pomiarów dwa wzmiankowane województwa zajmują przestrzeń 106 mil kwadr., z tego jednak obszaru ubyła po pierwszym podziale Polski na rzecz Prus znaczna część województwa inowrocławskiego wcielona do tak zwanego Netzdistrict — może jakie 30 lub 40 mil kwadratowych. Z ogólnej więc sumy 106 mil kwadr. pozostało nie 100 mil, jak Moszyński oblicza, ale chyba tylko 60 lub 70 mil ¹⁾. W stosunku przeto ogólnej ludności, jaką podaje Moszyński dla tej przestrzeni 51507 głów, wypadnie na jedną milę kwadratową nie 515 ale 700 do 800 dusz. W takim razie odskok od naszej cyfry z XVI wieku nie byłby zbyt znacznym i w ogóle średnia 700 do 800 głów na milę w tamtych województwach, dość prawdopodobną wydać się może.

Rzućmy teraz jeszcze raz okiem po za siebie na przejrane i ocenione cztery sąsiednie a przyległe województwa i stwierdźmy tę ogólną co do nich uwagę, że przy porównaniu ich ludności domniemalnej w drugiej połowie XVI wieku z zaludnieniem przy schyłku XVIII stulecia, spostrzegamy między dwiema temi epokami niejaką różnicę, uwydatniającą się w mniej lub więcej znacznym ubytku ludności.

Zdawaćby się mogło, że te same ogólne przyczyny, które wywołały w całym żyznym pasie Wielkopolski obniżenie stopnia zaludnienia, sprowadziły i w innych czyli pozostałych mniej urodzajnych częściach także stosunkową zmianę ku gorszemu. Tym-

¹⁾ Liczbę wsi na całą rozległość 100 mil kw. podaje Moszyński na 439, podczas gdy na tej samej niemal przestrzeni w XVI wieku naliczyliśmy 627. Trudno przecież przypuszczać, aby 200 wsi w tym czasie ubyło. Pokazuje się także i z tego, że błąd tkwi w przecenieniu rozległości i że zamiast 100 mil kwadr. znacznie mniej przyjąć należy.

czasem, cóż się pokazuje z tabeli Moszyńskiego? Oto, że trzy pozostałe województwa, dla których podaliśmy przypuszczalną ludność średnią po 750, 730 i 700 głów na milę, nie tylko nie straciły, ale owszem nawet podwoiły swoją ludność. W obec zaznaczonych wyżej stosunków politycznych i ekonomicznych, taki przyrost znaczny może poniekąd wydać się nieprawdopodobnym, a wtedy chyba przypuszczać wypadnie, że albo nasze cyfry są za niskie, albo liczby Moszyńskiego za wielkie.

Co do tych ostatnich mamy pewne uzasadnione wątpliwości. Moszyński podaje średnią liczbę w województwie sieradzkim na 1420 głów przy 202 milach kwadr., gdy ich jednak było właściwie 212, wypadnie zatem na milę kwadr. tylko 1350 dusz. Nadto podaje on jeszcze i tę wiadomość, zdaje się, mylną, że w témże województwie było wsi razem 1480, wtedy gdy według naszych obliczeń było ich w XVI wieku tylko 1120 czyli o 360 mniej. Ponieważ zaś po sprawdzeniu ze spisami XVIII wieku przekonaliśmy się, że żadne wsi nowe nie przybyły do szeregu tych, które się mieszczą w księgach poborowych XVI stulecia, przeto liczbę wsi musimy uważać za błędną i przesadzoną, a w takim razie za błędną i przesadzoną wypadnie poczytać i średnią liczbę 1350 głów na milę kwadratową.

Prawdopodobnie ma się tak samo rzecz i z dalszemi województwami czyli z poznańskim i kaliskim, których ludności w 1789 r., jak ją podaje Moszyński, również nie możemy sprawdzić, a które zapewne nie wzmogły się tak znacznie w ludność w obec niepomysłnych warunków ogólnych. Możemy tylko to nadmienić, że w powiatach kcyńskim, nakielskim i w części w inowrocławskim po odpadnięciu ich do Prus między 1772, 1773 a 1776 r. ludność w nich nie przechodziła średnio 1000 głów na milę ¹⁾. Taką normę średnią trzebaby chyba przyjąć względem tych dwóch województw kaliskiego i poznańskiego.

Cokolwiekby, jednak i przy 1000 nawet głów średnio stosunek ten względem cyfry XVI wieku przedstawia co do trzech ostatnich województw pewne podniesienie, pewną podwyżkę ludności, jeżeli w ogóle nasze liczby nie są za niskie. Ale przyjmując za rzecz pewną, że tak nie jest, że one owszem są względnie dość dokładnemi, musimy przyjąć za prawdopodobny ten mia-

¹⁾ Holsche. Der Netzdistrict. Königsberg 1793 str. 54.

nowicie wniosek, że w północno-wschodnim pasie prowincyi spostrzegamy pewien ubytek ludności w stosunku do cyfry średniej drugiej połowy XVI wieku, podczas gdy w północno-zachodnim i południowym stopień zaludnienia się nieco podwyższył. Jeżeli średnio w XVI wieku przypadało na milę 800 dusz, na schyłku zaś XVIII wieku około 950, to ze względu na przestrzeń 200 z górą lat, taki przyrost należy uważać za bardzo nieznaczny.

Ten jest nasz najogólniejszy wniosek, jaki wyprowadzamy z długich i mozolnych poszukiwań, i na stwierdzeniu jego zamykamy obecny rozdział o ludności Wielkopolski w drugiej połowie XVI wieku. Przejdźmy teraz do zbadania stosunków samej własności ziemskiej, aby poznać dokładniej budowę społeczną wzniesioną na jej podstawach i tém samém ściślej ocenić ilościową wartość czynników użytych właśnie do obliczenia ludności Wielkopolski.

III.
STOSUNKI WŁASNOŚCI ZIEMSKIEJ.

Ponieważ księgi poborowe, wyliczając po szczególe wszystkie wsi każdego powiatu, podają ich właścicieli prawie zawsze z imienia i nazwiska tudzież godności, byłoby przeto rzeczą bardzo pożądaną na podstawie takich szczegółów ułożyć obraz własności i jej ustosunkowania, wykazać, ile mianowicie majątków posiadał stół królewski, ile duchowieństwo, ile szlachta folwarczna, a następnie w ogólném ugrupowaniu przedstawić stosunki zachodzące w téj mierze w kilku razem województwach stanowiących jedną całość, jak w tym razie prowincją Wielkopolski. Taki obraz byłby niezmiernie nauczającym, wyświeciłby on nam bowiem wiele stron nieznanych przedmiotu mającego znaczenie nie tylko ekonomiczne, ale i ściśle nawet polityczne. Jakoż nie byłoby żadnej w tym względzie przeszkody, gdyby ścisłość i dokładność w podawaniu przy każdej wsi jej odpowiedniego właściciela, była zachowaną we wszystkich powiatach. Są ziemie i województwa, jak dobrzyńska, jak łęczyckie, gdzie spisy poborowe nie przedstawiają żadnej szczyrby, owszem odznaczają się niezwykłą obfitością szczegółów w téj mierze, podając oddzielnie np. nazwy wsi królewskich i rozległość ich łąnów kmiecych, oddzielnie wsi duchownych, osobno wsi szlacheckie, każdą wieś szlachty zagonowej, każdy zaścianek z oznaczeniem właściciela, wreszcie, jak księgi poborowe dobrzyńskie, nawet imiona i nazwiska kmieci czyli chłopów. W niektórych jednak księgach, niestety, brak zgoła nazwisk właścicieli ziemskich. Między innemi spis powiatu kcyńskiego podaje tylko drobną szlachtę, pomijając nazwiska właścicieli folwarcznych, duchowieństwo lub skarb królewski. Podobnież ma się rzecz z powiatem nakielskim. Równyż brak dokładności spostrzegać się daje w niektórych powiatach województwa sieradzkiego. W obec takiego stanu źródeł niemożliwym się staje ogólny i dokładny obraz stosunków własności pod przytoczonymi wyżej względami. Mimo to nie pominiemy jednak tych materyałów, bądź co bądź bardzo objaśniających, aby z każdego działu choć szczegóły charakterystyczne uwydatnić, które o całości pozwolą powziąć dokładniejsze pojęcie.

1) *Dobra królewskie.*

Co do dóbr królewskich, z epoki mianej tu na względzie w całej Polsce w ogóle a więc i w Wielkopolsce posiadamy najdokładniejsze wiadomości w wykazach podskarbstwa nadwornego, mianowicie pod względem dochodu, jaki z nich skarb mógł ciągnąć lub istotnie ciągnął. Wykazy te szczegółowe, podające nazwy dóbr lub starostw wraz z nazwiskami posiadaczy czasowych, już dawniej były ogłoszone w IX tomie *Źródeł Dziejowych* ¹⁾. Wiemy zatem np., że w województwie łęczyckiem całe starostwo za Stefana Batorego oszacowane było na 3000 zł. z górą rocznego dochodu. W pomienionej jednak sumie mieściły się wszelkiego rodzaju dochody skarbowe, poradne, pobory miejskie, sądowe itd. wraz z dochodem z folwarków królewskich albo ekonomij. Jaki zaś stosunek stanowiły intraty z majątków czyli dóbr albo folwarków, tego z powyższej sumy ogólnej dojść nie można. Tylko w takich razach otrzymujemy pojęcie o dobrach ziemskich, jeżeli one w pomienionych księgach są wyszczególnione, jako folwarki królewskie czyli jako tenuty albo ekonomie. Zdarza to się w niektórych województwach, gdzie takie oddzielne od starostwa grodowego ekonomie istniały n. p. na Rusi. Tam spotykamy całe szeregi podobnych ekonomij, których dochody po największej części płynęły z roli i które tém samém pozwalają wnioskować o obszarach posiadłości stołu królewskiego. Więc mając tamże podaną wieś, dajmy na to Dołpotoń, oszacowaną na 119 zł. rocznego dochodu, Ulanów na 43, możemy z nich wysnuwać domysły o gospodarstwie samém rolném ²⁾, o ziemi należącej do stołu królewskiego.

Księgi natomiast poborowe nierówniej dokładniejsze podają nam wiadomości, wskazując, jakie wsi posiadał stół królewski, ile każda z nich miała łąnów kmiecych i ile one razem wzięte uczyniły w stosunku do majątków ziemskich szlachty lub duchowieństwa w samym powiecie lub województwie. Żałować tylko wypada, że w tych wykazach bywają szczyrby, które nie po-

¹⁾ Zr. Dz. IX. b. str. 226.

²⁾ Tamże str. 21.

zwalają ze ścisłością matematyczną przeprowadzić rachunku i obliczenia wsi i łąnów królewskich w każdej ziemi oddzielnie. W województwie łęczyckiem, które pod względem dokładności spisu poborowego należy do najpiérwszych, oddzielnie przed wyliczeniem wszelkich innych wsi duchownych, szlacheckich lub częściowych wymienione są wszystkie wsi stołu królewskiego z dodaniem nawet nazwisk ich dzierżawców lub posiadaczy czasowych. Takich spisów więc pomijać się nie godziło i zebrawszy z nich pojedyncze pozycye, byliśmy w stanie ogólny ułożyć obraz. Posiada tedy w r. 1576 stół królewski 19 czy 20 wsi w powiecie łęczyckim, które mają 270 łąnów, uprawianych przez kmieci; w powiecie zaś brzezińskim jest 28 wsi o 271½ łąnach. W orłowskim brak zupełnie własności królewskiej.

powiat łęczycki	łąnów 270	w dobrach król.
„ brzeziński	„ 271½	„ „
„ orłowski	„ 0	„ „
Razem łąn.		541½

Łany te w stosunku do liczby łąnów we wsiach duchownych i szlacheckich oraz zagrodowych przedstawia następujący obraz: W stosunku do wszystkich łąnów całego województwa (5155) posiada skarb tylko 1/3 część

- w stosunku do duchowieństwa — dwa razy więcej (541 : 1147)
- „ do szlachty folwarcznej 1/3 część (541 : 2975)
- „ do szlachty zagonowej — w jednakim stosunku prawie (541 : 491½)

czyli układając hierarchicznie ten stosunek, otrzymamy taki porządek:

1. 2975 łąnów szlachty folwarcznej = 0,57
2. 1147 „ duchowieństwa = 0,22
3. 541 „ królewskich = 0,09
4. 491 „ szlachty zagonowej = 0,09

Dla braku dokładniejszych wskazówek co do każdego po szczególe województwa, uwydatnimy tu jeszcze województwo inowrocławskie, gdzie w r. 1579 łąnów we wsiach królewskich było:

w powiecie inowrocławskim	łąn. 188
„ bydgoskim	„ 17
Ogółem	łąn. 205

co w stosunku do wszystkich łańów 1823 stanowi prawie tak samo jak w łęczyckiem o. n.

W ziemi dobrzyńskiej tak ubogi jest stół królewski w dobra ziemskie, że na całym jej obszarze posiada tylko dwie wsi. Daleko korzystniej uwydatnia się ten stosunek w województwie sieradzkim i kaliskim, nie tyle korzystnie w poznańskim.

Zdaje się, że w całej Wielkopolsce przodem szło województwo łęczyckie pod względem rozległości dóbr ziemskich królewskich, chociaż i w tym razie stosunek do całości posiadanych kmieci nie jest tak znaczny. W ogóle zauważyć należy, że Wielkopolska nie jest prowincją tych wielkich latyfundiów królewskich, jaką była jeszcze wtedy Ruś albo Wołyń lub raczej Podole. Nadto i sama połowa XVI wieku jest epoką dla dóbr królewskich najsmutniejszą. Z dawnych rozległych obszarów pozostały tylko szczątki, reszta poszła, że tak powiem, w rozsypkę. W XV wieku rozproszono dóbr nie mało, w następnym również wiele przeszło w ręce prywatne. Pozostały więc tylko, szczególnie w Wielkopolsce tu i owdzie około pewnych starostw ugrupowane majątki czyli ekonomie stołu królewskiego, rzadko gdzie przedstawiające większe skupienie. W ich stosunkach geograficznych raczej pewne rozproszenie spostrzegać się daje na całej przestrzeni powiatu lub województwa. Najwięcej jeszcze przedstawiają skupienia wsi królewskie około dawnych grodów, jak Łęczycy, Przedcza, Konina, Bolesławca, Krzepic, Sieradza itp.

Do właściwości charakterystycznych włości królewskich i to należy, że niektóre posiadają bardzo znaczną ilość łańów kmiecych, tak wielką, jaka się w prywatnych dobrach szlacheckich rzadko spotyka. Bywają więc wsi, w których kmiecie mają pod swą uprawą po dwadzieścia kilka do 30-stu łańów ¹⁾. Łatwo objaśnić sobie tę właściwość. We wsiach królewskich nie zawsze bywały folwarki. Cały przeto obszar zajmowały role kmieci, w szlacheckich zaś mniejsza bywała rozległość gruntów chłopskich, bo pewną ich część zamieniono w biegu czasu na role folwarczne.

¹⁾ W łęczyckim T. XIII str. 49, w brzezińskim str. 88 i in.

2) *Dobra duchowieństwa.*

Zebrawszy w jedną całość łąny kmiece posiadane przez duchowieństwo świeckie i zakonne w każdym po szczególe województwie, otrzymamy obraz następującego stosunku liczebnego w Wielkopolsce. Duchowieństwo zatem, czyli katedry biskupie, kapituły, opactwa i klasztory zakonne posiadają razem:

w województwie	Poznańskim	łanów	535
„	Kaliskiem	„	646
„	Inowrocławskim	„	213
w ziemi	Dobrzyńskiej	„	248
w województwie	Brzeskiem	„	641
„	Łęczyckiem	„	1147
„	Sieradzkkiem	„	? ?

czyli w stosunku do ogólnej liczby łąnów kmiecych

w województwie	Poznańskim	0,06
„	Kaliskiem	0,06
„	Inowrocławskim	0,12
w ziemi	Dobrzyńskiej	0,11
w województwie	Brzeskiem	0,16
„	Łęczyckiem	0,22

Największy zatem procent dóbr duchownych czyli raczej łąnów kmiecych posiadanych przez duchowieństwo przypada w województwie łęczyckiem, najmniejszy w województwie poznańskim. Liczby te, o ile są prawdziwe, a tak przynajmniej przypuszczać należy, dają bardzo ciekawą wskazówkę dla badań historycznych. Objasniają one wiele ważnych okoliczności, mających związek z dziejami kościelnymi. Wnikając jeszcze głębiej w składowe tych liczb części, coraz jaśniejszy otrzymujemy obraz ustosunkowania się własności duchowieństwa. Okazuje się bowiem,

że największe aglomeraty tworzą dobra arcybiskupie, biskupie i kapitulne, opackie zaś i klasztorne są zawsze znacznie mniejsze. Nadto włości duchowne zwykle są zgromadzone w większą całość w najbliższym powiecie, w którym się znajduje katedra biskupia i kapituła, z niektórymi tylko wyjątkami co do arcybiskupstwa ¹⁾ i kilku klasztorów.

I tak dobra biskupa poznańskiego oraz kapituły leżą głównie w samym powiecie poznańskim i stanowią niemal 16% w stosunku do ogółu kmiecych łańów, podczas gdy w innych powiatach tegoż województwa prawie że nie masz śladu dobr duchownych. Tak samo ma się rzecz z biskupstwem i z kapitułą kujawską, których włości leżą głównie w powiecie brzeskim, wtedy gdy w pozostałych powiatach téjże ziemi jest ich względnie bardzo mało. W województwie kaliskiem zachodzą podobne stosunki co do rozlokowania się dóbr duchownych. W powiecie gnieźnieńskim, w którym leży stolica arcybiskupia i katedra św. Wojciecha, włości duchowne są tak gęste, że stanowią w stosunku do całości 22%, podczas gdy w innych powiatach tegoż województwa kaliskiego są rozsiane bardzo rzadko, a w jednym z powiatów n. p. w kaliskiem nie masz ich prawie zupełnie. Najhojniej było uposażone duchowieństwo w województwie łęczyckiem, które nie mając ani katedry ani znakomitszych klasztorów lub opactw, najznaczniejszą jednak z całej Wielkopolski posiadało ilość łańów chłopskich należących do stanu duchownego. Trzymał się tu tedy najmocniej arcybiskup gnieźnieński, mając największą liczbę wsi chłopskich. Tu téż leżały znaczne dobra opactwa trzemeszeńskiego, sulejowskiego a w części także dobra biskupa kujawskiego.

Wiąże się ściśle to ustosunkowanie włości duchownych z historią pierwotnych nadań książęcych, z historią uposażeń kościołów, katedr i opactw, w co jednak wchodzić tu bliżej nie mamy powodu. Dość poprzestać na zaznaczeniu tej okoliczności, z której skorzysta niewątpliwie badacz dziejów kościelnych, kierując się tą ważną wskazówką przy wyświecaniu dziejów pierwotnych nadań kościelnych. Nadmienimy tu jeszcze tylko, że duchowieństwo

¹⁾ Arcybiskupstwo gnieźnieńskie posiadało, jak wiadomo, w ziemi rawskiej także ogromne przestrzenie.

świeckie przeważało co do swych włości nad zakonném, tylko kilka opactw w Wielkopolsce obejmowało znaczniejsze przestrzenie uprawnej ziemi, które pod względem rozległości nad średnią normę się wzbijały. Do najbogatszych pod tym względem klasztorów należał trzemeszyński kanoników regularnych o 200 niemal włókach chłopskich, które równały się posiadłościom biskupa poznańskiego. Nadto do tegoż rzędu zaliczyć jeszcze wypada opactwo cysterskie w Bledzewie.

Rozpatrując się dalej w szczegółach geograficznego położenia, nadmienić wypada, że niekiedy posiadłości duchowne stanowią terytoryalnie zaokrągloną całość włości leżących obok siebie, niekiedy znów dostrzegać się w nich daje pewne rozstrzelenie i rozproszenie, w czém również dopatrywać się należy śladów różnych odmian dokonanych w ciągu kilku wieków. Mnogie włości od pierwszej chwili pozostały w swój zwartości nietknięte, mnogie przez darowizny i zapisy przekazane kościołom w późniejszym czasie, nie mogły być zaokrąglone i pozostały zatem w swém odosobnieniu.

Pod względem obszerności oddzielnych włości zauważmy jeszcze, że w wielu razach duchowieństwo, idąc za przykładem właścicieli świeckich czyli rycerstwa, tworzyło w swych posiadłościach większe folwarki czyli gospodarstwa. W dobrach kapitułnych jak i biskupich korzystano z powiększonych dni pańszczyzny i obracano siłę roboczą kmieci na karczowanie gruntów i formowanie większych folwarków. Folwarki takie albo wypuszczano w dzierżawę, albo oddawano do wiernych rąk włodarzy. Niekiedy wreszcie zarządzali niemi czasowi posiadacze, sami kanonicy kapituł. Zdarzały się również i takie wypadki, że nadawano inny kierunek siłom roboczym kmieci pańszczyźnianych i zamiast powiększania gospodarstwa folwarcznego, zamiast korzystania z robocizny, zamiast podwyższania jój, — podwyższano czynsz pieniężny, daniny, a wtedy takie wsi duchowne przedstawiały znaczniejszy obszar rolny wyłącznie przez kmieci uprawiany. Ztąd spotykamy niekiedy ludne wsi, w których bywało po 20 lub 30 kmieci, jak n. p. biskupią wieś Wieniec w powiecie brzeskim o 31 chłopach pańszczyźnianych i wiele innych.

3) *Dobra szlachty folwarcznej większej i mniejszej.*

Jakikolwiek był stosunek dóbr królewskich i duchownych, większy czy mniejszy w tém lub owém województwie do całości i ogółu włości, będących w inném posiadaniu, jak o tém poprzednie dwa rozdziały przekonać mogą, to skarb jednak i duchowieństwo stanowią tylko drobną częśćkę w obec szlachty albo stanu rycerskiego, czyli całego ogółu właścicieli szlachty osiadłych w granicach danego powiatu lub województwa. Właściciele szlachta, jak się łatwo domyśleć, jak powszechnie jest wiadomém, jak wreszcie wyświeciły to w części roztrząśnione tylko co wyżej stosunki, stanowili ten główny i bardzo liczny zastęp posiadaczy, w rękach których znajdowały się dobra ziemskie. Przeglądanie jednak, choćby tylko pobieżne, ogłoszonych obecnie ksiąg poborowych w granicach Wielkopolski, podaje nam nie mało sposobności do poczynienia wielu spostrzeżeń nader ciekawych i bardzo ważnych.

I tak — dość tylko okiem rzucić na województwo czy poznańskie, czy łęczyckie, czy brzeskie, czy na ziemię dobrzyńską; dość przebiec szeregi nazwisk właścicieli wsi, żeby spostrzedz, jak rzadko powtarzają się te same nazwiska, jak zaś ustawicznie, co chwila, na każdym kroku ukazuje się nowe miano, nowa rodzina, inna od poprzedniej, inna od następnej i dalszych. Ta różnaitość nieskończona, ta różnobarwność nazw właścicieli czegoż jest dowodem? Chyba tylko o tém świadczy, że tam przeważa własność drobna, mniejsza, zindywidualizowana, rozstrzelona i że nie masz prawie skupienia wielkich obszarów ziemi w ręku pewnych rodzin.

Gdyby się roztrząsało w takim rozdziale jak obecny, stosunki własności ziemskiej w Anglii, we Francyi, a nawet w Małopolsce lub na Rusi, trzeba by poświęcić nie mało miejsca i to nawet miejsca naczelnego, żeby określić stosunek wielkiej wła-

sności do mniejszej, żeby wykazać ilość ogromnych fortun magnackich, owych, dajmy na to, majoratów lub ordynacji, złożonych z kilkudziesięciu, ba nawet z kilkuset wsi i całego szeregu miast i miasteczek. Wypadłoby oddzielną utworzyć kategorią tych wielkich posiadaczy koronnych, n. p. jak w Anglii, albo tych rodzin dygnitarskich i magnackich, jakie istotnie w Polsce już w XVI a właściwie nieco później spotykamy — ale spotykamy nie w tej części rzeczypospolitój, którą teraz szczegółowiej badamy. Właśnie zebrany tu obecnie materiał geograficzno-statystyczny daje nam co do Wielkopolski tę niezachwianą, silną podstawę, na której opieramy ważny nasz wniosek, że w całej tej prowincyi własność ziemska drobna, tak przeważa w ogólnym ustosunkowaniu, iż stanowi w tym obrazie wybitny jego charakter, wielką własność strąca na podrzędne miejsce i gdziekolwiek tylko uwydatnić się jej pozwala. Dotknijmy tu jeszcze szczegółów, żeby ten przedmiot, nie nastroczający zbyt wiele osobności do rozległych badań, wyczerpać do dna.

W wyszukiwaniu materiału do ułożenia stosunku wielkich włości magnackich w każdym po szczególe województwie, można by się kierować względem na rodziny dostojników, dygnitarzy, którzy po większej części z dawien dawna w swoim rodzie piastowali najwyższe w województwie godności, mając w tém samém województwie głównie a nieraz wyłącznie swoje majątki ziemskie. Jeżeli takim rządząc się względem, przebiegniemy okiem rejestra całej Wielkopolski, przekonamy się, że te dygnitarskie nawet rody siedzą na bardzo szczupłych obszarach ziemi. Wyjątkowo tylko tu i owdzie znaczniejsze spotkamy folwarki, skupione w rękę jednego właściciela. W województwie poznańskiem i kaliskiem do rodzin dygnitarskich należą Górkowie, Ostrorogowie, Czarnkowscy i Leszczyńscy. Jeżeli policzymy włości rodowe każdej z pomienionych rodzin oddzielnie, wyłączając oczywiście starostwa lub królewszczyny, posiadane tylko czasowo z tytułu piastowania tej lub innej godności, przekonamy się, że rodowe majątki tworzą nieskończenie drobną część ogółu własności ziemskiej. W liczbie pomienionych rodzin Ostrorogowie stanowią najzamożniejszą pod względem posiadanych majątków ziemskich, mianowicie zaś gałąź Ostrorogów, którzy się mianowali od miasteczka w poznańskiem Lwowka—Lwowskiemi. W drugiej połowie XVI wieku Marcin Lwowski, który był

w 1581 r. kasztelanem kamieńskim, posiadał nie więcej nad dwadzieścia kilka wsi, obejmujących razem, według rejestrów naszych, zaledwie 100 wólk kmiecych. O ile się zdaje, będzie to największa w Wielkopolsce posiadłość. Tyle włości nie skupiło się w ręku żadnej innej rodziny wielkopolskiej. Stanisław Górka, ówczesny wojewoda poznański, (1581 r.) miał znacznie mniej, jak nam się widzi, posiadłości. Czarnkowski podobnie nie może się równać z Marcinem Lwowskim. Tylko starosta radziejowski Rafał Leszczyński, o ile wnosić można z naszych wykazów, należy do najmajętniejszych właścicieli, gdyż około 12 czy 15 wsi posiada. W poznańskim województwie jeszcze zaliczyć można do większych właścicieli Jakóba Rokosowskiego, podskarbiego, który także na kilkunastu wsiach siedzi.

W innych województwach prawie że w zmniejszonym stosunku władną dygnitarские rody majątkami ziemskimi. Tu i owdzie do tego lub innego wojewody albo kasztelana lub innego dostojnika cztery, pięć lub sześć wsi należy. W województwie brzeskiem są Siewierscy, którzy sięgają nieco wyżej nad zwykły poziom majątkowy: podobnie Kretkowscy. W Inowrocławskim są Niemojewscy, Żalińscy, w Nakielskim Mielżyńscy, w Gnieźnieńskim Latałscy, Krotoszyńscy, których wykazują księgi poborowe jako właścicieli siedzących na kilku wsiach. Jeszcze w rzędzie tych średnio-zamożnych rodzin mieszczą się Sokołowscy z Łęczyckiego. Krzysztof Sokołowski, wojski kruszewicki posiada w kilku powiatach dość liczne włości, tak iżby go nawet można postawić obok Czarnkowskich, Górków i innych. Przytoczone zatem okoliczności przekonywają dowodnie, jak słabym był stosunkowo w Wielkopolsce żywioł rodzin magnackich, żywioł wielkiej własności, szlachty wielowioskowej. Ponieważ z kądiną także nam wiadomo, a mianowicie z ksiąg poborowych innych prowincyj, że szlachta wielkopolska albo raczej wielkie rody magnackie, po za granicami swoich województw albo swojej prowincyi nie posiadały dóbr ziemskich, więc i z tej strony wnioski nasze powyższe od zarzutu niedokładności są zupełnie zabezpieczone.

Możnaby tu wprawdzie zastrzedz się przeciwko braniu za jedno wielowioskowych posiadłości z zamożnością. Nie zawsze bowiem te stosunki łączyły się ścisłym związkiem wzajemności. Zamożność miewała także swoje źródła gdzieindziej, nietylko

w samej posiadłości ziemskiej. Rokosowski n. p., który należał do wielowioskowych panów w Wielkopolsce, był zamożnym i bogatym chyba więcej w skutku swój obrotności, lokując kapitały w przedsiębiorstwach przemysłowych, wydzierżawiając cła koronne, niżeli w skutku posiadania kilkunastu wsi mniej lub więcej obszernych. W roztrząsanie tych stosunków ekonomicznych w tém miejscu wchodzić nam niepodobna. To tylko zauważyć wypada, że podobne wypadki jak przytaczony, nie należą do powszechnych, raczej są wyjątkiem w obec ogólnego położenia, a mianowicie: że posiadanie wiejskiej czyli ziemskiej własności stanowiło główne źródło dobrego bytu szlachty polskiej.

Charakterystyczną zatem cechę własności szlacheckiej w Wielkopolsce stanowi z jednej strony brak wielkiego skupienia majątków ziemskich w rękach pojedynczych posiadaczy, a z drugiej przewaga własności mniejszej, drobnej. Przeglądając pilniej w rejestrach poborowych spisy wszystkich wsi i ich właścicieli łatwo można dostrzedz, jak jest rozstrzeloną, zindywidualizowaną własność ziemską folwarczna i jak w tém jej rozdrobnieniu przeważa typ jednowioskowej posiadłości. Wprawdzie tu i owdzie istnieją niejaki odcienia, bo w niektórych powiatach można nawet jeszcze spotkać kilku współwłaścicieli w jednej wiosce, z których każdy swój własny ma folwarczek i swojego chłopka, dwóch lub trzech kmieci pańszczyźnianych; ale na ogół biorąc, w całym obrazie tych stosunków własności ziemskiej szlachty — przeważa jednowioskowa posiadłość.

Co wieś — to szlachcic, co wieś to szlacheckie gniazdo, to szlachecka rodzina. Można by nawet powiedzieć, że mimo pewne aglomeraty majątkowe lub z drugiej strony rozdrobnienie wioskowe, w całej Wielkopolsce jest tyle rodzin szlacheckich co wsi, z dodaniem rodzin szlachty zagrodowej, osiadłej w niektórych tylko powiatach. Na mapie geograficznej, szczególnie w ludniejszych województwach, jak łęczyckiem i brzeskiem, przedstawia to tak urozmaicony, ożywiony obraz-to rojne mnóstwo jednowioskowej szlachty. Wprawdzie i te wioski pod względem swój rozległości i jakości gleby są różne, niejednakowe, ale w ogólnej liczbie trzymają się jednak średniego typu wsi o 7 włókach kmiecych czyli pańszczyźnianych. Można by ułożyć prawie całkowitą tablicę statystyczną wszystkich powiatów Wielkopolski z oznaczeniem stosunku jednowioskowej szlachty do ogółu posiadaczy

i okazałoby się wtedy dowodnie, że po odliczeniu wsi duchownych i królewskich, dwie trzecie należą do typu jednowioskowych posiadłości. Nie widzimy tu jednak potrzeby temi drobiazgowemi obliczeniami obarczać obecnego obrazu stosunków, w którym raczej wydatne rysy niżeli drugorzędne szczegóły przedstawiać należy. Weźmy natomiast pod bliższą uwagę pojedynczy powiat tego lub innego województwa. W powiecie dobrzyńskim naliczyliśmy 96 wsi, które po największej części są w posiadaniu pojedynczych rodzin szlacheckich. W całym powiecie jest jeden tylko właściciel większy pan Żelski, kasztelan dobrzyński, który siedzi na trzech czy czterech wsiach, a wszyscy prawie inni posiadacze, o ile nie są szlachtą zagonową, po jednej tylko wsi mają.

Jest tam jeszcze pomiędzy tą szlachtą jednowioskową mniejsza, drobniejsza lubo folwarczna. Tu i owdzie spotkasz wieś, gdzie trzech lub czterech siedzi właścicieli jeden większy ma ośmiu, dziewięciu itd. chłopów pańszczyźnianych, a inni posiadają ledwie $\frac{1}{2}$ łanku obsadzonego kmieciem i obok swój mały folwarczek czy swoją zagrodę. Tę drobną folwarczną szlachtę, siedzącą w jednej wsi jakby w jednym gnieździe, ale mającą w większej lub mniejszej liczbie chłopów pod sobą, spotykamy dość często w rejestrach wielu powiatów Wielkopolski. Nie trzeba jednak brać tej szlachty za jedno ze szlachtą zagrodową, która kmieci nie miała zupełnie i siedziała tylko na swoich niewielkich zagonach. Są to drobno-folwarczni właściciele, którzy pod względem majątkowym stanowią niższy stopień jednowioskowej szlachty, niejaki odcień posiadaczy jednowioskowych. Mają z niemi tę wspólność, że posiadają także, choć nie tak wielkie, osady kmiecie, że posiadają chłopów pańszczyźnianych, których roboczną uprawiają swoje szczupłe zagrody.

W stosunku do ogółu jednowioskowej szlachty stanowią oni prawie jedną czwartą część we wszystkich województwach Wielkopolski. Spotykamy ich zarówno w powiecie poznańskim jak i w ziemi dobrzyńskiej, w gnieźnieńskim jak i w łęczyckim. Zagrody ich są różne co do obszerności. Są nieraz udziały bardzo drobne. Ten albo ów posiadał jedną lub niekiedy tylko pół włóki chłopskiej. O ile z rozmaitości nazwisk właścicieli jednej wsi wnosić należy, nie stanowili oni jednej rodziny, jakby można było przypuszczać, biorąc te małe folwarczki za osobne działły, wytworzone z podzielenia się licznych jej członków odziedziczoną ojco-

wizną. Nie ulega wątpieniu, że w pewnym czasie i podobne okoliczności wpłynęły na takie rozdrobnienie ziemi, ale stosunki w połowie XVI wieku są prawdopodobnie skutkiem już wcześniej-
szych wpływów.

W powiecie poznańskim, że tu od pierwszego z rzędu zaczniemy, we wsi Kłodziejsku, znajdujemy Przeclawskich, Punińskich i Milińskich ¹⁾. Razem posiadają oni 6 włók pańszczyźnianych a oddzielnie jedna rodzina ma jeden łan, druga dwa tylko, inna znów trzy lub cztery. W Ostrowie podobną drobną własność posiadają cztery rodziny — Skrzydlewscy, Łozińscy, Kachlińscy, Buszewscy ²⁾, w Nininie Strusińscy, Ninińscy, Żebrzydowscy i Rożnowscy ³⁾. W dalszym ciągu kilkanaście, może kilkadziesiąt takich wypadków naliczyłby siędało, choć może nie zawsze cztery lub trzy obok siebie siedzą rodziny, bo niekiedy są i dwie tylko. Takie same stosunki zachodzą i w innych powiatach tegoż województwa.

Województwo kaliskie nie różni się od poprzedzającego pod tym względem. Rzut oka choćby pobieżny na wykazy poborowe, łatwo o tём przekona. Przejdźmy do innej ziemi n. p. łeczyckiej, to i tu te same stosunki nasuną się pod uwagę przy pierwszym przerzuceniu kartek, zawierających spisy wsi oraz ich właścicieli, z tą tylko jeszcze różnicą, że tu się częściej i gęściej spotyka tę podzielną wioskową szlachtę, graniczącą już niemal z najdrobniejszą szlachtą zagonową. W parafii n. p. pieczewskiej jest pięć wsi, a w trzech jęj wsiach dziewięć zagród, mających oczywiście kmieci pańszczyźnianych. Są tam Mojaczewscy, Domaniewscy, Gorczewscy, Wiesiołowscy, Puczkowie ⁴⁾. W powiecie orłowskim we wsi Zbiewcu są Skotniccy, Słupscy, Lutomirscy, Prądzewscy ⁵⁾. Parafia Zduny składa się tylko z dwóch wsi, a w tych wsiach jest dziewięć zagród szlacheckich, które mają kmieci pańszczyźnianych ⁶⁾. Podobne stosunki zachodzą także i w województwie sieradzkim.

¹⁾ Zr. XII. str. 5.

²⁾ Tamże str. 24.

³⁾ str. 30.

⁴⁾ Zr. XIII. str. 75.

⁵⁾ str. 105.

⁶⁾ str. 107.

Biorąc ogółem, nie znajdujemy zatém w Wielkopolsce wielkiej własności ziemskiej. Stanowią ją bowiem tylko dobra królewskie i duchowne. Między zaś szlachtą możnowładcze rody, bardzo zresztą nieliczne, posiadają względnie niewielkie obszary ziemi. Przeważną część własności ziemskiej dzierży w swym ręku rycerstwo czyli szlachta jednowioskowa. Jednowioskowa posiadłość, jest to typowa w Wielkopolsce forma. W stosunku zaś jednej czwartej do ogółu jednowioskowych właścicieli włada drobniejszą jeszcze własnością mało-folwarczna szlachta, skupiona nieraz w liczbie dwóch, trzech, czterech lub niekiedy pięciu właścicieli jednej wsi o kilku lub kilkunastu włókach pańszczyźnianych.

Jeden z ostatnich szczebli własności ziemskiej rozdrobnionej stanowią zagrody szlachty cząstkowej. O nich oddzielnie pomówić wypada.

4) *Zagrody szlachty częstokowej.*

Nadzwyczaj obfite i nader ciekawe światło rzucają wykazy poborowe na stosunki społeczne i ekonomiczne tych drobnych właścicieli ziemskich, którzy kmieci nie posiadali i tylko sami własnym nakładem, własną pracą uprawiali swe niewielkie osady czyli zagrody albo części. Właściciele tych drobnych posiadłości ziemskich zwano szlachtą zagrodową albo zagonową. W dzisiejszym stanie badań historycznych nie rozjaśniono jeszcze należycie ani początku ani kolejnego rozwoju tej tak ważnej w naszej społeczności warstwy, tego tak charakterystycznego żywiołu społecznego. Usiłowania mniej lub więcej udane, podejmowane w tym kierunku w ostatnich czasach, opierały się głównie na wiadomościach o szlachcie zagrodowej z ostatniego wieku rzeczypospolitej, które nie mogły stanowić dość pewnej podstawy do wniosków sięgających wstecz o kilka wieków. Obecnie ogłoszony materiał, odsłaniający tak jasny i rozległy widok na stosunki społeczne i ekonomiczne tej szlachty zagrodowej w XVI wieku, zbliża nas o trzy wieki do jej pierwotnego źródła i dziejów jej kolejnego rozwoju. Wiadomości, jakie w spisach poborowych spotykamy, tyle mieszczą w sobie ciekawych i ważnych szczegółów, że nas pouczają o ilości zagród szlacheckich każdego z rządu powiatu, o stopniu ich zagęszczenia, o geograficznem ich rozsie-dleniu. Zczasem po zebraniu i ogłoszeniu całego materiału w tym oto sposobie, jak to względem Wielkopolski uczyniono, będziemy w stanie ułożyć nie tylko tablicę statystyczną zaludnienia każdego powiatu przez szlachtę zagonową, ale zdołamy przedstawić i mapę całkowitą geograficznego rozszerzenia się i rozłania na dalekiej przestrzeni Rzeczypospolitej tego ważnego żywiołu społeczności polskiej. Tymczasem wypada nam poprzestać na przedstawieniu podobnego wizerunku w granicach tylko Wielkopolski a obraz ten już sam przez się rzuci niewątpliwie wiele bardzo światła na sprawę pierwotnego powstania i rozwinięcia się szlachty zagrodowej.

Zbierając w jedną całość liczby podane co do zagród szlacheckich z r. 1571 jako z jednego roku pochodzące, a pomijając różnoczesne, które w ogłoszonych znajdujemy wykazach, otrzymamy następujący obraz łańów czyli włók szlachty zagrodowej w Wielkopolsce.

Powiat	mile kw.	Łanów kmi- nych na 1 milę kwadr. w 1571 r.	Łanów szlachty za- grod. w ogóle	Średnio na 1 milę kw.
Poznański	162,35	22,7	2	0,01
Kościański	92,27	40,8	—	—
Wschowski	8,91	53,3	—	—
Wałecki	30,08	18,4	8	0,2
	293,61	28,9	10	0,03
Kaliski	60,47	33,9	91	1,5
Gnieźnieński	50,89	40,0	143	2,8
Kcyński	42,93	45,0	8	0,19
Nakielski	56,35	32,9	9	0,16
Koniński	39,34	35,3	40	1,0
Pyzdrowski	50,47	50,4	35	0,7
	300,05	39,3	326	1,0
Inowrocławski	23,01	54,6	43	1,8
Bydgoski	30,10	18,8	28	0,9
	53,11	34,1	72	1,3
Brzeski	19,57	80,8	86	4,3
Kowalski	11,32	42,8	38	3,4
Przedeksi	9,03	74,8	147	16,3
Radziejowski	13,50	70,8	36	2,7
Kruszewski	6,28	51,2	16	2,6
	59,48	67,3	325	5,4
Dobrzyński	9,59	41,1	101	11,2
Rypiński	21,27	41,3	219	10,4
Lipnowski	22,74	35,6	90	3,9
	53,60	39,0	410	7,6
Łęczycki	44,45	65,8	426	9,6
Brzeziński	23,62	50,4	57	2,4
Orłowski	11,43	77,0	137	12,4
	79,50	62,7	620	7,7
Sieradzki	41,77	41,8	70	1,7
Szadkowski	37,15	43,2	88	2,3
Piotrkowski	40,32	34,8	60	1,5
Radomski	42,00	23,5	49	1,1
	161,84	36,1	267	1,6
Wieluński	36,95	26,4	20	0,5
Ostrzeszowski	13,46	17,0	1	0,07
	50,51	24,1	21	0,4
	1051,7		og. 2052	2 łan.

Po uszeregowaniu województw według porządku liczb średnich otrzymamy następujący obraz własności ziemskiej posiadanej przez szlachtę zagrodową, a mianowicie na jedną milę kwadratową przypada łądów:

W województwie Łęczyckiem . . .	7, 7
W ziemi Dobrzyńskiej . . .	7, 6
W województwie Brzeskiem . . .	5, 4
„ Sieradzkim . . .	1, 6
„ Inowrocławskiem . . .	1, 3
„ Kaliskiem . . .	1, 0
W ziemi Wieluńskiej . . .	0, 4
W województwie Poznańskiem . . .	0,03

Ten szereg przedstawia nam stopniowy obraz rozsiedlenia się szlachty zagrodowej w Wielkopolsce. Na czele mieści się ziemia Łęczycka — za nią idzie Dobrzyńska i Kujawska, które stanowią, jak właśnie widać, w stosunku do innych główne ognisko szlachty szaraczkowej. W granicach tych trzech bliskich sobie województw tworzących niejako całość terytoryalną mieści się najludniejsze mrowisko tego żywiołu społecznego, wtedy gdy w innych jakby na skraju, w małym tylko stosunku rozsiana jest szlachta zagrodowa ¹⁾. — Sięgając do szczegółów, możemy jeszcze wyraźniej uwidatnić główne ogniska, u których się skupia ludność szlachty zaściankowej. Oto obraz ułożony według powiatów z średniej w nich liczby.

1. Przedecki . . .	16,3	11. Kruświcki . . .	2,6
2. Orłowski . . .	12,4	12. Brzeziński . . .	2,4
3. Dobrzyński . . .	11,2	13. Szadkowski . . .	2,3
4. Rypiński . . .	10,4	14. Inowrocławski . . .	1,8
5. Łęczycki . . .	9,6	15. Sieradzki . . .	1,7
6. Brzeski . . .	4,3	16. Kaliski . . .	1,5
7. Lipnowski . . .	3,9	17. Piotrkowski . . .	1,5
8. Kowalski . . .	3,4	18. Radomski . . .	1,1
9. Gnieźnieński . . .	2,8	19. Koniński . . .	1,0
10. Radziejowski . . .	2,7	20. Bydgoski . . .	0,9

¹⁾ Taki wielki przeskok spostrzegamy w liczbie średniej pierwszych trzech województw od 7 (7,7, 7,8, 5,4) do 1-szej.

21. Pyzdrowski . . . 0,7	25. Nakielski . . . 0,17
22. Wieluński . . . 0,5	26. Ostrzeszowski 0,07
23. Walecki . . . 0,2	27. Poznański . . . 0,01
24. Kcyński . . . 0,10	28. Kościański . . 0
	29. Wschowski . . 0

Powyższy szereg przedstawia nam stosunek bezwzględny ilości włók szlachty zagrodowej do jednostki przestrzeni, za jaką nam służy mila kwadratowa. Okazuje się tedy, że bezwzględnie najwięcej włók bezkmieciowej szlachty posiada powiat przedecki w województwie brzeskiem, następnie orłowski, dobrzyński, rypiński i t. d. Inaczej się nieco przedstawi ten stosunek względnie do ilości włók kmiecych, które poniekąd służą za wyrażenie stopnia uprawy ziemi i jej zaludnienia. Otóż w tym wypadku przybiera ten stosunek kształt następujący, który wyrażamy liczbą porządkową miejsca, jakie dany powiat w szeregu innych zajmuje. I tak według tabeli umieszczonej na str. 80.

1. Przedecki	mający na 1 m. kw. 16,3 włók szlachty zagrodowej	zajmuje miejsce	3
2. Orłowski	" " " 12,4	" "	2
3. Dobrzyński	" " " 11,2	" "	16
4. Rypiński	" " " 10,4	" "	15
5. Łęczycki	" " " 9,8	" "	5
6. Brzeski	" " " 4,3	" "	1
7. Lipnowski	" " " 3,0	" "	20
i t. d.			

Okazuje się więc z powyższego zestawienia ilości włók bezkmieciowej szlachty z liczbą włók kmiecych, że największa przewaga żywiołu szlachty zagrodowej przypada na ziemię dobrzyńską, której trzy powiaty zajmują naczelne miejsca w szeregu bezwzględnym, a tymczasem spadają tak nisko w stosunku do ilości włók chłopskich, zajmując zaledwie 15, 16 i 20 miejsce. Orłowski zaś powiat, przedecki i poniekąd łęczycki trzymają się w mierze, czyli w równym stosunku ukształtowała się w nich liczba włók bezkmieciowej szlachty do łąnów kmiecych. Jednym słowem, gdyby wypadło przedstawić kolorem na mapie stopień natężenia ludności drobnej szlachty w stosunku do żywiołu chłopskiego, to najjaskrawszą barwą, najwyższym tonem trzeba by odmalować

ziemię dobrzyńską, jako posiadającą, acz nie bezwzględnie przewagę nad innymi ziemiami co do ilości szlachty zagonowej, to jednak bezwzględnie w stosunku do żywiołu chłopskiego a przeto i szlachecko-folwarcznego.

Korzystając z tych wskazówek, które nam odsłaniają obraz największego zagęszczenia się czyli skupienia albo ześrodkowania własności ziemskiej szlachty częściowej, sięgnijmy do dalszych szczegółów, aby pochwycić i inne jeszcze właściwości — nie tylko pod względem natężenia liczbowego, ale i geograficznego rozsielenia czyli rozmieszczenia tych części albo zagród szlacheckich. Zwróćmy się ku tym powiatom, w których się one najczęściej i najgęściej spotykają względnie do przestrzeni, więc rozpatrzmy się w województwie łęczyckim.

Wsi szlachty częściowej, po większej części złożone z samych tylko zagród szlacheckich bez przymieszki łańców chłopskich lub łańców szlachty folwarcznej, przedstawiają na mapie pewnego rodzaju skupienie terytoryalne. W powiecie łęczyckim, w którym przypada na milę kwadratową 9,6 łańców szlachty zagrodowej, snują się te wsi pewnym długim nieprzerwanym mniej lub więcej szerokim pasem. Stanowią one jakby znaczną wyspę, którą otacza zewsząd własność innego rodzaju — szlachecko-folwarczna. Są całe obszary, zwłaszcza w stronie wschodniej i południowo-wschodniej, gdzie się ciągną wyłącznie szerokie szlaki tylko szlachty folwarcznej, wyjątkowo tu i owdzie upstrzone jakąś wioską szlachty zagrodowej, sterczącą między nimi jak samotna skała na morzu. Tymczasem wprost odwrotnie ma się w kierunku północno-zachodnim od Łęczycy. Tam znów po drodze do Kutna i Przedcza zwartym szeregiem to w prawo to w lewo szerokim szlakiem ciągną się same wsi zagród szlacheckich, i tylko gdzieś tam z poza gęstwiny tej wychyli się wioska szlachecka folwarcznego. Z jednej strony dawnego grodu łęczyckiego rozsiadły się w półkole od południa szeregi wiosek duchowieństwa i stanowią niejako pewną całość terytoryalną, a z drugiej nierównież większą i poniekąd zaokrągloną, tworzą wsi szlachty częściowej. W przedeckim powiecie zachodzą podobne stosunki terytoryalne. Najwyższy stopień skupienia zagród szlacheckich przedstawia się w dość zwartym szeregu a mianowicie w pasie gęsto i jednostajnie osiadłym na północo-wschód od Przedcza. Tam jedna wieś za drugą w około stanowi rojowisko szlachty za-

grodowej, tymczasem w odwrotnej stronie przeciwległej przeważa znów szlachta folwarczna, rzadko gdzie przedzielona lub odgrodzona przez szlachtę częstkową. W innych województwach jak np. w sieradzkim, inowrocławskim, gdzie stosunek posiadanej przez szlachtę zagonową własności ziemskiej jest bardzo nieznaczny, nie przedstawiają te wsi żadnej wybitniejszej cechy skupienia lub zgrupowania. Osady takie są więc rozsiane, rozproszone, tu i owdzie, porozmieszczane na wielkiej szachownicy. Miejscami jednak dostrzegać się dają podobnie jak np. w powiecie piotrkowskim około miasta Tuszyna takie wyspy czy oazy, złożone z samych wsi szlachty częstkowej wśród otaczającej ich zewsząd własności szlachty folwarcznej, duchowieństwa lub stołu królewskiego. Albo w stronie północnej powiatu szadkowskiego między Wartą i Nerem około Spicimierza stanowią wsi szlachty zagrodowej pewien szereg, jakby rodzaj półkola otaczającego od wschodu dawny gród obronny nad Wartą.

To ugrupowanie się terytoryalne, to skupienie własności zagrodowej, jak się nam ona przedstawia w połowie XVI wieku, może poniekąd służyć za wskazówkę do objaśnienia powstania i rovinienia się żywiołu społecznego szlachty częstkowej, do rozwikłania tak pogmatwanej sprawy, jaką jest powstanie szlachty w ogóle i ukształtowanie się stosunków społecznych w pierwotnej Polsce ¹⁾. Bo jakkolwiek obraz szlachty zagrodowej za Zygmunta Augusta czy Batorego przedstawia już niewątpliwie wiele odmian sprowadzonych przez różne koleje dziejowe, jednak nie masz ich tyle, nie masz do tyła istotnych, iżby nie można było ztąd wysnuć wniosków o pierwotnym kształcie i początkowych zawiązkach tych osad. Nadto dwie ziemie o największym stopniu zaludnienia szlachty zagrodowej, łęczycka i kujawska, należą do najdawniejszych w Polsce, na których rozwinęło się życie poli-

¹⁾ Nie mając tu miejsca do szerokich wywodów w tej mierze, poprzestajemy tylko na zaznaczeniu, że niebawem rzecz tę rozwinie my obszerniej, aby do rzucić swoich kilka słów do sporu, jaki się zawiązał co do powstawania społeczeństwa polskiego między profesorami Bobrzyńskim, Smolką i Piekosińskim. Nie wydaje mi się trafne, tylko na cechach językowych opierać klasyfikację społeczną w pierwszej dobie zawiązków dziejowych, jakto co do wsi tak zwanych włodczych uczyniono. Obecne wykazy i wskazówki, gdzie mieszkają zagrodowcy czyli dawni władcy, mogą być bardzo nauczające.

tyczne naszej społeczności i gdy one mianowicie przed późniejszym Mazowszem stanowią niejako pierwotne a główne źródło żywiołu szlachecko - zagrodowego, możnaby z ustosunkowania w nich własności tej szlachty wyprowadzać wnioski wstecz co do sposobu wytworzenia się bezkmieciowych panów. Ale nie odbiegając od przedmiotu i nie wpadając na tory historyczne, trzymajmy się tu raczej stosunków wytworzonych w epoce XVI stulecia, która nas tu wyłącznie zajmuje.

Otóż uwydatniwszy już stopień skupienia własności szlachty częściowej, rozstrząsnijmy jeszcze pytanie szczegółowsze o samej jej wielkości, o wielkości części i zagród, które ją stanowiły. Nadmienilo się już wyżej, że wsi szlachecko-częstkowe zwykle składały się z jednogatunkowej własności, tj. że wszystkie działki i zagrody należały do właścicieli tego samego stanu czyli do szlachty kmieciowej. Miejscami tylko spotykamy mieszane osady n. p. w ziemi dobrzyńskiej, gdzie obok szlachty folwarcznej wolnej siedzi w tej samej wsi szlachta zagonowa. W granicach tych wsi sama własność ziemska jest zwykle bardzo drobna i niekiedy tak mała, że zaledwie kilka morgów wynosi.

Wybitnéj cechy w tym względzie nie przedstawiają nam oddzielne powiaty. Różnice między dwuwłokową posiadłością a sześć lub czteromorgową zachodzą wszędzie. Jednak pewne właściwości spostrzegać się dają. I tak np. w województwie brzeskiem, gdzie tak gęsto rozsiane są zagrody szlacheckie, spotykamy większą niż gdzieindziej liczbę znaczniejszych części szlacheckich. Mamy tu niemal w każdym powiecie szlachtę bezkmieciową na trzech, na dwóch włókach a powszechnie na i włóce osiadłą, lubo są także posiadacze półtąnkowi i ćwierćtąnkowi, choć w niezbyt znacznej liczbie. Stan więc materalny tych właścicieli, zwłaszcza w urodzajnej glebie kujawskiej, mógł być względnie nie najgorszym.

Inaczej przedstawiają się zagrody szlacheckie w województwie łęczyckim. Są i tu wprawdzie właściciele bezkmieciowi, co siedzą na 3, na 2 lub na jednym łanie, ale wszędzie roi się tą drobną szlachtą, która posiada części albo zagrody po $\frac{1}{4}$, po $\frac{1}{8}$, $\frac{1}{12}$ części łanu. W kilku wsiach Dąbrówkach pod Zgierzem, osiadłych na lekkiej żytnej ziemi, siedzą szlachcice dość gęsto, jeden obok drugiego, po kilkunastu w każdej wsi, a w nich jeden lub

dwóch tylko posiada po włóce, inni zaledwie kilkanaście lub kilka morgów. W orłowskim zachodzi podobny stosunek. Takie samo rozdrobnienie spotyka się w województwie sieradzkim. We wsi Rzepkach ¹⁾ jest 19 zagród szlacheckich, w tej liczbie znajduje się jedna tylko osada całowłokowa należąca do dwóch braci, a reszta to zagrody po $\frac{1}{4}$, po $\frac{1}{8}$ a nawet po $\frac{1}{12}$ części łanu. Jeszcze większy stopień rozdrobnienia przedstawia we wsi Golygowie ²⁾ jedna włoka ziemi, na której siedzi aż 14 współwłaścicieli. Na każdego przeto przypada nic więcej jak trzy morgi. Taki sam przykład przytoczyć można z województwa kaliskiego, gdzie wieś Czachory ³⁾ o 2 włokach jest w posiadaniu 14 współwłaścicieli.

W obec takiego rozdrobnienia się własności szlachty zagrodowej łatwo zrozumieć, jakim mógł być jej stan materyalny. Powszechna bięda była jej nieuniknionym udziałem. To też już w XVI wieku ogólnem nazywano ją mianem *biednej* szlachty, i niektóre księgi poborowe tą nazwą *pauperes* obejmują już cały stan, w ogóle szlachtę zagrodową. Jeżeli półłanek chłopski jako tako wystarczał na wyżywienie prostej rodziny chłopskiej, to ćwierć łanku albo półćwierci, nie mogły témbardziej stanowić źródła utrzymania rodziny szlachcica zagrodowego, którego stanowisko społeczne wyniesione o stopień wyżej nad chłopa podnosiło także i zwiększało jego potrzeby. W wielu zatem razach materyalne położenie zagrodowca uprzywilejowanego pod względem polityczno-społeczném, było gorsze i smutniejsze od stanu zwykłego chłopa. Wprawdzie szlachcic cząstkowy nie płacił nikomu czynszu, nie odrabiał pańszczyzny, jak to kmięć był zobowiązany czynić, miał przeto całkowicie na swoje wyżywienie dochód ze swojej zagrody, ale zobowiązany do służby wojskowej rycerskiej, społecznie postawiony wyżej od chłopa, mógłże opędzić z tej zagrody potrzeby pewnego, choćby najzwyczajniejszego uzbrojenia oraz przyodziania. Wstrzymujemy się od dalszych wywodów w tym względzie. Nie wskazujemy też przyczyn późniejszego upadku tej klasy społeczeństwa naszego. Następne księgi, które wyjaśniają stan ekonomiczny szlachty zagrodowej na Mazowszu, w tym niemniej ludnym jej roju, oraz w Małopolsce, gdzie jej znacznie mniej spotykamy, pozwolą nam rzecz o szlachcie wy-czerpnąć całkowicie i zbadać sprawę sposobem porównawczym.

¹⁾ Żr. XIII. str. 263.

²⁾ Tamże.

³⁾ Żr. XII. str. 116.

5) *Łany wójtowskie albo soleckie.*

Własność ziemską, nieograniczoną, dziedziczną stanowiły także wójtowstwa albo sołectwa, które nawet ze względu na obszar, jaki zajmowały, powinnyby przy rozgatunkowaniu własności ziemskiej mieścić się przed zagrodami szlachty częściowej. Sołectwa bywały niekiedy tak wielkie, że się mogły równać włościom szlachty folwarcznej. Na ogół jednak w Wielkopolsce obszar wszystkich sołectw był mniejszy od gruntów będących w posiadaniu szlachty zagonowej. W wieku bowiem, do którego się odnoszą roztrząsane przez nas stosunki własności, sołectwa coraz więcej, jak śnieg na słońcu topniały, uszczuplały się i kurczyły. Epokę ich świetności i rozwoju stanowi wiek XIV i XV, kiedy się tworzyły osady na prawie niemieckim i kiedy w każdej wsi bądź przechodzącej z prawa polskiego na magdeburskie, bądź świeżo wyrastającej „z nowego korzenia“ ustanawiano wójta czyli urządzano sołectwo. Dawano wtedy wójtowi na dziedziczną własność większą lub mniejszą miarę ziemi, od łanu jednego do pięciu i dziesięciu, wraz z wielu innemi prawami, przywilejami i wolnościami, z zastrzeżeniem pewnych powinności na rzecz właściciela zwierzchniego czyli pana dominialnego ¹⁾.

¹⁾ Charakter dziedziczny tej własności, — jej hereditas — występuje wyraźnie w nazwach spotykanych dość często n. p. *laneus sculticiae hereditarius*. I tak w wielunińskim powiecie ciągle się powtarza ta nazwa przy oznaczaniu sołectw. Bywały wszakże, szczególnie później, sołectwa emfiteutyczne w rodzaju dzierżaw wieczystych. Bywały wreszcie i takie, których posiadanie przywiązane było tylko do linii męskiej pierwszego posiadacza. Regulowała te stosunki zwykle piśmienna umowa, zawierana przy osadzaniu wsi na prawie niemieckim między wójtem albo sołtysiem, a zwierzchnim panem. Ponieważ księgi poborowe tej różnicy tu i owdzie zachodzącej nie uwydatniają, policzyliśmy zatem wszystkie sołectwa jako stanowiące jedną kategorię własności ziemskiej. Drobne różnice prywatno-prawne nie sprawdzą tu istotnej zmiany w wywodach, do jakich cały ten rozdział prowadzić może.

Gdyby w okresie przez nas mianym na względzie nie była zaszła żadna co do sołectw zmiana, powinniśmy w rejestrach poborowych odnaleźć szczegółowy ślad tych urządzeń prawa niemieckiego na wsiach, jak je w XIII i w następnych wiekach wprowadził ogólny prąd autonomiczny. Powinniśmy z tych wskazówek odtworzyć sobie rozległy obraz, jaki w XVI wieku przedstawia Wielkopolska pod względem nowego ukształtowania się porządków społeczno-prawnych, wprowadzanych przez prawo magdeburskie. Ale już bardzo wcześnie, bo w drugiej połowie XV wieku, powstała inna dążność, która się jeszcze więcej wzmocniła w XVI wieku, a zmierzała ku ograniczeniu tych szerokich podstaw samorządu, jakie zaprowadziło prawo niemieckie. Walną zawadą w rozwinieciu się wszechstronném téj dążności były sołectwa. Żeby ją więc dla skuteczniejszego zburzenia dawnego porządku usunąć, skupowano grunta wójtostw lub sołectw i wcielało je do folwarków.

W drugiej zatem połowie XVI wieku, z której po większej części nasze księgi poborowe pochodzą, już dokonano tego przekształcenia, tego uszczuplenia i usunięcia sołectw. Wykazy przeto obejmują tylko to, co z dawnych jeszcze porządków ocalało. I te wszakże wiadomości nie są pozbawione znaczenia dla nauki naszych dziejów. I one również rzucają światło na stan własności u nas ziemskiej. Nie mając pod ręką szczegółowych obliczeń ilości gruntów posiadanych przez sołtysów w każdym po szczególe województwie, poprzestaniemy na przedstawieniu obrazu statystycznego w sieradzkim oraz brzeskim.

Według ksiąg poborowych było w województwie sieradzkim w 1535 roku:

w powiecie sieradzkim		sołectw 47 na 197 wsi ¹⁾	
„	szadzkowski	„	20 „ 293 „
„	piotrkowski	„	21 „ 223 „
„	radomski	„	12 „ 215 „
„	wieluński	„	33 „ 141 „
„	ostrzeszowski	„	5 „ 41 „
Ogółem sołectw		.	138 „ 110 wsi

¹⁾ Liczbę wsi kładziemy tu według wykazów z 1552 r. ogłoszonych w niemieckim wydawnictwie. Różnica między temi dwoma nieznacznymi okresami czasu zapewne jest bardzo mała.

Wypada zatem średnio siedm do ośmiu wsi na jedno sołectwo.

W siedmnaście lat później, bo w r. 1552 już inny znajdujemy stosunek, bo wszystkich sołectw w województwie sieradzkim jest tylko 124. Ubytek ten wyraźnie bywa zaznaczany w księgach poborowych. Tu i owdzie spotykamy uwagi i przypiski w tym rodzaju: to lub owo sołectwo *pro praedio colitur*, *pro praedio conversum*, *exemptum* t. j. że na folwark obrócone jest, do folwarku wcielone itd. Z postępem czasu coraz więcej, coraz szybciej nikną sołectwa, tak iż zbyt czynnem byłoby na tém miejscu popierać liczbami wiarygodność znaney zresztą powszechnie okoliczności. Można by tylko rozejrzeć się jeszcze w powyżej przytoczonych liczbach, które co do stosunku sołectw do ilości wsi danego powiatu nastęrczają nie mało uwag. Widzimy bowiem w tych szeregach dość rażąco różnice. W radomskim powiecie przypada jedno sołectwo zaledwie na 18 wsi, podczas gdy w wieluńskim jest jedno na 4 wsi. Należałoby ztąd wyprowadzić ten wniosek, że albo w powiecie wieluńskim prawo magdeburskie na wsiach rozwinęło się bujniej, albo że w radomskim szybciej i gwałtowniej postępowało usuwanie i skupowanie sołectw. Jakkolwiek i ta okoliczność nie była bez znaczenia, zdaje się jednak, że pierwszy wniosek o znaczniejszem rozpowszechnieniu się prawa niemieckiego we wsiach powiatu wieluńskiego, ma za sobą większe prawdopodobieństwo.

Co do województwa brzeskiego posiadamy z r. 1553 następujące liczby.

w powiecie brzeskim	było sołectw	23	na	209	wsi
„ kowalskim	„	3	„	68	„
„ przedeckim	„	11	„	111	„
„ radziejowskim	„	15	„	130	„
„ kruświckim	„	3	„	49	„
Ogółem sołectw		55	„	567	„

W województwie zatem brzeskim średnio przypada jedno sołectwo na dziesięć wsi, a więc już zachodzi tu gorszy stosunek aniżeli w województwie sieradzkim.

Nie posiadamy co do innych województw tak szczegółowych obliczeń, żeby ustalić stosunek łańów sołeckich do ogółu osad wiejskich. Powyższe przykłady dadzą przynajmniej przybliżone

pojęcie. Jeżeli wszędzie zachodził podobny stosunek, to w Wielkopolsce możnaby w połowie XVI wieku naliczyć na 6471 wsi około 700 do 800 sołectw, które przypuszczalnie obejmowały około 1400 do 1600 łanów. Względem 40274 łanów kmiecych stanowi to bardzo nieznaczny procent, wynoszący zaledwie 4 od tysiąca.

Ten rodzaj zatem własności ziemskiej pod względem liczebnym zajmował dość poślednie miejsce, bo chociaż zagrody szlacheckie wynosiły w Wielkopolsce niewiele co więcej — razem czyniły około 2050 łanów — jednakże z powodu drobnego dzielenia nierównie większą liczbę przedstawiały właściciele. Że własność ta stopniowo się zmniejszała, dowodzić tego liczbami nie masz tu potrzeby, bo objaśniają o tém dzieje prawodawstwa naszego w XVI wieku, wskazują ciągle w księgach poborowych wzmianki o skupieniu tego lub innego sołectwa, o wcieleniu go do folwarku. W okresie zaś, z którego podajemy w druku księgi poborowe i dołączane do nich w końcu wykazy sumaryczne, nie znajdujemy już wyszczególnienia łanów sołeckich, co by nam do porównania ich ubytku posłużyć mogło, gdyż łączono z powodu jednakowej i równej opłaty łany sołeckie z łanami kmiecemi.

Mając w tym rozdziale głównie na względzie stosunki liczebne własności ziemskiej, nie wdajemy się już dalej w szczegółowe dzieje sołectw. Nadmienimy tu jeszcze tylko, że najsilniej trzymały się sołectwa i najwięcej téż ich bywało w dobrach królewskich, a szczególnie w dobrach duchowieństwa. W województwie łęczyckiem naliczyliśmy w 1576 r. w samych dobrach duchownych, które obejmowały 1147 łanów kmiecych, ogółem sołeckich łanów około stu, w dobrach zaś szlachty folwarcznej, mającej prawie trzy razy tyle włók kmiecych, zaledwie 8 czy 10 łanów sołeckich. Miewały téż te sołectwa rozległości niekiedy po kilka a nawet kilkanaście łanów ¹⁾, choć téż z tego powodu po kilku siadywało na nich współwłaściciele.

¹⁾ Z r. 1564 Lustr. wojew. brzeskiego 5. L. 267 we wsi Sokołowie sołtysostwo o 12 włokach, we wsi Kłobi o 13 włokach i in.

6) *Łany karczmarские, młynarskie i łany wolne osadników.*

Jeszcze w XVI wieku dochowały się ślady własności ziemskiej, która nosi nazwy tylko co wymienione w tytule. Początki tych łąnów sięgają wcześniejszych wieków, kiedy zakładano osady na prawie niemieckiem i kiedy karczmarze i młynarze otrzymywali czasami jak sołtysi albo też nabywali na własność wieczystą łąny, na których stawiali karczmy i młyny dziedziczne. O oddzielnem prawie młynarzy, odnoszącem się zapewne i do własności ziemskiej, wspomina w XV wieku w swym traktacie Jan Ostrog. Później dziedzice sami budowali młyny i wydzierzawiali je młynarzom. W księgach poborowych n. p. województwa sieradzkiego wymieniają wykazy z r. 1529 w jednym i drugim powiecie cztery karczmy, które posiadają nie więcej nad trzy albo cztery włóki dziedziczne. W ogólnej przeto ilości włók stanowiących własność szlachty, giną powoli szczątki dawniejszych stosunków społecznych i prawie bez śladu już znikają.

Gdźieniegdzie wspomniani są w księgach poborowych ludzie wolni, *liberi*, którychby można uważać za pozostałość klasy owych ludzi wolnych, o jakich tak często wzmiankują dyplomata XIII wieku. Na chwiejnej jednak podstawie tak ogólnej nazwy, jaką jest nazwa „wolni“, „liberi“, niepodobna ogólniejszych opierać wniosków. Zmieniała się ona często i nieraz różną wyrażała ośnowę.

I tak np. w wieluńskim powiecie jest w 1553 roku kilkunastu takich ludzi wolnych. Jedni są *liberi haereditarii*, inni znów *non haereditarii*, mają swoje łąny albo półłanki dziedziczne lub niedziedziczne. Dziedziczni, którzy noszą nazwę *liberi*, posiadają drobną własność ziemską, a własność ta jest wolną od wszelkiego

czynszu na rzecz dworu, dlatego też nosi nazwę wolnej ¹⁾. Mogli to być osadnicy albo raczej okupnicy, posiadający własność w tym charakterze, jak wójtowie lub sołtysi, których także nazywają uniwersały—*sculteti et advocati liberi* t. j. *liberi* czyli wolni w tém znaczeniu, iż czynszów nie płacili na rzecz dworu, i t. d. Raz spotykamy w wieluńskim powiecie nazwę takiego wolnego człowieka ²⁾. Nazywa się on Litwa. Nie byłoby to przybysz, okupnik?

Są znów niekiedy łąny libertowane czyli wolne od wszelkich usług albo opłat na rzecz dworu królewskiego, szczególnież w dobrach królewskich. Właściciele tych łąnów wolnych nazywają się także *liberi*. I tak n. p. lustracya z r. 1564 województwa łęczyckiego (ks. 5 225) wspomina o 2 łąnach wolnych we wsi Błoniu, które posiada niejaki „ziemianin Liesień“, na mocy przywileju króla Władysława Jagiełły. Inny znów w téjże wsi Andrzej Kwiatek ma także dwa łąny wolne, a wolność ta sięga roku 1345, kiedy ją darował przodkom jego książę łęczycki Władysław.

W inném znów miejscu przez wolnych rozumieć należy kmieci, którzy siedzą na woli (*liberi noviter locati* ³⁾) świeżo osadzeni i korzystają z udzielonej im na lat kilka własności, — ale tacy posiadacze rolni, jako nie właściciele nie należą do kategorii mianej tu przez nas na względzie. Wreszcie przez słowo *liberi* można również rozumieć takich osadników, którzy tylko na pewien czas według umowy osiadali na gruntach pańskich i mogli po wyjściu lat przenosić się gdzieindziej. Z tych więc powodów unikamy uogólniania wniosków co do ludzi wolnych, których zresztą tylko sporadycznie i wyjątkowo tu i owdzie spotykamy.

¹⁾ W XV wieku spotykamy w akcie urzędowym tych *liberi*. Nazywa ich wolnemi. Uniwersał z r. 1459 (Metr. Kor. 14 str. 90) nim: *liberi alias wolni de quo-libet lanco*.

²⁾ Źródła XIII. 296.

³⁾ Tamże str. 296.

7) *Zagrody i osady kmiecie.*

Ze względu na to, że osady kmiecie i zagrodnicze stanowiły w Polsce XVI wieku całą podstawę gospodarstwa rolnego, należałoby już wcześniej przed stosunkami drobną własności wójtów, sołtysów, młynarzy i wolnych roztrząsnąć tak doniosłe pytanie o gruntach czyli rolach kmiecych. Ale ściśle rzeczy biorąc, przedmiot ten jeszcze i tu nie jest na właściwem miejscu, bo pierwszeństwo miećby powinny włóki miejskie i własność rolna miast i miasteczek. Mianowicie zaś z tego powodu, że w okresie przez nas badanym, w połowie XVI stulecia, zagrody kmiecie czyli chłopskie już nie stanowią ich własności, nie są ich własnością, ale własnością króla, duchowieństwa lub szlachty.

Kmiecie są tylko wieczystymi lub czasowymi dzierżawcami, do innego więc rozdziału odnieśćby należało ten przedmiot. Ale z uwagi na jego związek bliski pod innym względem ze stosunkami, o których mowa, w krótkości o nim nadmienić tu wypada. Dzieje tego przekształcenia się stosunku pierwotnej własności kmieć i przejścia jej w dzierżawę czasową lub wieczystą, są zbyt długie i zagmatwane, aby je na tém miejscu poruszać. Dość tylko nadmienić, że w XVI wieku posiadanie kmiecie ulega stopniowo coraz większemu ograniczeniu, a zwierzchnie prawa dziedzica przytwardzają posiadacza coraz silniej do ziemi i zamieniają go w zupełności na poddanego.

Jakie były łany kmiecie i zagrodnicze, jakie obszary zajmowały te osady w ogóle i po szczególe, o tém się już obszerniej na inném miejscu mówiło. Wszystkie stosunki liczebne tam podane zostały jako stanowiące podstawę do obliczenia ludności. Do powyższego zatem rozdziału wypada nam odesłać czytelnika. Dla uzupełnienia tylko obrazu nadmienimy, że prócz kmieci czyli

chłopów spotykamy tu i owdzie osadników, których nazywają księgi poborowe: wieśniakami, osadnikami (*aratra villicorum, colonorum*).

Co to był za rodzaj kolonów, którzy w powiecie poznańskim mają pod sobą w 1580 roku 145 włók, w kościańskim 170 włók, w innych nie masz żadnego śladu, — trudno jest dokładnie oznaczyć. Ponieważ jednakowo płacili oni od swoich łąnów jak i kmiecie, więc nie odróżniano ich szczegółowiej w rejestrach poborowych. Zdaje się, że to byli osadnicy czasowi, którzy brali od dworów pod uprawę pewne działki roli na oznaczony w umowie okres czasu, po upływie którego ciż sami przechodzili w inne miejsce.

Byli także i czynszownicy-kmiecie. Łany przez nich uprawiane noszą nazwę *censuales*. Stanowią one niekiedy to samo co *dezerty*. Dziedzice dawali je swym chłopom w dzierżawę za umówioną opłatą czynszową. Żadnych innych obowiązków i powinności nie przyjmowano na siebie, biorąc takie grunta w dzierżawę na rok jeden lub dłużej. Zamożniejsi kmiecie szukali na tej drodze polepszenia swego bytu. *Dezerty* powstawały coraz częściej w XVI wieku z powodu przenoszenia się kmieci —jawnie lub pokryjomu w inne dalsze strony *rzeczypospolitej*. Powstawały także z powodu zgorzenia do szczętu całej osady, której dziedzic nie mógł dla braku środków odbudować i dać jej załogi. Takie pustkowie brali w dzierżawę —kmiecie, korzystając z nich niekiedy, jak się korzysta z ugorów. Opłata bywała, jak przekonywają księgi skarbowe, bardzo niska.

Stosunki te jednak wkraczają już w zakres spraw czysto gospodarczych i nie należą do statystyki, która nam tu każe mieć głównie na widoku stosunki ilościowe własności ziemskiej.

Prócz wymienionych już powyżej jej rozmaitych rodzajów i kształtów w zakresie czysto wiejskim, jest jeszcze inny rodzaj w licznych miastach i miasteczkach, który nam dostarczy osnowy do następnego a ostatniego w tej części rozdziału, a mianowicie o miejskiej własności gruntowej.

8) *Dobra i włości miejskie.*

Konstytucya z r. 1496, jak wiadomo, zabroniła mieszczanom nabywać jakiegokolwiek dobra, folwarki podlegające prawu ziemskiemu, posiadane zaś polecała sprzedać w ciągu pewnego czasu. Jeżeli ta mianowicie część uchwały sejmowej nie była ściśle wykonaną, bo i w XVI wieku w kilkadziesiąt lat po wydaniu pomienionego postanowienia, miasta niektóre posiadały jedną lub kilka nawet wsi kmiecych, to wszakże pierwsza część uchwały, zabraniającej nabywanie dóbr ziemskich, uprzywilejowanych, szlacheckich była wprowadzona w życie z całą surowością. Kapitałom miejskim zamknięto stanowczo drogę do lokowania się na posiadłości szlacheckiej albo raczej do jej nabywania. Powstrzymano prąd ekonomiczny, który dążył przy wzmagającej się u nas w XV wieku zamożności miast, do ogarnięcia w części własności ziemskiej i zamienienia jej na pole pracy dla żywiołu miejskiego. Względ polityczny uprzywilejowanej własności ziemskiej wziął górę nad względem ekonomicznym. Nie wchodząc bliżej w roztrząsanie tej ważnej sprawy w rozwoju naszej społeczności, stwierdzmy tu przynajmniej tę okoliczność, że w połowie XVI stulecia wyjątkowo niektóre miasta zostały przy posiadaniu pewnej części wsi kmiecych, wszystkie zaś niemal posiadały tylko mniejszą lub większą ilość zwykłych bezkmeściowych łąnów, uprawianych własną pracą, po szczególe każdego mieszkańina właściciela czy posiadacza.

Były to tak zwane obszary miejskie, pola miejskie, stanowiące źródło utrzymania pewnej części ludności miejskiej. Rozległość tych pól bywała rozmaita. Niektóre miasta oddane przeważnie zajęciu przemysłowo-handlowemu, miawały niekiedy

bardzo mało roli czyli gruntów miejskich, inne znów niemal wyłącznie z uprawy ziemi ciągnęły soki pożywne swego istnienia. Wiadomo z dziejów powstawania u nas osad miejskich, zwłaszcza w XIV i XV wieku, że wyjednywano bardzo często u królów lub książąt elekcyjne przywileje dla zwyczajnych wsi, będących w posiadaniu u osób prywatnych i zamieniano je na miasteczka, w których ustanowione targi i jarmarki rzuciły ziarno zawiązku drobnego przemysłu i handlu, ale zawiązki te często nie rozwinęły się, nie rozrosły i takie miasteczka niczem się prawie nie różniły od wsi na prawie niemieckim osiadłych. Pragnąc się dowiedzieć, ile wszystkie miasta Wielkopolski razem posiadały łąnów, i jaki zatem zachodził stosunek do ilości łąnów kmiecych, trzeba by zebrać i dodać do siebie każdego miasta po szczególe posiadane łąny. Dodawania tego jednak z powodu niektórych braków niepodobna wykonać, poprzestajemy więc na częściowym uwydatnieniu stosunków mianych tu na względzie.

W województwie brzeskiem miasta po szczególe posiadały następującą ilość łąnów w r. 1566.

1.	Brześć wraz z dwiema wsiami	włók	52
2.	Włocławek	„	6
3.	Lubraniec	„	15
4.	Kowale	„	52
5.	Lubień (w 1578 r.)	„	18
6.	Przedecz	„	25
7.	Chodecz	„	8
8.	Izbica	„	5
9.	Radziejów	„	12
10.	Sąpolno	„	2 ¹ / ₂
11.	Gembice	„	24 ¹ / ₂
12.	Kruświca wraz z 4 wsiami	„	8
13.	Strzelno	„	42
			252 łąnów

Z powyższego zestawienia wypada, że w województwie brzeskiem dwa miasta posiadają kilka wsi podmiejskich. Posiadłości Brześcia wynoszą 52 łąny. Kowale góruje nad nim rozległością pól miejskich, chociaż nie posiada wsi kmiecych. Do miast najmniej mających gruntów należy Sąpolno, Izbica, Włocławek.

Średnio na każde z 12 miast województwa brzeskiego przypada po 21 łąnów.

Taki sam stosunek przedstawia nam w r. 1576 województwo łęczyckie, w którym było 25 miast posiadających razem 469 łąnów, a więc na każde z nich średnio po 18 — 19 łąnów przypada.

W ziemi dobrzyńskiej własność 7 miast wynosi 128 łąnów czyli i tu również po 18 łąnów na każde z nich oddzielnie wypada. Mało co odmiennie przedstawia się średnia liczba w województwie inowrocławskim, w którym ona wynosi 15 włók na miasto, a tych było 9, mających razem 144 włók.

Tylko nierównieznacznie obniża się średnia liczba w dwóch województwach właściwej Wielkopolski, gdzie przypada przecięciowo na miasto od 8 do 10 łąnów. W województwie poznańskim trzy powiaty, z których posiadamy żądane w tym względzie liczby, bo z czwartego nam brakuje, liczą razem 60 miast o 396 tylko łąnach, z czego średnio po $6\frac{1}{2}$ na miasto wypadnie. W województwie kaliskim w pięciu powiatach naliczyliśmy 540 łąnów, które są w posiadaniu 74 miast, średnio zatem jedno miasto nie miało więcej jak $7\frac{1}{2}$ łąnów. Co do sieradzkiego wraz z ziemią wieluńską brak nam szczegółowych wiadomości.

Zbierając w jedną ogólną całość przytoczone wyżej obliczenia, możemy ten wyprowadzić wniosek, że na 280 miast wziętych tu pod rozwagę, tylko zaledwie trzecia z nich część posiadała średnio po 15 — 19 łąnów, pozostałe zaś z tej liczby nie przechodzą średnio miary od 8 do 10 łąnów. Uzupełniając stosunkowo brakujące wiadomości co do 64 miast Wielkopolski, moglibyśmy przybliżenie oznaczyć ilość łąnów miejskich wszystkich miast Wielkopolski, przyjmując na miasto średnio od 12 do 14 łąnów. Ponieważ tedy cała Wielkopolska liczyła w drugiej połowie XVI wieku około 250 miast i miasteczek, wyniosłaby więc, na zasadzie tylko co wypowiedzianego przypuszczenia, ilość ich łąnów 3000 do 3500, czyli w stosunku do 1051 mil kwadratowych 3 łąny miejskie na jedną milę kwadratową. W stosunku zaś do ogółu łąnów kmiecych własność miejska stanowiłaby zaledwie $\frac{1}{10}$, czyli 0,07.

Uwagi i wnioski ogólne.

Zarówno ze stanowiska politycznego jak i czysto ekonomicznego niezmiernie ważnem staje się pytanie o stosunku, w jakim podzieloną jest w daném społeczeństwie własność ziemska. Do téj chwili nie masz między ekonomistami ogólnej zgody co do tego, czy lepsza jest mała, średnia czyli wielka własność. Sprawa ta nie przestaje być aż dotąd przedmiotem żywych sporów, które toczą między sobą stronnicy tego lub innego systemu podziału własności ziemskiej. Rzecz ta oczywiście nie może być rozstrzygnięta bezwzględnie, bo odmienne warunki miejsca, czasu i innych okoliczności wpływać muszą stanowczo na różne ukształtowanie się poglądów w téj mierze. Zresztą nie zawsze to, co się wydaje być dobrém ze stanowiska politycznego, jest istotnie dobrém ze stanowiska ekonomicznego, agronomicznego i in. Ale bądź co bądź przypatrzenie się tym stosunkom z téj lub z innej strony, jak się one w danym okresie naszego rozwoju lub w danéj prowincyi ukształtowały, może nie być bynajmniej jałową sprawą. Owszem wyprowadzenie ogólniejszych wniosków, ocenienie wpływu tych stosunków własności ziemskiej na wytworzenie się pewnych kształtów politycznych i społecznych, staje się nieodzowną rzeczą w badaniach takich, jakie niniejszy wstęp zapełniają. Atoli w pracy naszej poprzedniej przy roztrząsaniu, że się tak wyrażę, ilościowej strony stosunków własności ziemskiej, mieliśmy na widoku tylko jeden ich kształt. Nie dotykaliśmy zupełnie stosunków rolnych, uprawy ziemi, warunków jéj rozwoju. Możemy więc tylko zająć się roztrząśnieniem pytania ze stanowiska politycznego.

Co do własności ziemskiej, czy była ona małą, średnią czy wielką i jak się w skutku tego ukształtowały stosunki polityczno-

społeczne w Wielkopolsce, to przedewszystkiém tu zauważyć należy w ogóle, jak ostatni rozdział téj naszej pracy przekonywa, że właściwie całe pytanie o podziale własności nie da się zastosować ściśle do stosunków polskich XVI wieku. Bo znaczna część ludności rolnéj, owszem jéj najznacniejsza część nie ma przecież żadnéj własności ziemskiéj. Kmiecie czyli chłopci pańszczyźniani są tylko czasowemi użytkownikami obszarów rolnych, które należą jako własność do dworu t. j. do szlachty, do duchowieństwa lub stołu królewskiego.

W całym układzie polityczno-społecznym w Polsce XVI w. stanowią kmiecie najliczniejszy żywioł i tworzą najszerszą podwalinę budowy. Ich posiadłości, z których oni użytkują, nadają kształt i charakter całemu gospodarstwu nietylko rolnemu, ale i całemu organizmowi społecznemu. Oni tylko ciągną pewne korzyści z własności ziemskiéj, która należy do kogo innego i ciągną je pod rozmaitemi warunkami, coraz trudniejszemi z postępem czasu. Kmiecie mają pod sobą z górą 40 tysięcy łanów w Wielkopolsce. Gdyby tyleż włók wynosiły gospodarstwa folwarczne szlachty dziedzicznej, to zauważyć przecież należy, że w skutku zaprowadzonéj coraz większój w XVI w. pańszczyzny, te obszary folwarczne były prawie niemal wyłącznie uprawiane przez tychże mianowicie kmieci czyli chłopów, ich sprzężajem, ich pracą ręczną.

Jak w państwach starożytnych, jak w dawnym Rzymie całe gospodarstwo rolne, cała niemal budowa polityczno-społeczna, polegała niby na podwalinie, na niewoli, — tak i w Polsce XVI wieku gmach społeczny wspierał się na coraz szerszój podstawie kmieci czyli chłopów pańszczyźnianych. Żeby więc ocenić dokładniej własność ziemską i jéj ustosunkowanie, jéj podział między różnemi warstwami ludności zwierzchniej, panującej, żeby jéj obraz uczynić jak najwierniejszém odbiciem stosunków rzeczywistych, nie trzeba zapominać, iż do jéj uwydatnienia należy nieodłącznie ta okoliczność, iż własność ziemska jest udziałem tylko pewnej, nieskończonej mniejszój części całej ludności. W roztrząsaniu zatém pytania o podziale takiéj mianowicie własności może chodzić o to tylko, w jakim stosunku rozdzielone jest w klasie panującej uprzywilejowanój to prawo posiadania tych folwarków lub folwarczków uprawianych przez kmieci albo chłopów czyli poddanych.

W epoce, którą mamy na względzie, własność ziemską zdobywała sobie coraz szersze prawa polityczne. Jój dzieje u nas są długie i sięgają dalekich czasów. Poruszać ich tu niepodobna z powodu ogromu przedmiotu. W XVI wieku folwarki wchodzą już stanowczo w okres coraz większego rozszerzania się i zaokrąglania. W XV wieku przeważają gospodarstwa kmiecie pod względem rozległości uprawianego obszaru. We wsi dziedzicznego szlachcica jest 15, 20 lub 30 łanów, z których kmiecie czynsz płacą, dają daniny na rzecz folwarku pańskiego niewielkiego, obejmującego od 2 do 6 włók i uprawianego sprzężajem dworskim. W drugiej połowie XVI wieku ten sam dziedzic powiększył swój folwark o kilkanaście włók, które albo wykarczował z lasu, albo z nieużytków na ziemię orną zamienił, albo, co się działo najczęściej, spędził chłopów, odebrał im grunta a na pozostałych włożył obowiązek pańszczyźniany uprawiania wszystkich gruntów folwarcznych zarówno dawniejszych jak i nowo wcielonych do obszaru dworskiego. Już bardzo wczesnie wytworzył się taki stosunek, że grunta dworskie wynosiły niemal połowę tego, co posiadali kmiecie czyli chłopci. Ich cztero lub pięciodniowa na tydzień pańszczyzna wystarczała dla uprawy ziemi — w równej mierze — na rzecz folwarku szlacheckiego.

Nie należy tu pytanie, jak się zmieniał stosunek pierwotny dziedzica ziemskiego względem czynszownikóv kmieci, jak się wykrzywił, jak coraz cięższe na tych drobnych rolników, tych dzierżawców wieczystych czyli chłopów nakładano ciężary. Dawny czynszownik stracił z biegiem czasu swoją indywidualność prawną, swoją wolność osobistą i został wreszcie przykutym do ziemi i obarczonym ciężarami, które doprowadzały go do ruiny moralnej i niekiedy materyalnej. O ile na tém ucierpiał interes ekonomiczny właściciela, tego tu roztrząsać nie będziemy. Interes ten jednak do pewnego stopnia regulował normę posiadłości kmieci i jój ciężarów. Nie wprowadzano zbyt wielkiego rozdrobnienia zagrod kmiecych. Wielkorolnych chłopów przekładano nad małorolnych, mając w tém większą rękojmję prawidłowego uiszczania się z narzuconych powinności. Nie tę jednak stronę stosunku mamy tu na względzie, skoro się nad własnością ziemską ze stanowiska politycznego zapatrujemy.

Nad posiadłością chłopską zawisło już w XVI wieku ciężkie przeznaczenie. Jeżeli leży w interesie państwa i społeczeństwa

mieć jak największą ilość niezawisłych właścicieli a przynajmniej posiadaczy, mogących się utrzymać wraz z rodzinami z pracy rąk, około kawałka swój gleby, to w Polsce XVI wieku rozwój stosunków nietylko że nie prowadził ku temu celowi, ale przeciwnie toczył się gwałtownie w kierunku wprost odwrotnym, do zamienienia czynszownika rolnego na poddanego, przytwierdzonego do gleby. W tym przeto względzie stosunki poprzednich stuleci, mianowicie XV a więcej jeszcze XIV wieku, przedstawiają się w daleko korzystniejszym świetle. W społeczeństwie więc XVI wieku nastąpił już stanowczy rozłam. Jedna i do tego najludniejsza część jego — zakuta w twarde formy średniowiecznego poddaństwa, odsadzona jest nawet od prawa dojścia do jakiejkolwiek własności; odgradzona od drugiej części, pozbawioną jest możności zasilania jej swojemi żywiołami; a znów drugi odłam nietylko liczny, owszem liczebnie nie wielki wzrasta coraz gwałtowniej w moc i potęgę polityczną i coraz więcej nabiera odrębności.

Zresztą nie sama Polska idzie tą drogą. Wyprzedziły ją nawet całe wieki średnie na Zachodzie Europy. Tam znacznie wcześniej i w sposób nierównieź dotkliwszy rozwinęło się takie wyłączone panowanie własności ziemskiej w granicach klasy uprzywilejowanej pod względem politycznym i społecznym. Weszła Polska w okres rozwoju swych stosunków politycznych niemal taki, jaki przebywały oddawna społeczności na Zachodzie. Ale i w tych granicach średniowiecznego ukształtowania się stosunków własności ziemi zachodziły bardzo ważne, istotne różnice, które nadawały jednej lub drugiej społeczności odmienny charakter i wytykały inny kierunek jej rozwoju. Bo wszędzie bywały różne stopnie udziału w tém panowaniu nad ziemią. I te mianowicie odcienia, jakie się w Polsce a tém samém w Wielkopolsce wytworzyły, pragnęlibyśmy tu uwydatnić i scharakteryzować.

Najwydatniejszym rysem własności ziemskiej w granicach wyżej określonych jest jej względne rozdrobnienie. Jeżeli drobna własność, taka na przykład jaka przeważa w obecnej Francyi, nadaje całemu społeczeństwu wybitny charakter demokratyczny, to w podobnym duchu, ale oczywiście w zakresie patrymonialnych stosunków własności, uwydatnia się w Wielkopolsce XVI wieku drobniejsza własność wioskowa, nadająca całej społeczności szlacheckiej charakter demokratyczny.

Już się wyżej nadmienilo, gdy była rzecz o dobrach szlachty folwarcznej, że w całej Wielkopolsce przeważają niemal wszędzie jednowioskowi właściciele. Obszary tych posiadłości są rozmaite. Za typ jednak uważać można wioskę o 10 chłopach pańszczyźnianych zajmujących od 7 do 10 włók, co dodane do gruntów folwarcznych uczyni posiadłość od 15 do 20 włók mającą. Wypada więc, że prawie w każdej wsi siedzi oddzielny właściciel na obszarze, który wystarcza najzupełniej do wygodnego utrzymania całej rodziny szlacheckiej. Ponieważ zaś pod względem politycznym wszelka własność szlachecka, drobna, średnia czy większa, jednako jest uprzywilejowana, powstaje więc w całym ruchu i zgola w całym rozwoju ten charakterystyczny kierunek demokratyczny.

Wielka własność w Wielkopolsce należy do wyjątków niemal. Tylko instytucje takie, jak stół królewski gdzieś tam lub biskupstwa opactwa albo klasztory, łączą w swym posiadaniu większe obszary. W rękach zaś szlachty rzadko gdzie trafia się znaczniejsza fortuna. Ztąd też pochodzi ta wybitna indywidualność, ta ruchliwość, ta różnorodność życia politycznego, ten żywy i przyspieszony obrót wszystkich kół i kółek, stanowiących cały mechanizm społeczny czyli całą społeczność szlachecką. Jeżeli w ogóle można mówić o dobrych stronach takiego mianowicie układu społecznego, gdzie podstawę stanowiły stosunki poddaństwa, to jako względnie lepszą właściwość w Polsce czy w Wielkopolsce należy zaznaczyć tę głównie, że udział w panowaniu nad ziemią był istotnie rozdrobniony o charakterze przeważnie demokratycznym. Mamy tu zawsze na widoku stronę polityczną, bo pod względem ekonomicznym, ze stanowiska gospodarstwa rolnego możnaby oczywiście różne czynić w tej mierze uwagi.

To rozdrobnienie (względne) prawa panowania nad ziemią zapobiegło wytworzeniu się wielkich obszarów i wielkich rodzin arystokratycznych, których Wielkopolska prawie nie posiada, z bardzo małemi chyba wyjątkami. Rozdrobnienie, o którym mówimy, manawet jeszcze niższe stopnie, bo w wielu okolicach, schodzi własność do kilku zaledwie włók uprawianych przez jednego lub dwóch chłopów pańszczyźnianych. I ta własność długo się utrzymała w całej swjej żywotności. Ale wśród tego rozdrobnienia najniższy stopień i najdemokratyczniejszy odcień stanowiła własność szlachty zagrodowej.

W wielu razach a szczególnie w żyznych okolicach kujawskiej, łęczyckiej i dobrzyńskiej ziemi szlachta taka, osiadła na jednej lub dwóch włókach, przedstawiała istotnie ten żywioł społeczny, który dziś drobnymi właścicielami nazywamy. Posiadając 16, 20 do 36 morgów lub niekiedy więcej, posiadała wszelkie warunki pomyślnego względnie rozwoju. Z tego też żywiołu wytwarzały się czerstwe i zdrowe pierwiastki, któremi się w części zasilały szeregi szlachty folwarcznej. Ale ten przypływ świeżych i odżywczych sił ze źródła szlachty szaraczkowej był bardzo słaby, nieznaczący, bo w ogóle cała ta klasa społeczna drobnych właścicieli w Wielkopolsce nie posiadała w sobie dość warunków trwałości i żywotności. W szeregach szlachty zagonowej była tylko bardzo niewielka liczba takich, którzy, mając po jednej włóce lub trochę więcej albo mniej, mogli się utrzymać z uprawy rolnej swej niewielkiej zagrody. Większość zaś siedziała na bardzo drobnych częściach, które niekiedy w skutku działów rodzinnych tak mały, że zaledwie dwa lub trzy morgi wynosiły. Już w połowie XVI wieku powszechnie nazywają księgi poborowe tę szlachtę ogólnem mianem biednej — *nobiles pauperes*. Wśród ciężkich przejść ekonomicznych: nieurodzaju, wojny lub innych klęsk, wytwarzał się z tych pierwiastków proletaryat, który w gospodarstwie społecznem szedł albo na marne lub stawał się nawet dotkliwym ciężarem. Politycznie wyniesiony wyżej po nad chłopą, materyalnie nieraz gorzej uposażony, stawał się biedny szlachcic zagrodowy prawdziwą anomalią społeczną.

Nad małorolną więc szlachtą, rozdrobnioną, rozrodzoną na częściach, działkach i zagonach, zawisł wyrok powolnej śmierci od chwili, kiedy się zmieniać poczęły warunki bytu jej ekonomicznego. Ponieważ w połowie XVI wieku w całej Wielkopolsce gospodarstwa szlachty zagonowej w stosunku do gruntów folwarcznych stanowiły nie więcej jak 5%, a w tej liczbie mieściły się bardzo drobne, podzielne aż do nieskończoności zagrody, nie mógł przeto żywioł, osiadły na takiej własności, w ruchu społecznem zająć wybitniejszego stanowiska. Powoli nawet ustępował miejsca, rugowany przez rozrost większych gospodarstw szlachty folwarcznej, szlachty wioskowej, która wzmocniwszy swe stanowisko ekonomiczne na pańszczyźnie poddanych chłopów, oparła się ze swej strony wytworzeniu większej własności i zachowawszy

poniekąd swą indywidualność, utrzymała w granicach panowania nad ziemią pewne znamię demokratyczne.

Taki jest ostateczny wniosek naszych spostrzeżeń nad ukształtowaniem się w Wielkopolsce w połowie XVI wieku stosunków własności ziemskiej. Ekonomiczną stronę postaramy się wyjaśnić później przy ogłoszeniu innych materiałów odnoszących się do dziejów Polski z téj samej epoki.

OBJAŚNIENIE SKRÓCEN

użytych w obecném wydaniu.

arat.	(suae) araturae	zagroda uprawiana przez samego właściciela
art.	artifex	rzemieślnik
cens.	censualis	łan płacący czynsz
col.	colonus	osadnik a niekiedy kmieć
cult.	culturae propriae	zagroda szlachecka
d.	deserta vel mansus desertus	łan spustoszały
des.	„	toż samo co wyżej
f.	famosus	sławetny
fab.	faber	kowal
g. (gn.)	generosus	urodzony
hor.	hortulanus	zagrodnik
hor. c. agr.	„ cum agro	zagrodnik rolny
hor. s. agr.	„ sine agro	„ bezrolny
hor. lib.	„ liber	„ wolny
inq.	inquilinus	komornik
inq. c. pec.	„ cum pecore	„ z bydłem
inq. s. pec.	„ sine pecore	„ bez bydła
kar.	—	karczmarz
l.	lanius	rzeźnik
lan.	laneus	łan
lanif.	lanifex	rzeźnik
m.	mansus	łan
man.	„	łan, włoka, ślad.
md.	medius desertus	półlanek spustoszały
mol.	molendinum	młyn
mol. aquat.	„ aquaticum	młyn wodny
„ vent.	„ ventile	wiatrak
n.	nobilis	szlachetny
ov.	oves	owce
op.	opilio	owczarz
p. g.	per grossos	po groszy
past.	pastor	pasterz

piscat.	piscator	rybitwa
pist.	pistor	piekarz
praed.	praedium, praediaľis	folwark, folwarczny
prop.	zob. culturae	
prop. crem.	propinae crematis	gorzelnia
rev.	revenditor	przekupień
ryb.		rybitwa
s.	sors	częstka
tab.	taberna	karczma
vag.	vagabundus	hultaj
ventile	ventile molendinum	wiatrak
anniv.	anniversarium	• roczny, dzierzawny.
$\frac{2}{2} \frac{3}{2} \frac{4}{2}$	i inne ulamki z mianownikiem dwa oznaczają liczbę półlan- ków a więc $\frac{3}{2}$ oznacza dziewięć półłanków.	
3 ^s 3 ^t	oznacza zagrodników, którzy płacili po 6 lub po 4 grosze.	

POLONIA MAJOR.

I. PALATINATUS POSNANIENSIS.

1. DISTRICTUS POSNANIENSIS.

Regesta contributionis publicae de villis, civitatibus, oppidisque in districtu Posnaniensi exactae pro anno 1580 sub praefectura gnosi dni Andreae Karchowski de Bylecchino exactoris in palatinatu Posnaniensi (ks. 6).

1580 ¹⁾.

Parochia Bialezino ²⁾.

Białezino ³⁾. Sors nobilis Joannis Kowiecki man. 2, hor. 2.

Sors nob. Cypriani Kowiecki man. 1, hor. 1.

Starczinowo ⁴⁾, capituli Posnaniensis (tenut. Przeciszewski an. 1582) man. $\frac{5}{2}$ (oznacza mansi medii czyli pół-lanki), hor. 2.

Pacholewo (Georg. Wojnowski 1582).

Mieszewo ⁵⁾ n. Joannis Krasowski (notar. castr. Gnesn.) man. $\frac{4}{2}$, hor. 2, inq. 1.

Parochia Bithin.

Bithin, n. Doroteae Konarzewska man. 6, hor. 6 ⁶⁾, col. 1, fab. 1.

Młodawsko, sors n. Stanisłai Wielziński man. $\frac{6}{2}$, hor. 1, sar. 1.

Sors n. Ezechielis Wargowski man. $\frac{4}{2}$, hor. 3, inq. 4.

Sors n. Doroteae Odolikowska hor. 4.

¹⁾ Powiat Poznański posiada wykazy z r. 1508, 1509, 1530, 31, 53, 63, 67, 70, 1576, 1577, 1580, 1581, 1582 (w ks. 3, 4, 5, 6).

²⁾ W oryginale nigdy nie masz powtórzonej wsi parafialnej, od której parafia swoje nazwisko otrzymała. Dla ułatwienia poszukiwań dodajemy zawsze tę nazwę mieszczącą się w tytule parafii.

³⁾ Ks. 3. 1508 Białaszino. Uwagi co do odmiennych nazw mieszczące się w odsyłaczach, odnoszą się do rejestrów poborowych z r. 1508 (ks. 3).

⁴⁾ Starczino. ⁵⁾ Oprócz Mieszewa Broczcza. ⁶⁾ Zagrodnicy płacą dwójako: jedni *cum agris* po gr. 6, inni *z wymłocku* żyjący po gr. 4.

Kunowo. Sors n. Dionisii Niemierzewski man. 1, hor. 3, col. 1.
Roscięgniewice, sors n. Doroteae Konarzewska man. 2.
Sors n. Alberti Boboliecki man. 6, hor. 2, mansi deserti 2.
Sors n. Nicolai Pawłowski man. 2.

Parochia Boruszczino.

Boruszczino ¹⁾, mag. dni castellani Posnaniensis man. $4\frac{1}{2}$, hor. 5.
(Petri Czarnkowski) a tabernatoribus 2 man. $\frac{1}{4}$, ov. 60, past. 1,
artifices 2.
Ciążim ²⁾, mag. dñae Zophiae Czarnkowska hor. 1.
Tarnowiec mag. dni castellani Posnaniensis man. 6, scult. man. 1,
hor. 4, taber. man. $\frac{1}{2}$, rotif. 1.

Parochia Budziszewo.

Budziszewo. Sors n. Wiączyńiec Budziszewski man. $4\frac{1}{2}$, hor. 4.
Sors n. Stanisłai Budziszewski man. $2\frac{1}{2}$, hor. 3.
Gorzuchowo, n. Stanisłai et Wiączyńiec Budziszewskich man. 2,
des. 1.

Parochia Biezdrowo.

Biezdrowo, mag. d. Barbarae Rogozińska (Com. a Gorka) man. 9,
hor. 1, inq. 2, deser. 1, fab. 1.
Pakawie. Sors n. Andreae Kocziński man. $\frac{4}{2}$, hor. 5, inq. 2.
Sors n. Jacobi Chrzipski man. 2, hor. 2, deser. 1.
Pożarowo majus. Sors n. Pauli Przeczłowski col. 1.
Sors n. Martini Przeczłowski hor. 1.
Sors n. Joannis Smoguliecki man. $\frac{6}{4}$ (sex quartae), hor. 2 gr. 6;
hor. 1 gr. 4.
Pożarowo minus, n. Math. Gorziński man. $\frac{4}{2}$, hor. 3, inq. 2.
Bielejewo, n. Francisci Bukowiecki man. $\frac{9}{2}$, hor. 3, inq. 2.
Gluchowo, n. Joannis Smoguliecki man. 8, hor. 1.
Orle major, n. Joannis Smoguliecki man. 12; taber. man. $\frac{1}{2}$.
Zakrzewo, mag. d. Barbarae Rogozińska man. $\frac{6}{2}$, inq. 1.
Wierzchuczino, n. Stanisłai Miliński man. 9, hor. 3, inq. 2; quarta
taber. (man. $\frac{1}{4}$).

¹⁾ Boruszino. ²⁾ Nie masz w 1508 r.

Choino, n. Joachimi Bukowiecki man. 6, quartae 3, hor. 2 g. 6; inq. 2,
(1582 Martini Lwowski castell. Coninen.) hor. 9 gr. 4, $\frac{1}{4}$ taber.

Czmachowo, n. Jacobi Bzowski man. $7\frac{3}{2}$, hor. 3, inq. 1, des. $\frac{3}{2}$,
fab. 1; quarta tabern. m.

Wroblewo. Sors n. Petri Przecławski man. 5, hor. 2, des. 1.

Sors n. Martini Przecławski man. 6, hor. 2.

Sors n. Mathiae Puniński man. 6, hor. 3.

Kłodziejsko. Sors n. Petri Przecławski man. 2, hor. 1.

Sors n. Martini Przecławski man. 1, hor. 1.

Sors n. Mathiae Puniński man. 2, hor. 2.

Sors n. Annae Milińska man. 3.

Sors n. Sandivogii Miliński man. $4\frac{1}{2}$, hor. 1; taber. man. 1.

Liubowo, n. Annae Bukowiecka man. $\frac{6}{2}$, hor. 4, inq. 3, pisc. 1.

Pierwoszewo. Sors n. Annae Bukowiecka man. $3\frac{1}{2}$, hor. 3.

Sors n. Melchioris Bzowski man. $2\frac{1}{2}$, hor. 3, inq. 1.

Popowo, mag. dnae Barbarae Rogozińska man. $4\frac{1}{2}$, hor. 5, inq. 2;
agri $\frac{1}{4}$.

Nosaliewo, n. Joannis Ratajski hor. 2, ov. 25, past. 1.

Parochia Bukowiec.

Bukowiec ¹⁾. Nobilium Andreae Krzycki, Bartholomaei Szlichtink,
Georgii Szczaniecki, Margarethae Bukowiecka man. 21, hor. 16,
inq. 3, fab. 1 figulus; man. $\frac{1}{2}$, hor. 1, inq. 8, ov. ($62\frac{1}{2} + 62\frac{1}{2}$)
125, past. 2.

Parochia Brody.

Brody. Sors n. Joannis Strzeżmiński man. $12\frac{1}{2}$, hor. 1, ov. 30,
pastor 1.

Sors n. Joachimi Bukowiecki man. $3\frac{1}{2}$, hor. 3, inq. 2.

Sors n. Abrah. Bukowiecki man. 3, hor. 5, col. 2, fab. tab.
ager $\frac{1}{2}$ man.

Trzcianka, n. Joannis Strzeżmiński man. $12\frac{1}{2}$, hor. 11, inq. 3, co-
lon. 2, taber. man. $\frac{1}{8}$, inq. 1.

Głuponie, mag. d. Martini Lwowski man. 11, hor. 4, inq. 4, fab. 1;
taber. man. $\frac{1}{4}$.

Chraplewo, n. Joannis Zakrzewski et Lucae Chraplewski man. 5,
hor. 6, col. 1, tab. $\frac{1}{4}$ m.

¹⁾ Buk Almanicum.

- Turowo**, n. Stanisłai Wielziński man. 5, hor. 3, inq. 1.
Niewierz, n. Annae Zilicka man. $15\frac{1}{2}$, hor. 4, inq. 2; taber. man. $2\frac{1}{2}$.
Brodki ¹⁾, n. Joachimi Bukowiecki man. $3\frac{1}{2}$, hor. 4, inq. 1, col. 2, ov. 10, past. 1, agri tab. $\frac{1}{4}$.
Pakośław. Sors mag. d. Martini Lwowski man. 5, hor. 5, col. 1.
Sors n. Martini Pakośławski man. $4\frac{1}{2}$, hor. 5, inq. 4, col. 1; taber. man. $\frac{1}{4}$.
Zgierzinka ²⁾, rndi d. Georgii Zadorski can. posn. man. $2\frac{3}{2}$, hor. 3.

Parochia Buk.

- Pawłowo**, rndi d. plebani Bucoviensis man. $\frac{9}{4}$, hor. 5.
Wielkawieś, rndi d. episc. Posnaniensis man. $10\frac{1}{2}$, hor. 4, des. $\frac{1}{2}$.
Woinowice, mag. d. nae Zophiae a Ostrorog man. 11, hor. 7, inq. 1, colon. 2, des. 1, sar. 1; taber. man. $\frac{1}{4}$, ov. 40, past. 1; man. $\frac{1}{2}$.
Koźłowo mag. d. Zophiae (a Tenczin), Międzyrzeczka (castell. Międzyrz.) et g. d. Jacobi Niegolewski man. $4\frac{1}{2}$, hor. 5, inq. 4, col. 1; man. $\frac{1}{4}$; taber. man. $\frac{1}{2}$.
Dowięzino, rndi d. episcopi Posnaniensis man. 8, hor. 5, inq. 1 gr. 8, col. 1, des. 5; a scultetialibus man. 3, inq. 3 per 2 gr.
Łagwy, mag. d. Zophiae a Ostrorog man. $10\frac{1}{2}$, hor. 2, inq. 4; taber. man. $\frac{1}{4}$.
Szewce, mag. d. Zophiae a Ostrorog Międzyrzeczka man. 19, hor. 4, inq. 1, des. 1; taber. man. $\frac{1}{2}$.
Sędzino major. Sors n. Annae Sędzińska man. 4, hor. 4, textor 1, ov. 15, pastor.
Sors n. Joannis Sędziński man. 1, hor. 1.
Wilkowo, g. d. Jacobi Niegolewski man. $4\frac{1}{2}$, hor. 4, inq. 2, col. 1; taber. man. $\frac{1}{2}$.
Niegolewo, n. Jacobi Niegolewski man. 10, hor. 8, inq. 1, col. 2, fab. 1; duorum taber. man. 1, pelio 1.
Wisocka, n. Jacobi Niegolewski man. 9, hor. 3, des. 1; taber. man. $\frac{1}{2}$.
Sędzino minus, m. d. Zophiae a Ostrorog man. $11\frac{1}{2}$, hor. 8, inq. 2, col. 1, des. $\frac{1}{2}$; quarta agri una; taber. man. $\frac{1}{4}$.

¹⁾ Brody nowe. ²⁾ Szyszyna.

Parochia Budzin ¹⁾.

Budzin, mag. d. Christopheri Sokołowski advocatae man. 1, hor. 15, inq. 1, rotific. 20.

Parochia Czeradz antiqua.

Czeradz antiqua, mag. d. Petri Potulicki, man. 5, hor. 3, inq. 1, duae portiunculae agri 2 tabernatorum.

Czeradz noua, nob. Felicis Jaktorowski man. 6, hor. 2; agri man. $\frac{1}{4}$. **Straminice** ²⁾.

Gay. Sors n. Felicis Jaktorowski man. $\frac{8}{2}$, hor. 4, inq. 8, col. 1, des. $\frac{1}{2}$, ov. 60, pastor 1, tabernalis man. $\frac{1}{4}$.

Sarb ³⁾. Sors n. Joannis Sarbski man. 1, hor. 1, inq. 1. Sors n. Ursulae Sarbska man. 2, hor. 3, col. 1.

Wierzeja, n. Stanisłai Wielziński man. 2, hor. 4, inq. 1, col. 2.

Grzebiensko ⁴⁾. Sors n. Felicis Jaktorowski man. $\frac{9}{2}$, hor. 1, inq. 4; agri man. $\frac{1}{4}$.

⁵⁾. Sors n. Laurentii Dokowski man. 7, hor. 3; taber. man. $\frac{1}{4}$, sartor.

Rumkowo ⁶⁾ (Ruminko 1582 pal. Brest. Petri Potulicki), n. Martini Nagorski man. 5, hor. 1, inq. 1, sar.; taber. man. 1.

Jankowice, n. Martini Nagorski (1582 Potulicki) man. 7, hor. 5, inq. 2, fab.; taber. man. $\frac{1}{2}$, ov. 51, fab., past.

Parochia Chociszewo ⁷⁾.

Chociszewo, rndi d. abbatis Paradisiensis man. 25, hor. 13, inq. 4, art. 3; hor. 2.

Parochia Chrzipsko.

Chrzipsko, n. d. Jacobi Chrzipski man. 4, hor. 8, ov. 35, fab., pastor.

Chrzipsko minus, n. Jacobi Chrzipski man. $7\frac{1}{2}$, hor. 2, sar.; taber. man. $\frac{1}{2}$.

Srzodka, n. Joannis Pawłowski man. 4, hor. 6, fab.

¹⁾ Brak tej parafii. ²⁾ Straminice. ³⁾ Dzarb. ⁴⁾ Grzebienycko. ⁵⁾ Mielczycko deser. ⁶⁾ Niéma. ⁷⁾ Należą do parafii Chociszewo: Kolmin, Lutole mokre, Lutole suche i Rogoziniec.

Strzeżmino.

Kikowo, n. Janusii Przystanowski man. $7\frac{1}{2}$, hor. 3; agri man. $\frac{1}{4}$.

Łęszcze minus ¹⁾, rndi d. plebani Biezdrowiensis man. 3, hor. 3;
scult. man. 2; taber. man. $\frac{1}{2}$, molitoris man. $\frac{1}{2}$.

Niemierzewo, n. Andreae Jadamczewski man. $10\frac{1}{2}$, hor. 5, des. $\frac{1}{2}$,
sar.

Białcz, n. Alberti Karczewski man. $2\frac{1}{2}$, hor. 4.

Moscielewo, mag. d. Martini Lwowski man. $13\frac{1}{2}$, hor. 4; taber.
man. $\frac{1}{2}$; agri man. $\frac{1}{2}$, $\frac{1}{4}$.

Zerzino ²⁾, mag. d. Jacobi Rokoszwowski hor. 2, col. 2, taber.
man. $\frac{1}{2}$.

Jabłonowo, n. Joannis Dziewierzewski man. $5\frac{1}{2}$.

Karczice, n. Joannis Dziewierzewski hor. 4.

Izdebno, n. Adami Szłopanowski man. $3\frac{1}{2}$, hor. 3, col. 1; taber.
man. $\frac{1}{2}$.

Mielino. Sors n. Annae Milińska man. 2, hor. 6, inq. 2; taber.
man. $\frac{1}{4}$.

Sors n. Sandivogii Miliński man. 1, hor. 5.

Parochia Chodzesz.

Prosna, mag. d. Petri Czarnkowski man. $7\frac{1}{2}$, hor. 7, art. 13.

Rataje (pal. Posn. 1582 man. $10\frac{1}{2}$, hort. 8).

Podanino, mag. d. palatini Posnaniensis man. 6, hor. 1, inq. 2, sar. 1,
taber. man. $\frac{1}{4}$.

Podstolice ³⁾, mag. d. Christopheri Sokołowski man. 24, hor. 3, fab. 2
bartników 4.

Brzękiniec ⁴⁾.

Wisziny.

Parochia Chełmsko.

Chełmsko, rndi d. abbatis Bledzeviensis man. 14, hor. 10, inq. 6,
fab. 1; ov. 50, past.

Parochia Chiczina.

Chiczina, nob. d. Abraami Bukowiecki man. $3\frac{1}{2}$, hor. 12, col. 2,
ov. 5, past.; ov. 40, past.; ov. 20, past.

¹⁾ Łanscze minor. ²⁾ Zyrzino des. ³⁾ Nie masz w r. 1508. ⁴⁾ Niéma.

Parochia Czarmist.

Czarmist, n. Petri, Baltazari et Joannis Szczaniecki man. 9, hor. 24, inq. 4, fab. 1; agri man. $\frac{1}{4}$, ov. 20, past. 1.

Parochia Czerqwicza.

Czerqwicza, mag. d. Joannis Swidwa (1582 n. Samotulska) hor. 6, col. 1.

Pamiętkowo, mag. d. Joannis Koniecki man. 24, hor. 4; taber. man. $\frac{1}{4}$.

Napachanie, n. Andreae Przeclawski man. 12, hor. 2, inq. 3, col. 1, des. 1, ov. 20, fab. 1 past.

Rokitnica, n. Martini Przeclawski man. 11, hor. 1 gr. 6, fab. 1; taber. man. $\frac{1}{2}$, hor. 2 gr. 4.

Krzyszkowo, gen. Janusii Przeclawski man. 5, inq. 2, faber 1; taber. man. $\frac{1}{2}$; agri man. $\frac{1}{4}$.

Mrowino. Sors n. Joannis Rosnowski man. 4, hor. 6.

Sors n. Procopi Mrowiński man. 2, hor. 5, col. 1, ov. 30, past. agri man. $\frac{1}{4}$.

Przeclawko ¹⁾, gen. Joannis Przeclawski man. $\frac{1}{2}$, hor. 3, col. 1.

Parochia Chludowo.

Chludowo, monialium de Owienka man. 9, hor. 4, inq. 1, art. 2; inq. 5.

Parochia Czerlenino.

Czerlenino, rndi capituli Posnaniensis man. $\frac{12}{2}$, hor. 3, inq. 1, des. $\frac{3}{2}$.

Widzierzewice. Sors n. Alberti Widzierzewski man. $2\frac{1}{2}$, hor. 2; inq. 1; inq. 2; agri man. $\frac{1}{4}$.

Sors n. Melchioris Widzierzewski man. $2\frac{1}{2}$, hor. 5; taber. man. $\frac{1}{4}$.

Czerleninko, rndi capituli Posnaniensis man. $\frac{12}{2}$, hor. 4, inq. 1, col. 1, sar. 1; scultetiales man. 3, inq. 1.

Trzek ²⁾, n. Mathiae Trzecki man. $\frac{4}{2}$, hor. 3, inq. 1; inq. 1.

Parochia Choinica.

Choinica. Sors n. Andreae Piotrowski man. 1, hor. 3.

¹⁾ Przedslawko. ²⁾ Třczek.

Morawsko. Sors n. Baltazari Nowowiejski man. $\frac{3}{2}$, hor. 2, inq. 2,
des. $\frac{1}{2}$.

Tworkowo.

Drogoczino, gen. d. Janusii Przeclawski man. 2, artif. 1; tab.
man. $\frac{1}{2}$.

Biezdrowsko, monialium de Owienka man. $\frac{5}{2}$, hor. 3; tab.
man. $\frac{1}{2}$.

Kniszino, g. d. Janusii Przeclawski man. $4\frac{1}{2}$, hor. 5, inq. 3, art. 3;
tab. man. $\frac{1}{2}$, ov. 14, past.

Łagiewniki, g. d. Janusii Przeclawski man. 2, hor. 2, inq. 2, des. 4,
ov. 8, past.

Suchilas, n. Alexandri Mokronowski man. $\frac{6}{2}$, hor. 1, inq. 1,
¹⁾ des. $\frac{1}{2}$; scult. man. $\frac{1}{2}$; tab. man. $\frac{1}{2}$.

Glinno majus, n. Lucae Otuski et Stan. Przetocki man. $\frac{1}{2}$, hor. 3,
inq. 1, des. $\frac{1}{2}$.

Glinno minus, g. d. Janusii Przeclawski man. 3.

Bieliawy, n. Joannis Otuski hor. 3, col. 1, des. 2.

Parochia Czarnekow.

Kissi ²⁾. Sors mag. d. Barbarae Rogozieńska hor. 1, piscat. 5.

Pyankowka ³⁾. Sors m. d. Barbarae Rogozieńska piscat. 2.

Młyn Gorny, m. d. Barbarae Rogozieńska a molend. 2 rotarum.

Młyn nadolny.

Młynkowo, mag. d. Zophiae Czarnekowska man. $18\frac{1}{2}$, hor. 6, inq. 4;
tab. man. $\frac{1}{2}$.

Brzezno. Sors n. Alberti Urbanowski man. $3\frac{1}{2}$, hor. 3 gr. 6; hor. 2
gr. 4; tab. man. $\frac{1}{2}$.

Sors mag. d. Barbarae Rogozieńska man. $11\frac{1}{2}$, hor. 5.

Kruszewo, mag. d. Barbarae Rogozieńska man. 10, hor. 9, fab. 1;
tab. man. $\frac{1}{2}$.

Smieszkowo. Sors m. d. Zophiae Czarnekowska man. $\frac{9}{4}$, hor. 3.

Sors mag. d. Hedvigis Czarnekowska man. $\frac{9}{4}$, hor. 2.

Białężino. Sors n. Alberti Urbanowski man. 2, hor. 2.

Sors n. Barbarae Rogozieńska man. $\frac{4}{2}$, hor. 2.

¹⁾ Lubicz desertata. ²⁾ Brak. ³⁾ Nie masz.

Hamer Czarnecki, n. Barbarae Rogozińska hor. 5.

Radosiewie, n. Barbarae Rogozińska hor. 4.

Walkowicze. Sors n. Barbarae Rogozińska hor. 1, pisc. 8.

Sors n. Hedvigis Czarnecka pisc. 9, man. $\frac{1}{2}$.

Sarb. Sors m. d. Hedvigis Czarnecka man. $\frac{3}{2}$, hor. 2; tab. man. $\frac{1}{2}$; scultetialis man. 1.

Sors m. d. Barbarae Rogozińska man. 4, hor. 2; tab. man. $\frac{1}{2}$.

Przibichowo.

Gębice. Sors n. Martini Gębicki man. $\frac{4}{2}$, hor. 2, des. $\frac{1}{2}$.

Sors n. Pauli Gębicki man. 2, hor. 6.

Sors n. Laurentii Gębicki man. $\frac{5}{2}$, hor. 2.

Parochia Duszniki.

Duszniki, r. d. episcopi Posnaniensis man. 24; hor. 7, inq. 4, des. 8, ov. 12, fab., 1 past.; scult. man. 3.

Zakrzewo, n. d. Zophiae Zbyszewska man. 8, hor. 2, inq. 3.

Turkovo, n. d. Mathiae Jastrzębski man. 8, hor. 5, inq. 1, col. 1; des. 1, ov. 20, past. 1; tab. man. $\frac{1}{2}$.

Śliwno, gen. d. Jacobi Niegoliewski man. 18, hor. 6, inq. 3, fab. 1 tab. man. $\frac{1}{2}$.

Parochia Dupiewo.

Dupiewo, mag. d. castellani Posnaniensis man. 14 $\frac{1}{2}$, inq. 4, ov. 20, sar. 1; tab. man. $\frac{1}{2}$, fab. 2, past. 1.

Dupiewiec ¹⁾, m. d. castellani Posnaniensis man. 1, hor. 12, inq. 2, col. 2, art. 2; tab. man. $\frac{1}{2}$, ov. 120, past. 1.

Lisowki ²⁾, rndi capituli Posnaniensis man. $\frac{5}{2}$, hor. 3; agri man. $\frac{1}{4}$.

Zborowo, n. Fabiani Więczkowski man. $\frac{10}{2}$, hor. 4.

Parochia Falckfald ³⁾.

Falckfald, rndi d. abbatis Bledzeviensis man. 10 $\frac{1}{4}$, hor. 12, inq. 6, art. 2; ov. 75, past. 1.

Nowawieś ⁴⁾, rndi d. abbatis Bledzeviensis man. 9, hor. 12, inq. 1 gr. 8, 6 gr. 2, art. 2; ov. 27, past. 1.

1) Dupiewicz. 2) Loszowycze. 3) Falckewalde. 4) Najdorf.

Osiecko, r. d. abbatis Bledzeviensis man. 15, hor. 10, inq. 7, art. 2;
ov. 80, past. 1.

Parochia Goślina długa.

Goślina długa, nob. d. Joannis Zbyszewski man. $\frac{3}{2}$, hor. 3; tab.
man. $\frac{1}{2}$.

Łoskun, n. d. Joannis Zbyszewski man. $\frac{8}{2}$, hor. 4; tab. man. $\frac{1}{2}$.

Woinowo ¹⁾, n. d. Joannis Popowski man. $\frac{2}{2}$, hor. 3.

Gacz ²⁾.

Brzezno, n. d. Gasparis Modrzewski man. 4, hor. 3, des. $\frac{1}{2}$, pisca-
tor 1.

Łopuchowo. Sors n. d. Wiącziniec Budziszewski man. $\frac{6}{2}$, hor. 3,
pisc. 1.

Sors n. d. Stanisłai Budziszewski man. $\frac{2}{2}$, hor. 3, des. $\frac{1}{4}$.

Parochia Głęboczek.

Głęboczek, n. d. Stanisłai Budziszewski hor. 5.

Wiesiołowo, molend.

Zielionka ³⁾, molend. g. d. Joannis Iwiński.

Worowo, n. d. Joannis Popowski hor. 3, des. $\frac{2}{2}$, art. 1.

Parochia Gorunsko.

Gorunsko, n. d. Abraami Bukowiecki man. 9, hor. 9, col. 1, fab. 1;
hor. 1, ov. 5, past. 1; ov. 30, past. 1.

Grochowo ⁴⁾, n. d. Laurentii et Melchioris Grochowskich man. 7,
hor. 14, inq. 7, ov. 25, past. 1.

Parochia Gorzica.

Gorzica, n. d. Sebastiani et Petri Gorzyckich man. 5, hor. 18, inq. 2
col. 3, ov. 50, past. 1; inq. 3.

Parochia Goślina.

Gosłina, mag. d. palatini Plocensis man. 4, hor. 8.

Przebendowo, mag. d. pal. Plocensis man. 4, hor. 2 gr. 4; hor. 1 gr. 6.

¹⁾ Konojad deserta. ²⁾ Par. ³⁾ Brak. ⁴⁾ Par.

Troianowo, rndi capituli Posnaniensis man. $\frac{8}{2}$, hor. 2, col. 1; agri man. $\frac{1}{4}$; tab. man. $\frac{1}{2}$, 1).

Rakownia, mag. d. palatini Plocensis man. 4, hor. 4.

Goślinka, mag. d. palatini Plocensis man. 2.

Mściszewo, monialium de Owienka man. 2.

Parochia Głuszina.

Głuszina, rndi d. episcopi Posnaniensis man. $4\frac{1}{2}$, hor. 2, inq. 1, sar. 1; agri man. $\frac{1}{4}$.

Kamionki, n. Joannis Kamieński man. 4, hor. 3, inq. 1.

Daszewice, n. Joannis Kamieński man. 3.

Woikowo.

Taczały, n. Joannis Szczytnicki hor. 2.

Kanino, n. Evae Szczytnicka hor. 2; man. $\frac{4}{4}$.

Garaszewo, man. 8, hor. 2.

Krzesiny, n. Joannis, Sebastiani et Jacobi Krzesińskich man. $\frac{4}{2}$, hor. 1, inq. 1, des. $\frac{1}{2}$.

Świątniki ²⁾, n. Jacobi Krzesiński hor. 1.

Piotrowo, n. Stanisłai Osowski man. 2, hor. 3, ov. 20, past.

Szczytniki, n. Joannis et Sandivogii Szczytnickich man. 3, hor. 2 inq. 2.

Starołęka.

Starołęczka, monasterii Corporis Christi man. 2, hor. 1, des. $\frac{1}{2}$.

Ninkowo, rndi d. Michaelis Sławiński man. $\frac{6}{2}$, hor. 2.

Babki, n. Nicolai Obiezierski man. 4, inq. 2.

Gądk ³⁾.

Dupice.

Czapury.

Parochia Iwno.

Iwno ⁴⁾, gen. d. Joannis Iwiński man. 9, hor. 4, serifab. 1.

Jordan ⁵⁾.

Chorzelice, gen. d. Joannis Iwiński man. 7.

Wiktorowo, gen. d. Joannis Iwiński man. 13, hor. 1.

Ruszcza.

1) Boduszewo. 2) Swiekotki. 3) Nie masz. 4) Gijwno. 5) Nie masz.

Ruszcza, nobilium.

Glinka.

Kępiste ¹⁾.

Glinka.

Parochia Kiszewo.

Kiszewo, Kiszewko, (n. Jan. Kiszewski 1582).

Bedlino ²⁾, gen. d. Mathiae Rosworowski man. 2, hor. 3, inq. 3.

Parochia Kasnia.

Parochia Kalawa.

Kalawa, rndi d. abbatis Bledzeviensis man. 29, hor. 8 gr. 6, inq. 2,
art. 2; hor. 2 gr. 4, inq. 8 ³⁾).

Parochia Komorniki.

Komorniki, rndi d. episcopi Posnaniensis man. 12 ¹/₂, hor. 4, inq. 6.
artif. 2.

Plewiska, man. 19, inq. 5, fab. 1, architector 1, sar. 1.

Swierczewo ibidem ejusdem d. Laurentii Kierski des. 12.

Pabyanowo, ejusdem tenutarii n. d. Laurentii Kierski, possessoris
vero capituli Posnaniensis man. 9, inq. 4; scultet. des. man. 2,
des. man. 1.

Janikowo ⁴⁾, rndi capituli Posnaniensis man. 3, hor. 3, des. 3.

Głuchowo, rndi d. Jarosii Choiński man. 4, hor. 1; tab. man. ¹/₄.

Rosnowo. Sors n. Martini Chomęcki man. ⁴/₂, hor. 3, inq. 1.

Sors n. Martini Angioł Rosnowski man. ¹/₂, hor. 2.

Rosnowko. Sortes n. Valentini, Mathiae et Christopheri Cho-
męckich hor. 2, col. 2.

Parochia Konarzewo.

Konarzewo ⁵⁾, n. d. Dorotheae Konarzewska man. 4, hor. 4; agri
man. ¹/₄.

Konarzewko, n. Andreae Dąmbrowski man. 5, sar. 1; tab. man. ¹/₈.

¹⁾ Brak. ²⁾ Bądlino. ³⁾ Wisocka alias Chochowald. ⁴⁾ Unikowo. ⁵⁾ Ru-
dnice deserta.

Gołuski ¹⁾, rndi capituli Posnaniensis man. $\frac{6}{2}$, hor. 2.

Chomęcice. Sors n. Petri Chomęcki man. $\frac{4}{2}$, hor. 2, inq. 1, deser. $\frac{1}{2}$.

Sors n. Petri Chomęcki man. $3\frac{1}{2}$, hor. 2; modicus tab. man. 1.

Sors n. Mathiae Chomęcki man. $\frac{2}{2}$, inq. 1.

Trzcielino majus ²⁾. Sors n. Silvestris Dębowski man. 3.

Sors n. Lucae Goltowski man. 2, inq. 1.

Trzcielino minus, rndi capituli Posnaniensis man. 10, inq. 1; tab. man. $\frac{3}{4}$.

Parochia Kostrzin.

Stromiany, praedium facta.

Wibiartowo ³⁾, n. Martini Gałczyński man. 4.

Parochia Kiczina.

Kiczina, rndi d. Joannis Powodowski man. $11\frac{1}{2}$, hor. 3, inq. 5, des. 3; man. $1\frac{1}{2}$.

Janikowo, rndi capituli Posnaniensis man. 6, inq. 2, des. 4.

Koziegłowy, rndi capituli Posnaniensis man. $13\frac{1}{2}$.

Michowo, rndi capituli Posn. man. 2, hor. 2, inq. 2, ov. 30, past.

Parochia Kęsicza.

Kęsicza, mag. d. castellani Międzyrzecensis man. $10\frac{3}{4}$, hor. 10, inq. 4 gr. 8, past.; inq. 5 gr. 2, ov. 90.

Parochia Kozminek.

Kozminek, rndi d. abbatis Paradisiensis man. $13\frac{1}{2}$, hor. 2 gr. 6 inq. 2, fab. 1; hor. 11 gr. 4, art. 2.

Parochia Kursko.

Kursko, gen. d. Melchioris, Jarosław, Gasparis et Georgii Szczanieckich man. 4, hor. 18, inq. 1 gr. 8, col. 2, faber 1; agri man. $\frac{1}{4}$, inq. 6 gr. 2, ov. 100, pastor. 4.

¹⁾ Gołuszycze. ²⁾ Trzcielino. ³⁾ Jagodno.

Zamostowo. Sors Catherinae Liesliewo hort. 4, inq. 1, col. 1, ov. 40, pastor; ov. 5, pastor.
Sors Georgii Luke man. $\frac{1}{2}$, hor. 2; agri man. $\frac{1}{4}$.

Parochia Kazimierz.

Kazimierz ¹⁾. Molendinum circa Kazimierz.

Nowawieś, n. d. Sebastiani Smuszewski man. $\frac{1}{2}$, hor. 4, inq. 1, col. 2, ov. 60, pastor.

Gorzewice ²⁾, gen. d. Melchioris Jaskolecki man. 10, hort. 1 gr. 6, 1 gr. 4, inq. 1.

Komorowo, n. Stanislai Prusimski man. 9; scult. man. 1.

Wierzchaczewo, n. Georgii Wierzchaczewski man. 7, hort. 7, inq. 2, ov. 30, pastor; taber. man. $\frac{1}{2}$, ov. 20, pastor.

Sokolniki Wielgie. Ex sorte gen. Melchioris Jaskolecki man. 5, hor. 4, ov. 25, pastor.

Sors n. Petri Kębłowski man. 3, hor. 3.

Prziborowo majus, n. Mathiae Bieganowski man. 3, hor. 1 gr. 6, 1 gr. 4, inq. 2, des. 1, ov. 40, pastor; tab. des. $\frac{1}{8}$.

Prziborowo minus, n. Nicolai Pawłowski man. $\frac{6}{2}$, hor. 4.

Miskowo, gen. d. Mathiae Rosworowski man. 4, hor. 3, inq. 2, ov. 45, pastor; man. $\frac{1}{2}$; tab. man. $\frac{1}{4}$.

Radzim ³⁾, mag. d. Joannis Koniecki man. 4; 1 man. mol. man. $\frac{1}{2}$.

Sokolniki minus, n. Stanislai Bronikowski man. $3\frac{1}{2}$, hor. 4, col. 1; tab. man. $\frac{1}{4}$.

Chlewiska. Sors n. Sebastiani Smuszewski man. 3, des. $\frac{1}{2}$.

Sors gen. d. Mathiae Rosworowski man. 3, col. 2; man. $\frac{1}{2}$.

Brzezno, n. Martini Pietrski man. 2, hor. 1.

Kijanczino, g. d. Felicis Jaktorowski inq. 1, col. 2.

Witkowice. Sors gen. Felicis Jaktorowski col. 2.

Sors n. Alberti Boboliecki hor. 6.

Sors n. Nicolai Pawłowski man. $\frac{1}{2}$, hor. 1, col. 1, des. $\frac{1}{2}$.

Nagrodowice ⁴⁾. Sors n. Jacobi Gorski man. $\frac{2}{2}$.

Sors n. Melchioris Widzierzewski man. $\frac{8}{2}$, agri man. $\frac{1}{4}$.

Sors n. Adami Tarnowski man. $\frac{3}{2}$.

¹⁾ Folwark villa. ²⁾ Gorzyszewycze. ³⁾ Radzimy. ⁴⁾ Nie ma.

Parochia Kiekrz.

Kiekrz, nob. d. Mathiae Kierski man. $\frac{4}{2}$, hor. 5.

Złotniki ¹⁾. Sors nob. Stanislai Kierski man. $\frac{4}{2}$.

Sors nob. Bozantae Skorzewski man. $\frac{2}{2}$, hor. 1, inq. 1.

Krzizewniki, nob. d. Alexandri Mokronowski man. $\frac{7}{2}$, hor. 1, piscator. 2, institor 1; taber. man. 12 gr., sarctor 1.

Baranowo. Sors nob. Alexandri Mokronowski man. $\frac{3}{2}$, inq. 1, des. $\frac{1}{2}$, piscatores 2.

Scultetia d. Gregorii Vigilij de Costen man. 5, hor. 2.

Chiby.

Wielkie. Sors nob. Mathiae Kierski man. $\frac{1}{2}$, hor. 3.

Sors nob. Stanislai Kierski hor. 5.

Psarskie, nob. Alexandri Mokronowski hor. 4 gr. 6, 2 gr. 4; piscator. 6.

Starzino ²⁾, nob. Mathiae Kierski man. $\frac{12}{2}$.

Strzeszinko.

Parochia Kamiona ³⁾.

Tuczep. Sors nob. Joannis Strzeliecki man. $\frac{4}{2}$, inq. 1.

Sors n. Stanislai Prusimski man. $\frac{6}{2}$, hor. 2, ov. 20, pastor 1.

Gralewo, nob. Joannis Mniski man. $\frac{3}{2}$.

Sors nob. Mathiae Byłęcki man. $\frac{4}{2}$, hor. 3, des. $\frac{1}{2}$.

Głazewo, rndi d. episcopi Posnaniensis man. 7, hor. 9, inq. 2; faber 1, tabernales man. $\frac{2}{2}$.

Durmowo, rndi d. episcopi Posnaniensis man. $3\frac{1}{2}$, hor. 4, inq. 2; tabernalis man. $\frac{1}{2}$.

Skrzydłewo, nob. Gasparis Byłęcki man. $\frac{8}{2}$, hor. 5, inq. 2; modicus tabernalis ager gr. 12.

Gorzen ⁴⁾. Sors nob. Joannis Gorzinski man. $\frac{3}{2}$, hor. 4, inq. 2.

Sors nob. Gorzinska viduae man. $\frac{4}{2}$, hor. 2, inq. 1, ov. 45, pastor 1; agri man. $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{4}$.

Sors nob. Mathiae Gorzinski man. $\frac{2}{2}$, hor. 1.

Gorzicko. Sortes nob. Mathiae Gorzicki et Andreae Wierzbinski man. $8\frac{1}{2}$, hor. 5, inq. 4, col. 1, ov. 20, pastor 1, tabern. man. $\frac{1}{2}$.

¹⁾ Słotniki. ²⁾ Starziny. ³⁾ Kamijno. ⁴⁾ Gorzeij.

Bielsko, nob. Stanislai Prusimski col. 1.

Kolno, nob. Margaretæ Prusimska man. 12, hor. 3.

Popowo, nob. Stanislai Lipnicki man. $\frac{4}{2}$, hor. 2, ov. 50, pastor.

Prusim, nob. Stanislai Prusimski man. $\frac{5}{2}$, hor. 6, inq. 1, ov. 20, pastor; modicus tabernalis ager gr. 6.

Mnichy. Sors nob. Joannis Mniski hor. 4, ov. 20, pastor.

Sors nob. Joannis Strzeliecki hor. 4, molend.

Parochia Lwówek ¹⁾.

Lwówek, praedium mag. d. Martini Lwowski col. 1.

Wolszczino ²⁾, suburbium.

Molendinum Węgielny, m. d. Martini Lwowski, rotæ duæ.

Konino ³⁾, nob. d. Joannis Koninski man. 15, hor 5, inq. 5; tabernalis man. $\frac{2}{4}$.

Possadowo, nob. d. Martini Rozbicki man. 7, hor. 4, inq. 3, col. 1.

Chmielinka, mag. d. Martini Lwowski man. $\frac{10}{2}$, hor. 7, inq. 3, deserti $\frac{12}{2}$; tabernalis man. $\frac{1}{2}$.

Bolelice, mag. d. Martini Lwowski man. $\frac{20}{2}$, des. $\frac{7}{2}$, scultet. man. 2, hor. 5, des. $\frac{3}{2}$, inq. 12, hor. 1, agri man. $\frac{1}{4}$, faber.

Komorowo, mag. d. Martini Lwowski man. $\frac{12}{2}$, hor. 6, inq. 1; tabernalis man. $\frac{1}{4}$.

Gronsko, m. d. Martini Lwowski man. $\frac{12}{2}$, hor. 5, inq. 1.

Zębowo, mag. d. Martini Lwowski man. $\frac{21}{2}$, des. $\frac{7}{2}$, scultetialis man. 1, hor. 10, tabernalis man. 1, inq. 5, sartores 2.

Grodna, mag. d. Martini Lwowski man. $\frac{8}{2}$, des. $\frac{4}{2}$; tab. man. $\frac{1}{4}$, hor. 4 cum agris.

Parochia Lewice.

Lewice, nob. d. Rozbickich man. 7, des. $\frac{3}{2}$, duo frusti agri, inq. 4 gr. 8, inq. 4 gr. 2, des. $\frac{2}{2}$.

Parochia Lubasz.

Lubasz. Sors nob. d. Jacobi Włosćiejowski man. $\frac{2}{2}$, hor. 3 gr. 6, hor. 5 gr. 4, inq. 2, tabernalis man. $\frac{1}{4}$.

Sors nob. d. Stanislai Włosćiejowski man. $\frac{3}{2}$, modicus tabernalis ager, hor. 3 gr. 4, hor. 6 gr. 6.

¹⁾ Par. Lwoff. ²⁾ Woyszyno. ³⁾ Nie ma.

Stoikowo, nob. d. Petri Boboliecki man. $\frac{5}{2}$, hor. 4.

Dębe. Sors m. d. Hedvigis Czarnkowka man. $\frac{2}{2}$, hor. 6.

Sors m. d. Barbarae Rogozińska man. $\frac{1}{2}$, hor. 9; modicus tabernalis ager.

Kroczy ¹⁾, nob. Joannis Włoskiejowski man. $\frac{4}{2}$, hor. 4, faber.

Hamrzisko ²⁾, n. Joannis Włoskiejowski man. $\frac{4}{2}$.

Czyszkowo. Sors nob. Mathiae Boboliecki man. $\frac{1}{2}$, hor. 5; tabernalis man. $\frac{1}{4}$.

Sors m. d. Barbarae Rogozińska man. $5\frac{1}{2}$, hor. 1; tabern. man. $\frac{1}{2}$.

Golcz. Sors nob. Mathiae Boboliecki man. $\frac{5}{2}$, hor. 5, fabri 2; tabern. man. $\frac{1}{4}$.

Sors m. d. Barbarae Rogozińska man. 4, inq. 1.

Prusinowo, nob. Mathiae Włoskiejowski man. $\frac{9}{2}$, hor. 6, inq. 3; modicus tabernalis ager.

Goray. Sors nob. Joannis Przyszanowski man. $\frac{1}{2}$, hor. 3, inq. 1.

Sors m. d. Barbarae Rogozińska man. $\frac{5}{2}$, agri man. $\frac{1}{4}$.

Bzowo. Sors nob. Melchioris Bzowski man. 6, hor. 3, inq. 1, faber 1.

Sors gen. d. Stanisłai Tuczyński man. 6, hor. 5, inq. 2.

Gora. Sors m. d. Barbarae Rogozińska piscatores 5.

Sławno majus. Sors nob. Jarosii Sławiński agri man. $\frac{2}{4}$, hor. 3 gr. 6, hor. 1 gr. 4.

Sors nob. Mathiae Włoskiejowski hor. 3.

Sors nob. Sebastiani Sławiński man. $\frac{1}{2}$, hor. 4.

Sławno minus. Sors nob. Jarosii Sławinski man. $\frac{3}{2}$, hor. 1 gr. 6, hor. 1 gr. 4.

Sors nob. Sebastiani Sławiński man. $\frac{2}{2}$, inq. 1, agri man. $\frac{1}{4}$.

Parochia Luthol Suchy.

Luthol Suchy ³⁾, mag. d. Filipowska man. 20, hor. 10 gr. 6, hor. 3 gr. 12, artific. 5, inq. 8 gr. 2, inq. 1 gr. 8, ov. 57, pastor 1, Schotus 1.

Parochia Łukowo.

Łukowo. Sors n. Stanisłai Boboliecki man. 3, hor. 3, inq. 2; m. $\frac{1}{2}$.

¹⁾ Krotecz. ²⁾ Hamer. ³⁾ Nie ma.

Sors nob. Joannis Bukowiecki man. $\frac{6}{2}$, des. $\frac{3}{4}$, hor. 5, inq. 2.
Zerniki, nob. Andreae Sobocki man. 2.

Parochia Losowo.

Losowo ¹⁾, rndi d. canonici Choinski man. $\frac{11}{2}$, hor. 6, inq. 6,
artif. 1, piscat. 2.

Swadzim, nob. Stanislai Kierski man. $\frac{11}{2}$, hor. 6, artif. 5; modicus
tabern. ager gr. 3.

Sady.

Losowiec (w r. 1581 Łosowiec).

Lisowko ²⁾, mag. d. Petri Potulicki man. 5, des. 1, hor. 5, piscator.
2, inq. 1, modicus taber. ager, ov. 30, pastor 1.

Sierosław, nob. Joannis Sierosławski hor. 2, tabernalis ager gr. 12.

Kobelniki, rndi capituli Posnaniensis man. $\frac{6}{2}$, agri man. $\frac{1}{4}$.

Parochia Łęszcze minus.

Łęszcze minus ³⁾. Nob. d. Martini Kurski man. $\frac{11}{2}$, molend. man.
 $\frac{1}{2}$, tabernalis man. $\frac{1}{2}$, hor. 4, inq. 5, ov. 10, pastor 1.

Parochia Lutomie.

Lutomie. Sors nob. Alberti Byłęcki man. 4, hor. 4, inq. 1, pisc. 1.
Sors nob. Mathiae Boboliecki man. 4, hor. 3, inq. 2; taber-
nalis man. $\frac{1}{2}$.

Kaczlino, m. d. Jacobi Rokossowski man. 3, hor. 6, ov. 30, pastor,
modicus tabernalis ager.

Lutomie małe ⁴⁾, nob. Stanislai Kłodzinski man. 9, hor. 5, inq. 4,
ov. 10, pastor, sarctor.

Grobia ⁵⁾, m. d. Jacobi Rokossowski man. 4, hor. 1, inq. 1, man. $\frac{1}{2}$.

Parochia Lutolek wodny ⁶⁾.

Parochia Langfuld ⁷⁾.

Langfuld, arcis Międzyrzecensis man. $12\frac{1}{2}$, hor. 13 gr. 6, hor. 8
gr. 4, inq. 3, ov. 90, artif. 1, pastor. 3.

¹⁾ Lussowo. ²⁾ Nie ma. ³⁾ Łęszcze major. ⁴⁾ Par. Lechnyno. ⁵⁾ Do
par. Lechnyno. ⁶⁾ Nie ma w r. 1508 oraz 1581 r. ⁷⁾ Par. Langful.

Parochia Łagowiec.

Łagowiec, nob. Andr. Krzicki man. 11, hor. 20, hor. 1 liber, inq. 2 gr. 8, inq. 15 gr. 2, col. 2, art. 2, ov. 30, faber 1; inq. 2 gr. 2, ov. 20, pas. 2.

Parochia Lubosz.

Lubosz, nob. Joannis Strzeliecki man. 10, hor. 5, col. 1, des. 2, faber 1; tabernalis des. 1.

Charzewo, nob. Joannis Strzeliecki man. 4 $\frac{1}{2}$, hor. 1, des. 3, ov. 30, pastor.

Chudopsice, nob. Joannis Strzeliecki man. 4, hor. 1, des. 2 $\frac{1}{2}$, ov. 10, pastor.

Parochia Ludomie.

Ludomie, m. d. Janusii Grudzinski man. 6 $\frac{1}{2}$, hor. 4, faber.

Gorzewo, gen. d. Gasparis Gorzewski man. 20 $\frac{1}{2}$, hor. 8; modicus tabernalis ager gr. 6.

Dąmbrowka, mag. d. Janusii Grudziński man. 5, hor. 1.

Sierakowo, mag. d. Petri Czarnkowski man. 5, hor. 5.

Drzonek.

Parochia Lechnino.

Lechnino, rndi d. episcopi Posnaniensis man. 6, hor. 2, sarctor 1, scultetialis man. 1, tabernalis ager gr. 12.

Parochia Miechorzewo.

Rudniki, mag. d. Joannis de Bnin Opalienski man. 8, hor. 12, inq. 3, modicus ager tabern. man. 1.

Kuslino ¹⁾, nob. Joannis Strzezmiński man. 10 $\frac{1}{2}$, hor. 6 gr. 6, 2 gr. 4, col. 1, figuli 2; taber man. $\frac{1}{4}$.

Parochia Miedzichod.

Wielawieś, mag. d. Zophiae a Ostrorog Międzyrzecka man. 8, hor. 3, inq. 2, ov. 25, pastor; taber. man. $\frac{1}{4}$.

Radgosc ²⁾, ov. 40, pastor.

Miechoczino, quartae man. 3, hor. 3, inq. 3, piscat. 7; tabernalis man. $\frac{1}{4}$.

Dzięcielino, deserta.

¹⁾ Nie ma. ²⁾ Nie ma.

Parochia Miedzirzec.

Święti Wocziech, rndi d. episcopi Posnaniensis man. 6 $\frac{1}{2}$, hor. 8 liberi
hor. 2, inq. 6.

Bobowieczko, nob. Georgii Nadelvicz Kręski man. 4, hor. 9 gr. 6,
inq. 2 gr. 8, faber; agri $\frac{1}{4}$, hor. 1 gr. 4, inq. 1 gr. 2, ov. 80,
pastor.

Żołwin, mag. d. capitanei Miedzyrzecensis man. 6, hor. 4, inq. 3,
artif. 1, ov. 30, pastor.

Parochia Mieczewo.

Dobiertki. Sors nob. Mathiae Baranowski man. 2 $\frac{1}{2}$, des. $\frac{1}{4}$, scult.
man. $\frac{1}{2}$.

Sors nob. Andreae Baranowski man. 2 $\frac{1}{2}$, hor. 1.

Parochia Nietoperek.

Nietoperek, mag. d. capitanei Miedzyrzecensis man. 6, hor. 3, inq.
1 gr. 8, inq. 4 gr. 2, artifex 1, pastor 1, ab ovibus 60.

Parochia Nieproszewo.

Nieproszewo, mag. d. castellani Posnaniensis man. 5, hor. 1, pisca-
tores 2, modicus tabernalis ager.

Więczkowice. Sors nob. Annae Więczkowska man. 1, hor. 4, taber.
man. $\frac{1}{4}$.

Sors nob. Stanisłai Więczkowski man. 2, hor. 4, inq. 1.

Sors nob. gen. d. Jacobi Niegoliewski man. 5, hor. 3, col. 1.

Sors nob. Fabiani Więczkowski man. 3 na pan orzą.

Czieslie (w r. 1581 sortes M. Szczutowski, m. d. Petri Tomicki).

Skrzynki, rnd. capituli Posnaniensis man. 6, agri man. $\frac{1}{4}$.

Othusz, g. d. Jacobi Niegoliewski et Lucae Otuski man. 12, hor. 5,
col. 2, des. 3.

Grodzisko. Sortes nob. Joannis Rosnowski et Vencesłai Stanisłai-
que Grodzickich hor. 4, inq. 1, des. $\frac{1}{2}$.

Dzegowo ¹⁾, rndi d. Hieronimi Powodowski man. 8, inq. 1.

Brzoza, m. d. castellani Posnaniensis man. 7 $\frac{1}{2}$, hor. 2, inq. 1, col. 1,
ov. 60, pastor 1; taber. man. $\frac{1}{4}$.

¹⁾ Dziegowo.

Radwankowo ¹⁾.

Parochia Ocieszino.

Ocieszino, nob. d. Andreae Obiezierski man. $\frac{5}{2}$, hor. 1, inq. 3.

Parochia Ostrorog.

Piaskowo, praedium.

Wielim ²⁾, g. d. Joachimi Bukowiecki man. 15, hor. 2, inq. 2 gr. 8,
2 gr. 2; modicus tabernalis ager.

Dobrujewo, nob. Joachimi Bukowiecki hor. 10, col. 2, ov. 48, past. 1.

Rudki. Sors nob. Martini Młodawski man. 3, hor. 2, inq. 2.

Sors Joannis Krzyszkowski man. 2, hor. 4.

Kluczewo, nob. Mathiae Proski man. 12, hor. 3, inq. 1, des. 1; taber-
nalis man. $\frac{1}{4}$.

Bienino, nob. Stanislai Rusinowski man. 13, hor. 3; taber. man. $\frac{1}{4}$,

Oporowo. Sortes n. Oporowskich man. 4, hor. 6, inq. 1, des. 1;
agri man. $\frac{1}{4}$.

Bobolczino ³⁾, nob. Gasparis Boboliecki man. 5, hor. 5, inq. 1.

Parochia Obrzicko.

Obrzicko, mag. d. Nicolai Tomicki hor. 11, inq. 3.

Obrowo, mag. d. Nicolai Tomicki man. 6, hor. 3 gr. 4, 1 gr. 6, inq. 1.

Kozmino, m. d. Nicolai Tomicki man. 12, hor. 3, inq. 4, col. 1; ta-
ber. man. $\frac{1}{2}$.

Kobelniki, nob. Andreae, Nicolai et Jacobi Kobelnickich man. $\frac{10}{2}$,
hor. 4, inq. 3, faber 1, pellio, taber. man. $\frac{1}{4}$.

Parochia Oborniki.

Starawieś ⁴⁾. Sors nob. d. Alberti Radecki hor. 6, inq. 1.

Sors nob. Mathiae Niezuchowski hor. 2.

Molendinum Novum.

Molendinum Woithowski.

Uszczikowo. Sors nob. Alberti Radecki man. $\frac{1}{2}$.

Sors nob. Mathiae Niezuchowski man. 7, inq. 3.

¹⁾ Wianckowice minor, deserta. ²⁾ Wielenie. ³⁾ Szczepankowo.
⁴⁾ Nowawieś.

Dambrowka. Sors nob. Alberti Radecki man. $\frac{2}{2}$.

Sors oppidi Oborniki man. 2, des. 2; taber. man. $\frac{1}{4}$.

Chowanowo. Sors nob. Alberti Radecki man. $\frac{3}{2}$.

Sors nob. Mathiae Niezuchowski man. $\frac{1}{2}$.

Bogdanowo. Sors nob. Alberti Radecki man. $\frac{1}{2}$.

Sors nob. Mathiae Niezuchowski man. $\frac{1}{2}$, hor. 2, col. 2, col. 1.

Chowanowo minus, nob. Alberti Radecki, molendinum.

Słomowo.

Parochia S. Spiritus 1).

Gołaszino, nob. d. Gołaska man. $\frac{5}{2}$, hor. 3, col. 1.

Gołębowo.

Parochia Othorowo.

Othorowo. Sors nob. d. Andreae Skrzidlewski man. $2\frac{1}{2}$, hor. 4,
inq. 2, sarctor 1.

Sors nob. d. Stanislai Łozinski hor. 2, des. 1, faber 1.

Sors n. d. Seraphini Kachlinski man. 1, hor. 2.

Sors nob. d. Jacobi Buszewski man. 4, hor. 2.

Brodziszewo. Sors n. Joannis Swidwa man. 6; scult. man. 2.

Sors m. d. Jacobi Rokossowski man. 4.

Lipnica. Sors nob. Melchioris Jaskoliecki man. 3, hor. 4, inq.
2; taber. man. $\frac{1}{2}$.

Sors nob. Alberti Lipnicki man. $3\frac{1}{2}$, hor. 1.

Kozle, mag. d. Gasparis Potulicki man. $\frac{10}{2}$, hor. 4, agri man. $\frac{1}{4}$.

Luboszina, m. d. Gasparis Potulicki man. $\frac{8}{2}$, hor. 4, tabern. m. $\frac{1}{4}$.

Przistanki, nob. d. Francisci Przistanowski hor. 2.

Przestkowice 2), mag. d. Gasparis Potulicki man. $\frac{10}{2}$, hor. 4; agri
man. $\frac{1}{4}$.

Buszewko, nob. Joannis Chełmski et Andreae Jadamczewski man.
 $\frac{1}{2}$, hor. 5, modicus ager taber., ov. 24, pastor 1.

Buszewo, nob. Jacobi Buszewski man. $\frac{1}{2}$, hor. 5, man. $\frac{1}{2}$ tab.,
oves 25, pastor 1.

Parochia Obiezierze.

Obiezierze, nob. d. Andreae Obiezierski man. $\frac{13}{2}$, hor. 4, col. 1,
sarctor 1, modicus ager tabernalis 2 gr.

1) Par. S. Spiritus ante Oborniki. 2) W r. 1508 Krzestkowice.

Wargowo. Sors n. Alberti Lubomiski hor. 2; agri m. $\frac{3}{4}$.

Sors n. d. Andreae Obieziński man. $\frac{1}{2}$, inq. 1.

Żukowo, mag. d. Adami Czarnkowski man. 6, inq. 3, sarctor 1; taber. man. $\frac{1}{2}$.

Gorka.

Śliepuchowo, m. d. Adami Czarnkowski hor. 4, inq. 2, col. 1.

Kowalewo, n. d. Andreae Obieziński man. $\frac{3}{2}$, hor. 4, inq. 1.

Niemieczkowo, n. Bartholomaei Niemieczkowski man. $\frac{5}{2}$, hor. 4; modicus ager taber. (gr. 4).

Chrostowo, m. d. Adami Czarnkowski man. $\frac{6}{2}\frac{1}{4}$, hor. 3, col. 1; taber. man. $\frac{1}{2}$.

Nieczajna, n. d. Andreae Sobocki man. 3, hor. 4, taber. m. $\frac{1}{8}$.

Parochia Owieńska.

Owieńska Monialium, hor. 3. piscator 1; scult. man. $\frac{1}{2}$.

Bolechowo majus. Monialium de Owieńska man. $\frac{6}{2}$, hor. 4; scult. man. 2.

Bolechowo minus. Monialium de Owieńska man. $2\frac{1}{2}$; scult. man. 1.

Przeciwięc.

Miekowo ¹⁾. Monialium de Owieńska man. 2, hor. 1.

Raduiewo. Monialium de Owieńska man. $3\frac{1}{2}$.

Parochia Pierzchno.

Runowa.

Szczedrzikowo ²⁾.

Dachowa. Sors n. Alberti Dachowski man. 2, hor. 3, des. $\frac{1}{2}$; agri man. $\frac{1}{4}$.

Sors n. Stanisłai Dachowski man. $1\frac{1}{2}$, hor. 4, inq. 1.

Parochia Połajewo.

Połajewo ³⁾, m. d. Petri Czarnkowski man. 10, hor. 13, sarctor 1. tab. man. $\frac{1}{2}$.

Przibichowo ⁴⁾, m. d. Petri Czarnkowski man. 2, hor. 1.

Sors n. Alberti Urbanowski hor. 1; agri man. $\frac{3}{4}$.

¹⁾ Mijkowo. ²⁾ Nie masz. ³⁾ Par. Polanewo. ⁴⁾ Nie masz.

Chrosnino ¹⁾, mag. d. Petri Czarnkowski man. 6, hor. 6 gr. 4, sarc. 1;
tab. man. $\frac{1}{2}$, hor. 3 gr. 6, sutor 1.
Chrosninko ²⁾, m. d. Petri Czarnkowski man. 4, hor. 2; tab.
man. $\frac{1}{2}$.

Parochia Parkowo.

Parkowo, n. d. Annae Grudzinska man. 5, hor. 4.

Parochia Psarskie.

Psarskie, m. d. palatini Plocensis man. 8, hor. 3, sarctor; tab.
man. $\frac{2}{4}$, faber 1.
Gnuszino. Sors n. Dorotheae Gorzinska man. 4, hor. 4, inq. 1, ov.
30, pastor, architector 1.
Sors n. Joannis Łowęcki man. 4, hor. 3, inq. 1; tab. man. $\frac{1}{4}$.
Białokosz ³⁾. Monialium S. Catherinae Posnanien. man. 11, hor. 4,
inq. 1, des. 1; tab. man. $\frac{1}{2}$.
Orle minus, n. Joannis Rataiski man. $\frac{5}{2}$, des. $\frac{8}{2}$; tab. m. $\frac{1}{4}$ ⁴⁾.

Parochia Przetoczno.

Przetoczno. Sors n. d. Hedvigis Przetocka man. $\frac{6}{2}$, hor. 6, inq. 2
gr. 8, ov. 60, pastor; tab man. $\frac{1}{4}$, inq. 14 gr. 2, sarctor.
Sors n. d. Stanisłai Przetocki man. $\frac{2}{2}$, hor. 3.
Sors n. d. Joannis Kręski man. $1\frac{1}{2}$, hor. 5, inq. 4, col. 1, faber;
tab. man. $\frac{1}{4}$, ov. 30, pastor, alter pastor 70 oves.
Sors n. d. Abraami Kręski man. 3, hor. 2 gr. 6, hor. 4 gr. 4,
1 gr. 6, inq. 4, artif. 2; tab. man. $\frac{1}{4}$, ov. 75, pastor.
Herndorf ⁵⁾, n. d. Herstopkich man. 10, hor. 10, col. 1, faber;
tab. man. $\frac{1}{2}$, ov. 80, pastor.
Goray. Sors n. d. Lucae Chraplewski man. $\frac{3}{2}$, hor. 4, inq. 1, col.
1, ov. 15, pastor.
Sors n. d. Dymitri Grochowski man. $\frac{3}{2}$, hor. 2 g. 4, 1 g. 6,
ov. 35, pastor.
Strich, man. 9, hor. 3, inq. 4, ov. 35, pastor.

¹⁾ Chrosnino. ²⁾ Nie masz. ³⁾ Białakoszcz. ⁴⁾ Buszewo maior. ⁵⁾ Herstop.

Krobielewo. Sors n. d. Lucae Chraplewski agri m. $\frac{1}{4}$, pisc.

Sors n. d. Hedvigis Przetocka hor. 3, inq. 2, piscat. 3; modicus ager piscatorum per gr. 6.

Sors n. d. Dimitri Grochowski hor. 17, inq. 1, piscat. 12; tabernatores 2.

Parochia Pieski.

Pieski, n. d. Joannis Herstopski man. 17, hor. 9, inq. 2, col. 3, textor 1, faber; ov. 40 pastor, ov. 10 pastor, ov. 30 pastor.

Parochia Paradysz.

Paradysz ¹⁾, rndi d. abbatis Paradisiensis hor. 8 gr. 6, 4 gr. 4, col. 1 ov. 120, pastor.

Parochia Pięta.

Tarnow ²⁾, n. d. Alberti Pęcherzewski man. $\frac{12}{2}$, hor. 5, inq. 1; rotifex.

Lubianka, mag. d. palatini Posnaniensis man. $\frac{31}{2}$, scult. man. 1, hor. 17; tab. man. $\frac{3}{2}$, artif. 6; hor. 5, artif. 1.

Mothilewo, m. d. palatini Posnaniensis man. $\frac{11}{2}$, hor. 1, inq. 1, art. 1; scultetialis man. 1.

Jastrowie alias Witunk, m. d. palatini Posnaniensis man. 40, hor. 12 liberi, inq. 51; scultetiales man. 2, hor. 6 gr. 4.

Stobno.

Parochia Pczew.

Zielemię, rndi d. episcopi Posnaniensis man. 3, inq. 2.

Stok, rndi d. episcopi Posnaniensis man. $6\frac{1}{2}$, hor. 4, inq. 2, faber 1.

Święchoczin, rndi d. episcopi Posnaniensis man. 7, hor. 2, inq. 3.

Stołun ³⁾, rndi d. episcopi Posnaniensis man. $8\frac{1}{2}$, hor. 8 gr. 6, inq. 6, faber 1; tab. man. $\frac{2}{2}$, hor. 3 gr. 4; scult m. 1.

Silna ⁴⁾, rndi d. episcopi Posnaniensis man. $7\frac{1}{2}$, inq. 8.

Sardz ⁵⁾, rndi d. episcopi Posnaniensis man. $4\frac{1}{2}$, hor. 4, inq. 1.

Kuligowo, rndi d. episcopi Posnaniensis man. 5, hor. 5, inq. 1; scultetialis m. 1; tab. m. $\frac{1}{2}$.

¹⁾ Brak tej parafii. ²⁾ R. 1507 nie masz tych wsi. ³⁾ Stołwy.

⁴⁾ Szydlna. ⁵⁾ Nie masz.

Łowin, rndi d. episcopi Posnaniensis man. 10, hor. 5, inq. 3, faber 1.
Trzebieszewo ¹⁾, rndi d. episcopi Posnaniensis man. 7, hor. 6, pisca-
tores 7, art. 2 ²⁾.

Parochia Policzko.

Policzko. Sors n. d. Zophiae Policka agri m. $\frac{1}{4}$, inq. 3, col. 1.
Sors n. d. Joannis Policki agri m. $\frac{1}{4}$, hor. 2, col. 1.
Sors n. Troilli Policki agri man. $\frac{2}{4}$, hor. 2, inq. 1, architec-
tor 1; ov. 50, pastor.
Janowo. Sors n. d. Annae Policka hor. 2, man. $\frac{4}{4}$.
Sors n. d. Joannis Policki hor. 1, inq. 2, m. $\frac{4}{4}$.

Parochia Pniewy.

Pniewy, n. d. Catherinae Przetocka man. 1 na pan orzą.
Linie, n. d. Andreae et Joannis Krzyszkowskich man. $\frac{4}{2}$, hor. 7,
modicus tab. gr. 12.
Zamorze, mag. d. Gasparis Potulicki man. 6.
Koninko, mag. d. Gasparis Potulicki man. 12, hor. 2, des. 2, tab.
man. $\frac{1}{4}$.
Konino, n. Dobrogosti Konisski et mag. d. Martini Lwowski man.
14, hor. 8, inq. 6, col. 2, des. 2, ov. 21, pastor 1, pistores 6;
tab. man. $\frac{3}{4}$, ov. 18, pastor 1.
Luboczesnica ³⁾.
Chełm, n. d. Melchioris Chełmski man. 12, hor. 6; tab m. $\frac{1}{2}$.

Parochia Qwilcz.

Qwilcz. Sortes n. d. Nicolai et Alberti Gnuszinskiach man. $\frac{5}{2}$, hor. 2.
Sortes n. d. Gasparis et Joannis Kwileckich man. $\frac{6}{2}$, hor. 2,
inq. 3, sarctor 1; modicus tab. gr. 6.
Orzeszkowo. Sortes n. d. Jacobi et Dobrogosti Kurnatowskich
man. $\frac{1}{2}$, hor. 6, col. 1.
Sors n. Hedvigis Kurnatowska hor. 2.
Rozbitek, n. Elisabeth Rozbicka man. $6\frac{1}{2}$, hor. 7, taber. m. $\frac{1}{4}$.
Wituchowo, n. d. Annae Bukowiecka man. $\frac{8}{2}$, hor. 5, inq. 1 gr. 8,
1 gr. 2, faber 1, idem m. $\frac{1}{4}$.

¹⁾ Nie masz. ²⁾ Goriczko nowe. ³⁾ Nie masz, lecz jest Riboczesnica.

Mielustowo. Sors n. d. Joannis Strzelecki m. $\frac{3}{2}$, hor. 2, des. $\frac{3}{2}$.

Sors n. d. Joannis Krziszkowski man. $\frac{5}{2}$, hor. 8, inq. 3, des. $\frac{5}{4}$.

Parochia Ricziwoł.

Skrzetusz major. Sors n. d. Jacobi Skrzetuski Redlich, agri m. $\frac{1}{4}$.

Sors n. d. Martini Czołta hor. 3, inq. 1; man. $\frac{4}{4}$.

Sors n. d. Joannis Wietrzich Skrzetuski agri man. $\frac{1}{4}$.

Sors n. d. Tomaszek Skrzetuski agri man. $\frac{1}{4}$.

Skrzetusz minor ¹⁾. Sors n. Thomae Bzdziel inq. 1, agri man. $\frac{1}{4}$.

Sors n. Alberti Breł agri $\frac{1}{4}$.

Sors n. Joannis Skrzetuski Skora inq. 2, rotif. 2; agri man. $\frac{1}{4}$.

Sortes n. d. Alberti, Stanisłai, Nicolai, Martini et Jacobi Skrzetuskich man. 1, hor. 3.

Krezoły ²⁾, mag. d. Petri Czarnkowski man. 5, hor. 2; scult. man. 1; taber. man. $\frac{1}{4}$.

Wisiziny, mag. d. Petri Czarnkowski man. 6, hor. 6, artif. 6.

Parochia Rogozno.

Parochia Rosznowo ³⁾.

Rosznowo. Sors n. d. Alberti Roznowski hor. 2.

Sors n. d. Venceslai Jabłkowski man. 11, hor. 2.

Sors n. d. Joannis Rosnowski man. $\frac{2}{2}$, hor. 5, ov. 15, pastor.

Sors n. d. Stanisłai Rosnowski man. 1, hor. 3.

Sors n. d. Laurentii Rosnowski man. 5, hor. 2.

Marlewy (w r. 1581 Marlewo).

Sierniki.

Studzieniec ⁴⁾, n. d. Mathiae Studzinski man. 5, hor. 4, faber 1.

Miedzylesie, oppidi Rogoznensis man. $3\frac{1}{2}$, scult. man. 2.

Brzekiniec ⁵⁾, mag. d. Christopheri Sokołowski man. 2, inq. 1 gr. 8, 1 gr. 2; scult. man. 3.

Garbatka, mag. d. Christopheri Sokołowski man. 6.

Owieczki, mag. d. Christopheri Sokołowski man. 10, hor. 2, sutor 1, curriflex 1.

Piącibudy ⁶⁾.

¹⁾ Nie ma. ²⁾ Kranzoli. ³⁾ Sama tylko parafia, a następne wsie do parafii Rogozno. ⁴⁾ Studziennice. ⁵⁾ Nie ma. ⁶⁾ Piącubukij.

Gosczielewo, mag. d. Christopheri Sokołowski man. 14, hor. 3.

Owcze głowy, mag. d. Christopheri Sokolnicki man. 6.

Minera Ferri.

Młyn Rudny, mag. d. Christopheri Sokołowski, rotac duae.

Huta.

Tarnowiec, mag. d. Christopheri Sokołowski man. 14, hor. 1, artif.
1, rotif. 1.

Grodna, mag. d. Janusii Grudzinski man. 5, hor. 1; modicus tab.

Wełma, mag. d. Janussi Krziwiński hor. 3.

Jardanowice, mag. d. Petri Czarnekowski man. 5, hor. 5, tab.
hor. 1.

Boruchowo ¹⁾, mag. d. Janusii Krziwiński man. $\frac{1}{2}$, hor. 3 g. 4, 1 g. 6.

Zawada, mag. d. Christopheri Sokołowski man. 8, inq. 1.

Ninino ²⁾. Sors n. d. Joannis Strusiński man. $\frac{1}{2}$, hor. 1.

Sors n. d. Andreae Rosnowski man. $\frac{1}{2}$, hor. 6.

Sors n. d. Alberti Zebrzydowski hor. 3, des. $\frac{1}{2}$.

Sors n. d. Andreae Niniński Dela man. $\frac{1}{2}$, hor. 3.

Sors n. Anoreae Niniński Garnek man. $\frac{1}{2}$, hor. 4.

Sors n. d. Joannis Niniński Kulia man. $\frac{1}{2}$, hor. 1.

Tłukawy, mag. d. Christopheri Sokołowski man. 11, hor. 3 gr. 6,
3 gr. 4, rotifices 2

Żółędzino, n. d. Andreae Zbyszewski man. $\frac{2}{2}$, hor. 4.

Łaskowo ³⁾, n. d. Andreae Zbyszewski man. $\frac{5}{2}$, hor. 2.

Czieslie, mag. d. Christopheri Sokołowski, molend. 2. rotar.

Parochia Rogozieniec ⁴⁾.

Rogalinko, rndi capituli Posnaniensis man. $\frac{4}{2}$, hor. 2.

Rogalino. Sors n. Mathiae Baranowski man. $\frac{2}{2}$, hor. 2, pis-
cator 1.

Sors n. d. Andreae Baranowski man. $\frac{2}{2}$, hor. 1.

Świątniki, man. 6 ⁵⁾.

Parochia Rokitno.

Rokitno, rndi d. abbatis Bledzeviensis man. 14, hor. 12. inq. 7, arti-
fic. 2; ov. 50, pastor.

¹⁾ Borzuchowo. ²⁾ Niewino. ³⁾ Łaszczino. ⁴⁾ Par. Rogalinko. ⁵⁾ Dambne.

Kalsko, rndi d. abbatis Bledzeviensis man. 11 $\frac{1}{2}$, hor. 15, inq. 5 gr. 2, inq. 3 gr. 8, faber 1, ov. 89, pastor 1.

Twierdzielewo, rndi d. abbatis Bledzeviensis man. 6 $\frac{1}{2}$, hor. 6, faber 1, ov. 20, pastor 1.

Lubiekowo, n. d. Joannis Strzeżmiński man. 22 $\frac{1}{2}$, hor. 11, inq. 8, col. 1, faber 1; tab. man. 1, ov. 40, past.; ov. 60, pastor.

Parochia Radzim.

Radzim, mag. d. Adami Czarnkowski piscat. 2; molend. man. $\frac{1}{2}$.

Troskotowo ¹⁾, monialium de Owienka man. 10 $\frac{1}{2}$, hor. 3 gr. 6, 1 gr. 4, sarctor 1.

Maniewo, mag. d. Adami Czarnkowski man. 6, hor. 3, scult. man. 1; tab. man. $\frac{1}{4}$.

Parochia Szamotuły.

Szamotuły, mag. d. Jacobi Rokossowski man. 2 $\frac{1}{2}$, hor. 2, des. 2 $\frac{1}{2}$.

Nowawieś, mag. d. Joannis Swidwa man. 6, inq. 1; scult. manus 1 $\frac{1}{2}$.

Sors mag. d. Jacobi Rokossowski man. 3, hor. 2, inq. 1, des. 4 $\frac{1}{2}$; scult. man. 3.

Kąszinowo ²⁾. Sors n. Hieremiae Kąszinowski man. 3 $\frac{1}{2}$, hor. 4, inq. 2.

Sors n. Jacobi Kąszinowski man. 3 $\frac{1}{2}$, hor. 4, tab. man. $\frac{1}{4}$.

Kępa. Sors n. d. Valentini Redkowski man. 2, hor. 2 gr. 6, 1 gr. 4.

Sors n. d. Timotheaei Lipczyński man. 2, na pan orzą.

Sors n. d. Jacobi Rokosowski man. 3, inq. 1, des. 1 $\frac{1}{4}$.

Baworowo majus, mag. d. Joannis Koniecki man. 10.

Baworowo minus. Sors n. d. Melchioris Kąszinowski agri man. $\frac{1}{8}$, hor. 2, col. 1.

Popowo majus, g. d. Joannis Broniewski man. 13 cum scult., inq. 5, des. 2; sarct. 1; tab. man. gr. 4.

Popowko minus, g. d. Joannis Broniewski hor. 2, col. 3.

Gąszawy ³⁾, mag. d. Jacobi Rokossowski hor. 2, col. 1.

¹⁾ Może raczej dzisiejsze Truskolowo. ²⁾ Chanszinowo. ³⁾ Gassawy alodium.

- Gałowo.** Sors mag. d. Joannis Swidwa man. 4, hor. 5, inq. 3, col. 1;
modicus tab. ager.
Sors mag. d. Jacobi Rokossowski man. 5, inq. 1 gr. 8, inq. gr.
2, deser. 4; modicus ager tab.
- Jastrowie.** Sors mag. d. Joannis Swidwa man. 10, des. 1; scult.
man. 2; tab. mod. ager gr. 12.
Sors mag. d. Jacobi Rokossowski man. 6, inq. 1 gr. 8, 1 gr. 2,
deser. 2.
- Szczepankowo.** Sors n. Lucae Bobrownicki man. 3, hor. 1, inq. 1.
Sors n. d. Martini Bobrownicki man. 5, inq. 1.
- Smiełowo,** g. d. Joannis Swidwa man. 17, hor. 1.
- Szczuczino.** Sors m. d. Joannis Swidwa man. 10, inq. 1, des. m. 1.
Sors mag. d. Jacobi Rokossowski man. 5, hor. 2, inq. 2; advo-
catiae hor. 4.
- Gay.** Sors mag. d. Joannis Swidwa man. 5, hor. 4, des. 1; scult.
man. 1; modicus ager taber.
Sors n. d. Lucae Bobrownicki man. 2.
Sors mag. d. Jacobi Rokossowski man. 9, inq. 1.

Parochia Szamotuły ¹⁾.

- Molendinum Grabowy,** m. d. Jacobi Rokossowski 4 rotarum.
- Molendinum Mędzikowski,** m. d. Jacobi Rokossowski 2 rotae.
- Ossowo,** n. d. Christopheri Niemieczkowski man. 8, hor. 2, inq. 2,
des. 1; agri man. $\frac{1}{8}$.
Sors n. d. Bartholomaei Niemieczkowski man. 3, inq. 1.
- Wielzino.** Sors n. d. Christopheri Niemieczkowski hor. 2.
Sors n. d. Bartholomaei Niemieczkowski hor. 2, col. 2; tab.
man. $\frac{1}{8}$
- Siczino ²⁾,** g. d. Nicolai Łączki man. 2, hor. 1, inq. 1, des. 4.
- Piotrkowo,** g. d. Joannis Broniewski man. $\frac{4}{2}$, des. $\frac{4}{2}$, scult.
man. $1\frac{1}{2}$.

Parochia Stobnica.

- Molend. Kaszuba.**
Molend. Gorny.

¹⁾ Szamotuły antiquum. ²⁾ Szczicino i Szczuczino.

Branczewo. Sors n. d. Sebastiani Dzierżanowski man. $\frac{3}{2}$, des. $\frac{2}{2}$,
agri man. $\frac{1}{4}$.

Sors n. d. Annae Wieczkowska hor. 3.

Jariszewo, g. d. Joannis Broniewski man. $\frac{6}{2}$.

Podlesie, n. d. Sebastiani Dzierżanowski man. $\frac{10}{2}$, hor. 6, inq. 1,
des. 1, scult. man. 1.

Parochia Siekierki.

Siekierki. Sors n. d. Helenae Łowęczka man. $\frac{5}{2}$, hor. 2, inq. 2.

Sors n. d. Martini Koniński man. $\frac{2}{2}$.

Siekierki minus, g. d. Martini Koniński man. $\frac{6}{2}$, hor. 5.

Rawice ¹⁾, mag. d. Adami Czarnecki man. $1\frac{1}{4}$.

Sułowo ²⁾.

Parochia Sławie.

Sławie. Sors mag. d. Annae Sławowska man. 5, hor. 3, inq. 4; mo-
dicus ager taber.

Sors n. d. Alberti Sławowski man. $\frac{9}{2}$, hor. 4, inq. 1.

Szczepankowo, n. d. Benedicti Sławowski man. 5, hor. 2, inq. 1.

Krzesinki, mag. d. Adami Czarnecki man. $2\frac{1}{4}$, inq. 2.

Garby, n. d. Leonardi Modrzewski man. 6, hor. 3, linitextor 1,
modicus ager taber., architector 1.

Kobelie Polie, mag. d. Annae Miedzyrzecka man. $\frac{10}{2}$, inq. 5.

Parochia Słupia.

Słupia ³⁾, rudi d. episcopi Posnaniensis man. 4, hor. 1, inq. 2, des. 5,
scult. man. 4.

Supowice, n. d. Joannis Strikowski man. $\frac{9}{2}$, des. 1.

Jeziorki. Sors n. d. Petri Strzepiński man. $\frac{2}{2}$, hor. 3, col. 1.

Sors n. d. Martini Jeziorkowski man. $\frac{1}{2}$.

Sors n. d. Joannis Jeziorkowski man. $\frac{3}{2}$, hor. 2, inq. 2, col. 1.

Zębsko, Universitatis Jesuitarum collegii Posnaniensis man. 13, inq.
1 gr. 8, 1 gr. 2, des. 2 gr. 10, 1 gr. 5; gr. 15 man. $\frac{1}{2}$; taber.
man. $\frac{1}{4}$, hor. 1 gr. 6; taber. ager gr. 4, hor. 3 gr. 4.

Januszewice. Collegii societatis Jesuitarum Posnaniensis man. 9,
inq. 6, des. 7, sarct. 1.

¹⁾ Rawowice. ²⁾ Sułowo deserta. ³⁾ Słup episcopi.

Parochia Skoki.

Potrzanowo ¹⁾, n. d. Joannis Zbyszewski man. $\frac{12}{2}$, hor. 5, art. 2.
Włokna, n. d. Joannis Zbyszewski des. 3.

Parochia Szłomowo.

Szłomowo, n. d. Andreae Sobocki man. $\frac{2}{2}$, hor. 1.
Sors n. d. Georgii Zilicki man. $\frac{2}{2}$, hor. 3.
Boguniewo. Sors n. d. Annae Łowęcka man. 3, hor. 4, des. $1\frac{1}{4}$.
Sczitno.
Nienawisz (w r. 1581. Georgii Woinowski hor. 4).
Zalesie.

Parochia Szłopanowo.

Szłopanowo. Sortes n. d. Kobelnickich man. 2, hor. 3, stricharz;
modicus ager taber.
Sors n. d. Adami Szłopanowski man. $\frac{4}{2}$, hor. 4; modicus ager
taber.
Ordzino, n. d. Mathiae Ordziński man. 15, hor. 8, inq. 2, inq. 1.

Parochia Sierakow.

Sierakow, mag. d. Jacobi Rokossowski 2 molendina 2 rotae, agri
man. $\frac{1}{4}$, folusz 1.
Gora, mag. d. Jacobi Rokossowski man. 12, hor. 1.
Srzem majus, n. d. Mathiae Szremski man. $\frac{5}{2}$, hor. 2, inq. 2, ov. 5,
pastor.
Srzem minus.
Chalino, n. d. Mathiae Szremski hor. 1, col. 1.
Kurnatowice ²⁾. Sors n. d. Stanislai Kurnatowski man. $\frac{2}{2}$, hor. 2,
inq. 3, inq. 2.
Sors n. d. Andreae Kurnatowski man. $\frac{2}{2}$, hor. 4, ov. 15, pa-
stor 1.
Dębrzno. Sors n. d. Stanislai Prusimski man. $\frac{3}{2}$.
Sors n. d. Joannis Prusimski man. $\frac{3}{2}$.
Zatom antiqua, m. d. Jacobi Rokossowski man. $\frac{8}{2}$, des. $\frac{1}{2}$.

¹⁾ Potrzonowo. ²⁾ Kurnatowice.

Zatommoua, m. d. Jacobi Rokossowski man. 1, hor. 4, inq. 1, man. $\frac{6}{2}$.

Kłosowice, mag. d. Jacobi Rokossowski hor. 4.

Charzępowo ¹⁾, mag. d. Jacobi Rokossowski man. 1, hor. 1, inq. 1,
ov. 20, pastor; man. $\frac{8}{2}$.

Tuchole, mag. d. Jacobi Rokossowski man. 1, hor. 2, inq. 1, des. $\frac{1}{2}$,
man. $\frac{8}{2}$.

Jaroszewo, mag. d. Jacobi Rokossowski man. 8, hor. 2, des. 1.

Bukowiec, mag. d. Jac. Rokossowski man. 1, hor. 1, des. $\frac{1}{2}$, man. $\frac{4}{2}$.

Parochia Staridwor.

Staridwor, rudi d. abbatis Paradisiensis man. 16, hor. 15, inq. 3
gr. 8, 12 gr. 2, artif. 3.

Parochia Squirzina.

Murzinowo, regalis ad arcem Międzyrzecensem hor. 14, inq. 4, piscat. 16; ov. 125, pastor 1.

Swinary ²⁾, scult. man. 1, hor. 7, inq. 2, piscat. 10; agri man. $\frac{10}{4}$, art. 1.

Dłusko, n. d. Joannis et Lucae Herstopskich agri $\frac{2}{4}$, hor. 5, piscat. 8.

Molend. Oberski ³⁾.

Parochia Skorzewo.

Skorzewo, n. d. Sebast. Dąmbrowski man. $4\frac{1}{2}$, hor. 4, inq. 3, des. 1, faber 1, sarct. 1.

Skorzewo minus. Sors n. d. Sebastiani Dąmbrowski man. $1\frac{1}{2}$, inq. 1.

Sors n. d. Laurentii et Joannis Skorzewski man. $\frac{1}{2}$, hor. 2, colon. 1.

Ławica.

Dąmbrowka, n. d. Andreae Dąmbrowski man. 3, hor. 3, inq. 1, architect. 1.

Dąmbrowa, n. d. Sebastiani Dąmbrowski man. 12, hor. 3, inq. 1, domini man. 1.

1) Chorzampowo. 2) Swinarwy. 3) Trzebieszewko.

Pałędzie, n. d. Andreae Dąmbrowski man. 4, hor. 4, sarctor 1;
taber. ager, faber 1.

Sobiesiernie nob. d. Joannis Piotrowski man. 5, hor. 1.

Parochia Swarzędz.

Swarzędz, mag. d. castellani Miedzyrzecensis man. $2\frac{1}{2}$, hor. 3, ov.
30, pastor 1.

Kruszczino, mag. d. castellani Miedzyrzecensis man. $3\frac{1}{2}$, inq. 4.

Gotartowo, rndi d. Joannis Powodowski man. $\frac{3}{2}$, hor. 3; agri
man. $\frac{1}{4}$.

Pęczkowo, rndi d. Joannis Powodowski man. $\frac{8}{2}$.

Żalasowo, mag. d. castellani Miedzyrzecensis man. $4\frac{1}{2}$, hor. 2, ov.
30, pastor.

Jasienie, mag. d. castellani Miedzyrzecensis man. 7.

Łowęczino. Sortes n. d. Łoweckich man. 4, hor. 3, inq. 2.

Sors n. d. Christopheri Żbicki man. 1, hor. 1.

Steszew ¹⁾.

Dębno majus.

Dębno minus. Sors n. d. Zophiae Dębińska man. $\frac{1}{2}$, hor. 2, des. $\frac{1}{2}$.

Sors n. d. Stanislai Brodzki hor. 1, des. 1.

Krapiewo. Sors n. d. Silvestri Dębowski man. $\frac{4}{2}$, hor. 2, col. 1.

Sors n. d. Lucae Gołtowski man. $\frac{5}{2}$, hor. 2.

Witowie ²⁾, n. d. Lucae Gołtowski hor. 2, col. 1, ov. 30, pastor 1.

Parochia Sobota ³⁾.

Sobota, nob. d. Annae z Kiekrza Sobocka man. $\frac{6}{2}$, hor. 7, artif. 2;
taber. ager.

Gołwiczewo ⁴⁾, n. d. Annae Sobocka man. $3\frac{1}{2}$, hor. 4.

Żłotkowo, n. d. Annae Sobocka man. $\frac{4}{2}$.

Bitkowo, n. d. Stanislai Wielziński man. $4\frac{1}{4}$, hor. 2.

Pawłowice, n. d. Alberti Wiszłowski man. $\frac{6}{2}$, hor. 3, inq. 2, col. 1.

¹⁾ Par. Stęszewo oppidum. ²⁾ Nie ma. ³⁾ Strzelino. ⁴⁾ Golenczewo.

Parochia Tarnowo.

Tarnowo, rndi d. episcopi Posnaniensis man. 12, hor. 3, inq. 11, art. 3; taber. ager $\frac{3}{8}$.

Kokoszczino, rndi capit. Posnan. man. 7, hor. 1, inq. 2, agri man. $\frac{1}{4}$.

Gora, n. Joannis Węgierski man. 4, hor. 3, inq. 1.

Parochia Tulcze.

Tulcze, mag. d. pal. Posn. man. 10, hor. 1; taber. man. $\frac{1}{4}$.

Sinowice ¹⁾. Sors n. d. Mathiae Płaczkowski hor. 2.

Sors n. d. Annae Gądkowska hor. 1.

Szewce, rndi d. Joannis Powodowski man. $\frac{6}{2}$.

Gowarzewo. Sors n. d. Joannis et Hieronimi Gowarzewskich hor. 2, inq. 3; agri man. $\frac{3}{4}$.

Sors n. d. Mathiae Płaczkowski man. $\frac{3}{2}$, hor. 1.

Sors n. d. Joannis Widzierzewski man. 1, hor. 1.

Sors n. d. Petri Bartoszewski man. $\frac{1}{2}$, inq. 2.

Tanieborze, rndi d. Joannis Powodowski man. $\frac{8}{2}$.

Podanino.

Bilino. Sors n. d. Nicolai Obiezierski man. $\frac{1}{2}$, hor. 1.

Sors n. d. Piotrusza Bilińska man. $\frac{4}{2}$, hor. 2.

Komorniki.

Krzężewniki. Sors n. d. Sandivogii Szczytnicki man. $\frac{9}{4}$.

Sors n. d. Alberti Pęchorzewski man. 4, agri man. $\frac{1}{4}$.

Srzodka, rndi capit. Posnan. man. 9, hor. 2, hultaj 1, scult. man. 3.

Robakowo, mag. d. palatini Posnaniensis man. 8, des. 2, sarct. 1.

Żerniki, n. d. Stanislai Spławski man. 6, hor. 3, des. 2.

Gądk. Sors n. d. Mathiae Płaczkowski man. $\frac{1}{2}$.

Sors n. d. Dorotheae Gądkowska man. $3\frac{3}{4}$, hor. 2.

Parochia Templewo.

Templewo, arcis Miedzyrzecensis et contorum Lagoviensium man. $12\frac{1}{2}$, hor. 11 gr. 6, 5 gr. 4, inq. 6, art. 1, ov. 100, past. 3.

¹⁾ Silnowice.

Parochia Trzciel.

- Hamer Trzecielski ¹⁾, m. d. Mart. Lwowski art. 6, rotae 2, agri man. $\frac{1}{1}$.
Molend. Mitręga, mag. d. Martini Lwowski rotae 2, folusz, piła.
Jabłonka, mag. d. Martini Lwowski man. $\frac{14}{2}$, hor. 4, inq. 2, rotif. 1.
Ribojadi, mag. d. Martini Lwowski man. $\frac{17}{4}$, inq. 4 gr. 8, 1 gr. 2, piscat. 18.
Siercz, mag. d. Martini Lwowski man. $\frac{10}{2}$, hor. 11, inq. 4 gr. 8, 2 gr. 2, artif. 4; scult. man. 1, piscat. 18; tab. ager.
Molend. Hamrzisko, mag. d. Martini Lwowski rota 1, piła.

Parochia Tomice.

- Tomice, mag. d. Petri Tomicki man. $4\frac{1}{2}$, hor. 5, inq. 5, ov. 45, pastor; tab. man. $\frac{1}{4}$.
Miroslawice, mag. d. Petri Tomicki man. $4\frac{1}{2}$, inq. 2, piscat. 2; agri man. $\frac{1}{4}$.

Parochia Trzebaw.

- Trzebaw. Sors n. d. Joannis Marszewski man. $\frac{3}{2}$, hor. 5, col. 2.
Sors n. d. Joannis Cziswicki man. $\frac{3}{2}$, hor. 3, col. 1, piscat. 1, tab. ager.
Sowiniec ¹⁾. Sors n. d. Joannis Marszewski man. $\frac{2}{2}$.
Sors n. d. Joannis Ciszwicki man. $\frac{1}{2}$.
Molend. Niwka ²⁾.
Witowle minus ³⁾.
Jarosławice ⁴⁾, n. d. Hedvigis Kokalewska hor. 2, col. 1, agri man. $\frac{1}{4}$.

Parochia Uscie.

- Nowawieś, mag. d. palatini Posnaniensis man. $\frac{13}{2}$, hor. 2, art. 3, tab. man. $\frac{1}{2}$.
Chrostowo, mag. d. palatini Posnaniensis hor. 5.
Jabłonowo, n. d. Christopheri Jabłonowski man. $3\frac{1}{2}$, hor. 7, hor. 3, figulus et rotif. 1.

¹⁾ Nie ma. ²⁾ Nie ma. ³⁾ Deserta. ⁴⁾ Deserta.

Mierosławice ¹⁾, n. d. Christopheri Jabłonowski man. 6, hor. 2, 1,
rotifex et figulus 1, lanus 1.

Parochia Uchorowo.

Uchorowo, nob. d. Melchioris Raczkowski man. 4¹/₂, hor. 6.

Szimankowo, n. d. Melchioris Raczkowski man. 1.

Parochia Wierzęnica.

Wierzęnica, mag. d. palatini Plocensis man. 3, hor. 5, inq. 1 gr. 8,
2 gr. 4, des. ¹/₄.

Kobelnica, mag. d. palatini Plocensis man. 2, des. ³/₂, man. ¹/₂.

Barczino ²⁾, dni Thomae Copicy man. ¹/₂, hor. 1, des. ¹/₂.

Kurzęczino ³⁾, monialium de Owieska man. ⁵/₂, hor. 1; scult. man.
1; tab. man. ¹/₂.

Dębogóra ⁴⁾, monialium de Owieska man. ⁵/₂; tab. man. ¹/₈.

Wierzeniczka ⁵⁾, monialium de Owieska man. ¹/₂, hor. 2.

Parochia Wierzbno.

Wierzbno, n. d. Christopheri Wierzbński man. ⁹/₂, hor. 4, inq. 1,
faber 1; scult. man. ¹/₂, ab aratro sam pan orze.

Sors n. d. Andreae Wierzbński man. ⁴/₂, hor. 6 per 4, 1 gr. 6,
inq. 1; tab. man. ¹/₂.

Gorzicko ⁶⁾. Sors n. d. Stanislai Gorzicki man. 4, hor. 2, ov. 15, pa-
stor; tab. man. ¹/₂.

Sors n. d. Joannis Gorzicki man. 4, hor. 4, ov. 25, pastor.

Parochia Wiszanowo.

Wiszanowo, rndi d. abbatis Paradisiensis man. 11¹/₂, hor. 4, inq. 1
gr. 8, 4 gr. 2, faber.

Parochia Wisoczka.

Wisoczka ⁷⁾, rndi d. abbatis Paradisiensis man. 22, hor. 7 gr. 4, 1 gr.
6, inq. 1, col. 1, fab. 1.

1) Miroslaw, Nietaskowo. 2) Brachcino. 3) Nie ma. 4) Nie ma. 5) Nie
ma. 6) Gorzicko stare Brzezno. 7) Nie ma.

Parochia Witomist.

- Witomist**, mag. d. Martini Lwowski man. $13/3$, hor. 4, inq. 4, des. $1/4$.
Molend. Bobrowka, mag. d. Martini Lwowski agri man. $1/4$.
Molend. Sampilny, mag. d. Martini Lwowski tab. man. $1/4$.
Tomisl, mag. d. Martini Lwowski man. $10/2$, hor. 12, inq. 6 per 2,
2 per 8, rotif. 3; tab. man. $1/4$; modicus tab. ager.
Roza, mag. d. Martini Lwowski man. $8/2$, hor. 4, inq. 5, des. $2/2$, ro-
tif. 1; tab. man. $1/2$; scult. man. 1.
Santop, mag. d. Martini Lwowski man. $9/2$, hor. 1, inq. 1, des. $4/2$,
scult. man. 1, tab. man. $1/2$.
Wąszowo ¹⁾, g. d. Jacobi Niegoliewski man. 24, hor. 4, inq. 4 per 8,
2 per 2, faber; taber. man. $3/2$, ov. 15 pastor.

Parochia Wilczina.

- Wilczina**, rndi d. episcopi Posnaniensis man. 4, hor. 4, inq. 2, des. 2.
Scult. n. d. Thomae Unkowski hor. 2, col. 1.
Podrzewie, rndi d. episcopi Posnaniensis man. 19, hor. 4, inq. 7,
des. 1, faber et sarctor; man. $1/2$, scult. man. 4.
Sękowo ²⁾, rndi d. episcopi Posnaniensis man. 11, inq. 4, des. 1,
des. 3, faber 1; scult. man. 3.
Koszanowo, rndi d. episcopi Posnaniensis man. 6, des. 6, scult. 2.
Piersko ³⁾, n. d. Stanislai Prusimski man. $1/2$, hor. 3, inq. 2.

Parochia Wieri majus.

- Wieri majus**. Sors mag. d. Joannis Ciswicki man. $4/2$.
Sors n. d. Joannis Kunowski man. $2/2$.
Sors mag. d. Petri Potulicki man. $6/2$, hor. 1, col. 1.
Żabikowo, rndi d. episcopi Posnaniensis man. $31/2$, agri man. mol. $1/4$.
Wiery minus. Sors m. d. Joannis Ciswicki man. $3/2$, hor. 1.
Sors n. d. Joannis Kunowski man. $1/2$, hor. 1.
Sors mag. d. Petri Potulicki man. $3/2$, hor. 1.
Łęczica. Sors mag. d. Joannis Ciswicki hor. 1, molend.
Sors n. d. Joannis Kurowski hor. 1.
Sors mag. d. Petri Potulicki hor. 2, molend.

¹⁾ Nie ma. ²⁾ Sakowo. ³⁾ Pietrzsko.

Poszlikowo ¹⁾, rndi capituli Posnaniensis man. $\frac{5}{2}$, hor. 2, inq. 1; molend. agri man. $\frac{1}{4}$; agri man. $\frac{1}{4}$.

Lubon, civitatis Posnaniensis molend. 2, 7 quartae agri, hor. 11, inq. 3.
Pożegowo, praedium m. d. pal. Posn. col. 2.

Parochia Wronczino ²⁾.

Stęszewo, rndi capituli Posnaniensis man. $\frac{4}{2}$, hor. 3, des. $\frac{1}{2}$; modicus tab. ager 6 gr.

Parochia Urzazowo.

Urzazowo, n. d. Christopheri Iwiński man. $3\frac{1}{2}$, hor. 4, faber 1.

Święczino, g. d. Christopheri Iwiński man. 2, molend.

Biskupice, rndi d. episcopi Posnaniensis man. $\frac{4}{2}$, hor. 2, col. 1.

Janikowo, man. $1\frac{1}{2}$, hor. 1, inq. 1, des. $\frac{1}{2}$ et $\frac{1}{4}$.

Gora, rndi d. Joannis Kokalewski man. $\frac{6}{2}$, hor. 1, col. 1, piscat. 1.

Sarbinowo, rndi capituli Posnaniensis man. $\frac{7}{2}$, hor. 2, inq. 1.

Parochia Wronki ³⁾.

Nowawieś, mag. d. Barbarae Rogozińska man. 21, hor. 6, inq. 2.

Samoliąsz, mag. d. Barbarae Rogozińska man. 18, hor. 2, inq. 2.

Kłepicz ⁴⁾, mag. d. Barbarae Rogozińska man. $1\frac{1}{2}$; scult. man. $1\frac{1}{2}$; modicus tab. ager 3 gr.

Parochia Wielen.

Drawsko, mag. d. castellani Posnaniensis man. $1\frac{1}{2}$, hor. 7, inq. 7, piscat. 3; tab. man. $\frac{1}{2}$; piscat. man. $\frac{1}{2}$.

Rosko ⁵⁾, mag. d. castellani Miedzyrzecensis man. $2\frac{3}{2}$, hor. 7 per 4, 2 per 6, inq. 2, piscat. 28; agri tab. man. $\frac{1}{4}$, faber 1; scult. man. 1.

Kissi ⁶⁾, mag. d. castellani Miedzyrzecensis hor. 21, inq. 4.

Żelichowo, m. d. cast. Posnan. hor. 6.

Pęczkowo ⁷⁾, mag. d. castellani Miedzyrzecensis man. $\frac{6}{2}$, hor. 1, ro-
tif. 1, tab. man. $\frac{1}{2}$.

Wrzeszczina, mag. d. castellani Miedzyrzecensis man. $\frac{9}{2}$, hor. 2; scult. man. $\frac{1}{2}$; tab. man. $\frac{1}{4}$.

¹⁾ Poszczukowo. ²⁾ (ad Gnesnam). ³⁾ Kurzancino. ⁴⁾ Klampicz, Biała.
⁵⁾ Roosko. ⁶⁾ Nie ma. ⁷⁾ Panczkowo.

Biała górna ¹⁾, mag. d. palatini Posnaniensis agri man. $\frac{9}{4}$, hor. 2;
modicus tab. ager et $\frac{1}{4}$.

Miała ²⁾ (w r. 1581 alias Chełst), mag. d. palatini Posnaniensis hor. 7;
molend. papiernik.

Hamer bliższy ³⁾. **Hamer kamiennik**. **Hamer dalszy**.

Parochia Zajączkowo.

Zajączkowo. Sors n. d. Mathiae et Stanisłai Woinowskich man. $\frac{3}{2}$,
hor. 2, des. 1, ov. 14, pastor.

Sors mag. d. Gasparis Potulicki man. $\frac{3}{2}$.

Noiewo. Sortes n. d. Przystanowskich et Dobrogosti Kuninski man.
12, hor. 7, ov. 30, pastor; tab. man. $\frac{1}{4}$.

Parochia Żębsko.

Żębsko, rndi d. abbatis Bledzeviensis man. $10\frac{1}{2}$, hor. 22, inq. 4, ov.
50, faber, pastor.

Popowo, rndi d. abbatis Bledzeviensis man. 10, hor. 10, inq. 6; ov.
30, faber, pastor.

Parochia Żarczin ⁴⁾.

Żarczin, arcis Miedzyrzecensis et contorum Łagoviensium man. 12,
hor. 18 per 6, 2 per 4, inq. 5, art. 2; man. $\frac{1}{2}$, ov. 30, pastor.

Borszin, arcis Miedzyrzecensis et contorum Łagoviensium man. 10,
hor. 8, 1 liber, inq. 8, art. 2, ov. 75, pastor.

Staridworek ⁵⁾, rndi abbatis Bledzeviensis man. $4\frac{1}{2}$, hor. 6, inq. 5,
faber 1, ov. 125, pastor.

Parochia Żidowo.

Żidowo, n. d. Janusii Przeczławski hor. 10, piekarz, tab. man. $\frac{1}{4}$.

Lulino majus, n. d. Mathiae Rosworowski man. 6, hor. 6, tab. $\frac{1}{2}$.

Lulino minus, g. d. Mathiae Rosworowski man. 3.

Przeczławie, g. d. Janusii Przeczławski man. 12; tab. $\frac{1}{4}$.

Żeliądkowo, n. Mathiae Żeliądkowski hor. cum agro 4, agri $\frac{4}{4}$, mo-
lend. 2 rot., col. 2, hor. 2, mod. ag. tab.

Rosworowo, n. Mathiae Rosworowski man. 6, $\frac{1}{4}$. tab., hor. 4.

¹⁾ Biała wysoka. ²⁾ Biała media, Biała infima. ³⁾ Nie ma. ⁴⁾ Par. Ża-
rczin. ⁵⁾ Nie ma.

Parochia S. Joannis.

Główna, rñdi episcopi Posnan. man. 2, hor. 2, inq. 1.
Villa S. Joannis, m. Adami Czarnkowski man. 2, $\frac{1}{4}$ agri, hor. 19, inq. 3.
Zegrz, m. pal. Posnan. man. 13.
Rataie, m. pal. Posn. hor. 9.

Parochia S. Martini.

Gay, civ. Posnaniensis man. $\frac{1}{2}$, $\frac{3}{4}$ agri.
Wimikowo, civ. Posnan. hor. 40, inq. 20, olla crem., artif. 12, instit. 1.
Muszinska Gora ¹⁾, civitatis Posnaniensis hor. 30, inq. 25, institores
7, art. 1, pistor. 2.
Wierzbicza ²⁾, civitatis Posnaniensis des. 4.
Gorcziño ³⁾. Sors vicariorum cathedralis ecclesiae Posnaniensis
man. $8\frac{1}{2}$, des. $4\frac{1}{2}$.
Sors ⁴⁾ n. d. Laurentii Kierski des. 2.
Sors ⁵⁾ civitatis Posnaniensis man. 5, hor. 5; scult. man. 4.

Parochia S. Adalberti.

Winary, civitatis Posnaniensis man. 9, hor. 44, inq. 6, des. $4\frac{1}{8}$.
Gęzice, civitatis Posnaniensis man. 17, hor. 13, inq. 2, molend. 2
rotarum.
Sołacz, mag. d. palatini Posnaniensis hor. 15 gr. 6, 8 gr. 4, inq. 1.
Gonieczino ⁶⁾, mag. d. palatini Posnaniensis man. 9.
Strzeszino (w r. 1581 n. Lucae Sadowski man. 4, hor. 2).
Piątkowo, monialium S. Catharinae Posnanien. man. 2, hor. 2.
Nółtowo ⁷⁾, (rev. capit. Posnan. 1582 man. $\frac{2}{2}$, hor. 1, inq. 2).
Nowawieś, n. d. Joannis Nowowiejski man. $\frac{1}{2}$, hor. 5, inq. 3, des. 2,
agri man. $\frac{1}{4}$.
Naramowice, n. d. Naramowskich man. 7, hor. 7, inq. 6, agri m. $\frac{1}{4}$.
Kundorf ⁸⁾, civitatatis Posnaniensis hor. 33, inq. 12.
Bonino ⁹⁾, civitatis Posnaniensis scult. man. 3, hor. 4.
Schilling ¹⁰⁾, civitatis Posnaniensis agri man. $\frac{1}{2}$, st.

¹⁾ Nie ma. ²⁾ Nie ma. ³⁾ Nie ma. ⁴⁾ Roswarowo. ⁵⁾ Żelantkowo.
⁶⁾ Gonianczino. ⁷⁾ Unółtowo. ⁸⁾ Cocundorf. ⁹⁾ Nie ma. ¹⁰⁾ Nie ma.

Parochia Oppidum Człopa.

Człopa. Sors mag. castellani Posnaniensis: a frustis agri fl. 5 gr. 6, hor. 5, a hortulanis seu inquilinis 5 per gr. $2\frac{1}{2}$, ab artificibus gr. 36, a molendino unius rotæ gr. 24. Sors m. d. Hedvigis Czarnkowska: a frustis agri fl. 5 gr. 6, hor. 27, artificib. 8, a molendino unius rotæ gr. 24, od stępy jednéj gr. 15.

Trzebina, mag. d. castellani Posnaniensis.

A frustis agri 17 per gr. 7, hor. 4, fabro 1; scult. man. 1.

Sors sculteti Joannis Klimanek man. 3, hor. 2.

Pieczyska, m. d. castellani Posnaniensis.

A frustis agri 12 per gr. 7, hor. 5, fabro 1; scult. man. 1, molendino gr. 24.

Drzonowo, m. d. castellani Posnaniensis hor. 4, ov. 70, pastor.

Czuczacz ¹⁾, m. d. castellani Posnaniensis.

A frustis agri 15 per gr. 7 hor. 9, ov. 37, pastore 1, fabro 1.

Szonowo, m. d. castellani Posnaniensis.

A frustis agri 23 per gr. 7 hor. 4; scult. man. 1.

Bukwół, m. d. Hedvigis Czarnkowska hor. 1; scult. man. 1.

A frustis agri 7 per gr. 7.

Wołowe liasy, m. d. Hedvigis Czarnkowska hor. 13, scult. man. 1.

A frustis agri 20 per gr. 7, molend.—stępa.

Gogolcze, m. d. Hedvigis Czarnkowska hor. 5, ov. 15, pastor, scult. man. 1.

A frustis agri 17 per gr. 7.

Żałomia, m. d. Hedvigis Czarnkowska hor. 8, ov. 35, pastore; scult. man. 1.

A frustis agri 3 per gr. 7.

Goliącza, m. d. Hedvigis Czarnkowska hor. 8, scult. man. 1.

A frustis agri 36 per gr. 7.

Summa facit fl. 76.

¹⁾ Czuczan.

1580.

		fl.	gr.	d.
Mansi possessionati per 30 gr.	3378 ⁵ / ₈	3378	19	—
„ dominorum per 15 gr.	13 ¹ / ₂	6	22	9
„ deserti per 10 gr.	217 ¹ / ₂	72	15	—
Aratra villicorum per 30 gr.	145	145	—	—
Hortulani z wymłocz. per 4 gr.	1777	236	28	—
„ cum agris per 6 gr.	954	190	24	—
„ liberi per 12 gr.	27	10	24	—
Inquilini pauperes per 2 gr.	873	58	6	—
„ cum pecoribus per 8 gr.	88	23	14	—
Hultaie per 24 gr.	1	—	24	—
Molendina ventilia haeredit. per 10 gr.	4	1	10	—
„ anniversaria per 12 gr.	124	49	18	—
Folusze, stępy, piły per 15 gr.	16	8	—	—
Molendina haereditar. per 24 gr.	127	101	18	—
„ ventilia annivers. per 5 gr.	7	1	5	—
Piscatores per 8 gr.	196	52	8	—
Artifices per 4 gr.	268	35	22	—
Ollae cremati per 12 gr.	21	8	12	—
Propinae cremati per 6 gr.	35	7	—	—
Ab ovibus p. 10 per 2 gr.	5949	39	20	—
Papiernik Hamry per 60 gr.	4	8	—	—
Summa summarum fl.		4436	19	9

CIVITATES ET OPPIDA.

POSNANIA.

In primis soszu dictae dupla flor. 1400.

Fraternitas pannitextorum a personis 12 per gr. 30.

„ frenificum et sellatorum personis 14 per gr. 30.

„ introligatorum, pictorum et stamnifusorum a personis 12 per gr. 30 et ab uno paupere gr. 15.

„ sutorum safiano et kurdiwano laborantium a personis 10 per gr. 60.

„ sutorum simplici corrio laborantium a personis 17 per gr. 30.

„ laniorum novorum a personis 35 per fl. 2.

„ laniorum antiquorum a personis 31 per fl. 2.

„ smigmatorum a personis 6 per gr. 30.

„ linitextorum a personis 6 per gr. 30.

„ funariorum a personis 7 per gr. 30.

„ cerdonum ruforum a personis 43 per gr. 30.

„ cerdonum alborum a personis 32, ratione paupertatis habita, in summa fl. 80.

„ fabrorum ferrariorum, acuficum et kotlarzi a personis 19 per gr. 30 et ab una vidua gr. 15.

„ perratorum, miechownikow, tasznikow i farbierzow a personis 18 per gr. 30.

„ figulorum a personis 16 per gr. 30.

„ currificum et rotificum a personis 8 per gr. 30.

„ pileatorum a personis 14 per gr. 30.

„ pectenariorum a personis 2 per gr. 30 et ab uno paupere per gr. 21.

Fraternitas barbitonsorum a personis 9 per fl. 2 et ab uno paupere gr. 30.

„ sarctorum serico laborantium a personis 7 per fl. 2.

„ sarctorum simplicium a personis 25 per gr. 30.

„ aurifabrorum a personis 6 per fl. 2 et ab uno paupere gr. 20.

„ doleatorum a personis 11 per gr. 30 et ab uno paupere gr. 15.

„ pellionum preciosiores merces artificii sui vendentium a personis 8 per fl. 2.

„ pellionum simpliciorum a personis 8 per gr. 30.

„ serifabrorum a personis 30 per gr. 30 et ab uno paupere gr. 6.

„ pistorum a personis 16, ratione paupertatis habita, dederunt fl. 20.

„ levigatorum a personis 14 per gr. 30.

A pannitonsore 1 fl. 2, alter ratione habita clausae domus tempore pestis gr. 30. Ab aromatariis 8 per fl. 3, ab ollis cremati 49 per gr. 24, a hultaijs in summa fl. 18, ab inquilinis in summa fl. 15.

A schotis advenis. A personis schoticis equestribus 6 per fl. 2, a personis schoticis pedestribus 2 per gr. 30.

Fortunatores. Martin, Endris et Hanus Fortuna florenos 4.

Summa totius 2135—23.

CHWALISZEWO.

Soszu dictae dupla marcas sex gr. 18, ab ollis cremati 4 per gr. 24, a sarctoribus 9 per gr. 15 et ab uno gr. 30, a pellionibus 19 per gr. 15, a fabris et levigatoribus 10 per gr. 15, a pileatoribus 20 per gr. 15, a laniis 5 per gr. 15, ab introligatoribus 2 per gr. 15, a piscatoribus 4 per gr. 15, ab inquilinis 29 per gr. 6, a piscatoribus 21 per gr. 15. Summa facit fl. 65—6.

Ducillum pro toto anno a festo S. Michaëlis in anno 1580 usque ad simile festum in anno 1581, a quartis vini cremati 154 per den. 3, fl. 1—24. Summa facit fl. 67.

OSTROW (Episc. Posn. 1582).

Ducillum pro toto anno a festo S. Michaëlis in anno 1580 usque ad simile festum in anno 1581 a quartis vini cremati gr. 15.

SRZODCA (Cap. Posn.).

Soszu dictae dupla marcas octo, a mansis desertis tribus per 10 gr., ab inquilinis 46 per gr. 6, ab artificibus variis 70 per gr. 15, ab ollis cremati 4 per gr. 24, ab inquilinis 5 per gr. 6, od prassotow 4 per gr. 15, a propinis cremati 4 per gr. 12. Summa facit fl. 65—24.

Ducillum pro toto anno a festo S. Michaëlis in anno 1580 usque ad simile festum in anno 1581 a quartis vini cremati 284 per den. 3, fl. 1—18—3. Summa totius fl. 67—12—3.

STANISŁAWOWO (Pal. Posn.).

Soszu a domibus (30) per gr. 6, ab artificibus 23 per gr. 15, ab inquilinis in summa fl. 2 gr. 15, ab ollis cremati duobus per gr. 24. Summa facit fl. 21—18.

Ducillum pro toto anno a festo S. Michaëlis in an. 1580 usque ad simile festum in anno 1581 a quartis vini cremati 62 gr. 10 d. 6.

It. Ab halecum tunis $3\frac{1}{2}$ per gr. 6. Sum. tot. fl. 22—19—6.

SANCTI MARTINI.

A hortulanis liberis 20 per gr. 12, ab inquilinis 32 per gr. 2, ab artificibus 4 per gr. 15. Ex sorte m. d. palatini Plocensis: a hortulanis 30 per gr. 4, ab ollis cremati 2 per gr. 12, a sutoribus 2 per gr. 15, a fabro uno gr. 15, ab institoribus 2 per gr. 15, od Formanka gr. 15, ab inquilinis 16 per gr. 2, a rotifico uno gr. 4. Summa facit fl. 21—4.

S. ADALBERTI SUBURBIUM.

Ex sorte plebanatus S. Adalbeti soszu dictae dupla fl. 10, ab artificibus varii generis 8 per gr. 15, ab inquilinis 13 per gr. 6, ab ollis cremati 4 per gr. 24. Summa facit fl. 19—24.

Ducillum a vino cremato pro toto anno inceptum a die 1 Octobris in anno 1580 usque ad eundem diem ejusdem mensis in anno 1581 a quartis 450 per den. 3, fl. 2—15. Summa totius fl. 22—9.

BUK (Episc. Posn.).

Soszu dictae dupla fl. 52 gr. 8, a mansis 13 per gr. 30, ab ollis cremati 9 per gr. 24, ab artificibus varii generis 96 per gr. 15. Summa facit fl. 120—14.

Ducillum pro toto anno inceptum a die 26 Octobris in anno 1580 usque ad eundem diem in anno 1581 a cocturis 469 quaelibet

coctura continet tunas 26, tuna autem taxata per gr. 36, a quolibet grosso exigendo per den. 3 facit a qualibet coctura fl. 3 gr. 14, ab omnibus vero fl. 1625—26.

It. A cocturis 45, quaelibet coctura continet tunas 26, tuna taxata per gr. 32 facit a coctura fl. 3 gr. 2 $\frac{1}{2}$, ab omnibus vero flor. 138—22—9.

It. A cocturis 28, tuna taxata per gr. 26 facit a coctura fl. 2 gr. 15—2, ab omnibus vero fl. 70—3—2.

It. A propina vini cremati quartis 1278 per den. 3.

It. A halecum tunis 10 per. gr. 6.

It. Od dorszy tunis 5 per gr 2.

Summa totius facit fl. 1964—18—11.

BLEDZEW.

Soszu dictae dupla fl. 8, a mansis 8 $\frac{1}{2}$ per gr. 30, ab artificibus 9 per gr. 15, a molendino Borowy rotae unius gr. 24, a molendino Timski rotae unius gr. 24, a molendino civili rotis duabus per gr. 24, ab ollis cremati 4 per gr. 24, a propinatione cremati ad rationem gr. 12, pastor ab ovibus 93 per gr. 2. Summa facit fl. 28—13.

Ducillum pro toto anno a die 12 Octobris in anno 1580 usque ad eundem diem in anno 1581 a tunis 4016, quaelibet tuna taxata per gr. 36, a quolibet grosso exigendo per den. 2 facit a tuna gr 4.

It. A quartis vini cremati 778 per den. 3.

It. Ab halecum tunis quatuor per gr. 6.

Summa totius fl. 568—10—12.

CZARNKOW.

Soszu dictae dupla fl. 6 gr. 12, ab ollis cremati 7 per gr. 24, a propinis cremati octo ad rationem per gr. 12, a quartis agri 12 per gr. 7 $\frac{1}{2}$, ab artificibus variis 34 per gr. 15, ab inquilinis 12 per gr. 6. Summa facit fl. 37—18.

Ducillum pro toto anno a die 22 Octobris in anno 1580 usque ad eundem diem in anno 1581 a cocturis 289, quaelibet coctura continet tunas 8, tuna autem taxata per gr. 28, a quatuor solidis exigendo per den. 2, facit a coctura gr. 18 den. 12.

It. A quartis vini cremati 720 per den. 3.

Summa totius fl. 221—12—12.

KAMIONA (Andr. Krziskowski 1582).

Soszu dictae dupla marcas duas, a mansis mediis 16 per gr. 15, a sutoribus 3 per gr. 15, a fabro uno gr. 15, a sarctoribus 2 per gr. 15, a lanio uno gr. 15, a pellione uno gr. 15, a molendino duarum rotarum per gr. 24, ab olla cremati una gr. 24, a propina cremati ad rationem gr. 12, ab inquilinis tribus per gr. 6. Summa facit fl. 18—18.

Ducillum pro toto anno a festo S. Martini in anno 1580 usque ad simile festum in anno 1581 a cocturis 58, quaelibet coctura continet tunas 8, tuna autem taxata per gr. 30, a quatuor solidis exigendo per den. 2, facit a coctura gr. 20.

It. A quartis vini cremati 125 per den. 3.

Summa totius fl. 57—28—15.

It. Ibidem ex braseatorio gn. d. Joannis Kamieński a festo s. Martini in a. 1580 usque ad simile festum in anno 1581 a tunis 84 per gr. 1.

It. Ab halecum tunis tribus per gr. 6.

Summa totius fl. 61—10—15.

KAZIMIERZ.

Soszu dictae dupla fl. 2, a mansis 14 et quartis tribus $\frac{1}{2}$ per gr. 30, a sarctoribus 2 per gr. 15, a fabris 2 per gr. 15, a pellione uno gr. 15, ab ollis cremati 2 per gr. 24, a propina cremati ad rationem gr. 22, ab inquilinis 4 per gr. 6. Summa facit fl. 22—5.

Ducillum pro toto anno a die 1 Novembris in anno 1580 usque ad eundem diem in anno 1581 a cocturis 92, quaelibet coctura continet tunas 10, tuna autem taxata per gr. 30, a quatuor solidis exigendo per den. 2, facit a quaelibet coctura per gr. 25, ab omnibus vero fl. 76—20.

It. Ab halecum tunis 4 per gr. 6.

It. A quartis vini cremati 282 per den. 3.

Summa totius fl. 101—6.

LWOWEK (Mart. Lwowski cast. Camen. 1582).

Soszu dictae dupla marca 36, a mansis 12 per gr. 30, ab ollis cremati 6 per gr. 24, a pannificibus et pileatoribus 28 per gr. 15, a fabris 8 per gr. 15, a sutoribus 18 per gr. 15, a pellionibus 6 per gr. 15, a sarctoribus 8 per gr. 15, a figulis, doleatoribus, levigatoribus in una societate 12 per gr. 15, a laniis 24 per gr. 15, a rotificibus et carpentariis 4 per gr. 15, a pistoriis 6 per gr. 15, ab inquilinis 3 per gr. 6, ab halecum tunis 8 per gr. 6. Summa facit fl. 133—18.

Ducillum pro toto anno inceptum a die 19 Octobris in anno 1580 usque ad eundem diem in anno 1581 a cocturis 486, quaelibet coctura continet tunas 16, tuna autem taxata per gr. 28, a 4 solidis exigendo per den. 2 facit a qualibet coctura per gr. 36, ab omnibus fl. 583—6.

A quartis vini cremati 2538 per den. 3.

A tribus ollis cremati per gr. 24.

Ab halecum tunis 21 per gr. 6.

Summa totius facit fl. 737—15.

MOSSINA.

Soszu marcas 6, a mansis 6 per gr. 30, a pisto-ribus 3 per gr. 15, a sarctoribus 2 per gr. 15, a lanio uno gr. 15, a fabro uno gr. 15, a rotificibus 2 per gr. 15, a figulis 2 per gr. 15, a sutoribus 2 per gr. 15, a textore uno gr. 15, ab inquilinis 4 per gr. 6, ab inquilinis 2 per gr. 6, ab ollis cremati 2 per gr. 24. Summa facit fl. 25—12.

Ducillum pro toto anno a die 18 Octobris in anno 1580 usque ad eundem diem in anno 1581 a cocturis 61, quaelibet coctura continet tunas 15, tuna autem taxata per gr. 30, a quolibet grosso exigendo per den. 2, facit a qualibet coctura per gr. 50, ab omnibus vero fl. 101—20.

It. A cocturis 10 tuna taxata per gr. 22 facit a qualibet coctura per gr. 36 den. 12, ab omnibus fl. 12—6—12.

It. A vini cremati quartis 1306 per den. 3.

It. Ab halecum tunis 2 per gr. 6.

Summa totius fl. 141—11—12.

It. Ducillum ex braseatorio mag. d. palatini Posnaniensis a festo S. Martini in anno 1580 usque ad simile festum in anno 1581, a tunis 60 per gr. 1, fl. 2.

MIEDZIRZECZ.

Sors n. d. Andreae Krzicki: a mansis 2 per gr. 30. Sors n. d. Christopheri Szliacz: a manso uno gr. 30. Ex civitate: soszu dictae dupla fl. 25 gr. 18, a quartis agri civilibus 54 per gr. 7½, ab ollis cremati 6 per gr. 24, ab inquilinis 12 per gr. 12, a pannificibus 52 per gr. 30, a sartorib. 9 per gr. 30, a sutoribus 10 per gr. 30, a pisto-ribus 11 per gr. 60, a laniis pauperibus 4 per gr. 30, a doleariis 3 per gr. 30, a fabris 4 per gr. 30, ab aurifabro uno paupere gr. 30, a tinctore uno gr. 30, a barbitonsore uno gr. 60, ab arculario uno

gr. 30, a funariis 2 per gr. 30, a rotario uno gr. 30, a pellionibus 4 per gr. 30, a linitextoribus 2 per gr. 30, a carpentario uno gr. 30, od piły gr. 15, od folusza gr. 15. Ibidem molendina regalia a rotis 10 per gr. 24. Summa facit fl. 179—21.

Ducillum pro toto anno a die 12 Octobris in anno 1580 usque ad eundem diem in anno 1581 a cocturis 220, quaelibet coctura continet tunas 15, tuna autem taxata per gr. 36, a quolibet grosso exigendo per den. 2, facit a qualibet coctura per fl. 2, ab omnibus vero fl. 440.

It. A vini Crosnensis doliis 11 per gr. 24.

It. A barillis mellis propinati 12 per gr. 4.

It. A quartis vini cremati 1312 per den. 3.

It. Ab halecum tunis 23 per gr. 6.

Summa totius facit fl. 641—29—4.

It. Telonei pro toto anno 1580 fl. 25 gr. 17.

MIEDZICHOD.

Soszu dictae dupla septem fertones: ab artificibus varii generis 32 per gr. 15, a piscatoribus 12 per gr. 15, a mansis 7 per gr. 30, ab inquilinis 4 per gr. 6, ab ollis cremati 4 per gr. 24, a propinatione cremati ad rationem gr. 48, ab halecum tunis 2 per gr. 6. Summa facit fl. 37—24.

Ducillum pro toto anno a die 9 Novembris in anno 1580 usque ad eundem diem in anno 1581 a cocturis 112, quaelibet coctura continet tunas 12, tuna autem taxata per gr. 30, a 4 solidis exigendo per den. 2, facit a qualibet coctura per gr. 30.

It. A cocturis 12, quaelibet coctura continet tunas 12, tuna autem taxata per gr. 24, facit a qualibet coctura per gr. 24.

It. A quartis vini cremati 504 per den. 3.

It. Ab halecum tunis 3 per gr. 6.

Summa totius fl. 162—24.

OBORNIKI.

Soszu dictae dupla marcas 24, ab ollis cremati 11 per gr. 24, a piscatoribus 7 per gr. 15, ab inquilinis 15 per gr. 6, a molendino rudny rotarum duarum per gr. 24, a sutoribus 11 per gr. 15, a pellionibus 3 per gr. 15, a laniis 3 per gr. 15, a pistoriis 8 per gr. 15, a pannitextoribus 4 per gr. 15, a sartoribus 7 per gr. 15, a serifabro uno gr. 15, a doleatoribus 2 per gr. 15, a rotificibus 3 per gr. 15,

a levigatoribus 2 per gr. 15, a figulis 7 per gr. 15, a textoribus 2 per gr. 15, a fabro uno gr. 15, od olejników 2 per gr. 15, a molendino walny rotarum 2 per gr. 24. Summa facit fl. 84—27.

Ducillum pro toto anno a die 18 Octobris in anno 1580 usque ad eundem diem in anno 1581 a cocturis 217, quaelibet coctura continet tunas 18, tuna autem taxata per gr. 30, a quolibet grosso exigendo per den. 2, facit a coctura fl. 2, ab omnibus fl. 434.

It. In quarto quartuali a cocturis 17 $\frac{1}{2}$, quaelibet coctura continet tunas 18, tuna autem taxata per gr. 24, a quolibet grosso exigendo per d. 2, facit a qualibet coctura gr. 48, ab omnibus vero fl. 28.

It. A vini cremati quartis 2864 per den 3.

It. Ab halecum tunis 30 per gr. 6.

It. A tunis dorszy 8 per gr. 2.

Summa totius fl. 569—10—6.

OSTROROG (Mart. Lwowski 1582).

Soszu dictae dupla fl. 9, a mansis 22 $\frac{1}{2}$ per gr. 30, a pistoriibus 5 per gr. 15, ab artificibus variis 10 per gr. 15, ab ollis cremati 6 per gr. 24, a propinatione cremati ad rationem gr. 12, ab inquilinis 4 per gr. 6, ab inquilinis 2 per gr. 6, od prassołow 2 per gr. 15, ab halecum tunis 10 per gr. 6. Summa facit f. 48—12.

Ducillum pro toto anno a die 29 Octobris in anno 1580 usque ad eundem diem in anno 1581 a cocturis 111, quaelibet coctura continet tunas 18, tuna autem taxata per gr. 31, a 4 solidis exigendo per den. 2, facit a quolibet coctura per gr. 48.

It. A cocturis 13, quaelibet coctura continet tunas 18, tuna autem taxata per gr. 24, facit a qualibet coctura per gr. 36.

It. A quartis vini cremati 342 per den. 3.

Summa totius fl. 243—15.

PIEŁA (Pal. Posn. 1582).

Soszu dictae dupla fl. 6 gr. 18, a mansis 8 per gr. 30, a sutoriibus 19 per gr. 15, a figulis 15 per gr. 15, a pannificibus 3 per gr. 15, od tokarza 1 gr. 15, a dolcatoribus 2 per gr. 15, a piscatoribus 5 per gr. 15, a claustrario uno gr. 15, a fabris duobus per gr. 15, a rotificibus 4 per gr. 15, a pellionibus 2 per gr. 15, a pileatore uno gr. 15, a sarctoribus 4 per gr. 15, a pistoriibus 13 per gr. 15, ab ollis cremati 3 per gr. 24, a propinis cremati 3 per gr. 12, ab inquilinis 9 per gr. 6, a molendino 2 rotarum per gr. 24, ab altero cum una rota gr. 24. Summa facit fl. 57—12.

Ducillum pro toto anno a die 12 Octobris in anno 1580 usque ad eundem diem in anno 1581 a cocturis 101½, quaelibet coctura continet tunas 15, tuna autem taxata per gr. 30, a quolibet grosso exigendo per den. 2, facit a qualibet coctura per gr. 50, fl. 165—5.

It. A quartis vini cremati 413 per den. 3.

It. Ab halecum tunis 7 per gr. 6.

It. Od dorszy tunis 2½ per gr. 2.

Summa totius fl. 232—6—15.

PNIEWY (Casp. Potulicki pal. Brzest. 1582).

Soszu marcas 11, a pannificibus 6 per gr. 15, a sutoribus 6 per gr. 15, a laniis 6 per gr. 15, ab artificibus variis 8 per gr. 15, a pisto-ribus 4 per gr. 15, ab institoribus 4 per gr. 15, ab ollis cremati 6 per gr. 24, a propinatione cremati ad rationem gr. 12, a mansis 13 per gr. 30, a mansis civilibus 4 per gr. 30, a manso uno, quem dominus colit gr. 15, ab inquilinis 2 per gr. 6, ab inquilino paupere uno gr. 2, a hortulanis 3 per gr. 4, ab halecum tunis 10 per gr. 6. Summa facit fl. 60.

Ducillum pro toto anno a festo Omnium S. in anno 1580 usque ad simile festum in anno 1581 a cocturis 141, quaelibet coctura continet tunas 9, tuna autem taxata per gr. 30, a 4 solidis exigendo per den. 2, facit a qualibet coctura per gr. 22½.

It. A cocturis 24 tuna taxata per gr. 24, facit a qualibet coctura gr. 18.

It. A quartis vini cremati 216 per den. 3.

It. Ab halecum tunis 4 per gr. 6.

Summa totius fl. 182—9—9.

PCZEW.

Soszu dictae dupla marcas 3, a mansis 5½ per gr. 30, ab ollis cremati 3 per gr. 24, a sutoribus 2 per gr. 15, a sartoribus 3 per gr. 15, a pisto-ribus 2 per gr. 15, od prasola 1 gr. 15, a fabro uno gr. 15, a lanio uno gr. 15, a molendino anniversario rotae unius gr. 12, ab inquilinis 3 per gr. 6, ab inquilino 1 cum pecude gr. 8. Summa facit fl. 18—29.

Ducillum pro toto anno a festo S. Martini in anno 1580 usque ad simile festum in anno 1581, a cocturis 132, quaelibet coctura continet tunas 7, tuna autem taxata per gr. 27, a quolibet grosso exigendo per den. 2, facit a qualibet coctura per gr. 21.

It. A quartis vini cremati 672 per den. 3.

Summa totius fl. 115—3.

ROGOŹNO.

Soszu dictae dupla fl. 40 gr. 16, ab ollis cremati 6 per gr. 24, a piscatoribus 6 per gr. 15, a pistoribus 8 per gr. 15, a laniis 12 per gr. 15, ab artificibus 52 per gr. 15, ab inquilinis 10 per gr. 6, a mansis 11¼ per gr. 30. Summa facit fl. 97—17—9.

RICZIWOL (Petri a Czarnkow. cast. Posn.).

Soszu dictae dupla fl. 4, a molendino 2 rotarum per gr. 24, ab ollis cremati 2 per gr. 24, ab artificibus variis 16 per gr. 15, a mansis 3½ per gr. 30. Summa facit fl. 18—21.

Ducillum pro toto anno a festo S. Martini in anno 1580 usque ad simile festum in anno 1581 a cocturis 53, quaelibet coctura continet tunas 12, tuna autem taxata per gr. 28, a 4 solidis exigendo per den. 2, facit a coctura per gr. 28.

Summa totius fl. 68—5.

STESZEW (Silv. Dębowski et Lucae Gołtowski).

Soszu marcas 6, ab ollis cremati 3 per gr. 24, ab inquilinis 6 per gr. 6, a sarctoribus 3 per gr. 15, a doleatore uno gr. 15, a sutoribus 2 per gr. 15, a pellione uno gr. 15, a pistoribus 2 per gr. 15, ab architectore uno gr. 15, a textore uno gr. 15, a fabro uno gr. 15, a rotificibus 2 per gr. 15, a piscatore uno gr. 15, a laniis 2 per gr. 15, a mansis 10 agri per gr. 30. Summa facit fl. 81—21.

Ducillum pro toto anno a die 19 Octobris in anno 1580 usque ad eundem diem in anno 1581 a cocturis 190, quaelibet coctura continet tunas 12, tuna autem taxata per gr. 34, a 4 solidis exigendo per den. 2, facit a qualibet coctura per gr. 34 fl. 215—10.

It. A cocturis 26 quaelibet coctura continet tunas 12, tuna autem taxata per gr. 26, facit a qualibet coctura per gr. 26, f. 22—16.

It. A quartis vini cremati 480 per den. 3.

It. Ab halecum tunis 8 per gr. 6.

Summa totius fl. 273—25.

SQWIRZINA.

Soszu marcas 10, a mansis 22 per gr. 30, ab ollis cremati 5 per gr. 24, ab artificibus 18 per gr. 15, ab inquilinis 12 per gr. 6, a mo-

lendino unius rotae gr. 24, a molendino Oberski 3 rotarum per gr. 24, pastor ab ovibus 150 per gr. 2, ab halecum tunis 6 per gr. 6. Summa facit fl. 58—24.

Ducillum pro tribus quartualibus a die 7 Januarii in anno 1580 usque ad diem 9 Octobris in anno 1580 a cocturis 157, quaelibet coctura continet tunas 16, tuna autem taxata per gr. 30, a quolibet grosso exigendo per den. 2, facit a coctura gr. 53 d. 6.

Summa totius fl. 337—27—6.

STOBNICA (gen. Joan. Broniewski).

Soszu marcas 2, a mansis 2 per gr. 30, a quartis 3 agri per gr. 7½, ab olla cremati una gr. 24, a figulo uno gr. 8, ab inquilinis pauperibus 4 per gr. 2, a pistoribus 4 per gr. 8, a piscatoribus 3 per gr. 8, a molendino unius rotae gr. 24, od folusza gr. 15. Summa facit fl. 10—13—9.

Ducillum pro toto anno a festo S. Martini in anno 1580 usque ad idem festum in anno 1581 a cocturis 16, quaelibet coctura continet tunas 12, tuna autem taxata per gr. 30, a quatuor solidis exigendo per den. 2, facit a quolibet coctura per gr. 30 fl. 16.

It. A cocturis 4, tuna taxata per gr. 22, facit a coctura per gr. 22 fl. 2—28.

Summa totius fl. 29—11—9.

SZAMOTULY (conflagratum według rejestru z 1581 r.).

SIERAKOWO (Joan. Rokossowski 1582).

Soszu dictae dupla marcas 14, a fabris 4 per gr. 15, a rotifice uno g. 15, a serifabro uno gr. 15, a sutoribus 4 per gr. 15, a pellionibus 2 per gr. 15, a figulis 5 per gr. 15, a sarctoribus 3 per gr. 15, a pannificibus 3 per gr. 15, a pileatore uno gr. 15, a laniis 3 per gr. 15, a pistoribus 5 per gr. 15, ab ollis cremati 2 per gr. 24, ab inquilinis 5 per gr. 6, a levigatore uno gr. 15, ab architectoribus 2 per gr. 15, ab institoribus 2 per gr. 15, od olejnika uno gr. 15, a propinatione cremati ad rationem gr. 24, a piscatoribus 2 per gr. 15, a mansis 3 per gr. 30, a quarta una agri gr. 7½. Summa facit fl. 49—1—9.

Ducillum pro toto anno a die 4 Octobris in anno 1580 usque ad eundem diem in anno 1581 a cocturis 183, quaelibet coctura con-

tinēt tunas 12, tuna autem taxata per gr. 30, a 4 solidis exigendo per den. 2, facit a qualibet coctura gr. 30, ab omnibus vero fl. 183.

It. Ab ollis cremati 3 per gr. 24.

It. A quartis vini cremati 690 per den. 3.

It. Ab halecum tunis 7 per gr. 6.

It. Ab olla cremati una gr. 24.

It. Telonei pro 2 annis videlicet 1579 et 1580 fl. 5 gr. 29.

Summa totius fl. 246—13—9.

TRZCIEL (Mart. Lwowski 1582 ¹⁾).

USCZIE.

Soszu marcas 2, a mansis 8 per gr. 30, a sutoribus 3 per gr. 15, a lanio uno gr. 15, a suture uno gr. 15, a fabro uno gr. 15, ab ollis cremati 2 per gr. 24, a propinatione cremati ad rationem gr. 24, a piscatoribus 8 per gr. 8, a pistore uno gr. 15, ab inquilinis 4 per gr. 6. Summa facit fl. 20—1.

Ducillum pro toto anno a festo S. Hedvigis in anno 1580 usque ad festum S. Lucae in anno 1581 a cocturis mediis 35, quaelibet coctura continet tunas 10, tuna autem taxata per gr. 30, a quolibet grosso exigendo per den. 2, facit a qualibet coctura fl. 1 gr. 3 den. 6, ab omnibus vero fl. 38—26—12.

Summa totius fl. 58—27—12.

WRONKI (Barb. Czarnkowska 1582).

Soszu dictae dupla fl. 13 gr. 12, a pannificibus 10 per gr. 15, a sarctoribus 11 per gr. 15, a sutoribus 14 per gr. 15, a pellionibus 4 per gr. 15, a figulis 12 per gr. 15, a doleatoribus 2 per gr. 15, a lewigatoribus 2 per gr. 15, a pistoribus 10 per gr. 15, a fabris 4 per gr. 15, a serifabro uno gr. 15, a fovea picis gr. 30, ab advectoribus ejusdem gr. 60, a piscatoribus 2 per gr. 15, ab ollis cremati 10 per gr. 24, ab inquilinis pauperibus 5 per gr. 4, a hortis agrisque civilibus mansis 4 per gr. 30, a laniis 4 per gr. 15, ab institoribus 2 per gr. 15, ab inquilinis 4 per gr. 6. Summa facit fl. 68—26.

Ducillum pro toto anno a festo Omnium S. in anno 1580 usque ad simile festum in anno 1581 a cocturis 288, quaelibet coctura

¹⁾ W r. 1582 zapłacono ogółem fl. 12.

continet tunas 12, tuna autem taxata per gr. 30, a 4 solidis exigendo per den. 2, facit a qualibet coctura per gr. 30 fl. 288.

It. A cocturis 43, quaelibet coctura continet tunas 12, tuna autem taxata per g. 24, facit a qualibet coctura per gr. 24 fl. 34 g. 12.

It. A quartis vini cremati 888 per den. 3.

It. Ab halecum tunis 22 per gr. 6.

It. Telonei pro toto anno fl. 5 gr. 6.

Summa totius fl. 405—24.

WIELEN (Pal. Posn. 1582).

Soszu marcas 2, ab ollis cremati 2 per gr. 24, a quartis agri 7 per gr. $7\frac{1}{2}$, a quartis mediis 5 per gr. 4, a pistoribus 4 per gr. 15, ab artificibus variis 13 per gr. 15, ab inquilinis 6 per gr. 6, od solarek 2 per gr. 15. Summa facit fl. 17—26—3.

Ducillum pro toto anno a festo S. Martini in anno 1580 usque ad simile festum in anno 1581 a cocturis 30, quaelibet coctura continet tunas 9, tuna autem taxata per gr. 30, facit a coctura gr. $22\frac{1}{2}$ fl. 22 gr. 15.

It. A cocturis 44, quaelibet coctura continet tunas 9, tuna taxata per gr. 32, facit a coctura gr. 24.

It. A cocturis 13, quaelibet coctura continet tunas 9, tuna taxata per gr. 24, a 4 solidis exigendo per den. 2, facit a coctura gr. 18.

It. A quartis vini cremati 138 per den. 3.

Summa totius fl. 84—4—3.

Summa civitatum et oppiduum (?) totius eorum contributionis tam ducillorum quam etiam teloneorum et publicae contributionis facit fl. 26081—20—8

Contributio villarum tot. dist. 4512—19—9

Exactio ducillorum de braseis nobilium 583— 2—9

Summa summarum fac. fl. 31177—12—8

2. DISTRICTUS COSTENSIS.

Regestrum contributionis regni in conventu generali Warsoviensi anno domini 1581
laudatae, sub praefectura gnosi d. Joannis de Błociszewo Gaiewski, vicecapitanei
Posnaniensis perceptae (ks. pob. 6 ¹⁾)

a. 1580—1581.²⁾

Parochia Bialleiezioro.

Bialleiezioro. Sors n. Joan. Czerekwicki hor. 3 per gr. 4 (sine agro).

Skoraczewo. Sors n. Barth. Janczinski man. 2, hort. cum agro 3,
inq. 3 gr. 2.

Kobilniki. Sortes n. Petri et Martini Skalawskich man. $\frac{2}{2}$, hor. 2.
Sors n. Joannis Kobiłński man. $2\frac{3}{4}$, hor. 3, col. 1, des. 1.

Parochia Boianowo.

Boianowo, man. $12\frac{3}{4}$, inq. 4 p. gr. 8, 2 p. gr. 2, col. 2, des. 3, ov. 30.

Parochia Błociszewo.

Błociszewo (r. 1580 man. 16, hor. 2 gr. 6, hor. 2 gr. 4, inq. 8 gr. 2,
inq. 1 gr. 8).

Gay (r. 1580 man. 9, hor. 5 gr. 6, art. 2, inq. 3 gr. 8, inq. 4 gr. 2).

Krzyżanowo, man. $13\frac{3}{4}$, hor. 8, art. 1, ov. 23.

Wronowo, man. 7, hor. 3.

Parochia Brodnicza.

Brodnicza. Sors g. d. Catharinae Ridzińska man. 7, hor. 4, inq. 1
gr. 8, 1 gr. 2, col. 1, art. 3, ov. 30. Ollae vini adusti 2, pro-

¹⁾ Powiat kościański posiada wykazy z r. 1534, 1535, 1540, 1542, 1563, 1565, 1567, 1570; z r. 1580, 1581, 1582, 1583 (w ks. 4 i 6).

²⁾ Dla braku całości, niektóre wykazy wsi wzięte z roku 1580, jak objaśnia niżej uwaga.

pina ejusdem, a tunis halecum 4, a tunis salis 3, lanius 1, molend. 1 et ventile 1.

Sors n. Mathiae Brodnicki man. 5, hor. 4, inq. 1 g. 8, 2 p. g. 2, molend. 1.

Przilepki. Sors Lucae Illowiecki man. 3, hor. 2, inq. 2 per gr. 2, des. 1, art. 1.

Sors n. Petri Przilepski man. 2, hor. 1.

Gorka, man. 5, hor. 2; scult. man. 1.

Manieczki, man. 5, hor. 2, inq. 1 p. g. 2.

Puczołowo. Sors n. Andreae Puczołowski hor. 2, col. 1.

Sors n. Mathiae Krzizanowski hor. 4, col. 1, ov. 20.

Rogaczewo. Sors n. Gabrielis Brocki man. $\frac{3}{2}$, hor. 3.

Sors n. Magdalenae Brocka man. 1, hor. 1, des. $\frac{1}{2}$, ov. 15.

Grabianowo. Sors n. Catherinae Brodnicka de Ridzina hor. 2, col. 1.

Sors n. Jacobi Zeliąntkowski man. 4, hor. 3.

Piotrowo, man. $3\frac{3}{4}$, hor. 4.

Scholdri, man. 7, hor. 6, des. 1.

Grzibno. Sors n. Mathiae Rąmbiński hor. 1.

Sors n. Rodolphi Baranowski man. 2, hor. 3, inq. 1 p. g. 2.

Chalawi. Sors n. Stanisłai Szofdrski man. $1\frac{3}{4}$, hor. 4, art. 1, ventile.

Sors n. Lucae Kluczewski man. 1.

Suliewo, man. $\frac{1}{2}$, hor. 1, hor. 1 gr. 4, col. 1, molend.

Borek, man. 2, hor. 2.

Parochia Bonikowo.

Bonikowo, man. 17, inquilina 1, inquilini pauperes 2.

Kurowo, man. 10, hor. 2, inq. 1; tab. m. $\frac{1}{4}$.

Babimost oppidum.

Podmoklie maior, man. 17, hor. 12, inq. 1, des. 2, art. 1.

Scultetia n. Valentini Klempski man. 2, hor. 3.

Podmoklie minor, man. 13, hor. 11, inq. 4, ov. 80; scult. m. 2, molend.

Groicze nova, man. 5, hor. 6, inq. 2, piscat. 1; scult. m. 2.

Groicze antiqua, des. 3.

Nowawies, man. 7, hor. 3, inq. 1, ov. 12; scult. m. 1.

Parochia Bukowiec maior.

Bukowiec maior, man. 37, hor. 2, inq. 4 p. g. 8, 2 p. g. 2, ov. 30.

Parochia Bukowiec minor.

Bukowiec minor, man. $7\frac{1}{2}$, hor. 6, inq. 4, des. $\frac{1}{2}$, art. 4, ov. 15;
scult. m. 2, hor. 6 gr. 4, tab. $\frac{3}{4}$.

Kąkoliewo, m. $7\frac{1}{2}$, hor. 4—4, inq. 1 g. 8, 4 g. 2, col. 1, art. 1, ov. 15.

Parochia Brodzewo.

Brodzewo, man. $1\frac{1}{4}$, hor. 14, inq. 2, ov. 50, ventile.

Parochia Boianicze.

Boianicze. Sors n. Hedvigis Jurkowska man. $3\frac{1}{4}$, hor. 2, inq. 2
col. 1, des. 1, ov. 15, olla vini adusti.

Sors n. Mart. Drzewiecki man. $3\frac{1}{2}$, hor. 3, inq. 1, col. 1, ov. 15.

Parochia Brenno.

Brenno, man. 14, hor. 2 p. g. 6, 8 p. g. 4, inq. 8 p. g. 8, p. g. 8 2,
art. 4, rusticus vagus, piscat. 2.

Costen civitas.

Naczlaw, man. $16\frac{1}{4}$, hor. 4, col. 1, ventilia 3.

Czarnkow, man. 7, scult. m. 2.

Sierakow, man. $10\frac{1}{4}$, hor. 3 cum agris, 5 wymłock, inq. 1, col. 1,
molendinum aquaticum, ventile.

Kurzagora. Sors illris et magnifici d. Andreae comitis a Gorka
castellani Miedzirzecensis, Gnesnen., Costen., Walcen. etc.
capitanei, man. 4.

Sors civitatis Costensis man. $1\frac{1}{2}$.

Naidaka praedium, col. 1, des. 2.

Pianowo praedium, hor. 2, col. 2, ventile.

Kielczewo. Sors religiosorum patrum Jesuitarum collegii Posnanien.
man. $20\frac{1}{4}$, hor. liberi 31, 4 wym., inq. 1 paup., 1 cum pec.,
art. 6, ventilia 2.

Sors vener. capit. eccl. cath. Posnanien. hor. 27, inq. 9, art. 13.

Sczodrowo, man. $\frac{5}{2}$, hor. 7, des. $\frac{1}{2}$; tab. m. $\frac{1}{8}$, ov. 7, molendinum
aquat., ventile.

Kokorzino, man. $3\frac{1}{2}$, hor. 6, inq. 1, ventile.

Godziszewo, man. 6.

Punino, man. $7\frac{1}{2}$, hor. 4, inq. 1 gr. 8, inq. gr. 2, col. 3, ov. 27.

Widziszewo, man. $6\frac{1}{2}$, hor. 4, inq. 3, col. 1, ventile,

Parochia Chwalkowo.

Chwalkowo. Sors n. Lucae Chwalkowski man. 2.

Sors n. Joannis Chwalkowski man. $9\frac{1}{2}$, hor. 2, art. 1, ventile.

Sors n. Sebastiani Chwalkowski man. 2, hor. 2, inq. 1, art. 1.

Sors n. Valentini Chwalkowski man. $4\frac{1}{2}$, hor. 1, inq. 2, molendinum ventile.

Sors n. Annae Sapienska man. 4, hor. 1.

Czempin oppidum.

Tarnowa, hor. 4.

Borowko, man. 5.

Piechinino, man. 13, inq. 2.

Iłowiecz maior. Sors n. Lucae Iłowiecki man. 2, hor. 5, des. 2, conflagratus man. 1.

Sors g. d. Maliechowski man. 2.

Gorziczki minores. Sors g. d. Andreae Ridziński hor. 5, col. 1, vent.

Sors g. d. Lucae Ridziński hor. 3, col. 1, ventile.

Sors g. d. Stanisłai Ridziński hor. 3.

Sors n. Stanisłai Szołdrski man. 2, des. 1.

Gorzicze maiores. Sors g. d. Andr. Ridziński man. $13\frac{1}{2}$, inq. 1.

Sors g. d. Lucae Ridziński man. $13\frac{1}{2}$, hor. 1.

Piotrkowice. Sors n. Joannis Maniecki man. 5, hor. 2, inq. 3.

Sors n. Augustini Piotrkowski man. 4, hor. 4, inq. 2, des. 1.

Slonino, man. $11\frac{1}{2}$.

Borowo (w r. 1580 m. 20, tab. $\frac{1}{2}$, hor. 5, inq. 4).

Parochia Czerwony kosciol.

Czerwony kosciol, man. 13, hor. 4, inq. 2, col. 1, des. 1.

Żalias, molend. aquat. rot. 3.

Jurkowo, man. 4, hor. 5, inq. 5, col. 2, ov. 30, ventile.

Wojnowicze, man. 1, hor. 7, col. 2, ov. 18.

Kuskowo, hor. 5, ov. 5, ventile.

Miaskowo, man. 6, hor. 4, ventile.

Parochia Charbielino.

Charbielino (w r. 1580 sors n. Andr. Gawronski col. 1).

Dluzina, man. 12, hor. 2, sar. 1.

Biskupice, man. 2, hor. 2.

Szczepankowo, man. 1 $\frac{1}{2}$.

Grotniki, man. 5, hor. 4, inq. 3, inq. paup. 2.

Sokolowo, man. $\frac{1}{2}$, hor. 6, inq. 3, ov. 50, molend. 2, ventile.

Szikorzino, m. 2, inq. 3, des. $\frac{3}{4}$, art. 3, 5 cmetones per $\frac{3}{4}$ tenentes.

Poswiątne. Sors n. Stanisłai Czacki hor. 4, inq. 2, ov. 20.

Machczino, man. 11 $\frac{1}{2}$, hor. 2, inq. 1, inq. paup. 1, ventile.

Trzebidza, piscatores 2.

Parochia Czeszram.

Czeszram.

Stwolno, man. $\frac{2}{2}$, hor. 7, inq. 1.

Goreczka Słiwna. Sors n. Joannis Siekierzecki man. $\frac{1}{2}$, hor. 2, ov. 25.

Sors n. Jacobi Sczurski man. $\frac{1}{2}$, hor. 2.

Sors n. Joannis Sczurski man. 1 $\frac{1}{2}$, hor. 3, inq. 1, ov. 30.

Goreczka Żabia, hor. 2, ov. 30.

Ostrobotki. Sors n. Joannis Mielieński man. 2, hor. 5.

Sors n. Michaelis Choieński hor. 1.

Grambkowo ¹⁾, m. 7 $\frac{1}{2}$, h. 4, inq. 1 g. 8, inq. 3 g. 2, art. 3, ov. 60, vent.

Golieiewo.

Golieiewko.

Choyno. Sors n. Christopheri Choieński man. $\frac{5}{2}$, hor. 1, des. 1.

Sors n. Georgii Choieński man. $\frac{5}{2}$, hor. 2, molendinum.

Sors n. Michaëlis Choieński man. $\frac{5}{2}$.

Zielona wieś.

Słupia, man. 19, hor. 4, inq. 8.

Parochia Czacz.

Czacz. Sors n. Gasparis Czacki man. 5, hor. 2 wymł., 1 cum agro, agri m. $\frac{1}{4}$; tab. cum hor. 1, inq. 3, col. 1, des. 1 $\frac{1}{2}$.

Sortes n. Andreae, Christopheri et Petri Czackich et Stanisłai Robacziński man. 7, hor. 9, inq. 9, col. 3, des. 4.

Przisiaeka polska, man. 6, hor. 3, ventile.

Bronsko, man. 5, hor. 2, inq. 1 gr. 8, paup. 2 gr. 2.

¹⁾ Grambowo.

Parochia Chorina.

Chorina. Sors Catherinae de Ridzina Brodnicka man. 5, hor. 4, inq. 1 paup., 1 cum. pec., col. 1, ov. 30; agri m. $\frac{1}{4}$, ventile.

Sors n. Math. Brodnicki m. $3\frac{1}{2}$, hor. 4, inq. 2, col. ov. 30, vent.

Dolsko oppidum.

Xięginki, man. $4\frac{3}{4}$, inq. 1, des. 7.

Maliechowo, man. $3\frac{1}{2}$, hor. 3, col. 1, ov. 15.

Błozeiewo, man. 1, hor. 5.

Mszczczino. Sors n. Joan. Grabowiecki man. $\frac{4}{2}$, hor. 4, col. 1, ov. 18.

Sors n. Joannis Włostowski man. 2, hor. 3, inq. 1, ov. 25, molendinum.

Pokrzywnicza.

Brzeznica, man. 5, hor. 6, inq. 2, faber ferrarius 1, ov. 40.

Ziemek, molendinum 2 rotarum.

Lipowka, man. 2, hor. 2, inq. 2, col. 1.

Nowiecz, man. $4\frac{1}{2}$, hor. 3, inq. 1, ov. 20; agri des. $\frac{1}{4}$.

Malina praedium, col. 2.

Miedzichod, man. $3\frac{1}{2}$, hor. 2, des. 1, ventile.

Kadzin, man. 3, hor. 4.

Trambinko, man. $4\frac{1}{2}$.

Liubiatowo maior. Sors n. Erasmi Liubiatowski man. $\frac{3}{2}$, hor. 2, col. 1, ventile.

Liubiatowo minor. Sors Hedvigis de Miąscowo Wilkowska man. 1, hor. 3, col. 1, ventile.

Sors n. Mathiae Liubiatowski, Chociszewski dicti hor. 1, col. 1.

Ostrowieczno maior. Sors n. Petri Tarzecki hor. 2, inq. 1, col. 1.

Sors n. Georgii Kielczewski man. $\frac{1}{2}$, hor. 1.

Ostrowieczno minor. Scult. man. 3, inq. 3, des. 3; cmetonum m. 1.

Dupino oppidum.

Suburbium, man. 14, najemn. $4\frac{1}{2}$, hor. 1 liber., h. 3 g. 4, inq. 7 paup., 1 cum pec., des. 5, ov. 50, molend.

Ossiek, man. 9, hor. 15, ov. 22, molend.

Domaradzice, man. 10, hor. 3, inq. 4, des. 2.

Sliąskowo, man. 6, hor. 4.

Parochia Domachowo.

Domachowo, man. 20, scult. man. 2, hor. 1, inq. 3, inq. paup. 4, art. 1, des. 3.

Rembowo, m. 12, scult. m. 2, hor. 2, inq. 3, des. 2, art. 2, inq. paup. 4.

Bodzewko minor. Sors n. Stanislai Gostinski Borek m. $2\frac{1}{2}$, inq. 3.

Sors d. g. Martini Gostinski Borek man. $4\frac{1}{2}$, hor. 2.

Sors n. Alberti Bodzewski hor. 1, inq. 2.

Kraiewice. Sors n. Stanislai Kraiewski man. 2, hor. 1, col. 1.

Sors n. Stanislai Kraiewski man. $2\frac{3}{4}$, col. 1, des. 1; ventile.

Sors n. Annae Kraiewska man. 3, hor. 2, inq. 1, des. 1, ventile.

Zółkowo. Sortes n. Christopheri et Sebastiani Kraiewskich man. $2\frac{1}{2}$, hor. 1, ov. 22.

Sors n. Alberti Bodzewski man. 2, hor. 3.

Stara Krobia, m. $8\frac{1}{2}$, scult. m. 5, liber m. 1, inq. 4, des. $2\frac{1}{2}$; ventile.

Parochia Daliewo.

Daliewo, man. 13, taber. $\frac{1}{2}$, hor. 2, inq. 3.

Wyrzeka, man. $15\frac{1}{2}$, inq. 4.

Parochia Drozin.

Drozin. Sors n. Joannis Wosnicki man. $3\frac{1}{4}$, hor. 1, inq. 2.

Sors n. Gasparis Gninski man. 4, hor. 1, inq. 1.

Kotowo, man. 4, hor. 1, inq. 2, molend. aquaticum.

Kubaczino. Sortes n. Stanislai et Petri Uyeyskich m. $\frac{3}{4}$, hor. 1, col. 1, sartor.

Niemierzice, man. 1, hor. 1, col. 1.

Stręmpin¹⁾. Sortes n. Stanis. et Pet. Uyeyskich man. 8, hor. 2, inq. 1.

Sors n. Petri Stręmpiński man. 3, hor. 2, inq. 1, col. 1.

Parochia Dokowo mokre.

Dokowo mokre, man. 15, tab. $\frac{1}{2}$, hor. 6, inq. 1; molendinum, propina vini cremati.

Dokowo suche. Sors n. Laurentii Dokowski man. 8, hor. 4, col. 1, art. 1; duorum taber. agri man. $\frac{1}{4}$.

Sors g. d. Petri Opaliński man. 9, hor. 4, col. 1.

¹⁾ W r. 1540 Strzempin.

Usczenczice, man. 12, hor. 6, taber. hortulanus liber 1, inq. 1.

Parochia Drzczkowo.

Drzczkowo, man. $7\frac{1}{4}$, hor. 4, inq. 1; molendinum rotae 1, foliusz.

Parochia Dambrowka.

Dambrowka, man. 17, hor. 11, taber. 1, inq. 4 gr. 6, 4 gr. 8, 5 gr. 4, 8 gr. 2; ferrarius 1, opilio haeredis villae oves 50; famulus ejusd. ov. 25, opilio communis ov. 37; alius ov. 77.

Parochia Gogoliewo.

Gogoliewo, man. 5.

Swieczino, man. $\frac{1}{2}$, molend. aquaticum, hor. 2.

Gostin oppidum.

Brzezie, man. 10.

Czaykowo, man. $5\frac{1}{2}$, inq. 1.

Drzinczewo, man. $10\frac{3}{4}$, hor. 4, col. 1, ov. 40.

Bogusławki.

Czachorowo, man. $7\frac{1}{2}$, taber. $\frac{1}{2}$; hor. 5.

Parochia Gostin antiqua.

Gostin antiqua, man. 2.

Stężicza, man. 3, scult. man. 2; inq. 2.

Dalieszino. Sors n. Stanisłai Radzewski man. 4, hor. 3, inq. 1, ov. 22; molendinum.

Sors n. Joannis Daliesiński man. $2\frac{1}{2}$, hor. 2, tab. agri $\frac{1}{4}$, inq. 1.

Maliewo. Sors n. Joannis Daliesiński man. 1, inq. 1, col. 1.

Sors n. Stanisłai Radzewski col. 1.

Duszina, man. $1\frac{1}{2}$, hor. 2; molendinum.

Pozegowo, man. $\frac{1}{2}$, hor. 2, des. $\frac{1}{2}$.

Ossowo ¹⁾, man. $5\frac{3}{4}$, scult. m. $2\frac{1}{4}$, hor. 1, inq. 1, art. 1; ventile.

Siemowo, man. $5\frac{1}{2}$, scult. m. 1; tab. $\frac{1}{4}$; hor. 3, art. 2; ventile.

¹⁾ W r. 1540 Gossowo.

Golia. Sors n. Jacobi Janowski man. 3, hor. 2, inq. 2 gr. 2, 1 gr. 4, art. 1, ov. 25.

Sors n. Alberti Zadorski man. $\frac{5}{2}$, tab. $\frac{1}{2}$; hor. 5, inq. 1.

Parochia Goniembice.

Goniembice, man. 3, hor. 1 gr. 6, 1 gr. 4.

Grunowo major, man. $16\frac{1}{2}$, hor. 6 gr. 6, 2 gr. 4, inq. 6 gr. 8, 3 gr. 2, col. 1, opil. 3 per 10 oves; ventile.

Grunowko ¹⁾, man. $8\frac{1}{4}$, hort. 4, inq. 2 cum pec. inquil. 1 pauper, ventile 1, artifex.

Klunowiecz major, man. 11, hor. 2 wymłock., oves opilionis 20, inquil. cum pec. 5, inquil. absque pec. 5.

Klunowiecz minor.

Zakowo major. Sortes n. Petri et Nic. Pawłowskich man. $1\frac{1}{2}$, ov. 15.

Zakowo minor. Sors n. Alb. Kuranowski man. $1\frac{1}{2}$, hor. 2, col. 1.

Sortes n. Petri et Nic. Pawłowskich man. des. 2, hor. 1, col. 1.

Kuranowo, man. 2, hor. 4 per gr. 4, vent. hered.

Suliewo. Sors n. Martini Suliewski man. $1\frac{1}{2}$, hor. 2 per 4 gr.

Sors n. Petri Gałęski aratrum col. 1, hor. 1, ov. 12.

Piothrowice. Molendinum aquaticum. Ventile hered.

Trzebinia, man. 5, hor. 3 per 4 gr., mol. aquaticum.

Wolikowo, man. $5\frac{1}{4}$, hor. 2 per 4 gr., inq. 1, ov. 30.

Wyciąskowo. Sors n. Lucae Przibinski man. 2, medius man. desert., inquil. paup. 2, inq. cum pec. 2.

M. d. Raphaelis Lesczynski cast. Szremensis hor. 2 per 4 gr. ar. 2 colonorum, ov. 15.

Parochia Golembino.

Golembino, man. $18\frac{1}{2}$, man. des. 1, hor. 5 cum agris, inq. 6 per 2 gr., art. 1, ventile 1.

Parochia Grobia.

Grobia, hor. 2 gr. 6, 3 gr. 4, inq. 1.

Bocz, man. $4\frac{3}{4}$, agri $\frac{1}{8}$, hor. 2, inq. 1; ventile.

¹⁾ Wsie niżej wymienione aż do parafii Grobia, wzięte z wykazu z roku 1580, bo brak ich okazał się w wykazie z 1581 roku.

Gorka monachorum, man. 14, hor. 3, inq. 2 paup., ov. 30.

Targowisko, man. $9\frac{1}{2}$, hor. 2, art. 2.

Wolischewo, man. 8, des. 1.

Parochia Grizina.

Grizina, man. $5\frac{1}{4}$, hor. 6, inq. 4, ov. 15, art. 3; molend.

Nieliengowo, man. 6, inq. 2.

Wenglinek, molendinum 2 rot.

Ossiek. Sors n. Lucae Miąskowski man. $\frac{4}{2}$, tab. man. $\frac{1}{8}$; hor. 5, ov. 15.

Sors n. Andreae Miąskowski man. 4, inq. 1, col. 1.

Parochia Granowo.

Granowo, man. 21, tab. man. $\frac{1}{2}$; des. 1, art. 1.

Granowko. Sors n. Seb. Granowski man. $2\frac{1}{4}$, hor. 4, inq. 1, col. 1.

Sors n. Martini Granowski man. $4\frac{1}{2}$, hor. 5, inq. 7.

Sors n. Petri Granowski man. $2\frac{1}{4}$, hor. 2, col. 1.

Jaskółki, man. $1\frac{1}{4}$, hor. 4, inq. 2, col. 1; ventile.

Kokoliewo ¹⁾. Sors n. Hedvigis Kokaliewska man. 6, hor. 2.

Sors rndi d. Joannis Kokaliewski canonici Gnesnensis man. 3, agri tab. man. $\frac{1}{4}$, hor. 1, col. 1.

Grodzisko oppidum.

Doctorowo, man. 11, man. $\frac{1}{2}$, hor. 7, inq. 6; ventile, molendinum.

Chrostowo, man. 6, hor. 3, inq. 1.

Sułoczino, man. $5\frac{1}{2}$, hor. 1, col. 1, ov. 30.

Miniewo, man. 9, hor. 3; molend.

Kobilniki, man. $9\frac{3}{4}$, hor. 3, inq. 2.

Zdroy ²⁾, man. 1, hor. 12, inq. 1, col. 2, ov. 35.

Grąmbiewo. Sors n. Joannis Grąbiewski man. 3, hor. 3, tab. hor. 1; inq. 2, ov. 40.

Sors n. Orsulae Rosforowska man. $2\frac{1}{2}$, hor. 3, inq. 2.

Sworzicze, man. 4, tab. man. $\frac{1}{4}$; hor. 3, hor. 2, des. $\frac{2}{2}$, ov. 15.

¹⁾ Kokalewo. ²⁾ Zdroje.

Parochia Gnino.

Gnino. Sortes n. Gasp. et Jac. Gnińskich man. $\frac{3}{2}$; tab. man. $\frac{1}{4}$, hor. 3.
Sors n. Barth. Lazinski, cmetonis man. $\frac{1}{2}$, tab. man. $\frac{1}{4}$, hor. 1.
Jablona nowa, man. 2, tab. man. $\frac{1}{2}$; hor. 2, ov. 10.
Jablona stara, man. 8, tab. man. $\frac{1}{2}$; hor. 4, ov. 20.
Rataie, man. 3, hor. 5, inq. 1, col. 2, aratrum curiae 1; ventile.

Parochia Goscieszino.

Goscieszino, man. $1\frac{3}{4}$, hor. 2; ventile.
Łąkie. Sors n. Alberti Błocki man. 1.
Sors n. Martini Pożarowski man. 3, tab. man. $\frac{1}{4}$; hor. 1.
Dąmbrowka, man. $12\frac{1}{4}$, hor. 5, inq. 2, art. 2.
Błoczko. Sors n. Alberti Błocki hor. 6, tab. man. $\frac{1}{4}$.
Sors n. Mart. Pożarowski hor. 5, m. $\frac{1}{4}$ tab.

Parochia Gluchowo.

Gluchowo. Sors n. Baltazaris Zadorski per 3 quart. cmet. 2, hor. 3.
Sors n. Mathiae Zadorski man. $1\frac{1}{2}$, hor. 5, inq. 1, col. 1, des. $\frac{1}{2}$, art. 1.
Sierzniki ¹⁾. Sors n. Baltazaris Zadorski man. $\frac{5}{2}$, hor. 1.
Sors n. Mathiae Zadorski man. $\frac{5}{2}$, art. 1, inq. 1.
Sroczo maior. Sors n. Petri Bieczinski man. 5.
Sors n. Joannis Zadorski man. 4, hor. 4, inq. 2, col. 1, ventile.
Piotrowo, man. 9, agri tab. man. $\frac{1}{4}$, hor. 6, inq. 2, col. 2; ventile.
Bieczini. Sors n. Petri Bieczinski man. 2, hor. 2, col. 1, des. $\frac{1}{2}$.
Sors n. Joannis Zadorski man. 1.
Jarogniewice. Sors g. d. Joan. Ridzinski man. $9\frac{1}{4}$, hor. 6, inq. 2, ov. 45; ventile.
Sors n. Nicolai Ribinski man. $2\frac{1}{2}$, des. $\frac{1}{4}$.
Sors g. d. Andreae Ridzinski man. $\frac{3}{4}$.
Mikoski, man. 3, hor. 5, inq. 3.

Parochia Golassino.

Golassino. Sors n. Christopheri Boianowski man. 3, hor. 3 gr. 12, 5 gr. 4, inq. 3, ov. 20; ventilia 2, tab. man. $\frac{1}{4} + \frac{1}{8}$.

¹⁾ Zyrniki.

Sors n. Georgii Golaski dicti Pogorella man. $\frac{1}{2}$, hor. 5, hor. lib. 2, inq. 2, col. 2.

Sors n. Martini Boianowski man. 6, hor. 8, inq. 2, inq. 7, col. 1, art. 3, ov. 35; ventilia 3.

Sors n. Erasmi Boianowski man. 2, hor. 4, hor. 1, 1 lib., inq. 2.

Sors n. Andreae Boianowski man. $2\frac{3}{4}$, hor. 3, 2 lib., inq. 2, 1 paup; ventile.

Golina. Sors n. Stan. Golinski man. $\frac{4}{4}$ et $\frac{3}{4}$, hor. 6, inq. 2, 4, col. 2, ov. 30.

Sors n. Stanislai Pakosz Golinski man. $2\frac{1}{2}$, hor. 6, inq. 3, 1 cum pec., col. 1, ov. 40; ventile.

Sors n. Georgii Korzbok Zawaczki man. $2\frac{1}{2}$, hor. 3, 3, inq. 1, col. 2, art. 1, ov. 30; ventilia 2.

Sortes n. Stanislai et Joan. Golinskich et Alberti Drzewiecki man. $\frac{3}{4}$ hor. 7, inq. paup. 3, col. 3, art. 1, ov. 25.

Sliempstrow.

Tarchalino, man. 4, hor. 6, inq. 2, inq. cum pec. 4, ov. 50; ventilia 2.

Gorka oppidum.

Roskowo, man. 21, ov. 25.

Rostempniewo villa, man. 5, hor. 2, inq. 2, des. 1.

Sobiatkowo, man. 38, hor. 5, des. 2, ov. 35.

Niemarzino, man. 18, hor. 3.

Gorka suburbium, hor. 4, ov. 35; ventilia 4.

Jutrosin oppidum.

Bartoszewice maior, man. 6, hor. 2, inq. 2, ov. 30; ventile.

Bartoszewice minor. Sors g. d. Jacobi Koluczki tribuni Inovladislav. man. $\frac{3}{2}$, hor. 2, ov. 40.

Sors n. Stephani Bartoszewski man. $\frac{1}{2}$, hor. 2.

Sors n. Mathiae Bartoszewski man. $\frac{2}{2}$, hor. 2, inq. 2.

Parochia Jeżewo.

Jeżewo. Sors g. d. Alberti Ridzinski man. $\frac{1}{2}$, hor. 2, inq. 2, ov. 17.

Sortes n. Alberti et Dorothae Jeszewskich man. $1\frac{1}{2}$, hor. 3, inq. 2, art. 1; ventile ov. 20.

Sors n. Mathiae Jesewski cmetonum man. $\frac{5}{2}$, hor. 1, art. 1.

Wicislowo. Sors g. d. Alberti Ridzinski man. $4\frac{1}{2}$, inq. 1, art. 1.

Sors n. Alberti Jesewski cmeton. man. 4, inq. 2.

Jawore, man. $\frac{1}{2}$, hor. 1.

Parochia Jaskowo.

Jaskowo, man. 2, hor. 3 gr. 6, 1 gr. 4; molend. wałnik.

Parochia Illowiecz minor.

Illowiecz minor. Sors n. Lucae Illowiecki man. $2\frac{1}{4}$, inq. 2, art. 1.

Sors g. d. Joannis Maliechowski man. 4, hor. 5.

Gorki. Sors n. Lucae Illowiecki inq. 2, agri tab. man. $\frac{1}{4}$, faber et sartor.

Krobia oppidum.

Wawino, des. 7.

Sułkowice, man. $12\frac{1}{4}$, scult. man. 3, liberi m. 2; inq. 3, des. 6.

Poszadowo, man. 14, scult. man. 2, inq. 3 gr. 8, inq. 5 gr. 2; des. 2.

Potarzicza, man. $8\frac{1}{2}$, hor. 4, inq. 1 gr. 8, 2 gr. 2.

Koscielna wiesz, man. $15\frac{1}{2}$, scult. m. 3, inq. 1 gr. 8, 3 gr. 2; ventilia 3.

Cziotkowo, man. $5\frac{3}{4}$, hor. 2, inq. 3, ov. 45.

Chwalkowo. Sors n. Hedvigis Wlostowska man. $\frac{3}{2}$ hor. 3, ov. 15.

Sors n. Orsulae Wlostowska man. $\frac{3}{2}$, hor. 4, inq. 1; ventile.

Sors n. Joannis Wlostowski man. $\frac{1}{2}$, hor. 1, inq. 1.

Rogowo. Sors n. Ambrosii Czacki man. 3, hor. 3, inq. 1; ventile.

Grabionowo, man. 7, scult. man. 2; hor. 1, inq. 1, des. $1\frac{1}{4}$.

Kuczina maior. Sors Georgii Prziborowski man. 3, hor. 3; ventile.

Sors n. Joannis Kucziński col. 1.

Kuczina minor, man. 1, hor. 3.

Kokoski, man. 1, hor. 2.

Żimlino. Sors n. Ursulae Wlostowska hor. 3, col. 1; agri man. $\frac{1}{4}$.

Sors n. Melchioris Konarzewski man. $3\frac{1}{4}$.

Sors n. Alberti Prziborowski man. $1\frac{1}{2}$, hor. 1.

Karszecz. Sors n. Joannis Karsiecki man. $\frac{2}{2}$, hor. 3; ventile.

Sors olim m. d. Jacobi Rokoszewski thesaur. regni-Pol. man. 4, hor. 3.

Badurowo. Deserta. Juravit.

Pudliski, man. 6, hor. 7; ventile.

Zichlewo, man. 5, scult. man. 1; inq. 1, des. 1.

Pyanowice. Sors n. Mathiae Włostowski man. $\frac{1}{2}$, hor. 2.

Sors n. Alberti Pianowski cmetonis man. 1, hor. 2.

Bukownicza, man. 7, hor. 1, inq. 2.

Humiętki, hor. 3; ventile, molendinum.

Szikorzino, man. $2\frac{1}{2}$, scult. man. 2; hor. 1, inq. 1.

Włostowo maior. Sors n. Ambrossii Czacki hor. 3, col. 1, ov. 30.

Włostowo minor. Sors n. Hedvig. Włostowska hor. 2, col. 1; ventile.

Sors n. Joannis Włostowski man. $\frac{3}{2}$, hor. 1 gr. 6, 1 gr. 4, ov. 15; ventile.

Parochia Kolniczki.

Kolniczki, man. 2, hor. 2, des. 1.

Krocina, man. 2, hor. 5, ov. 40.

Laskawi, man. 2, hor. 1.

Kopanicza oppidum.

Jaromierz. Sors n. Joannis Jaromirski man. $1\frac{1}{4}$, hor. 5, col. 1, piscat. 3; molend.

Sors n. Zophiae Jaromirska man. $1\frac{1}{4}$, hor. 7, inq. 2, col. 1, piscat. 3, ov. 20.

Wąchabno, man. $3\frac{1}{2}$, hor. 3.

Wielgawieś, man. $2\frac{1}{2}$, hor. 2.

Maławieś, man. $2\frac{1}{2}$, hor. 2.

Kargowa, man. 4, taber. man. $\frac{1}{4}$; hor. 7, inq. 5, col. 1, art. 4, pisc. 1, ov. 80; molendinum, piła; propina vini adusti; ventile.

Chwalim. Sors rndi d. Bęliczki abbatis Obrensis man. $2\frac{3}{4}$, taber. man. 1; hor. 11, inq. 2, piscat. 11, ov. 10.

Sors n. Stanisłai Ziczliński man. $2\frac{1}{2}$, taber. man. $\frac{1}{4}$; hor. 15, lib. 1, inq. 4 gr. 2, 1 gr. 8, piscat. 11, art. 1, ov. 80.

Parochia Konojad.

Konojad, man. 15, art. 1.

Sepno maior. Sors n. Joannis Sepiński Vincentii dicti man. $1\frac{1}{2}$, hor. 3, inq. 2.

Sors n. Joannis Sepiński man. $1\frac{1}{2}$, hor. 4.

Sors n. Alberti Niemierzicki man. 1, hor. 3, col. 1; ventile.

Sepno minor. Sors n. Abrahami Zadorski man. 1, hor. 2.

Sors n. Joannis Sepiński Vincenti dicti man. $1\frac{1}{2}$.

Sors n. Joannis Sepiński man. $\frac{1}{2}$.

Łagiewniki. Sors n. Abrahami Zadorski man. 3; agri man. $\frac{1}{4}$.

Sors n. Annae Zadorska man. 3.

Krzywin oppidum.

Święczec, man. $4\frac{1}{2}$, scult. man. 2; hor. 2.

Kopassewo, man. 8, hor. 6, col. 2; ventile.

Parochia Konari.

Konari, man. $8\frac{1}{2}$, taber. man. $\frac{2}{2}$, hor. 5, inq. 4, ov. 20; ventile.

Parochia Kręsko.

Kręsko ¹⁾, man. 8, hor. 13, inq. 5, col. 2, art. 3, ov. 55, alter ov. 15, tertius ov. 12; molend.

Parochia Krąpsko.

Krąpsko maior.

Krąpsko minor.

Parochia Kosziczino.

Kosziczino. Sors n. Joannis Beliecki man. 5, taber. 1, hor. 2 gr. 6, 3 gr. 4, des. $\frac{1}{2}$; ventile.

Sors n. Joannis Koszicki agri man. $\frac{1}{4}$, hor. 1.

Sors n. Joan. Konopka man. 1.

Sors n. Mathiae Proski dapiferi Posnan. man. 6, hor. 2, 2, inq. 3, des. $\frac{1}{2}$; molend.

Sors n. Joannis Jaromirski man. $\frac{9}{2}$, $\frac{1}{4}$, hor. 2, inq. 1, art. 2, ventilia 2.

Sors n. Zophiae Koszicka man. $1\frac{1}{2}$, hor. 2, art. 1.

Sors n. Agnetis Dąmbrowska man. $2\frac{3}{4}$.

Chlastawa. Sors n. Joannis Kosziczki man. $1\frac{1}{4}$, tab. man. $\frac{1}{2}$.

Sors n. Joannis Konopka man. 1, hor. 2, inq. 2.

Sors n. Agnetis Dąmbrowska man. 3, hor. 2, inq. 2.

¹⁾ Prócz tego w r. 1582 Kozmin monachorum.

Parochia Kołaczkowice.

Kołaczkowice. Sors n. Joannis Gostkowski man. 1, hor. 1.

Sors n. Alberti Kołaczkowski man. $7\frac{1}{2}$, hor. 5, inq. 2, art. 1;
ventilia 2.

Sors n. Jacobi Kołaczkowski man. $2\frac{1}{2}$, hor. 3.

Dłonia. Sors n. Joannis Gostkowski hor. 1.

Sors n. Annae Kołaczkowska man. 1, hor. 2, inq. 3, des. 1.

Sors n. Georgii Pakosławski man. $7\frac{1}{2}$, hor. 4, inq. 1 gr. 8,
3 gr. 2, ov. 30.

Parochia Kunowo.

Kunowo, man. 5, scult. man. $1\frac{1}{2}$; inq. 1, 3, des. $7\frac{1}{2}$; molend.

Szczodrochowo, man. 5, scult. man. 3; molend.

Dąbowski, man. 3, hor. 1.

Tworzimirki, man. 3, hor. 3, inq. 1.

Ostrow, man. 2, des. 1.

Parochia Kąkoliewo.

Kąkoliewo. Sors n. Mathiae Kąkoliewski man. $11\frac{3}{4}$, hor. lib. 1, 2
cum agr., inq. 2, art. 1, ov. 15; ventile.

Sors n. Stanisłai Sapiński cmetonum man. $7\frac{1}{2}$, hor. 8, ov. 20;
molend., ventilia 2.

Parochia Kamieniec.

Kamieniec, man. $6\frac{1}{2}$, tab. man. $\frac{3}{4}$, hor. 4, des. $\frac{2}{2}$, art. 1, ov. 40;
ventile.

Kowaliewo, man. $6\frac{1}{2}$, tab. man. $\frac{1}{8}$; hor. 1, inq. 1.

Uiasd maior. Sortes n. Stanisłai, Mathiae et Jacobi Uieyskich man. 2,
hor. 1, col. 1.

Sortes n. Stanisłai et Petri Uieyskich man. 2, col. 1.

Uiasd minor, man. 3, hor. 2; molendinum.

Karczewo. Sors n. Martini Karczewski man. $3\frac{1}{4}$, hor. 3.

Sors n. Agnetis Karczewska man. 1, hor. 1.

Sors n. Stanisłai Zadorski man. 2, hor. 4, art. 1.

Czikowo maior, man. $3\frac{3}{4}$, hor. 1.

Czikowo minor. Sors n. Petri Otorowski man. $1\frac{1}{2}$, hor. 2.

Sortes n. Mathiae Borzisławski et Annae Wosnicka man. $2\frac{1}{4}$,
hor. 2.

Kiewlow oppidum.

Nialek, man. 4, hor. 3, inq. 1 gr. 2, 1 gr. 12.

Widzim, man. 10 $\frac{1}{4}$, scult. man. 1; hor. 1, inq. 2.

Stradinek, hor. 11.

Wroniawy, man. 6, scult. man. 2 $\frac{1}{4}$, inq. 1 gr. 12; hor. 2, inq. 2 gr. 2.

Soliec. Sors mag. d. Joannis Chliebowicz castellani Minscensis hor. 6, inq. 2, piscat. 6, art. 1.

Sors g. d. Stanisłai Łancki hor. 6, piscatura 1, art. 1.

Parochia Krzon.

Krzon. Sors n. Joan. Czerekwicki man. 2 $\frac{1}{2}$, taber. man. $\frac{1}{4}$; hor. 1.

Parochia Lasczino.

Lasczino, man. 13, taber. m. 1, hor. 10, ventile.

Zolendnica ¹⁾, man. 12, hor. 2.

Konarzewo, man. 5 $\frac{1}{2}$, hor. 4, ventil. 2.

Simunowo, (Szymanowo w XVII w.) man. 15, hor. 13, inq. 7.

Szierakow ²⁾. Sors ill. et m. d. Andreae comitis a Gorka castell. Mie-dzyrzec. etc. man. 7 $\frac{1}{2}$, hor. 6, inq. 5, ov. 25.

Sors n. Melchioris Konarzewski man. 2 $\frac{1}{2}$.

Parochia Lipno.

Lipno. Sors n. Jacobi Kuranowski man. 4 $\frac{1}{2}$, taber. man. $\frac{1}{4}$; hor. 3, inq. 2.

Sors n. Martini Goniebyczki man. 4 $\frac{1}{2}$, inq. 3.

Parochia Liubin ³⁾.

Liubin, man. 2, scult. m. 2, hor. 5 per gr. 4, inq. paup. 2.

Zieliazno, man. 2 $\frac{1}{2}$, mol. man. medius.

Wieskowa, man. 7, man. scult. 1 $\frac{1}{2}$, hor. 4, inq. paup. 2.

Stankowo, man. 3 $\frac{1}{4}$, scult. m. 2, hor. 2, molend.

Kossowo, man. 5 $\frac{1}{2}$, scult. man. 2, inq. paup. 3, molend. vent. artifices 3.

¹⁾ Zolnica. ²⁾ W par. Gorka. ³⁾ Ponieważ w wykazie z r. 1581 okazał się brak kilku parafij—zapewne przez zatrącenie kartek środkowych, dopełnienie więc uskutecznione zostało z wykazu z r. 1580.

Lagowo, man. $5\frac{1}{2}$, scult. man. $1\frac{1}{2}$, hor. 4.
Byliewo, man. $5\frac{1}{2}$, hor. 3, inq. paup., ov. 37.
Biezen, man. $5\frac{1}{4}$, scult. man. 2.
Gierlachowo, man. 8, scult. man. 2.
Nowydwor, hor. 5, inq. 4, col. 1.
Luskowo, man. 18, scult. man. $1\frac{1}{2}$, inq. 2.
Zbąchy, man. 8, scult. man. 3.
Mosciesky, man. 7, hor. 3, scult. man. 3.
Czichowo, man. $3\frac{1}{2}$, hor. 1.
Gerka, man. 14, scult. man. 2, hor. 2, inq. 2.

Parochia Łęky maior.

Łęky maior. Sors g. d. Petri Opaliński man. $5\frac{1}{2}$, hor. 3, tab. hor. 1.
Sors n. Stanisłai Gninski man. $1\frac{1}{2}$, hor. 1.
Łęky minor, man. 11, taber. man. $\frac{1}{2}$, hor. 3^0 3^1 , art. 1, ov. 25.
Gosczychowa. Sors n. Sebastiani Baranowski man. $4\frac{1}{2}$, taber. man.
 $\frac{1}{4}$, inq. 2, des. $\frac{1}{2}$.
Wolikowo. Sors g. d. Annae Łącka de Sokolniki man. $5\frac{1}{2}$, tab.
man. $\frac{1}{4}$, hor. 4, col. 1, des. $\frac{2}{2}$, ov. 25.
Plaśtowo, deserta.

Parochia Łodzia.

Łodzia. Sors g. d. Joannis Marszewski subjudicis terrae Calissiensis
man. 2, molitoris man. $\frac{1}{4}$, hor. 2, inq. 3, piscat. 1.
Sors g. d. Alberti Cziswicki man. 1, hor. 1, piscat. 1, art. 1.
Bendlewo, man. 9, hor. 5, inq. 7, piscat. 2, 2, ov. 30, art. 2.
Wythowlie. Sors g. d. Lucae Gulthowski man. 1, hor. 1.
Sors g. d. Sylvestri Dembowski gladiferi Lancic. man. $\frac{1}{2}$, hor. 1.

Parochia Mchy.

Mchy, man. 12, hor. 5, inq. 5, art. 1, ov. 16.
Kolaczino. Sors n. Joannis Goliński man. $4\frac{1}{4}$, hor. 1, ov. 25.
Sors n. Annae Kolacka man. $1\frac{1}{4}$, hor. 1.
Niedzwiady, man. 1.

Parochia Morkowo.

Morkowo. Sors n. Nankieri Dluski man. $7\frac{1}{4}$, taber. man. $\frac{1}{4}$, hor.
6, inq. 3^8 , 3^2 , ov. 29.

Parochia Morka.

Morka, man. $8\frac{1}{4}$, hor. 4, inq. 1, 4.

Bodzyniewo, man. $2\frac{1}{2}$, inq. 2.

Gawrony. Sortes n. Barbarae Miedzichocka et Doroth. Manieczka
man. $1\frac{1}{2}$, hor. 2.

Parochia Modrze.

Modrze, man. 16, hor. 8, inq. 6, art. 1.

Sroczo minor, man. 5, inq. 3.

Szczepowice, hor. 2, col. 1.

Zadory. Sors n. Joannis Zadorski man. 2, hor. 4, inq. 1, col. 2, des. 1.

Sors n. Andreae Grobski hor. 3, col. 1, taber. man. $\frac{1}{4}$.

Raskowo. Praedium villae desertae col. 1.

Drozdzie, man. $8\frac{1}{4}$, inq. 5.

Wronczino, man. 9, hor. 3, inq. 5, art. 1.

Strykowo, man. $9\frac{1}{2}$, hor. 7, inq. 1, col. 2, des. $\frac{1}{2}$, piscat. 2, art. 2.

Zaparczino.

Parochia Miechorzewo Mokre.

Miechorzewo Mokre, man. $10\frac{1}{2}$, hor. 3, art. 1, ov. 20; taber. hor. 2,
hort. plebani 1.

Miechorzewo Suche, man. 13, taber. m. $\frac{1}{4}$ et $\frac{1}{8}$; hor. 3, art. 1, ov. 14.

Kuslino.

Mossina oppidum.

Mossina oppidum districtus Posn. n. d. Mathias Niwski mansus unus
advocatae Mossinensis ad districtum Costensem pertinens m. 1.

Krossna, man. $3\frac{1}{2}$.

Szowiniec. Sors ill. et mag. pal. Posn. man. 2.

Nowe miasto.

Nowe Miasto oppidum districtus Pyzdrensis.

Choczicza, man. 2, hor. 2, inq. 3.

Parochia Nieparth.

Nieparth, man. 11, hor. 6, inq. 3, 1, des. 1.

Gogoliewo, man. 10, hor. 3.

Oczkowice.

Woschkowo, man. 3, hor. 1, des. 2.

Prziborowo.

Szurkowo. Sors n. Petri Kawiecki man. 2, hor. 1.

Sors n. Annae Kawiecka viduae ol. Mathiae hor. 2, col. 1.

Sors n. Annae Kawiecka viduae ol. Nicolai man. 1, hor. 3.

Sors n. Tomae Kawiecki hor. 2, col. 1.

Sors n. Mathiae Szurkowski man. 4, hor. 3, inq. 5, art. 1, ov. 26.
sartor 1.

Gostkowo, man. 6, hor. 6.

Parochia Nialek.

Nialek. Sortes omnium haeredum villae ejusdem man. $3\frac{1}{2}$, hor. 10,
2 cmetones conflagr. in man. $1\frac{1}{2}$.

Powodowo, man. 4, hor. 2, inq. 1.

Reklino. Sors n. Zophiae Jaromierska man. 5, hor. 4, inq. 3.

Sors g. d. Joannis Jaromierski man. $4\frac{1}{2}$, hor. 4, inq. 2.

Korzemino, man. $10\frac{1}{2}$, tab. m. $\frac{1}{2}$, hor. 2, inq. 2, molend. aquat.

Oporowo. Sors g. d. Nicolai Smigielski man. 6, tab. m. 1, hor. 3, inq.
3, art. 2; prop. cremati.

Sors g. d. Stanislai Ridziński man. 6, des. 1, art. 1, ventile.

Oporowko. Sors g. d. Nicolai Smigielski man. 2, inq. 2—1, col. 1,
ov. 40, molend. aquat., ventile.

Sors g. d. Stanislai Ridziński de Wirbna man. 9, ov. 25; tab.
man. $\frac{1}{2}$, ov. 30 curiae, prop. crem., ventile.

Krzemieniewo, man. 9, scult. man. $\frac{1}{2}$, hor. 3, inq. 3, inq. paup. 9
art. 2, ov. 20, prop. crem.

Ossieczna oppidum.

Suburbium, hor. 3, ov. 40, molend. 4, ventilia 3.

Jeziorko, man. $5\frac{3}{4}$.

Parochia Obra.

Obra, m. 1 conflagratus, hor. 1, m. $\frac{1}{2}$, piscat. m. $\frac{3}{4}$ molen., item man.
 $2\frac{1}{4}$; scult. m. 1, hor. lib. 5, agri $\frac{1}{4}$, hor. 10 paup.; tab. m. 1,
inq. 5 cum pec., 9 paup., art. 4.

Jazinieć, m. $12\frac{1}{2}$, scult. m. 2, hor. 3 lib., 4 c. agris, inq. 1 cum pec.,
1 paup., piscat. 12.

Kijkawo, man. 7, scult. m. 2, hor. 1, inq. 1, des. 1.

Opalienica oppidum.

Szilno, hor. 5.

Suburbium Opalienica, hor. 6.

Porazyno, man. 12, tab. man. $\frac{1}{4}$, hor. 2, ov. 10.

Urbanowo nova. Sors n. Joannis Strzeliecki hor. 1, des. 3.

Sortes n. Stanislai, Mathiae et Jacobi Uieyskich man. 4, hor. 1, inq. 1, $\frac{2}{2}$ m. cum $\frac{1}{8}$.

Sors n. Annae Urbanowska man. $\frac{1}{2}$, hor. 1, inq. 3, col. 1.

Urbanowo antiqua. Sortes n. Stanislai, Mathiae et Jacobi Uieyskich hor. 3, inq. 2.

Jastrzebniki, man. $7\frac{1}{2}$, tab. m. $\frac{3}{4}$, hor. 2, des. 4, ov. 30; ventile.

Oborziska ¹⁾. Sors n. Martini Sulocki man. 3, hor. 2, des. $\frac{1}{2}$.

Sors n. Andreae Sulocki man. 4, hor. 1, des. 2.

Kawczino, man. 10, inq. 1, paup. 1.

Jassienie, man. 12, hor. 2.

Parochia Panięka.

Panięka, man. 6, hor. 2.

Chwalienczino, man. $2\frac{1}{2}$, hor. 1, des. 1.

Bogussino, man. 7, hor. 2, inq. 1.

Skoraczewo, man. $1\frac{1}{2}$, hor. 1.

Parochia Pakosław.

Pakosław. Sors n. Joannis Pakosławski man. $2\frac{1}{4}$, hor. 3, inq. 3, ov. 30, ventile.

Sors n. Mathiae Pakosławki hor. 3, col. 1.

Sors g. d. Georgii Poniecki man. $7\frac{1}{2}$, hor. 1, molend. aquat.

Sors g. d. Christopheri Poniecki tribuni Posnan. m. $2\frac{1}{2}$, inq. 1.

Sors n. Alberti Pakosławski man. $\frac{1}{2}$, hor. 2.

Parochia Pempowo minor.

Pempowo minor, man. 4, hor. 1, inq. 1, col. 1.

Pempowo maior, man. $\frac{1}{2}$, hor. 2, ov. 20.

Siedlec. Sortes g. d. Melchioris Konarzewski et Zophiae Złotkowska man. 9, hor. 6, art. 2, ov. 22, ventile.

¹⁾ Później parafia w XVII w.

Krzekotowice. Sors n. Mathiae Kromolicki man. $5\frac{1}{2}$.

Sors n. Joannis Miaskowski man. $3\frac{1}{2}$, hor. 1.

Sortes g. d. Melchioris Konarzewski et Jacobi Jastrzembski man. 5; hor. 1, des. 1.

Chociszewice. Sors n. Alberti Chociszewski man. $2\frac{1}{2}$, hor. 2, col. 1, ventile.

Sors g. d. Nicolai Gloginski pincernae Calissien. man. $10\frac{1}{2}$, hor. 4, inq. 1, art. 3, ventilia 2.

Sors n. Annae Chociszewska man. 2, inq. 1 p. g. 8, 5 p. g. 2, col. 1, des. 2, art. 3, ventilis $\frac{1}{2}$.

Bobkowice. Sors g. d. Nicolai Gloginski pocillatoris palat. Calissien. man. 7.

Sors n. Annae Chociszewska man. $\frac{1}{2}$, hor. 3, 1, inq. 1, col. 1, des. $\frac{1}{2}$, art. 1, ov. 50.

Gambice. Sors n. Mathiae Kromolicki man. $5\frac{1}{2}$, hor. 3, inq. 2, ventile.

Sors n. Joannis Miaskowski man. 5, hor. 1, inq. 2, des. 6.

Krzizanki. Sors n. Luciae Krzizankowska man. 2, hor. 1.

Sors haeredum ol. n. Lucae Krzizankowski man. $4\frac{1}{2}$, hor. 2.

Wilkowice minor. Sors n. Mathiae Kromolicki hor. 2.

Wilkowice maior. Sors n. Mathiae Wilkowski hor. 3, col. 1.

Sors n. Joannis Miaskowski hor. 2.

Sors n. Jacobi Wilkowski hor. 1, col. 1.

Sors n. Alberti Wilkowski inq. 1, 1, col. 1.

Parochia Ptaskowo minor.

Ptaskowo minor, man. 6, hor. 1, inq. 1, art. 1, ventile, propina crem.

Ptaskowo maior, man. $8\frac{1}{4}$, hor. 4 c. a. 3 s., inq. 3, propina cremati.

Borzisław, man. $2\frac{3}{4}$, hor. 1.

Wozniki, man. 6, tab. m. $\frac{1}{4}$, hor. 4, inq. 2.

Strzelcze, man. $2\frac{1}{2}$, hor. 2, ov. 20, ventile.

Snowydowo. Sors n. Margaretae Borzisławski hor. 1, inq. 2, col. 1.

Sors n. Joannis Borzisławski man. $\frac{1}{2}$.

Parochia Pawłowice.

Pawłowice. Sors g. d. Bartholomaei Pawłowski man. $6\frac{3}{4}$, hor. 4, inq. 2, ventile.

Sors n. Andreae Boianowski de Trzebosza m. $8\frac{1}{2}$, hor. 2, inq. 1, 2, ventile.

Sors n. Stanislai Boianowski man. 1, tab. m. $\frac{1}{2}$, hor. 2.

Kocziugy, man. 6, hor. 3.

Robczisko. Sors g. d. Bartholomaei Pawłowski man. $3\frac{1}{2}$, hor. 1.

Sors n. Stanislai Boianowski man. 3, tab. m. 1, hor. 1, ventile.

Parochia Przement ¹⁾.

Przement cum Świętopietrze, man. 7, hor. 2, inq. 2, col. 4, art. 8.

Kluczewo, man. $8\frac{3}{4}$, hor. 7, inq. 6, col. 2, art. 6, ov. 30, vent. deser.

Siekowo maior, man. 5, hor. 1, art. 1, ov. 40, ventile annivers.

Siekowo minor, man. 4, hor. 3, inq. 3, ov. 10, vent. anniv.

Szączkowo, tenutae n. Alb. Bagrowski, scult. man. 2, hor. 1.

Gorsko, man. 3, hor. 4, inq. 1, ventile, dudarz gr. 24.

Scultetia, quam gnosus d. Gaspar Nostwicz Drzewiecki possidet
man. $1\frac{1}{2}$, hor. 1, inq. 1, col. 2, ov. 25, ventile.

Mochy, man. 4, hor. 4, inq. 2, col. 1, art. 1, piscat. 1.

Wyewo, man. 12, h. 10, inq. 5 p. 8 gr., inq. 12 gr. 2, faber 1, ov. 55.

Lupicza, man. 5, hor. 9, inq. 1.

Blotnicza, man. 3, scul. m. 2, inq. 2.

Radomierz, man. 3, inq. 1 g. 8, inq. 2 g. 2, col. 1, ov. 40.

Starkowo, man. 3, inq. 1, 2, des. 1.

Boskowo, hor. 7, col. 1.

Antiquum claustrum, man. 4, hor. 2, inq. 1, scult. m. 2.

Cziossaniec, man. 6, hor. 7, inq. 7 cum p., 8 gr. 2, col. 2, art. 3.

Srzeniawa, hor. 12, inq. 5 gr. 8, inq. 4 gr. 2.

Oslonino, cmetonum et sculteti man. 5, hor. 2, inq. 3.

Wielan.

Parochia Przewosz.

Przewosz, man. 1, hor. 1.

Tworzikowo, man. $3\frac{1}{2}$.

Baranowo, man. $2\frac{1}{2}$, hor. 2, inq. 1, des. $\frac{1}{2}$, molend. aquat.

Kraykowo, man. $\frac{3}{4}$, hor. 2, inq. 1, col. 1, art. 1.

Parochia Parzinczewo.

Parzinczewo. Sors g. d. Petri Opalieński man. 6, hor. 6, art. 2, per
mediam quartam agri tab. 3, ventile.

¹⁾ Lubo nie oznaczone jako parafialne, było jednak zapewne jako miasteczko głową parafii.

Posczikowo, man. $3\frac{1}{2}$, hor. 3, inq. 1.

Liubiechowo. Sors g. d. Petri Opaliński man. 3, tab. $\frac{1}{8}$, hor. 1.

Wambiewo.

Poniecz oppidum.

Sarbinowo, man. $15\frac{1}{2}$.

Liubonia, man. $12\frac{3}{4}$, hor. 8, art. 1, ov. 30, ventile.

Czarnkow, man. $6\frac{3}{4}$, hor. 4, art. 1, ventile.

Rokossowo. Sors n. Adami Rokossowski man. 1, hor. 1.

Sors n. Andreae Rokossowski man. 1, hor. 2, inq. 1, col. 1.

Sors m. d. Jacobi Rokossowski R. P. thes. man. $8\frac{1}{2}$, hor. 4, ov. 30, ventile.

Dzienczina, man. 7, hor. 2, ov. 9, molend. ventile.

Golinka. Sors n. Christopheri Golinski hor. 3, inq. 1, 1, col. 1, ventile.

Sors n. Adami Goliński hor. 3, col. 1.

Sors n. Hedvigis Golińska hor. 4, inq. 1, 1, col. 1.

Szowyny, man. $3\frac{1}{2}$, hor. 8.

Gosczieiewice, man. 21, hor. 8.

Zawada, man. 3, hor. 6, col. 1, ventile.

Węskowa, man. $4\frac{1}{2}$, hor. 3.

Miechczino, man. 9, hor. 1 lib., inq. 1 gr. 8, 3 gr. 2, ov. 13.

Janissewo, man. 9, hor. 2, lib. 1, inq. 3, art. 1, ov. 10.

Myrzewo. Sors n. Hedvigis Mirzewska m. 5, h. 4. inq. 1, 1, ov. 30.

Sors n. Eustachii Mirzewski m. 4, hor. 2, inq. 2, des. $\frac{1}{2}$, ov. 15.

Drzewcze. Sors n. Nicolai Krzicki man. 3, hor. 3, 1, inq. 3, ov. 30.

Sors n. Petri Moraczewski m. $1\frac{1}{2}$, hor. 3, des. $\frac{1}{2}$, ov. 20, vent.

Sors n. Martini Drzewiecki man. $\frac{1}{2}$, hor. 2, inq. 1, des. $\frac{1}{2}$.

Smilowa, man. $3\frac{1}{2}$, hor. 3, inq. 2, ventilia 5.

Parochia Prochy.

Prochy, man. 3, hor. 9, inq. 6, art. 3, ov. 20, molend. aquat. 2.

Tarnowa. Sors n. Jacobi Drzewiecki m. 1, hor. 2, inq. 1, rotif. 1, sartor 1.

Sors g. d. Andreae Strikowski man. $1\frac{1}{2}$, hor. 2, inq. 2, rotif. 1, tab. man. $\frac{1}{4}$.

Proskowo, praedium g. d. Mathiae Proski hor. 4, col. 2.

Ridzina oppidum.

Pomykowo, man. $8\frac{3}{4}$, hor. 6, inq. 3, art. 1, ov. 30, ventile.

Moraczewo. Sors g. d. Joannis Miaskowski m. $6\frac{1}{2}$, inq. 3, des. $\frac{3}{4}$.

Sors n. Dorotae Moraczewska man. 2, hor. 3, inq. 1.

Sors g. d. Stanisłai Ridziński man. $2\frac{1}{4}$, hor. 3, ventile.

Damecz (Dąmbecz?), man. 18, hor. 13, lib. 4, inq. 6, art. 2, ventile.

Nowawiess, man. 11, hor. 5, inq. 6—2, art. 2, ov. 30, ventile.

Kłoda, man. $14\frac{1}{2}$, hor. 11, inq. 2—4, art. 1, ov. 29, vent. 3, vent. 1.

Tworzianicze. Sors n. Stan. Tworzyński man. 6, inq. 1.

Sors Joannis Tworzyński man. $4\frac{1}{2}$, hor. 3, lib. 1, col. 1, art. 1, ov. 10, ventile.

Sors n. Mathiae Tworzyński man. 1, hor. 2, ventile.

Sors n. Mathiae Rosnowski hor. 4, col. 1.

Tworzianki. Sors n. Stan. Tworzyński hor. 4.

Tarnowa, man. $7\frac{3}{4}$, hor. 2, inq. 2.

Przibnia. Sors n. Alberti Drzewiecki m. 3, tab. $\frac{1}{8}$, h. 3, inq. 1—1.

Sors n. Stanisłai Przibiński man. 3, hor. 4, inq. 2, ventile.

Mirkowicze.

Parochia Radomiczko.

Radomiczko, man. 6, tab. m. $\frac{1}{2}$, hor. 7, h. 2, inq. 5, col. 3, molend.

Sierpowo, man. 3, hor. 5, inq. 1, ov. 30, molend. aquat.

Bogussino (ad districtum Wschovenssem pertinet).

Smiczina stara. Sors g. d. Stanisłai Wilkowski subjudicis Wschovenssis hor. 4, col. 1, molend. aquat.

Parochia Rambino.

Rambino, man. $15\frac{3}{4}$, hor. 9, inq. 8, art. 4, ov. 36, ventilia 2.

Jelenczewo, man. 4.

Donatowo, man. 7, hor. 4, inq. 4, art. 1.

Parochia Ruchocice.

Parochia Rakoniewicze.

Rakoniewicze, man. 9, hor. 9—4, inq. 3, des. 1, art. 1, ov. 25, 15.

Parochia Rogoziniec.

Rogoziniec, man. 17, hor. 9, lib. 1, inq. 2—8, art. 3, ov. 30, chałup. 7.

Strzem oppidum.

Ostrow, man. 3, hor. 3, inq. 2.

Schamarzewo.

Psarskie. Sortes n. Bartholomaei et Stanislai Psarskich m. 1, h. 3, 3.

Sors n. Alberti Sokołowski man. 2, hor. 1, molend. aquat.

Gora.

Marszewo, man. $4\frac{1}{4}$, inq. 1, des. $\frac{1}{6}$.

Kazowo, man. $\frac{1}{2}$, hor. 4, inq. 3, col. 1.

Nochowo, man. 14, tab. m. 1, molend.

Simanowo, man. 6, scult. m. 1, hor. 1.

Łęg maior, m. $2\frac{1}{2}$, hor. 3, 3, inq. 1—1, art. 2, ov. 45, mol. aquat.

Pelczino, man. 3, scult. m. 1.

Drzonek, man. 10, tab. man. $\frac{1}{2}$, hor. 4.

Grzimisław, hor. 4.

Pyszcza, suburbium.

Sarnowa oppidum.

Sarnowka, suburbium.

Parochia Słupia.

Słupia, man. 19, hor. 4, inq. 8.

Piekary, man. 4, hor. 4, inq. 3, art. 1, tab. $\frac{1}{6}$.

Parochia Skaradowo.

Skaradowo. Sors g. d. Georgii Poniecki man. $4\frac{1}{2}$, tab. m. $\frac{3}{4}$, hor. 7, inq. 1—1, des. 1, art. 2.

Sors g. d. Christopheri Poniecki tribuni Posnaniensis man. $6\frac{1}{2}$, hor. 6, inq. 2, ov. 20.

Parochia Skoroschewicze.

Skoroschewicze. Sors n. Stanislai Węgieński hor. 1, inq. 1, col. 1

Sors n. Mathiae Domaracki man. 3, hor. 2, ventile.

Sors n. Stanislai Skorossewski man. 2, hor. 2, inq. 1, art. 1, ov. 10, ventile.

Sors n. Stanislai Skorossewski man. 1, hor. 4, inq. 1, art. 1.

Sors n. Alberti Skorossewski hor. 3, inq. 2, des. 1.

Sors n. Stanislai Skorossewski dicti Barabasz hor. 1, col. 1.

Parochia Strzelcze maior.

Strzelcze maior, m. 12, h. 5, inq. 1, art. 1, ov. 15, pleb. h. 2, ventile.

Strzelcze minor, man. 11 $\frac{1}{4}$, inq. 6.

Bodzewo. Sors g. d. Stanislai Miaszewski hor. 1, inq. 2, art. 1.

Sortes n. Christoph. et Sebastiani Kraiewskich m. 4 $\frac{1}{2}$, inq. 1.

Sors n. Martini Kraiewski man. 2, hor. 2, col. 1.

Sors n. Mathiae Kraiewski man. 1, des. $\frac{1}{2}$, scult. m. $\frac{3}{4}$, inq. 1.

Podrzecze. Sors g. d. Annae Gostińska m. 3 $\frac{3}{4}$, h. 4, inq. 3.

Sors g. d. Nicolai Gostiński man. 1 $\frac{1}{2}$.

Grodnicza, man. 3, inq. 1.

Smogorzewo. Sors n. Mathiae Krzizanowski man. 3, hor. 3, inq. 1, col. 1, art. 1.

Scheliewo. Sors n. Hieronimi Pogorzelski man. 8, hor. 6—4, inq. 1, art. 1, ventile.

Sors n. Dobrogosti Pogorzelski man. 3 $\frac{1}{2}$, hor. 2.

Godurowo. Sortes n. Stanislai et Dobrogosti Pogorzelski m. 2 $\frac{1}{4}$, h. 2.

Sortes n. Petri et Mathiae Godurowskich hor. 2.

Koskowo, man. 4 $\frac{1}{2}$, tab. m. $\frac{1}{4}$, inq. 1—1.

Dambrowka, man. 1, hor. 5, art. 1.

Drogoszewo. Sortes n. Ambrosii et Adami Drogoszewskich m. 1 $\frac{1}{4}$, hor. 1.

Sortes n. Stanislai, Dobrogosti et Joan. Pogorzelskich man. $\frac{3}{2}$.

Grabionog ¹⁾, man. 7, hor. 2, art. 1, ov. 40.

Zaliesie, man. 9, hor. 6, inq. 1.

Parochia Swierzina ¹⁾.

Swierzina, man. 11 $\frac{3}{4}$, hor. 2, des. 3, art. 2, piscatores 7, ventile.

Ziemieze ³⁾, man. 5, hor. 1, inq. 1.

Gorka, man. 6 $\frac{3}{4}$, des. 1, ventile.

Garzino, man. 5, scult. m. 1, inq. 1—1.

Drobnino, man. 7, inq. 4—3.

Gorszno. Sortes n. Baltazari et Mathiae Gorzińskich man. $\frac{2}{2}$, hor. 4, col. 1, piscator 1, ventile.

Sors n. Catharinae Gorzińska m. 2, hor. 2, inq. 3, tab. m. $\frac{1}{4}$.

¹⁾ W r. 1570 w par. Gorka. ²⁾ Tu się poczyna r. 1581 i. ³⁾ W r. 1570 Ziemieze.

Luniewo, man. 17, hor. 4, inq. 6.

Bilięcino ¹⁾. Sors n. Joannis Rudzki man. $\frac{3}{2}$.

Sors g. d. Andreae Karchowski de Bilięcino burgrabii Costensis man. $\frac{1}{2}$, hor. 3.

Sors n. Gasparis Karchowski des. 2.

Sors n. Mathiae Sczurski man. 1, des. $\frac{1}{2}$.

Sors n. Bartholomei Junczinski man. 1, inq. 1, des. 1.

Briliewo. Sors n. Mathiae Sczurski hor. 4.

Sors n. Bartholomei Juncziński hor. 3.

Sors n. Jacobi Karchowski sive Bilięcni man. 2, mol. ventile.

Ejusdem n. Jacobi Karchowski sive Bilięcni hor. 3.

Trzebiecz. Sors g. d. Andreae de Bilięcino Karchowski burgr. Costen. hor. 1, col. 1.

Karchowo. Sors n. Joannis Ruczki agri man. $\frac{1}{4}$, hor. 2.

Sors g. d. Andreae de Bilenczino Karchowski m. $\frac{1}{2}$.

Sors n. Gasparis Karchowski m. $\frac{3}{2}$, hor. 3, ov. 25, mol. vent.

Sors n. Mathiae Sczurski man. $\frac{1}{2}$, molend. ventile.

Sors n. Bartholomaei Janczinski man. $\frac{3}{4}$, molend. walnik.

Grodzisko, man. $9\frac{3}{4}$, hor. 6, inq. 1.

Kleszczewo, man. $3\frac{3}{4}$, hor. 6—4, inq. 1.

Parochia Siedliecz.

Siedliecz, man. 7, hor. 1.

Żodyn, man. 8, tab. m. $\frac{1}{2}$, hor. 3.

Kielpini, man. 10, scult. m. 2, hor. 6, inq. 3, col. 2, des. 2, molend.

Nieborza, man. $3\frac{1}{2}$, scult. m. 2, hor. 2.

Tuchorza, man. 3, tab. m. $\frac{1}{4}$, hor. 13, molend.

Smigiel oppidum.

Morownicza, man. $6\frac{3}{4}$, hor. 2, col. 1, ov. 30.

Kossonowo ²⁾. Sors n. Mathiae Niwski man. 3.

Sors n. Venceslai Rozdrażewski man. $4\frac{1}{2}$, molend. 2.

Sors g. d. Hedvigis Smigielska man. $3\frac{3}{4}$, art. 1.

Połodowo, man. 4, hor. 1, a scultetia exempta m. 1.

Nietaskowo ³⁾, man. 4, hor. 2, col. 2, des. $\frac{3}{4}$, ov. 24.

Robaczina, man. 2, hor. 5, col. 2, des. $\frac{1}{2}$, ov. 30, molend. 2.

¹⁾ W r. 1540 Bilanczino. ²⁾ Koszanowo. ³⁾ Niethąszkówo.

Broszewo, man. 2, hor. 2, col. 1, molend. wałnik.

Głinsko. Sors n. Mathiae Niwski hor. 2, inq. 1. 7

Sors n. Zophiae Czikowska de Zegrowo m. 6, h. 2, in. 2, ov. 30.

Nowawieś. Sors n. Hedvigis Smigielska col. 1.

Sors n. Zophiae Czikowska de Zegrowo hor. 1, col. 1.

Parochia Wieszciczino.

Wieszciczino, man. 4 $\frac{1}{2}$, hor. 2, inq. 1—1, art. 2, molend.

Dobczino.

Bienkowo, man. 7, hor. 2.

Parochia Włoszczewki.

Włoszczewki, man. 1, hor. 1, inq. 2, art. 3; molendina 3.

Miedziborze, man. 4, hor. 3, art. 2.

Brzostownia, man. 4, hor. 1.

Parochia Wlossakowice.

Wlossakowice, man. 7, hor. 9, inq. 6, 4, art. 2, ov. 20; molend. rotarum 11, foliusze rotarum 2.

Miastko, hor. 14, inq. 3, piscat. 16.

Kola, hor. 2, inq. 3, ov. 50.

Parochia Woniessiecz.

Woniessiecz, man. 12 $\frac{3}{4}$, taber. $\frac{1}{4}$, hor. 3, inq. 4, 6, art. 7; piscat. 5 ventilia 2.

Żidowo, man. 5, hor. 2.

Jezierze, man. 6 $\frac{1}{4}$, hor. 4, inq. 1, 1, col. 1, piscat. 2, ov. 17.

Popowo. Sors n. Petri Popowski man. 1 $\frac{1}{2}$, hor. 3, inq. 1.

Sors n. Annae Popowska m. 1 $\frac{1}{2}$, hor. 5, inq. 1, des. $\frac{1}{2}$; taber. man. $\frac{1}{4}$, ventile.

Chelkowo, hor. 4, inq. 1, col. 2, ov. 40; ventile.

Parskie, hor. 2, col. 1; molend., ventilia 2.

Karmino. Sors n. Stanislai Keblan Chelkowski man. 3 $\frac{3}{4}$, inq. 3.

Sors n. Andreae Chelkowski man. 3, tab. man. $\frac{1}{4}$, hor. 3.

Sors n. Alberti Czarneckowski hor. 2, col. 1.

Sors n. Severini Keblan Karmiński hor. 2, col. 1.

Splawie, man. $6\frac{1}{8}$, hor. 2, 3, inq. 1, 1, col. 2.

Przisiaeka Niemiecka, man. 12, hor. 4, des. $1\frac{1}{2}$, art. 4, scult. exemp-
ta, des. $1\frac{1}{2}$, ventilia 2.

Gniewowo, man. 6, inq. 1, 1; molend. ventile.

Parochia Witoslaw.

Witoslaw, man. $2\frac{1}{4}$, hor. 1, inq. 1, des. $\frac{3}{4}$, piscat. 2; molend. vent.

Parochia Wiskocz.

Wiskocz, man. 5, hor. 6, inq. 2, col. 2.

Spitkowki, man. 3, col. 1.

Witkowki, man. 6, hor. 3, inq. 4.

Darnowo, man. 5, inq. 2, ov. 30, hor. 1.

Wlawie, man. 3, hor. 1; scult. man. 1.

Raczał, man. 6, hor. 3, inq. 3, col. 2; molend. aquat.

Liubosz, man. 1, col. 2.

Rogaczewo maior, Simonis man. 4, hor. 4, inq. 1, ov. 40.

Rogaczewo minor, Skalawskich.

Sors n. Petri Skalewski man. 3, hor. 2, inq. 1, des. 1.

Sors n. Helenae Bulakowska man. 3, hor. 2, des. 1; ventile.

Turew, man. 14, tab. man. $\frac{1}{4}$; hor. 5; ventile.

Wielichow oppidum.

Gradowice, man. $8\frac{1}{2}$, scult. man. 6; des. 5; molend.

Lubnica, man. $14\frac{1}{2}$, scult. man. 3.

Trzcienica, man. $10\frac{1}{2}$, tab. man. $\frac{1}{4}$, inq. 1, 1, des. $\frac{3}{2}$, scult. m. 2.

Dembsko, man. $1\frac{1}{2}$; molend.

Wolstin oppidum.

Komorowo, man. 1, col. 1.

Karpiczko, man. 3, hor. 8.

Restarzewo. Sors n. Lucae Herpstowski man. 2, hor. 4; molend.

Sors n. Baltazaris Tłocki man. $\frac{3}{2}$, hor. 4, inq. 2, des. $\frac{1}{2}$.

Głodno, man. 7, hor. 4, inq. 5, art. 1.

Byrzina, man. $5\frac{1}{4}$, hor. 2, inq. 2.

Tloky, man. 13, hor. 4, inq. 1.

Parochia Wilkowo Polon.

Wilkowo Polon., man. 10 $\frac{1}{2}$, hor. 9, inq. 6, ov. 30; olla vini adusti, propina ejusdem, molend. ventilia 2, art. 1.

Sniaty, man. 3, hor. 6, art. 2, ov. 25.

Zegrowo. Sors n. Hieronimi Karśnicki cmet. 4 per $\frac{3}{4}$, hor. 3, col. 1; molend.

Popowo. Sors n. Joannis Jeziorkowski man. $\frac{1}{2}$, hor. 2, des. 1.

Sors n. Andreae Gawroński hor. 3, col. 1.

Karsnice. Sors n. Alberti Kuranowski man. 2 $\frac{1}{2}$, hor. 2, inq. 1.

Sors n. Annae Karśnicka man. $\frac{3}{2}$, agri man. $\frac{1}{4}$, hor. 1, inq. 1, des. $\frac{1}{2}$.

Barklino, man. 3, hor. 5, inq. 1; agri tab. man. $\frac{1}{4}$.

Renczo, man. 2, hor. 5, art. 1.

Kothus, man. 2, hor. 2, inq. 1, des. 1, molend. ventile.

Xiengingi. Sors n. Alberti Kuranowski hor. 3, inq. 1 gr. 8, 1 gr. 2.

Sors n. Annae Karśnicka hor. 2.

Xiąsz oppidum.

Zaborowo (1583) man. 3, hor. 1, inq. 2, mol.

Zawory.

Konarskie, man. 2.

Radoskowo, man. 1, hor. 3, ov. 25.

Brzostownia, vide parochiam Włoszczewki.

Chromierz, man. 7 $\frac{1}{2}$, inq. 1.

Zakrzewo, man. 3, inq. 1.

Sbąssin oppidum.

Suburbium.

Przeprostina, man. 17, hor. 4, inq. 3, ov. 15.

Pyrzini, man. 10, hor. 4, ov. 15.

Lomnicza, man. 11 $\frac{1}{2}$, hor. 5, ov. 15.

Nądnie, man. 3 $\frac{1}{2}$, hor. 4, inq. 1, ov. 20; conflagrati man. 2.

Boruja, man. 7, hor. 8, inq. 5; molend. aquat.

Raiewo, cum agro hor. 13.

Strzeżewo, man. 6 $\frac{1}{2}$, agri man. $\frac{1}{2}$; hor. 5.

Chrosnica, man. 3 $\frac{1}{2}$, hor. 5, 1, inq. 2, art. 1, ov. 20.

Woczechowo, man. 7, hor. 9, inq. 6, art. 2.

Zakrzewo minor, man. $\frac{6}{2}$, taber. man. $\frac{1}{4}$; hor. 4.

Karna. Sors n. Joannis Jaromirski man. 3, hor. 3, inq. 1.

Sors n. Petri Jaromirski man. 3, taber. man. $\frac{1}{8}$, hor. 3, inq. 3.

Chobienice, man. $7\frac{1}{2}$, taber. man. $\frac{1}{4}$; hor. 8, inq. 4, col. 1, art. 2;
molend. aquat.

Godziszewo, man. 4, hor. 8, inq. 5.

Zakrzewo maior, man. 8, hor. 8, tab. hor. 1, inq. 1.

Bilięczino. Sors n. Bilecki Alberti man. 3, tab. man. $\frac{1}{8}$; hor. 5
gr. 6, 1 gr. 4, inq. 3, 1 gr. 8, sart. 1.

Sors n. Baltazaris Bilecki man. 3, man. $\frac{1}{8}$, hor. 5, 1, inq. 2, 1, tab.

Liątoliek ¹⁾, man. $3\frac{3}{2}$, hor. 6, inq. 4, col. 2, communitatis opiliones
ov. 50, alter 40, pisc. 1.

Parochia Zakrzewo.

Zakrzewo. Sors n. Alberti Zakrzewski man. 9, hor. 4, ov. 45; ventile.

Sors n. Annae Zakrzewska man. $7\frac{1}{2}$, hor. 4, inq. 4, art. 1,
ov. 45; ventile.

Kawcze. Sors n. Joannis Kawieczki man. 3, hor. 3, ov. 10; ventile.

Sors n. Hedvigis Golińska man. $\frac{6}{2}$, hor. 6, inq. 1, ov. 30; ventile.

Sors n. Jacobi Kawiecki man. 2, hor. 3. Sors n. Petri Kawiecki
man. 5, hor. 4, inq. 1, sar. 1, ov. 25.

Parochia Zitowiecko.

Zitowiecko. Sors n. Jacobi Zitowiecki man. 5, hor. 1, 5, inq. 1,
col. 2, sart. 1.

Sors n. Barbarae Zitowiecka man. 3, hor. 3, inq. 1, 1, ventile.

Sors m. d. olim Jacobi Rokoszewski R. P. thesaur. man. 4, hor.
3, col. 1, ov. 30.

Łęka maior.

Łęka minor.

Belczillas. Sors n. Adami Rokoszwowski man. $\frac{1}{2}$, hor. 1.

Sors n. Andreae Rokoszwowski man. 1.

Sors m. d. olim Jacobi Rokoszwowski thesaur. man. $12\frac{1}{2}$,
hor. 3, col. 1.

¹⁾ Lutolek mokry.

Parochia Ziemin.

Parochia Żabno.

Żabno. Sors n. Nicolai Żabiński man. 1, hor. 2, inq. 1.

Sors n. Mathiae Zadorski man. $\frac{3}{2}$, tab. man. $\frac{1}{4}$; inq. 1,
des. $\frac{1}{2}$, art. 1.

Sors n. Petri Raczkowski man. $\frac{3}{2}$, hor. 4, inq. 2, art. 1.

Żabienko, man. $\frac{2}{2}$, hor. 1, col. 1, des. 1.

Parochia Zelienczino.

Zelienczino, (man. medii 9, tab. man. $\frac{1}{4}$, hor. 3, molend. ventile 1583 r.).

COSTEN CIVITAS.

Contributio in conventu regni gnali Warsoviensi anni dni 1581
laudata, dicta dupla alias schos, facit florenos in moneta 243 gr. 6.

It. Ollae vini cremati 8.	Fabri ferrarii 12.
Ventilia hereditaria 6.	Peliones 16.
Unum anniversarium.	Sellatores, cingulat: frenifices 19.
Lanii 26.	Linitextores 6.
Pileatores 7.	Figuli 6.
Sutores 24.	Inquilini 12.
Sartores 16.	Propolae 4.
Pannifices 24.	Revenditores salis 6.
Rotifices, doleat. et mensat. 12.	Summa fl. <u>460—17.</u>

Szrem oppidum.

Exactio civilis szos dicta dupla marcas 24.	
Artifices communes 82.	Mansi 8 et $\frac{3}{8}$ per oppid. culti.
Ollae cremati 14.	<i>Stare miasto</i> man. 5 et $2\frac{1}{2}$ quartae.
Propolae 5.	Mansi advocatae 6.
Vagi 4.	<i>Pyszcza suburbium.</i> Mansi 18.
Pistores 20.	Hortulani ibidem liberi 12.
Balneator 1.	Inquilini ibidem 4.
2 rotae 2 molendinorum.	Inquilini 34.
	Summa fl. <u>157—18—9.</u>

Babimost oppidum.

Exactio civilis szos dicta dupla flor. 3.	
Mansi per oppid. culti 13.	Inquilini pauperes 6.
Artifices com. 8.	Opilio oves 30 habens.
Ollae vini adusti 5.	Summa fl. <u>25—18.</u>

Broicza oppidum.

Exactio civilis szos, dicta dupla flor. 2 gr. 24.	
Mansi per oppid. culti 8½.	Inquilini 4.
Olla vini adusti 1.	Summa fl. 12—27.

Kopanicza oppidum.

Contributio regia szos dicta dupla flor. in moneta 3 gr. 6.	
Sutor 1.	Piscatores 4.
Sartores 2.	Inquilini 2.
Pelio 1.	Molend. walnik rot. 2.
Faber ferrarius 1.	Olla vini adusti.
Pistrices 2.	Summa fl. 10—17.

Krobia oppidum.

Exactio civilis szos dicta dupla fl. 16.	
Mansi per oppid. culti 18.	Pelliones 3.
Inquilini 18.	Fabri ferrarii 3.
Ollae vini adusti 10.	Doleatores 4.
Propolae salis 4.	Figuli 4.
Ventilia hereditaria 8.	Pileator 1.
Ventilia anniversaria 3.	Rotifex 1.
Sutores 16.	Serifaber 1.
Lanii 15.	Linitextores 8.
Sartores 9.	Summa fl. 85—8.

Dolsko oppidum.

Exactio civilis schos dicta dupla flor. 44 gr. 24.	
Inquilini 21.	Mansi per oppid. culti 16¼.
Ollae vini cremati 6.	Artifices comm. 48.
Ventile hereditarium gr. 10.	Revenditores salis 4.
	Summa fl. 98—11—9.

Krzywin oppidum.

Contributio publica szos dicta dupla flor. 25 gr. 18.	
Mansi per oppid. culti 18.	Artifices com. 35.
Ollae vini adusti 4.	Inquilini 6.
Molend. korzecznik anniv. 2 rot.	Revenditor salis 1.
	Summa fl. 67—9.

Wielichow oppidum.

Contributio vulgo schoss dicta flor. 1 gr. 18.	
Mansi per oppid. culti 18.	Artifices 4.
Molend. korzecznik anniv. 1 rota.	Inquilini 4.
Olla vini adusti 1.	Summa fl. <u>23—18.</u>

Grodzisko oppidum.

Exactio civilis schos dicta dupla flor. 23 gr. 12.	
Artifices comm. 93.	Propolae 7.
Ollae vini adusti 23.	Inquilini 29.
Pistrices 13.	Vagi 2.
	Summa fl. <u>105—3.</u>

Poniecz oppidum.

Exactio civilis schos dicta dupla flor. 11 gr. 6.	
Ventilia hereditaria 4.	Revenditor salis.
Ventile anniv. 1.	Inquilini 4.
Ollae vini adusti 5.	Mansi per oppid. culti 10.
Artifices comm. 63.	Summa fl. <u>60.</u>

Gorka oppidum.

Contributio vulgo schos dicta dupla flor. 12 gr. 24.	
Artifices comm. 47.	Pistrices 4.
Propolae 6.	Revenditores salis 5.
Ollae vini adusti 3.	Mansi per oppid. culti 20.
Inquilini 12.	Summa fl. <u>68—18.</u>

Smigiel oppidum.

Exactio civilis schos dicta dupla flor. 20.	
Artifices communes 27.	Ventilia anniversaria 4.
Ollae vini adusti 4.	Ventile hereditarium 1.
Mansi per oppid. culti 8.	Summa fl. <u>45—21.</u>

Zbąsin oppidum.

Exactio civilis szos dicta dupla flor. 6.	
Artifices comm. 41.	Inquilini 8.
Pistrices 5.	Medius mansus.
Piscatores 6.	Ollae vini adusti 2.
	Summa fl. <u>34—9.</u>

Wolstin ¹⁾ oppidum.

Exactio civilis fl. 8.	Inquilini 2.
Artifices com. 98.	Ollae vini adusti 8.
Pistores 8.	Summa fl. 69—9.

Gostin oppidum.

Schosu duplae fl. 19 gr. 6.	Inquilini 8.
Artifices 78.	Institutores 2.
Mansi oppid. 4.	Ollae vini adusti 4.
Ventilia hered. 12.	Revenditor salis 1.
	Propolac 3. Summa fl. 74.

Ridzina oppidum.

Schosu duplae fl. 2.	Ventilia her. 2.
Mansi 3.	Ventile anivers.
Artifices comm. 37.	Inquilini 9.
Ollae vini crem. 3.	Inquilinus cum pecore.
	Summa fl. 28—24.

Osieczna oppidum.

Schosu duplae fl. 19 gr. 6.	Mansi lonczkie 8 quart 3.
Ollae vini crem. 4.	Inquilini 3.
Artifices 59.	Propola pauper gr. 10.
Mansi oppid. 8.	<i>Villa Jezioro</i> man. 5 ³ / ₄ .
Revenditores salis 2.	Summa fl. 76—10.

Opalienicza oppidum.

Schos dupla ex domibus 40.	Artifices 6.
Mansi opp. 3.	Olla vini crem.
Pistrices 2.	Inquilinus.
	Summa fl. 12.

Kieblow oppidum.

Mansi oppid. 4.	Inquilini 3.
Mansi deserti 3.	Molendinum 2 rotar.
Piscatores 7.	Olla vini adusti gr. 24.
Artifices 2.	Summa fl. 10—26.

¹⁾ Wzięte wszystkie następne z rejestru z r. 1583.

Czempin oppidum.

Exactio civilis schos dupla fl. 4.	Artifices commun. 12.	
Mansi oppid. 3.	Inquilini 3.	
Ollae vini adusti 5.	Summa fl.	17—18.

Dupino oppidum.

Schosu duplae fl. 6 gr. 12.	Artifices com. 7.	
	Summa fl.	9—27.

Xiąsz oppidum.

Schosu duplae fl. 5 gr. 6.	Inquilini 4.	
Mansi oppid. 8.	Ollae vini cremati 2.	
Artifices 8.	Summa fl.	19—18.

Sarnowa oppidum.

Schosu duplae fl. 4 gr. 24.	Olla vini cremati gr. 24.	
Ventilia her. 6.	Artifices 8.	
Molendina 2 rotar.	Inquilini 7.	
Mansi oppid. 8.	Hortulani 4.	
	Summa fl.	22—10.

<i>Summa contribut. civ. except. ducillis fl.</i>	1586—9
Villarum	4436—16—9
Summa summarum fl.	6022—25—9

*Summarius contributionis villarum annorum
1571 et 1582 ¹⁾.*

	an. 1571.	an. 1582.
Mansi possessi	3766 $\frac{1}{4}$	3444.
Mansi deserti	—	160.
Aratra colonorum	—	170.
Aratra curiae	—	20.
Hortulani in agris	314	578.
Hortulani sine agris	2306	1552.
Hortulani liberi	—	90.
Inquilini	111	168.
Inquilini pauperes	—	762.
Artifices	151	207.
Piscatores	45	80.
Vagi	7	—
Molendina hered.	71	71.
„ annuales	80	83.
Ventilia hered.	55	68.
„ annual.	131	130.
Tabernae hered.	45	—
„ annuales.	131	—
Caldearia vini crem.	8	—
Propinae ejusdem	12	—
Oves	—	444 ³ .

¹⁾ Ponieważ z roku 1580 nie masz wykazu ogólnego, podajemy tu przeto spis z roku 1571 zawarty w ks. 112, oraz spis sumaryczny z r. 1582, który znaleźliśmy w ks. 3 na oddzielnej kartce.

3. DISTRICTUS VSCHOVENSIS a. 1579.

(Ks. pob. 3¹⁾).

Civitas Vschova. Schos in dupla 200 marcarum fl. 320, artifices 370, ollae vini cremati 44, molend. ventil. 51, annivers. 13, 8¹/₂ mansi agri, utricularii 8.

Summa fl. 754—14.

Priczina maior, man. 50, hor. 2 c. ag., hor. 11 s. ag., inq. 2 c. pec., inq. 11 s. pec., opilio, 40 oves.

Priczina minor, man. 17, hor. 1 c. ag., hor. 54 s. ag., inq. 3 c. pec. inq. s. pec. 3 viduae paup.

Oppidum Leshno, 84 domus, man. 12, 3 virgae alias prenty, inq. 13 c. pec., inq. 10 s. pec., 2 opil., 138 oves; 57 artifices, inq. 11, vid. paup.

Villa Lassoczicze (1566 rel. Leszczyńska²⁾), man. 23, artif. 2, inq. 6 c. pec., inq. s. pec. 7, 3 opil., 45 oves in genere.

Strzezewicze (1566 Leszczyński), man. 8 cum 11 virgis prenty, hor. 6 s. ag., inq. 7 c. pec., 3 opil. per 12 oves hab., 1 op. 75 ov.

Oppidum Swieciochowa. Szos fl. 9—18, man. 31, art. 71, inq. 28 c. pec., 2 sal vendentes.

Villa Ossowaszien (1566 Joan. Ossowski), man. 12, hor. 6 c. ag., hor. 1 liber, inq. 5 c. pec., inq. 8, 2 opil. per 35 ov., 2 art., hor. 5 s. ag.

Dambowa lęka (1566 Mat. Krzycki, Alb. Ossowski), S. Doroteae Ossowska man. 14, hor. 6 c. ag., hor. 3 s. ag., inq. 5 c. pec., inq. 6, 2 opil.; 40 ov. in gen., art. 3.

Nicolai Krzycki man. 8, hor. 3 lib., hor. 5 s. ag., inq. 1 c. pec., inq. 5; art. 2.

¹⁾ Posiada nadto wykazy z r. 1563, 65—6, 1581, 1582 (6), 1583.

²⁾ Ponieważ rejestr poborowy z r. 1579 nie zawiera zupełnego wykazu właścicieli, wzięliśmy takowy z r. 1566 (ks. 4).

- (1566 J. Ossowski notar. terrestris). Sors Joannis Ossowski hor. 9 c. ag., hor. 1 s. ag., inq. 2 c. pec., inq. s. pec. 3.
- Villa Niehlod** (1566 Golaniecki), man. 21, hor. 4 s. ag., inq. 4 c. pec., inq. s. pec. 7.
Scultetiales man. 2, art. 2.
- Piotrowice** sors, hor. 2 s. ag., inq. 1 c. pec.
- Jezierzicze** (1566 Golaniecki), man. 17, hor. 6 s. ag., inq. 7 c. pec., inq. s. pec. 4, 1 opil. a 10 ov.; hor. 3 lib. 5 art.
- Golanicze** (1566 Golaniecki), man. 6.
Scultet. m. 2, hor. 6 s. ag., inq. 5 c. pec., inq. s. p. 4, 1 opil. 20 ov.
- Zbarzewo** (1566 Joan. Czacki), S. Baltazari Czacki man. 5, hor. 3 c. ag., inq. 3 c. pec., inq. 5, 3 opil. per 20 ov.; hor. 1 lib., 1 arat. (1566 N. Krzycki), S. Nic. Krzycki m. 4, hor. 8 s. ag., inq. s. p. 4.
- Olbraheczice** (1566 Ventur. Albr. Dłuskich), man. 3, hor. 5 s. ag., inq. 8 c. pec., inq. 2, 2 opil. in gen. 76 ov.
- Krziczko maior** (1566 Chr. Krzicki), man. 9, hor. 4 c. ag., hor. 4 s. ag., inq. s. pec. 3, opil. a 14 ov., 3 art.
- Krziczko minor** (1566 Andr. Nicol.), man. 5½, hor. 2 s. ag., 2 arator., inq. s. pec. 5, 1 opil. a 25 ov.
- Nova villa** (1566 Christ. Krzycki), man. 4½, hor. 1 s. ag., inq. 2 c. p.
- Bronikowo** (1566 Math. Alberti Bronikowski) S. Alberti Bronikowski man. 2½, 1 arat., hor. 2 s. ag., opil. mort.
S. Mathiae Bronikowski man. 1½, hor. 2 c. ag., 1 arat. a 2 arat., mansus 1 et 2 horti desolati propter pestem.
- Bogussino** S. Gaspari Slupski man. 8, hor. 3 c. ag., inq. 2 c. pec., inq. s. p. 9, 1 opil. a 34 ov.
S. Alberti Kuranowski man. 4, hor. 1 c. ag., inq. 1 c. pec.
- Trzebynia** (1566 Christ. Trzebiński), man. 3, hor. 9 c. ag., 1 arat., inq. 1 c. pec., inq. s. p. 2.
- Wilkowo** (1566 Steph. Wilkowski). S. Stanisłai Wilkowski man. 14½, 1 arat., hor. 10 s. ag., art. 1, inq. 7 c. pec., inq. s. p. 7, 1 opil. a 50 ovib.
(1566 Mat. Choinicki). S. Nencker Dluski man. 6½, hor. 1 c. ag., inq. 2 c. pec., inq. 2 s. pec.
(1566 Joan. Kluczewski). Lucae Kluczewski man. 4, 10 virg. al. pr., hor. 2 s. ag., inq. 3 c. pec., inq. 4 s. p., 1 opil. a 20 ovib.; 1 arat.

- (1566 Relicta Nicolai Wilkowski). S. Stephani Wilkowski man.
6, 3 pręty, 1 arat. a 2 aratris, hor. 3 s. ag., inq. 5 c. pec., inq.
4 s. pec.
- Piotrowicze** (1566 Viduae et Alberti Piotrowski), man. 3½, hor. 8
c. ag., 1 arat. a 2 arat., inq. 2 c. pec., inq. s. p. 5, 2 opiliones in
gen. 50 ovib.
- Przibissewo** (1566 Steph. Wilkowski). S. Steph. Wilkowski hor. 9
c. ag. p. 6 gr., 5 p. 8 gr., 1 art., inq. 3 c. pec., inq. 5 s. pec.,
1 opil. a 20 ovib.
Dominus sua familia laborat man. 3, 1 arator.
(1566 Joan. Przybyszewski). S. Joannis Przybyszewski man. 3½,
hor. 7 s. ag., inq. 1 c. pec., inq. 4 s. pec.
- Antiqua Długa** (1566 pana podsęd. poznań.). S. m. d. thesaurii man.
9, 3 virg. pręty, hor. 4 c. ag., 2 lib. 1 arat. a 2 arat., hor. 1 s.
ag., 6 art., inq. 7 c. pec., inq. s. p. 20, 1 opil. a 50 ovib.
S. Mathiae Roswarowski man. 2, hor. 3 c. ag., inq. 1 c. pec.,
inq. s. p. 3 per 2 porcos hab.
- Nova Długa** (1566 pana podsęd. poznań.). S. mag. d. thesaurarii man.
5½, hor. 1 lib., 3 art., inq. 6 c. pec., inq. s. p. 4.
S. Mathiae Roswarowski man. 2, inq. 1 c. pec., inq. 2 s. p. per 2
porcos, 1 opil. a 30 ovib.
- Schidnicza** (1566 Lucae Ridzinski). S. Joannis Ridzinski man. 18,
3 virg. pręty, hor. 3 c. ag., 1 sacerd., hor. 7 s. ag., 2 art., 1 fab.
fer., inq. 14 c. pec., inq. 9 s. p., 1 opil. a 50 ovib.
(1566 Dłuski Vent.). S. Nencker Dluski man. 7½, 1½ pręty,
hor. 5 c. ag., 3 lib. 1 arat. a 2 arat., hor. 3 s. ag., inq. 9 c. pec.,
inq. 6 s. p., 1 opil. a 45 ovib.
- Kowalewo** (1566 Melcher Redlicz), man. 12, 1½ pręty, hor. 1 lib.
2 vendit, hor. 11 s. ag., 2 art., inq. 10 c. pec., inq. 12 s. p., 3 opil.
per 33 oves.
- Drezina** (1566 Sebast. Kotwicki), man. 16, 5 pręty, hor. 11 c. ag.,
7 lib., 1 arat. a 2 arat., 4 art., inq. 9 c. pec., inq. 23 s. p.,
1 opil. a 132 ovib.
- Gorczyzna** (1566 Sigism. Jurga Kotwicz), man. 2, 3½ virg. pr., hor. 2
c. ag., 1 arat., hor. 22, 1 faber ferrar., inq. 12, 2 opil. in g. 60 ov.
- Hendrzehowicze** (1566 Steph. Wilkowski, Math. Radlicz), man. 13, 8
virg., hor. c. ag. 4 lib., hor. 10 s. ag., 1 art., inq. 3 c. pec., inq.
18 s. p., 1 opil. a 65 ovib.

- Kunrzdorff** (1566 Drzewicki), man. 33, 7½ virg., hor. 10 s. ag., 9 artif., inq. 3 c. pec., inq. 8 s. p., 3 vid. paup., 4 opil. in gen. 40 oves.
- Kandelewo** (1566 Drzewicki), man. 18, 9 virg., hor. 7 c. ag., hor. 8 s. ag., 9 art. inq. s. p. 5.
- Szimolewo**, man. 18, hor. 6 s. ag., 6 art., inq. 6 s. pec., 2 opil. 30 ov. in gen., 1 opil. 8 oves habet.
- Drzewcza** (1566 Casp. Drzewicki), man. 10, hor. 7 c. ag., 3 arat. p. 2 arat., hor. 5 s. ag., 2 art., inq. s. p. 8, 4 opil. unusquis. 25 ov. hab.
- Lissina** (1566 cast. Przement.). S. mag. d. marschalci man. 11, hor. 5 c. ag., 1 arat. a 2 arat., inq. 14 c. pec., inq. 16 s. p., 1 opil. a 90 ov. (1566 Joach. Tosthe). S. Joachimi Tast man. 1, 9 virg., hor. 1 c. ag., 1 arat. a 3 arat., hor. 3 s. ag., 1 art., inq. 2 c. pec., inq. 3 s. p., 1 opil. a 25 ovib.
- Tylewicze** (1566 cast. Przement. ¹⁾), S. mag. d. marschalci capit. M. P. man. 21, 9 virg., 1 hultaj, hor. 5 s. ag., 2 art., inq. 15 c. pec., inq. 11 s. pec.
(1566 n. Joach. Tostke), S. Christopheri Tast man. 3, hor. 2 lib., hor. 1 s. ag., inq. 1 c. pec., inq. 3 s. p., 1 opil. a 20 ovib., dominus laborat man. 3.
- Lgin** (1566 cast. Przement.), man. 7½, hor. 13 c. ag., 1 utricul., 4 piscat., 3 art., inq. 8 c. pec., inq. 6 s. p., opil. in gen. 150 oves.
- Hethmanicze** (1566 cast. Przement.), man. 5, 1 art., inq. 2 c. pec., inq. 9 s. p., 1 opil. a 100 ovib.
- Novawies** (1566 cast. Przement.), man. 10, hor. 3 c. ag., 2 art., inq. 6 c. pec., inq. 10, 1 opil. a 70 ovib.
- Wignanicze** ²⁾ (1566 cast. Przemen.), domini familia laborat man. 1, hor. 12 c. ag., 2 arat., hor. 3 s. ag., 2 art. a 3 arat., inq. 3 c. pec., inq. 6 s. p., 1 opil. a 50 ovib.
- Buchwald** (1566 Abbat. Przement.), man. 2, hor. 1 lib., inq. 1 c. pec., inq. 1 s. pec.
- (Szczepankowo 1566 Drzewicki).**

Summa flor. 1652—10—15.

¹⁾ Jędrzej Opaliński pod r. 1568 wzmiankowany z Niesieckiego. ²⁾ Wygnanczicze z r. 1581.

Summa mansuum et aliarum huius contributionis

an. 1579.

		fl.	gr.
Mansi agri 549 virg. al. pręty 9	549	549	—22 ¹ / ₂
„ „ 3 ¹ / ₂	3 ¹ / ₂	3 ¹ / ₂	
Mansi dominorum laboran.	7	3	—15
Schos		340	—24
Artifices in Vschova	370	370	
„ „ oppidis	128	64	
Hortulani cum agris	141	28	—6
„ sine agris	243	31	—14
„ liberi	29	11	—18
„ medio liberi	5	1	—10
Inquillini cum pecore	217	57	—26
„ per 2 porcos hab.	5		—20
„ sine pecude	330	22	
„ in oppidis	38	7	—18
Institores	4	2	
Propinatii semel vinum adustum			—12
Utricularii	4	3	—6
Ollae vini cremati	47	37	—18
Molla ventilina haeredit.	130	43	—10
„ „ annivers	25	4	—5
„ aquatica per 1 rot. hab.	3	2	—12
„ korzeczników	11	4	—12
Aratra	36	36	
Artifices villani	78	10	—12
Venditor villanus	1		—12
Piscatores	4	1	—2
Oves in genere a 10 per 2 gr.	2037	13	—17
Summa totius		1652	—14 ¹ / ₂

4. DISTRICTUS VALCZENSIS 1579.

Exactor d. Andreas a Bilenczki sive Karchowski. (Ks. pob. 3 1).

Worowo, do zamku Drahimskiego przysłuża roli półśl. 15, 10 zagr. zr.,
sołtys, karczmarz, młynarz o 1 kole, kowal, podsadek 4 po g. 2.

Klauszewo, półśladków 9, zagr. 5, sołtys, karczmarz.

Rakowo, półśl. 10, zagr. 5, piła, młyn o jedném kole.

Lubowo, półśl. 19, zagr. 5, sołtys, karczmarz, kowal, owczarz Lubo-
wski i Nowodworski gr. 42, drudzy pogorzeli.

Flokesia, półśl. 11, sołtys, młynarz o 2 kołach, karczmarz, zagr. 1 g. 4.

Nablini, półśl. 10, zagr. 5, sołtys, karczmarz, drudzy pogorzeli.

Sarphenortt, półśl. 9, sołtys.

Hendestorp, półśl. 8, zagr. 3, piła Drahimska, młyn Czapliński o 1 k.

Lubna, z części p. Stanisława Biegańskiego półśl. 4, zagr. 2.

Klastorp, półśl. 5, zagr. 4, karczmarz; w Dobrnie zagr. 1.

Rzepow, z części p. Jana Golcza z Rzepowa półśl. 4, zagr. 2, zagr. bez
roli 3, margrabski kmieć gr. 15, 3 kwart roli po gr. 7½, owcz.
gr. 8, młynarz o 1 kole, półśl. 1.

Henrichstorp, półśl. 5, zagr. 3, zagr. bez roli 2, 2 kwart roli, kowal
gr. 4, kołodziej gr. 4, 4 ogrodnik-sołtysów gr. 4, krawiec gr. 4,
karczmarz gr. 12.

Blumward, półśl. 4, zagr. 1, zagr. b. r. 1, 1 kwarta roli gr. 7½.

Klastorp 2 półśl., zagr. 1.

Lubna, półśl. 2, zagr. 1.

Rudki, półśl. 2, zagr. 4.

Hogenstem (tj. Hogenstein w r. 1582), półśl. 1, zagr. 1.

Dobarno, tegoż zagr. 1.

Summa ze wszystkich wsi od p. Jana Golcza z Rzepowa f. 18 g. 5.

1) Posiada nadto wykazy mniej kompletne z r. 1552, 1563, z 1577,
1582 (ks. 6).

- Klastorp, z części p. Mikołaja Golcza półśl. 4, zagr. 2, zagr.
b. r. 2, pasterz gr. 4.
Lubna, tegoż, półśl. 4, zagr. 2, zagr. b. r. 1.
Hogenstem, tegoż, półśl. 2, zagr. 1.
Rudki, tegoż, półśl. 2, zagr. 2, z Dobrna zagr. 1.
Summa od p. Mikołaja Golcza ze wszystkich wsi f. 8 gr. 4.
Machlini, z części p. Zibolta Golcza z Brocza półśl. 11, zagr. 7, sołtys
półśl. 1, 2 podsadków co bydła nie mają po gr. 2.
Brocz, tegoż, półśl. 7, zagr. 6, karczmarz co ma mniej niż kwartę
roli gr. 6, sołtys co ma kwartę roli $7\frac{1}{2}$ gr., komornik gr. 2.
Klastorp, tegoż, półśl. 2, zagr. 2.
Lubna, półśl. 2, zagr. 1, w Rudkach półśl. 1.
Summa od p. Zibulta Golcza ze wszystkich wsi fl. 15 gr. $25\frac{1}{2}$.
Klastorp, z części p. Kuni Golcza półśl. 4, zagr. 3, karczmarz
gr. 6, owczarz gr. 3, młynarz od 1 koła.
Lubna, z części tegoż półśl. 4, zagr. 2, sołtys gr. 15.
Hogenstem, tegoż, półśl. 2, zagr. 1.
Rudki, tegoż, półśl. 3, zagr. 3.
Dobarno, tegoż, zagr. 1, młynarz, piła.
Hendestorp, tegoż, półśl. 2, zagr. 1.
Summa z części p. Kuni Golcza ze wszystkich wsi fl. 12 g. 18.
Nakielno, część p. Anny z Rosnowa Tuczyńskiej ślad. 7, zagr. b. r. 5,
5 komorników, owczarzów 2, kowal; z Pilawki ze młyna od
2 kół, zagr. bez roli 1.
Strenczno, téjże, ślad. 9, zagr. b. r. 3, komorników 3, pasterzy 2, kowal.
Summa od p. Anny z Rosnowa Tuczyńskiej fl. 21 gr. 10.
Armensdorp, część p. Ezbiety Masow-Wedelski we spółek z sołtysem
półśl. 8, zagr. 3, kowal, karczmarz, 2 pasturów.
Marczinkowo, część p. Stanisława Tuczyńskiego starszego ślad. 10,
zagr. 6, komorniczki 2, karczmarz, kowal, owczarz, załącz-
nych owiec gr. 20, pastuch.
Lubstorp, tegoż, półśl. 8, zagr. 1, karczmarz, kowal wiejski, pastuch.
Chwarstnicza, tegoż, ślad. 9, zagr. b. r. 1, karczmarz, sołtys, kowal,
pastuch gr. 6.
Marta, tegoż, ślad. 5, zagr. 1.
Sultendorp, ślad. 2.
Złotowo, ślad. 2, zagr. 1, od mana Brunkowskiego ślad. 3, zagr. bez
roli 2; od Stybowi od manów Ridingera i Chrystopha Bolthow
ślad. 2, zagr. bez roli 2, manów Miłogaskich ślad. 3, zagr. b. r.

6, od załączonych owiec gr. 14; manów z Russendorpia od Kionów ślad. 2, zagr. 3, od załączonych owiec gr. 15, od młyna korzecznego od 2 kół po gr. 12, od piły w Tucznie gr. 15, od załączonych owiec gr. 10.

Summa od p. Stanisława Tuczyńskiego starszego fl. 56 gr. 14.
Knakendorp, z części p. Stanisława Tuczyńskiego młodszego śl. 14 $\frac{1}{2}$, sołtys, zagr. 4 po gr. 8, kowal.

Sultendorp, tegoż, półśl. 3 $\frac{1}{2}$, kowal.

Stibowo, tegoż, półśl. 11.

Marta, tego, półśl. 10, od sołtysa fl. 1, od Piotra i Kaspra Złotowskich półśl. 5, zagr. bez roli 2.

Sultendorp, tegoż, półśl. 3, Bartłomiej Recz półśl. 7, zagr. 2 po gr. 8; od owczarza gr. 4, od 20 owiec.

Asmusz i Walenty Brunkowscy półśl. 3, zagr. bez roli 4, od kół młyna tegoż z części jego fl. 2 gr. 10.

Summa od p. Stanisława Tuczyńskiego młodszego fl. 45, gr. 5.
Strenczo, z części p. Wawrzyńca, Jerzego, Wilhelma Turnow, braci rodzonych, od 3 kmieci co mają więcej niż po półśladu roli po gr. 20, zagr. b. r. 4.

Stibowo, z cz. p. Christophowy Boltowy półśl. 2, zagr. 1, karczm.

Stralemborg, półśl. 5, zagr. 4 po gr. 6, od kowala gr. 6, z czwartą części młyna.

Dzikowo, téjże, półśl. 16, owczarz.

Summa z części p. Christophowy Boltowy fl. 13 gr. 12.

Tuczno miasto, 80 kwart roli, z domów fl. 11, od rzemieślników fl. 39 gr. 27.

Fredlandt miasto, 60 kwart roli, z domów rzemieślników f. 32 g. 17.

Czaplinek miasto, od ról grzywien 12 gr. 24, od rzemiosł f. 11 gr. 26, z domów f. 18 gr. 12.

Hansfeld, z części p. Henryka Blankenborgka ślad. 4, zagr. 2 po gr. 8, pastuchy.

Henkiendorff, tegoż, ślad. 14, zagr. b. r. 7, owczarz, kowal, pastucha.

Czadów, tegoż, ślad. 4, zagr. b. r. 1, pastucha.

Lowicz, tegoż, ślad. 5, młyn o 1 kole.

Giszin, tegoż, ślad. 6, zagr. b. r. 3, pastuch.

Orla, tegoż, ślad. 8, zagr. b. r. 2, owczarz, pastuch.

Summa od p. Henryka Blakenborgka fl. 45 gr. 15.

Popielewo, z części p. Barti Czitwicz Popielewski: od 35 kwart roli po gr. 7 $\frac{1}{2}$, zagr. 7 po gr. 6, od podsadek 2 po gr. 2, owczarz 24 gr., karczmarze 2 po gr. 6.

Chwarstnicza z części p. Rigingora Wedelskiego ślad. 6.

Stralemborg, tegoż, półśl. 13, zagr. bez roli 3, kowal, sołtys, młyn o 1 kole, owczarz.

Stibowo, tegoż, ślad. 3, zagr. bez roli 2.

Marta, tegoż, ślad. 2.

Lubstorp, tegoż, półśl. 3, sołtys fl. 1, zagr. bez roli 2.

Knakendorp, tegoż, zagr. b. r. 2.

Summa od p. Ridingera Wedelskiego fl. 23 gr. 18.

Dikowo, z części p. Walentego Bołty półśl. 2, zagr. 5 po gr. 6, owczarz gr. 6.

Prusendorp, z części p. Jozue Podkomor. ślad. 18, zagr. 5 po gr. 6, kowal, karczmarz, 2 pasterzów.

Giszin, z części p. Franciszka Guttebergka półśl. 18, pasterz, 4 komorniczek, karczmarz, młyn o 1 kole gr. 24.

Lowicz, tegoż, ślad. 4½.

Brocz, z części p. Jana Golcza z Brocza półśl. 7, 2 półśladki spustoszałe, zagr. 7 po 6 gr., kowal, 3 podsadków bez bydła.

Machlini, jeden półśladek pusty, półśl. 7, zagr. 7, od młyna o 2 kołach po gr. 24, od kowala gr. 4, od podsadek 2 po gr. 2, od owczarza od 80 owiec po 2 gr.

Henrichstorp tegoż kwarta 1, półślad. 5, zagr. 6, młyn o 1 kole.

Blumward tegoż półślad. 3, sołtys.

Rudna tegoż kwarta roli karczmarska, zagr. 4.

Hogenstem tegoż półślad. 2, zagr. 1.

Summa z części p. Jana Galcza z Brocza ze wszystkich wsi fl. 22 gr. 1.

Withkowo, ze wsi do Walcza przynależących półślad. 28, 3 sołtysów co pół śladu roli mają, 2 karczmarzów, zagr. 7, 5 podsadek, szewc.

Rozwold, tamże, drudzy spustoszeli półślad. 31, 3 sołtysów co mają więcej niż po pół śladu roli, zagr. 4, 3 podsadek, 2 karczmarzów.

Skrzatuss, półślad. 29, zagr. 6, kowal, zdun, 2 karczmarzów, 4 podsadek.

Chwirama, tamże 6 chłopów co mają więcej niż po kwarcie roli a dwaj spustoszeli, zagr. 2.

Summa wybrał pieniędzy w tym rejestrze anni 1579.

Poborowych . . . fl. 639—13

Czopowych . . . „ 66—5

Summa summarum fl. 705—18.

Czopowego z Waleckiego powiatu r. b. 1579.

Tuczno oppidum zapłacili czopowego od d. 7 listopada aż do drugiego tegoż dnia przez rok według uchwały Warszawskiej sejmu fl. 67 gr. 15.

Czaplinek oppidum, przez rok piwa wyszynkowanego po gr. 18 kłody 304.

Fredlant oppidum, przez rok piwa wyszynk. po gr. 18 kłody 253.

Marcinkowo wieś, z części p. Stanis. Tuczyńskiego starszego wyszyn. piwa przez rok po gr. 1 kłody 77.

Lubstorp, tegoż wyszynkowano piwa przez rok kłody 71.

Sultendorp, z części p. Bartł. Recza wyszynk. piwa przez rok kłody 60.

Machlini, z części p. Jana Golcza z Brocza wyszynk. piwa przez rok kłody 28.

Hendestorp, z części p. Jana Golcza z Reppowa wyszynk. piwa przez rok kłody 27.

Brocz, z części p. Jana Golcza z Brocza wyszynk. piwa przez rok kłody 48.

Hendersdorff, z części p. Jana Golcza z Rzepowa wyszynk. piwa przez rok kłody 53.

Knakendorp, z części p. Stanis. Tuczyńskiego młodszego wyszynkow. piwa przez rok kł. 78.

Brunkowo. Aszmusza i Walent. Brankowskich wyszynk. piwa przez rok 14 drelików po gr. 2.

Summa fl. 122 gr. 2.

(1579). Summa contributionis publicae et exactionis ducillorum ejusdem districtus Valcensis facit fl. 827 gr. 20.

1552 (ks. 5).

Summa hujus registri in districtu Valcensi anno Dni 1552.

Cmetones 296 fac. fl. 19— 2.

Scultetorum mansi 14½ fl. 5—24.

Tabernatores 9 1—24.

Molend. —12.

A mans. propr. cultur. 1—12.

Summa fl. 28—14.

II. PALATINATUS CALISSIENSIS.

1. DISTRICTUS CALISSIENSIS.

Regestrum contributionis publicae ad an. 1579 in conv. gen. Warsov. laudatae, collectae vero per generosum Joannem Czieliecki succollectorem in districtu Calissensi protunc existentem (ks. pob. 12).

a. 1579.¹⁾

Parochia Blizanowo.

	m.	hor.	inq.	art.
Blizanowo, m. Raf. de Lessno cap. Radziejow.	24	12	3 2 l. ²⁾	1
Grodzisko, „ „	3	—	—	3 pisc.
Biskupicze, n. Stanisł. Biskupski	2½	4	1	—
Jankowo, gn. Joannes Marsewski (scult.) . . .	4½	2	—	—
Laskowo, nob. Prędsław Laskowski	2½	2	2	4 pisc.
Żerniki, m. Cather. de Orliā Cziwiska. . . .	—	1	—	2 a. 2 p.

Parochia Broniszevicze.

Broniszevicze, n. J. Suchorewski Barthosiewicz	5	—	—	—
„ nob. Phil. Suchorowski	5	2	2	—
Polskie, gn. Petrus, Nic., Phil. Suchorzewsczi	2	—	3 1 l.	1

Parochia Brudzewo major.

Brudzewo, nob. Albertus Russoczki 2 rot. . .	3¾	6	1	—
Bolemowo, „ „	4½	—	—	—
Brudzewo minus, gn. Joannes Marschewski . .	1½	2	1	—
Rudzki młyn. Idem subj. ter. Caliss. [rziński . .	—	—	—	mol.
Rokuthowo, n. Math. Przibisławski sive Mie-	2	3	1 2	smol.

¹⁾ Powiat kaliski posiada wykazy z r. 1507, 1508, 1509, 1510, 1574, 1579, 1580, 1582, 1585. ²⁾ Skrócenie l. oznacza lanus.

Parochia Biskupicze szalione.

Biskupicze, g. Nic. Milaczewski (scult. m. 1) m.	2	h. 2	inq.	art.
Kowalewo, praedium	—	—	—	—
Kęssicze ¹⁾ , n. Sebast. et Stan. Kęssyczczi	6	4	1	1 pas.
Bielczewo, n. Ewa Bielczewska	2	4	1	2 lan.
„ n. Dorotheae Bielczewska	1/2	1	—	—

Parochia Borkowo.

Borkowo, n. Georgius Syskowski	9	3	2	1 lan.
Ilmie ²⁾ , g. Nicolaus Milaczewski man. 2, scult.	2	—	—	—
Skarssewo minor, n. Anna Skarszewska	5	3	—	1 lan.
Skarssewo maior, n. Stanislaus Skarszewski et Nicolaus Koneczki	2 1/4	2	—	—
n. Nicolaus Skarszewski	1 1/4	3	—	2 lan.
Chrostowo, n. Florianus Syskowski	1	—	—	—
„ n. Sebastianus Borzysławski	1	—	—	—
„ n. Sebastianus Karhowski	1	—	—	—
„ n. Sebastianus Borzysławski de sorte Mathiae Zaleski	1	—	—	—
Czarthki, g. Petrus Zaremba	8	3	—	—

Par. Blaski (extra districtum).

Bramczino ³⁾ , n. Laurentius Borzysławski	9	4	—	2
Koldowo ⁴⁾ , n. Nicolaus Koldowski	1	1	—	—

Parochia Brzezcie.

Brzezcie, n. Barth. et Nicol. Chwalibogowsczi	9	1	—	1 lan.

Parochia Kaiewo.

Kaiewo, m. Raph. de Lessno cap. Radzieiow. man. 1 1/2 scult.	8 1/2	1	5	—
Wssolowo, n. Stanislaus, Martinus et Geor- gius Wssolowsczi	3 1/2	1	—	2
Morza, m. Raphael de Lessno cap. Radzieiow. scult.	2 1/2	2	—	—
	1	2	4	—

¹⁾ W r. 1507 Radozyce vel Kaszycze. ²⁾ Bylmye, później Jelmie.

³⁾ Branczino. ⁴⁾ Koladowo.

Parochia Chorzewo.

Chorzewo ¹⁾ , nob. Joannes, Hedvigis, Zophia	m.	h.	inq.	art.
Chorzewski	1	4	4	—
Czieslie, n. Mathias Cziesielski	1	2	—	—
„ n. Albertus Keblan	1	—	—	—

Parochia Koritha.

Koritha, n. Petrus Miedzianowski, Florianus				
Nieniewski	4	7	2	1 lan.
Lgota, n. Mathias Dobrziczki	1 1/2	5	1	—
„ n. Jacobus Dobrziczki	2	2	—	1
Korithnicza, g. Dorothea Soboczka	6	4	3	1 vag.
Trzebowa, n. Albertus Rumiejowski, Joannes et Math. Kurowscy et Joan. Kromoliczki	1 1/4	3	6	—

Parochia Kowalewo.

Kowalewo, n. Bartholomeus Kowalewski	3	6	4	—
Baranowo maius, n. Al. Skrzypinski m. i scult.	5	1	2	—
Piekarzewo, n. Albertus Skrzypiński factor	3	—	3	—
Suchorzewo, n. Caspar Suchorzewski [Plesso.	2 1/2	—	2	1 pas.
Baranowko, n. Albertus Skrzypiński	2	1	1	—

Parochia Czermino.

Czermino, n. Petrus Suchorzewski	1 1/4	3	2	—
„ n. Nicolaus Suchorzewski	3/4	—	1	—
Skrzipna, n. Joannes et Albertus Skrzypinski.	3/4	1	1	—
„ g. Christopherus Skrzypinski	2	6	1	—
Momoti praedium ²⁾ , n. Albertus Manikowski.	1/2	1	—	—
Strzedzewo maius, n. Laurent. Grzimislawski	3 1/2	1	2	—
Kurczewo, n. Math. et Michael Kurczewski	3	3	1	1
Marszewo, g. Christopherus Marsewski	5	7	—	1 pas.
Korkwzy, n. Joannes Skrzypinski	2 1/4	2	—	1 lan.
„ n. Joannes Grodzielski	1	2	—	2 prp.
Wolia, gn. Christop. Marsewski	3	2	—	—
Pieruszcze, n. Laurentius Pieruski	3/4	2	—	—
„ n. Anna Pieruska	2	3	—	—

¹⁾ Suchorzewo w r. 1507.

²⁾ Stredzewo-Momoty.

Pierusicze , n. Nicolaus Pieruski man.	$\frac{1}{2}$ h. I	inq. I	art.
„ n. Joannes Kuklinowski	$\frac{1}{2}$ —	I	—
„ g. Bartholomeus Suchorzewski.	$\frac{1}{2}$ —	—	—
Psienie ¹⁾ , n. Andreas Korosz	$6\frac{1}{2}$ I	—	I lan.

Parochia Chlewo.

Chlewo ²⁾ , n. Stanislaus Chwaleczki	—	I	I	—
„ n. Joannes Chlewski	I	—	—	—
„ n. Joannes Naczeslawski Raczek	$\frac{1}{2}$ —	—	—	—
„ n. Mart. et Swiethosl. Chlewscy	$\frac{1}{2}$ 2	I	—	—
Trzebień nowae , n. Joanes Trzebinski	I	2	I	—
Trzebień antiqua , n. Barth. Trzebinski	I	4	—	I
Stoianowo minus , n. Petrus Stoianowski	I	I	—	—
„ n. Nicolaus Krakowski	$\frac{1}{4}$ —	—	—	—
Waliszewice , n. Franciscus Walisewski	I	3	I	—
„ n. Lucas Walisewski	$\frac{1}{4}$ I	—	—	—
„ n. Joannes Gawlowski	$\frac{2}{4}$ I	—	—	—
Stoianowo maior , n. Agnes Zadombrowska	$2\frac{1}{2}$ I	—	—	—
Naczesławice , n. Martinus Zdzeniczki Se- kiel et Anna Naczeslawska.	I	—	—	—
„ n. Nic. et Pet. Naczeslawsczi	$\frac{1}{2}$ I	I	—	—
„ n. Joan. Naczeslawski Kozka	$\frac{1}{4}$ —	—	—	—
„ n. Joan. Naczeslawski Ruszek.	$\frac{1}{2}$ —	—	—	—
„ n. Albertus Naczeslawski	$\frac{1}{4}$ —	—	—	—
„ n. Albertus Naczeslawski	$\frac{1}{8}$ —	—	—	—
„ n. Laurentius Desczinski	$\frac{1}{4}$ —	—	—	—
„ n. Jacobus Osczeklinski.	$\frac{1}{2}$ —	—	—	—
Swienicze ³⁾ , n. Joannes Rayski	$1\frac{1}{4}$ —	I	I	—
Morawki , n. Lucas Morawski	$\frac{1}{4}$ —	—	—	—
„ n. Sebastianus Gawlowski	$\frac{1}{4}$ —	—	—	—
„ n. Joannes Korzeniczki	$\frac{3}{4}$ I	I	—	—
„ n. Christopherus, Valentinus et Ste- phanus Morawsczi	$1\frac{1}{2}$ —	—	—	—
„ n. Andreas Morawski	$\frac{3}{4}$ I	—	—	—
Wolia Tłomokowa , gn. Jacobus Laskowski	$7\frac{1}{2}$ 4	I	I	—

¹⁾ Nadto jeszcze Myedzydobrze. ²⁾ Krosna (1507) villa noviter locata, nobiles Venceslaus, Mathias, Szrogusth Iste ville deserte. ³⁾ Szwyemycze, w r. 1535 Szwyenycze.

			h.	inq.	art.
Wojczimko ¹⁾ , g. Nicol. Mielaczowski m. 4, sclt.	1				
Czbieplewo , n. Bartholomaeus Trzebinski.	3	—	—	—	—
Modla , n. Regina Molska	1/4	—	—	—	—
„ n. Joannes Chliewski	1/2	—	—	—	—
„ n. Gabriel et Joannes Molszi.	1/2	—	—	—	—
Wilkzicze , n. Stanislaus Dambrowski	1/8	—	—	—	—
„ n. Petrus et Joannes Wylkxziczzi	1	1	—	—	—
„ n. Andreas Wilkxzyczki Gołabek .	1/4	—	—	—	—
„ n. Petrus et Stanislaus Bayakovie.	1/2	—	—	—	—
„ n. Joannes Krakowski	1/8	—	—	—	—
„ n. Lucas, Stan., Laur., Martinus et Stanslaus Gaykowie Wilkxziczzi.	1	—	—	—	—
„ n. Michael Wilkxziczki	1/4	—	—	—	—
„ n. Nicolaus Krakowski	1/4	—	—	—	—
Phalenczicze ²⁾ , n. Stanislaus Falenczki.	1/2	1	—	—	—
„ n. Bartholomeus Falenczki	—	1	1/2 d.	—	—
„ n. Laurentius Falenczki	1/4	1	—	—	—
„ n. Andreas Falenczki	1	1	2	—	—
Woyslawicze , n. Felix Woyslawski	1/4	—	—	—	—
„ n. Joa. Woyslaw. sive Chlewski	1/4	—	—	—	1
„ n. Joannes, Alber. Woyslawsczi	3/4	—	—	—	—
„ n. Valentin. Woyslawski Pylch.	1/4	—	—	—	—

Parochia Kotlino.

Kotlino , n. Martinus Kotlinski.	17	4	4	2
„ n. Caspar Suchorzewski	5 1/2	—	1	1 lan.

Parochia Kosminek oppidum.

Kosminek , n. Seraph. Lazeka, Math. Swieboda	9	—	—	—
„ n. Mathias Lypski molend.	—	—	—	—
Chodupki , n. Mathias Lypski factor Kosmin.	4	—	—	—
Naquasino , n. Mathias Lypski id.	6	1	1	—
Złotniki , n. Mathias Lypski id.	7	—	—	—
Osuchovvo praedium , n. Mathias Lypski.	—	3	—	—
Karmino , g. Stanislaus Marszewski	5	4	5	—
„ n. Joannes Sosniczki	3 1/2	3	—	1
servilis	1/8	—	1	1 lan.

¹⁾ Wojczimko w poprzed. i późniejszych spisach. ²⁾ W r. 1535 Chwalanczycze.

Karmino minus, n. Albertus Rumieowski et Ma-	m.	h.	inq.	art.
thias Kurowski	1	9	—	—

Chodecz oppidum.

Chodecz oppidum, Seb. Żaczislo et Math. Koth	10	—	—	—
Kwilenie, g. Joannes Marsewski	3½	1	3	—
Niniewo, n. Andreas et Jacobus Niniewsczi				
Pzeniczowie	1	—	1	—
„ n. Stanislaus Niniewski	½	1	—	—
„ n. Andreas Niniewski	½	2	—	—

Parochia Kucharki militum.

Kucharki ¹⁾ , n. Lucas Kucharski	½	—	1	—
„ n. Margaretha Kucharska	2½	2	—	1
Skudlia, n. Joannes et Petrus Skudlsczi	3	6	4	1 lan.
Bobri, n. Joannes Kromoliczki.	1	1	—	—
„ n. Bartholomeus Karski	3	—	2	1 lan.
Czermينو cum Poiednicza, Val. Czerminski	6	—	2	1
Cziechel ²⁾ , n. Joannes Wissoczki.	2¼	1	—	1
„ n. Mathias Droszewski	3	1	1	—
„ n. Joannes Cziechelski	½	—	—	—

Parochia Kosmowo.

Kosmowo, n. Joannes patruus, Joannes et Ni-				
colaus nepotes Kozmowsczi	4	7	2	1 lan.
n. Jacobus Kozmowski Roszol	1	1	—	—
Plevien ³⁾ , g. Joannes Grodzieczki	¼	2	—	—
Gostinie, n. Joannes patruus, Joannes et Ni-				
colaus nepotes Kozmowsczi	1½	2	1	—
Schadek, g. Joannes Grodzieczki	1	3	2	2
Czekowo, n. Joannes Zakxinski	2¼	2	—	—

Parochia Kamion Zaremba.

Kamion Zaremba, g. Nicolaus Skarsewski	9	4	4	2 lan.
Dembe, g. Martinus Mikolaiewski	7	3	4	—
Kamion ex sorte can. ⁴⁾ , ten. n. Joach. Rayski.	1½	—	—	—

¹⁾ Kuchary. ²⁾ Twory praedium. ³⁾ Plewnia. ⁴⁾ Bielawy praedium.

Parochia Kokanyń.

	m.	h.	inq.	art.
Kokanyń, g. Nicolaus Milaczewski, vicecapita-				
neus Opatoviensis man. 3, scult.	3	6	2	—
Pawłowko ¹⁾ , g. Raphael Brzechwa	3	—	—	—
„ n. Andreas Miedzianowski	1½	3	—	—
„ g. Cather. de Orlia Cziswiczka	3	—	—	—

Parochia Koszcielec.

Koszcielec, n. Alb. et Nicol. Barthodzieyszczi.	3¾	3	2	—
Bartodzieie, n. „ „ „ „ „	—	3	—	—
Koszcielec Archiepiscopi, n. Petrus Czerski				
tenutarius	5	4	—	—
Koszcielec Liczinski, n. Jacobus Sluskowski.	1	1	—	—
Lyczino, g. Bartholomeus Kothinski	½	1	3	—
Korzeniowo, n. Casper Korzeniowski	1	1	1	—
„ n. Math., Sebast. et Math. dictus				
Broy Korzeniowski	2¼	—	—	1
„ n. Adam Korzeniowski	⅛	1	—	—
„ n. Lucas Biskupski	¾	1	2	—
„ g. Catherina Cziswiczka	1	—	—	—
„ n. Valentinus Korzeniowski	⅛	—	—	—
Miczielino, g. Petrus Zlothkowski	7	3	—	—
Prziranie, n. And. Biernaczki et Alb. Prziranski	3½	6	—	1 lan.
Sluskowo, n. Jacobus et Joannes Sluskowski	4½	3	—	—
Stropiezino ²⁾ , n. Albertus Klichowski scult.	½	—	—	—
„ n. Victorinus Wolski	2½	2	—	—
„ n. Sigism. Kaczkowski scult.	½	—	—	—
Pietrzyki, n. Andreas Schadkowski	2	2	—	—
Przedzino, n. Joannes Przedzinski	½	3	2	—
„ g. Joannes Grodziecki	3	—	—	—
„ n. Simon et Albertus Przedzinski	⅜	—	—	—
„ n. Bartholemeus, Venceslaus et				
Christopherus Przedzinski	¼	—	—	—
„ n. Albertus Przedzinski sive Kacz-				
kowski	⅛	—	—	—

¹⁾ Pawłowko altaristae et plebani, vicariorum, palatini.

²⁾ Tropieźyno.

Parochia Kuchari Polezne.

Kuchari, ven. Albertus prepositus ad S. Nicolaum in Calis	m. 5	h. 4	inq. —	art. 1 pisc.
Popowo ¹⁾ , n. Florianus Syskowski	5	2	—	—

Parochia Kosciol.

Kosciol, ven. Joannes Szarbski praepositus in Kosciol	16	8	13	2 pisc.
Trkussewo, g. Nicolaus Milaczewski	2 1/2	—	1	[6 lan.
Klissewo, m. Raph. de Lesno cap. Radzieiow.	—	—	—	2 pisc.
„ g. Catherina de Orlia Czisviczka	—	—	—	2 „
Biskupicze Smolczane, g. Nicolaus Milaczewski vicecap. Opatowien. man. 4, scult.	1	1	5	1 lan.
Żakowicze, n. Alb. Wolinski, Alb. Żakowski	2	5	—	[2
Glosky ²⁾ , n. Agnes Gloskowska	1/4	—	1	—
„ n. Jacobus Gloskowski	1 1/2	1	2	1
„ n. Jacob., Gasp. et Nicol. Gloskowsczi	1	—	—	—
„ n. Joannes Gloskowski	1/2	—	—	—
„ n. Anna Gloskowska	1/8	—	—	—
„ n. Joannes Gloskowski	1/4	—	—	—
„ n. Bartholomeus Gloskowski	1/4	—	1	—
„ n. Hedvigis Gloskowska, olim Mathiae Pruslinski vidua relicta	1/4	—	1	—

Parochia Chelmca.

Chelmca, Proconsul cum consulibus civit. Calissiensis	10 1/2	5	—	3 lan.
Stobno, n. Adrianus Smielowski	8	2	6	1 „
Sale, fam. cives Calissienses man. 4, scult.	1	3	—	1
Takomisł, f. proc. cum coss. civit. Calissien.	4	—	—	—
Saczino, f. cives Calissienses	6 3/4	8	—	—
Wolia, „ „ scult. m. 1 cmet.	8	1	—	1 lan

Parochia Dobrzecz.

Dobrzecz ³⁾ , f. cives Calissienses m. 2 scult.	4 1 1/4	4	—	1 lan.
„ Stan. Walentinussowicz ex s. can.	2	—	—	—

¹⁾ Maczewo desertum. ²⁾ Notoieczsko. ³⁾ Dobrcza.

Dobrzeza minor , n. Joannes Pruski man.	1½	h.	inq.	art.
„ f. Joannes Rzekieczki	½	—	—	—
„ f. Gregorius Skubich	1	—	—	—
„ Constantinus Pomierski	1	—	—	—
„ n. Joachimus Rayski	1	—	—	—
„ n. Jacobus Kraiewski	1½	—	—	—
Zagorzinko , g. Joannes Nieraczki	2	1	—	—
Piwonicze , n. Joannes Nieraczki, factor gnsae				
Agnetis Lipiczka	7	7	9 4	pisc.
Sulisławicze , n. Petrus Sulisławski	4½	3	4 3	lan.
Pykarth ¹⁾ , n. Georgius Malinski, Joannes Pie-				
karski, Święthoslaus Karhowski	2	1	—	—

Parochia Dobrzicza.

Dobrzicza , g. Dobrogostius Czieleccki	2	—	—	—
„ n. Joannes Dobrziczki	3½	5	2 1	pas.
„ n. Albertus Dobrziczki	2	2	—	—
Strzezewo , n. Dobrogostius Czieleccki	5	4	1 1	lan.

Parochia Drosewo.

Droszewo , g. Mathias Droszewski	2	2	1 1	lan.
„ n. Albertus Nieniewski de sorte sua	2	4	—	1 ratay
Gluchowo , n. Georg. et Stan. Gluchowsczi.	1	3	—	—
Poniatowo , g. Mathias Droszewski	¼	2	1	—
altera sors ab Alberto Turski aquisita.	1	4	—	—
Czachori , n. Adam et Fabianus Chwaleczczy, } Joannes Mikora, Mathias et Joannes } Chwaleczczy, Jacobus Łoyska, Nicolaus } Kubisz, Petrus Jutrowski, Albertus Wa- } czławek, Petrus Chwaleczki, ministe- } rialis terrae Calissien., Joannes Olbinski, } Baltr. Gniasdowski, Math. Czechowski, } Stanislaus Kucharski heredes	heredes			
	2	1	3 2	nob.
Pawlowo maius , n. Lucas Pawłowski	½	—	—	—
„ n. Paulus Pawłowski	1¼	3	—	—

¹⁾ Pykarthy.

		m.	h.	inq.	art.
Kothowieczko, n. Petrus, Joannes et Martinus					
	Pawlowsczi	1/4	1	—	—
	n. Mart. et Joan. Pawlowsczi	3/4	—	—	1
	n. Fran. et Joan. Kucharsczi sive Kothowieczczi	1/2	1	—	—
	n. Albertus Kothowieczki	1/2	1	—	—
	n. Valentinus Kothowieczki.	1/2	—	—	—
	n. Mathias Kothowieczki.	1/2	—	—	—
	n. Albertus Kothowieczki	1/2	1	—	—
	n. Petr., Swięth. Kotowieczczi.	1/2	3	—	—
	n. Barbara Kotowieczka sive Kurowska.	1/2	1	—	—
Galaski minor ¹⁾, n. Blasius, Jacobus, Bartholomeus, Augustinus, Valentinus et Petruszela Galesczi.		1 1/2	—	—	—
	Joannes et Thomas Galesczi	1/4	—	—	—
	n. Mathias Droszewski	1/4	—	—	—
	n. Valentinus Rzekieczki.	1/8	—	—	—
Pawlowo minus, n. Petrus Pawlowski		1	1	1	1
	„ n. Petrus, Joannes et Martinus Pawlowsczi	1	1	—	—
	„ n. Ambrosius Pawlowski.	—	1	—	—
Kurowo, n. Hedvigis Kurowska		1/4	—	—	—
	„ n. Stanislaus et Catherina Kurowska	1	—	—	—
	„ n. Gregorius Kurowski	1 1/2	—	2	—
	„ idem	1/4	—	—	—
	„ n. Felix Kurowski	1	—	—	—
	„ n. Nicolaus Gniazdowski	1/4	—	—	—
	„ n. Sebastianus Kurowski	1/4	—	—	—
	„ n. Bartholomeus Kurowski	1/8	—	—	—
	„ n. Gregorius Kurowski	1/4	—	—	—
Galaski, n. Blasius Galeski		1/4	—	—	—
	„ n. Jacobus Galeski.	1/4	—	—	—
	„ n. Math., Nicol., Dorothea Galesczi.	2 1/4	—	—	—
	„ n. Joannes et Agnes Galesczi	3/4	1	—	1 lan.
	„ n. Nicolaus Kothowieczki de sorte Baraiewska	1	3	1	—
	„ n. Martinus, Paul. et Joann. Galesczi .	1 1/4	—	—	—

¹⁾ Zapewnie Gałązki. W r. 1535 Galaski wyraźnie.

Parochia Dzierzbino ¹⁾.

	m.	h.	inq.	art.
Dzierzbino, n. Martinus Sadkowski et Alexander Dzierzbinski	3	4	—	3
Smusewo, n. Mathias Ciszewski sive Smuszewski	1/2	—	1	—
g. Catherina Ciszewiczka, Bartholomeus Smuszewski et Albertus Kuszinski	5	5	—	1

Parochia Glogowa.

Glogowa, n. Albertus Paczinowski, factor	4	3	—	—
Bieganino, n. Joan. et Alber. Bieganski	2 1/2	9	2	—
„ n. Nicolaus Bieganski	1	—	—	—

Parochia Grodzisko.

Grodzisko, n. Joannes Suchorzewski Barthoszewicz	4 3/4	2	5	1
Zawidowice ²⁾ , n. Albertus Skrzypinski, factor Pleszovien.	2	—	4	1
n. Hedvigis Soboczka.	3	2	—	—

Parochia Goluchowo.

Goluchowo ³⁾ , m. Raphael de Lesno cap. Radz.	m. 1/4 tab. 13	8	1	1

Parochia Gorzno.

Gorzno, n. Joannes Gronowski m. 1/4, tab.	12	1	—	—
Bieniewo, g. Mathias Droszewski m. 1/8, tab.	2	2	—	1 lan.
„ g. Raphael Brzechwa	3 1/2	3	—	—

Parochia Gora.

Gora, gn. Agnes Lipiczka	1 1/2	2	—	—
„ n. Martinus Gruscinski.	1	—	—	—
„ n. Bartholomeus Szawlowski	1/2	—	—	—

Parochia Gosticzina.

Gosticzina, n. Nicolaus Wegerski	2 1/2	3	—	—

¹⁾ Dzierzbino. ²⁾ Zawidowice. ³⁾ W r. 1507 do parafii Grodzisko należało.

Strzegowa , n. Anna Potworowska man.	8	h. 4	inq.	art.
„ n. Nicolaus Potworowski	6	1	—	—
Ossyek , n. Stanislaus Lopateczki	4	3	1	—
Smielowo , n. Adrianus Smielowski	3 ³ / ₄	2	2	1
Leziona , n. Nicolaus Potworowski	5	4	1	3
Wegry ¹⁾ , n. Dorothea Sieroszevska.	2 ¹ / ₄	1	—	1 hor.
„ n. Nicolaus et Casper Wegersczi	2	5	—	—
Chotowo , n. Sebastianus Borzislawski	1	—	—	—
„ n. Jacobus Sliwniczki	1 ¹ / ₂	—	2	—
„ n. Nicolaus Wegerski	1 ¹ / ₂	—	—	—
Slawino , n. Florianus Syskowski.	4 ¹ / ₂	1	—	—
Zamosczie , n. Florianus Syskowski	—	4	—	—
Zydowo , n. Martinus Zewocski notarius Castr. Caliss.	5	—	3	1 pisc.

Parochia Gizicze.

Gizicze , n. Nicolaus Gyziczki	2 ¹ / ₂	2	—	1
Maczniki (Mączniki), n. Petrus Rozniatowski.	6	6	3	4
Raduchowo , n. Hedvigis Kakawska	2 ¹ / ₂	4	1	2
Ostrow , fam. cives Calissienses	7 ¹ / ₂	1	3	1

Parochia Gacz Powężowa.

Gacz Powężowa , g. Jacobus Mieszkowski	2	3	—	—
„ n. Joachimus Rayski	5 ¹ / ₂	6	4	1
Gacz Moskurna , n. Joannes Trzebinski	1	1	—	—
Rassewi , n. Joannes Rayski	1	—	—	—
Godziessewi maior ²⁾ , g. Nicol. Milaczewski	12	5	6	2
Zadowicze , n. Nicolaus Potworowski	2 ¹ / ₂	2	—	2 pisc.
„ n. Nicolaus Droszewski	1 ¹ / ₂	1	1	—
Kotinino , n. Adrianus Smielowski	1	—	—	—
Biała , n. Stan. Ciszewski, factor Oloboc.	3 ¹ / ₄	—	1	1 lan.
Kakawa , n. Vencesl. et Alber. Domiechowsczi	6	10	2	3
Wolya , n. Nicolaus et Melchior Droszewsczi	4 ³ / ₄	2	1	2
Przistanie , n. Joannes Brzechwa	3 ¹ / ₂	3	1	1
Godziessowi minor , gn. Nicolaus Milaczewski man. i scult.	5	5	2	—

¹⁾ W r. 1535 Wegry zap. Wegry. ²⁾ W r. 1507 oddzielna par. Godzieszewy maior.

Parochia Golissewo.

Golisewo, n. Bartholomeus Kothinski man.	3	h. 1	inq. 1	art.
" n. Dorothea Naropinska	3	5	—	—
Jankowo, g. Petrus Zaremba	6 1/2	4	3	—

Parochia Gotardi Ripino praedium ¹⁾.

Święti Woyciech.

Parochia Iwanowicze.

Iwanowicze, fam. proconsul cum consulibus

de eodem oppido 10 oppidanorum man. 10.

Popowo, g. Nicol. Milaczewski man. 2 scult.,	6	3	—	—
Sobiesięki ²⁾ , g. Janusius Latalski palati. Posn.	5 1/2	2	2	—
Kuczowolia, g. Dobrogostius Potworowski . .	5	2	—	—
Sczitniki, g. Dobrog. Potwor. man. 2 scult.,	7	2	3	—
Kamiona, n. Jacobus Wawrowski	15	4	—	2 lan.
Głowczino, g. Dobrogostius Potworowski . .	9 1/2	4	1	—
Choyno ³⁾ , " "	3	—	—	—

Parochia Jankowo.

Jankowo, g. Felix Kurowski vicecap. Odolanov.	2	6	5, 2	3
" n. Joannes Soldrski	1	6	3	6
Orpisewo ⁴⁾ , " "	4 1/2	9	2	2
Swinkowo, " "	3	3	1	1 lan.

Parochia Jedlecz ⁵⁾.

Jedlecz, n. Jacob. et Joannes Jedleczki	1/2	4	5	1 lan.
" n. Mathias, Petrus Wilczkowsczi	1	2	2	—
" n. Joannes Jedleczki Mixti	9	4	4	2 pisc.
" n. Valentinus Jedleczki	1	3	—	—
" m. Raphael de Lesno cap. Radzieiov.	9	6	4	—

Parochia Jastrzębniki.

Jastrzębniki, n. Joannes Jastrzembksi	4 1/2	7	—	1

¹⁾ Nie ma tej parafii 1507 r. a jest w r. 1576. ²⁾ Sobieszanki. ³⁾ Sierpowice desertum. ⁴⁾ Subisław desertum. ⁵⁾ Jedlicza.

Parochia Kuczkowo.

Kuczkowo, n. Jacobus Pabianowski et	m.	h.	inq.	art.
„ n. Albertus et Anna Kuczkowsczi	1 1/2	13	—	—
„ n. Jacobus Wissoczki	1	2	—	—
Krzywosądowa, n. Sebastianus Kesziczki . . .	3	2	1	—
Jankowo, n. Martinus Kuczkowski	2	—	3	—
Chrzanowo praedium.				
Boruczyn ¹⁾ , n. Joannes Wissoczki	4	2	1	—

Parochia Kretkowo.

Kretkowo, n. Jacobus Wlostowski man. . . .	2/4			
Domini. Giziczki man. 1/4, taber. . . .	1/4	4	2	1
n. Hedvigis Laskawska	—	4	—	1 pisc.
Żerniki, n. Jacobus Wlostowski, Isaac Gyzi-				
czki, Stanislaus Cziosnowski et	5 1/2	3	—	—
²⁾ , Hedvigis Laskawska 1 taber.. . . .	1/4	—	—	—

Parochia Calis civitas.

Calis ³⁾ , n. Paulus Pawlowski ten. molendin.				
Czaski, n. Bartholomeus Kothinski	1/2	—	4	1
Moykow, g. Albertus Ruszoczki	7 1/2	1	2	1 l. 3 p.
Chmielnik, „ „	4 1/2	4	1	2 pisc.
Tiniecz, vn. Joannes praepetus ad S. Spiritum.	3 1/2	11	—	—
„ n. Helena Skarszewska (de sorte cano.	1/2	—	—	—
„ f. Stan. Walentinuszowicz civ. Calis.	3	—	—	—
„ f. proconsul cum consulib. civ. Calis.				
man. 5, scult.	3	25	—	—
Ogrodi, vn. Alber. praepetus ad S. Nicol. in Cal.	—	17	1	10 pist.
Noskowo, g. Nicol. Milaczewski man. 3, scult.	1	2	—	—
Rayskow, f. proconsul cum coss. civ. Calis. .	—	22	—	2 lan.
Molend. Staromieyski, f. procons. „				
Stare miasto, „ „	—	1	—	—
Lenarthowicze, n. Joannes Suchorzewski . .	5	1	1	—
„ n. Hedvigis Soboczka	6	1	1	—

¹⁾ 1507 zamiast Boruczino jest Ordzino nobilium. ²⁾ Kamieni Sustkowski nobilium. ³⁾ 1507 tylko Calisz-Moykowo i Noskowo są, reszty nie ma.

Paczinowicze, n. Joannes Paczinowski man. . .	1/2 h. 2	inq.	art.
„ n. Casper Kotharbski Bezek . . .	1/2 1	1	—

Parochia Liskowo.

Liskowo, g. Nicolaus Milaczewski man. . .	8 1/2 —	5	—
scult.	1 —	—	—
Koslantkowo, n. Andreas Kozlanthowski . . .	6 —	1	—
„ n. Anna Trzebinska	1 1/2 1	—	—
Stralkowo ¹⁾ , g. Janusius Zaremba	6 1	1	2
„ g. Stanislaus „	6 2	1	2
Żakxino, g. Nicolaus Siedleccki	2 1	—	—
Żichowo, g. „ Milaczewski	7 1/4 —	2	—
Dembsko-Ostrorok, n. Albertus Kotarbski . . .	1 1/4 —	—	—
„ n. Joannes Koldowski	5 3	—	2 lan.
Dembsko-Rudniczki, n. Mathias Lipski . . .	3 2	—	—
„ n. Martinus Żeroslawski	2 1/4 —	1	—

Parochia Lippe.

Lippe, n. Joannes et Mathias Lipszci	5 1/2 4	1	2 lan.
Jaruntowo ²⁾ , n. Joannes Lipski	3 —	2	—
„ „ Piekarski	5 1/2 4	—	—

Parochia Lewkowo.

Lewkowo, n. Bartholom. et Nicol. Slawinszci .	4 6	—	—
„ n. Martinus Slawinski	2 —	—	1
Gremblewo praedium.			
Karsi Podlasne, n. Jacobus Buninski	1/4 2	—	—
„ n. Felix Buninski	1/2 1	1	—
„ n. Andreas et Petr. Buninszci —	3	—	—
Czekanowo, n. Nicolaus Gniasdowski	1/4 1	—	—
„ n. Barbara Czekanowska	1/2 1	2	—
„ n. Stanislaus Czekanowski	1/2 2	1	—
Bunino, n. Jacobus Buninski	1/4 2	—	—
„ n. Felix „	1 2	1	—
„ n. Albertus, Petrus, Laurentius et Ja- cobus Alberti Buninski	1 1	2	1

¹⁾ 1507 Strzałkowo. ²⁾ Jarnoltowo.

Parochia Lutinya.

Lutinya, n. Joannes Gniadowski man.	1	h. 4	inq. 1	art. 2
„ n. Albertus et Adam Oborsci	1½	2	—	1
Orpisewko, n. Petrus Suchorzewski	1¼	2	1	1 past.
Węgrzinowo, n. Nicolaus Koluczki	1	3	1	—

Parochia Malanowo extra districtum.

Kotfasicze, g. Stanislaus Żlothkowski	5	1	—	1
Dziadowicze, „ „	8½	4	—	—
Piąthno, „ „	5	2	—	—

Parochia Magnussewicze.

Magnussewicze, n. Mart. Golaski man. ¼ tab.,	4	6	4	1 p. 11.
Wiskowi, n. Joannes Wiskowski	2½	3	2	—
Wilcza, g. Nicolaus Suchorzewski	3 d.	—	1	—

Parochia Olóbok.

Ołobok, n. Stanislaus Czizewski factor coeno-				
bii Ołoboczen. man. 1 scult.,	9	9	8	2 lan.
Wielawies, Stanisl. Cizisewski fac. cocn. Olob.	8	2	3	3

Parochia Ocziąsz.

Ocziąsz, n. Bartholomeus Karski	13¼	1	4	1 lan.
Oswaldowo praedium, n. Bartholom. Karski	—	3	—	7
Kwiatkowo, n. Nicolaus Kwiathkowski	1	—	—	1 lan.
„ „ „	2½	4	—	—

Parochia Opatówek oppidum ¹⁾.

Opatówek, g. Nicol. Milaczewski man. 14, adv.	1	—	—	—
Solecz, „ „ man. 5, scult.	1	—	3	—
Borowo, „ „	2½	—	3	—
Michalowo, „ „ man. 3, scult.	1	—	3	—
Troianowo, „ „ man. 2, scult.	1	1	3	1 pisc.
Czienia ²⁾ „ „ man. 2, scult.	2	—	2	1

1) 1507 Opatowo parochia. 2) Górki praedium.

Parochia Odalanow oppidum.

Odalanow, f. Albertus Rzathko proconsul m.	4	h.	inq.	art.				
Minera Odalanov., n. Fel. Kurowski vicecapit.	—	—	—	15				
Molendina Odalan., „ „ Odalan.								
Radszicze, „ „ „ „	1	—	—	—				
Ląkoczin, „ „ „ „	5 1/4	4	3	1				
Uciechow, „ „ „ „	2 1/2	—	4	3				
Danisino, „ „ „ „	5	—	6	5				
Tarchali, n. Felix et Alber. Tarchali, man. .	3	3	—	—				
Jacob. Buninski m. 1, Paul. Krakowski	1	—	—	—				
Wierzbno, n. Felix Kurowski	4	4	4	—				
Nabisicze 1), 2), „	4	4	3	3				

Parochia Piątek.

Piątek, n. Jacobus Piathkowski	3	2	1	—
Martinus Pyathkowski	5	2	1	—
Piątek minor, n. Christopherus Pyathkowski .	2	—	—	—
„ n. Joannes „	7	2	1	—
Godziantkowo nob., n. Joannes Gloskowski .	1 1/2	—	—	—
„ n. Lucas et Mathias Godziantkowczci . . .	5/8	—	—	—
„ n. Petrus et Caspar Godziantkowczci . . .	1 1/2	—	2	—
„ n. Sigismundus et Albertus Godziantkowczci .	3/4	—	—	—

Parochia Pamięczino.

Pamięczino, g. Catherina de Orlia Cziswiczka	2	—	—	—
„ m. Raph. de Lesno cap. Radziei.	2	—	—	—
Pruskowo 3), „ „ „ „	4	—	1 2	pisc.
„ g. Catherina de Orlia Cziswiczka	5	—	— 4	pisc.
Boguczicze nob., n. Joannes Boguczki . . .	3/4	—	—	—
„ n. Math. et Margar. Boguczki	1	4	1	—
Doitutowo 4), m. Raphael de Lesno . . .	—	1	1 4	pisc.
Żegoczino, g. Catherina de Orlia Cziswiczka .	2	—	1	—

1) Baby. 2) Brak Uciechowa-Wierzerowę. 3) Proskowo w 1507. 4) Nie ma.

Żegoczino , m. Raph. de Lesno cap. Radziei. m.	2 1/2	h.	inq.	art.
Zagorzino , m. „ „ „ „	1	1	1	1 pisc.
„ g. Catherina de Orlia Cziswiczka .	4	1	1	1 pisc.
Pokłękowo , n. Martin. et Joan. Poklekowsczi.	1/2	—	—	—
„ n. Mathias, Stanislaus, Thomas et Michael Poklekowsczi	2 1/8	—	—	—
Warsewka , n. Nicolaus Skarszewski	2 1/2	10	2	3 pisc.
Piotrowo , g. Raphael Brzechwa	5 1/4	1	2	2 lan.
Schadek ¹⁾ , g. Catherina de Orlia Cziswiczka	1 d.	4	1	2 pisc.

Parochia Przespoliewo.

Przespoliewo , n. Joannes Przespoliewski . .	1 1/4	2	—	—
„ n. Stanislaus Miczielski	1 1/2	1	1	1
„ n. Petr. et Mart. Przepoliewsczi	1/2	—	—	—
Będziechowo , n. Nicolaus Miczielski	5 1/2	1	—	1 lan.
Poroze , n. Petrus Miczielski	1/2	—	—	—
„ n. Joannes Sulimowski	1	—	—	—

Parochia Pogrzibowo.

Pogrzibowo , n. Cristopherus Pogrzibowski .	2 1/2	4	1	1
Jaskolki nob. , n. Joannes Jaskolski Rzani .	1	3	2	1
„ n. Joannes, Paulus et Joh. Blasii et Georgius Jaskolski Rzani	1 1/4	1	—	—
„ n. Barthol. Gromathka Jaskols.	1/2	—	—	—
Przibislawicze minor , n. Mathi. Przibislawski	1/2	5	1	—
Przibislawicze maior , n. Alber. Marsalkowski	1/2	—	—	—
„ n. Math. et Egid. Przibislawsczi sive Mierzinsczi	1 1/2	2	—	1
Jelitowo , n. Joannes Jelithowski	1/4	—	—	—
„ n. Sebastianus „	1/2	—	—	1
„ n. Mathias „	1/2	1	—	—
„ n. Joannes Jelithowski s. Paczinows.	2 1/8	1	—	1
„ n. Albertus „	2 1/8	—	—	—
„ n. Albertus Paczinowski	1/2	—	—	—
Radlowo , n. Petrus Radlowski	1/4	1	—	—
„ n. Mathias Sokolinski	3/4	2	—	—

¹⁾ Kliszewo desertum.

Ocziażek, n. Albertus Bieganski tenutar. man.	2 1/2	h.	inq.	1	past.
Rambczino, n. Martinus Rambczinski . . .	2	—	—	—	—
„ n. Alb. Paczinowski fac. in Raskow	1/4	—	—	—	—
Raskowko, n. „ „ „ „	1	2	—	—	—

Parochia Plessow oppidum ¹⁾.

Plessow, n. Albert. Skrzypienski fac. Pleszov. molend.

„ fam. proconsul cum cossbus. . . 9 — — —

Parochia Raisko.

Raisko, n. Bartholomeus Janikowski . . .	1/2	—	—	—	—
„ n. Joannes Kobierziczki	2 1/2	4	2	—	—
„ „ „ de sorte Manikow.	1/2	1	—	—	—
„ „ „ „ Liubonski	1/2	1	—	—	—
Markwacz, g. Nicolaus Milaczewski	2	2	—	—	—
Krowicza, g. Georgius Lathalski	1	2	—	—	—
Krowicza nob., n. Catherina Krowiczka . .	3	1	—	—	—
Pietrzikowo, n. Mart. Żeronski m. 4 1/2, scult.	1	3	3	—	—
Trzęsowo, g. Nicol. Milaczewski m. 2, scult.	1	—	2	—	—
Dambrowa Aaron, n. Albértus Dambrowski .	4 1/2	2	—	—	—
Modla nobilium, n. Lucas Biernaczki . . .	4	—	3	2	lan.
Gotardi praedium.					

Crassewo praedium ²⁾.

Chutki nobilium ³⁾ , n. Lucas Biernaczki . . .	1	1	—	—	—
„ n. Albertus Chuthkowski . . .	1/2	—	—	—	—

Warszewo, g. Nicolaus Milaczewski vicecapit.

Opatovien. man. 3, scult.	2	1	—	—	—
Janikowo, n. Bartholomeus Janikowski . . .	1/2	1	1	—	—
Szierzchowo, vn. Stanislaus Grochowski cano-					
nicus Calisiensis	5	2	—	—	—
Radliczicze, n. Stanislaus Radliczki	1 1/2	3	—	—	—
„ n. Martinus „	1	—	—	—	—
Smolki, n. Paulus Pawlowski	1 1/2	1	—	—	—
Osczeklino, n. Mathias Osczeklinski	2	2	3	—	—
„ n. Joannis Mileiewski	1/2	1	1	—	—
„ n. Martinus Radliczki	1 1/2	1	—	—	—

¹⁾ 1507 nie ma tej parafii. ²⁾ 1507 nie ma. ³⁾ Kuczki.

Parochia Richnowo.

Richnowo, n. Mathias Lipski fact. Kosminen. m. i i	h. 3	inq. i	art. i
Wiganki, g. Catherina de Orlia Cziswiczka	3	4	2 —
Kurza, „ „ „ . . .	1/4	—	—

Parochia Russowo.

Russowo, m. Raphael de Lessno man. . .	13,		
scult. man. 2, taber.	1/4	4	— —

Parochia Rossosicza.

Rossosicza, n. Jacobus Roszowski, n. Joannes et Stanislaus Wissoczci et n. Do- rothea Sieroszevska	7	8	3 2
Sieroszewice, n. Dorothea Sieroszevska . . .	4	2	— 1 lan.
Latowicze, n. Joannes Slaboszewski	2 1/2	2	— —
Psary ¹⁾ , n. Hedvigis Psarska	3 1/2	4	2 —
Slabossewo ²⁾ , Petrus factor magci marsal. .	8	3	— 3
Raczadowo ³⁾ , n. Mathias Mańkowski et Jo- annes Raczadowski	6	8	— 1 lan.
Liubien minor ⁴⁾ , n. Tiburtius Liubienski et Sebastianus Miniszewski	6	5	1 5 lan.

Parochia Simanowicze.

Simanowicze, n. Andreas Żerniczki tenutarius	2 1/4	4	1 1 pisc.
„ n. Margaretha Tomiczka	1/2	2	— 1 lan.
„ n. Andreas Tomiczki	—	2	— —
Robakowo, n. Nicolaus Kamienski factor . .	2	—	2 —
Grab, n. Zophia Grabska	9	1	3 1 past.
Lubien maior, n. Andreas Żerniczki	6	4	2, 1, 5 la.
„ n. Mathias Miniszewski	1	—	— —
„ n. Zophia Żerniczka	2	1	1 1 lan.
„ n. Sebastianus Miniszewski	1	—	— 1 lan.
Nowawies, g. Petrus Zlothkowski	—	3	2 1
Prusinowa, n. Nicol. et Hedvig. Prusinowsczi	3 1/2	6	2 1 pisc.

¹⁾ W 1507 Zaborowice desertum. ²⁾ W 1507 parafia oddzielna. ³⁾ Raczadowo. ⁴⁾ W 1507 Lubień minor należy do parafii Simanowice.

Thomicze, n. Margaretha Thomiczka man.	4 $\frac{1}{2}$ h. 11	11	inq.	art. 2
Gizalki, g. Petrus Zlothkowski	3	4	—	—
Sucha, n. Zophia Zlothkowska	2	3	—	1 p. 11.
Czolnochowo, g. Petrus Zlothkowski	1 $\frac{1}{2}$	—	1	—
Minisewo, n. Mathias Miniszewski m. 1, tab.	$\frac{1}{4}$	5	1	—
„ 1), n. Sebastianus Miniszewski	1	2	5	1 past.

Parochia Sovina Koscielna.

Sowina Koscielna, n. Nicolaus Twardowski	3	1	—	—
Sowina blotna, n. Nicolaus Dzierzanowski	2	3	2	—
„ „ „ de				
sorte Chociszewski	2 $\frac{1}{2}$	3	1	2 lan.
Taczanowo, n. Catherina Wilkowska	5 $\frac{1}{4}$	3	—	1 past.
Lubomierz, g. „ „	2 $\frac{1}{8}$	4	2	1
Bronowo, n. Mathias Sliwniczki	2 $\frac{1}{2}$	3	—	1 lan.
„ n. Mathias Rogozinski	3	3	1	3
Kotarbi nob., n. Bartholomeus, Joannes et				
Mathias Kotharbszczi	1 $\frac{1}{4}$	3	1	—
„ n. Martinus Kotarbski	$\frac{1}{2}$	—	—	—
„ n. Laurentius „ et Mar-				
tinus Kuczkowski	1	1	—	—
„ n. Joan. Kotarbski Rachwalik	$\frac{1}{2}$	1	—	—
„ n. Jacobus, Joannes et Jacobus				
Miniszewsczi	3 $\frac{1}{4}$	—	—	—
„ de sorte Stanislai Perek	$\frac{1}{4}$	—	—	—
Bogwiedze 2), n. Felix Kakawski	1 $\frac{1}{2}$	—	—	—
„ n. Bartholomeus Chwalenczki	1	1	—	—
„ n. Martinus Bogwiczki	$\frac{1}{2}$	2	—	—
„ 3), n. Luc. Bogwiczki dictus Perek	$\frac{1}{2}$	1	—	—

Parochia Sosnicza.

Sosnicza, n. Stanislaus Sosniczki et Mathias				
Jutrowski	1 $\frac{1}{2}$	4	4	1 lan.
Czarnoska, n. Joannes Sosniczki	2 $\frac{1}{2}$	—	—	—
Pabianowo, n. Jacob. et Stanis. Pabianowsczi	3	5	—	1 lan.

1) 1507 jest Zarzecze. 2) Szobino Bogwiedze. 3) W 1507 Łapkowo desertum.

Parochia Sobotka maior.

Sobotka maior, n. Hedvigis Soboczka man.	. 21	h. 3	inq. 4	1 lan.
Wierzchosław, n. Bartholomeus Karski	. . . 1	1	—	art. 1
Grodzielec, n. Anna Liessieczka	 1/2	2	—	—
„ n. Mathias Grodzielski	 1	—	1	—
„ n. Nicol. Twardowski tab.	1/4, . 7	4	1	1
„ n. Regina Skalowska	 1/2	—	—	—
Sobotka minor, n. Nicolaus Soboczki	 4	3	1	1
„ n. Stanislaus Domaraczki	 3	1	—	—
Karski, n. Bartholomeus Karski	 5	1	—	1
Guthowo, n. Valentinus Galeski	 1/4	—	1	—
„ n. Anastasia Guthowska	 1/4	1	2	—
„ n. Albertus Guthowski	 1	1	—	1 lan.
„ n. Franciscus „	 1 1/2	1	—	—
„ n. Petrus „	 1/2	1	—	—
„ n. Joannes „	 1 1/4	3	—	—
„ n. Stanislaus „	 1/4	—	—	1 vag.

Parochia Skrzebowa.

Skrzebowa, n. Albertus Bieganski	 12 1/2	9	3	1 vag.

Parochia Słup.

Słup, n. Petrus Jaskoleczki	 1 1/2	—	3	—
Skarmirzycze ¹⁾ , n. Stanislaus Dzierzanowski				
tenutarius, tab.	1/2, ... 8	2	2	—
Gniasdowo, n. Mathias Gniasdowski	 2	1	—	—
„ n. Baltazar „	 1/2	—	—	—
„ n. Margaretha Gniasdowska	 1	—	—	—
„ n. Nicolaus Gniasdowski	 3	—	1	1
Mączniki (conflagrata).				
Słiwniki, n. Bartholomeus Kurczewski	 2	4	—	—
„ n. Joannes Słiwniczki	 2	5	3	1 pist.
Boczkowo, n. Mathias Podkoczki	 1	—	—	—
„ n. Martin. et Barbara Szczipierszki	11	1	—	—
„ n. Gregorius Kurowski	 1/2	—	—	—

¹⁾ W 1507 Skarmirzycze oddzielna parafia.

Podkoczno nob.,	n. Gregorius Podkoczki man.	$\frac{1}{2}$	h.	inq.	art.
"	n. Daniel Pruslinski	$\frac{1}{2}$	—	—	—
"	n. Bartholomeus, Nicolaus et Joannes Podkoczczki	$1\frac{1}{2}$	—	—	—
Rzekty nob.,	n. Joan. Maczinski s. Rzekieczki	—	2	—	—
Scypierno,	n. Martinus et Barbara Sczipierska	—	5	—	—

Parochia Sczuri.

Sczuri,	n. Joannes Lasczinski	1	—	—	3
"	n. Ambros. Prusak et Sebest. Bedzieski	2	—	—	1
"	n. Mathias Tarziczki	$1\frac{1}{2}$	1	—	—
"	n. Albertus Wturkowski	$1\frac{1}{4}$	2	1	—
Mlinowo,	n. Petrus Kwiathkowski	2	4	1	—
Slaborowicze,	n. Bartholomeus Karski	10	1	3	—
Będziesino,	n. Ambrosius Prusak et Sebastia- nus Bedzieski	2	2	2	—

Parochia Staw oppidum extra districtum.

Mroccki nob. minor,	n. Jacobus Bobrowski	$\frac{1}{2}$	1	1	—
"	n. Valentinus et Martinus Mroczkowscy	$1\frac{1}{2}$	2	—	—
"	n. Laurentius Molski et Helena Molska	$\frac{1}{2}$	—	—	—
"	n. Martinus Poroski, Ca- therina Tarnowska	$\frac{1}{2}$	—	—	—
Cziesikowo,	g. Georgius Latałski	2	—	—	—
Gorzuchi,	n. Stanislaus Radliczki	$\frac{1}{2}$	—	—	—
"	n. Martinus	$\frac{1}{2}$	2	—	—
"	n. Albertus Dambrowski	$\frac{1}{2}$	—	—	—
Kosciani,	g. Georgius Lathalski palatinides Posnanien. man. $3\frac{1}{2}$, scult. . . .	1	—	—	—
Tymieniecz,	n. Mathias Timienieczki	$4\frac{1}{2}$	2	—	—
"	g. Jacobus Mieskowski	$\frac{1}{2}$	2	—	—
Mroccki maior,	n. Adrianus Smielowski tenut.	$2\frac{1}{4}$	2	—	—
Wawrowicze,	n. Math. et Alber. Wawrowscy	1	2	—	—
"	n. Jacobus Wawrowski	1	1	—	—

Parochia Stawisin oppidum.

Długawies,	g. Joannes Splawski	$17\frac{3}{4}$	—	1	3 lan.

Kyanczino, g. Joannes Splawski man.	16 $\frac{1}{2}$	h. inq. 4	3 lan.
Wirowo, g. „ „ „ scult.	5	14	3 2 lan.
„ g. „ „ „	13	—	2 —
„ n. Stanislaus Żbikowski scult.	1 $\frac{1}{2}$	—	— —

Sulimirzicze oppidum.

Sulimirzicze ¹⁾ , f. Nicolaus Urbanowski proco. 14	—	—	—
Chwalczewo ²⁾ , n. Felix Kurowski	13	8	7 1 lan.

Parochia Tursko minus ³⁾.

Tursko minus, n. Janusius Turski	2 $\frac{1}{2}$	2	— art. 1
„ n. Stanislaus Slaboszewski ten. 1 $\frac{1}{4}$	3	1	1 lan.
„ n. Alber. Gabr. et Reg. Turszczi 3 $\frac{1}{4}$	4	—	—
Tursko maius, n. Martinus Turski	3	1	1 —
„ n. Stanislaus „	4	3	4 —
„ n. Stanislaus Slaboszewski	2 $\frac{1}{2}$	—	1 1 lan.
„ n. Dorot. Turska Barthoszewa 3	2	1	2 lan.
„ n. Janusius Turski	3 $\frac{3}{4}$	2	1 —

Parochia Turek extra.

Desna nob., n. Joannes Nadzieiewski et Laurentius Desczinski	1 $\frac{1}{2}$	2	2 —
„ n. Nicolaus et Mathias Janowsczi 1	1	1	1 —

Parochia Twardowo.

Twardowo, n. Joannes Wiskowski tab. m. $\frac{1}{8}$, 6 $\frac{1}{2}$	4	5	—
Wolia ducis, n. Math. Tarnowski tab. m. $\frac{1}{8}$, 7 $\frac{1}{2}$	2	3	1

Parochia Tlokinia.

Tlokinia, m. Raphael de Lesno (6 $\frac{3}{4}$ desert.) . 43	4	1	1 pisc.
Winary, g. Dobrogostius Potworowski	1	—	— —
Zdzuni, Nicolaus Milaczewski	2	—	1 —
Nędzierzewo ⁴⁾ .			
Rosdzaly ⁵⁾ , n. Nicol. Potworowski (des. 2 m.) 1	—	—	—
Zawadi, m. Raphael de Lesno captus Radziei. 2	—	—	—
Swiedrew ⁶⁾ , (Swiedrzew w r. 1576).			

^{1) 2)} Nie ma w tej parafii w 1507 r. ³⁾ W 1507 Tursko maior oddzielna parafia w miejsce minor. ⁴⁾ Nadzierzewo. ⁵⁾ 1507 Rosdzalowo. ⁶⁾ Świądrew.

Parochia Tikadlowo.

Tikadlowo, m. Raph. de Lesno captus Radzie-
iovien. ¹⁾ scult. 1, man. . . . 31 h. 5 inq. 8 art.

Parochia Wisoczko.

Wisoczko , n. Anna Wisoczka	2 1/2	3	1	2
„ n. Stephanus Wisoczki	1 1/2	2	2	—
„ n. Jacobus „	4	4	1	1
„ n. Albertus Radzinski	2 1/2 d. 2	—	—	—
Gorzicze , n. Stanislaus Gorziczki	3/4	1	1	—
„ n. Joannes Pieruski	1/4	1	2	—
„ n. Martinus Gorziczki	1	1	1	—
„ n. Paulus „	6/8	1	—	—
„ n. Petrus „	1/4	1	—	—
„ n. Catherina Gorziczka	3/4	1	—	—
Topolia maior , m. Raphael de Lesno captus Radzieiovien.	7	3	—	—
Topolia minor , m. Raph. de Lesno captus Rad.	7 1/4	4	—	4
Chelstowo , n. Paulus, Laurentius et Jacobus Chelstowsczi	1/2	—	—	—
„ n. Joannes Chelstowski	1/8	—	—	—
Smardowo , n. Lucas et Francis. Smardowsczi	1/2	2	—	—
Przigodzieze , m. Raph. de Les. etc., tab. 1/2, ...	16	2	—	1
Wturek-Koros , n. Joan., Petrus Wturkowsczi et Martinus Bognieccki	3 1/2	5	1	2
Wisoczko minus , m. Raphael de Lesno etc.	—	5	1	3
Krempe , g. Georgius Kielczewski	9	3	—	—
Żambezowo , m. Raph. de L. etc. scult. 1/4, ...	3 3/4	1	1	—
Kusnicza Prigoczka ²⁾ , m. Raph. de Les. etc.	—	—	—	2 fabr.
Jankowo , m. Raphael de Lesno etc.	12	2	—	—
Westrza , n. Mathias et Albertus Parczewsczi, n. Joannes et Petrus Wturkowsczi, n. Sebastianus, Bartholomeus, Sta- nislus Gloskowsczi	4	7	3	4
Mankowo ³⁾ , n. Mathias Manikowski	1/2	—	—	—

¹⁾ 1507 Ciechniewo. ²⁾ W 1507 nie ma. ³⁾ W 1507 nie ma.

Sors Annae et Helizabetis Mani-

	kowskie man.	1/2	h.	inq.	art.		
Sadowie ¹⁾ , n. Albertus Jutrowski	2 1/2	1		1	—		
Zacharzewo , g. Georgius Kielczewski	4	3		(1 past.)	ip.		
Pruslino ²⁾ , n. Regina Pruslinska	1/4	—		—	—		
„ n. Stanislaus Pruslinski	1/4	1		—	—		
„ n. Joannes „	1/2	2		—	—		
„ n. Margaretha Pruslinska	1/4	1		—	1		
Parczewo , n. Mathias et Albertus Parczewsczi	1/2	3		1	—		

Parochia Wilkowia extra districtum.

Bacharzewo , n. Adam Czielieczki tab. 1/4, .	4 1/2	4		—	1 lan.		
Luszczonowo ³⁾ , n. Nicolaus Laskawski factor dni marsalci	4	—		2	—		
Tarszcze , n. Jacobus Tarzeczki	1	4		—	—		

Parochia Witasicze.

Witasicze , n. Petrus Jaskoleczki scult. 1/2, .	8	2		3	1 lan.		
Prusi posrednie , n. Bartholomeus Pruski	2	1		—	—		
Prusi-Zakrzewo , g. Nicolaus Noskowski	1	3		—	—		
„ n. Francis. Goslaw Nadarziczki	1 1/2	2		1	—		

Parochia Żbiersko.

Żbiersko , n. Martinus Żbierski	5	1		—	—		
„ n. Georgius „ (2 m. desert.)	—	—		—	—		
„ n. Bartholomeus Kothinski	1	—		1	—		
„ n. Anna Żbierska desert.	1	—		—	—		
„ n. Joannes Żbierski	1/2	—		—	—		
„ n. Albertus Żbierski-Czarnucha	1	2		—	—		
Liubien , g. Petrus Złothkowski	3/4	—		—	—		

Parochia Żegoczino.

Żegoczino , g. Bartholomeus Suchorzewski	5 1/4	—		1	2		
Ruda Buskowa , n. Anna Złothkowska	1/4	—		—	1 lan.		
„ n. Zophia „	1/2	2		—	1		

1) W 1507 Sadowice. 2) W 1507 nie ma. 3) W 1507 Woszonowo.

Wietsino , n. Anna Zlothkowska tab. $\frac{1}{4}$, man. $2\frac{1}{2}$ h. 2 inq. 4 1 lan.			
„ n. Zophia „	$1\frac{1}{4}$	1	1 1 lan.
Żbiky , n. Joannes et Agnes Żbikowski	3	6	1 1 s.
Lang , n. Petrus, Casper et Magdalēna Leski	3	4	— 1 lan.
Obory , n. Petrus Leski	1	—	— —

Parochia Żerkowo extra districtum.

Klichowo , n. Valentinus Klichowski	1	—	— —
„ n. Catherina Zlothkowska	2	3	— —
„ g. Joannes Roskowski	$2\frac{1}{2}$	—	1 1 lan.
„ n. Mathias Klichowski	$\frac{1}{4}$	1	— (6 pisc.)

Parochia Żborowo.

Żborowo , m. Raphael de Lesno etc.	25	—	4 1 lan.
Morawino , g. Joannes Grodziecki	$22\frac{1}{2}$	5	5 art. 3
Biernatki nob. , n. Mathias Biernaczki	—	2	— —
„ n. Math. et Joan. Biernaczki $1\frac{1}{2}$ 2			1 —
„ n. Joan. et Ignatius „ $\frac{1}{2}$ 1			— —
„ n. Joannes Gorziczki	—	2	1 1

Parochia Złotniki maior.

Złotniki maior , n. Joannes Padniewski	14	4	3 1
Złotniki minor , n. Martinus Złotniczki	3	3	1 —
„ n. Jacobus Parczewski	2	1	— —
„ n. Mathias Biernaczki	1	—	— —
„ n. Joannes Gorziczki des.	1	—	— —
Gazewo , n. Martinus Lasczinski	$7\frac{1}{2}$	—	5 —
Ostrowko , g. Nicolaus Milaczewski scult. i, ...	3	—	— 1 lan.
Żelaskowo , n. Nicolaus Siedleccki	6	2	— 3 lan.

Parochia Żduni oppidum.

Żduni oppidum , g. Nicolaus Siedleccki (de molen.), Valent. Fudala et Albertus Ptasnik 10	—	—	— —
Pizicze , n. Lucas Lutrowski	2	2	2 1 pas.
„ ¹⁾ n. Joannes Czaczki ($1\frac{1}{2}$ des.)	$\frac{1}{2}$	5	— —

¹⁾ W 1507 należy i Tursko minor.

CALIS CIVITAS.

A 130 Judaeis defalcando 40 pauperes, qui a solutione ejusmodi sunt exempti, solvit fl. 130. Famati cives Calissienses szoszu duplae 144 mr. gr. 10, quae faciunt fl. 230—22.

De resto vero porrexerunt, in scheda conscriptos domus nobilium, qui retinuerunt, ex quibus provenire debet mar. 15 et gr. 38, quae faciunt fl. 25—8.

A 5 braseatoribus ¹⁾.

A pellionibus 13.

A pistoriibus 13.

A figulis 11.

A carnificibus 23.

A sutor. simpl. arte utent. 19.

A barbitonsoribus 3.

A sartoribus 17.

A sutor. 2 saffianem lab.

A doleatoribus 6.

A pharmacopolis 3.

A pileatoribus 7.

A pannificibus 11.

A telletextoribus 14.

Od rymarzy, siodlarzy, pasnikow, tokarzow, 18, od kowali, slo-sarzy, puskarzow, tokarzow, stelmachow, miecznikow, mularzow 26.

A 2 aurifabris.

A 52 inquilinis.

Od cieśli 7.

Item a Szothis 9.

A 35 ollis cremati.

Item ab 1 cum curru.

A 19 propinat. cremati.

Summa facit fl. 683 gr. 4.

Stawisin.

Famati cives Stawisinenses duplae szoszu solverunt fl. 32.

A 17 lanionibus.

A 7 serifabris.

A sutoribus 21.

A pistoriibus 4.

A pannificibus 14.

A 7 revenditricibus.

A sartoribus 7.

A 4 braseatoribus.

Ab artif. fraternit. carent. 7.

A 10 ollis cremati.

A 7 pellionibus.

A 10 propinatricibus cremati.

¹⁾ Szczegółowe obliczenia opuszczamy. pod koniec zaś rejestru podane są normy opodatkowania (zob. stł. 140 i 141). Zresztą zawiera je uniwersał z r. 1578

Ab 1 prosol.

A 2 lanionibus.

A 2 rotis annualibus.

A 36 tunnis halecum.

A 7 inquilinis per 6 gr.

A 5 ollis cremati et totidem propinatricibus, 9 lanionibus, 7 braseatoribus, 3 revenditoribus, a 4 vagis, ab inquilinis 23, sartore 1, pellione 1, sutoribus 2, pannifice 1, serifabris 3 et 2 artificibus fraternitate caren. non solverunt, quia non sunt, quod recognitione comprobaverunt. Summa facit fl. 150 gr. 13.

Plessow.

Famatus Andreas Badowski proconsul Plesoviensis contributionem de eodem oppido inprimis szoszu duplae solverunt fl. 32.

A 20 pannificibus.

A 4 pellificibus.

A 12 sutoribus.

A 2 prasolow.

A 13 carnificibus.

A 4 telletextoribus.

A 6 sartoribus.

A 7 pistoribus.

A 4 fabris.

A 30 inquilinis.

A 2 serifabris.

A 4 pileatoribus.

A 2 doleatoribus.

A 10 propinaticum(ibus) cremati.

A 6 figulis.

A 10 ollis cremati.

Summa facit fl. 94.

Kosminek.

Famati Seraphin Lazeka et Mathias Swieboda contributionem de eodem oppido inprimis szoszu duplae solverunt fl. 8.

A 10 pistoribus.

A 3 pellionibus.

A 6 praszolow.

A 2 revenditricibus.

A 2 figulis.

A 5 telletextoribus.

A 4 lanionibus.

A 4 sartoribus.

A 10 ollis cremati.

A 3 fabris.

A 9 braseatoribus.

A 2 doleatoribus.

A 6 sutoribus.

Ab 1 serifabro.

A 9 inquilinis.

Ab 1 pannitonsore.

De 2 pistoribus, de 2 prasolow, de 1 figulo, de 2 lanionibus, de 8 ollis cremati, de 3 braseatoribus, de 1 sutore, de 1 pellione non solverunt, quia non sunt, quod juramento Mathias Swieboda comprobavit. Sum. fac. fl. 78—24.

Dobrzicza.

Nobiles Albertus et Joannes Dobrziczci contributionem de praefato oppido szoszu duplae solverunt fl. 6.

Item de 10 inquilinis.

Item ab 1 sutore.

It. de 6½ mansis oppidanorum.

Summa facit fl. 15.

Kwiatkow.

Nobilis Nicolaus Kwiatkowski contributionem de sorte sua oppidi praefati de 1¼ oppidanorum, de 7 hortulanis, de 3 artificibus, de 2 inquilinis sine pecoribus per 6 gr., de 1 inquilino cum pec. et de 1 sine pecor. non solvit, quia non sunt, quod juramento Valentinus comprobavit.

Nobilis Stanislaus Kwiatkowski contributionem de sorte sua de 1½ manso oppidanorum solvit.

Item ab 1 figulo.

Ab 1 fabro.

A 2 telletextoribus.

Ab 1 inquilino.

A 2 sutoribus.

A propinatione cremati.

Idem Stanislaus Kwiatkowski de eodem oppido szoszu duplae solvit fl. 2.

Ab 1 pilarz et 1 sutore, a 2 lanionibus et ab 1 inquilina, ab 1 olla cremati non solvit, quia non sunt, quod juramento Joannis Lathowski comprobavit. Summa facit fl. 11—5½.

Ostrow.

Generosus Georgius Kielczewski suo et aliorum coheredum nomine de 1 manso oppidanorum, in quo 4 oppidani non conflagrati resident.

Item szoszu duplae de domibus, quae voragine ignis non sunt consumptae fl. 3. De reliquis non solvit quia conflagrati.

De 4 artificibus.

It. de ¼ agri.

It. a 6 inquilinis.

Summa facit fl. 7—13½.

Zduni.

Providi Albertus Ptasnik et Valentinus Kolodziey de eodem oppido szoszu duplae solverunt fl. 12—8.

A 4 inquilinis.

A 2 ollis cremati.

A 2 sartoribus.

A propinatione cremati.

A 2 sutoribus.

A 24 inquilinis, a 2 sartoribus non solverunt quia non sunt, quod juramento Albertus Ptasnik comprobavit. Sum. facit fl. 17—2

Sobotka.

Providi proconsul cum consulibus oppidi praefati suo et reliquorum oppidanorum nomine contributionem de eodem oppido??

De 6 artificibus.

De 1 manso oppidanorum.

It. a 2 ollis cremati.

De 2 lanionibus.

A 2 propinatricibus cremati.

De 2 inquilinis. S. fac. fl. 7—24.

Chodecz.

Famatus Mathias Koth et Sebastianus Zaczichlo contributionem szoszu duplae solverunt fl. 7—2.

A 2 rotis walnich.

A 2 hortulanis.

A 20 artificibus.

A 6 ollis cremati.

A 3 inquilinis.

A 6 propinatricibus cremati.

De 3 artificibus, de 9 inquilinis, de pastore habente 30 oves, a 2 ollis cremati, a 2 propinatricibus cremati, a 4 prasolow non solverunt, quia... quod proconsul juramento comprobavit. Item ab 1 prasol solverunt. Summa facit fl. 27—22.

Opathowek.

Generosus Nicolaus Milaczewski vicecapitaneus Opathoviensis contributionem de eodem oppido videlicet: a 2 artificibus, ab inquilinis 8, cum praestito juramento solverunt. Summa fl. 2—18.

Korab oppidum.

Famatus Nicolaus Kowal advocatus in Korab contributionem szoszu duplae solverunt fl. 6—20.

De 2 mansis oppidanorum.

A 4 sartoribus.

De 3 figulis.

A 3 ollis cremati.

Ab 1 lanione.

A 3 propinatricibus cremati.

Ab 1 fabro.

Ab 1 prasol.

A 2 telletextoribus.

Ab 1 strycharz.

A 2 pistoriis.

Ab 1 inquilino.

Ab 1 sutore.

De 2 lanionibus et de 2 inquilinis et 1 braseatore non solverunt, quia lanio non mactat et alii non sunt, quod juramento praefatus Nicolaus comprobavit. Summa facit fl. 20—29.

Iwanowicze.

Famati proconsul cum consulibus oppidi praefati contributionem de eodem oppido szoszu duplae solverunt fl. 2—12.

Ab 1 sartore.	Ab 1 prasol.
A 2 fabris.	Ab 1 pylarz.
A 2 telletextoribus.	Ab 1 fabro lignario alias cziesla
A 5 sutoribus.	A 4 hortulanis.
A 2 pistoribus.	A 7 ollis cremati.
A 3 lanionibus.	A prop. crem. 2 propinaticum.

Ab 1 sartore et 1 fabro, ab 1 telletextore et 1 sutore, ab 1 fabro lignario et a 4 artificibus et 9 inquilinis non solvit, quia non sunt, quod Clemens Ploczennik juramento comprobavit. S. fl. 18—15.

Sulimirzicze.

Famosus Nicolaus Urbanowski proconsul Sulimirzicensis contributionem szoszu duplae solverunt fl. 2—12.

A 5 sutoribus.	Ab 1 pistore.
Ab 1 pellione.	Ab 1 figulo.
Ab 1 fabro.	A 12 inquilinis.
A 2 sartoribus.	A 2 rotis walnich.
A 2 lanionibus.	Ab 1 olla cremati.
Ab 1 telletextore.	A propinatione cremati.
A 2 rotificibus.	

A 5 sutoribus, ab 1 pellione, ab 1 fabro, a 4 sartoribus, a 2 lanionibus, ab 1 telletextore, a 2 rotificibus, ab 1 pistore, a 2 figulis, a 2 doleatoribus, a 17 inquilinis, ab 1 olla cremati et ab 1 revenditrice non solverunt, quia alii non sunt et alii artificia sua non exercent, nec exercebunt, quod Mathias Sipien juramento comprobavit. Summa fl. 23—18.

Odalanow.

Providus Albertus Rzado proconsul Odalanoviensis contributionem de eodem oppido duplae solverunt fl. 2—2.

A 6 sutoribus.	A 4 ollis cremati.
A 2 fabris.	A 2 propinaticibus cremati.
A 2 doleatoribus.	A 6 inquilinis.

De uno doleatore et de tribus inquilinis non solverunt, quia non sunt quod Petrus Giezek juramento comprobavit. S. fl. 12—8.

Raskow.

Providus Joannes Placzek proconsul oppidi praefati contributionem szoszu duplae solverunt fl. 5—22.

A 10 sutoribus.	Ab 1 nyeczkarz.
A 3 fabris.	Ab 1 dziekcziarz.
A 2 pannicidibus.	Ab 1 oleynik.
A 2 lanionibus.	A 6 inquilinis.
A 2 pistoribus.	A 2 ollis cremati.
A 3 sartoribus.	A 2 propinatricibus cremati.
A 2 rotificis.	Ab 1 serifabro.
A 2 doleatoribus.	Ab 1 manso possessionato.
A 2 telletextoribus.	Ab 1 tunna halecum.
Ab 1 frenice.	A 2 propinatricibus salis.
Ab 1 modiatore.	

De 2 braseatoribus non solverunt, quia braseum non faciunt.

Nobilis Albertus Rambczinski contributionem de molendinis, videlicet de 2 rotis korzecznikow per 24 gr. solvit. De 2 molendinis ventilibus per 5 gr. Summa facit fl. 47—14.

Summarius registri anni 1579.

		fl.	gr.	d.
Per 1 fl. Mansi cmethonales . .	1949 i 1 1/2 qu. fac.	1929	11	9
„ 15 gr. „ aratur. propriae.	105 1/2 faciunt .	52	22	9
„ 10 „ „ desertati . . .	84 y 2 quart. .	28	5	—
„ 4 „ Hortulani sine agro. .	1255 faciunt .	167	10	—
„ 6 „ „ cum agro .	35 „ .	6	24	—
„ 2 „ Inquilini sine pecore .	501 „ .	33	12	—
„ 8 „ „ cum pecore .	119 „ .	31	22	—
„ 24 „ Rotae walne	262 „ .	209	18	—
„ 12 „ „ annuales . . .	38 „ .	15	6	—
„ 15 „ „ stempi pili . . .	4 „ .	2	—	—
„ 4 „ Artifices	241 „ .	32	4	—
„ 24 „ Ollae cremati	18 „ .	7	6	—
„ 6 „ Propinatrices cremati .	75 „ .	15	—	—
„ 8 „ Piscatores	59 „ .	15	22	—
„ 8 „ Laniones	124 „ .	33	2	—
„ 8 „ Pistores	14 „ .	3	22	—
„ 5 „ Molend. vent. annualia	5 „ .	—	25	—
„ 10 „ „ haeredit. .	2 „ .	—	20	—
„ 2 f. Rotae minerae . . .	7 „ .	14	—	—
„ 12 g. Artif. miner. smolarze.	27 „ .	10	24	—
Pastor. 14 habent. oves	370 „ .	2	14	—
Vagus vel hultay. . .	1 solvit . .	—	24	—

De civitate et oppidis.

			fl.	gr.	d.
	Inprimis soszu duplae solverunt		352	—	12—
Per 1 fl.	Artifices.	327	solverunt.	327	— —
„ 2 „	Artifices.	61	faciunt .	122	— —
„ 15 g.	Artifices.	196	„ .	98	— —
„ 12 „	Revend. propinatrices	111	„ .	44	— 12—
„ 6 „	Inquilini	110	„ .	22	— —
„ 24 „	Ollae cremati	92	„ .	73	— 18—
„ 3 fl.	Farmacopolae.	3	solverunt.	9	— —
„ 1 „	Judei.	130	„ .	130	— —
	A 37 tunis halecum.		„ .	7	— 12—
	Item a 9 Sothis per flor. 1			9	— —
	Item ab 1 cum equo			3	— —
	Summa facit			3810	— 18 1/2
	Summa ducillorum de villis et oppidis			2094	— 26—
	Summa telonei			1124	— 11— 10
	Summa totius fl.			7029	— 26— 13

**Civitatum, oppidorum, villarum, parochiarum et laneorum
in palatinatu Calissiensi computatio 1588 (ks. pob. 11).**

	Districtus.	Oppida	Villae.	Paroch.	Lan. poss.	Desert.	Prop. aratur.
1.	Calisz. .	16	396	80	1781 1/2	98 1/2	87
2.	Gniesn. .	19	408	90	2114	201	105
3.	Pisdren..	18	394	100	2219 1/2	121	28
4.	Conin. .	14	280	60	1120	68	40
5.	Naklen. .	10	173	41	2129	63	10
6.	Kczinen. .	11	218	40	1511	270	5
	Summa.	88	1868	411	10875	823	275

an. 1552 (ks. pob. 11).

Summa laneorum cmetonal.	3549 1/2
pauperum nobil.	15 1/4
mansi scultet.	56 1/2
rotae hereditar.	26
korzeczne (an.)	56
taberna man.	116

2. DISTRICTUS GNESNENSIS an. 1580.

(Ks. pob. 13 f. 682 ¹⁾).

Parochia Budziszław.

Budziszław, Stan. Budziszławski man.	2	h. 2	inq.	art.
Joan. Budziszławski	4	4	—	—
Budziszław minor, n. Zachei Budziszławski	10 ¹ / ₂	6	—	—
Nieborzino	22	—	—	—

Parochia Czerniew oppidum.

Czerniew	8	—	—	—
Czerniewo villa.	9	3	1 m.d. ²⁾	—
Campiel	8 ¹ / ₂	—	—	—
Rakowo	6	—	—	¹ / ₂ m.d
Goliewowo	1	2	—	—
Paxino, sors Paxinski	1 ¹ / ₂	1	—	—
s. Paliński	2	2	—	—
s. Goliewowski	1	1	—	—
Strzezewo, scult. man. i	7 ¹ / ₂	—	—	—

Parochia Coldrąb.

Coldrąb	2 ¹ / ₂	1	1	2 ¹ / ₂ md.
Niedzviatt, s. Padniewski	1	2	—	—
s. Zajączkowski	1 ¹ / ₂	—	—	—
Redecz, s. Joannis Redeckie	¹ / ₂	1	—	—
s. Zaleski	1 ¹ / ₂	1	1	—
s. alia	1	—	—	1
Popovo Tomkove, s. Popowski	3 ¹ / ₂	2	—	1
s. Mielieński	¹ / ₂	1	—	—
Inaczewo (Alia t. j. Popovo Inaczewo w r. 1581)	—	—	3	1
Babino deserta	—	—	—	¹ / ₂ m. d.

¹⁾ Powiat gnieźnieński posiada wykazy z r. 1534, 1535, 1564, 1565, 1579, 1580, 1581, 1582. ²⁾ Oznacza mansus desertus.

Popovo podlesne, s. Przysieczki man.	1	h. 1	inq.	art.
s. Mielieński	1	1	—	—
Kowaliewo	1	—	—	—
Quasuthi	1	—	—	1 m. d.
Sarbinowo	—	2	—	—
Dziatkowo	2	2	—	lan. 1
Posługowo	4 1/2	4	—	—
Welma	2	—	—	—

Parochia Costrzin oppidum.

Sokolniki, n. Hedvigis Gwiazdowska	7	—	—	—
Tarnowo, n. Adami Tarnowski	10	3	—	2 m. d.
Posczikowo, ejusdem (Powszczugowo 1565 r.)	4	—	1 1	„
Gwiazdowo, n. Hedvigis Gwiazdowska	3	2	—	—
Jagodno, sors Prądzińska	1/2	2	2	—
s. Adami Tarnowski	1/2	—	—	—

Parochia Kłeczko oppidum.

Kłeczko	20	—	—	—
Gulczewo.	1	—	—	—
Michalcza, n. Joannes Padarzewski	2	2	—	—
Charbowo, n. Andreae Swinarski	1	1	—	—
Swiniary, sors Joannes Swinarski	1 1/2	2	—	—
s. Georgii Popowski	1 1/2	6	—	1/2 m. d.
Swinarki	1	2	1	—
Ulanowo	5	1	1	—
sors Ulanowski	4 1/2	3	—	—
Przibroda, n. Alberti Modrzewski	2	2	—	—
Polskawies, g. Sand. Czarnkowski	4 1/2	4	—	—
sors viduae Czarnkowska	4	1	—	—
Jemielenko, n. Mart. Rimarzewski	2	2	—	—
sors Goczalkowski	1/2	2	—	—
Chliebowo, sors n. Mathiae Chliebowski Kott	1 1/2	4	—	—
s. Jurdzik Chliebowski	1 1/2	—	—	—
Wilkowiae, n. Adami Żakowski	1	1	—	—
Parczewo, n. Joannis Modrzewski	1	2	—	—

Parochia Kendzierzino.

Kendzierzino, archiepiscopi Gnesnensis	8	—	—	3 m. d.

Wierzbiczani man.	2	h.	inq.	art.
Szcitniki	4	1	1	—
Żelaskowo, g. Christopheri Iwiński	4	4	—	—
Wolia	3½	—	—	—

Parochia Kruchowo.

Kruchowo, g. Nicolai Mielenski, burgrab. Gnes.	8	5	—	4
Ławki, n. Alberti Riszewski	2	3	—	—

Parochia Koczonowo.

Koczonowo, man. cmet. 1, des. 3, scultetiales	5½	—	—	—

Parochia Kiszkow oppidum.

Kiszkow	1½	—	—	—
Ribno, g. Jacobi Niemojewski	1	2	—	1 m. d
Żdzarowitha, n. Georg. Brzozogaysky	4½	3	3	1 m. d.

Parochia Dambrowa.

Dambrowa, n. Nicolai Żdzarowski	1	3	—	—
Lubowice major	2	—	1	—
Wissoka	1½	2	—	—
sors Wierzejska	1	—	—	—
Stawiani	3	5	—	1
Lubowice minor	1	1	—	—
Karczewo, sors Val. et Alb. Karczewskich	2	2	—	—
s. Georgii Brzozogaisky	1½	1	—	—
Turostowo, n. Martini Zdarowski 2 m. d.	6	4	—	2 pisc.

Parochia Dembnicza.

Dembnicza, g. Georgii Latałski palatinidae Po-				
snaniensis	8	—	2	—
Alia (sc. Dembnicza) minor, ejusdem	5	5	—	—
Misliczino, ejusdem	3	—	—	—
Owieczki, ejusdem	3	2	—	—
Brzozogay, ejusdem	12	3	—	—
Opieczicze, ejusdem	1	1	—	—
Biskupicze, rever. Joan. Zielinski can. Gnesn.	9	2	—	2 m. d.
scultetiales	2	—	—	—
Pempicze, g. Georgii Latałski	5	—	—	—
Nowawies, ejusdem	5	—	1	—

Sulino, ejusdem man.	5	h. 1	inq.	art.
Strichowo, ejusdem	4	—	—	—

Parochia Duschno.

Duschno, rever. Clem. Rudnicki custo. Gnesn.	5 1/2	3	2	2 m. d.

Parochia Dobrosołowo.

Dobrosołowo, sors Alberti et Stan. Dobroso-

łowskich	4	6	—	—
s. Procopii Dobrosołowski	1	1	—	—
Czestkowo, s. n. Laurentii Dobrosołowski	3	2	—	—
s. Jacobi Łowicki	1 1/2	2	—	3 1/2 m. d.
Komorowo, s. n. Alexandri Irzikowski	5	4	—	1
s. Procopii Irzikowski	5	5	1	1

Parochia Dziekanowicze.

Diekanowicze	10 1/2	2	2	3 m. d.
scultetus	3	—	3	—
Gora, s. n. Winiecki et Suchorzewski	7 1/2	2	—	—
Zidowko	11	—	—	1 m. d.
Siemianowo	7	1	—	—
scultetus	1	—	—	—

Parochia Giwno districtus alter.

Glinka Xięza	—	2	—	2 m. d.
Ruiscza (w r. 1565 Ruscza)	2	1	1	—
Glinka Panska, n. Adami Tarnowski	—	2	—	1/2 m. d.

Parochia Gandecz.

Gandecz	10	1	—	—
Bieliawi	4	4	—	—
Ossno, sors senioris Kozielski	1	2	—	—
s. Jablkowski	4 1/2	—	—	1 m. d.
sors junioris Kozielski.	1 1/2	—	—	—
Laskowo, s. Kozielski	1	1	—	1 m. d.
s. Jaruchowski	2	—	—	2 m. d.

Parochia Giewarthowo.

Giewarthowo, man.	1	h. 3	inq.	art.
Sienno	6	2	—	1 m. d.
Gosthom, sors Lubomeszki	1 $\frac{1}{2}$	2	—	—
s. Gostomska	2	2	—	—
Naprusewo, s. Sebastiani Napruszewski	2	2	2	—
s. Joannis Napruszewski	—	1	3	3 m. d.
Alia sors	11	3	—	1
Mieczewnicza	5	—	—	1 m. d.

Parochia Grzibowo.

Grzibowo, sors Michalik	1	—	—	—
s. Błaz. Grzibowski	—	—	—	$\frac{1}{2}$ m. d.
s. Strzałkowskich	1 $\frac{1}{2}$	2	—	—
Alia Klieparz, s. Kleparski	1	—	—	—
s. Joannis Kleparski	1	1	—	—
s. n. Machowski	1	—	—	—
Alia Rabiezicz, sors Rembusz	1	2	—	—
s. Jacobi	1	—	—	—
s. Prziborowski	$\frac{1}{2}$	—	—	—
Alia Krczonowicz, s. Math. Kleparski	1 $\frac{3}{4}$	—	—	—
Alia Wottki, s. Drachowski	1	1	1	—
s. Petri Grzibowski	1	—	—	—
s. Taczalski	$\frac{1}{2}$	2	1	—
s. Wodecki	1	1	1	—

Parochia Goszcziszino spirituale.

Goszcziszino	8 $\frac{1}{4}$	—	2	1
Budzisław spirit.	1 $\frac{1}{2}$	3	2	—

Parochia Gemielno spirituale.

Gemielno, n. Alberti Gorinski	1	2	—	2 m. d.
Alia minor, sors Stan. Jemielewski	1	3	—	—
s. Goczałkowski	1	2	—	—
Wierzeicza, s. n. Marzeliewski	$\frac{3}{4}$	2	—	—
s. Wierzejski	1	—	—	—

Parochia Gurowo.

Gurowo , sors Martini Gurowski man.	1	h. 1	inq.	art.
s. Alberti Gurowski	1	2	1	—
s. Joannis Gurowski	1	2	—	—
Alia minor , n. Silvestri Czekanowski.	$\frac{1}{2}$	2	2	—
Drachowo , s. Alberti Drachowski Kosmider	1	1	—	—
s. Joannis Drachowski	1	—	—	—
s. Blazii Drachowski	$\frac{1}{2}$	—	—	—
Alia Kopceziow , g. Christoph. Iwieński	$1\frac{1}{2}$	—	—	—
Czielmowo , tota	$4\frac{1}{2}$	1	—	—

Parochia Gąssawa oppidum.

Gąssawa	10	—	—	—

Parochia Jarząpkowo.

Jarząpkowo , g. Christopheri Iwieński	$4\frac{1}{2}$	—	—	—
Potrzimowo , ejusdem	4	3	—	—
Malczewo , n. Mart. et Petri Malczewskich	6	5	—	—
Jelithowo , sors Joan. Chwałkowski	1	—	—	—
s. Casparis Kowalski	$1\frac{1}{2}$	—	—	—
Zolcze stare , s. Laurentii Żołecki Drigunt	$\frac{1}{2}$	—	—	—
s. Helizabett Grzibowska	$\frac{3}{4}$	—	—	—
s. Joannis Żołecki	$\frac{1}{2}$	—	—	—
s. Petri Węgierski	$\frac{1}{2}$	—	—	—
s. Alb. et Math. Prziborowskich	$\frac{1}{2}$	—	—	—
s. Casparis Kowalski	1	2	—	1
Alia minor , n. Thom. et Joan. Poklekowskich.	$\frac{1}{2}$	—	—	—
Nicolai Żołecki	1	—	—	—
Thomae Skubarczewski	1	—	—	—
Mart. Judzki et Annae Mniszewska	1	—	—	—
Mierzewo , Sebastiani Mierzewski	$2\frac{1}{2}$	4	—	1 m. d.
Marciani Mierzewski	6	2	—	—
sortes Eustachiae et nepotis ejus	$3\frac{1}{2}$	1	—	—
sors Jacobi Mierzewski	4	1	—	—
Czeliuszczino , s. Joannis Czielmowski	1	1	—	—
s. Joannis Czeliuszczinski Szimamek	1	—	—	—
s. Joannis Czeliuszczinski	1	1	1	—
s. Alberti Mrowinski	1	2	—	—

Sors alia dicta Truiwinowa man.	1/4	h.	inq.	art.
s. Kiczki	1/4	—	—	—
Czechowo, g. Christopheri Iwienski	7	2	—	—

Parochia Jankowo.

Jankowo, sors Martini Jankowski	1	1	—	—
s. Węgierski	1)	1 p.	1	1 lan.
Alia minor, n. Sebastiani Zidowski	2	2	—	—
Wełnicza, capituli Gnesnensis	1 1/4	2	1	1 pisc.

Parochia Janowiecz oppidum.

Janowiecz	8	—	—	—

Parochia Jabłkowo.

Jabłkowo, n. Venceslai Jabłkowski	4 1/2	4 ar.	2	1 m. d.
Pomorzanki, Alberti Jabłkowski	1 1/2	4	—	1 „

Parochia Łopienno oppidum et villa.

Łopienno	9	2	—	3 m. d.
Wilamowo	11	—	—	—
Dobieiewo, n. Alberti Dobieiewski	1	1	—	—
sors d. Czarnkowski	3	—	—	—
Miedzichod	10	—	—	—
Ostrow, n. Georgii Popowski	11	—	—	3 m. d.
Kłodzino, n. Joa. Kłodzinski, Stan. Ułanowski.	3	6	—	—
Golie, g. Sandivogii Czarnkowski	2 1/2	—	—	—

Parochia Liechnino alterius districtus.

Raskowo, n. Joannis Niwinski	5 1/2	4	1 pis.	—
Chocziszewo, n. Jacobi Chocziszewski	1 1/2	3	—	—
Czekanowo, n. Silvestri Czekanowski	2	3	—	—
Roscizinno.	1 1/2	3	—	—
Grzibowo, n. Andreae Zakrzewski	3	1	2	—
Przisiejka, n. Joannis Przisiejcki	5	2	—	—
Stare Gulczewo, n. Andreae Sobocki	2	2	—	1 m. d.

1) De altero laneo non solvit, quia in eo cmetho locatus neque census dat.

Parochia Łagiewniki.

Łagiewniki, man.	7	h. 4	inq.	art.
Rybno, n. Alberti Koszucki	4 $\frac{1}{2}$	1	—	—
Olexino	3	—	—	—

Parochia Linowiecz.

Linowiecz, n. Stanislai Linowski	1	7	—	—
Ossowiecz, n. Joannis Dobrosołowski	6	4	1	—
Suszewo, n. Sebastiani Suszewski	2	2	—	—

Parochia Lubowo.

Lubowo, sors n. Christoph. Dobieszewski	2	2 c. a.	— 1 $\frac{1}{4}$ m. d	
s. n. Margarethae Lubowska	2 $\frac{1}{2}$	1,3 „	— 1 $\frac{1}{4}$ „	
Liesniewo, n. Petri sen., Petri jun. Liesniewskich	6	4	—	—
Prziborowo, s. Thomae Prziborowski	1	—	—	—
s. Andreae Prziborowski	1	3	—	—
s. Mathiae Prziborowski	1	1	—	—
s. Andreae Gulczewski	1	—	—	—
Chwalkowo, n. Stanislai Złottkowski	7 $\frac{1}{4}$	4	—	—

Parochia Lissowo.

Lissowo, g. Andreae Thomicki	15	3	—	1
Krasnidąb	6	—	—	1 m. d

Parochia Liubecz spirituale.

Liubecz, spirituale	5	2	1	3 m. d.
scultetus	2	2	pisc.	2 „
Gałęzowo, spirituale	3	2	—	2
Czathom, spirit. rever. archiep. Gnesnensis.	6	—	—	5 m. d.
Miacierzino, spirit. rever. archiep. ejusdem	5	—	—	1 $\frac{1}{2}$ m. d.
Bodieczino, spirituale ejusdem et scultetus	4 $\frac{1}{2}$	1	—	—

Parochia Mieszcisko oppidum regale.

Mieszcisko	8 $\frac{1}{2}$	—	—	—
Gorzewo, n. Math. Kozielski et Adami Kliu- czewski	3	3	—	—
Mielosławice, n. Stanislai Włoszinowski	6	3	2	2
Wielą Regale	6 $\frac{1}{2}$	—	—	2 m. d.

Strzeskowo, n. Alberti Młodkowski man. . . 2 h. 1 inq. art.

Parochia Mogilno oppidum.

Mogilno	5	—	—	—
Padniewo, g. Martini Padniewski	5 $\frac{1}{2}$	5	—	—
Dambrowka, n. Mathiae Dambrowski	12	4	2	1
Jaworowo ad Mielzino	13	4	2	—

Parochia Marzenino spiritualis.

Marzenino	17	3	—	3 m. d
Kawieczino, g. Christopheri Iwiński	3	2	1	—
Ostrow, g. Procopii Wrzesiński	5	—	—	—
Gulczewo boboline, sors n. Andr. Gulczewski	1 $\frac{1}{2}$	—	—	—
s. Gabrielis Gulczewski	1	1	—	—
Alia Dominikowe, s. Lucae Gulczewski	1 $\frac{1}{2}$	—	—	—
s. Pauli Gulczewski	1 $\frac{1}{2}$	—	—	—
Alia Czuprachtow, s. Jacobi Sobiesierski	1	—	—	—
s. Andreae Gulczewski	1	1	—	—
et alia sors	1 $\frac{1}{2}$	—	—	—
Sobiesiernie, sors Jacobi Sobiesierski	2	2	—	—
s. Gabriellis Mierzewski	1 $\frac{1}{2}$	2	—	—
Sczithniki, ...	9	8	2 c. p. 5 prp.	—
Noskowo, s. Sigismundi Ułanowski	2	3	2	—
s. Liesniewski	2	4	—	1 $\frac{3}{4}$ m. d.

Parochia Modliszewo.

Modliszewo, s. Alber. Modliszewski Sobiejucha	1	2	—	—
s. Alberti Modliszewski Sittko	1	2	—	1 m. d.
Alia minor, g. Christopheri Mieliński dapite- ris Callissinensis	10	3	—	—
Mielno, ejusdem	3	4	—	1, 1 pisc.
Nowoszeki, ejusdem	2 $\frac{1}{2}$	1	—	—
Przisiejka, ejusdem	—	1	—	—
Dęmbłowo spirituale, reven. Clem. Rudnicki cust. Gnesnen.	2 $\frac{1}{2}$	—	—	—

Parochia Niechanowo.

Niechanowo, g. Christopheri Iwiński	7	8	—	2
scultetus	1	—	—	—

Mieroszka, g. Christ. Iwienski man.	3	h.	inq.	art.
Nowawies, ejusdem	3	—	—	—
Mikołajewicze Gorne, n. Stan. Boienski Traffara	1	1	—	—
Alia Wezikowe, Joannis Mikołajewski	1	2	—	—
Karsowo, sors Martini Gałczinski	7	2	—	—
s. Karsowski	3 ¹ / ₂	1	—	1 lan.
Goczałkowo, s. Joannis Goczałkowski	1	2	2	—
s. Goslinski	1	3	1	—

Parochia Niestronno spirituale.

Niestronno, capituli Gnesnensis	9	2	2	1 pist.
Winiecz, n. Alberti Winiecki	6 ¹ / ₂	10	1	fab.
Drebno spirituale, capituli Gnesnensis	2	3	—	—

Parochia Orchowo oppidum.

Orchowo, ...	4	—	—	—
Misladkowo (Myslantkowo 1565) g. Sev. Pałęczy	4	1	—	—

Parochia Ostrowithae capituli.

Ostrowithae	10	3	2	3
scultetus	3	—	—	3 m.d.
Campiel, dd. Mielzinski	6 ¹ / ₄	3	6	2
Przecław, eorundem	3 ¹ / ₂	—	—	(2 lan.
Siernicze maior, n. Stanisłai Głębocki	10	2	—	—
Alia minor, ejusdem	13	3	2	—
Jarottki	9	3	—	3 m.d.
Sziszłowo, sors dd. Mielzinski	4	—	—	2 lan.
s. Joannis Lubomiski	2	—	—	1
s. Alexandri Irzikowski	¹ / ₂	—	—	—
Izdebno, n. Joannis Lubomiski	—	2	—	—

Parochia Ostrowithae spirituale.

Ostrowithae, reveren. archiepisc. Gnesnensis	15	3	2	piscat.
Żelieznicza, ejusdem	2	—	—	—
Sokołowo	3	1	—	—
Wierzchowiska, s. n. Martini Wiganowski	¹ / ₂	2	—	—
s. Thomae Wierzchowski	2 ¹ / ₄	2	—	—
Raszewo	—	2	—	—

Kinno, s. Joannis Oborski man.	1	h. 2	inq.	art.
s. Agnethis Maszinska	1	2	—	—
Skorzeczino (Skorzęcino 1565)	1½	5	2	1 m.d.
Irzikowo (Jerzykowo w 1565)	2	3	—	—
Czwierdzino, n. Mathiae Drachowski	1	2	—	—

Parochia Odrowasz spirituale.

Odrowasz	5	2	—	4 m.d.
Gorzekowo, n. Widzierzewskich	7½	7	1	propin.

Parochia Ostrowas (Ostrowasz 1565 r.).

Ostrowas, sors n. Venceslai Bronisz	2	4	—	—
s. Doroteae Stegowska	2	4	1	—
Schiszino utraque, s. Severini Dobiesławski	1	2	—	—
s. Andreae Sziszinski	1½	3	—	—
s. Mathiae Bronisz	3	3	—	—
s. Alberti Sziszinski	1	2	—	—
Sarnowo, s. Catherinae Sarnowska	1	2	—	—
s. Mathiae Słaboszewski	—	—	—	1 m.d.
s. Łazari Wróblewski	1	—	—	—
s. Mathiae Sarnowski	1	—	—	—
Chomiąza spirituale (Chomiąza 1565) capli Gnes.	5	1	—	2 m.d.
Kliowiecz, n. Augustini Zagorski	1	2	—	—

Parochia Opathówek spirituale.

Opathówek	2	2	1	—

Parochia Pobiedziska oppidum (conflagratum).

Polskawiesz	4½	2	—	5 m.d.
Sanniki, n. Helizabeth Goreczka	4	3	—	—
Gorka, s. Stanisłai Goreczki	2	1	—	—
s. Mathiae Kurowski	2	1	—	—
s. Petri Goreczki	2	—	—	—
Zbierkowo, s. Joannis Suchorzewski	1	—	—	—
s. Nicolai Winieczki	1	1	propinator.	—
Wagowo spirituale	4	2	—	—
Pradno (Prądno 1565), s. Joannis Prądzinski	1	2	1	1 pisc.
s. Annae Prądzinska	—	1	—	—

Gołufi, n. Andr. Morawski man.	1½ h.2	inq. ½ m. d.		
Pomorzanowicze	10	—	1	2 m. d.
Jeziercza spirituale, capituli Gnesnensis	—	1	—	—

Parochia Pawłowo spirituale.

Pawłowo	14	3	2	—
Baranowo	6	2	—	—
Gorinino, n. Gorinskich	5½	4	—	½ m. d.
Gembarzewo, n. Petri et Joan. Noskowskich	1	3	2	1 m. d.
Nidom, m. palatini Posnaniensis	13	4	2	1 m. d.

Parochia Pomorzani.

Pomorzani	3	4	2	—

Parochia Pruisca.

Pruisca, (Prusce 1565 r.) s. Martini Zielenski	4½	2	4	—
s. Mathiae Sadowski	3	4	1	—
Pokrzywnicza (molend.).				
Wiathrowo, n. Jarosłai Smoguliecki	4½	5	—	1 m. d.

Parochia Podliessie.

Podliessie, n. Venceslai Węgorzewski	6	2	—	—
Zbietka, ejusdem Węgorzewski	5	1	—	—
Sarbka	4½	4	—	2 m. d.

Parochia Popowo.

Popowo, n. Nicolai Popowski	13	4	4 1¼	m. d.
Nieswiadowice, sors Alberti Nieswiadowski	2	1	—	—
s. Andreae Nieswiadowski	1	2	—	—
s. Nicolai Chlebowski	½	3	—	—
Plaskowo, s. Georgii Plaskowski	1	2	—	—
s. Joannis Plaskowski	1	1	—	—
s. Alberti Plaskowski	1	—	—	—
s. Michaelis Plaskowski	1	—	—	—
Budzieiewo, s. Silvestri Czekanowski	2½	3	—	1 m. d.
s. Andreae Budzieiewski	4	3	1	2 m. d.
Jaroszewo s. n. Alberti Czeluszcinski	1	2	—	—
s. Mathiae Gutkowski	1	2	—	—

Czechy , n. Simon Czielmowski man.	1	h.	inq.	art.
Podliessie Wisokie , s. Sylvestri Czekanowski	1½	—	—	—
s. Georgii Podleski	1	2	—	—
s. Wisczielski	1	1	—	1
Koszewo , n. Annae Popowska	3	4	1	—
Łosiniecz , s. Gabriellis Łosinski	3	5	—	—
s. Alberti Modliszewski	1	—	—	—

Parochia Pakoscz alterius districtus.

Przedmiejska wies , s. capitanei Rogoznensis	7	4	1	—
s. Joannis Krotowski	9	—	2	—
Jankowo , s. Joannis Krotoski	30	11	5	6 m. d.
Mikołaykowo , ejusdem	—	4	—	—
Wilkowo , „ „	3	3	—	—
Bielawi , „ „	—	3	—	—
Krothoszino , „ „	17¼	7	—	7 pisc.
Sadłogosz , „ „	18	—	2	11 pisc.
Piekcchino , „ „	8½	—	1	8 m. d.
Mielno , n. Petrus Prziłupski	1½	2	—	—

Parochia Paliendzie.

Paliendzie , n. Sebastiani Ciosnowski	2	2	2	4
Alia minor , s. „ „	—	—	—	½ m. d.
s. Sebastiani Żidowski	4	2	1	2

Parochia Powidz oppidum.

Powidz	7	—	—	—
Polanowo spirituale	3	2	—	—
Przebrodzino , g. Christopheri Iwienski	7½	—	—	—
Wielatkowo , „ „	1	—	—	—
Sculptetialis	1	—	—	—
Ruchoczino , n. Barbarae Brathuska	5	2	2	—
Alia minor , dominorum Mielzinski	2½	2	—	m. d. 1
Wiekowo , „ „	7	—	—	„ 1
Wiekowko , „ „	1	2	1	2 pisc.

Parochia Parlino spirituale.

Parlino spirituale , capituli Gnesnensis	9½	2	4½	m. d.

Alia minor spirituale , capituli Gnesnensis m.	6	h. 2 inq.	1 1/2 m. d.
Scultetialis	1	—	—
Berlinko spirituale , „ „	3	—	—
Scultetialis	1	1	art. 2
Mieruczino , n. Alberti Mieruczki	12	5	3 1
Sadowo , g. Joannis Spławski	4	—	—
Dambrowa	10	2	2 1

Parochia Quiecziszewo oppidum spirituale.

Quiecziszewo	24	—	—
Czarnothul , sors Sebastiani Czarnothulski	10	4	1 lan.
s. Martini Gorski	2	—	2 m. d.
Kunowo , s. Alberti Zdunowski	2	2	1
s. Martini Gorski	8	—	1/2 m. d.
Głogowiecz , n. Jacobi Czarnothulski	1 1/2	3	—
Gozdinino , g. Severini Paledzki	8	4	—
Marczinkowo , „ „	2	2	1
Górzyszewo spirituale , reveren. archiep. Gnes.	5	1	—
Gora , n. Martini Gorski	3	5	1

Parochia Rogozno alterius districtus.

Marliewo , sors Nicolai Zielienski	5 1/2	—	1 m. d.
s. Smogulieckiego	5 1/2	—	1 m. d.
Sierniki , s. Nicolai Zielienski	3 1/2	1	—
s. Joannis Sapinski	2	—	1

Parochia Rękawczino.

Rękawczino , sors Baltazari Turzinski	1	—	—
s. Jacobi Rekawiecki	1	2	1
s. Obornickich	1	—	—

Parochia Rogowo.

Rogowo per decretum domini capitanei villa
(nulla?) facta et agro caret (molend.).

Słowikowo , sors Baltazaris Turzinski	2 1/2	4	— 2
s. Bartholomei Słowikowski	1/2	2	—
Skubarczewo , n. Mathiae Turzinski	1	1	1
Gączino	1	3	—

Parochia Raczkowo.

Raczkowo , sors n. Joannis Raczkowski man.	1½	h. 1	inq.	art.
s. Szyszkowska	1½	—	—	1
Blizicze , n. Jacobi Modrzewski	4½	2	—	—
Glinno , sors Thomae Raczkowski	½	1	—	1½ md.
s. Augustini Raczkowski	1½	4	—	—
Jagniewicze , n. Christopheri Budziejewski.	3	3	—	—

Parochia S-ti Adalberti Gnesnae.

Rzegnowo	1	—	—	—
Kawiori , spirituale	5	—	—	½ m. d.
S-ti Laurentii. Squieroszewo	4½	3	1	—
Mnichowo , spirituale	12	2	—	1 m. d.
S-tae Trinitatis Gnesno	1½	—	—	—
S-ti Michaelis. Piszczin sive Galczewo	6	5	—	5½ md.
Łabiszinek , g. Christopheri Mieliński	1	3	—	—
Wolia , g. Christopheri Mieliński	3	—	—	½ m. d.
Ławiczin (mòlend. aquaticum).				
Piothrowo , n. Nicolai Pyotrowski	2	1	—	—
Jarkuszewo	2	1	—	2 m. d.
Skrzinka spirituale, capituli Gnesnensis	1½	1	1	—
Łankie " " "	1	pisc.	—	—

Parochia S-ti Petri Gnesnae.

Piszczinko spirituale, can. Gnesnen. Lopaticki.	4	—	—	—
Mączniki spirituale, rever. praep. S-ti Joannis	3	—	—	4 m. d.
Bołenicze , sors Jacobi Buszkowski	1	2	—	—
s. Alberti Boinski	1	—	1	—
s. Zophiae Stawska	1	3	—	—
s. Valentini Boinski	1	1	—	—
s. Bartholomaei Boinski	1	1	—	—
Braciszewo	3	—	—	—
Zdziechowa spirituale, praepositi S-ti Joannis				
extra muros Gnes.	11½	4	3	—

Parochia Sławno spirituale.

Sławno spirituale, rev. archiep. Gnesnensis	10	3	—	11 m. d.
Zakrzewo	2	4	—	—

Uiasd, spirituale	man.	2 1/2	h.	inq.	art.
Głembokie, n. Joannis Głemboczki	4	5	—	1/2	m. d.
Wolanki, n. Lucae Wolanowski	1	1	—	1	„
Popkowicze, n. Joannis Jaskoliecki	1	—	—	—	—
Withakowicze, sors Martini Withakowski	1	1	—	—	—
s. Valentini Prziborowski	1	—	—	—	—
Charzewo, conflagrata.					
Kamioneczek, sors Georgii Oblaczkowski	1	—	—	—	—
s. Alberti Gorzuchowski	1	—	—	—	—
Skrzethuszewo, n. Joannis Borzejewski	1	2	—	—	—
sors Glebodski	1	—	—	—	—
Miszki, n. Stanisłai Jaruchowski	5 1/2	4	—	—	1
Gorzuchowo, sors Alberti Gorzuchowski	1 1/2	2	—	—	—
s. Nicolai Mielenski	2	3	—	—	—
Wengorzewo, n. Alberti Węgorzewski	2	2	—	—	—
Brudzewko, n. Georgii Brzozogajski	—	4	—	—	—

Parochia Sokolniki.

Sokolniki, sors Christoph. Sokolnicki	1	4	—	—	—
s. Alberti Popowski	1 1/2	1	—	—	—
s. Raczkinski	1/2	2	1	—	—
Milieszino	10	2	1	—	1
Kobelice, n. Svetoslaus Jablkowski	3	—	—	—	—
sors Milinski	—	1	—	—	—
Przisieka, n. Stanislaus Przisiecki	6 1/2	1	—	—	—
Karniszewo, g. Severini Palendzki	13	4	—	—	—

Parochia Schlaboszewo.

Schlaboszewo, scultetiales 2 1/2, man.	6	—	—	4	m. d.
Krzekothowo, n. Stanisłai Krzekothowski	6 1/2	1	—	—	—

Par. Strzezewo monialium.

Strzezewo monialium per decretum S. R. Mtis liber.

Alia (sc. Strzezewo) Smikowe, s. Alb. Strzizewski	1	5	—	—	1
s. Alberti Malachowski	1	1	—	—	—
Alia Paszkowe, s. Joannis Radecki	1	2	—	—	—
s. g. Nicolai Mielenski	1	—	—	—	—
Pisciecz	1 1/2	—	—	—	—
Gołabki	2	1	—	—	—

Jezierzani, man.	1	h.	inq.	art.
Jastrzembowo, sors g. Nicolai Mielenski	1/2	—	—	—
s. Winieczki	1/2	—	—	—

Parochia Siedlimowo spirituale.

Siedlimowo	10	—	—	2 m. d.
Rakowo	16	3	—	1 m. d.
Noziczino	12	—	1	4
Kozuskowo, sors Buszkowski	4	2	—	—
s. Alberti Zakrzewski	1	2	—	—
s. Erasmi Wolski	1	1	—	—
Kozuskowska Wolia, s. Alb. Zakrzewski	1 1/2	—	—	—
s. Petri Demboleski	1	1	—	—
s. Erasmi Wolski	1 1/4	1	—	—
Dzierżysław	—	2	—	—

Parochia Skorki.

Skorki, g. Martini Padniewski	3 1/2	3	—	—

Parochia Skulsko.

Skulsko, n. Rogowskich	—	3	—	—
Popieliewo, g. Andreae Thomicki	14	—	—	—
Paniewo, ejusdem	—	1	—	—
Buszkowo, sors Martini Buszkowski	1	2	—	—
s. Christoph. Sokołowski	1	—	—	—
Kobilanki, g. Andreae Thomicki	5	—	—	—
Mierosławicze, sors Seb. Koludzki	1 1/2	3	—	—
s. Lucae Mirosławski	1	2	—	—
s. Cleophae	1	3	—	—
s. Bartholom. Morzicki	1	1	—	1 m. d.

Parochia Skoki oppidum saeculare.

Skoki	2	—	—	—
Rekoiadi, sors Petri Przisiecki	1	3	—	—
s. Joannis Padarzewski	1	—	—	—

Parochia Trlang.

Trlang, sors Modlibogi	4	3	—	1 pisc.

s. Andreae Koludzki man.	2	h. 4	inq.	art.
s. Trzęskich	1	2	—	—
Korithkowo	3	—	—	—
Broniewiczze , s. Joann. Obermutter Koludzki	2	1	—	—
s. Bartholom. Wierzeyski	1	1	—	—
s. Krzekothowski	$\frac{1}{2}$	—	—	—
Dobieszewicze , s. Michaelis Dobieszewski	1	—	—	—
s. Mathiae Dambrowski	2	1	—	2 m. d.
s. Baltasari Dobieszewski	—	1	—	2 „
sors alia ejusdem	1	—	—	1 pisc.
Kołodzieiewo , sors Joannis Wilczinski	9	3	—	—
s. Joannis Spławski	1	6	—	—
Suchodol , sors Joannis Modlibog	2	1	1	4 m. d.
s. Andreae Koludzki	1	1	—	—

Parochia Wrzesnia oppidum.

Wrzesnia, oppid. praefatum agrum non habet.

Sokołowo	$7\frac{1}{2}$	—	—	—
Guthowo nowe , n. Mathiae Bardzki	$3\frac{1}{2}$	1	—	—
Schłomowo	$7\frac{1}{2}$	1	—	—

Parochia Wilczino oppidum.

Wilczino	$2\frac{1}{2}$	—	—	—
Wilczina góra , sors capitanei Rogoznensis	6	3	—	—
s. Joannis Wilczinski	—	4	—	—
Dambowiecz , s. Mathiae Żegocki	1	—	—	—
sors Budziszławski	3	1	—	—
Kownathi , g. Joannis Wilczinski	10	—	—	$\frac{1}{2}$ m. d.
Marszewo , sors Joannis Wilczinski	2	—	—	$\frac{1}{2}$ „
s. Christoph. Sokołowski	10	—	1	pisc. 4 m. d.

Parochia Wengliewo.

Wengliewo , scultetial. m. 3	6	—	2	5 m. d.
Ribithwi	1	—	—	—
Gwiazdowo , n. Andreae Gwiazdowski	6	3	1	2
Lathalicze	4	1	—	2 m. d.
Seroczino , n. Jacobi Sławinski	$1\frac{1}{2}$	4	3	—
Padarzewo , n. Martini Zdzarowski	$\frac{1}{2}$	4	—	—

Parochia Withkowo.

Withkowo, magn. Joannis Spławski castellani	m.	h.	inq.	art.
Inowłodzławiensis	13 $\frac{1}{2}$	16	12	—
Chładowo, n. Joannis Chładowski	1	—	[8	—
Malienino, spirit.	4	1	—	1 m. d.
Mokownicza	5	2	—	—
Malachowo Kempicz, domin. Przyomskich	2	4	1	—
Alia Szamborowicz, sors Jacobi Małachowski	1	1	—	—
s. Joannis Małachowski	1	—	—	—
s. Mathiae Małachowski	1	2	—	—
s. Galeski et Struczinski	1	—	—	—
Alia Wierzbicz, s. Seb. Czeszek Małachowski	1	1	—	—
s. Andreae Koziółek	1	—	—	—
s. Christopherei Goszław	1	1	—	—
s. Andreae Gosław	1	—	—	—
s. Mathiae Knap	1	1	—	—
Alia Żlich Miesicz, sors d. Przyemskich	1 $\frac{1}{4}$	—	1	—
s. Moszczinski	1	—	—	—
s. Alberti Misliborek	1	1	—	—
s. Alberti Strzałkowski	$\frac{1}{2}$	—	—	—
Kolaczkowo, sors Martini Wiganowski	1	—	—	—
s. Joannis Czwierdzinski	1	2	1	—
s. Chładowski	4 $\frac{1}{2}$	2	—	—

Parochia Wronczino.

Wronczino, n. sors Martini Przeczłowski	—	2	—	—
s. Alberti Wronczinski	—	3	1 pisc.	—
Girzino	2	—	—	2 $\frac{1}{2}$ md.
Kowalskie.				
Kołatha, n. Jacobi Staruchowski	3	1	—	—
Irzikowo, n. Joannis Kowalski	$\frac{1}{2}$	—	—	—
Bednari, sors Stanisłai Wronczinski	2	—	—	—
s. Mauricii Przeczłowski	4	1	1	1
s. Alberti Wronczinski	2	—	—	—
Łagiewniki, s. Stanisłai Jaskolicki	10	2	—	2 m. d.
Krzislicze, n. Petri Przeczłowski	8	2	1 m. d.	1
Złotniki	2	2	—	—

Parochia Waliszewo spirituale.

Waliszewo	man.	6	h. 1 inq. 1	2 pisc.
Jemiołowicze, sors Jacobi Gwiazdowski		1	1	—
s. alia		1	1	—
Dzieczmiarki		3	2	—
Jezierzani		1/2	2	—
Komorowo spirituale		9	—	6 m. d.

Parochia Zwanowo.

Zwanowo, n. Andreae Rogalinski	—	5	—	—
Pawłowo, „ „	4 1/2	4	—	2 1/2 md.

Parochia Żidowo.

Żidowo, sors Andreae Żidowski	5	1	—	1/2 m. d.
s. Jacobi Żidowski	4	1	—	1 1/2 md.

Parochia Żłodkowo spiritualis.

Żłodkowo, capituli Gnesnensis	16	1	—	1 art.
scultetiales	3	—	—	3 m. d.
Denkowo, n. Floriani Lowicki	10	2	—	—

Villae domini palatini Plocensis.

Parochia Othoczna.

Othoczna	11	4	—	—
Sandziugowo	7	—	—	—
Stanisławowo	4	2	—	—

Villae abb. Wągrowiczensis.

Łęgowo	5	2	—	—
Łaziska	10	—	—	—
scultetialis	1	—	—	—
Ochodza	7	4	—	1 1/2 md.
scultetialis	1	—	—	—
Sienno	9	—	—	2 m. d.
scultetiales	2	—	—	—

Villae domini abb. Mogilnensis.

Wieczanowo	man.	6	h.	inq.	2 ³ / ₄ md.
	scultetiales	2 ¹ / ₂	—	2	—
Olsza		10	1	—	1 ³ / ₄ md.
Chełpsko		13 ¹ / ₂	4	1	—
Strzelcze		13 ¹ / ₄	3	—	2 m.d.
Wszedzim		4 ¹ / ₂	4	—	3 ¹ / ₂ md.
Izdbi		9 ¹ / ₄	—	—	1 „
Żabno		4 ¹ / ₂	2	—	1 „
Bistrzicza		3	1	—	1 „
Padniewo		6	4	2	2 ¹ / ₂ „
Woiuczino		9 ¹ / ₂	4	2	1 „
Gay		3	—	—	1 „
Nowawies		1 ¹ / ₂	2	—	2 „

Villae abb. et monasterii Traemeschnensis.

Trzemeszno de oppido		7 ¹ / ₂	—	—	—
Wielithowo oppidum		9	9	1	art. 4
Schidlowo		10	10	—	—
	scultetiales	2	—	—	—
Targownicza		2	4	—	—
Płaczkowo		2	—	—	—
Łososniki		4	—	—	—
	scultetiales	2	—	—	—
Mielawa cum sculteto		6	2	—	—
Zielien cum sculteto		4	—	2	—
Mniathi cum sculteto		4	—	—	—
Bieslino		2 ¹ / ₂	—	—	—
Kamieniecz cum sculteto		3	1	—	—
Oczwieka		9	—	—	—
Lisino		10	—	1	art. 1
Trzemzał		4 ¹ / ₂	—	1	—
Głowi		6	—	—	—
Sielewo		14 ¹ / ₂	2	—	—
Kozłowo		1 ¹ / ₂	—	—	—
	scultetialis	1	2	—	—
Wtorek		6	3	—	—
Popielowo cum sculteto		3 ¹ / ₂	—	—	—

Niewolno		man.	3	h.	4	inq.	art.
Tokarzewo cum sculteto			2	—	—	—	1
Jacobowo			3 1/2	—	—	—	—
Truskolom			4 1/2	4	—	—	—
		scultetiales	2	—	—	—	—
Kokorziecze			2	—	—	—	—
Kierzkowo			1	—	—	—	—
Liubien			3 1/2	—	—	—	—
Ostrowitae			5	4	—	—	—
Konrathowo			1	—	—	—	—
Liubochnia			2	—	—	—	—
Welma cum sculteto			3	—	—	—	—
Jarczugowo			4	—	—	—	—

SOSZ EX CIVITATE ET OPPIDIS.

Gnaesna.

Szосу duple fl. 54 gr. 12, 1 postrzigacz, 1 płocinnik,
 krawczow 13, szewcow 13, 1 czapnik, 6 rzeznikow,
 kowaliow 7, sliosarzow 6, 11 piekarzow, 2 balwierzow,
 kusnierzow 10, siodlarzow 2, 2 złotnikow, 1 hapterkarz,
 rimarzow 2, miecznikow 2, 14 przekupek, 9 prassolek,
 kothliarzow 2, kołodziejow 2, garnczaczow gorzałczanych 11,
 bednarzow 5, theszarzow 2, komornikow 2.
 1 stelmach, 7 zdunow,

Grzibowo spirituale.

Hortulani 38, 3 piscatores, 5 artifices, 4 inquilini.

Jendrzeiowo alias Jelenia Głowa.

Hortulani 16, inquilini 8, artifices 3.
 Sors Żidowski ibidem hortulani 8.

Wuithowstwo.

Hortulani 38, artifices 10, 2 pistores.
 Sors plebani S-ti Laurentii hortulani 3.

Trzemeschno.

Szosu in duplo fl. 10 gr. 12,	1 stelmach,	1 theszarz,	
8 piekarek,	12 szewcow,	2 kuśnierzow,	6 komornikow,
1 sliosarz,	6 zdunow,	1 kołodziej,	2 kowalie.
4 rzeznikow,	2 bednarzow,	4 kraffczow.	
7 garncarzow gorzałczanych,			

Wrzesnia oppidum.

Szosu in duplo fl. 18,	1 powroznik,	15 piekarek,	
17 szewcow,	10 krawczow,	4 czapnikow,	7 bednarzow.
6 stoliarzow,	2 kołodziejow,	16 komornic,	
6 kusnierzow,	7 rzeznikow,		

Mogilno.

Szosu in duplo fl. 6 gr. 12,			
artifices diversi 37,	9 piekarek,	5 przekupek,	3 komornikow.

Kłeczko.

Szosu in duplo fl. 22 gr. 12,	16 szewczow,	5 kowalow,	
10 przekupek,	21 komornic,	5 rzeznikow,	3 kusnierzow,
1 sliosarz,	6 krawcow,	2 bednarzow,	2 kołodziejow.

Czerniew.

Szosu in duplo fl. 6 gr. 12,	10 rzeznikow,	1 przekupka.

Mieszcisko.

3 rzemieśnicy,	4 ogrodnikow,	2 rzeznikow.

Powidz.

Szosu in duplo fl. 6 gr. 12,	10 komornikow,	16 rzemieśnikow.
8 ribakow.		

Łopienno.

Szosu in duplo fl. 3 gr. 6,	8 rzeznikow,	1 piekarka.
1 komornik.		

Kiszkowo.

Szosu in duplo flor. 6,	artifices diversi 11,	2 pistores,
2 komornikow bez bydła.	2 komornikow z bydłem.	

Skoki.

Szосу in duplo fl. 3, 2 skudliarzow, 2 ribakow,
5 szewcow, 3 krawcow, 1 kowal, 1 slosarz,
2 rzeznikow, 1 kołodziej, 2 przekupek, 3 komornikow.
2 bednarzy, 5 piekarzy,

Gąssawa.

3 rzemiesnikow, 3 ogrodnikow, 3 komornikow.

Janowiecz.

Szосу in duplo fl. 2 gr. 6, 5 rzemiesnikow, 4 komornikow,
3 ogrodników.

Wilczino.

Szосу in duplo fl. 1 gr. 6, 4 rzemiesnikow.

Orchowo.

Sors Laurentii Turzinski, szосу in duplo fl. 1 gr. 6,
4 rzemiesnikow, 2 ogrodnikow.

Sors Oboznickich szосу, in duplo fl. 1 gr. 6,
1 rzemiesnik, 1 komornik.

Quięciszewo.

Szосу in duplo fl. 1 gr. 16, 4 komornikow, 1 przekupka,
1 rzemiesnik.

Rogowo.

Per decretum domini capitanei Majoris Poloniae ex oppido villa:
7 rzemiesnikow, 6 ribitwów, 1 komornik, 1 piekarka.

Pobiedzisko conflagratum.

Summarius districtus Gnesnensis an. 1581 ¹⁾.

Mansi cmethonales cum scultetialibus	2048 ³ / ₄
Mansi araturae propriae	110 ¹ / ₂
Desertati mansi	195 ¹ / ₄
Hortulani sine agro	979
Hortulani cum agro	13
Hortulani sine labore	11
Inquilini sine pecore	147
Inquilini cum pecore	4
Rothae valne et korzeczne	77
Rothae annuales	29
Piscatores	46
Laniones	8
Ollae cremati	2
Propinatrices cremati	17
Pistor	1
Molendina ventilia annualia	40
Molendina ventilia haereditaria	1
Portiones agri per 6 grossos	3
Portiones agri per 10 grossos	1
Portiones agri per 12 gr.	2
Artifices simplices	75

Summa fl. . 2428—12— 9.

¹⁾ Dla braku wykazu ogólnego z r. 1579, wzięliśmy rejestr sumaryczny z 1581 roku.

3. DISTRICTUS NAKLENSIS an. 1578.

Regestrum contributionum publicarum etc.

(Ks. pob. 5 ¹⁾).

Parochia Blugowo.

Blugowo , sors g. Joan. Biallosliwski m.	hor.	inq.	4 art.
s. Petri Mlotkowski	— 4	—	—
Tlukom , s. Joan. Tlukomski	10 4	—	—
s. Petri Tlukomski	1 2	—	—
s. Stanisłai Tlukomski	4 2	—	—
Podrożna	15 6 c. a. ²⁾	2	2
	1 s. a.		
Kunowo , s. Joannis Kunowski	1 4	—	—
s. Mathiae Kunowski . . praed.	2 1	—	—
s. Stanisłai praed.	2 1	—	—

Parochia oppidi Craienka.

Smiardowo	cm. 11	1 c. a.	—	2
	scult. 2	1 s. a.	—	—
Stare , 1 man. desert.	18	6 c. a.	2 p. 8 gr. 1	
		4 paup.	1 past.	
Glupechino	32	4 c. a.	—	1
		4 s. a.	—	1 sartor.
Piczyno	10	6 c. a.	4	3 artif.
	scult. 3	2 s. a.	6 socii	2 revend.
	soci. art. 2		artif.	2 pistores.

Parochia Dębowo.

Dębowo , s. g. Krotoskich 2 m.	9	8 s. a.	—	2
[desert. 2 scult.		—	—	—
s. Broniewskich	7	—	—	—

¹⁾ Powiat Nakielski posiada wykazy z r. 1564, 1580, 1581, 1591.

²⁾ Skrócenia c. a. lub s. a. oznaczają cum agro albo sine agro. Ponieważ jednak najwięcej jest zagrodników sine agro, więc w dalszym ciągu wyróżniać się będzie tylko tych, którzy posiadają role (cum agro).

Broniewo	man.	8 h.4 s. a. inq.	3	art.
Maloczino	9	4 s. a.	—	—
Szczmielino s. g. Krotoskich	8	—	—	1
s. Szczmielinski	10	1 s. a.	—	—
Dembienek, s. Witoslawskich	10	1 s. a.	—	—
s. Dembińskich	12	4 s. a.	—	—

Parochia Dzwierszno.

Dzwierszno, sortes Witosławskich	—	14 c. a.	—	2
	—	1 s. a.	1 lanio	2 pisc.
s. Orzelski	—	5 c. a.	—	—
Wielgawies, sortes Witosławskich	10	1 s. a.	1 lanio	—
s. Orzelski	3	—	—	—
Maławies cmetones anno praesenti conflagr.	—	5 s. a.	—	—
		2 c. a.	2	1
Witrogoszcz	26	6 s. a.	—	2 piscat.
Dziektarnia, s. Swientoslai Orzelski	2	—	—	—
s. Andreae Orzelski	1	1	1	—
Thopola	5	5	—	3

Parochia Dębno.

Dębno, s. Dembinska vidua	7	7	1 6 gr.	2
			3 2 gr.	2 kądziel.
s. Martini Dembinski	8	6	1	1

Parochia Drzewianowo.

Drzewianowo	13	5 s. a.	1-a ¹⁾	1
Skoraczewo	10	2	1-a	—
Thusskowy, s. Moscicki	3	—	—	—
s. Dembinscy	11	6 s. a.	—	1 art. figul.
Slupowa	15	6 s. a.	—	2
Drążno	13	—	—	—

Parochia Glisno.

Glisno, s. Mathiae Gliscziński	praed.	3	2 s. a.	—	—
s. Jacobi Gliscziński	desert.	3	—	—	—
s. Slupski	4	5 s. a.	—	—	—
s. Nicolai Gliscziński	3	4 s. a.	4	—	—

¹⁾ Skrócenie 1-a oznacza inquilina.

s. Joannis Glisczinski	man.	1 h. 6	inq.	art.
s. Alberti Glisczinski	praed.	2 2	—	—
Koscierzina, s. Witosławska		3 —	1	—
s. Broniewskich		2 2	3	—
s. Mlotkowski		3 2	—	—
Kraczki, s. vidua Radzicka		2 2	1	—
s. Bartholo. Radzicki		1 2	1	—
s. Glisczinski		1 2	—	—
Radziez, s. Borzymowskich		3 5	—	—
s. Radzicka		6 6	2	—
Radziczek praedium g. Krotoskich, quod cmethones de villa Wielie colunt.				

Parochia Gromadno.

Gromadno	desert.	5, 30	—	—	1 cum agro
Gruska	desert.	8, 25	1	2	—
Falmierowo		—	12	—	1 piscator 1 pas. ov. 30

Parochia Grunowo.

Grunowo		13	1	—	pieła

Parochia Kossuthowo.

Kossuthowo, s. Koszcielecki		3	3 c. a.	3	—
s. Wyrziski		9	3	—	1
Dobrzyniewo		12	6	—	1
Mlotkowko		2	3	—	—
Niezuchowko, Biallosliwska de suis et d. Kościeleckich sortibus		4	6	3	—
Niezuchowo		26	4 c. a.	—	2 sart. 1 reven.
Jeziorki		20	3	—	1 sart.

Parochia Krostkowo.

Krostkowo		17	9 c. a.	4	1
Rzęskowo		1	—	1	—
Dembowko		7	5	—	1
Biallosliwie, s. viduae Biallosliwska		15	3 c. a.	4	1 past. ov.
			1	1	—

s. Joannis Biallosliwski man.	. 14	h. 6	inq.	art.
Poborka	 19	4	—	—

Parochia oppidi Kamien księża.

Czerkwicza	 23 1/2	3	2	1
	scultetial.	3	1	—
Plocicz	 32	—	—	1
	scult.	3 1/2	11	5

Parochia Klunia maior.

Klunia maior	 25	10	—	3
Klunia minor	 19	1	4	1 faber
Wilkowo	 praed.	2	4	2

Parochia Liuchowo.

Liuchowo, s. Krotoskich	 6	—	—	—
s. Smogulecki	 3	2	—	1 art. faber
Liskowo funditus conflagrata in anno 1575 circa f. Pentecostes.				
Trzebun	 8	4	—	—
Koscierzyna	 18	1	—	—
Sczerbinko	 3	10 c. a.	—	—

Parochia Liuthowo.

Liuthowo	 12	3	—	4
	scultial.	3	—	—

Parochia Łączek maior.

Łączek maior	 10	4	—	1
Łączek minor	 11	—	—	1
Wilcze	 7	—	—	—
	scultet.	1 1/2	—	—

Parochia Landyczek.

Landyczek	 —	6 c. a.	—	—
Debrzno (pozniej Dembrzno)	 26	1 c. a.	5	—
		8	—	—

Parochia oppidi Miasteczko.

Morzewo man.	24	h. 5	inq.	art
Bysskowy, s. Smogulecki . . .	praed. 3	3	—	—
s. palatini Plocensis	—	3 c. a.	—	—
Brzostowo, s. pal. Plocens.	11	7	—	—
desert. 1	—	—	—	—
s. Chrzastowski	desert. 2 1/2	—	—	—
Grabiona, s. Joannis Mlotkowski . . .	3	8	—	—
s. Stanisłai Chrzastowski	7	10	—	—
Dziembowo	3	7	—	—
Grabowo, s. Alberti Grabowski . . .	2	5	—	—
s. Sebestia. Grabowski vid. praed. 2	1	—	—	—
s. dolny Grabowski	2	—	—	—
s. Staruchowski	2	1	—	—
s. Joannis Grabowski	2	3	—	—
s. Jacobi Grabowski vid. praed. 7	6	—	—	—
Woisko	11	1	—	—
Żatkowo	27	5 c. a.	2 c. p.	3
		11	7 s. p.	

Parochia Moscziska.

Moscziska, s. Zbirkowski et Dembinski	18	7	—	—
s. Kościeleckich	deserti 7	3	—	—

Parochia Mekowarsk.

Mekowarsk	15	8	—	3
Luczim	22 1/2	2	—	1
Dziedno	17	—	—	—
scultet. 2 1/2	2	—	—	1

Parochia oppidi Nakiel.

Czietrzewnicza	14	4	—	—
Olsewka	11	3	—	1 art. faber
Karnowo	9	2	—	—
desertus 1	—	—	—	—
Karnowko	8	4	—	2
Chrzastowo	9	3	—	—

Parochia Pruszcz.

Pruszcz , s. Martini Prusiecki m.	2	h. 2	inq.	art.
s. Radzimski	praedial. 2	—	—	—
s. Płaskowskich	—	4	—	—
s. Bielicki	praedial. 4	2	—	—
s. Michaelis Prusiecki	1	4	—	—
Bagienicza , s. Joannis Prusiecki	2	2	—	—
s. Mathiae Prusiecki	2	—	—	—
s. Myslecki	praedial. 3	—	—	—
s. Płaskowscy	3	—	—	—
s. Zaliński	4	—	2	—
Kamienicza , s. Mathiae Prusiecki	2	3	—	—
s. Tupalski	praed. 2 1/2	2	—	2 smolnik.

Parochia Satki.

Satki	24	5	—	1
Żeliazne	30	—	2	—
Samostrzelie	16	1	—	1
Mrozowo , s. Jaco. Glisczinski 2 desert.,	3	3	—	1
s. Mathiae Glisczinski	4	5	—	—
s. Casparis Radzicki . . 1 deser.,	1	3	1	1

Parochia Smielowo.

Smielowo	15	6 c. a.	2 c. p.	3
		2	3 s. p.	
Żeligniewo	6	4	3	1
Brodna 2 scult.,	5	4	—	—

Parochia Skicz.

Skicz , s. Podolski	10	5	1	—
s. palat. Plocensis	4	4	2	1
Rudna	16	—	1	—

Parochia Sławianowo.

Sławianowo , s. Andreae Sławianowski	4	3	—	—
s. Sebastiani Sławianowski . . .	3	2	—	—
s. Przeclai Sławianowski . . .	3	1	—	—
s. Alberti Czesewski	5	3	—	—

Kleszczina, s. Slupski man.	4	h. 2 c. a. inq. 1 s. a.	—	art.
s. Przecl. Slawianowski	—	1	—	—
s. Albertus Czessewski	2	4	—	—
Buntowo	8	7	—	—
Piesna	12	—	—	—

Parochia Sypniewo.

Sypniewo	30	3 c. a. 4	1 1, fab., 1 sut. — 2 piscator. 10 socii artif.

Par. oppidi Sempolbork.

Piasieczna	2 scult., 9	4	—	2
Jelowa	6	5	—	—
Zdziechowa	7	1	—	—
Sikorze	5	2	—	—
Żboze	10	—	2	—
Trcziany	1 deser., 5	5	—	2
Wisniewka	3	2	—	—
Niechorz	2	3	1	—

Parochia Sąmsieczno.

Sąmsieczno, s. Ben. Sierniczki 1 deser., 2	4	—	—
s. Adami Ostrowski . . praed. 2	1	—	—
s. Dembiński 3	5	—	—
Sąmsieczenko desertum.			
Czucharski —	3	1	—
Gomonowicze desertum —	2	—	—
Gliscze 13	4	—	1
Czuchary 5	4	2	—
Ostrow cmetrones exusti —	3	1	—
Gunczerzowy, s. Szczutowski 3	1	—	—
s. Siedleckich 1	1	—	—
s. Turzynski 2	1	—	1

Parochia Wyrzisko.

Wyrzisko	25	11	—	5

Ossiek man.	20	h. 6	inq.	art.
Dąbki	14	6	3	1 art. faber, 1 bartnik

Parochia oppidi Wissoka.

Wissoczka	17	3	—	1
Bądecz 1 deser.,	9	3	—	1
Rudna 2 deser.,	12	3	—	—
Czaicze	23	6	—	—
Młotkowo, s. Adami Młotkowski . .	3	1	—	—
s. Białosliwski	7	—	—	—
s. Petri Tlukowski	2	—	—	—

Par. oppidi Więndzbork.

Pampyrzino	20	4	—	—
Smielowo	5	1	—	—
Withunia	5 ¹ / ₂	2	—	—
Suchorąbsk	3	3	2	—
Zakrzewko, s. Joannis Zakrzewski .	3	2	—	—
s. Petri Zakrzewski	2	4	—	1
s. Zebrzydowski	2	4	—	—

Parochia Waldowo.

Waldowo, s. Laurentii Waldowski .	11	8+1	—	3
s. Joannis Waldowski	10	8	—	—
Włosziborz	16	10	3	1

Parochia Komirowo.

Komirowo	6	10	1	1
Przepalkowo, s. vid. Przepalkowska pr.	4 ³ / ₄	2	1	—
s. Przepalkowscy	3	11	1	1 faber
Waldowko	1	3	—	—

Parochia Wierzchuczino.

Wierzchuczino	18	2	—	2
Wyskithno	10	4	1	2
Krąmpiewo, s. Alb. Eras. Krąmpiewscy	2	6	—	—
s. Joannis Żernicki	4	1	—	—
s. Sigismundi Krąmpiewski prae.	3	—	—	1 lepiarz
s. Niemoiewski	3	2	—	—

Parochia Wąmwelno.

Wąmwelno, s. Slessinski	man. deser. 1, 2	h.	inq. 1	art.
s. Coritowski	deser. 1, 2	3	—	1
s. Splawski	4	—	—	—
s. Czucharski	deser. 1, 4	—	—	—
s. P. P. Kostka	6	1	—	2
s. Zebrzydowski	3	—	—	1 c. ag.
Jasskowo, s. Rudowski	deser. 2, 1	3	2	1
s. Zebrzydowski	2	—	—	1
Mieruczino, s. Czucharski de partic. ag. (1).				
s. Moszczicki	—	3	3	—
Thanino	10	1	—	—

Parochia Wielewicz.

Wielewicz, s. P. P. Kostka	6	7	—	—
s. Zebrzydowski	1	—	—	—
Wielewiczek deserta	—	1	—	2
Rogalino deserta	—	—	—	3
Sossno, s. Sossinski	1	12	—	—
s. Siedleccki	3	14	—	—

Parochia Vyrza.

Vyrza	17	3 c. a.	2	—
		2		
Cossowo	6	1	8	—
Krukowo praedium P. P.	—	4	—	—

Par. oppidi Złotowo.

Blankwelt	14	3	—	—
Stawnicza	16	6	—	—
Swietha de mansis his, qui peste non				
desertati nec igne conflagrati	17	2	—	—
Kielpin	11	6	2	8

Parochia Zakrzewo.

Zakrzewo	54	2	1	2
Glomsk	34	2	2	2
Wisniewka, s. palat. Plocensis	18	13	2	2
s. Cziwinski	2	2	—	—

Buczek man. 1 scult. . cmet. man. 9 h. 4	inq.	art.
Gorzna	9	—
Ląkie	10 8	— 1
Lipka	11 2 c. a. 2	—
	2	
Radownicza	20 9	— 4
Grodna noviter locata m. scultet. 2, 11	6	—

Parochia Zaliessie.

Zaliessie	7 3	5	—
Skarpa, s. Myslecki	1 5	—	—
s. Pamietowski	3 1	—	—
Obodowo, s. Szossinski	1 —	—	—
s. Siedlecki	2 2	—	—
s. Alberti Obodowski	2 4	—	—
s. Andreae Obodowski	4 6	1	—

Parochia Żabartowo.

Żabartowo	14½ 3	2	2
Runowo	27 14+1	7	2
Rosczimino	21 4	—	1 faber
Czarnom	6 2 c. a.	—	—
	1		
Withoslaw	20 6	2	3
Sithno	9 3	—	—
Wielie	16 —	—	2
Orlie	25 8	1	1

*Villae noviter locatae, quae nondum
contributionem solverunt.*

Hamer Żeliazny Gundzinskich	— 2	—	5 soc.
Dzierżazna	— 7	—	—
Potulice	— 1 c. a, 2 s. a.	—	—
Sysskowo	6 3 c. a.	—	—
Wersk	6 —	—	—
Jelowa a tunnīs poti 11.			
Nowawies Dybrzinskich	4 4	—	—
Skarpscy a 100 fl. quos in censu annuo habent fl. 2	— —	—	—
Smiardowo	2 —	—	—

OPPIDA.

Kraienka.

De mansis 23.	Szосу duplam fl. 15 gr. 12.
De artificibus diver. 21.	A lanificibus 2.
A revenditoribus 4.	Ab inquilinis 6.
A hortulanis 4.	Od folusza.
De molendinis tribus aquaticis z Lessnika, Hamernika i pod zamkiem 6 rotarum.	

Kamien xiężę.

De residuitate mansorum non conflaguratorum 6.	
Ab ollis cremati 4.	Ab artificibus 5.
Szосу duplam fl. 3 gr. 22.	De molendino unius rotae walcik.

Miasteczko Saeculare.

De mansis possessis 5.	Szосу duplam fl. 2 gr. 20.
A lanificibus 2.	A pistore 1.
Ab ollis cremati 2.	A piscatoribus 2.
Ab inquilinis 2.	Ab artificibus 20.
De molendino rotae unius. ●	

Nakiel.

De mansis cmethonalibus 25.	Advocatialibus 4.
Scultetialibus 3.	Desertis 4.
Szосу duplam solv. fl. 10.	Ab ollis cremati 17.
Ab artificibus 29.	Ab inquilinis 5.
A pistoriбus 13.	A propinatricibus cremati 3.
A tunnis halecum 3.	Rudki (molend.) unius rotae.
Molendina 4, unum circa porta rotarum duarum.	Bielawski unius rotae.
Folusz.	Zagrobky unius rotae.

Sempolbork Zebrzydowscy.

De mansis possessis 20.	Szосу duplam fl. 5.
Scultetialibus 1½.	Ab ollis cremati 3.

Ab artificibus 11. A pistoriibus 2.
Ab inquilinis 3. A propinatricibus cremati 2-bus.
Molendinum 3-um rotarum korzeczných. Fólusz.

Wissoka castellani Posnaniensis.

De mansis possessis 12¹/₂. De mansis desertis 3.
Od rataiów 2. Szos duplam fl. 6 gr. 12.
Ab artificibus 20. Ab ollis cremati 3.
Ab inquilinis 2. Ab hortulanis 6.
Ab aliis inquilinis ex suburbio 2. Pastor ovium a 70 ovibus.

Więndzbork Zebrzydowski.

De mansis possessis 6. Szosu duplam fl. 6 gr. 6.
Ab artificibus 9. Ab inquilinis 2.
A pistore 1.

Złotowo palatini Plocensis.

De mansis possessis 22. Szos duplam fl. 19.
Ab artificibus 22. A pistoriibus 2.
Ab inquilinis 2. Ab ollis cremati 12.

Lobzenicza Krotoskich.

Szos duplam fl. 38 gr. 12. A propinatricibus cremati 4.
Ab ollis cremati 32. Rataje 2.
A vagis 4. A pastore 1.
A hortulano 1. De molendino 4-or rotarum ko-
A diversis artificibus 142. rzeczných.

Mrocza.

Suburbium Mrocense de mansis posses. 16.
Ab hortulanis 7. Ab artificibus 5.
Molendina 2 quatuor rotarum walnych.
Oppidum szosu duplam fl. 9 gr. 18. Ab artificibus 17.
Ab inquilinis 3. A 3-bus tunnīs halecum et a 3-bus
A pistoriibus 5. ollis cremati.

Summarius districtus Naklensis anno 1581.

Mansi cmethonales et scultetiales	1972 $\frac{1}{4}$
„ araturae propriae nobil.	57 $\frac{3}{4}$
„ deserti	116
Hortulani cum agro	120
„ sine agro	721
„ sine labore	2
Inquilini cum pecore	3
„ sine pecore	36
Rotae walne et korzeczne	79
„ annuales	10 $\frac{1}{2}$
„ minerae	4
Artifices minerae	11
Piscatores	3
Artifices simplices	72
Rotae stempa	2
Molendinum ventile annuale	2
Oves pastorum	40
Portiones agri per 6 gros.	5
„ „ per 12 gros.	1
Piece smolane	9
Artifices ejusdem fornacis	29

<i>Summa floren.</i>	2286—21—9
<i>Summa de oppidis</i>	578—18
<i>Summa</i>	2865—9 $\frac{1}{2}$.

3. DISTRICTUS KCINENSIS an. 1577 et 1579.

Registr dani IKMcI w Kole na Sejmiku Wielkopolskim uchwalony etc. przez ur. p.
Mikołaja Glogińskiego poborcę w-dztwa Kaliskiego wybranej 1577 r.

1579 r. (Ks. 13 f. 193—211 1). 1577 r. 2).
Ślady Zagr. Ślady Zagr.

Parochia Brzeskorystew.

15	6		Brzeskorystew	13	4
1 1/2 pu.	1 k. b. b.		Druga mniejsza	2 1/2	3
2	4		Gorki Kotlarowe	9	2
9	5		„ Daronie	13	4
2 puste		1 kom.	Sobiejuchoy	3	3 z ro.
13	3	1 k. b. b.	druga cz. Katar. Sobiejuski	2	—
7 1/2	3		Rethkowo	15	4
		1 k.	druga część Retkowskiego	2	2
14	7				

Parochia Czessewo.

6	10	2 k.	Czessewo z cz. Wociechowoy	3	9 z r.,
4	9	2 k.	dr. cz. Wdowina abo Piotr.	2	6 r., 1,
26	5	1-a k.	Morakowo	12 1/2	5
22	3	1-a k.	Czerlenyno	10 1/2	3
2 karc.		b. b.			
8	3	3	Wysniewo	5	2

Parochia Czerekwycza.

9 1/2	8		Czerekwycza	2	4
			druga część Jaskołeckiego	2	4
18	1	(Ślęmbowo?)	Ślębowo z części Jędrzejewy	7	—
			druga cz. Leśniewskiego	7	—

1) Powiat Kcyński posiada wykazy z r. 1564, 1565, 1577, 1578, 1579, 1580, 1581, 82, 83. Wcześniejszych z początku XVI wieku nie masz. 2) Zestawiliśmy dla porównania liczby z dwu lat tuż po sobie niemal idących.

Ślady	Zagr.		Ślady	Zagr.
3	1	Podoboicze	2½	1
3½	2	Kaczkowo Wielkie Grodzin-		
		skiego	3	—
1¼	4	drugie mniesze Kaczkow-		
		skiego	1¼	—
1	1	druga część Kościerskiego	1	—

Parochia Chomiąza.

6		Chomiąza	—	9
6				
9		Nowawiesz	3¾	—
3				
7		Laski	7	—
1 mor. kar.				
4	2	Obodno z części Jędrzejewy	4	2
5	1	druga część Jadamowa .	3	1
2	1	Mokre z części Marcinowy .	1	—
1	2	druga część Piotrowa .	½	1
		dru. cz. Przeborowskiego	1	1

Parochia Szlaboszewo inszego gbytu.

7	1	Radlowo	7	—
1½	2	1 rzem. Szlaboszewko małe z części		
		1-a k. Goreckiego	1½	—
1	3	druga część Sirskiego . .	1	—

Parochia Chomethowo.

11	2	1	Chomethowo	11	1
11		1 rzem.	Żedowo	11	—
5 pus.	—		Sołtyskie	2	—
5	2		Gąbyno	5	4
1-a m. k.					
4	6	1-a ko.	Raciczze	3	5
4	4	6 ko.	Jablowko Szlupskiego . .	2	2
7½	4		Jablowo wielgie	7½	4
3	2		Zalakowo z części Piotrowy	½	2
2	—		druga cz. Wawrzincewa .	1	—
			druga część Grabina . .	1½	—
6	—	2 ko.	Smerzyno	4	—
3	—	—	Smerzynko	2	—

Ślady Zagr.

Ślady Zagr.

Parochia Choyna.

11	4	2 ko.	Choyna	11	4
3 1/2	3		Dobieszewko	4	2
6 1/2	—		Borowo z cz. Grodzinskiego	7	—
1 pus.	—		druga cz. Zbyssewskiego	2	—
2	4		Jeziorok z cz. Grocholskiego	2	4
2	2		druga część Radzickiego .	2	2
10	3		Pothulyno	8	2

Parochia Chodziesz miasteczko.

4	—		Chodziesz miasteczko . .	4	—
			Rathale.		
5	7		Strożewo	7	—
2	—		Sołtys	2	—
7 1/3	10	1 kow.	Ostrowek	7 1/2	—
2	—		Sołtys	2	—
1	—		Kamionka z cz. Nietąszkows.	1 1/4	—
2 1/2	—		druga część Oleskiego .	2	—
3 1/2	4		Piotrmanki	3 1/2	—
2 pus.	—		Słanki	6	—
6	—		zagrodnicy	1/2	—
1/2 zag.1			Redwanki	3	3
6	4		Strzelcze	3	—
3	—		zagrodnicy	3/4	—
1 śl. zag.1			Olesznycza	3	2
5	7		Studzienyecz	5	—
5	2		Mylcz grad pobił wszystko .	—	—
1 1/2	—				

Parochia Kozielsko.

3 1/2	4	3 rybacy	Kozielsko z cz. Jakóba i Macie.	—	—
		1-a kom.	druga cz. Jana i Macieja .	2	1
1	3	1-a ko. b.	Puzdrowiecz z cz. Kluczewsk.	1	3
2	—	—	druga cz. Grzymułtowski.	2	—
12	1	1 kowal	Grzymułtowycze	12	—
—	1	—	Modrzewie nil dederunt. .	—	—
1	2	—	Myerkowycze z cz. Kierski.	1	2
2	1	1-a ko. b.	dr. cz. Piot. Domasławsk.	1	1

Ślady Zagr.

Ślady Zagr.

Parochia Dziewierzewo.

6	3	1 kowal	Dziewierzewo z cz. Roszpeczk.	4 1/2	2
		1 rzeź.			
6	—	1 rzeź.	dr. cz. Smoguleckiego	4 1/2	—
7	2	1 rzeź.	dr. cz. Smoszewskiego	5 1/2	4
3	1	1 kowal	dr. cz. Zebrzydowskiego	3	—
9	2	—	Żarczyno z cz. Brodzińskiego	9	3
2	2	—	dr. cz. Żarcińskiego	2	—
5	3	—	Rusiecz z cz. Rusieckiego	5	2
2	—	—	dr. cz. Smoguleckiego	1	—
7	9	2 rzeź.	Umiastowice	7 1/2	6
1 pus.					

Parochia Golanca.

10	3	1 kom.	Golanca	4	2
6	2	2 rzem.			
12	1 zrolą	—	Grabowo	10	—
1 pusty					

Parochia Grelewo.

3	4	1-a ko. b.	Grelewo z cz. Piotrowy . .	3	3
3	2	1-a ko. b.	druga część Janowa . .	2	2
5	2	—	Rybowo z cz. Grodzińskiego	4	2
2	—	—	druga cz. Zbyszewskiego	2	—
6	2	—	Laskownicy z większą . .	6	1
1 pus.					
1	3	—	„ mała z cz. Wawrzyn	1	3
2	2	—	dr. cz. Janowa i Maciejowa	3	6
1	3	—			
17	1	1 kowal	Kopaszyno	8 1/2	—
		1 ślad			
3	2	—	Tomczicze	6	—
9	2	2-e ko. b.	Gzestawycze	9	1
		1 kowal			
—	4	—	1579 r. przybywa Zaskowice	—	—

Parochia Gora Arczibiskupia.

9	2	—	Gora Arczibiskupia . . .	10	—
7 pus.					
3	—	—	sołtys	3	—
3	3	—	Młodoczino z cz. Paxińskiego	3	3
1 1/2 p.					

Ślady	Zagr.		Ślady	Zagr.
1	—	—	druga cz. Obielawskiego	1½ 4
½ p.	—	—		
5	—	—	Białowiezino	5½ —
8½ p.	—	—	sołtys	3 —
3	—	—	Dobrelewo	4 2
5	3	—		
10	—	1 ko. b.	Januszkowo	4½ ślad. pust. 8 —
18 pus.	—	—	sołtys	2 —
2	—	—		
5	—	—	Wylczkowo	5 —
1 pus.	—	—	sołtys	2 —
2	—	—		
2½	—	2 kom.	Podgorzyno	7 ślad. pustych 6 1
8½ p.	—	—	sołtys	2 —
2	—	—		
17	3	4 kom.	Murczino	17 5
6½ p.	—	—	sołtys	2 —
4	—	—		
9	3	—	Jadowniki z cz. Rospeckiego	5 3
2 pus.	—	—	dr. cz. Włoszynowskiego	1 —
1	—	—		
1½	5	—	Obielawy	2½ —

Parochia Gorzicze.

11	—	—	Gorzicze	12 —
9 pus.	—	—	sołtys	2 —
2	—	—		
7	2	—	Nadborowo	7 —
—	1	—	Nadborowko	— 3
7	—	—	Szlabomierz	7 —
1 mor.	—	—		
6	—	2 kom.	Sulynowo	4 ślady puste 6 —
4 pus.	—	—	sołtys	3 —
3	—	—		
12	3	3 kom.	Duchonowo	1579 Dochunowo 13 —
5 pus.	—	—	sołtys	2 2
2	—	—		

Parochia Gąsawa inszego gbytu.

5	4	—	Marczinkowo wielgie	5 1
4	4	—	drugie mniejsze	4 2

Ślady Zagr.

Ślady Zagr.

Parochia Izdebno.

1	1	—	Izdebno	2	2
1	2	—	Czewuyewo	9	2
9	3	—	Wiewiorczyno	3	1
3	2	—	Wola Czewuyewska z części		
2	3	—	Miedźwieckiego	2	2
10	1	—	Grochowyska księżę	10	1
3	—	—	sołtys	3	—

Parochia Janowiecz inszego gbitu.

10	2	1 kom.	Brodzino	10	2
4	1	—	Wybranowo	2 1/2	4

Parochia Jaktorowo.

4	3	3 kom.	Jaktorowo	5	4

Parochia Janczewo.

2 1/2	5	4 kom.	Janczewo	2 1/2	1
4 pus.		1 kowal			
		1 hultaj			
4	3	—	Domaszław wielgy	4	3
4	5	1 k. b. b.	drugi mniejszy	3	4
8	2	—	Miedzilessie	8	—
11	2	3 rzem.	Dabrowa	13	2, 1 zr.
2 1/2	3	1 k. z b.	Starezino z cz. Wyszkowy	2 1/2	2
2 1/2	3	1 k. b. b.	druga część Wdowyna	2 1/4	2
6 1/2	3	3 kom.	Starezynko	6	1
2	2	1 k b. b.	Piotrkowicze	1	1
4 puste		—	dr. cz. Bilawskiego	1	—
12		—	Parysz	6	—
1 pusty		—	Komorowo	8	—
6	—	—			
18	2	—	Siedlecz	17	2
2 puste					

Parochia Kczinia miasteczko.

46 3/8	—	—	Kczinia miasteczko	48 3/8	—
1 1/2 p.					
8	5	3 k., 1 rz.	Debagora	8	3

Ślady	Zagr.			Ślady	Zagr.
9	8	1 rybak	Iwno	6	6
7 pus.					
27	6	—	Grocholyno	27	6
6	4	—	Sierznyki	5	4
5	3	1 kowal	Malycze, Malice 1579	4	3
2½	4	—	Zaliesie	2½	4
3	4	1-a k. b. b.	Lankowice	3½	7
1½	—	—	Rzemieniewicze	1½	—
			druga część Słupskiego	—	—
5	4	2 kom.	Rostrembowo	6	3
3	1	1 rataj	Thupadla	4	2
		1 k. b. b.			
11	5	—	Thurzyno	10	4
1½	4	—	Sczepicze	1½	3
24					
12 ½ p.	10	4 kom.	Żorawia	25	9
14	7	3 rataje	Kczynskie woythostwo	7	—
4	—	2 rybacy	Kowalewo	2½	—

Parochia Kierzkowo.

8	3	1 k. b. b.	Kierzkowo	2¾	2

Parochia Lekno miasteczko.

5	—	—	Lekno miasteczko	5	—
11	3	—	Rekowo	8	1
11	2	1 k. b. b.	Kolipky	5½	3
20					
2 pus.	4	—	Lukowo	20	—
8	—	—	Miemczinko	6	—
2½	—	—	Werkowo	3	—
6	5	—	Siedleczek	5	1
2½	—	—	Kiedrowo	3	—
10	1	—	Brzezna	4½	—
—	5	—	Danaborz	—	—
5	—	—	Rzethgosc	5	—
5	5	—	Mrowyniecz	6	2
11	5	—	Rapczino	8	4
19½	4	5 rzem.	Miemczino	15	4

Ślady Zagr.

Ślady Zagr.

Par. Margonyn miasteczko.

2	—	—	Margonyn miasteczko zgorz.	2	—
6	3	—	Kowalewo	6	1 z r., 3
8	4	—	Margonskawiesz	7	4
7	—	—	Sułaszewo	5	—
2 sołt.	—	—			
14	5	—	Lipiny z cz. Grodzińskiego	12	2
			druga cz. Zbissewskiego	2	—
10	4	—	Sipniewo	7	4
9	3	1 rataj	Konary	8	1 z r., 1
5 1/2	—	1 rzem.	Lastkowo	6	—
6	6	1 kowal	Szamoczino	8	4

Parochia Mieszcisko inszego gbitu.

6	1	—	Zabyczino z cz. Zabickiego .	1 1/2	2
3	1	—	druga część Lanckiego .	3 1/2	1
3	5	—	Zakrzewo	2 1/2	4
3	—	—	Kozlianka	—	4
—	2	—	1579 przyb. Zamiszłowo.		

Parochia Ostroszcze.

7	—	3 kom.	Pnyewy 6 ślad. pustych .	7	—
4 1/2 p.	—	—	sołtys	1	—
2	—	—			

Parochia Panygródz.

20	7	2 rzem.	Panygródz (1579 Pangrodź)	17	5
1 pus.	3	—	Rospethek	5	3
5	4	1 kraw.	Stholizino	14	4
25	4	—	Oleszno	8 1/2	2
8	2	—	Chawłodno	9	8
12	3	4 rataje	1579 przyb. Legniszewo	—	—
—					

Parochia Pothulicze.

12	8	2 kom.	Pothulicze	12	1
20	7	4 rzem.	Zelicze	17	6
2 1/2	4	—	Brzezna	5	7

Ślady	Zagr.			Ślady	Zagr.
11	4	1 kom.	Rudnycze	5½	—
10	5	4 kom.	Rumnowo	10	3

Parochia Rogowo inszego gbitu.

3½	6	—	Rogowko	3½	5
8	2	—	Złothnyky	6	3
6	4	—	Grochowyszka z części Gro- chowickiego	5	4
6	1	—	dr. cz. Nowomieyskiego	5	2

Parochia Rynarzewo miasteczko.

2	4	—	Kolaczkowo	1	3
1	—	—	Pszczolczino	1	—

Parochia Ryszewko.

5½	—	—	Ryszewko	4½	—
—	—	—	sołtys	1	—
13	5	3 rzem.	Ryszewo	13	4

Parochia Szamoklesski.

9	3	3 kom.	Szamoklesski (1579 Samokłes.)	7	1
5	—	2 ryba.	drugie małe	3½	—
4½	2	—	Jezurzino	4½	2
2	2	—	Chabielyno	2	2
4	2	—	Wieszky	3	2
—	8	—	Polykno	—	8 z ro.

Parochia Stopachowo.

5	5	1 rzem.	Stopachowo	5	2
		1-a kom.			

Parochia Szlupy.

2	13	1-a kom.	Szlupy	2	7
3	2	—	Chrapiewo	5½	—
4	4	—	Krolikowo z cz. Zarczinskiego	2	2
2	1	—	druga część Janowa	1	—
7	4	—	część Jędrzejewa	5	—

Ślady	Zagr.			Ślady	Zagr.
5	3	—	Smarzikowo	3½	2
5	4	1 rataj	Dąbrowka	4½	4
7	—	1-a kom.	Czieszkowo	6	—
1½	2	—	Wąsosze	1½	4
6	—	—	Kowalewo	4	—

Parochia Szczepanowo.

9½	2	2-e kom.	Szczepanowo	10	2
1½ pu.	—	—	Szczepankowo	5	1

Parochia Woiuczino.

7½	3	2-e kom.	Woiuczino	6½	3
—	—	—	Wolicze	3	—

Parochia Swiethkowo.

—	—	—	Swiethkowo	6	2
12	1	—	Ustoszewo	5½	1
—	—	—	Usczikowo	9	3

Parochia Srebrna Gorka.

16	4	1 kowal	Srebrna Gorka	18	—
14	2	1 rzeź.	Wapno	15	—
2 pus.	—	—	Podolyno z cz. Smoszewskiego	1	—
1	3	—	z części Krzywoszeckiego	1	—
1	—	—	z części Podolskiego	2	1
3	3	—	Smoszewo z części Janowy	7	5
7	3	—	z części Łukasewy	8	3
5	5	—			

Parochia Szmogulecz.

10	3	3 rzem.	Szmogulecz (1579 Smogulec)	6	2
11	6	2 rzeź.	Smoguleczka wiez	11	4
13	5	—	Dobiessewo	6½	6
1 pus.	—	—	Gromadno	5	—
7	4	—	Ślupowa	6½	3
6	4	—			
4	—	1 kom.	Nowawies	4	—
6	4	1 kom.	Chwylisewo	6	1

Ślady Zagr.

Ślady Zagr.

Parochia Szubyn miasteczko.

2 ⁷ / ₈	—	—	Szubyn miasteczko.		
—	—	—	Szupska wies.		
5	—	—	Wolwark	4	—
1	1	—	Pynsko	8	3
—	—	—	Lachowo.		

Parochia Tharnowo.

6	—	—	Miecharzewo	6	—
1 ¹ / ₂	—	—	Nowawies	1 ¹ / ₂	—
1	—	—	z części Spławskiego . . .	1	—

Parochia Szaradowo.

12	—	1 rzeź.	Szaradowo	11	1
5	6	1 kowal	Szuchoreszcz wielgi . . .	5	4
2	2	—	drugi mniejszy	2	2
—	—	—	z części Wawrzynczewy .	1	2

Parochia Uscie inszego gbitu.

5	5	—	Niethaskowo grad pobił.		

Parochia Wenecia.

2 pus.	2	3 kom.	Wenecia	2	1
6	—	—	Biskupino	7 ¹ / ₂	—
1 ¹ / ₂ sol.	—	—			
7 puste	—	—			
8	—	2 kom.	Godawy	8	1
1 ¹ / ₂ p.	2				

Parochia Zerniky oppidum.

4 ¹ / ₂	—	—	Zerniki oppidum	3	—
4	—	—	Obieczanowo	2	—
1	—	—			
8	4	1 rzeź.	Zuzoly	9	3 zr., 1
2	2	—	Thonowo z cz. Świętkowskie.	—	—
1	—	—	druga część Myleskiego .	1	—

Parochia Znyn miasto.

24	—	—	Znyn miasto	24	—

Ślady Zagr.		— 192 —	Ślady Zagr.	
5	—	Tharnowo	6	—
1 sołt.	—	Bracholyno	5	—
5	—	Rgielsko	12	4
10 2	—	Mokronosy	14	1
12 3 pus.	—	Barthodzieje	5	—
3	—	Bobrowniky	7	—
1 sołt.	—	Klasztorzek	1 1/2	—
1 pus.	—	Bukowie	—	—
6	—			
1 sołt.	—			
1 pus.	—			
1	—			
— 4	—			
			Summa flor.	1265—29 1/2
Szlachta od pługów 9 fl.—23 gr.			praedialium	2— 8
			od żydów	34
			Summa fl.	1302— 6 1/2

DE OPPIDIS 1579 ¹⁾.

Żerniki.

Szosu in duplo zł. 4 gr. 24.

Od 2 kół walnych.

Zagrodnicy 3.

Rybak 1.

Od garnca gorzałczanego.

Komornicy 3.

Rzemieślnicy 4.

Od beczek śledzi 2.

Od szynkowania gorzałki.

Chodziesz.

Szosu in duplo 4 grzywny.

Od pospolitego rzemiosła fl. 17.

„ 4 garnce gorzałczanych.

„ 2 kół korzeczych.

„ 4 rybaków po 8 gr.

„ 13 beczek śledzi.

Od 5 piekarek.

„ szynku gorzałki.

„ 4 komorników.

„ żydów fl. 22.

„ 6 beczek dorsów.

Rymarzew.

Szosu in duplo fl. 4.

Od 7 rzemieślników.

Od 3 piekarek.

¹⁾ Wykaz miast dokładniejszy z 1579 aniżeli z 1577 roku.

Od 5 rybaków.
„ 4 komorników.

Od 1 szynkarki gorzałczanej.
„ 4 beczek śledzi.

Barczin.

Szосу in duplo marc. 1.
Od 23 rzemieślników.
„ 4 garnców gorzałczanych.
„ 5 rybaków.
„ 1 beczki śledzi.

Od 2 piekarek.
„ szynkowania tejże gorzałki.
„ 6 komorników.
„ 3 kół walnych.

Labiszyn.

Szосу in duplo fl. 16.
Od 10 rzemieślników.
„ 7 piekarek.
„ 11 garncy gorzałczanych.
„ 7 komorników.
„ 6 kół walnych.

Od 28 rzemieślników po 15 gr.
„ 2 rybaków.
„ 6 szynkarek.
„ 2 budniczek.
„ żydów fl. 20.

Wagrowiec.

Szосу in duplo marc. 28.
Od 16 garncy gorzałczanych.
„ rzemieślników pospolitego
rzemiosła fl. 38 gr. 24.
„ 8 piekarek.
„ 6 przekupek.
„ 2 barwierzu.

Od 2 szynkarek gorzałczanych.
„ 4 rybaków.
„ 9 komorników.
„ 6 beczek śledzi.
„ 8 beczek dorsów.

Margonin.

Od 17 rzemieślników.
„ 5 kół korzeczných.

Od 1 rybaka.
„ 1 foluszu.

Szubin z połowice.

Szосу in duplo fl. 1.

Od 2 garncy gorzałczanych.

Kczinia.

Szосу in duplo marc. 8.
Od 60 rzemieślników po 1 zł.
„ 6 szynkarek gorzałczanych.
„ 5 przekupek.

Od 21 piekarek.
„ 20 garncy gorzałczanych.
„ 20 komorników.

Od 10 zagrodników.
„ żydów fl. 20.

Od 6 rzemieślników.

Łęčno.

Szосу marc. 4.
Od 1 garnca gorzałczanego.
„ 1 rzeźnika.

Od 1 szynku gorzałczanego.
„ 25 rzemieślników.

Znyn.

Szосу in duplo fl. 52.
Od 20 garncy gorzałczanych.
„ 86 rzemieślników.
„ 16 rybitwów.
„ 4 przekupek.
„ 4 beczek dorsów.

Od 5 szynkarek.
„ 3 rzeźników.
„ 11 piekarek.
„ 13 beczek śledzi.
„ 2 drelników wina Gubinskiego po 24 gr.

Summarius an. 1581 (Ks. pob. 4).

Mansi cmetonales	1829
„ araturae propriae nobilium	7
„ deserti	244
Hortulani simplices sine agro	589
„ cum agro	50
„ sine labore	2
Inquilini sine pecore	79
„ cum pecore	4
Rotae valne et korzeczne	52
„ annuales	2
Artifices simplices	54
Molendina ventilia annualia	53
„ „ haereditaria	1
Rotae minerae	3
Artifices minores	3
Piscatores	8
Laniones	5
Portiones agri per grossos 6	41
Olla cremati una	1
Propinatores cremati	5
Rotae folus stempna	2
Piec smolny unus	1

Summa villana fl. 2092.

4. DISTRICTUS PISDRENSIS an. 1578.

(Ks. pob. 11 ¹⁾).

Parochia Bagrowo.

	śl. os.	zag.	kom.	póśl.
Bagrowo , sz. Stan. Chłapowski	1	1	—	—
sz. Piotr Gablynski	—	2	—	—

Parochia Bardo.

Bardo , sz. Seb. Bardzki	3	2	1	—
Chwalibogowo minus , sz. Waw. Grzymisławski	3	—	—	—
„ sołect. , sz. Waw. Murzynowski	1	—	—	—
„ maius , sz. Waw. Grzymisławski	4	3	—	—
Grzymisławicze , sz. Grzymisławski	2	5	2	—

Parochia Baszkowo.

Baszkowo , p. Kaliski	13	4	3	z sołtys.
Bestwin , urząd. p. Kaliskiego	6	1	3	—
Ruda Bestwinska , urząd. p. Kaliskiego	—	—	—	7 rudn.
Konarzewo , p. Przemęcki	6	4	7	¹ / ₂ pus.
Zwłodik (może Włodik?), deserta.				
Sczirkowo , p. Przemęcki	1 ¹ / ₂	—	2	30 owiec
Rzemiechowo , sz. Jędrz. Byestrzykowski	1	—	—	2 rataj.,
imieniem panien Starkowieczkich.				kt. po 1 pł.

Parochia Biechowo.

Biechowo , sz. Woj. Zberowski urz. p. Gostums.	1 ¹ / ₂	2	3	komor.

¹⁾ Z księgi poborowej N. 11, która obejmuje wykazy poborów z r. 1507, 1508, 1510, 1524, 1535, 1536, 1537, 1578, 1579, 1580, 1581, 1582, 1583, 1591 (6).

	śl.	os.	zag.	kom.	półśl.
Gorzicze, sz. Regina Gorzycka	3	6	9	3	rzem.
Ossowo, sz. Fran. Nadarzycki	2	2	—	—	
Skotniki, sz. Wojc. Zberowski urz. p. Gostums.	2 1/2	—	1	1	rzem.
Xiążno, sz. Waw. Grzymisławski	1	—	1		komor.
Zaiezierze, Franc. Solnik urz. p. Bydgoskie	2	—	—	—	

Parochia Bieganowo.

Bieganowo, sz. Adam Bieganowski	2 3/4	3	1	—	
sz. Piotr Bieganowski	5 3/4	6	2	3	rzem.

Parochia Biezdziadowo.

Biezdziadowo, p. Przemecki	11	—	2	3	rzeż.

Parochia Benicze.

Benicze, ur. Anna z Łukowa Rozrażewska	15	6	7	3	rzem.
Wroszewi, p. podkomorzy Poznański	1	7	1	ow.	600.
Raciborowo, p. Rozrażewska	3 1/2	—	—	30	ow.

Parochia Bnyn oppidum.

Błozeiewo, sz. Jan Bnynski	5 1/2	—	2	—	
Prusinowa, p. Wojc. Poznański	7	—	—	3	pus.
sołectwo sz. Maciej Korosz	4 1/2	1	—	—	
ślady poddanych	2	—	—	—	
Skrzynki, urz. Kurnicki Jerzy Kołaczek	7	—	—	—	
Wojaczewo deserta.					
Dzieczmiarowo praedium Jerzy Kołaczek	—	2	—	—	

Parochia Borek oppidum.

Zdzyesz praedium, sz. Zygmunt Bnynski	—	3	—	—	
Czielmicze, ur. Mikołaj Głoginski	2 3/4	3	—	—	
sz. Jędrzej Prusak	2 3/4	1	—	—	
sz. Maciej Szurkowski	7 3/4	1	—	1	owc.
Siedmirogowo, ur. Mikołaj Głoginski	1 1/4	—	1	—	
sz. Jędrzej Prusak	2 1/2	2	1	17	owc.
sz. Maciej Surkowski	3/4	2	2	—	
Skokowo, sz. Zygmunt Bnynski	6 1/2	—	3	—	

śl. os. zag. kom. półśl.

Parochia Borzęcicze.

Borzęcicze, p. Miedzirzecki	27	2	4	—
Galewo, sz. Maciej Wleński urz. Kozmiński	20	4	—	1 rzem.
Obra, idem	5	—	2	—

Parochia Brudzewo.

Brudzewo, sz. Maciej Buszkowski urzęd. p.				
Mielzinskiej	11	8	4	1 cieś.
Rudy, idem	—	1	2	1 rzem.
Wyrzutowo, idem	5	—	—	—

Parochia Brzostkowo.

Brzostkowo, sz. Zofia Bothurzinska . . .	4½	4	4	—
Genczewo, sz. Flor. Komornicki i Wojciech				
Chmielewski dzierżawce	3	—	1	—

Parochia Czerekwicz.

Czerekwicz, sz. Jan Czerekwycki	4	4	2	1 cieś.
sz. Jan Iłowiecki	5.	2	—	½ pus.
Bruczkowo, Stanisław Bruczkowski	2	1	—	—
sz. Jan Pogorzelski dz. p. Bnyńskiego .	3	1	1	—
sz. Stanisław i Barthosz Bruczkowscy				
dzierżawcy p. Bnyńskiego	2	—	—	—
sz. Jan Czerekwycki	1½	—	1	—
Głoginno, ur. Mikołaj Głoginski	9¾	3	2	4 rzem.
Goreczky, sz. Walenty Góreczki	1	1	1	½ pus.
sz. Małgorzata Kwiatkowska	1	1	—	1 cieś.
Lowenczicze, sz. Anna Jastrzębska . . .	10½	3	1	—
Rusko, sz. Jak., Jarosz, Stan. Piotr Bielawscy	18	10	2	1½ pus.
Zimnowoda, sz. Mikołaj Głoginski	7¾	6	1	4 rzem.

Par. Czerlienino extra.

Kluny, Marcin i Piotr Klunowscy	7	3	3	—
Pokliadki, sz. Jakub Gorski	—	6	—	—
Węgierskie, sz. Wojciech Węgierski . . .	4½	3	3	—

Parochia Czeszewo.

	śl. os. zag. kom. półśl.			
Czeszewo, Kasp. Kołaczki urz. p. Przyemsk.	2	2	6	6 ryb.
Gąsiorowo, im. p. Przemęcki	1	—	—	2 „
Szczedrzeiewo, idem	1 1/2	—	7	1 kr. 2 „

Parochia Ciążym.

Ciążym, Thomas szaf. Im. x. bisk. Poznańsk.	2	3	2	6 ryb.
Ciążym alia, idem	3 1/2	—	1	1 „
Wierzboczące, idem	5 1/2	3	3	1 kraw.
Dziedzicze, idem	3	—	—	—
Policzko, idem	3	1	3	1 ryb.

Parochia Chotunia.

Chotunia, Thom. szaf. Im. x. bisk. Poznańsk.	4	1	2	—
Bochlewo, ks. Jak. Wróblewski prow. Jezuitów	1	2	—	—
Gołkowo, Thom. szaf. Im. x. bisk. Poznański.	3	—	2	—
Kanthy, idem	2	4	1	—
Tokarki, ks. Jak. Wróblewski prof. Jezuitów	1 1/2	—	—	—

Parochia Czielcza.

Czielcza, sz. Jan Nyeradzki urz. mars. koron.	5	5	4	—
Cząszczewo, idem	6	—	—	—

Parochia Dembno.

Dembno, Imp. Przemęcki	2	4	2	1 karc.
Ostrowko, idem	—	4	—	2 ryb.
Orzechowo, Folthyn urz. p. star. Wschowskiéj	3	—	8	1 rzem.
Pięczkowo, Franc. Solnik urz. p. Bydgoskiego	8	3	6 1/2	karc.
Wolicza, sz. Kasper Nowomielski	2	1	—	—
Krząż, Imp. Przemęcki	2 3/4	2	1	1 owc.

Parochia Gałęzowo.

Gałęzowo, sz. Stanisław Roguski	1 1/2	1	2	1 rzeź.
Thomas szaf. Im. x. bisk. Poznańskiego	2	—	2	1 sołt.

Parochia Giecz.

	śl.	os.	zag	kom.	pośl.
Giecz , Piotr Pióro arend. Im. x. b. Poznańs.	4	4	2	—	—
Dominowo , sz. Jan Gębiczki cz. p. Cieleckiej	1	2	—	1	pus.
sz. Zofia Chłapowska	1/2	—	1	—	—
Orzeszkowo , sz. Jan Szczythowski urz. Mi-					
koł. Spławskiego	3	4	1	1	pus.
sz. Marcin Zaczulthowski	2 1/4	1	2	1	zag.
Rusiborz , sz. Jan Gembicki im. p. Cieleckiej	4	3	—	4	pus.
Poswiątne , Piotr Pióro aren. x. b. Poznański.	4	1	—	1/4	karc.
Szrabki , sz. Stanisław Chłapowski Gorny .	3 3/4	—	—	—	—
sz. Piotr Gablinski	2	—	—	—	—

Par. Gewartowo extra districtum.

Koszowo , sz. Marc. Słonecki dziej. x. b. Pozn.	4	—	2	—

Parochia Golina.

Golina , sz. Mikołaj Noskowski	8	4	2 1/2	p. 1 rz.
sz. Zofia Wrzesieńska	8 3/4	8	1	—
sz. Wojciech Kowalewski	2	—	—	—
sz. Wojciech Parzinczewski	1	—	—	—

Parochia Gora.

Gora , sz. Sebest. Pniewski urz. pi. Konarskiej	7 1/2	4	—	—
Brzostowo , sz. Sebest. Pniewski „	2 1/4	2	2	—
Zaliessie , sz. Jarosz Rozrazewski	4	2	5	—
Parzinczewo nobilium.				
Łobes , sz. Jarosz Bielawski	4 1/2	2	1	—

Parochia Gorazdowo.

Gorazdowo , sz. Katarzyna Gorazdowska . .	2 1/2	3	—	—

Parochia Gozdowo.

Gozdowo , sz. Jan Gembicki arendarz . . .	10	—	—	12 pus.
Nadarzicze maior , sz. Anna Gałczinska . .	1/2	3	—	—

Nadarzicze minor nobilium.	śl. os. zag. kom. pólśl.			
Solieczna, sz. Blysbor Młodziejewski . . .	—	3	1	—
Węgierki nobilium, sz. Mikołaj Bardzki . .	1/4	1	—	—

Parochia Grabowo.

Grabowo, sz. Jan Iwynski	20	4	2	1 koło.
Krzywogóra, sz. Stanisław Prziemski . .	7	4	3	2 rzeź.

Parochia Graboszewo.

Graboszewo, sz. Marcin Thomicki	3	4	3	1 pus.
sz. Jędr. Krziwkowski urz. p. Gostumsk.	2	3	3	—
Chwalibogowo, sz. Kasper Kołacki urz. p.				
Zygmuntha Prziemskiego	1 1/2	2	1	—
sz. Janusz Turski	2	2	—	—
Kosciązki, sz. Kazimierz Skrzetuski . .	1	3	2	—
Krampkowo, sz. Jędr. Krziwkow. ur. p. Gostu.	3	1	1	—
Młodziejewicze, sz. Blizbor Młodziejewski .	5	4	1	1 rzem.
Uściężcino, Wojciech Uścięcki sołtys . .	2	—	—	—

Par. Grodzisko extra districtum.

Biskupicze, sz. Zyg. Bielewski dziej. x. b. Pozn.	6	—	2	—
Borzuiewo, sz. Regina Gorzycka	1 3/4	1	—	—
sz. Jan Zdzichowski urz. Mac. Chłapows.	4 3/4	—	—	—
sz. Jan Opalenski	2	—	—	—
sz. Mikołaj Mieszkowski	2	—	—	1/4 pus.
Chłapowo, sz. Stan. Wyeścicki urz. Stanisława				
Chłapowskiego Górnego	—	4	1	1/4 karc.
sz. Mar. Chłapowski i Zof. Chłapowska	1/2	1	3	—
sz. Jan Zdzichowski urz. Mac. Chłapows.	1/2	—	—	—
Drzągowo, sz. Jakub Wylkonski	1 1/2	—	—	—
Im. Jan Opalenski współek i z podda-				
nymy p. Mieszkowskiego	4 1/2	1	5	kęs roli
Gablino, sz. Jędrzej Gablinski	1 1/2	—	1	—
sz. Mar. Chłapowski i Zof. Chłapowska	2	—	1	—
Stroszki, Im. p. Krzywinski	4 1/4	—	—	—
Wystawicze nobilium, sz. Jakub Wylkonski	—	1	3	—

Parochia Gultowo.

	śl.	os.	zag.	kom.	półśl.
Gultowo, Piotr Bogusławski urz. Ja. Opalens.	5	9	4	1/2	karc.
z części pańskiej ip. Thucziński.					
sz. Jan Woyuczki urz. pp. Komorskich	1	—	3	1	pus.

Parochia Jaraczewo oppidum.

Jaraczewo villa, sz. Woj., Jan, Ap. Jaraczews.	1	—	1	—	
sz. Zofia Jaraczewska	2 1/2	3	—	—	
sz. Jędrzej Jaraczewski	1/2	—	—	—	
Golia, sz. Łukasz i Marcin Golszy	4 1/2	2	—	1	wiat.
Woczechowo, sz. Jan Jastrzempski	9	3	2	—	

Parochia Jaroczyn oppidum.

Bogusław.

Parochia Jutroszin oppidum.

Rogozewo, Im. p. Kaliski	3 1/4	—	—	—	
sz. Wociek Zakrzewski	3	—	—	—	
sz. Dorothea Kołaczewska	3	2	—	—	
Siedllec, Im. p. Kaliski	3 3/4	—	—	—	
sz. Wociek Zakrzewski	1 3/4	4	3	—	
sz. Dorothea Kołaczewska	2	2	—	—	

Parochia Kaczanowo.

Kaczanowo, Im. x. kustosz Poznański	9	3	6	1/2	wojt. 2 karc.

Parochia Klieszczewo.

Klieszczewo, sz. Jan Kowalski urz. p. Myedzi- rzeckiego	19	—	5	4	sołt. 14 pus.

Parochia Kobelin oppidum.

Gorka, sz. Stan. Jagińtkowski urz. p. Mye- dzirzeckiego	5 1/2	3	2	—	

Parochia Kobierno.

Kobierno, Im. p. Rozdrazewski podko. Pozn.	2 3/4	4	1	2	rzem.
Tomicze, Im. p. podkomorzy Poznański	2 3/4	—	2	—	

	śl. os. zag.	kom.	póśl.
Dambrowa, idem	10 ³ / ₈	—	1 3 rzem.
Durzino, idem	1	—	1 —
Bieleatki, idem	—	6	2 —
Gorzub, idem	10	—	8 3 rzem.

Parochia Kołaczkowo.

Kołaczkowo, sz. Gabryel Krzesiński urzęd.

pp. Kaczkowskich	5	4	—	1 rzem.

Parochia Krotoszyn oppidum.

Krotoszyn vetus, Im. p. podkom. Poznański	2	6	—	—

Parochia Koszuthy.

Koszuthy, sz. Ambroży i Jakub Koszuccy	4	1	2	—
sz. Maciej Słupski	3 ¹ / ₄	—	—	—

Parochia Kępa extra districtum.

Kępa maior deserta.

Parochia Kozmin oppidum.

Lipowiec praedium, sz. Maciej Wlewski	—	6	—	—
Orlia molendinum, idem (urz. Kozmiński)	—	—	—	1 wiat.
Staniewo, idem	10	—	—	—

Parochia Krirowo.

Krirowo, sz. Zyg. Bielewski dzier. x. b. Pozn.	10	3	2	—
Januszewo, sz. Mikołaj Pierzklenski	3	2	—	—
Jerzy Kołaczek urz. p. woj. Poznański.	6	—	—	—
Bieganowo, sz. Sebastian Nywski	1 ¹ / ₂	2	1	—
sz. Jan Bieganowski	1 ¹ / ₂	1	2	1 ¹ / ₄ karc.
Markowicze, sz. Jędrzej Markowski	5 ¹ / ₂	5	—	—
Samnieszewo, sz. Adam Gorski arendarz x.				
archidiakona Poznańskiego	4	2	1	1 sołec.
Urnieszewo, sz. Sebastian Niwski	7	—	—	1 kraw.
Zięmino, Jerzy Kołaczek urz. na Kurniku	20 ¹ / ₂	—	3	4 ³ / ₄ pus.

Parochia Lgowo.

śl. os. zag. kom. półśl.

Lgowo, Im. p. Przemęcki	4	3	4	7 rzem.
Smiełowo, idem	3 1/4	4	2	—

Parochia Liutogńiew.

Liutogńiew, sz. Mikołaj Głoginski imieniem

p. Nakielskiego	16	8	8	1/4 karc.
Bozaczino, Im. p. podkomorzy Poznański .	14	—	9	—
Dzierzanowo, Impan Kaliski	8	4	4	—

Parochia Mączniki.

Mączniki, sz. Bartłomiej Łowęcki dzierżawca	10	2	5	2 pus.
„ „ „	—	1	—	1 sołt.
Przikuthi, sz. Janusz Wrzesiński dzierż.	3	—	—	—
Dębicze, sz. Wojciech Dębicki	2	3	—	—
sz. Jędr. Markowski i Stan. Pyerzchleń.	8	3	—	—
Ruszkowo, burmistrz z radą m. Szrody . .	14 3/4	—	3	—
Wielino, Im. p. Jan Iwyski	6	2	—	—

Parochia Mądre.

Mądre, sz. Woc. Gądkowski urz. x. b. Pozn.	6	2	6	2 pus.
Chwałkowo, sz. Mikołaj Brodowski . . .	4	4	—	—
Wyszakowo, sz. Anna Wyszakowska . . .	1 1/4	3	2	1/2 pus.
Garby, sz. Łukasz Pierzchlenski	5	—	1	—
Nadzieiewo z sołec., sz. Woc. Gądkowski .	5	—	—	—
Piśłowicze, panowie Piśłowscy	7	4	8	1/4 karc.

Parochia Mieczewo.

Mieczewo, sz. Maciej Borzejewski	3	2	3	—
Czołowo deserta.				

Par. Marzeńino extra dictum.

Marzeliewo, sz. Wojciech Noskowski . .	1 1/2	2	—	—
sz. Stanisław Radecki	1	3	2	1/2 pus.

Parochia Mielzyn oppidum.

	śl. os.	zag.	kom.	półśl.
Mielzinko villa, sz. Wociech Czeliuszczyński				
urz. p. Mielzinski	9	7	—	2 rzeź.
Lipe, idem	3	—	—	—

Parochia Mieszkowo.

Mieszkowo, sz. Mikołaj Mieszkowski	9	6	—	1 owc.
Osiek, sz. Jan Klychowski	1 1/2	1	—	—
Pusta Wolicza, sz. Mikołaj Mieszkowski	5	—	2	—
Radlino, sz. Jan Nieracki urz. p. mars. koron.	4	3	2	—

Parochia Milesna Gorka.

Milesna Gorka, sz. Jędrzy Gorecki	1/2	1	2	1 rzeź.
Chwalięcicze, sz. Piotr Greliewski arendarz	3	2	—	—
Drzierznica, sz. Wojciech Cziosnowski	5	3	—	3/4 pus.
Wielawies, Jan Szczithowski urz. p. Mikołaja				
Sławskiego	8	4	2	5 pus.
sz. Stanisław Jaroszewski	3/4	—	—	—
Maławies, Jan Szczithowski urz. p. Mikołaja				
Sławskiego	3	—	—	—
sz. Stanisław Jaroszewski	1/4	—	—	pusty.
Myslky ¹⁾ , sz. Jędrzej Gorecki	3	—	1	1 sołt.
Raczławki, sz. Jan Raczławski	1	2	1	—
Stempoczino, sz. Zygmunt Bielewski dzier.				
x. bisk. Poznańskiego	4	—	—	—

Parochia Mikuszewo.

Mikuszewo, Kasp. Kołaczek urz. p. Przyem-				
skiego	6	3	4	1/2 pus.
Chrostowo, Franc. Solnyk urz. p. Bydgoskie.	3	—	—	—

Parochia Mielosław oppidum.

Gorzyczki, Folthyn urz. p. star. Wschowsk.	2	—	—	—
Kambłowo, sz. Wojciech Kembłowski	3	1	1	1 rzem.

¹⁾ W kilku rejestrach a mianowicie z r. 1536, 1580, 83 stale Myslki a nie Myslki — jak podaje Opisanie W. Ks. Poznań. 1846, str. 359, 465. Tak samo Parczewski w Analektach Wielkop. str. 160.

	śl.	os.	zag.	kom.	półśl.
sz. Mac. Kemblowski i Regina Gorzicka	6	4	4	2	rzeż.
Kozubiecz, Folthyn urz. p-i star. Wschowsk.	6	2	3	2	pus.
Lipe, idem	1 1/2	—	—	—	—
sz. Regina Gorzicka	1	—	—	—	—

Parochia Młoduiewo.

Młoduiewo, sz. Marcin Słonecki dzierz. x. b.

Poznańskiego	10	4	5	—
Drżazno, idem	4 1/2	3	—	—
Maczewo, idem	4 1/2	2	—	—

Parochia Mokronos.

Mokronos, sz. Maciej Wlewski urz. kozminski

Im. p. Miedzirzeckiego	11	—	2	—
Bułakowo, sz. Stanisław Bułakowski	10	4	6	1 o., 1/4 k.
Borzeniczki ¹⁾ , sz. Piotr Zychlynski	10	4	1	1 pus.
sz. Wiącziniecz Dambrowski i p. Westerski	2 1/2	—	—	1 rzeż.
Gałąski, sz. Piotr Zychlynski	1	—	1	—
sz. Orszulia Przyborowska albo Gorecka	7	3	5	1 kraw.
Gorka Kaczkowska , sz. Wiącziniecz Dambrowski i pp. Westerscy	3	—	3	—
sz. Orsz. Baszkowska i Wac. Baszkows.	4	1	—	—
Gosczieiewo, sz. Mac. Wlewski urz. kozmiń.	9	—	2	2 rzem.
Małgowo, sz. Stan. Pogorzelsky	8	—	1	2 kraw.
sz. Woc. Tarzeczky i Woc. Rogasky	6 1/2	—	8	10 rzeż.
Skałowo, Mac. Wlewski	5	3	1	1/4 karc.
Sosnie, p. podkomorzy Poznański	6	3	1	—
Wrothkowo, sz. Mac. Wlewski urz. kozmiń.	12	2	—	—
Wziąchowo, Stanisław Pogorzelski	1 1/2	1	1	3 rzeż.
Wojc. Tharzecki z Rogaskiem	1 3/4	—	1	4 „

Parochia Murzinowo kosczielne.

Murzinowo, Im. p. Gostumski . sołtysk.	1, 12	2	—	3 pus.
Kopaszyce, sz. Jan Gembicki p. Cieleckey .	1	3	—	—

¹⁾ W r. 1536 Borzenyczsky, w 1580, 83 Borzeciczki.

	śl.	os.	zag.	kom.	półśl.
Połozeiewo, sz. Szymon Gorski arend.	4	—	1	—	
Sabaszewo, p. Gostumski	3	—	2	2 1/4	pus.
z sołect. skup., sz. Stanisław Bobolecki im. brata swego Macieja Boboleckiego.					
Zberki, sz. Mikołaj Zberkowski	3	4	—	1	wiat.

Parochia Neklia.

Neklia, p. Janusz Grudziński kaszt. Krzywi.	3	1	1	1	kraw.
Sławęczino nobilium.					
Starczenowo, Im. p. Krzywieński	4 1/4	1	1	1	krawiec.

Parochia Nietrzanowo.

Nietrzanowo, sz. Wojciech Lyczłowski albo Kaczanowski	9	2	—	—	
Brodowo, sz. Zofia Brodowska	8	4	2	—	
sz. Mikołaj Pierzchłenski	5	5	2	—	
Murzinowo lesne, sz. Stan. Chłapowski Górny	3	—	2	—	
p. Mikołaj Spławski	3	1	1	1	krawiec.
p. Turewski	1/2	—	—	—	
Murzinowo Borowe, Im. p. Przemycki	1	—	—	—	
sz. Stanisław Romiejewski	1 1/2	—	2	—	
Molendinum Zwolia, Im. p. Bynski.					
Pierzchno, sz. Mikołaj Pierzchłenski	1 1/2	3	—	—	
sz. Stanisław Pierzchłenski	1 1/2	1	—	—	
Sliachczino, sz. Łukasz Pierzchłenski	2 1/2	4	4	—	
Wolszewo, „ „	6 1/2	—	—	—	

Parochia Niezamysl.

Niezamysl, sz. Maciej Zadorski	—	1	—	—	
sz. Prokop Wrzesiński	—	—	1	1	ryb.
Jeziora major, sz. Maciej Krzycki i Tomasz Mieczychocki	3	5	3	4	ryb.
Jeziora minor, sz. Maciej Zadorski	1 1/2	2	2	—	
sz. Prokop Wrzesiński	1	1	—	—	
Luczinei ¹⁾ , sz. Stanisław Biskupski	1 1/2	3	3	1	ryb.

¹⁾ Poprzednio i później Luczini.

	śl.	os.	zag.	kom.	półśl.
Czarnotki , sz. Jan Rosnowski	6	1	4	1	włod.
Brzost , sz. Scibor Sobanski	2	—	—	—	—
Dambrowa , sz. p. Jakubowa Koszucka	2	—	—	—	—
Kotowo , „ „ „ „	1 1/4	1	2	—	—
Liuboniecz , sz. Anna Thuczynska	3	1	3	1	pus
Ocziosny , sz. Łukasz Rosznowski	4 1/2	3	8	1	kow.

Parochia Noskowo.

Noskowo , sz. Wojciech Kowalewski	6	2	4	1	rzem.
Piotr Goraszdzowski	sołec.	1	—	—	—
sz. Jan Czacki	4	1	1	2 1/4	pus. 1/2 kar. p.

Parochia Nowawies.

Nowawies , sz. Stan. Bobolecki podstar. Pysdr. 18	4	4	4	4	pus.

Parochia Nowemiasto oppidum.

Kłęka , sz. Kasper Nowomiejski	4 1/2	1	—	—	—
Kolnicze , sz. Kasp. Komorski i Konst. Kokows.	2 1/2	4	2	1/4	karc.
Komorza , sz. Jarosz Rozrazewski	2 1/2	—	1	—	—
Stawkowka ¹⁾ (Laskowka) ejusdem	—	5	—	1	owc.
Szyplowo , sz. Zofia Szyplowska	6	2	—	—	—

Par. Opatowko extra districtum.

Mała Gorka , sz. Adam Górski	5	2	1	3	pus.
Postolicze , Gregier urz. p. woj. Kaliskiego	2 1/2	3	—	—	—
Zaczultowo maior nobilium.					
Zaczultowo minor , Greg. urz. p. woj. Kalis.	1	—	—	—	—
sz. Szymon Zaczulthowski	1/2	—	1	—	—
Zerniki , sz. Łukasz Zernicki	5	5	—	—	—

Parochia Ostrow.

Ostrow , sz. Marcin Lukowski dziej. x. opata Lendzkiego	3	—	—	—	—
Kownathy , sz. Maciej Węgierski	1	—	—	—	—

¹⁾ Poprzednio i później zawsze Laskowka.

	śl. os.	zag.	kom.	półśl.
sz. Mar. Lukowski dziej. x. op. Lendzk.	2	2	—	1 sołt.
Radlowo, sz. M. „ „ „ „	3	1	—	1 rzem.

Parochia Panięka extra districtum.

Bieleiewo, sz. Wawrzyniec Kemblowski	4 1/4	1	1	—
sz. Zofia Jaraczewska	2	—	—	—
sz. Wojciech Stęgowski Pasek	1	—	—	—
Chwalięczyno, sz. Sebastian Pierzchłenski	5	3	3	—

Par. Pępowo extra.

Czeliuszcino, sz. Mikołaj Siedlecki	6 1/2	3	4	—
Szroki, sz. Malcher Konarzewski	2 1/4	—	—	—
sz. Jan Chraplewski	1	1	—	1 owc.
Zalieszcie małos, Im. p. Kaliski	4	4	2	—
Zalieszcie minus, Fran. Solnik urz. p. Bydgosk.	10 3/4	2	—	—

Parochia Pierzchno.

Pierzchno, Jerzy Kołaczek urz. na Kurniku	20	1	1	4 pus.
Kromolicze praedium, idem	—	6	—	—
Trzebieszewski, idem	7	2	1	—
Runowo praedium, ...	—	4	2	—

Parochia Pysdri civitas.

Wójtostwo pysdrskie, sz. Stanisław Bobolecki	—	15		
podstar. Pysdrski	—	18	3	3 ryb.
Młyny zamkowe pysdrskie.				
Zagrodnicy zamkowi pysdrscy, idem	—	8	8	—
Borzikowo, sz. Stanisław Jaroszewski urz. p.				
wójew. Brzeskiego	1 1/2	2	—	3 sole.
Dłusko, sz. Stan. Bobolecki podst. Pysdrski	4	1	5	7 ryb.
Splawie, sz. Maciej Tarnowski	2 1/2	—	—	2 3/4 pus.
sz. Thomas Zielenski	1/2	1	1	1 rzeź.
sz. Maciej Zielenski	1/2	1	1	1/2 pus.
Czieslie z sołtys., sz. Marcin Kruczynski	5	3	2	1 1/2 „
Tarnowo, sz. Maciej Tharnowski	1/2	2	2	1 owc.
sz. Thomas Zielenski	1/2	1	3	3/4 pus.

Parochia Pogorzel oppidum. śl. os. zag. kom. półśl.

Gluchowa , sz. Stanisław Bułakowski	5	—	2	—
sz. Stanis. i Dobrogost Pogorzelscy Pa-				
szikoniewie	7 ³ / ₄	2	5	1/4 kow.
sz. Jędr. Pogorz. i Stanisławowa Pogorz.	2 ¹ / ₂	4	—	—
Gumienicze , sz. Stan. i Dobrog. Pogorz. Paszik.	5 ¹ / ₂	—	3	2 rzeź.
sz. Jędrzej i Stanisławowa Pogorzelscy	4 ¹ / ₂	3	6	—

Parochia Pogorzelicza.

Pogorzelicza , sz. Stan. Bobolecki podst. Pysd.	3	2	—	1/4 przew.
Komorze , Marcin urz. p. Christofa Iwynskiego	3 ¹ / ₂	6	2	1 rzeź.
Chwałowo , idem	2	1	4	1 „
Paruchowo , idem	3 ³ / ₄	2	1	2 ryb.
Nowawies , sz. Maciej Tharnowski	3	1	2	5 ¹ / ₂ pus.
sz. Thomasz Zielenski	2	1	1	1 pus.
Przibisław , sz. Zofia Bothurzynska	13	4	5	1/4 karc.
Rogaszcze , sz. Jan Dobrosołowski. i Christ.				
Rogaski	1 ¹ / ₂	4	1	—
Ruda , Marcin urz. p. Christofa Iwynskiego	2	2	1	2
Stanowo , Im. p. Przemęcki	1	5	—	—

Parochia Potarzynca.

Potarzynca , sz. Łukasz Lowędzki	4 ¹ / ₂	2	1	1/4 karc.

Parochia Radzewo.

Radzewo , sz. Stanisław Radzewski	4	4	4	1/2 karc.
Jerzy Kołaczek urz. na Kurn. p. woj. Poz.	—	—	4	—
Konarskie , sz. Stanisław Radzewski	3	—	1	—
Czmyan (w 1581 r. Czmań, obecnie Cmoń),				
Jerzy Kołaczek urz. na Kurniku	3	—	3	2 pus.
Nyestabino , Im. x. Jędr. Czacki kan. Poznań.	6	2	1	—
Orkowo z karc., Im. x. Jan Gnyński kustosz				
i kanonik Poznań.	3	—	1	—

Parochia Romieiewicz.

Romieiewicz , Mar. urz. p. Kristofa Iwynsk.	9	—	—	—
Romieiki , sz. Stanisław Romieiewski	2 ¹ / ₂	3	1	—
Chudzicze , sz. Łukasz Pierzchlenski	3 ¹ / ₂	3	—	—

śl. os. zag. kom. półśl.

Parochia Rozdrazewo.

Rozdrazewo, Im. p. Jan Rozdrazewski pod-				
kom. Poznań.	14 $\frac{1}{4}$	3	—	3 rzem.
Dzielicze, idem	11 $\frac{1}{4}$	1	8	1 dud.
Trzemeszno, Im. p. Jan Rozdraz. podk. Pozn.	6 $\frac{1}{2}$	3	3	$\frac{1}{4}$ karc.
Grembowo, idem	12	2	—	—
Wolienicze (w 1581 Wolęnicze), sz. Thomas				
Czekanowski	4	—	—	1 kraw.
sz. Jan Włostowski	3	—	2	—

Parochia Siedliecz.

Siedlec, sz. Jan Kowalski urz. p. Miedzirzec.	13	4	4	3 szyn.
Brzezie, idem	7	—	3	—

Parochia Siedlimin.

Siedlimin, sz. Zygmunt Dopczynski	4	3	3	—
sz. Jan Naraminski	4	3	3	—
Cziszewicz, sz. Barbara Dopczynska	6 $\frac{1}{2}$	—	—	—
sz. Maciej Komorski z Jaroczina	3 $\frac{1}{2}$	—	—	—
Roszkowo, sz. Mikołaj Noskowski porucznik				
p. Stanisława Chwalibowskiego	7	4	4	1 pust.

Parochia Skarboszewo.

Skarboszewo, Thomas szaf. x. b. Poznań.	11	5	5	—
Paruszewo, sz. Mikołaj Gniazdowski	2 $\frac{1}{2}$	8	2	1 kołod.

Parochia Słupcza civitas.

Babino, sz. Marcin Słonecki.	1 $\frac{1}{2}$	2	—	—
Ocziosny nobilium.				
Piotrowycze, sz. Jan Radolynski	3 $\frac{1}{4}$	2	—	—
sz. Balczer Linowski	3 $\frac{1}{4}$	2	—	—
Słoneczcze, sz. Marcin Słonecki	2 $\frac{1}{2}$	2	—	—
sz. Woj. Słonecki cz. p. Balc.-ej Słonec.	2	3	1	—
Sierakowo, sz. Marcin Słonecki	1 $\frac{1}{2}$	—	—	—
sz. Woj. Słonecki cz. p. Balc.-ej Słonec.	1	4	2	—

śl. os. zag. kom. półśl.

Parochia Smiecziska.

Smiecziska, sz. Stanisław Gunycki arendarz	8	2	6	—
Jaszkowo, Im. p. Roszkowski kasz. Przemęcki	7 1/4	4	4	1 owc.
Płaczki, sz. Marcin Płackowski	1 1/2	2	—	—
sz. Jan Słupski	2	—	—	—
Pulwicza, Im. p. Przemęcki	3	2	3	1 pus.
Winna, sz. Mac. Krzycki i Thom. Międzich. .	3	—	—	1 1/2 „

Parochia Smolicze.

Smolicze, sz. Mikołaj Siedlecki	12	6	6	1 owc.

Parochia Sokolniki.

Sokolniki, sz. Stanisław Bobolecki	10 1/2	5	5	2 pust.
„ z wojt., sz. Jan Rosznowski	3	1	—	1/2 „

Parochia Soliecz.

Soliecz, Franc. Solnyk urz. p. Bydgoskiego .	—	16	6	1 1/4 karc.
Krzikoszy, idem	9 1/2	1	1	1 „
Liubrza, Jan Gajewski (w 1581 ślad. 7).				
Młodzykowo, sz. Mikołaj Pierzchlenski . .	2 1/2	—	—	—
sz. Zofia Brodowska	3	—	—	—
Sulęczino ¹⁾ , Gabryel Krzeszynski urz. p.				
Kaczkowskich	4	3	5	1/4 karc.
Wyłowo, Franc. Solnyk urz. p. Bydgoskiego .	8 1/2	2	9	1 3/4 „

Par. Szrem oppidum extra.

Miechlino, sz. Maciej Słupski	2	—	—	—
sz. Wawrzyniec Słupski	2	—	—	—
Zbrudzewo burm. z radą opp. Szrem	9 1/2	8	6	—

Parochia Szroda civitas.

Zdzychowicze praediales, sz. Bieniasz Zdychowski.				
Babino, sz. Sebastian Pierzklenski	9	z sołtyskiem.		
Bonicze, idem	4	z sołtyskiem.		

¹⁾ Sulęczino w 1581 r.

	śl.	os.	zag.	kom.	póśł.
Czartki, sz. Mikołaj Brodowski	1½	3	—	—	—
Kyewo, Jerzy Kołaczek urz. na Kurniku	10	2	—	—	2 pus.
„ z sołec., sz. Mychał Drozdowski	5	1	—	—	2 pus.
Petkowo, sz. Wojciech Gądkowski	3	—	—	—	2 sołec.
Płowcze, sz. Sebastian Niwski	3	3	—	—	—
„ z sołec., sz. Piotr Zernicki	2	—	—	—	—
Zręnicza, Wojciech Zberowski urz. p. Gostumskiego	5	3	1	—	—
Strzeszki, sz. Zofia Brodowska	1	—	—	—	½ pus.
sz. Bernard Strzeszkowski	1½	—	2	—	—
Jarosławiec, sz. Sebastian Niwski	3½	1	3	—	—
Słupia maior, Stan. Wyesczicki urz. p. Stan. Chłapowski	5	4	—	—	1½ pus.
Piotr Kowalewski urz. p. Turewskiego	3	—	1	—	—
Słupia minor, sz. Jagnieszka Słupska	8	1	1	—	—
Włostowo, sz. Janusz Wrzesieński dziej. x. Magnuszewskiego	4	—	—	—	—
Żabikowo, Piotr Kowalewski urz. p. Turews.	4	3	1	—	—
Zielniki, burmistrz i z radą miasta Szrondi	17	—	—	—	—

Parochia Starigrod.

Starigrod, Im. p. Kaliski	6	6	2	—
Kuklinowo, sz. Jerzy Kuklinowski	11	2	6	—

Parochia Staw.

Staw, sz. Marcin Stawski	1½	4	1	1 kraw.
sz. Zygmunt Chładowski	½	3	2	—
sz. Maciej Buszkowski urz. p. Mielzinski	½	—	—	½ pus.
Chwalikowice, sz. Marcin Chwalikowski	1	3	1	—
Gunicze wielgie, sz. Maciej Guniczki	1½	3	—	1 kow.
Guniczki, sz. Blizbor Młodziejewski	2	2	1	—
Skąmpo, sz. Marusza Skąmpska	¼	1	—	—
Unia, Jędrzej Krziwkowski urz. p. Gostumski	9	1	2	—
Wolia, sz. Jan Kuklinowski	1½	2	—	—

śl. os. zag. kom. półśl.

Parochia Strzałkowo.

Strzałkowo, sz. Bartosz Strzałkowski i z czę-

ści Goliszewskiego 3 1/2 4 1 —

sz. Stanisław i Wawrzyniec Strzał-

kowscy 2 1/2 5 — —

Parochia Szamorzewo.

Szamorzewo, Thomas szaf. x. b. Poznań. 11 5 9 1/2 pus.

sz. Łukasz Czeski z sołectwa i od ple-
bańskich poddanych 1 4 3 2 rzeż.

Borkowo, sz. Wojciech Gorazdowski . . . 1/2 1 — —

Pietrzikowo, sz. Stanisław Jaroszewski urz.

p. wojew. Brzeskiego 2 1/2 4 3 4 ryb.

Kwisowo, sz. Stanisław Swiniarski z wojtow. 1 1 — —

Rataie, sz. Stan. Bobolecki podst. Pysdr. . 3 2 1 —

Parochia Szamborowo.

Szamborowo, sz. Stan. Bobolecki podst. Pys. 13 2 1 1 pus.

Par. Szymanowicze extra.

Lisowo, sz. Jędrzej Słabiński w niebytności

p. podstar. Pysdrski 5 1 — 3 rzem.

Czemierowo, sz. Jan Thomicki i Wielzinski 2 1/2 5 — —

Parochia Wielławies.

Wielławies, sz. Piotr Cielecki 3 3 — —

sz. Anna Cielecka 4 4 — 1 kraw.

Kaniewo, sz. Maciej Wlewski urz. Kozmiński 7 z sołeckim.

Kromolicze, idem 14 6 3 1 owc.

Uniesław, sz. Mikołaj Dzierzanowski . . . 4 3 1 1 owc.

sz. Anna Cielecka 1 1/2 2 — —

Parochia Wyganowo.

Wyganowo, sz. Katarzyna Kadzińska . . . 8 4 1 1 owc.

Łagiewniki, sz. Anna Starkowiecka . . . 12 — 2 —

Targoszycze, sz. Zofia Zegrowska . . . 7 1/2 3 3 1 owc.

Leszkowo, sz. Jędrzej Bieganowski urz. p. śl. os. zag. kom. półśl.				
Bydgoskiego	3	—	—	—
Ochlia, sz. Jędrzej Bieganowski	5 ³ / ₄	—	—	—
Starkowiecz, sz. Anna Starkowiecka	7	5	—	—

Parochia Wilkowiec.

Wilkowiec, sz. Jan Nieracki urz. p. mars. kor.	7 ¹ / ₂	—	2	—
Stęgosze, sz. Wojciech, Jan, Paweł i Piotr				
Stęgoscy Paskowie	5	6	5	—
Kanthy, sz. Jan Nieracki	4	2	2	—

Parochia Winna Góra.

Winna Góra, Franc. Solnik urz. p. Bydgos.	5	3	3	1/4 karc.
„ z sołec., sz. Scibor Sobanski	2	—	—	—
Choczicz, Im. p. star. Wschowski	8 ¹ / ₂	2	6	1 rzeż.
Pelczyno, sz. Krystof Bardzki	8	4	3	—
Brzezine, Franc. Solnik urz. p. Bydgoskiego	2 ¹ / ₂	—	—	1 ¹ / ₂ sołt.
Piątkowo maior, sz. Wojciech Piątkowski	2	3	1	—
Piątkowo minor, Folthyn urz. p-i st. Wschow.	3	2	5	1 pus.
Ołaczewo, Franc. Solnik urz. p. Bydgoskiego	1	—	—	1 sołt.

Par. Wrzesnia oppidum extra.

Białęcycze, sz. Jan Białęski	1 ¹ / ₂	2	1	—
Bierzgolino maius, sz. Mikołaj Bardzki	2 ¹ / ₂	2	—	2 rzem.
Bierzgolino, sz. Sebastian Gałczyński	2	4	1	—
Choczicz maior, sz. Krystof Bardzki	3 ¹ / ₂	2	—	1 ¹ / ₂ pus.
Choczicz minor, Gregier urz. p. Kaliskiego	2 ¹ / ₂	1	—	—
Guttowo, sz. Maciej Bardzki	2	—	1	4 rzem.
sz. Mikołaj Bardzki	1	—	—	2 rzem.
Obłaczkowo, sz. Jakub Gałczyński burgr.				
pow. Pysdrskiego	4	2	—	—
Opiesino, sz. Łukasz Bardzki	3	—	—	—
Psary, idem i p. Jędrzej Zebrzydowski	4	2	1	—
Wodniki, sz. Anna Gałczyńska	3 ¹ / ₂	—	—	—
Zawodzie, sz. Jan Okuń urz. p. Zebrzyd.	1	3	—	—

Parochia Wszebórz.

Wszebórz, Gabriel Krzesiński urz. pp. Kacz- kowskich (wraz ze ślad. sołt.)	6	4	1	1 cieś.

Par. Zagorowo extra districtum. śl. os. zag. kom. półśl.

Jadamiers, sz. Stanisław Jaroszewski urz. p. Brzeskiego	3 1/4	—	6	3 rzeż.
Wrampczino (1581 Wrampczino), idem	2 1/2	—	5	2 „

Parochia Zerkow oppidum.

Lyssowko, Im. p. Przemęcki	3	—	1	—
Podlesie, sz. pp. Katharzina Podleska i Piotrowa Pothurzinska	1 1/2	3	—	—
Raszewy, Wojciech Chmielewski urz. p. Stanisława Zaremby	3 1/2	1	—	—
Pawłowicze, Im. p. Przemęcki	7	—	6	—
Zolkowo (dziś Zulkowo), idem . z karczm.	9	—	4	4 rzeż.

Parochia Zielińiecz.

Zielińiecz, sz. Thomas Zielenski	10	2	2	1/4 pus.
sz. Maciej Zielenski	4	2	2	1 kr. 3/4 p.
sz. Krystof Pygłowski	1	1	1	—

*Regestr poborowy z dóbr ślacheckich
kmienci nie mających.*

Bagrowo, sz. Stanisław Bagrowski	1	—	—	—
Borzuiewo, sz. Jan Borzuiewski	1	—	—	—
Babino, sz. Marcin Piotrowski	1	1	—	—
Chwalikowicze, sz. Jan Skrzetuski	1	2	—	—
sz. Prokop Skrzetuski	1/2	1	—	—
sz. Jan i Jakub Skampscy	1/2	—	—	—
sz. Jan Opatowski	1/2	—	—	—
Cziosna, sz. Sebastian Węgierski	1	2	—	—
sz. Kasper Kaliski	1	—	—	—
Dominowo, sz. Regina Sławęcka	2	—	—	—
Nadarzycze minor, sz. Kristof Nadarzicki	1	2	—	—
sz. Marcin Nadarzicki	1	3	—	—
Piotrowicze, sz. Marcin Piotrowski	1	3	—	—
Placzki, sz. Jan Placzkowski	1/2	—	—	—
Parzynczewo, sz. Kasper Parzynczewski	1/4	—	—	—
Racławki, sz. Stanisław Racławowski	1	2	—	1 pus.

	śl.	os.	zag.	kom.	półśl.
Raszewy , sz. Jan Raszewski	I	2	—	—	—
sz. Szczęsny Raszewski	—	1	—	—	—
Sławęczino , sz. Maciej Bardzki	I	—	—	—	—
Sliachczino , sz. Jan Sliachczinski	I	1	2	—	—
Staw , sz. Wojciech i Zygmunt Stawscy	I	2	—	—	—
Skampe , sz. Maciej Skampski Bozata	$\frac{1}{2}$	1	—	—	—
sz. Jakub Skampski Bozata	$\frac{1}{2}$	—	—	—	—
Węgierki , sz. Wojciech Przyborowski i część					
Thomasa Przyborowskiego Dobiesław.	$\frac{1}{2}$	2	—	—	—
sz. Balczer Wydzierzewski	I	2	2	—	—
sz. Adam Przyborowski arendarz części					
Marcina Skampskiego	$\frac{1}{2}$	1	—	—	—
sz. Wojciech Węgierski	I	1	—	—	—
Wysławicze , sz. Stanisław Dąmbrowski	I	1	—	—	—
sz. Maciej Wysławski	$\frac{1}{2}$	—	—	—	—
sz. Łukasz Wysławski	I	—	—	—	—
sz. Józef Wysławski	I	—	—	—	—
Zaczultowo , sz. Jan Dziersznicki	I	1	—	—	—
sz. Zofia Zaczultowska	I	1	—	—	—
Zdzychowicze , sz. Stan. Zdzychowski Rojek	I	1	—	—	—
sz. Maciej Zdzychowski	I	—	—	—	—
sz. Kasper i Bieniasz Zdzychowscy	$\frac{1}{2}$	—	—	—	—
sz. Piotr Zernicki	$\frac{1}{2}$	1	—	—	—

Regestr poborowy z miast, roku Pańskiego 1578.

Pysdry civitas (szoszu in duplo 64 złotych) śl. os. 15.

"	"	"	1 aptekarz,	1 cyrulik,
"	"	"	1 złotnik,	8 słodowników,
"	"	"	27 rzeźników,	16 krawców,
"	"	"	21 szewców,	13 kuśnierzy,
"	"	"	6 kowalów,	8 sukienników,
"	"	"	10 czapników,	4 bednarzy,
"	"	"	11 kołodziej,	5 płócienników,
"	"	"	2 garncarze,	2 stelmachów,
"	"	"	2 rymarzy,	1 stolarz,
"	"	"	8 piekarzy,	1 kotlarz,
"	"	"	1 tasarz,	1 siedlarz,
"	"	"	postrziganacz,	1 powroznik,
"	"	"	20 komorników,	20 szynkarek,
"	"	"	2 prasołów,	3 hultajów.

Szotowie, 4 szotow którzy wozów nie mają.

Srzoda civitas (szoszu in duplo 64 złotych) role miejskie 42 ślad.

"	"	"	16 szynkarek,	17 szewców,
"	"	"	18 rzeźników,	7 kuśnierzów,
"	"	"	10 krawców,	1 postrziganacz,
"	"	"	6 kowalów,	4 bednarzy,
"	"	"	4 kołodziejów,	3 słosarzy,
"	"	"	1 siodlarz,	1 tasarz,
"	"	"	1 rymarz,	2 czapników,
"	"	"	1 farbiarz,	powroznik,
"	"	"	2 płócienników,	1 słodownik,
"	"	"	2 piekarzy,	9 komorników,
"	"	"	2 prasołów,	3 hultajów.

Słupcza civitas (szoszu in duplo 96 złotych) role miejskie 12 ślad.

"	"	"	12 szynkarek,	20 komorników,
"	"	"	2 słodowników,	3 przekupki,
"	"	"	18 szewców,	20 sukieników,
"	"	"	4 kowali,	3 kołodziejów,

3 siodlarzy,	1 kotlarz,	1 igielnik,
4 powrozników,	3 slosarzy,	2 bednarzy.
2 rymarzów,	1 murarz,	6 kusmierzy,
11 krawców,	9 czapników,	8 rzeźników,
5 garncarzy,	3 piekarzy,	1 malarz,
1 farbiarz,	2 płócienników,	1 postrzyg.

Kozmyn oppidum (szoszu in duplo 33 złotych).

4 garncarzy,	4 szynkarki,	12 komorników,
26 sukienników,	4 rzeźników,	4 kowalów,
3 piekarsów,	1 miecznik,	1 sklarz,
1 siodlarz,	12 szewców,	7 krawców,
5 kusnierzy,	1 barwierz,	4 bednarzy,
2 zagrodników,	14 komorników bez bydła.	

Krotoszyn oppidum.

Szoszu in duplo 32 złotych (śl. roli miejs. 24¹/₂).

9 komorników,	60 rzemieślników pospolitych,
4 rzeźników,	6 hultajów,
3 prasolów.	6 szynkarek.

Jaroczyn oppidum.

Szoszu in duplo 27 złot. 6 groszy (śl. roli miej. 11).

20 szewców,	10 sukienników,	1 czapnik,
4 kowali,	2 bednarzy,	1 kołodziej,
6 krawców,	10 piekarek,	6 kuśnierzy,
5 rzeźników,	5 garncarzy,	4 słodowników,
1 barwierz,	1 komornik,	6 prasolów.
6 szynkarek,	6 luźnych.	

Kobelyn oppidum.

Szoszu in duplo 19 złotych 6 groszy, (śl. r. miej. 9).

40 rzemieślników wszelakiego rzemiosła,	4 rzeźników,
barwierz,	złotnik,
6 szynkarek.	10 komorników,

Nowe miasto oppidum.

Szoszu in duplo 16 złot. 18 gr. (rolę miejs. 1¹/₂).

38 rzemieślników, t. j. 12 szewców,	3 kuśnierzy,

5 sukieników,	4 krawcy,	3 kowali,
4 garncarzy,	czapnik,	bednarz,
4 piekarek,	tasarz,	4 rzeźników,
słodownik,	16 komorników,	1 przekupka,
2 płócienników,	5 szynkarek,	2 prasołów.

Mielosław oppidum.

Szoszu in duplo 18 złotych (role miejs. 6).

11 sukieników,	7 krawców,	3 kowali,
3 płócienników,	9 szewców,	6 garncarzy,
2 kuśnierzy,	15 komorników,	4 piekarek.
6 szynkarek,	2 prasołów.	

Żerkow oppidum.

Szoszu in duplo 10 złotych (role miejs. 6½).

4 rzeźników,	17 szewców,	8 garncarzy,
5 krawców,	3 kowali,	słosarz,
stelmach,	kołodziej,	tasarz,
3 kuśnierzy,	barwierz,	2 bednarzy,
2 prasołów,	4 komorników,	owcarz,
2 piekarki,	płóciennik,	5 szynkarek.

Bnyn oppidum.

Szoszu in duplo 11 złot. 6 gr. (role miejs. 11 z wojtow.).

5 szynkarek,	4 krawców,	3 garncarzy,
6 szewców,	3 kowali,	4 rzeźników,
3 piekarzy,	1 słodownik,	6 komorników,
2 prasołów,	2 płócienników,	2 kusnierzów.
bednarz,		

Borek oppidum.

Szoszu in duplo 11 złot. 6 gr. (role miejs. 11 zł. 7).

4 rzeźników,	4 piekarki,	2 prasołów,
4 krawców,	12 szewców,	3 sukieników,
2 kowali,	2 kuśnierzy,	słosarz,
10 komorników,	garncarz,	hultaj.
przekupka,	5 szynkarek,	

Jutroszyn oppidum.

Szoszu in duplo 12 złotych (ślady miejs. 15).

12 komorników, 3 krawców, 3 kowali.
3 szewców,

Kornik oppidum.

Szoszu in duplo 8 złotych (ślady miejs. 8).

2 rzeźników,	3 krawców,	2 kowali,
kuśnierz,	bednarz,	kołodziej,
2 szewców,	2 szynkarki,	2 piekarki.
2 przekupki,	8 zagrodników zamkowych,	
2 prasołów,	2 komorników,	

Miełszyn oppidum.

Szoszu in duplo 4 złote (5 roli miejs.).

21 rzemieślników wszelakiego rzemiosła,	10 komorników,
hultaj,	4 szynkarki,
	3 prasołów.

Pogorzel oppidum.

Sz. Stan. i Dobrogost Pogorzelscy: szoszu in duplo 4 zł. 24 gr. (4 r. m.).

3 komorników, 11 rzemieślników.

„ Jędrzej i Stan.-owa „ szoszu in duplo 4 zł. (2½ r. m.).

11 rzemieślników, 2 komorników.

Jaraczew oppidum.

Szoszu in duplo 2 złote 18 gr. (2 roli miej.).

10 rzemieślników, 3 komorników, 2 szynkarki.

Mieleszna Gorka oppidum.

Sz. Mikołaj Spławski: 1 krawiec, 4 rzemieślników. (2 ślad. m.).

r. 1535.

Summarius districtus Pisdrensis anni 1581 ¹⁾.

		84 scult.
Mansi cmethonales cum scultetialibus	1970 ³ / ₄	1431
„ araturae propriae nobilium	31 ³ / ₄	16
„ deserti	153 ³ / ₄	
Hortulani sine agro	827	
Hortulani cum agro	41	
Hortulani sine labore	5	
Inquilini sine pecore	351	
Inquilini cum pecore	48	
Artifices	89	
Laniones	37	
Piscatores	52	
Revenditor	1	
Rothae valne et korzeczne	132	
Rothae annuales	48	
Rothae stempne	4	
Molendina ventilia haereditaria	12	
Molendina ventilia annualia	18	
Ollae cremati	2	
Propinatrices cremati	27	
Oves pastorum	275	
Mansi ratajskie	5	

Summa de villis fl. 2376—17—9.

¹⁾ Z sumarycznych wykazów znajduje się tylko ten jeden z r. 1581, ks. pobor. 4.

6. DISTRICTUS CONINENSIS an. 1579.

(Ks. 13, f. 2:7).

Par. Brudzew oppidum. ¹⁾.

	lan.	hor.	inq.	art.
Brudzew, M. palat. Posnan. d. Stanislai				
comitis a Gorka	—	—	—	—
Chrząblicze ²⁾ , Petri Radecki tenutarii . .	6	4 s. a.	—	—
tabernalis	1/8	—	—	—
Czaplie, palat. Posnan.	3/4	1 s. a.	—	—
Kolnicza, ejusdem	2	—	—	—
Klwany, ejusdem, w 1507 Qwylyno desert.	6	—	3 s. p.	—
Galewo, ejusdem	1/4	—	—	—
Kwiatkowo, ³⁾ Sors Anna Kwiatkowska,	1/4	—	—	1 lanif.
palatini Posnaniensis	1/4	—	—	[5 pisc.
Kalinowa, palat. Posnaniensis	1/2	—	—	[10 p.
Bratuszino, Petr. Radecki.	2	3 s. a.	1 s. p.	—
Brudzewska wiesz, oppidanorum Brudzew	—	—	—	—
Nowawiesz, palat. Posn.	4	—	—	—
Tarnowka, palat. Posn.	4	—	—	—
Bogdalowo, Martin et Christoph. Wolscy.	3	—	—	—
Wola praedium eorundem.	—	—	—	—
Marulewo, plebani Białkoviensis.	5	—	1 s. p.	—
Smolina, palat. Posnan.	2	—	—	—
Brudzinek, ejusdem	1/2	—	—	—

Par. Borzysławicze extra ⁴⁾.

Belicze, capitan. Colen.	5	4 c. a.	5 s. a.	—
Beliczki, ejusdem	1 1/2	—	—	1 l.

¹⁾ Posiada wykazy z r. 1507, 1508, 1509, 1515, 2577, 1581. ²⁾ w 1507 Tramblice. ³⁾ w 1507 nie ma, należy bowiem do paraf. Grzegorzew. ⁴⁾ 1507 niema tej parafii.

	lan.	hor.	inq.	art.
Osowie, ejusdem.	—	6 c. a.	—	—
Lippegory, ejusdem	—	6 c. a.	10 s. p.	—

Par. Białkow ¹⁾.

Białkow, palat. Posnan.	6 1/2	—	—	—
Liesiecz, Anna Chanska.	2	2 s. a.	—	—
Lieszcze, Andreas Brzezinski.	2	—	—	—
Lenka, Andreas Brzezinski	3	—	—	—
Danissewo, Andreas Brzezinski	5	1 s. a.	—	1 lanif.
Police mostowe, w r. 1507 należą do par. Dubrowo.	3	—	—	—
Police kątnie, palat. Posnan.	1	—	—	—
Police weisrzednie, palat. Posn.	1	—	—	—

Par. Koło.

Nagorna wiesz, civium Colensium.	9	—	—	—
Nadolna, seu Blizna, eorundem	13	—	—	—
Zduny, ad arcem Colens.	—	—	—	10

Par. Konin.

Wilkowo ²⁾ , capit. Conin.	4 1/2	—	1 s. p.	2
scultetiales.	2	—	—	—
Brzeźno, Joan Lubonski	5	7 s. a.	—	4 l.
Głodno, ³⁾ ejusdem.	1	—	—	—

Par. Czienino maius.

Czienino maius, Cath. de Roski, cast. Land.	7 1/2	5 s. a.	6 s. p.	2 l. 1 a.
Inopole, ⁴⁾	1 1/2	—	—	[1 f.
Czienino minus, Joan. Jabłkowski et Tomic- ki cum aliis vicinis	6	9 s. a.	4 s. p.	2 a. 2 l.
Pęmpoczino, Stanislaus Przyjemski	3	—	—	1 l.
Wilczna, Żychliński praedium	—	—	—	—
Kamień, Cather. de Roski	8	—	2 s. p.	—

¹⁾ w 1507 r. do paraf. Białkow należy tylko Marulewo, innych wsi zgola nie ma w tej parafii. ²⁾ W 1507 Wykowo. ³⁾ W 1507 r. pomies. Żychlino i Borzatowo. ⁴⁾ W 1507 nie ma.

Par. Czerniecz seu Nowawiesz.

	lan.	hor.	inq.	art.
Czerniecz seu Nowawiesz, eadem Cathar.				
cum d. Kazimierskie	6 1/2	4 s. a.	1 s. p.	2 lanif.

Par. Dąbrossino.

Dąbrossino, Sors Stan. Złotkowski . .	1 1/2	—	1 s. p.	—
Sors Roszrasewski	1 1/4	—	1 s. p.	—
Jarossowicze maius, Sebest. Jaroszewski	1 1/2	—	—	—
Jarossowicze minus, Mathias Zgrzebnik				
Jaroszewski	3/4	—	—	—
S. Joannis et Alberti Jaroszewski.	2 1/2	5 s. a.	—	—
Ambros. et Petrus Jaroszewscy . .	1	—	—	—
Cyzewo ¹⁾ , S. Pauli Przyborowski praed.	1/2	1 s. a.	—	—
S. Stanisłai Czyżewski.	1/2	1 s. a.	—	—
Catherina Czyżewska . . praed.	3/4	—	—	—
(w 1507 Spore desertum).				
Piskossewo, s. Stan. Złotkowski . . .	3	—	—	—
S. Rozrażewski	1 1/2	1 s. a.	—	—

Par. Dubrowo extra.

Bogusławicze, Bogusławscy. . praed.	2	—	—	—
Ruskowo ²⁾ , palat. Posnan.	7	4 s. a.	—	—

Par. Dzierzbino extra.

Gadowo, capitan. Radziejow. et Cather.				
Czisswicka	7 1/2	—	1 s. p.	—

Par. Dęmy.

Dęmy, Joan. Drogowien.	1/2	2 s. a.	—	—
Jactor Drogomien in Dęmy et				
Drzewcza	3	—	—	—
S. Stanisł. Wysocki.	2	8 s. a.	—	—
Lichinek seu Trzebuchow, Nicol. Przy-				
kuczki	3	4 s. a.	—	—

¹⁾ w 1507 nie masz. ²⁾ w 1507 do téj parafii należą: Police mostowe, Police pośrednie, Police kántne, Lanka, Daniszewo, Leszcze, Leszczyce, Ochla major
³⁾ Ochla minor.

	lan.	hor.	inq.	art.
Drzewcze ¹⁾ , Joan. Drogominski . . .	1	—	—	—
S. Stanis. Wysocki	2 1/2	—	1 s. p.	—
Trzebuchowko Kamienne , Alberti Ru- skowski a Wysockie obligatorie . .	3	—	1 s. p.	—
S. Martin. Przykucki . . praed.	1	3 s. a.	—	—
S. Jacob. Petr. Albert. Przykucy praed.	1 1/2	1 s. a.	—	—
Ozorzyno , Lucas Trzebuchowski . . .	3 1/2	3 s. a.	—	—
Ossiek minus , Stan Lubienski.	4 1/4	2 s. a.	3 s. p. 2 a. 1 l.	—
S. Stanislaw Wysoczki	5	—	6 s. p.	—
Lippiny ²⁾ , Laur. Lipinski	1/2	2 s. a.	—	—

Par. Dębna extra.

Kiezdrza , capit Colensis	5	—	—	—
advocatialis.	1 1/2	—	—	1 lan.
Dębna , ejusdem.	7 1/2	2 s. a.	—	—
advocatiales.	3	—	—	—

Par. Grodziecz.

Grodziecz , Petr. Grodzieczki	5 1/2	5 s. a.	—	1 sm.
Jamno ³⁾	2	—	—	—
Mokra	1	—	—	—
Biała ⁴⁾ , Petr. Złothkowski.	1 1/4	—	—	—

Par. Grochowy ⁵⁾.

Grochowy , S. Petri Złothkowski	3	—	—	—
S. Grochowskich	2 1/2	3 s. a.	—	—
Idem de villa Syąssyce sortis suae	1 1/2	—	—	—
Złothkowy , Petr. Złothkowski	3	3 s. a.	—	—
Siąssyce , S. Albert Siąski	1 1/2	3 s. a.	1 s. p.	—
S. Petri Siąski sive Galewski	1/2	3 s. a.	1 s. p.	—
S. Joannis Galewski	1 1/2	3 s. a.	[1 c. p.	—

¹⁾ W r. 1507 do paraf. Mąkolino. ²⁾ W r. 1507 do tej parafii należy Sycze-
wo. ³⁾ W r. 1507 Jampno. ⁴⁾ W 1507 r. w tej parafii Gadowo. ⁵⁾ W 1507 Gro-
chowo.

	lan.	hor.	inq.	art.
Par. Grabienicze.				
Grabienicze, Joannes Rozrazewski	5	2 s. a.	1 s. p.	2 lan.
S. Joannis Grabienski	1	3 s. a.	2 s. p.	—
S. Laurent. Rola	1	2 s. a.	—	—
Wietnica, (1507, L. Grab.), Rozrazewski	2 1/2	—	1 s. p.	1 lan.
S. Joannis Luczilinski	1	—	—	—
de villa Racierzyce de lan. i des.	—	—	—	—
Błonicze, Rozrazewski	1 1/2	1 s. a.	—	1 art.
S. Lauren. Rola	1	—	—	—
Zorzewo ¹⁾ , Rozrazewski sive Nowomiejski	3	—	—	2 s.
tabernalis.	1/4	—	—	—
Modlibogowicze, Caspar. Modlibowski	5	4 s. a.	2 s. p.	1 lan.
Kuchary Borowe dalsse, n. fr. Kucharscy	1/2	2 s. a.	1 s. p.	1 art.
(Kuchary same, 1507) S. P. Grodziecki	2	—	1 s. p.	1 lan.
Kurowo nobil. maius, S. Alberti Kurowski	1/2 pr.	—	1 s. p.	1 lan.
S. Nieniewska	—	2 s. a.	1 c. p.	—
S. Ambrosii suae arat.	1/2	—	—	—
Kurowko minus ²⁾ , Valent. Wardeski, ...	1/2 pr.	—	1 s. p.	—
Wardęsino maius nobilium. Thomas				
Gocz cum cet. vic. suis Wardęscy	1 pr.	—	1 s. p.	—
Stan. et Laur. Ramkowie Wardęscy	3/4 pr.	—	—	—
(Wardęsino same, w 1507) Nico-				
laus Czesnus Wardęski	3/4 pr.	—	—	—
Wardęsino minus, Felix Wardęski	1 pr.	1 s. a.	1 s. p.	—
(Bogatki, w 1507 Laurent. Grabye-				
nycke), Stanislaus Godziemba	1 1/8 pr.	—	1	—

Par. Gosławicze.

Gosławicze, Stan. Gocławski	2	5 s. a.	2 s. p.	—
Maliniecz, de sorte Żychlinskiego	7	2 s. a.	—	—
Lężyno, haeredes de Kazimierz	4	2 s. a.	—	—
Wola Łasczewa, Andr. Wolski	9	6 s. a.	1 c. p.	—
			1 s. p.	—
Pątnowo, August. Zgorski	1 1/2	3 s. a.	2 s. p.	—
S. Gorazdowski suae arat.	1/4	—	1 s. p.	—

¹⁾ W 1507 Zorzewo do parafii Kuchary. ²⁾ W 1507 nie ma.

	lan.	hor.	inq.	art.
Bienissewo, Gr. Kretkowski cast. Brzest.	2	—	—	—
scultetialis	1	—	—	—
Stan. Rusocki insimul cum eodem.				
(W 1507 Sulanki desertum, Pa- czław desertum).				

Par. Grzymisew ¹⁾.

Grzymisew, Nicol. Siedlecki	8 1/2	—	—	—
Gozdowo	1	1 s. a.	—	—

Par. Grzegorzew extra.

Powiercie, Christopherus Tuienski	5 1/2	4 s. a.	2 s. p.	—
Albert Ciosnowski	1 1/2	3 s. a.	—	—
Liesnicza ²⁾ , idem Tuienski	2 1/2	—	2 s. p.	1 lan.
Dorothea Ciosnowska	2	2 s. a.	—	1 lan.

Par. Golina.

Splawie, S. Albert. Żychlinski	10	1 s. a.	1 c. p.	1 lan.
			2 s. p.	1 art.
S. Barthol. et Joannis Golinskich	1	1 s. a.	—	[2 pis.
S. Raphaelis Golinski	1/2	—	—	—
S. Andreae Golinski	2 1/2	—	1 s. p.	—
Przima, Stanislaus Przyiemski	8 1/2	5 s. a.	1 c. p.	2 art.
Kolno ³⁾ , Alb. Żychlinski et Golinscy	2	—	—	[2 lan.
(W 1507 Cierniecz.)				

Par. Janissewo.

Janissewo, Joan. Wysocki de Budziszław	5	1 incensu	1 s. p.	1 l.
		1 c. a.	—	2 art.
		5 s. a.	—	1 art.
Głowy, ...	2 1/2	1 c. a.	1 s. p.	[1 r.
Ostrowy, ...	1/2	—	—	—

¹⁾ W 1507 par. Grzymiszewo, do której prócz Gozdowa należą: Wroblna, Demba i Szewlowice. ²⁾ W 1507 do tej parafii należą: Kielczewo maior, Kielczewo minor, Kwiatkowo, Zabłocie. ³⁾ W 1507 do par. Krawnica.

	lan.	hor.	inq.	art.
Kozimino, S. Wysocki	—	1 s. a.	—	—
S. Georgii Rusocki	—	3 s. a.	—	4
Hedvigis Zwiastowska	—	1 c. a.	—	—
		1 s. a.		
Podłużycze, Wysocki ¹⁾	—	—	—	2 pis.
Georg. Rusocki	—	4 s. a.	—	—
(W 1507 do tej par. Kwawie.)				

Par. Jarossin ²⁾.

Jarossin, abbat. Landensis	2 ³ / ₄	4 s. a.	2 s. p.	—
scultetiales	1 ¹ / ₂	—	—	—

Par. Kazimierz.

Nieswiadostwo ³⁾ , haered. de Kazimierz	9	3 s. a.	—	—
Georgius a Kretkow	—	—	1 s. p.	—
scultetialis	3	—	—	—
Lubicz, iidem haered.	6	—	—	—
Kamienica ⁴⁾ , iidem	1	—	—	—

Par. Kozarzewo maius ⁵⁾.

Kozarzewo maius, Hedvig. Irzikowska	1/2	3 s. a.	—	—
haeredes de Kazimierz de 1 ^o lan. des.				
Kozarzewo minus	—	—	—	—
S. Dobrog. Irzikowski burg. Con.	1	4 s. a.	1 s. p.	—
Hedvig. Irzikowska	1/2	1 s. a.	—	1 ar.

Par. Kossuty.

Kossuty ⁶⁾ , abbat. Landensis	3 ¹ / ₂	5 s. a.	1 c. p.	—
scultetiales	2	—	[3 s. p.	—

Par. Kleczew.

Sławoszewo ⁷⁾ , Martin Sławoszewski	—	1 s. a.	—	—

¹⁾ W 1507 nie ma. ²⁾ W 1508 do parafii Janiszewo prócz tego: Czychowo, Brodzyńno i Brodzyńko wszystkie Joannis Jaranth. ³⁾ W 1507 Niewiadostwo major i minor. ⁴⁾ W 1507 należą tu: Mokra, Kozarzewo palat. desertum i Kozarzewo Vincentij. ⁵⁾ Nie ma parafii, te wsie należą do parafii Kazimierz. ⁶⁾ W 1507 tu należą: Wyrzbnio i Sługoczno. ⁷⁾ W 1507 major i minor.

	lan.	hor.	inq.	art.
Sławossewo , Mathias Sławoszewski . . .	1	2 s. a.	—	—
Andreas Sławoszewski $\frac{1}{2}$ lan. des.	$\frac{1}{2}$	2 s. a.	—	—
Idem de sorte Martini frat. sui obl.	$\frac{1}{2}$	—	—	—
Joannes Gorynski	$3\frac{1}{2}$	3 s. a.	—	1 art.
Andreas Wisniewski de molend. . .	—	—	—	—
Gorinino ¹⁾ , Gorynski	—	2 s. a.	—	—
Sławossewko ²⁾ , Max. Rusocki cum vic.	8	1 s. a.	1 s. p.	—
Sławoliwidz (Sławolucz w 1565 r.), Joannes Sławski	$2\frac{1}{2}$	—	—	—
scultetialis	1	1 s. a.	1 s. p.	—
Gogolina , haered. de Kleczew nempe Rusocki cum ceteris	13	—	—	—
Dunalecz , idem Rusocki cum aliis. . .	12	—	—	—
Rostoka , idem	17	—	—	—
Jabłonka , idem Rusocki	$10\frac{1}{2}$	1 s. a.	1 s. p.	—
Przyrowno , Stan. Przyemski c. vicinis.	$2\frac{1}{2}$	1 s. a.	—	5 pis.
Biskupie ³⁾ , heeredes de Kazimierz . .	9	—	—	—

Par. Krzymowo.

Krzymowo , Joannes Grodzieczki . . .	—	1 s. a.	—	—
Idem na Borkach	—	1 c. a.	—	—
Nicolaus Grodzieczki	$1\frac{1}{2}$	3 s. a.	—	2 art.
Tury , s. Jacobi Meżenski	$\frac{1}{4}$	—	—	[1 vel.
Joannis Grodzieczki	2	3 s. a.	—	—
Kuny , ejusdem Grodzieczki	5	1 s. a.	—	—
Pirsko , ejusdem	—	1 s. a.	—	—
Paprothna ⁴⁾ , succameraria Calisiensis .	$3\frac{1}{8}$	—	—	2 lan.
Drążno , Nicol. Grodzieczki.	4	10 s. a.	1 s. p.	12 ar.
			[1 sar.	[2 pis.
Borowo , ejusdem	2	2 c. a.	—	3 art.

Par. Kuchary ⁵⁾.

Kuchary , Petr. Grodzieczki	3	2 s. a.	—	1 ar.

¹⁾ W 1507 nie ma. ²⁾ W 1507 minor. ³⁾ W 1507 tu należą Kaliska.
⁴⁾ W 1507 Patrothna. ⁵⁾ W 1507 Chuchary.

	lan.	hor.	inq.	art.
Głowiewo, capit. Coninen.	12	—	3 s. p.	1 ar.
tabernalis	1	—	—	[1 lan.
Żorzewo minus ¹⁾ , Mathias Żorzewski	1	1 s. a.	—	—

Par. Koszcielec ¹⁾.

Koszcielec, pałat. Posnan.	5 1/2	—	—	—
Dąbrowicza, ejusdem	5	1 s. a.	—	—
scultetiales.	2	—	—	—
Wacowy, capit. Colensis	4	—	—	—
scultetialis.	1	—	1 s. p.	—
Gąsiorowo, ejusdem	10	7 s. a.	3 s. p.	1 art.
scultetiales.	2	—	—	[1 lan.
Zawady, ejusdem	1 1/4	—	—	—
scultetiales.	2	—	—	—
Dzierżawy, ejusdem	—	12 s. a.	—	—
Gostowo, ejusdem	—	6 s. a.	—	—
Ostrow, ejusdem	—	13 s. a.	—	—
Trzesniewo, ejusdem	3 1/2	—	—	—
Straskowo ²⁾ , plebani Colensis	2 1/2	—	—	—

Par. Krolikowo.

Krolikowo, Martini Piątkowski sortes ac
de villis aeternis videlicet: Biała,
Łagiewniki, Landek, 1 lan. desert.

in Łądek	7	3 s. a.	1 s. p.	1 rev.
Petri Grodzieczki sors.	6	7 s. a.	5 s. p.	2 art.
Lipiczae, g. Catherina Cziswiczka	1/4	2	—	[2 lan.
Biała, Petri Grodzieczki	3	—	—	—
Łagiewniki, idem Grodzieczki	3 1/2	2 s. a.	—	—
Landek, sub villa Krolikow solvit.	—	—	—	—
Biskupicze, s. Alberti Biskupski	1	—	—	—
Alberti Trąbczynski sors.	1/2	—	1 s. p.	1 art.
Stanisłai Biskupski sors.	2 1/2	3 s. a.	5 s. p.	—
(W 1507 Bystrzyca deserta.)		[1 s. a.		

¹⁾ W 1507 Kończol. ²⁾ W 1507 tu należą: Kielcze, Brdowo, Lipygory, Ko-
ło, Zabłota, Police, Oszowie i Malinek.

Par. Kawnicza ¹⁾.

	lan.	hor.	inq.	art.
Kawnicza, Gorzewscy	5 $\frac{1}{2}$	4 s. a.	5 s. p.	1 art.
Głodowo ²⁾ , Alberti Bielawski sors.	1	1 s. a.	1 s. p.	—
Biellawy	1 $\frac{1}{4}$	3	1 pisc.	—
Annae Kobilinska	1	1 s. a.	—	—
Andreas Bielawski, 3 lan. des.	—	—	—	—
Krasnicza, Andreas Krasniczki	1	2 s. a.	—	1 art.
Węglewo ³⁾ , Anna Pieniśkowa	3 $\frac{1}{2}$	—	—	2 art.

Par. Kowalewo.

Kowalewo ⁴⁾ , abbatis Landensis	15 $\frac{1}{2}$	4 s. a.	2 s. p.	2 art.
scultetiales.	2	—	—	—
Wierzbno, Albertus Kuskowski	1 $\frac{1}{2}$	2 s. a.	—	—
scultetialis.	1	—	—	—

Par. Krąbsko ⁵⁾.

Krąbsko, Petrus Żychlinski	3 $\frac{1}{2}$	4 s. a.	1 s. p.	—
Wyssokie, Wysoccy de Budziszaw $\frac{1}{2}$ l. d.	3	5 s. a.	2 s. p.	1
Wielany, iidem	3	1 s. a.	—	—
Podgora, iidem	3	2 s. a.	2 s. p.	—
Pąchowo, Joannis Bieliczki sors	1 $\frac{1}{2}$	2 s. a.	—	—
Stan. Bieliczki	1 $\frac{1}{2}$	2 s. a.	3 s. p.	—
Jabłkowo, Christopheri Sokołowski ca- pit. Rogozin.	9 $\frac{1}{2}$	1 s. a.	1 s. p.	—
Bielewo, Petri Pąchowski sors.	1	—	—	—
Martini Sławinski	1 $\frac{1}{2}$	—	—	—
Święciecz, plebanus in Krąpsko	2	—	—	—

Par. Lichyn.

Grądlino, Christopheri Sokołowski	5	—	1 s. p.	—
Bielawa (w 1565 Belew), Stan. Gosławski	2 $\frac{1}{2}$	—	1 c. p.	—

Par. Landek ⁶⁾.

Ratyn, abbatis Landensis	15 $\frac{1}{8}$	3 s. a.	4 s. p.	1 lan.

¹⁾ W 1507 Krawnica, w 1508 Kawnicza. ²⁾ W 1507 nie ma. ³⁾ W 1507 tu należą Kalno i Przyrowno: Kleczewski, Vincentij deserta. ⁴⁾ W 1507 nie ma tej parafii. ⁵⁾ W 1507 Krąpsko. ⁶⁾ W 1507 Land.

	lan.	hor.	inq.	art.
Lippagora, ejusdem	2 ³ / ₄	—	1 c. p.	—
scultetialis	1	—	—	—
Dolany, ejusdem.	4 ¹ / ₄	8 s. a.	3 s. p.	3.
Śługoczin ¹⁾ , ejusdem praed.	2 ³ / ₄	2 s. a.	—	1 lan.
scultetiales.	1 ¹ / ₂	—	—	—

Par. Lissiecz maius.

Lissiecz maius ²⁾ , regalis villa, cap. Conin.	7 ¹ / ₂	2 s. a.	2 s. p.	1 lan.
Lissiecz minus, Christoph. Lisiecki cum				
Mathias Borowski vicino suo	3	2 s. a.	—	—
Joannis Smuszewski sors.	1 ¹ / ₄	2 s. a.	—	—

Par. Lubstowo.

Lubstowo, Joannes Liupstowski	11	8 s. a.	2 s. p.	2
Lubstowo minus, Cather. Głęboczka	3	1 s. a.	—	—
Jacobus Lupstowski	1	2 s. a.	—	—
Mathias Lupstowski	1 ¹ / ₂	1 s. a.	—	—
Wysoczki praed.	1 ¹ / ₂	—	—	—
Policze ³⁾ , Bartholomeus Lupstowski.	8	4 s. a.	—	—
Lagiewniki, Catherina Głęboczka	6	3 s. a.	—	—

Par. Malonow extra.

Zdzenicze, N. Zdzeniczy omnes et vicini	2 pr.	—	—	—

Par. Mysliborz.

Mysliborz, Roch Żychlinski	20	7 s. a.	2 s. p.	3 art.
Plebanalis tabernalis	1	—	—	[3 pis.
Śługoczin, Petrus Żychlinski	3 ¹ / ₄	—	—	—
Serafin Śługoczki 1 ¹ / ₂ lan. comb.	—	1 s. a.	—	—
Radolina, Radolinscy fratres 1 lan. des.	3	7 s. a.	—	—

Par. Morzysław.

Morzysław, Joannis a Służew palat.				
Brzestensi et capit. Coninensis	4	—	—	—
tabernalis	1 ¹ / ₄	—	—	—

¹⁾ W 1507 należą: Wola, Jaroszyno i Kowalewo. ²⁾ W 1508 do tej parafii należą Sdżary. ³⁾ W 1507 do parafii Kramsko.

	lan.	hor.	inq.	art.
Sulanki , Andreas Roguski praed.	1	—	—	—
Sebastianus Sulinski praed.	1	2 s. a.	—	—
Kurowo , civium Coninensium	3 1/4	—	—	—
Rudzieza , Stanisl. Gosławski sors	—	—	—	—
Barbarae Osiecka sors 1 lan. desert.	1 1/2	2 s. a.	1 s. p.	—
Grodziecz , ejusdem Gosławski	2	—	1 s. p.	1 lan.
Wola Podłęzna ¹⁾ , Cather. Przyiemska castel. Landen	3 1/2	2 s. a.	—	—
Niesłusz , St.Gosławski ex sorte Żychlinski	2 1/2	—	1 s. p.	—
Chorzen , capitan. Coninensis	5 1/2	1 s. a.	2 s. p.	1 a.
		[1 revend.	1 sm.	
Czarnkow , ejusdem	3	5 s. a.	1 s. p.	4 pis.
Miedzylessie , ejusdem	5	—	—	—
scultetiales	2	—	—	—
Patrzychowo , ejusdem	3	3 s. a.	2 s. p.	—
Laskowiecz , Andreas Kuklinowski	1 1/2	—	—	—
Koczętowy , Nicolai Grodzieczki	1	1 c. a.	—	1 pis.
Szczepidło , Joannes Luboński	3	6 s. a.	—	31. 8 p.

Par. Mąkolino.

Mąkolino ²⁾ , Christoph. Sokołowski	3	4 s. a.	—	2 a. 1 l.
Nowawiesz , Alber. Ruskowski sors cum fratre	1 1/2	2 s. a.	—	—
Reginae Ruskowska	1 1/2	3 s. a.	1 s. p.	—
Joannis Lupstowski	3	—	—	—
Mostki , Joannis Rudniczki	3 1/2	2 s. a.	1 s. p.	1
Przystronie , ejusdem	1 1/2	1 s. a.	—	—
Zakrzewo , Piotrusza Syczewska	2	2 s. a.	—	2
Syczewo ³⁾ , Gaweł Kościelski et de villa superiori Zakrzewo sortis suae	3	3 s. a.	—	1 p.
Stanislaus Obielawski	3 1/2	3 s. a.	—	—
Joannis Lupitowski sors	1 1/2	—	—	—
Pauli Slawski sors praed.	1 1/2	1 s. a.	—	—

¹⁾ W 1507 Wola Grabieniecka. ²⁾ w 1507 Mkolino. ³⁾ w 1507 nie masz, bo należy do parafii Dębny.

	lan.	hor.	inq.	art.
Kazubek et Dzierżany ¹⁾ , molend., Stanislaus Smakowski.	—	—	—	—

Par. Ostrowąsz extra.

Ossystowo, Joannes et Georgius cum aliis fratribus Osusłowscy 1 lan. dës.	2	3 s. a.	—	—
Wisniewo (w 1565 r. Wissneva), Mathias Bronisz.	4	3 s. a.	—	—
Alberti Wisniewski sors	1 1/2	5 s. a.	—	1 fab.
Thomae Wisniewski sors.	1	2 s. a.	—	—
Bielia, Malcer Bronisz praed.	1/2	—	1 s. p.	—

Par. Ostrowa extra.

Gory, Joannis Gorski sors	1	3 s. a.	—	—
Pauli et Fel. Gorscy sive Berlienscy.	1 1/2	4 s. a.	—	—
Math. Gorski sors	1 1/2	3 s. a.	—	1 l.
de villa Niesłusz sortis suae praed.	1	1 s. a.	—	—

Par. Ossiek maius.

Ossiek maius, capit. Colensis	12 1/2	2	—	3 l.
Ruchenna, ejusdem.	3	—	—	—
Rossocha, ejusdem.	1/2	2	—	—
Stanisłai Wysocki sors	1 1/2	—	—	—
Podliessie, ejusdem	—	7 s. a.	—	—
Czołowo, capit. Colensis	6	—	—	—
Gostowo, ejusdem	—	6 s. a.	—	—
Budzisław ²⁾ , Stanislaus Wysocki.	1/2	4 s. a.	2 s. p.	3 a.

(w 1507 r. tu należy Dambna).

Par. Rychwał.

Starawiesz, Stanisł. Złotkowski sors.	5	1 s. p.	—	—
(w 1507 Staremiasto).				
Rozrażewskiego sors	2	—	—	—
Wola Rychwalska, St. Złotkowski sors.	2	3	—	—

¹⁾ W 1507 roku do tej parafii należą Drzewcze i Budzysław. ²⁾ w 1507 do parafii Makolno.

	lan.	hor.	inq.	art.
Rozrażewski sors	1/2	—	—	—
Sokołowo, Złotkowski sors	3	—	—	—
Rozrażewskiego sors	1	—	—	—

Par. Russocizcze.

Russocizcze, Georgius Rusoczki	5	4 c.a. 2 s.a.	5 s. p.	1 a. 1 l.
Joannis Grodziecki	3	2 s. a.	—	1 a.
Polikno, ejusdem Georgii sors 1/2 lan. d.	2	—	—	—
Joannis Grodziecki 1 lan. des.	2	—	—	—
Piorunowo, ejusdem Georgii	5 1/2	1 s. a.	—	1 l.
molendini.	1/2	—	—	—
Miedziliessie, ejusdem Georgii	3	—	—	—
Małyssyna, ejusdem Georgii 1/2 lan. des.	1 1/2	—	—	—
Skarbki, Joannis Grodziecki 1 lan. des.	1	—	—	—
Kamionka, ejusdem	1	—	—	—
Chilino, Jacobi Mężenski.	2 1/2	1 s. a.	—	1 l.
Joannis Miczielski de Wiothchynin	2	2 s. a.	—	—

(w 1507 do téj parafii Głogowo desertum).

Par. Raczięcize.

Raczięcize ¹⁾ , Stan. et Gabr. Luczilinscy	3	2 s. a.	2 s. p.	—
Adami Głębocki.	1	—	—	—
Luczilino ²⁾ , idem Głębocki	2	—	—	—

Par. Rzgowo.

Rzgowo, Nicolaus Grodziecki.	4	3 s. a.	3 s. p.	1 l. 1 f.
Andreae Trabczynski	2	—	—	—
Zastruże, ejusdem Grodziecki sors	1 1/2	—	—	—
Joannis Stawski sors	1	—	—	—
Stanislaus Stawski.	1/2	—	—	—
Annae Piątkowska	1/2	—	—	—
Modła bienna ³⁾ , Nicol. Grodziecki sors.	2	—	2 s. p.	—
tabernalis.	1/4	—	—	—
Joannis Stawski.	1/2	2 s. a.	—	—

¹⁾ W r. 1507 Raczączyce. ²⁾ w r. 1507 Luczydłowo. ³⁾ w r. 1507 Modła Benedicti,

	lan.	hor.	inq.	art.
Laurent. Skałowski	1/2	2 s. a.	—	—
Stanisl. Stawski.	1/2	1 s. a.	—	—
Petri Czizewski.	1	2 s. a.	—	—
Anna Piątkowska	1/2	—	1 s. p.	—
Setlewo minus ¹⁾, Nicolaus et Joannes				
Trapczynscy fratres	2	2 s. a.	2 s. p.	—
Sethlewoma²⁾, nobiles Setlewsczy pr.	1 3/4	2 s. a.	3 s. p.	—
Podbiele ³⁾, Thomas et Barthol. Podbiel-				
sczy, Laurent. Psarski vicini omnes				
insimul.	3/4	—	—	—
Stanisl. Podbielski . . . praed.	1/4	3 s. a.	—	—
Bartłogi, Stan. Gosławski tenutarius . .	3	3 s. a.	—	—
Babia ⁴⁾, Nicol. Grodzieczki.	3	—	2 s. p.	2 2 p.

Par. Sliesin.

Sliesin ⁵⁾, episc. Posnaniensis	16	6 s. a.	4 s. p.	4 ar.
Sławęczino, Stanisłai Jarochowski sors				[2 p.
1 lan. desert.	4 1/2	4 s. a.	1 s. p.	—
Zophia Lubomeiska	2	—	—	—
Mikorzyno, Stan. Jarochowski	4 1/2	5 s. a.	—	—
Zophiae Lubomeyska sors	2	—	—	—
Lubomisl ⁶⁾, Joannes Lubomyński i l. d.	1/2	1 s. a.	—	—

Par. Sławsko.

Sławsko ¹⁾, Helena Rozrażewska sive				
Nowomiejska.	8 1/2	6 s. a.	1 s. p.	1 f. 1 l.
Branno ²⁾, ejusdem.	3	—	—	—
Ossiecca, Mathei Osieczki sors. praed.	2 1/2	—	—	—
Stanisłai Gosławski tenutarii . . .	2 1/2	4 s. a.	1 s. p.	1

(w r. 1507 przyb. Kowalewo).

Par. Skolsko.

Czartowo, haeredes de Kazimierz. . .	3	—	—	—

¹⁾ W 1507 samo Setlewo. ²⁾ w 1507 nie ma. ³⁾ w 1507 nie ma. ⁴⁾ w 1507 Swiatniki. ⁵⁾ w 1507 Sleszino. ⁶⁾ w 1507 tu należą: Biel desertum, Biskupie, Kartowo, Oszwysłowo, Kopydłowo, Przedpełk i Kopydłowo Thomae. ⁷⁾ w 1507 parafia Sławsko major, w której wieś Sławsko minor. ⁸⁾ w 1507 Brenno.

	lan.	hor.	inq.	art.
Par. Sielimowo ¹⁾.				
Koscieski, Jacobus Koscielski	1/2	1 s. a.	—	—
Nicol. Pisczinski praed.	1/2	1 s. a.	—	—
Lienartowo, Alexander Stawski	1	1 s. a.	—	—
Georgius Siedlecki de parte Kia- nowska i lan. des., Stan. Sosnow- ski simul cum Petro Węgierski vicino praed.	1	1 s. a.	—	—

Par. Stare Miasto.

Kozia Gora ²⁾ capit. Conin., scultetiales.	3	—	—	—
tabernalis.	1 1/4	5 s. a	3 s. p.	1 l. ra.
Andreas Kowalski advocatus. . . .	3	1 s. a.	—	—
Barbara Osieczka praed.	2	2 s. a.	—	—
Modła Regia, capit. Conin.	8	1 s. a.	—	—
tabernalis.	1/4	—	—	—
Modła Plebania, pleban. Conin. . . .	1 1/2	—	1 ar.	1 l.
Zychlin ³⁾ , Petr. Żychlinski	3 1/2	3 s. a.	—	—
Janowicze maius, idem Żychlinski cum aliis.	3 1/2	3 s. a.	2 a.	1 l.
(Janowice minus) idem in Janowice mi- nori.	—	1	—	—
Lippiny Zdzari, Petri Żychlinski sors .	2	—	—	—
(w r. 1507 Lippiny) Gorskich, Lesiec- kich sors	3	2 s. a.	—	—
(w r. 1507 Zdzari oddzielna wieś do parafii Lisiec major).				
Karsy, Nicolai Magnussewski sors. . .	1/2	2 s. a.	1 s. p.	—
Catherina Karsowska	2	2 s. a. 1 c. a.	1 s. p.	—
Laurent. Karsowski	1/2	1 s. a.	—	—
Kragolia ⁴⁾ , Zofia Grochowska.	—	1 s. a.	—	—
Rumino ⁵⁾ , capit. Conin.	4 1/2	—	—	—
scultetial.	1	—	3 s. p.	1 l.
Barczigłowo, ejusdem.	2 1/2	—	—	—
scultetial.	1	—	—	—

¹⁾ Siedlimowo w 1565 r. ²⁾ r. 1507 nie ma. ³⁾ w r. 1507 w parafii Konin.
⁴⁾ w r. 1507 nie ma. ⁵⁾ w 1507 Romyno.

lan. hor. inq. art.

Par. Turek extra ¹⁾.

Sawłowicze, Sawłowszczy et Mikołajow-

sczy 1 1 s. a. 1 s. p. —

Par. Trapczino.

Trapczino, Anna Trąbczinska cum filijs.	2	1 s. a.	1 s. p.	3
Osieckich sors	$\frac{3}{4}$	—	2 s. p.	—
Valentini Bogusławski.	—	1 s. a.	—	—
Trąpczinko seu Nowawiesz ²⁾, ejusdem				
Annae sors	$\frac{1}{2}$	1 s. a.	—	—
Nicolai et Joannis Trąpczinski	$\frac{1}{2}$	1 s. a.	—	—
Ossini, ejusdem Annae				
Valentini Bogusławski.	$\frac{1}{4}$	—	—	—
Rolia	$\frac{1}{4}$	—	—	—
Łazy, ejusdem Annae Trąbczinska				
Trąbczinski sors	1	—	—	—

Par. Tuliskow ³⁾.

Villa Tuliskowska ⁴⁾ , Stan. Złotkowski.	$5\frac{1}{2}$	—	—	—
Sarbiczek, ejusdem.	8	—	—	—
scultetial.	1	—	2 s. p.	—
Tarnowa, ejusdem.	$3\frac{1}{2}$	3 c. a. 2 s. a.	3 s. p.	—
Wielopole, ejusdem.	$2\frac{1}{2}$	—	—	—
scultetialis.	$\frac{1}{2}$	2 c. a. 1 s. a.	—	—
Krępka, ejusdem	3	1 c. a. 1 s. a.	—	—
Ogorzelczino, Albertus Lissiecki	$\frac{3}{4}$	2 s. a.	—	—
Złotkowski sors.	3	—	—	—
Wroblina ⁵⁾ , praepositus Tuliskoviensis.	$2\frac{1}{2}$	—	—	—
Kisewy ⁶⁾ , Joan., Stanisl. Kiszewscy sive. }	2	2 s. a.	—	—
Lisieccy fratres }				

Parochia Wola.

Wola, abbat. Landensis, 2 lan. des. . . 4 2 s. a. 4 s. p. 1 c. p. —

¹⁾ W 1507 nie ma. ²⁾ w 1507 Trąpczyno minor. ³⁾ w r. 1507 Tuliskowo
⁴⁾ w 1507 nie ma. ⁵⁾ w 1507 nie ma. ⁶⁾ w 1507 do tej parafii Kaliska.

	lan.	hor.	inq.	art.
Albert. Dzieczmanowski scultetus				
sive Wolski	4	—	—	—

Par. Wilczino extra.

Siedlecz, Georgii Siedleczki sors praed.	1/2	1 s. a.	—	—
Laurent. Siedleczki.	1/2	—	—	—
Kopidłowo, Ambrozii Kopidłowski sors.	3 3/4	4 s. a.	—	1 f.
(w 1507 do par. Sliesin) Laur. Siedleczki.	3/4	2 s. a.	—	—
Wilczynski sors	4	4 s. a.	—	—

Par. Wrącza maius.

Wrącza maius, Hedv. Sokołowska 1 l. d.	10 1/2	7 s. a.	4 s. p.	1 l. 2 a.
Wrącza minus, Valentinus Kiełczewski .	2	2 s. a.	—	1 l.
Albertus Ruskowski 1 lan. des. . .	3 1/2	5 s. a.	—	—
Sokołowo, Albertus Gębart	1 1/2	—	—	—
Sokołowo ¹⁾ , idem Gębart 2 1/2 lan. des.	2	2 s. a.	—	—
Wyrzchoczeni minus, Albertus Ruskow-				
ski sors.	1/2	—	—	—
Albert. Kiełczewski sors	1 1/2	—	1 s. p.	—
Janussius Rizienski castellanus Ko-				
valensis	1 1/2	—	—	—
Wyrzchoczin Parlowo ²⁾ , Andr. Kieł-				
czewski sors	4	—	—	—
Petri Kiełczewski sors.	1 1/4	—	—	—
Zabłocicze ³⁾ , Andreas Kiełczewski. .	2 1/2	1 s. a.	3 s. p.	—
Kiełczewo maius ⁴⁾ , Alberti Ruskow-				
ski sors.	1	1 s. a.	—	—
Alberti Kiełczewski	3 1/2	4 s. a.	—	1 l.
Hedvigis Sokołowska	1 1/2	1 s. a.	—	—
Joannes Smolka Kiełczewski . . .	1 1/4	2 s. a.	—	—
Kiełczewo minus ⁵⁾ , Andr. Kiełczewski .	5	5 s. a.	—	1 l.
Ochel maius ⁶⁾ , Joan. Osienski de sorte .	—	—	—	—
Andreae Kiełczewski	1 1/2	—	—	—

¹⁾ W 1507 nie ma. ²⁾ w 1507 major. ³⁾ w 1507 do parafii Grzegorzew-Zabłocicze. ⁴⁾ w 1507 do parafii Grzegorzew. ⁵⁾ w 1507 do parafii Grzegorzew. ⁶⁾ w 1507 do par. Dubrowa.

	lan.	hor.	inq.	art.
Alber. Kiełczewski de utraque Ochel	1	2 s. a.	—	—
Joannis Kiełczewski Smolka.	1/2	—	—	—
Ochel minus ¹⁾ , Stanislaus Wysoczki.	1/2 pis.	—	—	2 a. 7 p.

Par. Wąsosz.

Wąsosz, Agnes. Brudzinska	1	3 s. a.	—	—
Kęmpa ²⁾ , eadem (?) Brudzevska	2	—	—	—
Poliwiesko ³⁾ , Stanisłai Zagorski praed.	—	—	—	—
Piotrkowice, ejusdem	2	2 s. a.	—	—

Par. Wyssino.

Wyssino, Joannes Grodzieczki	7	4 s. a.	—	6 art.
			[9 ar. 1 l.	
Smolnik, idem	6	1 c. a.	—	1 f.

Par. Zagorow.

Wrambczyno ⁴⁾ , abbatis Landensis	4 1/2	4 s. a.	1 s. p.	1 ar.
Drzewce, ejusdem.	3 1/4	4 s. a.	1 s. p.	1 a. 1 s.
Skokom (w 1565 Skokomie), ejusdem.	9 1/2	2 s. a.	2 s. p.	2 a. 1 l.
Kopaino, ejusdem	3	2 s. a.	1 s. p.	—
Świątniki ⁵⁾ , ejusdem	9	1 s. a.	—	1 art.
Olesnicza, ejusdem	7 1/2	1 s. a.	5 s. p.	1 a.
Swiencia ⁶⁾ , Petrus Grodzieczki	3 1/2	2 s. a.	—	1 sm
Łomowo, Thomae Łukomski 1/2 lan. des.	1/2	2 s. a.	1 s. p.	—
Sebest. Modlibowski de villis Łomowo et Łukom	3*	6 s. a.	1 s. p.	2 a.
Łukom, Thomae Łukomski sors	—	5 s. a.	1 s. p.	—
Stanisl. Łukomski	1/2	2 s. a.	1 c. p. 1 s. p.	—
Myssakow ⁷⁾ , Casper Modlibowski.	1 1/4	3 s. a.	2 s. p.	1 a. 1 l.

Par. Złothkowy.

Kaliska ⁸⁾ , Jacobi Kaliski sors	1 pr.	—	—	—
Thomae Wysniewski sors	1	—	—	—
Andreae Wysniewski sors	1	3 s. a.	1 s. p.	—
Bernardus Wysniewski.	1	3 s. a.	1 s. p.	—
Wolia Płowieczka, Petrus Łąkoczki	1	2 s. a.	1 s. p.	—

¹⁾ W 1507. do par. Dubrowo. ²⁾ w 1507 major i minor. ³⁾ w 1507 Polagoszek major i minor, a w 1565 Polwiosiek, w r. 1517 Pulniesek. ⁴⁾ w r. 1507 Wronczino-Wronczino Petri. ⁵⁾ w 1507 nie ma. ⁶⁾ w 1507 nie ma. ⁷⁾ w 1507 do tej par. Copayno. ⁸⁾ w 1507 do par. Kleczew.

Conin civitas.

Famati cives szosu duple solverunt fl. 32.

De 15 ollis cremati fl. 12.

De 15 propinatricibus ejusdem cre-

„ 1 rota haereditaria in Stare mati.

Miasto.

ab 8 lapificibus.

„ 11 pistoribus.

„ 10 inquilinis.

„ 60 artificibus commun.

de 3 tunnis halecum.

„ 14 revenditoribus.

„ 3 personis Judaeis respectu paupertatis solv. fl. 1.

„ 2 tunnis halecum per civitatem vehendorum.

„ 20 laneis possessis.

Sum. fl. 181 gr. 24.

Koło civitas.

Famati cives szosu duple solverunt fl. 64.

De 31 olla cremati.

11 propinatrices cremati.

„ 10 inquilinis.

7 budniczek co nad leguminami

„ 4 rotis walniki.

siedzą.

ab 1 apotecario.

1 prasok.

„ 1 chirurgus.

1 auri fabro.

86 artifices communis generis.

4 lanifices.

3 rotae walne.

Judaei Colenses ratione personarum, quorum numerus est 46, solv. fl. 30.

Sum. fl. 238 gr. 9.

***Tuliskow nobile.**

Szosu duple solverunt fl. 4—24.

ollae cremati 6.

propinatrices cremati 6.

artifices communis generis 12.

inquilinae sine pecore 2.

de $4\frac{3}{4}$ laneis possessis.

Sum. fl. 23 gr. $4\frac{1}{2}$.

Rychwal nobile.

Szosu duple solverunt fl. 4—4.

propinatrices cremati 3.

ollae cremati 3.

inquilinae sine pecore 2.

artifices 16.

Sum. fl. 14 gr. 4.

Landek spirituale.

Szosu duple solverunt fl. 3—6.

ollae cremati 5.

propinatrices cremati 5.

artifices communis generis 10.	propinatrix salis 1.
inquilinae sine pecore 6.	piscator 1.
de $7\frac{3}{4}$ laneis.	Sum. fl. 23 gr. $27\frac{1}{2}$.

Zagorowo spirituale.

Szосу duple solverunt fl. 3—6.	
ollae cremati 4.	propinatrices cremati 4.
artifices communis generis 18.	inquilini 7.
pistores 2.	smolarzy 2.
rota haeredit. 1.	molend. vent. annuale 1.
propinatrix salis 1.	aliae 4 cremati ollae ratione braxae.
de $9\frac{1}{2}$ laneis possessis.	Sum. fl. 34 gr. 11.

Kazimierz nobile oppidum.

Szосу duple solverunt fl. 12—16.	
ollae cremati 5.	propinatrices cremati 5.
pistores 2.	inquilini per 6 gr. 4.
lanifices 2.	propinatrices salis 2.
piscatores 2.	rotae haeredit. 5.
artifices communis generis 8.	Sum. fl. 40 gr. 26.
de 10 laneis possessis.	

Klieczew nobilium.

Szосу duple solverunt fl. 14—7.	
ollae cremati 12.	propinatrices cremati 12.
laniones 4.	artifices communis generis 37.
olejnikow 2.	revenditores 4.
pistores 7.	propinatrices salis 7.
tunae halecum 12.	tunna dorsow 1.
inquilini 6.	Sum. fl. 73 gr. 24.
de 11 laneis possessis.	

Brdow oppidum regale.

Szосу duplam solvit fl. 2.	
ollae cremati 3.	propinatrices cremati 3.
artifices 3.	piscatores 2.
propinatrix salis 1.	lanio 1.
de 17 laneis possessis.	Sum. fl. 27 gr. 19.
de 2 laneis advocatialibus.	

Brudzew nobile.

Szosu duplam solvit fl. 4.

olla cremati 1.

revenditores 4.

inquilini 2.

olejnik 1.

pistor 1.

de 8 laneis possessis.

propinatrix cremati 1.

artifices 4.

pellifex 1.

lanifices 2.

Sum. fl. 23.

Golina nobilium.

Szosu duplam solvit fl. 10—8.

ollae cremati 5.

artifices 8.

inquilini 3.

tunnae halecum 2.

olejnik 1.

de 5 laneis possessis.

propinatrices cremati 6.

prządęk ubogich co żebrzą 5 (po
4 gr.).

propinatrix salis 1.

pistores 3.

Sum. fl. 29 gr. 25.

Lichin nobilium.

Szosu duplam solvit fl. 2 gr. 12.

artifices 4.

inquilina caeca 1.

de 2½ laneis possessis.

inquilinus 1.

propinatio cremati 1.

Sum. fl. 7 gr. 17.

Grzimisew nobile.

Szosu duplam solvit fl. 2.

artifices 4.

propinatrix cremati 1.

ollae cremati 1.

Sum. fl. 5 gr. 6.

Summarius districtus Koninensis anni 1581.

Mansi cmethonales et scultetiales	1117 $\frac{1}{4}$
„ araturae propriae nobil.	7 $\frac{3}{8}$
„ desertati.	68 $\frac{3}{8}$
Hortulani sine agro	630
„ cum agro	34
„ sine labore	1
Inquilini sine pecore	180
„ cum pecore	7
Rotae walne korzeczne	85
„ annuales	25
„ minerae	12
Artifices minerae	21
Piscatores	65
Laniones	40
Artifices simplices	97
Ollae cremati	6
Propinatrices cremati	5
Molendina ventilia annualia	17
Smolarze et rivenditores	20
Oves pastorum	28
Portiones agri per 6 gros.	2
„ „ per 5 gros.	1
Pistores	2
Rotha stempna.	2
Tunnae halecum	2

Summa de villis flor. . . 1416—10—9

III. PALATINATUS JUNIWLADISLAWIENSIS.

1. DISTRICTUS JUNIWLADISLAWIENSIS an. 1583.¹⁾

(Regestrum exactionis publicae etc. per me Simonem Żegocky exactorem
pal. Junivladislaviensis fideliter conscriptum. Ks. 50).

Par. Junivladislaviensis.

Popowice, plebanal. Juniwlad. . . .	man.	5	h.	inq.	art.
Strzemikowo, g. Alberti Niemoiewski . . .	6	—	—	—	—
Marczinkowo, Alberti Borzewicki	5	—	—	—	—
Trzaskowi Dolne, nobiles Trzaskowscy . .	3	2	1 s. p.	—	—
„ Komaszice, donativa.					
„ Jaruntowskie, d. Zakrzewski	4	4	—	—	—
Gnoyno pro praedio colitur, d. Alb. Niemoiewski.					
Balino, d. Martini Balinski	—	3	—	—	—
Balinko deserta, Adami Balinski cap. Crus.					

Par. Koszcielec.

Koszcielec ²⁾ , m. castel. Biechoviens. . . .	2	4	3	—
Riczerzewo, „ „	9	—	2	—
Gorzani, „ „	6	—	1	—
Wielawies, m. Joannis Krotowski cast. Juniw. .	22	—	2	—
Czieszlino, d. Nicolai Trzebinski	6	—	—	—
Plawino, d. Joannis Plawinski	5	2	1	—
Dziarnowo, m. castel. Biechovien.	7	—	—	—
Lesczice, n. Joannis Lesczicki	3	5	—	—

¹⁾ Posiada wykazy z lat 1530, 34, 36, 1541, 1552, 1573—4, 1577, 1581, 82, 83. (ks. pob. 50). ²⁾ W regestrach zamiast powtórzenia wsi parafialnej spotykamy wyraz eadem, który zastąpiliśmy właściwą nazwą.

Sowikowo, g. Andr. Modlibog	man.	6	h.	inq.	art.
Slawęczino, „ „	—	6	—	—	—
Ribithwi suburb. Pakość g. Joan. Krothowski	—	4	—	—	—
sors Potulickich	5	—	—	—	—
Slawęczinko Grodzkie, villa regia	1	2	—	—	—

Par. Ostrow circa Pakoscz.

Ostrow, n. Joannis Ostrowski	9	6	—	—
Stanisl. Podleski	3	1	—	—
Węgierce, m. Margar. palat. Brestensis	8	3	—	—
d. Koscielecki	—	2	—	—
Janikowo, n. Cather. Szirosławska de Słupy	4	1	—	—
Sieczkowice (Siedlec r. 1534), n. Petri Dobieszewski	2	prop.	—	—

Parochia Tuczo.

Tuczo, regia villa tenut. ducis Pronszki scult. 3, cmet.	20	6	6	1 pisc.
Łączko, episcopi Wladisław.	4	4	1	2 pisc.
Mierzwino, Joannis Mierzwinski	7	2	—	—
Złotniki, n. Przeczłai Popowski	—	4	—	—
n. Joannis „	—	3	—	1 art.
Kobelniki (brak 1534), n. Joannis Tupalski	$\frac{2}{3}$	2	—	—
Radlowko, m. Joan. Krotkowski cast. Junivlad.	—	8	—	—

Parochia Jakxice.

Jakxice, villa regia (6 man. scult.)	31	4	10-1	2 art.
	$3\frac{3}{4}$	—	—	1 lan.

Parochia Liskowo.

Liskowo, g. Barbarae Kaczkowska taber. i m.	4	4	1	1 lan.
Cziste, g. Andreas Modlibog haeres	5	2	—	—
Żelechnino, g. Felicis Żelechnicki	10	5	—	—
Ibranowo (Imbranowo), g. Jac. Niemojewski.	3	4	—	—
Oporowko, g. Nicolai Rozynski	8	—	—	—
Wola Liszkowska, g. Barbara Kaczkowska	—	—	—	—
Lauzino (Łanzinko? w 1534), g. Jacobi Niemojewski.	19	6	8	1
Misczewice, regia villa	—	—	—	—

Broniewo, regia villa	man. 17	h. inq.	art.
	scultet. 4	— 7	1

Parochia Orłowo.

Orłowo, villa regia adv. m. 4, scult. 3, . . . 20	4	3	2

Parochia Plomikowo maior.

Plomikowo maior, g. Andreae Kaczkowski . . . 8	3	—	1
Plomikowo, n. Joannis Plomikowski 5	2	—	—
Roiewo, de sorte dn-orum Mosczinski . . . 6	4	1	—
Andreae Kaczkowski 10	2	—	2 lan.
Kaczkowo, And. „ 4	2	—	—
g. Agnetis viduae olim Sandivoi Kaczk. 3	3	—	—
Mierogoniewice (1534 Mirogonice, 1536 Mirogoniewice), g. Sylvestri Czekanowski . . 5	4	—	—
Dobiesławice, g. Andreae Kaczkowski . . . 11	2	—	—
Wierzchosławice, g. Annae Sobieszierska . . 2	4	—	—
Glinno, Andreae Kaczkowski 3 1/2	—	—	3
Scziborze maior, Mathiae Thulibowski . . . 2	3	—	—
Joannis Plomykowski 4	2	—	—
Joannis Thulibowski 7	1	—	—
Scziborze minor conflagrata.			
Topolie, Joannis Plomykowski 12	—	—	1

Parochia Szawłowice.

Szawłowice, episc. Vladislaviensis scult. 2 m. 14	1	2	1
Skarmiowice, Alberti Ostrowski 1	—	—	—
Petri Ostrowski 2	—	—	—
Joannis Ostrowski 1	2	—	1 pisc.
Więczławice górne, Joannis Thupadlski . . . 1	2	—	—
prop. cult., Jacobi Włodek 1	—	—	—
Więczławice dolne sive Lathkowo, m. Adami			
Balinski cap. Crusvicen. —	2	—	—
Wioteszki, Joannis et Agnetis Wiotheski . . 1	4	—	—

Par. Gniewkow oppidum.

Gniewkow, tenutar. oppidi regii —	5	—	—
Ostrow circa Gniewkow 6	4	—	1

Bąmbolino, Andreas Modlibog . . . man.	2	h. 2	inq.	art.
Sebast. Thulibowski notar. terres. Brest.	1	—	—	—
Wierzbiczani, Joannis Ruszinowski	23	10	—	—
Lipie gorne, m. Janusy Grudzinski	3	—	1	1
Wielawiesz circa Gniewkow, villa regia . .	10	—	—	—
Buczkowo, villa regia	6	—	—	—
Chrzastawa, „	7	—	—	—

Parochia Branno.

Branno, n. Margaretha Branska	8	4	—	—
Murzinko (Murziniec 1534), capitul. Vladislav.	4	1	—	—
Lipie dolne, m. Janusy Grudzinski cast. Krzivin.	5 ¹ / ₂	6	—	1
Markowo, g. Frusinae Goslawska	11	5	—	2
Kiiewo, m. Margarit. a Stenberg pal. Bresten.	9	2	—	—
Perkowo, capituli Vladislav.	3	—	—	—

Parochia Służewo oppidum.

Broniszewo, m. Margar. a Stenberg pal. Brest.	12	—	—	—
Kobelle błota Sobieszierskie, Pet. Sobieszierski	—	1	—	—
Alberti Borzewicki	3	—	—	—
Ossno, n. Alberti Sziemikowski	4	2	—	2
n. Lucae Sziemikowski	3	2	—	—
n. Joannis Sziemikowski	4	2	—	—
Kobelle błota Służewskie, m. palat. Brestensis	7	—	—	—
Biale błota Grabskie, m. Luc. Grabski cast. Crus.	6	2	2	—
Wolia Borzewiczka, m. palatinae Brestensis .	10	—	—	—
Goscziwo, Petri Grabski	1	—	—	—
n. Mathiae Branski	2	2	—	—

Parochia Racziąg oppidum.

Koth, Kuczka molendina.				
Dambrowka, episcopi Vladislaviensis	9	—	—	—
Niestuszewo, Petrus Riharski (villa epi. Vlad.)	2	1	—	—
Othae	3	—	—	—
Turzno, episcopi Vladislavien.	6	—	1	—
Tupadli, „ „	1 ¹ / ₂	—	—	—
Psarzewo, „ „	4 ¹ / ₄	—	—	—
Sierzchowo, n. Petri Sierzchowski	1	2	—	—

Unimierze, n. Adami Unimierski . . . m. 1 h. 2 inq. art.				
„ Petri Zakrzewski 1 1 — —				
(Ciechocino praedium desertum).				

Parochia Słonsko.

Słonsko, m-ae palat. Brestensis 3½ 4 4 3 pisc.				
Woluszewo, n. Petri Sobieszierski ½ — — —				
Alberti Sobieszierski s. Borzewicki ½ — — —				
Otluczino, episcopi Vladislav. 3 1 — —				
Brzoze, episcopi Vladislav. 1½ — — —				

Parochia Ostrowąsz.

Ostrowąsz, monialium Plocen. adv. m. 3, cmet. 20 . . . 3 4 —				
Brzeźno, episcopi Vladislav. 2 m. scult. 7 — 2 —				
Słomkowo, n. Christopheri Mierzwinski 2 1 — —				
Kłopski 1 — — —				
Brudnowo, n. Albertus Sziemikowski 3 2 — —				
Kroszino minor, Christopherus Mierzwinski 1 — — —				
Kroszino maior, g. Lucae Grabski — 2 — —				

Parochia Chlewiska.

Mleczkowo, episcopi Vladislav. scult. 1½, ... 8 — 1 1				
Przibisław, scult. 4, ... 14 2 — —				

Parochia Sędzino.

Sędzino, scult. 3, ... 22½ 4 3 3, 1 lan.				
Kuczkowo, capituli Plocensis 9 — — —				

Parochia Kobielice.

Kobielice, g. Jacobi Smerzinski 2 1 — —				
g. Alberti Niemoiewski 2 — — —				
Michałowo, g. Jacobi Smerzinski 15 1 — —				
Konari, n. Jannis Konarski 8 3 — —				

Parochia Piranie.

Piranie, g. Sebastianus Osziecki 5 — — —				
Baskowo, episcopatus Vladislav. scult. 1, ... 6 — — —				
Sobiesziernie, n. Proc. Sobieszierski pro. cult. 1 4 — —				

Sobiesziernie , Borzewicki prop. cult.	1	h. 3	inq.	art.
Dziewa , capituli Vladislav.	4	1	—	—
Glowikowo , n. Alberti Borzewicki	8	—	—	—
conflagrat.	3	—	—	—
Bąkowo , Andreae Modlibog	3	4	—	—
Sobieszierni	1	—	—	—

Parochia Brodnia.

Brodnia , episcopi Vladislav.	11 1/4	—	—	—
scult.	1 1/2	—	1	—
Stanomino , g. Martini Baranowski	2	5	1	1
Joannis et Petri Baranowskich	2	2	—	—
(sors regalis) Martinus Baranowski	3	—	—	—
Osznisczewo , episcopi Vladislavien.	5	—	—	—
Opoki minor , „ „ scult. 3, ...	4	—	—	2
Wąnorze , „ „ scult. 2 1/4, ...	5	1	—	1
Zagaiewice minor , Stan. Zagaiewski prop. cult.	3 1/4	1	—	—
Pauli Łącocki propr. cult.	1	—	—	—
Martini Zagaiewski propr. cult.	2	3	—	1 lan.
Zagaiewice maior , d. Petri Grabski	1	9	—	—
Wolia Stanomska , n. Helenae olim Mathiae				
Wolski Gienzik viduae propr. cult.	1	2	—	—
Andreae Wolski propr. cult.	1	—	—	1 rataj
n. Catherinae relictæ Pauli Wolski pr. c.	1	1	—	—
Thomae Wolski praed.	1	1	—	—
Gasparis Wolski praed.	1	1	—	—

Parochia Parkanie.

Parkanie , episcopi Vladislav.	12	9	1 2, 1 lan.	
Lagiewniki , episcopi Vladislav.	4	2	—	—
Srobsko , g. Joannis Sropski	2	2	—	—
Slonsko , n. Stanisłai Slonski	4	6	—	—
m. Adami Balinski cap. Crusvicen.	2	6	—	1
Bacziszewo , n. Erazmi et Sebast. Lakockich	5	4	—	1
Bacziszewko , n. Marcus Jerzmanowski	2	4	—	—
Gąski , n. Rybinska	1	2	—	—
Wolszewice , m. Adami Balinski cap. Crusvic.	3 1/2	—	—	—
n. Martini Balinski cap. Crusvic.	3	—	—	6 colo.
Spithal , rev. Petri Gawłowski praep. Inivladi.	7	3	—	1

Niemoiewo praedium, Nicolaus Niemoiewski	m. h. 4	inq.	art.
Modlibozice, g. Sebastiani Osziecki . . .	2 1/2	6	—

Parochia Gora.

Gora, n. Martini Trłęski	1	2	1	—
Ląkoczino, n. Martini Ląkocki prop. cult. . .	1	1	1	—
n. Bartholom. Ląkocki	1	3	—	—
n. Pauli Ląkocki	1	1	—	—
n. Petri, Stephani, Andreae Ląkockich . .	1 1/2	2	—	—
n. Nicolai Ląkocki	1/2	—	—	—
n. Alberti Ląkocki Rara	1	1	—	—
Withowi, g. Alberti Niemoiewski	6	—	—	—
Loiewo, monasteri Strzelnensis	20	—	2 2 l., 2 p.	
Loiewko vel Sarley, g. Alberti Niemoiewski				
succam. terres. Junivladislav.	3	—	—	—
Karczino, g. Alb. Niem. suc. ter. Junivl. scult. 1/2, 2	—	—	—	—
Raduiewice, d. Zakrzewskich	7	7	—	1
Joannis Niemoiewski	1/2	—	—	—
Szikorowo, capituli Vladislavien.	1/4, 4 1/2	2	—	1 sart.
Dolsko, villa regia	16	—	2	—
scult.	1 1/4	—	—	1 l., 1 a.
Wilczkowice, Bartholom. Ląkocki	—	2	—	—
Dziennice, Petri et Alb. Dzienskich prop. cult.	1	—	2	—
Petri et Mathiae Dzienskich prop. cult. . .	1	1	1	—
Dupki, Jacobi et Andreae Dupskich prop. cult.	1	—	1	—
Mathiae Trzaskowski prop. cult.	1/4	—	—	—
Petri Dzienski prop. cult.	1/4	—	—	—
Pomianowice, Stanislai Dupski prop. cult. . .	1/2	—	1	—
Joannis Leski prop. cult.	1/2-1/4	—	—	—
Joannis Plawinski prop. cult.	1	—	1	—

Parochia Slawsko.

Slawsko, episcopi Vladislavien. scult. 2, . .	14	4	—	3
Kobelniki, d. Baltazaris Kobelinski	2	3	1	—
Rozniatowi maior, Felicis Makowiecki . . .	3	3	—	—
Raphaelis Makowiecki	1	2	—	—
Rozniatowi minor, g. Alber. Tupadlski judex				
terres, Junivlad.	2	3	—	—

Żerniki , Felicis Makowiecki	man.	3	h.	inq.	art.
m. Janusii Grudzinski cast. Krzivinien. .	4½	2	1	—	—
Raphaelis Makowiecki	1	—	—	—	—
Buskowice , castel. Krziwinien.	2	—	—	—	—
Janowice , n. Laurentii Głęboccki	2	2	—	—	—
Tupadla , g. Alberti Tupadlski iudicis terres.					
palat. Inivlad.	2	6	—	—	—
Cziechrz , monasterii Mogilnen. scult. 2, . .	9	3	—	—	—
Żegothki , g. Simonis Żegotski	3	2	2	—	—
n. Mathiae Żegocki	1	3	—	—	—
Bozoiewice , castel. Krziwinien.	9	6	1	—	—

Parochia Ludzicko.

Ludzicko , Andreae Szlaboszewski	1	1	—	—	
g. Alberti Chwaliszewski	11	5	—	—	
Biskupice , capituli Vladislavien.	4	—	1	1	pist.
Skamirowice (Skarmirowice w 1536 i 1565),	2	1	—	—	
Markowice , n. Valentini Mierczinski	4	2	—	—	
d. Ponethowski	7	2	1	1	
Cmeto Glinanka, oblig. d. Wieniecki . .	1	—	—	—	
Kielczewskich	4	—	—	—	
Christopheri Markowski	3	5	—	1	
Simonis Markowski	6	4	—	—	
Koluda maior , g. Christopheri Krzekothowski	5	4	—	1	transv.
Koluda minor , n. Petronellae Koluczka . .	—	4	—	—	
Joannis Koludzki	—	3	—	1	rataj
Krusza Podlodowa , d. Zakrzewskich	1	5	—	—	
Krusza Zambkowa , n. Balthasarus Kruski .	1	1	—	—	
Martini Kruski prop. cult.	1	2	—	—	
d. Zakrzewskich	4	1	—	—	
Krusza Spiritualis	5	—	—	—	
Oldrzychowo , capituli Gnesnensis	5	—	—	2	pisc.
Balice , n. Lucae Balicki prop. cult.	2	2	—	—	
n. Catherinae Gorska	½	2	—	—	
Mathwy , n. Stanislai Ruszinowski prop. cult.	3	3	1	—	
sors regalis scult. 1, ...	1½	—	—	—	
Gorki , d. Żegockich	1	3	—	—	
Piotrkowice s. Stankowice , n. Joan. Wieniecki	10	6	3	2	sar.

Sziedlec, n. Petronellae Koludzka . . man.	4	h.	inq.	art.
g. Christopheri Krzekothowski	4	1	—	—
Joannis Koludzki	3	—	—	—
Niemoiewko, m. castel. Biechovien. . . .	5	3	—	1

Parochia Rzodkwino.

Rzodkwino, villa monasterii Strzelensis . .	17	6	—	2 pisc.
Bronisław, villa monasterii Strzelensis . .	9	—	4	2, 1 lan.
Slawko małe, villa monasterii Strzelensis .	14	—	—	—
scult.	2	—	3	1
Ląkie, villa monasterii Strzelensis	4	—	—	—
Oszikowi, Wilczak molendina.				

Parochia Murzino.

Murzino, g. Valent. Grodzinski vexillifer Junivl.				
tenut. villae ejusdem regiae	17	4	3	1 pi., 1a.
Nowawiesz, advocat. i, ...	8	1	—	3

Villae circa Vistulam In Borra ad castrum Diboviense pertinentes.

Rudak	—	12	—	—
Staw	1 1/2	1	2	—
Nieszewa	3	1	—	—
Kozibor	—	17	10	—
Nieszewka	2	—	1	—

(Kossorzyno 1534).

Molendina aquatica haereditaria ad ca- strum Diboviense spectantia.

Chrasth, Kąkol, Filippus Kukielka, Joannes Jaszinski, Jasnowski,
Joannes Dulewski, Drięcza, Wilunth, Podgorski, Jark.

Summa agrariae contributionis in distr. Juniwlad.
fl. 1307 gr. 4.

2. DISTRICTUS BIDGOSTIENSIS.

Parochia Bidgostiensis.	m.	h.	inq.	art.
Zachcice, monasterii Bidgost. Carmelitarum	2	1	—	—
Barthodzieie, villa regia	8 $\frac{1}{2}$	—	4	—
Witoslawski etc.				
Szuskowka, villa regia	2	—	1	1
Broza, Dambrowski	1	—	—	4 pisc.
Przileki, praed.	$\frac{1}{2}$	—	—	—
Nowawiesz, captus Bidgostien.	1	1	—	—
Lochowo, „ „	3	2	—	2
Bielice, „ „	2	—	1	—
Othorowo, Vilda	3	6	—	2
Vilhelmus Vilda a quatuor rotis ferrariae officinae.				
Kroszino minor, Dziekczynska	2 $\frac{1}{2}$	—	1	—
Lak	1 $\frac{1}{2}$	—	—	4 pisc.
Molendina Bidgostiensia, Molendina aquatica .				
haereditaria in Borra ad castrum Bid-				
gostiense pertinentia. Koska, Suskowka,				
Miedzna, Rudny.				

Villae rev. dni abb. Coronoviensis.

Salno	13 $\frac{1}{2}$	—	—	—
	scult.	1	2	—
Wiezowno	17 $\frac{1}{2}$	—	—	—
	scult.	2	4	—
Staridwor	—	9	—	—
Nowidwor	—	2	—	—
Wodzin	12	—	—	1
Wodzinek	—	8	—	—

Goscieracz scult. 3, ...	man. 17	h. 2	inq.	art.
Szczutrkowi (r. 1530 Szodrkowi)	scult. 2	—	—	—
Wtelno scult. 2, ...	14	4	—	1
Buszkowi	12 1/2	2	—	1
Włoki scult. 2, ...	13 1/2	3	—	1
Czietrzewiecz scult. 3, ...	15	1	—	—
Trzęsacz praedium	—	6	—	—
Trzęsacz molendinum.				
Chelszczaci, Biszewo molendinum.				
Biszewa praedium	—	2	—	1
Molendina Coronoviensia, molendinum in Buszkowi.				
Stronno	2	—	—	—
	scult. 2	1	—	1
Dębowa Góra fornax picea, 4 socii.				
Triszen scult. 2, ...	10	1	—	1

Parochia Dobrecz.

Dobrecz, capituli Vladislav.	15	4	—	2
Gandecz, Alberti et Joan. Gądeckich	13	5	—	2
Jacobi Gandecki	7	4	2 2 ar. 1 pis.	
Trzebyen	—	5	—	—
Kotomierza	10	8	—	1
Nieszcziszewo (Nieczyschewo), d. Trzebienski	17	6	—	—
Mrocchino, Petri Waldowski	3	3	—	2
n. Laurentii Mroczeni	3	5	2	1
Piszczino, n. Stanisłai Myslecki prop. cult.	1	1	—	—
Procopi Piszczinski prop. cult.	1	2	—	—
Bartholomei Szieninski	1	2	—	—
Raphaelis Piszczinski praed.	1	2	—	—
Andrea Piszczinski praed.	2	2	—	—
Szenio, d. Szieniński	11	8	—	—

Parochia Żołędowo.

Żołędowo, Alberti Żołędowski	11	5	—	—
Jastrzębie, n. Gabrielis Strzelecki	2	2	—	—
Zusannae Jastrzemska	2	3	—	—
Alberti Gądecki	4	5	—	2

Misleczino, n. Stanislai Myslencki prop. cult. m. 1	h. 2	inq.	art.
Trzebienski	— 3	—	—

Parochia Oszielsko.

Oszielsko, scult. 2, ...	8	2	2	2
Miemcze, capituli Vladislav.	9	—	1	—
Cziarnowko, scult. 1, ...	1	2	—	—
Smukala molendinum prop. cult.	1/2	—	—	—

Parochia Fordan oppidum.

Strzelce, n. Gabrielis Strzelecki	7	8	1	4
<u>Mathiae Strzelecki</u>	2	3	—	1 rataj
n. Andreae Strzelecki	2	6	2	2
Pelze (Palsze 1536 w r. 1565 Palisz)	1	2	—	—
Miedzwna (w r. 1577 Miedzna)	—	3	—	—
Jerzurzino (Jezyurzino), parochi Jordan. scul. 2,	8	6	1	1

Parochia Dambrowka.

Dambrowka, m. Mathias Żalinski cast. Gedan. 8	1	—	1
Sitno maior, Stanislai Poczalkowski prop. cult. 1	1	—	—
Alberti Kruszinski prop. cult.	1	1	—
Alexandri Pieczewski prop. cult.	1	1	—
Joannis Poczalkowski	1	1	—
Pauli Szyczinski prop. cult.	1 1/2	1	—
Joannis Derpowski (conflagr.).			
Mochle, m. castel. Gedanen.	8	1	—
Osowice, m. castel. Gedanen.	—	10	1 lan.
Szitno minor, Andreae Kroszinski praed.	1	1	1
Venceslai Grabinski prop. cult.	1 1/2	1	—
Gogolinskich	2	—	—
Woinowo, n. Valentini Koludzki prop. cult.	6	2	—
Trłęski praed.	1 1/2	—	—
Agnetae Woynowska praed.	1 1/2	1	—
Alberti Pyszinski prop. cult.	1	2	1 rataj
Kroszino Gorne, m. Mathiae Żalinski castel.			
Gedanen. prop. cult.	2 1/2	1	—
Martini Krosinski	1 1/2	1	—
Petri Gądkowski	2	3	—

Parochia Biszewa.

Biszewa, ecclesia ibi tantum est.	m.	h.	inq.	art.
Gogolina maior, Christopheri Gogolinski	9	2	—	1 faber
n. Lucae Kos	10	3	—	—
Gogolina minor, d. Regulski	5	2	—	—
Gogolinskich	2	—	—	—
Wierzchuczino, n. Joannis Żernicki	8½	6	2	1, 1 fab
Trzemięthowo (Trzebiąthowo w 1530 r.), ca-	10¼	—	—	—
pit. Vladislav.	scult. 2	1	1	—
Trzemiętowko, d. Gogolinskich	—	2	—	—

Parochia Slesszino.

Slesszino, Petri Withoslawski	12	4	—	—
Mathiae Sziedlecki	9	5	—	—
Gorzen, g. Petri Withoslawski	2	—	—	—
Andreae Sziedlecki	2	—	—	—

Parochia Strzelewo.

Strzelewo, Petri Gądkowski	8½	1	—	1
Procopii Samostrzelski	4½	2	—	—

Parochia oppidi Labiszin.

Oporowo, comitis in Labiszin scult. 1, ...	8½	—	—	—
Smogorzewo, comitis in Labiszin	6½	—	—	—
Oyrzanowo, „ „ scult. 1, ...	2	—	—	—
Pilatowo, „ „	1½	3	—	—
Kania, „ „	4	—	—	—
Jezewo	4	2	—	—

Parochia oppidi Barczin.

Suburbium ejusdem opp. m-ae palat. Junivl.	8	2	—	—
Knieia, g. Sebastiani Osziecki	¾	—	—	—
d. Thulibowski	½	—	—	—
Jacobi Niemoiewski	—	—	—	1
Ptur Wielgi	10	—	—	9 pis.
Pturzec, n. Mathiae Szierski	2	2	—	—

Parochia Dzwierzno.

Dzwierzno, episcopi Vladislav. scult. 2, m. 8 h. inq. art.				
Woydal molendinum.				
Lieszcze, n. Joannis Leski prop. cult.	2	2	—	—
Mathiae Leski	1	2	—	—
n. Zophiae Mosczinska	4	1	—	—
Andreae Polanowski	1	1	—	—
Alberti Leski	1	2	—	—
Złothowo, n. Sebastiani Rudnicki	2	—	—	—
Joannis Rudnicki	2	2	—	—
Martini Rudnicki	3	2	—	—
Dambrowka, n. Sebastiani Rudnicki	3	2	—	—
Joannis Rudnicki	4	—	—	—
Martini Rudnicki	4	2	—	—
Jardanowo prop. cult.	1 1/2	1	—	—

Parochia Lisewo.

Lisewo (Lissowo 1565), Catherinae Mosczinska 6 4 — —				
Jacobi Niemoiewski.				
Tarkowo, Sosnicki	6	3	—	—
Gniewkowiec, n. Joannis Mierzwinski	3	2	—	—
n. Przecłai Popowski	1	—	—	—
Felicis Zelechnicki	1	—	—	—
Joannis Popowski	1	—	—	—
Pauli Gniewkowski prop. cult.	3/4	—	—	—
Adami Gniewkowski prop. cult.	3/4	—	—	—
Tupadli, Barbarae Kaczowska	5	3	—	—
Mochel (Mochle 1530), g. Valentini Mirczinski 3 1/2 5 1 —				
Gasparis Mochelski	1	3	—	—
Mochelek, d. Jacobi Niemoiewski.				
Mamlice, comitis in Labiszin [snicki. 2 1/2 4 — —				
Rzuczewo minor (Ruczewo 1565 r.), n. Pet. So- 8 10 1 2				
Bendzithowo, Nicolai Trzebinski	17	3	—	3
Dambrowka, n. Joannis Plawinski	2 1/2	2	1	1
Palczino, g. Stanisłai Withoslawski	12	4	2	1
Krąskowo, Andreae Withoslawski	11	4	—	—
Pęchowo, Andreae Withoslawski	3	—	—	—
Sziersko, Krotowskich	3	—	—	4

Sziersko , Withoslawski	man.	1	h.	inq. art. 2
Żółwina , g. Stanisłai Withoslawski	—	2	—	—
Rzuczewo maior , Petri Raczieski	1	2	—	—
Jacobi Niemoiewski.				
Dobrogoszcze , Joannis Dobrogoyski pr. cult.	$\frac{1}{2}$	—	—	—
Lucae Dobrogoyski prop. cult.	$\frac{3}{4}$	1	—	—
Alexandri Janowski	$\frac{1}{2}$	—	—	—
Mathiae, Simonis, Sebastiani et Doro-				
theae novercae Dragowie prop. cult.	$1\frac{3}{4}$	1	—	—
Joannis Chmielewski prop. cult.	1	1	—	—
Jarosłai Withkowski prop. cult.	$\frac{3}{4}$	—	—	—
Vencesłai Rzeszkowski prop. cult.	$\frac{3}{4}$	—	—	—
Chroszna , Felicis Żelechnicki	2	—	2	—
Krezolowi	—	1	—	—
Przilubie , Mathiae Przylubski	1	3	1	—
Mathiae patruj ejusdem prop. cult.	1	—	—	—
Thomae Przilupski	1	—	—	—

Parochia Seroczsk.

Seroczsk , m. castellani Gedanensis	7	4	—	—
Glinki	2	1	—	—
Wielun deserta.				

Summa villanae contributionis in districtu Bidgostiensi
fl. 768 gr. 16 den. 9.

Summa summarum palatinatus Junivladislaviensis contributio-
nis villanae semel in anno solvi consuetae fl. 2075 gr. 20 den. 12.

Contributionum publicarum ex civitatibus et oppidis ejusdem palatinatus Junivladislaviensis in anno Domini 1583 exactionis descriptarum.

Civitas Junivladislaviensis.

Consulatus civitatis Junivladislaviensis contributionem publi-
cam in conventibus particularibus per ordines regni pro anno prae-
senti 1583 laudatam modo et ordine infrascripto solvit et extradidit.

Inprimis contributionem vulgo sosz dupla dictam fl. 120.

A 14 pellionibus, quindecimus pauper alio migravit.

A 10 sutoribus.	De 4 rotificibus.
„ 16 sartoribus.	„ 1 mensario, alter discessit.
„ 4 serifabris.	„ 2 epiphiariis.
„ 5 fabris ferrariis.	„ 2 laniis.
„ 1 delatore.	„ 1 chirurgo paupere.
„ 1 textore, alter discessit.	„ 6 pistricibus.

De 13 revenditricibus, sex vero in pauperiem redacti, non exercent mercaturam.

De 1 aurifabro.

Item de 1 balneatore.

Item de 16 inquilinis.

„ „ 2 molendinis ventilibus.

„ „ 22 ollis crematoriis.

„ „ 1 pannitonsore.

Item de agris civilibus, ratione quorum tam per exactores supernorum annorum quam per me exactorem modernum fuerunt ad officium castrense Inovladislaviense delati. Eisdem civibus ratione eorundem agrorum per officium lis fuit intentata, ac demum per decretum S. R. Mtis decissa ita, iidem cives de eisdem agris ex decreto Mtis R. solverunt in effectu florenos 50.

Summa de civitate Junivladislaviensi fl. 280 gr. 5.

Memoriale pro dno exactore palatinatus Inivladislaviensis ratione agralis contributionis per cives Junivladislavienses solvendae. Decevit S. R. Mtas, quod soluta anni praeteriti 1582 fl. 50 contributione, in anno 1583 et sic consequentibus annis eandem solvere tenebuntur, prout decretum S. R. Mtis in se latius continet.

Oppidum Pakoscz.

Die 18 mensis Decembris consulatus oppidi Pakoszensis contributionem publicam etc. solverunt; inprimis contributionem vulgo schosz duplam dictam fl. 30.

A 15 sarctoribus.	Item ab 3 laniis.
Item a 21 sutoribus.	„ 1 novicio a medio anno laniari incipiente.
„ ab 1 novicio, qui ab dimidio anno coepit opus suum.	„ 1 hyrurgo.
„ 8 fabris.	„ 1 balneatore.
„ 1 novicio.	„ 51 inquilinis.
„ 11 pellionibus.	„ 34 pistricibus.
„ 10 artificibus sine contubernio.	
A 2 vero quae a dimidio anno coeperunt pinsere.	

A 5 rotis 2 molendinorum aquatiliū.

It. a molendino ventili.

Ab 1 propola dimidio anni mer-
cante.

A 7 piscatoribus.

„ 13 ollis crematoriis.

It. ab 8 propolis.

„ 1 olla quae a dimidio annis
coepit cremari.

Ab 1 vero ano paupere.

Sum. fl. 117 gr. 1.

Oppidum Gniewkow conflagratum.

Anno Dni 1582 die 28 mensis Decembris consulatus oppidi Gniewkow contributionem publicam pro anno 1583 in conventu Kolensi per ordines regni laudatam de civibus non conflagratis modo et ordine infrascripto solverunt. Inprimis contributionem vulgo schosz dupla dictam fl. 4.

Item de agris civilibus de 6 mansis ratione decimae per gr. 15.
It. de 3 artificibus. It. de 6 inquilinis. It. de 1 olla crematoria.
Sum. fl. 10 gr. 15.

Sluzewo oppidum.

Anno Dni 1583 die 26 mensis Januarii consulatus oppidi Sluzew contributionem publicam etc. solverunt.

Inprimis de 23 mansis agri possessionatis.

It. de 8 sutoribus.

It. de 1 hirurgo.

„ 6 sarctoribus.

„ 4 pellionibus.

„ 4 figulis.

„ 5 laniis.

„ 2 doleatoribus.

„ 4 ollis crematoriis.

„ 2 serifabris.

„ 1 revenditrice.

„ 2 fabris ferrariis.

„ 1 tibicine alias dudarz.

„ 4 pistricibus.

„ 5 inquilinis.

„ 1 mensario.

„ 5 hortulanis tritulantibus.

„ 1 textore.

De molendino ventili.

Sum. fl. 51 gr. 22.

Podgorze oppidum.

Anno Dni 1582 die 21 Decembris consulatus oppidi Podgorze contributionem etc. solvit.

Inprimis contributionem vulgo sosz dupla dictam fl. 14.

It. de 1 manso agri civilis.

It. de 5 piscatoribus.

„ 19 artificibus.

„ 10 inquilinis.

„ 1 revenditrice.

Sum. fl. 28 gr. 10.

Racziąsz oppidum conflagratum.

Consulatus oppidi Racziąsz solvit contributionem publicam pro anno 1583 in conventionem Colensi laudatam.

De 9 mansis agri civilis ratione decimae per grossos 15.

De aliquot civibus quorum domus non sunt combustae.

It. de 1 artifice.

Summa oppidi Racziąsz fl. 6 gr. 15.

Summa de civitate et oppidis in districtu Junioladislaviensi fl. 494 gr. 8.

Civitas et oppida districtus Bidgostiensis.

Civitas Bidgostiensis.

Anno quo supra die 19 Decembris consulatus civitatis Bidgostiensis contributionem etc. solvit.

Inprimis contributionem vulgo schosz dupla dictam fl. 240.

A 5 sarctoribus.	A 1 gladiatore.
„ 15 sutoribus.	„ altero paupere.
„ 7 pellionibus.	„ 4 doleatoribus.
„ 2 pannitextoribus.	„ 1 ephiprario.
„ 4 pileatoribus.	„ 2 frenificibus.
„ 7 figulis.	„ 2 funificibus.
„ 4 fabris ferrariis.	„ 2 smigmatoribus.
„ 2 rotificibus.	„ 2 murariis.
„ 2 currificibus.	„ 2 fabris lignariis.
„ 5 serifabris.	„ 7 propolis.
„ 1 acuario.	„ 1 pannitonsore.
„ 2 urnariis.	„ 2 pharmacopolis.
„ 1 mensatore.	„ 1 vitreatore.
„ altero paupere in suburbio manente.	„ altero paupere in suburbio.
„ 8 laniis.	„ 2 chirurgis.
„ 1 paupere lanio.	„ 1 balneatore.
„ Petro gęslarz.	„ 1 aurifice Stanisłao.
„ ab altero Stanisłao.	„ altero Paulo paupere.
„ 1 chaldeatore.	„ 3 piscatoribus.
„ altero paupere in suburbio.	„ 30 ollis crematoriis.

Item ab inquilinis et ultais fl. 18 gr. 4½.
It. a pistricibus. It. ab agro civili.
Summa totius civitatis Bidgostiensis facit fl. 413 gr. 27 den. 9.

Oppidum Coronow.

Anno quo supra die 16 mensis Decembris consulatus oppidi Coronowo contributionem etc. solvit.

Inprimis contributionem vulgo schosz integra dictam fl. 12.
It. de 24 mansis agrorum civilium. It. de 1 rotifice.
„ 16 sutoribus. „ 2 pellicibus.
„ 10 figulis. „ 1 fabro ferrario.
„ 6 pistricibus. „ 1 pileatore.
„ 3 panni textoribus. „ 6 inquilinis.
„ 1 serifabro. „ 2 laniis.
„ 9 propolis. „ ab 8 ollis crematoriis.
„ 3 sarctoribus. Summa fl. 72 gr. 3.

Solec oppidum.

Anno quo supra proconsul oppidi Solec contributionem etc. solvit.

Inprimis contributionem duplam vulgo schosz dictam fl. 9 g. 18.
It. de ¼ agri et de 8 lancis. It. de 3 sarctoribus.
„ 6 pistricibus. „ 2 currificibus.
„ 2 fabris lignariis. „ 1 doleatore.
„ fabro ferrario. „ 1 rotifice.
„ 2 figulis. „ 14 inquilinis.
„ 4 sutoribus. Fac. fl. 31 gr. 24.

Fordan oppidum.

Anno quo supra die ultima Decembris consules oppidi Fordan contributionem etc. solverunt.

Inprimis schoszu in duplo dicti fl. 4.
Item a 24 civibus particulas agri habentibus per grossos 12.
It. de 4 artificibus. It. de 6 inquilinis.
„ 3 piscatoribus. „ 2 ollis crematoriis. Fac. fl. 19 gr. 6.

Summa de civitate et oppidis in districtu Bidgostiensi fl. 537 den. 9.

*Summarius totius contributionis de civitatibus, oppidis
et villis palatinatus Junivladislaviensis an. 1583.*

Districtus Junivladislaviensis.

Mansi possessionati	1118 et $\frac{2}{4}$ agri.
„ deserti	109
Ab quartis agri deserti	$3\frac{1}{4}$
Mansi conflagrati	14
„ propriae culturae	$38\frac{1}{2}$
Hortulani triturantes et rataje	435
„ in hortis residentes	43
Inquilini cum pecore et rataje	23
„ carentes pecore	103
Artifices	58
Artifex villanus qui serica consuit	1
Piscatores	18
Lanii per gr. 15	5
„ „ 12	1
„ „ 8	6
Molendina ventilia annualia	46
Molendinorum aquaticorum her. rotae	22
„ annualium aquaticorum rotae	2
Molendina ventilia haereditaria	2
Vagus sive hultaj villanus	1
Olla crematoria	1

Summa contributionis villanae in districtu Junivladislaviensi fl. 1307 gr. 4 den. 3.

Civitates et oppida in eodem districtu.

Junivladislavia.

Soszu in duplo fl. 120.	A 2 molendinis ventilibus gr. 20.
A 22 ollis crematoriis fl. 17 gr. 18.	Item de agris juxta decretum S. R.
A diversis artificibus, inquilinis	Mtis fl. 50.
etc. fl. 91 gr. 27.	Summa civitatis Junivladislaviensis fl. 280 gr. 5.

Pacostia.

Soszu in duplo fl. 30.	A diversis artificibus, inquilinis
De rotis 5 molendini aquatici fl. 4.	fl. 72 gr. 2.
Ab ollis cremati fl. 10 gr. 24.	De molendino ventili gr. 5.
	Summa oppidi hujus fl. 117 gr. 1/2.

Gniewkow.

Soszu in duplo fl. 4.	De 1 olla crematoria gr. 24.
De 6 mansis agri ratione decimae fl. 3.	De artificibus et inquilinis fl. 2 gr. 21.
	Summa oppidi hujus fl. 10 gr. 15.

Sluzew.

Soszu in duplo fl. 23.	De diversis artificibus, inquilinis
De 4 ollis crematoriis fl. 3 gr. 6.	etc fl. 25.
Molendinum ventile gr. 5.	Summa oppidi hujus fl. 51 gr. 22.

Podgorze.

Soszu in duplo fl. 14.	De artificibus et inquilinis fl. 13
De 1 manso agri fl. 1.	gr. 10.
	Summa oppidi hujus fl. 28 gr. 10.

Racziąsz conflagratum.

De agris ratione decimae fl. 4 gr. 15.	
De domibus non combustis fl. 1 gr. 15.	
De artifice uno gr. 15.	Summa oppidi Racziąsz fl. 6 gr. 15.

Summa summarum e civitatibus et oppidis districtus Jm-wladislaviensis fl. 494 gr. 8.

UWAGA. Pod miastem Inowrocławiem na str. poprzedzającej jest wzmianka o 50 zł. uiszczonych przez mieszczan za łany miejskie, których snać było nie mało, skoro tak znaczną zapłacono sumę. W roku 1583 i kilku poprzednich dawano po 1 zł. za łan. Nazw nie podano w spisie tych posiadłości miejskich, tymczasem w jednej z ksiąg skarbowych wcześniejszej daty z r. 1507, obejmującej wykaz dochodów starostwa inowrocławskiego Nr. 9 str. 531 wymienione są nazwiska tych folwarków podmiejskich, które do miasta należały. A mianowicie: Suburbia civitatis cum villis ad civitatem spectantia: Stodoli, Staromyścze, Rogow, Nowortus, Jaczewo, Wierzbye, Turzani, Marulewo, Cothwinyecz, Mycorzino, Łomborze, Batkowo major, Rambino, Batkowo minor.

Konskrypcya z XVII w. podobnież tych wsi nie wymienia. Kilka zaś nazw, pomienionych wsi spotykamy na mapach oraz w Opisanu W. K. Poznańskiego z r. 1846 str. 481.

Districtus Bidgostiensis.

Mansi possessionati	611
„ deserti	10 ¹ / ₂
„ propriae culturae	39
Hortulani triturantes et rataje etc.	320
Inquilini cum pecore	8
„ sine pecore	20
Artifices	57
Piscatores	20
Molendina ventilia	7
Molendinorum aquatiliū her. rotæ	43
„ annualium aquatiliū rotæ	17
Rotæ in minerariis officinis	7
Socii ejusdem officinae	14
Rotæ serarum	3
Rotæ folussew	3
Rota Stępy	1
„ brasealis	1
Lanius villanus	1
Revenditor sive propola	1
Cremati olla	1
Fornaces piceae	2
Altera parva fornax	1
Socii qui picem faciunt	8

Summa contributionis villanae in districtu Bidgostiensi fl. 768 gr. 16 den. 9.

Civitas et oppida in eodem districtu.

Bidgostia.

Soszu in duplo fl. 240.	A diversis artificibus, inquilinis fl.
De uno laneo praediali gr. 15.	149 gr. 12 den. 9.
De 30 ollis crematoriis fl. 24.	Summa civitatis Bidgostiensis fl.
	413 gr. 27 den. 9.

Coronow.

Soszu in duplo fl. 12. Ab octo ollis crematoriis fl. 6
De 24 laneis agri fl. 24. gr. 12.
De artificibus diversis etc. fl. 29 Summa oppidi istius facit fl. 72
gr. 21. gr. 3.

Solec.

Soszu in duplo fl. 9 gr. 18.
De $8\frac{1}{4}$ laneis fl. 8 gr. 12.
De artificibus inquilinis etc. fl. 13 gr. 24.
Summa oppidi istius facit fl. 31 gr. 24.

Fordan.

Soszu in duplo fl. 4. De 2 ollis crematoriis fl. 1 gr. 18.
A 24 particulis agri fl. 9 gr. 18. De artificibus et inquilinis fl. 4.
Summa oppidi hujus fl. 19 gr. 6.

*Summa summarum de civitate et oppidis in districtu Bidgo-
stiensi fl. 537 gr. o. den. 9.*

*Summa summarum totius palatinatus Junivladislaviensis de
civitatis, oppidis et villis contributionis publicae semel in anno sol-
vi solitae fl. 3106 gr. 29 den. 3.*

IV. TERRA DOBRINENSIS.

1. DISTRICTUS DOBRINENSIS an. 1564.¹⁾

Regestrum contributionum publicarum in conventionē generali Varschoviensi constitutarum pro anno Domini 1564, et mihi Martino Jankowski ad exigendum commissarum, juxta literas Sacrae Maiestatis Regine per parochias conscriptum.

(Ks. pob. 3o, 290—422).

Civitas Dobrzyn parochia.

Proconsul et consules civitatis Dobrzynensis exactionem regalem, quae vulgo vocatur *sosz*, in duplo octuaginta florenorum, quemlibet per 3o gr. computando, solverunt:

ab ollis aeneis flor. undecim cum medio, gr. 13.

ab inquilinis vagis, propinatoribus cervisiae et vini cremati flor. 25 gr. 21.

ab artificibus diversi artificii fl. 15 gr. 9.

solverunt Judaei 40 fl., dwa sotchowie 2 fl.

advocati molendinum a 2 rotis dictis korzeczne per 12 gr.

molendini 3 per unam rotam dictam korzeczne per 12 gr. Summa facit 152 fl. 21 gr.

Ducillorum vulgo *cyza*, prima rata 32 fl., secunda rata 26 fl. 15 gr., tertia rata 31 fl. 18 gr., quarta rata 31 fl. 24.

Bachorzewo, Andreas Włodarz, Adam Roskay, Banthol Wypich, Martinus Włodarczyk, Joannes Puchala, Mathias Mixa, Stanich Piegath, tabernator 12 gr., hortulani 4 per 2 gr., subditi magnifici Vincentii Zelski, castellani Dobrzynensis de mediis mansis per 8 gr. cum uno solido solverunt. *Facit 2 fl. 18 gr.*

Tolybowo, Mathias Skonieczny, Albertus Reguczki, Albertus Ollesan, Andreas Dudek, Mathias Cziuk, Thomas Bzducha, Mathias

¹⁾ Posiada wykazy z r. 1530, 1535, 1538, 1540, 1564 i 1573.

Domzał, Mathias Vypych, Bartholomeus Piąthek, hortulani quinque per 2 gr., faber 2 gr., subditi nobilis Venceslai Tholymbowski ex integris mansis per 16 gr. et per 2 solidos solverunt. *Facit 5 fl. et 12 gr.*

Dyblyno. Paulus Ostoyka, Mathias Reyk, Symon Strzezych, Sebastianus Szwieczk, subditi nobilium Alberti Lygowski et Mathiae Sabłowski ex integris mansis per 16 gr. cum 2 solidis solverunt, hortulani 7 per 2 gr. *Facit 2 fl. 20 gr. solid. 2.*

Glewo. Janus, Gosslyczki, Rzeźnik, Pelka, Quas, Swienthek, Surda, Włodarczyk, Albertus Włodarz, Uroda, Jurek, hortulani 4, tabernator non solvit, subditi rudi Thomae Lassoczki ex integris mansis per 16 gr. cum 2 solidis solverunt. *Facit 6 fl. 12 gr.*

Głowczyno. Nob. Mathias Głowczyński dictus Visk 3 cum medio mansi per 12 gr. solvit.

Nob. Paulus Płonzczyński Glywa de medio manso.

Nob. Helena Płonzczyńska dicta Glywina de medio manso 6 gr. et de hortulano 2 gr.

Valentinus Porzycz, Paulus Serowicz, Nicolaus Thorzycz, Albertus Vypych, Felix Zera, Martinus Zieya, Stanislaus Chmielik, Nicolaus Zera, subditi nobilis Joannis Lassoczki de integris mansis per 16 gr. cum 2 solidis. Hortulani 2 solverunt 4 gr. *Facit 6 fl. 13 gr. et unum solidum.*

Strahon. Albertus Włosz, Michael Zayda, Albertus Chudy, subditi n. Vincentii Zelski de integris mansis per 16 gr. et 2 solidis solverunt.

Ex taberna 12 gr., hortulanus unus 2 gr. *Facit 2 fl. 4 gr.*

Sbissewo. Albertus Piegath, Paulus Domzał, Blassius Grzywacz, subditi n. Vincentii Zelski de integris mansis.

Molendinator ab una rota korzeczne 12 gr., hortulanus 2 gr., taberna 12 gr. *Facit 2 fl. 16 gr.*

Kiszielewo. Nob. Andreas et Simon Kiszielewsczy de 2 m. et 2 hort. 4 gr.

Nob. Kaspar una cum tribus Kiszielewsczy de $\frac{1}{2}$ m.

Nob. Stanislaus et Paulus Kiszielewsczy de uno manso. *Facit 1 fl. et 16 gr.*

Głowina. Joannes Strzych, Krachala, Marek, Ksyądz, Czayowski, Venczeslaus, Vargas, Sznoska, Włodarz, Konieczka, Caspar, Domzał, Zegadło, Plocha, Uroda, Marschalek, Dorsz, Czałny, Lossak, Goły, Peplowski, Kossak, Pelka, Cegielka, Varda, Sen-

dzia, Petrus, Szlassek, hortulani 4 per 2 gr., faber 2 gr., subditi nobilis Martini Glowinski ex integris mansis per 16 gr. et per 2 solidos solverunt. *Facit 15 fl. 26 gr. et 2 solidos.*

Goloszowy (w r. 1573 Golischewi). Nob. Jacobus et Simon Golesewsky ex 1 m.

Nob. Benedictus, Adam Golesowscy de 3 sulcis estivalibus 9 gr. solverunt. *Facit 21 gr.*

Strożewo. Nob. Venceslaus Strezowski de $\frac{1}{2}$ m.

Nob. Albertus Strożewski de medio manso.

Nob. Valentinus Strożewski de medio manso.

Nob. Thomas Strożewski de $\frac{1}{2}$ m. *Facit 24 gr.*

Viliaslowo. Nob. Martinus Głowczyński Visk de tertia parte medii mansi 2 gr. solvit.

Lynie major. Jacobus Lipp, Falk, Nicolaus malowarz, Stanislaus Gudara, Paulus Smaido, Bienk, Andreas Pergala, Josephus Strzezych, Solthysek, Joannes Skiba, Symanek, Przybyl, Miczek, de medio manso et Lywan de $\frac{1}{2}$ m., Rosziew, subditi S. Majestatis Regiae de tredecim mansis possessionatis per 16 gr. et per 2 solidos solverunt.

Advocatus Martinus Rudnik de tribus mansis per 20 gr. solvit. *Facit 9 fl. 6 gr. et 2 solidos.*

Skassewo. Nicolaus Fricza, Petrus, Stanislaus Głownia, Gregorius Pieniassek, Jacobus Jasionka, Laurentius, Martinus Leman, Crebelik, Martinus Cudra, subditi magnificorum Felicis et Stanislai Kriskich ex integris mansis per 16 gr. cum 2 solidis solverunt. *Facit 5 fl.*

Plomiany. Inspiciatur quietatio gnosi Martini Chełmicki notarii terrae Dobrinensis a 13 subditis in mediis mansis. *Facit 3 fl. 18 gr., 1 solid.*

Summa parochiae Dobrzinensis facit 53(?) fl. 4 gr. 1 sol.

Thluchowo parochia.

Thluchowo. Nob. Joannes Thurski dictus Bębenek de quarta parte mansi 3 gr. solvit.

Mathia subditus n. Andreae Trzeciński de medio manso. *Facit 11 gr. et unum solidum.*

Marcus Gotarski de medio manso.

Michael Szutkowski de medio manso.

Thurza Vilcza. Nicolaus Varda, Petrus Kopka, Martinus Smaska,

Stephanus Nowak, Mathias Gulay, Albertus Bala, subditi n. Martini Thurski quasi de mediis mansis per 8 gr. cum uno solido et duo hortulani 4 gr. solv.

N. Andreas Janczewski de medio manso.

N. Jacobus Sulkowski de uno manso cum fratribus suis.

Martinus Kowalczyk, subditus n. Jacobi Trzcienski Lukassowicz de uno manso 16 gr. cum 2 solid. solvit., faber 2 gr., hortulani duo 4 gr.

N. Paulus Thurowski de medio manso.

N. Albertus Thurowski de medio manso.

Albertus Mienk, subditus nobilium Stanislai et Joannis dictorum Truszczykowie quasi de medio manso 8 gr. cum uno solido et hortulanus 2 gr.

N. Joannes Turski dictus Krzeczko de 1 m. et 1 hor.

N. Valentinus Ligowski de medio manso.

N. Albertus Turski dictus Krzenko de medio manso.

N. Joannes Turski dictus Bębenek de $\frac{1}{4}$ m. *Facit 5 fl.*

Kamienie Kothowe. N. Michael Thomkowicz dictus Kamienski una cum fratribus patrualibus de medio manso.

N. Albertus Kamienski de uno manso.

N. Niemierza Kamienski de tertia parte mansi.

N. Jacobus Kamienski dictus Reska de $\frac{1}{3}$ mansi.

N. Albertus Kamienski de medio manso.

N. Andreas et Joannes Kamienszczy Olexicz 1 m. et 2 hort.

N. Joannes Kamienski dictus Volbor de $\frac{1}{2}$ m. *Facit 1 fl. 24 gr.*

Jasienie. N. Procopus Jaszynski de quarta parte medii mansi medium alterum grossum solvit.

N. Felix Jaszienski Dziegiel de $\frac{1}{2}$ m. et 1 hor.

N. Thomas Jaszynski Gebelys de manso.

N. Joannes Jaszynski de medio manso.

N. Stanislaus Zakrzewski de $\frac{1}{2}$ m. et 1 hor.

N. Balthazar Jaszyński de $\frac{1}{2}$ m. et 1 hort.

Joannes Madey, Simon Voyth, subditi nob. Joannis Kamienski quasi de mediis mansis et ab uno hortulano.

N. Jacobus Jaszynski de medio manso.

N. Andreas Jaszienski de 1 m. et 1 hor.

Tabernator 12 gr. solvit.

Mathias, Joannes, subditi n. Joannis Jaszynski dicti Kubdzyk ex integris mansis.

Item subditi quatuor n. Mathias Wieliczki de mediis mansis.
Molendinator de una rota korzeczne 12 gros. solvit. *Facit 4 flor. 22 gr.*

Kamienie kmetonum. Gregorius Jaroniek, Joannes Pazycz, Jeronimus Barthnik, Albertus Domagala, Petrus Koszciołek, Jacobus, Valentinus Makal, Albertus Zbroch, subditi n. Mathiae Bloch de mediis mansis.

Rotifices quatuor per 2 gr. *Facit 2 fl. 14 gr. et 2 solid.*

Kozyrok rzeczny. N. Joannes et Paulus Kozieroszczy de $\frac{1}{2}$ m.

N. Stanislaus, Joannes, Felix, Nicolaus Kozyrowsczy de $\frac{1}{2}$ m.

N. Joannes, Jacobus, Matheus et Andreas Kozyrowsczy dicti Wroblowie de medio manso.

N. Joannes Kozyrowski Laska de medio manso et de sulco hiemali.

Michael subditus nob. Stanislai, Martini Kozyrowsczy quasi de medio manso et ab uno hortulano.

N. Adam Kozyrowski de tribus sulcis hiemalibus.

N. Albertus Kozyrowski de tribus sulcis hiemalibus medium quintum grossum solvit.

Molendinator a duabus rotis walne 48 gr. solvit.

Subditus Joannis Kozyrowski Lasczka de taberna 12 gr. solv.

Facit 3 fl. et 15 gr. minus ternario.

Kozyrok lesne. Nicolaus Kmoch, subditus n. Alberti Kozyrowski dicti Kmoch de medio manso et a duobus hortulanis et tertius sutor per 2 gr.

Lucas Vilk, subditus nob. Adami Kozyrowski de medio manso et a duobus hortulanis.

Mathias Kuda, subditus nob. Valentini Kozyrowski de medio manso, a fabro, a hortulano uno.

N. Felix Kozyrowski de medio manso.

N. Martinus Kozyrowski Wrobl de $\frac{1}{2}$ m. *Facit 1 fl. 21 gr.*

Vyczolkowo. N. Stanislaus Vyczolkowski de 1 m.

N. Mathias Vyczolkowski de $\frac{1}{2}$ manso.

N. Lucas Vyczolkowski dictus Viekowicz de $\frac{1}{2}$ m.

N. Joannes Vyczolkowski de $\frac{1}{3}$ m.

N. Andreas Vyczolkowski de uno manso.

N. Joannes Vyczolkowski de $\frac{1}{2}$ manso.

De Kamienie alia medietate 6 gr. solvit. *Facit 1 fl. 22 gr.*

Myslakowo. Subditus nob. Alberti Kozirowski de medio manso, qui inscriptus est in Kozierogi lesny.

Duo subditi nob. Alberti Myslakowski de duobus mansis integris, a quinque hortulanis. *Facit 1 fl. 13 gr. 1 sol.*

Ruslawy. Molendinator a duabus rotis walne.

Summa parochiae fac. 33 fl. 18 gr.

Banthkowo parochia.

Banthkowo. Jacobus Sziedza factor dni plebani quasi de medio manso.

Joannes Ceder, Gregorius, subditi plebani in Bantkowo de mediis mansis et a 2 hortulanis. *Facit 29 gr.*

Bantkowo aliud. Mathias Rembelek, Petrus Bienik, Jacobus Bartnik, Mathias Falk, Gregorius Grzybowski, Valentinus, Jacobus Bendnasz, Joannes Vach, Stephanus Roh, hi (4) sunt desertati, subditi gen. Alberti Gembarth ex integris quinque mansis. *Facit 2 fl. 3 gr. 1 sol.*

Thurza major. N. Michael Turski dictus Belza de $\frac{1}{2}$ m.

N. Albertus Turski dictus Ossessek de $\frac{1}{2}$ m.

N. Petrus Klobukowski de $\frac{1}{4}$ mansi.

N. Mathias Turski dictus Budnik de 1 manso.

N. Mathias Turski de $\frac{1}{2}$ et $\frac{1}{8}$ m.

N. Martinus Turski Bębenek de $\frac{1}{2}$ m. et 1 hort.

N. Joannes Klobukowski Lyscz de $\frac{1}{12}$ m.

N. Joannes Turski dictus Jakubik de $\frac{1}{2}$ m.

Petrus Mixa, Paulus Karczmarz, subditi n. Lucae Lucowski quasi de mediis mansis, faber 2 gr., hortulanus 2 gr., taberna 12 grossos.

Nobiles Andreas, Joannes Tursczy Lemiessowie de duobus mansis et a duobus hortulanis.

N. Joannes Turski Bębenek de $\frac{1}{4}$ m.

N. Paulus Turski dictus Bygiel de $\frac{1}{8}$ m. cum $\frac{1}{2}$ m.

Nicolaus Othreba, subditus n. Valentini et Andreae Turski de medio manso.

Nobiles Adam, Albertus, Martinus, Stephanus, Sigismundus, Petrus, Jacobus Banthkowscy Kochnowie de duobus mansis et ab uno hortulano. *Facit 5 fl. et medietatem.*

Thurza minor. Felix Palank desertatus, Andreas Kukla, Martinus

Magier, Paulus Varda, Paulus Babel, Joannes Dubil, hortulani duo, subditi n. Petri Bloch ex integris mansis. *Facit 2 flor.*
27 gros.

Golebki. N. Stanislaus Golebek una cum fratribus suis indivisi de bonis Paprothki, de medietate mansi et de alia medietate mansi Golebki et de quarta parte mansi in hereditate Brudzyno.

N. Simon Golebek de 1 m. et 1 hort. *Facit 29 gr.*

Trzcianka major. N. Lucas, Marcus Trzciensczy de $\frac{1}{8}$ mansi.

N. Stanislaus et Joannes Trzciensczy de $\frac{1}{2}$ m.

N. Josephus Trzeciński Łukassowicz de 1 m. et 1 hort.

N. Joannes Trzeciński Dłuzycz de 1 m. et 2 hort.

N. Joannes Stanislaus Trzciensczy de uno manso et a duobus hortulanis.

Valentinus Rozley, Mathias Bogacz, subditi nobilis Mathei Trzeciński quasi de mediis mansis, a sex hortulanis et a tabernatore.

N. Andreas Trzeciński dictus Kopciowicz de $\frac{1}{2}$ m. et 1 hort.

N. Paulus Trzeciński Szaczek de $1\frac{1}{2}$ m. et 2 hort.

N. Joannes Trzeciński de $\frac{1}{2}$ m. et 1 hort.

Mathias Mithka subditus n. Felicis et Jacobi Trzeciński Kopciowicz de 3 sulcis.

N. Albertus Trzeciński dictus Krol de $\frac{1}{2}$ m.

N. Hedvigis Trzcienska de $\frac{1}{4}$ m.

N. Bartholomeus et Jacobus Trzciensczy de $\frac{1}{2}$ m.

N. Venceslaus Trzcienski Reska de $\frac{1}{2}$ m. *Facit flor. 4 gr. 28 et 2 solid.*

Trzcianka minor. N. Paulus Trzcienski Zaczek de $\frac{1}{2}$ m.

N. Joannes Trzcienski dictus Kaszek de $\frac{1}{2}$ m.

N. Lazarus Turski de $\frac{1}{2}$ m.

N. Andreas Trzcienski Łukassowicz a 2 hort. *Facit 22 gr.*

Vinnicza. N. Mathias Vinniczki de $\frac{1}{2}$ m.

N. Lucas Vinniczki de $\frac{1}{2}$ m.

Mathias Milcus subditus n. Joannis et Nicolai Vinniczkich de $\frac{1}{2}$ m. et a 2 hortulanis 4 gr.

N. Mathias Vinniczki cum fratribus suis de integro manso et a tribus hortulanis. *Facit 1 fl. 12 gr. et 1 solidum.*

Klobukowo Patrze. N. Joannes Klobukowski una cum fratribus suis de uno manso.

Petrus Klobukowski dictus Lysowicz de $\frac{1}{4}$ m.

Stanislaus Klobukowski de uno manso. *Facit 27 gr.*

Klobukowo Molendi. N. Andr. Klobukowski de uno manso et a 2 anis.

N. Jacobus Klobukowski de uno manso, una cum Valentino filiaastro suo.

N. Joannes Klobukowski dictus Blyszcz de $\frac{1}{12}$ m.

N. Joannes et Felix Klobukowscy de uno manso et a duobus hortulanis.

Molendinator de Ruslawi a 2 rotis walne 48 gr. *Facit 3 flor. 3 gr. cum medietate.*

Brodzyn. Czieply, Martinus Dominik, Joannes Kopka, Joan. Strączek, Joannes Kolosz, Petrus Kolosz, Nicolaus Kolosz, Brakalla, Valenti Straskowicz libertate gaudet novo locatus hoc anno, subditi Stanislai Myslyborski de integris mansis.

Stanislaus Gołębek de quarta parte mansi.

N. Jacobus Brudzynski dictus Vietrzyk de $\frac{1}{2}$ m.

N. Joannes Sulkowski de medio manso.

N. Jacobus Brodzynski de $1\frac{1}{2}$ m. et 1 hort.

N. Paulus et Andreas Brodzynscy de $\frac{1}{2}$ m.

N. Stanislaus Brudzynski Rogalla de 1 m. et 1 hort.

N. Valentinus Brudzynski de $\frac{1}{2}$ m. *Facit 6 fl. 14 gr. et 1 sol.*

Summa parochiae Bąthkowo fl. 29 gr. 26.

Sobowo parochia.

Sobowo. Mathias Perek, Thomas Liathosz, Laurentius Liathosz, Mathias Valk, Jadam, Simon Varda, Gregorius Goszcz, Nicolaus Dzieńcziołek, Albertus Lypka, Andreas Przybył, subditi n. Mathiae Bloch de mediis mansis. *Facit 2 fl. 23 gr.*

Michalkowo. Paulus Zgaga, Stanislaus Varpa, Mathias Smolycz, Paulus Surda, Michael Gemba, Paulus Porzycz, Mathias Gruda, Albertus Taniey, Mathias Lupa, Simon Falek, Stanislaus Sebro, faber 2 gr., rotifex 2 gr., cauponator desertatus, subditi n. Alberti Gembarth ex integris mansis. *Fac. 6 fl. 7 gr. et 1 sol.*

Linie minor. Andreas Goły, Albertus Niemiecz, Albertus Golossewski, Petrus Suswał, Joannes Nysz, Mathias Lathosz, Mathias Perek, Thomas Domzał, subditi nob. Petri Bloch ex integris mansis. *Facit 4 fl. 13 gr. et 1 solidum.*

Ruskowo. N. Thomas, Andreas, Bartholomeus dicti Pazurkowie de Ruskowo de quarta parte mansi.

N. Martinus Ruskowski dictus Czieciorka de $\frac{1}{2}$ m.

N. Joannes Ruskowski dictus Kubła, liber propter combussio-
nem hoc anno, ab uno hortulano 2 gr.

N. Dorothea vidua relicta Martini Ruskowski propter combus-
sionem libera hoc anno.

N. Andreas Ruskowski de $\frac{1}{4}$ m.

N. Petrus Ruskowski de $\frac{1}{4}$ m.

N. Mathias Ruskowski dictus Dobek et Nicolaus de $\frac{1}{2}$ manso.

Facit 23 gr.

Paprothki. N. Stanislaus et Joannes Paproczy dicti Lemieśsowie
de uno manso.

Stanislaus Gołębek cum fratribus de $\frac{1}{2}$ m.

N. Thomas Paprocki cum fratribus de $\frac{1}{2}$ m. *Facit 24 gr.*

Strupczewo major. N. Paulus, Joannes et Nicolaus Strupczewscy
Dobkowie de medio manso.

Strupczewo minor. N. Paulus una cum nepote suo Mathia Strup-
czewski de medio manso.

N. Petrus Strupczewski de uno manso.

N. Paulus Strupczewski Tchorzyk de $\frac{1}{4}$ m.

N. Jacobus Pelka Strupczewski de $\frac{1}{2}$ m.

N. Paulus et Felix Strupczewscy dicti Thorz de $\frac{1}{2}$ m.

N. Joannes et Paulus Strupczewscy de $\frac{1}{2}$ m. *Facit 9 fl. 9 gr.*

Summa parochiae Sobowo facit 15 fl. 13 gr. et 2 solid.

Szczynie parochia.

Szczynie. Andreas Contor subditus n. Michaelis Szczynski quasi
de medio manso et ab uno hortulano.

Felix Kziezycz, Andreas Koziel, Bartholomeus Nadolny, sub-
diti n. Stephani Szczynski quasi de mediis mansis et a duobus
hortulanis.

Laurent. Zakoszczielny combustus hoc anno liber, Felix Visk,
Simon Crayeta, subditi n. Joannis Szczynski et Simon Cray-
eta pro parte n. Mathiae Jastrzebski quasi de mediis mansis et
Simon de quarta parte mansi, hortulani tres.

Stephanus Grzywacz, Mathias Biernathek, subditi n. Agnetis
Szczynska de mediis mansis et ab uno hortulano.

Joan. Ray subditus n. Laurentii Sieczynski de medio manso.

Facit 2 fl. 13 gr. et 2 sol.

Gorzechowo. N. Math. Gorzechowski de uno manso et ab uno hortulano.

Paulus et Stanislaus Gorzechowscy de uno manso, a duobus hortulanis 4 gr. *Facit 1 flor.*

Summa parochiae Szecczin facit 3 fl. 13 gr. et 1 sol.

Rokicze parochia.

Rokicze. Mathias Narzeda, Andreas Krzeciessa, Joannes Skrypiecz, Bartholomeus Kalonka, Albertus Viewiorka, Gregorius Pelka, Albertus Passz, Joannes Derdin, subditi n. Stanislai et Mathiae Rokiczskich de integris mansis et duo de mediis mansis, et a duobus hortulanis.

N. Andreas et Albertus Rokiczcy dicti Gradek de uno manso et a duobus hortulanis. *Facit 4 fl. 16 gr. et 2 sol.*

Myszliborzycze. Martinus Maczutha, Mathias Bielass, Albertus Szykora, Joannes Szutowski, Stephanus Popiolek, Albertus Szczeczyna, Vach Albertus, Andreas Volski, Hedvigis Piaskowa, Sebastianus Kwapich, Anna Voythowa, Paulus Musczek, subditi generosi Stanislai Myszlyborski de integris mansis et a duodecim hortulanis, tabernator. *Facit 7 fl. 26 gr.*

Wienczlawicze. Gregorius Kolczyk, Alexius, Jacobus Kochanek, Paulus Kołodziej, Joannes, Martinus Redoch, Stephanus Kupiecz, Albertus Białek, Paulus Valenczak, Petrus Valencyk, Andreas Cziesla desertatus est, Albertus Czegielka, Albertus Kupiecz, Valentinus Liska, Georgius Sadlo, hortulanus unus 2 gr., tabernator 12 gr., subditi n. Martini Głovinski ex integris mansis. *Facit 8 fl. 7 gr. et 1 sol.*

Rambielyno. Laurentius Niewicz, Mathias Podsiadany, Felix Przedo combustus, liber, Joannes Grebel, subditi n. Alberti Rembelinski et Zophiae Borzewska et de duobus hortulanis, de integris mansis.

Mathias Niewicz, Andreas Bank, subditi n. Mathiae Zerniczki, Joannis Gorzechowski, Pauli Gorzechowski, unus de manso, alter de medio manso et a tribus hortulanis.

Stanislaus Chudek, Jacobus, Paulus Drwal, Jacobus Gurdziel, Simon, Michael Villicus, sobditi n. Mathiae Mazoveczki de integris mansis, hortulanus unus. *Facit 6 fl. 7 gr.*

Unieyewo. Dorothea Beklewa, Joannes Rok, Stephanus Crayetha, Hedvigis Kusziowa, Paulus Muzgiel, Mathias Czesnik, Joannes Bartossowicz, Nicolaus Pozdziech, Petrus Craietha, Martinus

Szynowiecz, Paulus Krudyn, Michael Gorka, Mathias Kaczmarz, subditi rñdi dni Andreae Przysławski de integris mansis, hortulanus unus, inquilinus 12 gr. *Facit 7 fl. 20 gr. et 2 solid.*

Murzynowo. Sigismundus, subditus nob. Stanisłai Murzynowski de integro manso et ab uno hortulano, de taberna.

Albertus Michal, Nicolaus, subditi n. Valentini Murzynowski quasi de mediis mansis et a 2 hortulanis.

Stanislaus Rathay, Andreas Busziowicz, subditi nob. Pauli et Andreae Murzynowski quasi de mediis mansis et de uno hortulano.

Thomas Symny, Andreas Nieczek, subditi b. Sebastiani Kobierniczki quasi de mediis mansis. *Facit 2 fl. 26 gr. et 2 sol.*

Lassothki. Paulus Lyssy, Mathias Pelczik desertatus, Andreas Sobak, Paulus Pelka, Nicolaus Pedzych, Joannes Bogusz, hortulani duo, subditi n. Michaelis Lasoczki de integris mansis. *Facit 2 fl. 27 gr. et 1 sol.*

Radothki. N. Eufemia relicta Petri Radoczki de medio manso et ab hortulano.

Blassius molendinator, subditus n. Stanisłai Myszlyborski de duabus rotis walne. *Facit 1 fl. 26 gr.*

Summa parochiae Rokicze facit 42 fl. 7 gr. et 2 sol.

Mokowo parochia.

Mokowo. Albertus Rathka, Sthassek, Joannes Bathok, Laurentius, Stephanus, subditi nob. Dadzybogii Mokowski de medio tertio manso, quasi de mediis mansis. *Facit 1 fl. 11 gr. et 2 sol.*

Mokowko. Laurentius Mazur, Joannes Zdun, Mathias Rychtha, Marterny Liczko, Albertus Karass, Stephanus Mazur, Mathias Vilk, Stanislaus Kopecz, Petrus Brozda, Petrus Mazurowicz, Stanislaus Rychtha, Mathias Konieczny, subditi rñdi abbatis castri Plocensis ex integris mansis. *Facit 6 fl. 20 gr.*

Chudziewa. Andreas Soczewka, Stephanus Chroboth, Nicolaus Cziolek, Paulus Cziolek, Joannes Cziolek, subditi n. Joannis Chudziewski et fratrum illius de mediis mansis et a duobus hortulanis. *Facit 1 fl. 17 gr. et 2 sol.*

Chalino. N. Martinus Chalynski dictus Kamienski de medio manso. N. Albertus Celinski de medio manso.

N. Petrus Dzialinski, Joseph Gawin, Andreas Miszala, Simon

Koszna, Leonardus Zebek, Sigismundus Mazur, Nicolaus Uliczny, Materni Kulyn, subditi n. Joannis Krowiczki de mediis mansis et a 2 hortulanis.

Stephanus Kwapich, Martinus Franek, Thomas Kastalanek, Gregorius Kastalan, Joannes Kozyrowski, Blassius, Falk Piczka, Stanislaus Lugel, subditi n. Pauli Sulyrski de mediis mansis, hortulani duo 4 gr. *Facit 4 fl. 25 gr.*

Vierzbicza major. Albertus Marschalek, Andreas Ledrok, Ambrosius, Petrus Kopal, Mathias Jądro, Mathias Piekieny, Joannes Borosz, Joannes Wywal, Blassius Soska, Stanislaus Panek, Gregorius Szczapa, Blasius Vidwa, Simon Plewka, hortulanus unus, taberna desertata, molendinator ab una rota korzeczne 12 gr., subditi n. Alberti Gembarth ex integris mansis *Facit 2 fl. 20 gr. et 2 sol.*

Plonczyno major. Joannes Głąb, Stephanus Głąb, Jacobus, Nicolaus, Głąb, Joannes Biernath, Stanislaus Głąbowicz, Vincenzentius Czegliska, Mathias Lythwyn, Paulus Repa, Stanislaus Siska, hortulani duo, subditi n. Bartholomei Kielpinski ex integris mansis. *Facit 5 fl. 20 gr. et 2 sol.*

Plonczyno minor. N. Helena Płonczynska vidua Głwina de medio manso.

N. Paulus Płonczynski de medio manso.

N. Jacobus Płonczynski Zareba de 1½ m. *Facit 1 fl.*

Bedzienyo. Molendinator ab una rota parva 12 gr.

Borowo. N. Sebastianus Borowski de ½ m.

N. Mathias Borowski de medio manso.

N. Andreas Borowski de medio manso.

Blasius Pola, subditus n. Stanislai Borowski de medio manso.

Item subditus n. Janusii Borowski de 1 m. *Facit 1 fl. 15 gr.*

Cohanie. N. Martinus Kochanski de medio manso.

N. Simon Kochanski de medio manso.

N. Vincentius Czachorowski de medio manso.

N. Barth. Kochanski dictus Pełowski de ½ m.

N. Nicolaus Kochanski cum fratribus suis de medio manso et a tabernatore.

N. Baltazar Chochanski de medio manso.

N. Albertus Kochanski dictus Novak de ½ m.

Jacobus Brzozka, Joannes Mleczo, subditi n. Dadzybogii Mokowski de uno medio manso. *Facit 2 fl. 4 gr.*

Zakrzewo. N. Mathias Zakrzewski dictus Maga de uno manso et ab uno hortulano.

N. Paulus Zakrzewski de uno manso.

N. Stanislaus Zakrzewski, una cum fratribus suis Materno et Andrea de uno manso et a duobus hortulanis. *Facit 1 fl. 12 gr.*

Thupadly. Olexi, Mathias Milenka, Klymek, subditi nob. Nicolai Orlowski de mediis mansis et a duobus hortulanis.

Blasius Voida, Mathias Dlugos, Mathias Szymkarz, Nicolaus Szczapa, Albertus Ratajczyk, Franciscus Stepa, subditi n. Stanislaui Zawiczki de mediis mansis et ab uno hortulano, a molendinatore una rota korzeczne. *Facit 3 fl. 3 gr.*

Beklewo. N. Andreas Beklewski Komornikowicz de $\frac{1}{2}$ m.

N. Joan. Beklewski dictus Drost de manso et ab uno hortulano.

N. Jacobus Beklewski Sucharda una cum Nicolao et Bartholomeo de uno manso.

N. Albertus Beklewski Jendryss de $\frac{1}{2}$ m.

Albertus Sieczka, subditus nob. Alberti Luskowski de integro manso et a 2 hortulanis.

N. Zophia Beklewska de duobus mansis et ab uno hortulano.

N. Josephus Beklewski Thopolla de uno sulco.

Jacobus Kothek, Stanislaus Rogala, Martinus Rogala, hortulanus unus, subditi n. Mathiae Klokoczki, de integris mansis.

N. Albertus Beklewski dictus Chodor de medio manso. *Facit 4 fl. 25 gr. et 2 sol.*

Vierzbicza minor (obecnie Wierznica). Konopka, Krzyth, Fedrych, Paulus Konopka, Gregorius Xstowicz, Jacobus Xstowicz, subditi gnos Martini Grabski de integris mansis, a molendinatore 12 gros. *Facit 3 flor. 22 gr.*

Summa parochiae Mokowo facit 45 fl. 29 gr. et 1 sol.

Grochowalsk parochia.

Grochowalsk. Felix, Thomas Slonek, Mathias Lathka, Petrus Nowak, Mathias Klossek, Martinus Pepek, Simon Obalek, Albertus Drozd desertatus, Joannes Golek desertatus, Simon Kopanka, Nicolaus Sydlo, Laurentius Włodarz, hortulani tres, subditi n. Alberti Grochowalski de integris mansis. *Facit 3 fl. 22 gr. et 2 sol.*

Krepa. Kalixti Sostek molendinator.

Grochowalsk minor. Nob. Petrus Beklewski de $\frac{1}{2}$ m.

Summa facit parochiae Grochowalsk 6 fl. 10 gr. et 2 sol.

Wielkie parochia.

Wielkie. Gregorius Kisz, Albertus, Stanislaus Drag, Joannes Szczerbba, omnes et singuli solverunt quasi de mediis mansis, subditi n. Mathiae Orłowski, hortulani 6.

Grzessek, Duchna, Macziey Mirz, Szpiewak; Krol, Ozymina, Osiemczyk, tabernator 12 gr., subditi n. Laurentii Wieliczki de mediis mansis et a tribus hortulanis.

Blasius Koth, subditus n. Andr. Wieliczki ex dimidiis mansis. Martinus Haydak fuerat subditus n. Joannis Vithoski desertatus, praestiterat juramentum.

Martinus Kobus, Petrus Kobus, subditi n. Bonaventurae Wieliczki ex dimidiis mansis, ab uno hortulano.

Thomas Koth, subditus n. Andreae Konarski de medio manso et ab uno hortulano. *Facit 5 fl. 25 gr. et 2 sol.*

Nowa wiesz. Simon Chmiel, Petrus Czychosz, Laurentius Łakomy, Blasius Savilo, Michaël Zashadzany, Andrzej Rzeznik, Petrus Kessy, omnes et singuli solverunt quasi de mediis mansis, subditi nobilis Orłowski (Mathiae).

Tabernator 12 gr., Konieczka, Janiecz, Kowal, subditi n. Laurentii Wieliczki de mediis mansis.

Andreas Voch, Mathias Troyan, subditi n. Andreae Wieliczki de mediis mansis.

Mathias Nowak, Simon Markowicz, subditi n. Joannis Vithowski de mediis mansis.

Andreas Mączka, subditus n. Bonaventurae Wieliczki de medio manso. *Facit 4 fl. 17 gr.*

Orłowo. Reyk, Ambrosius, Nadzianek, subditi n. Mathiae Orłowski ex dimidiis mansis.

Molendinator 12 gr., tabernator 12 gr., Gregorius Kolodzey, Leonardus, Albertus Msthak, subditi n. Nicolai Orłowski de mediis mansis, derotifice, a duobus melificariis. *Facit 2 fl. 20 gr.*

Summa parochiae Wielkie facit 13 fl. 2 gr. et 2 sol.

Chelmicza parochia.

Chelmicza. Stanislaus Zięcz, Albertus Szera, Stephanus, Valentinus Zdun, Albertus Domzal, Mathias Wczorayssy, Albertus Borowak, Mathias Koth, Paulus Pizda, Martinus Kwapich, Martinus Niesporek, Valentinus Borowak, Paulus Lubotha, Gregorius Wieczorek, Bartholomeus Bank, Albertus Vkleja, Michael Kowal, Albertus Dias, Mathias Vypych, subditi n. Valentini Czerski de integris mansis, molendinator, tabernator 12 gr., faber 2 gr. *Facit 11 flor. 12 gr. 2 sol.*

Zadusniki parochia.

Zadusniki. Joannes Domagala, Paulus Szobieray, Dominik Lath, Stanislaus Durlyk, Mathias Szlodzyna, Stary krawiec de medio manso, hortulani tres, inquilina, cauponator, subditi n. Alberti Chodowski ex integris mansis.

Stanislaus Wieczorek, Bartholomeus Kostka, Mathias Włodarek, Andreas, Mathias Sziedzia, Antonius, Joannes Baydyk, Felix Bambala, hortulani octo, tabernator, subditi n. Mathiae Orłowski de integris mansis. *Facit 9 fl. 12 gr. 2 sol.*

Olesno. Adam Mikolayowicz, Albertus Krol, Albertus Czeski, Mathias Ostathek, Sebastianus Blaskowicz, Michael Lubka, Joannes Strzygol, Jacobus Dworznik, Valentinus Obiedwal, Andreas Marczinowicz, Alexius, Jacobus Velenka, Albertus Zolthys, hortulani septem, taberna non solvit, subditi n. Nicolai Orłowski ex integris mansis.

Zak, Paulus Vach, combusti liberi, Pera, Jaworek, Visk, Simon, hortulani duo, subditi n. Dorotheae Smarzewska de integris mansis. *Facit 10 fl. 1 gr. et 1 sol.*

Zlewody. N. Albertus Zlewoczki dictus Mieczk et Nicolaus Jarczewski de uno manso cum medio.

N. Petrus Konarski et Joannes Zlewoczki Zadowicz una cum fratre suo Sebastianiano de uno manso.

Andreas Paczesny, subditus nob. Andreae Vieliczki de medio manso.

Erasmus, subditus n. Bonaventurae Vieliczki de medio manso.

N. Valentinus, Jacobus, Andreas Konarsczy fratres indivisi de uno manso cum medio. *Facit 2 fl. 4 gr. et 2 sol.*

Vithkowo. Paulus Kurzynoga, Michael Czultha, Mathias Gnoyek, Gaszay, Jacobus Vąsz, subditi nob. Joannis Ostrowiczki.

Igne cremati: Stanislaus Zwieeh, Adam Kukicz, Mathias Kobiółka, Mathias Szylak, Jacobus Drulia, sunt liberi. *Facit 2 fl. 23 gr. et 1 solidum.*

Nasiegniewo. Mathias Łamany, Martinus Vithek, Domzał Mirek, Mathias Kaszyrod, Franciscus Stalonka, Martinus Bywala, Mathias Sziekiera, Nicolaus Czykosz, Bartholomeus Konieczka, Stanislaus Luca, Andrianus Ciecieniek, Martinus Pawlik, Paulus Stalowka, Martinus Koczkowski, Mathias Franek, Gregorius Zolthisz, Andreas Domagala, Felix Domzał, Albertus Wiewioraka, Nicolaus Garbacz, Andreas Thrzonek, hortulani tres, subditi n. Mathiae Nasiegniewski de 16 mansis possessionatis per medium mansum. *Facit 10 fl. 14 gr. et 1 sol.*

Krowiczyno major. Albertus Nieprzek, Felix Rybak, Stanislaus Zapathka, Nicolaus Kozierek, Falk, Mathias Guzek, subditi nob. Petri Vithkowski de mediis mansis.

Szmik, Zebek, Skonieczny, Luksa, Ray, Kmosz, subditi nob. Laurentii Vieliczki de mediis mansis.

Joannes molendinator de una rota korzeczne, Franciscus molendinator de una rota korzeczne. *Facit 4 fl. 12 gr.*

Krowiczynko. Thomas Jelen, subditus n. Joannis Vithkowski de integro manso.

Paulus Kopanka, subditus n. Alberti Grochowalski ex integro manso. Molendinator de una rota korzeczne. *Facit 1 fl. 15 gr. et 1 solidum.*

Spiegowo. Martinus Konieczka, Joannes Szych, Andreas Bala, Martinus Stanczyk, subditi nobilium Mathei et Jacobi Spiegowskich ex integris mansis et a duobus hortulanis, a tabernatore. *Facit 2 fl. 22 gr. cum 2 solidis.*

Summa parochiae Zadusniki facit 43 fl. 16 gr. et 1 sol.

Spithal parochia.

Spithal. Mathias Mistrz, Jacobus Miodek, Andreas Pyszek (in duobus mansis), Hedvigis Konieczkova, Joannes Strozewski, subditi rndorum vicariorum pro parte illorum de duobus mansis, de una taberna, a sex inquilinis.

Hortulani decem, subditi nobilis Stanislai Chodowski, figuli

duo, tabernator, hulthay unus, inquilini duo per 3 gr. *Facit 5 fl. 28 gr.*

Spital major. Mathias Vociessek, Albertus Baran, Gallus Drabigowicz, Thomasz Zoraw, Adam Przybyl, Falk Zasadka, Laurentius Pierlank, Perzowa vidua, Felix Pera, Mathias Viothy, Thomas Puchaicz, Petrus Nievolicz, Mathias Kleczk, Bartholomeus Drab, Daniel Szwienthek, hortulani quinque, tabernator, a vino cremati, subditi nobilis Stanislai Chodowski de integris mansis. *Facit 9 fl. 8 gr.*

Culyno. Stephanus Dzyssy, Albertus Qwassny, Michael Jedrzygowicz, Joannes Jedryk, hortulani duo, carpentarius, molendinator, piscator, inquilina, subditi n. Stanislai Chodowski ex integris mansis. *Facit 3 fl. 8 gr. et 2 sol.*

Zarzeczewo. Lucas molendinator ab una rota korzeczne et a duobus hortulanis. *Facit 16 gros.*

Suszyce. Urbanus, Mroczek, Klossek, Petrus, Mithochowa, Dosdal, hortulani tres, tabernator, subditi n. Joannis Murzynowski ex integris mansis. *Facit 3 fl. 28 gr.*

Boguczyno. Albertus Lyszak, Joannes Zubel, Joannes Zaioncz, Martinus Kubieyka, Jacobus Kuba, Albertus Jagoda, Laurentius Czay, Stanislaus Mazur, Albertus Boczian, Albertus Barthnikowicz, Joannes Barthnik, Albertus Vieczorek, Gregorius Mieczek, Stephanus Włodarz, hortulani tres, tabernator unus, subditi n. Mathiae Zelski ex integris mansis, duo de mediis mansis non solverunt. Paulus Zaiąncz, Andreas Zaiąnczkowicz, mellificarius non solvit. *Facit 8 fl. 11 gr. et 1 solidum.*

Pabyanki. Stanislaus Gomon, Simon, Albertus Zyska, Mathias Barthnik, subditi n. Ezechielis Chelmiczki ex integris mansis.

Jacobus Jurek, Stanislaus Krethek, Barthek, Albertus Klosso-wicz ex integris mansis, nob. Mathiae Zębowski subditi. *Facit 4 fl. 13 gr. et 1 sol.*

Luskowo. Michael Kraska de uno manso, subditus n. Joannis Bóchenski. *Facit 16 gr. et 2 solidos.*

Chelmicza minor. Stanislaus Barthnik, Albertus Kuppa, Venceslaus Młynarz, Jacobus Kubalasz, Paulus Głównia, Nicolaus Kuchczyk, Laurentius Michalowicz, Gregorius Kempka, Stephanus Michalowicz, Mathias Solthysz, Blassius, Petrus Rachczynski, hortulani quatuor, tabernator, molendinator, subditi n. Ezechielis Chelmiczki de integris mansis. *Facit 7 fl. 22 gr.*

Vitchossino. Benedictus Pyg, Michael Lanich, Gregorius, Andreas Gayda, Simon, Bartholomeus Pozdziech, Mathias Grad, Joannes Czychoray, Simon Włodarz, Jacobus Mazur, subditi n. Joannis et Laurentii Vythoskich quasi de mediis mansis.

Hortulani Joannis quatuor, Laurentii duo, cauponator, gon-tharz. *Facit 3 fl. 19 gr. et 1 solidum.*

Rachczyno. Albertus Pabyianczyk, Joannes Czukala, Petrus Pzyk, Gregorius, Klemens Pabyan, Michael, Andreas Woy, hortulani per 2 gr., subditi n. Mathiae Nasiegniewski de 1 manso cum medio et duo de mediis mansis, mellificiarus, tabernator. *Facit 2 fl. 16 gr. et 1 solidum.*

Zazdrosczy. N. Alberti Chodowski molendinator de una rota korzeczne.

Unichowo. Molendinator ab una rota korzeczne.

Summa parochiae Spital facit 51 fl. 1 gr. 2 solidos.

Sykorze parochia.

Zerniki. Nobiles Nicolaus, Petrus, Dobrogost Zerniczcy de quinque mediis mansis, et ab octo hortulanis. *Facit 1 fl. 27 gr. 2 sol.*

Malonowo ex Ligowo parochia.

Malonowo. Nobiles Adam et Nicolaus Kamienski de medio manso. Lucas Krzowski de medio manso.

Martinus, Venceslaus, Blasius Zelisczy de integris mansis.

Stephanus, Janthos, subditi n. Augustini Sosinski quasi de mediis mansis. Quatuor subditi nob. Valentini Malonowski dicti Gassy de mediis mansis, tabernator, faber, molendinator ex duabus rotis walne. *Facit 4 fl. 16 gr.*

Summa parochiae Sikorz et Malonowo facit 6 fl. 13 gr. 2 solidos.

Summa totius districtus fl. 674 gr. 8 sol.

2. DISTRICTUS RIPINENSIS an. 1564.

(Ks. 30, fol. 310).

Civitas Rypin, proconsul una cum suo consulatu ¹⁾ civitas Rypinensis exactionem civilem, quae dicitur vulgariter szosz duplam triginta florenorum in quemcunque per 30 gr. computando solverunt ¹⁾.

Ab artificibus: a sutoribus 3 flor. et 10 gr., a sartoribus 1 flor. et 2 gr., a fabris 28 gr., a carpentariis 16 gr., a pannitextoribus 16 gr., a figulis 1 flor. et 2 gr., a pistoribus 48 gr., a pellificibus 24 gr., a lanificibus 8 gr., a revenditoribus 36 gr., item socii omnium artificiorum 8 gr., cauponatores 2 floreni, inquilini et inquilinae viginti septem, quilibet eorum 12 gr. solvit. *Facit 10 flor. et 24 grossos.*

Judaei 12 flor., Sothowie duo 2 flor.

Molendinum, quatuor rotae alias korzeczne.

Prima rata ducillorum 49 flor., secunda 34 flor. 16 gr., tertia 34 flor. minus 3 gr., quarta 12 flor. minus 6 gr., a vino adusto 9 flor. 18 gr. *Summa facit 70 flor.*

Parochia Rypinensis.

Glowiensko, Stephanus Sbierek, Martinus Viorek, Marcus Bassa, Stanislaus Popiołek, Stanislaus Kaczorek, Andreas Swaycza, Jacobus Ucz, Urbanus Czieski, Petrus Bazalek, subditi S. M. Regiae de integris mansis, a taberna, hortulani 2, ab una inquilina.

Facit 5 flor. 6 gr.

Czerzewo, Mathias Rzeźnik, Grzegorz, Mathias Bigoss, Albertus Dudek, Albertus Roszien, Mathias Kuzd, subditi n. Stanislai Pleczki ex integris mansis, hortulani duo. *Facit 3 flor. 14 gr.*

Rekowo (dziś Rakowo), N. Casper Rekowski de tribus protunc man-

¹⁾ W roku 1573 (ks. 30 f. 512) de agris a morgis 282 ab 1 morgo per (den.) 12 facit fl. 6 gr. 8.

sis, in futurum autem de uno possessionato tenetur solvere, a duobus hortulanis.

Nobiles Sebestianus et Jacobus Rekowski de medio manso.

N. Simon Rekowski de medio altero manso, a tribus hortulanis. *Facit 2 flor. et 10 gr.*

Preczkowo. Simon, Stephanus, Thomas Pieczpadła, Nicolaus Bank, Stanislaus Snida, subditi n. Valentini Przeczkowski de integris mansis et a 2 hortulanis.

Jacobus Koziel, Albertus Słomianka, Albertus Moska, Lucas, Mathias, subditi n. Andreae Preczkowski et a septem hortulanis.

Laurentius Biegay, Mathias Szwiecz, Stanislaus Sewczyk, subditi n. Constantiae Balymaska ex integris mansis, a molendinatore ejusdem ab una rota korzeczne dictus Joannes Gniazthko. *Facit 8 flor. 4 gr. et 2 solidos.*

Ruszynowo. Nicolaus Niedzialek, Mathias Zalony, Stanislaus Zymny, Franciscus Vielgi, Paulus Rayek, Andreas Przykło, Mathias Suther, Jacobus Sieraczki, subditi n. dni Andreae a Krethkow de integris mansis, hortulani tres. *Facit 4 fl. 13 gr. et solidum.*

Godzyssewy. Paulus Czudny, subditus n. Laurentii Godzyssewski de integro manso.

Valentinus, Joannes, hortulani duo, subditi n. Andreae Godzyssewski de integro manso.

Vith, Thomas Goszcz, hortulani duo, subditi n. Petri Godzyssewski.

N. Valentinus Bialoskorski de uno manso.

Nicolaus Ogorzal, Martinus Dura, Mathias Granek, hortulani duo, subditi n. Alb. Godzyssewski (Żabokliczki) de integris man.

Kotharski, Pisczek, subditi n. Andreae Starorypinski de integris mansis.

Nicolaus Napolny, subditus n. Thomae Starorypinski ex integro manso.

Gosky, subditus n. Joannis Starorypinski ex integro manso. *Facit 7 flor. 9 gr. et 2 solidos.*

Dylewo. Anna relicta olim famati Petri advocati de Dylewo, de manso cum medio subdita n. Alberti Nadroski.

Kąkol, Wilk, Mazur, subditi n. Andreae Starorypinski ex integris mansis.

Felix Buyak, Felix Konieczka, Andreas Servathka, subditi n. Thomae Starorypinski ex integris mansis.

Albertus Sobieray, Stanislaus Bielasz, Nicolaus Sziodlathy, subditi n. Joannis Starorypinski.

Martinus Kaczmarz, Joannes Figula, Sebastianus Nowakowicz, Jacobus Goiski, Mathias Bosz desertatus, Jacobus Vypych, Mathias Przybylo, Andreas Glussek, subditi n. Alberti Nadroski de integris mansis. *Facit 9 flor. 21 gr. et 2 sol.*

Kowalikowo. N. Malcher Kowalkowski de 2 man. et ab uno hortulano.

N. Franciscus Kowalkowski de 2½ man. et 2 hortul.

N. Troianus Kowalkowski de medio manso et ab 1 hort.

Nobiles Mathias et Felix Kowalkowski de quatuor mansis et a 3 hort.

N. Casper Kowalkowski de uno manso et ab uno hort.

N. Balthazar Kowalkowski de 1 m. cum medio.

Nobiles Petrus et Mathias Babeczki de manso cum medio et ab uno hortulano.

Nobiles Erasmus et Andreas Kowalkowski de uno manso.

Jacobus molendinator ab una rota korzeczne. *Facit 6 flor. et 12 grossos.*

Zakroc. Blasius Mazno, tabernator, subditi n. Laurentii Zakroccki de integro manso et ab uno hortulano.

Stanislaus Mazur, subditus n. Nicolai Zakroccki de integro manso et cum duobus hortulanis, molendinator Zakroc ab una rota korzeczne.

N. Kasper Zakroccki de medio manso. *Facit 2 flor. 9 gr. et solidum.*

Starorypin. Stephanus, Andreas Poddanek, Jakub, Gregorius Kroszek, Albertus Kielbassa, Albertus Szmaka, Michael, Adam Vessolek, Ambrosius Marsalek, Paulus Golek, Blasius Szathwa, Andreas Wrona, Joannes Sloskowicz, Mathias Pozarek, Adam Cholewa, Mathias Rzessothko, Paulus Zayancz, hortulani quatuor, tabernator unus, subditi n. Constantiae Balimska ex integris mansis.

Georgius Wieczorkowicz, subditus n. Andreae Starorypinski ex integro manso.

Joannes Simankowicz, Bartholomeus Simankowicz, Joannes Kęszy, Petrus, Laurentius Kraszek, hortulani quinque, subditi n. Alberti Nadroski de integris mansis.

Albertus Bielasz, subditus n. Thomae Starorypinski ex integro manso.

Hortulani tres subditi n. Joannis Starorypinski. *Facit* 14 flor. 4 gr.

Summa parochiae Rypinensis facit 63 flor. 25 gr. 2 solidos.

Parochia Rogowo.

Rogowo, Jacobus Rogowski una cum nepotibus suis de integro manso.

Borowo, n. Margareta Borowska de medio manso in Kovalkovy et de Borowo a medietate mansi et a tribus hortulanis.

N. Nicolaus Zakroczki de medio manso.

N. Petrus Grzebski de duobus mansis cum medio et a duobus hortulanis. *Facit* 2 flor. 10 gr.

Sarnowo, n. Mathias Sarnowski de 1 m.

Brzeski, nobiles Albertus et Christoferus Brzesczy de medio manso. Nobiles Petrus, Albertus, Simon et Joannes Brzesczy de medio manso.

N. Albertus Jarczewski de medio manso. *Facit* fl. 1 gr. 18

Nobiles Conradus, Zacharias, Sigismundus, Joannes Brzesczy de manso.

N. Andreas Brzeski de medio manso.

Royewo, n. Andreas Royewski et Mathias, Venceslaus, fratres germani de uno manso cum medio.

Nobiles Paulus et Thomas Royewsczy de 2 man.

Nobiles Albertus et Joannes Royewsczy de 1 man. *Facit* 1 flor. 22 gr.

Kobrzyniec nowy, n. Andreas Kobrzynski de 2 mansis et ab uno hortulano.

Stanislaus Dzyganik, Gregorius Raczko, Simon Raczkowicz, subditi nobilium Mathei et Joannis Kobrzynski de integris mansis, unus hortulanus, tabernator, nobilis Szwiathka de medio manso. *Facit* 3 flor. 6 gr.

Kobrzyniec stary, Mathias Kuczepta, subditus n. Venceslai Kukawski quasi de medio manso et fassus est, quod plus tenet et a duobus hortulanis. *Facit* 12 gros. 1 solidum.

Rogowko, n. Joan. Rogowski de integro man.

N. Mathias Rogowski Jacubussek de $\frac{1}{2}$ man.

N. Albertus Rogowski una cum fratribus suis de integro manso. *Facit* 1 florenum.

Charssewo, Joannes Charssewski a rota korzeczne, molendinator dni Sbissek ab una rota korzeczne. *Facit 24 gr.*

Szwiessawy, Roslan Beski, Albertus Beski, Christoforus Latossek, subditi n. Andreae Swiessawski de integris mansis.

Nobilis Albertus Swiezawski de $\frac{1}{2}$ manso. Albertus Pirshala, Nicolaus Nowak, subditi n. Andreae Swiezawski dicti Kawka de integris mansis, a mellifice, a hortulanis quatuor. *Facit 3 fl. 9 gr. 1 solidum.*

Summa parochiae Rogowo facit 14 flor., 11 gr. et 2 solidos.

Parochia Choyno.

Choyno, Thomas Meczych, Sebastianus Nadzianek, Albertus Vilk, Mathias Lach, Albertus Soltis, Paulus Kowal, Albertus Domzal, Jacobus Popiołek, Joannes Throyan, Paulus Raczek, Joannes Benkiel, Adam Skarlik, Andrzejowa Pstrągowa, Martinus Picz, Andreas Gierk, hortulani quatuor, faber unus, tabernatores duo, subditi magn. pal. Masoviae Stanislai Lawski ex integris mansis, a molendinatore a rota walne, a mellifice. *Facit 10 flor. et 10 gr.*

Nowa wies, n. Joannes Nowowieski de duobus mansis et ab uno hortulano.

N. Dorothea Grodzenska de duobus mansis et ab uno hortulano.

Sobiech, Nicolaus Paluch, Felix Dudek, Jacobus Russek, Mathias Bytho, tabernator 12 gr., hortulani quatuor, rotifex, subditi nobilium Laurentii, Martini Nowowieskich de integris mansis.

Prokop, Tiburci, Valentinus Troyan, Andreas Vassyk, Albertus Kaletha, hortulanus unus, molendinator, subditi n. Adam Nowowieski ex integris mansis. *Facit 8 flor. 14 gr.*

Gleboczek, Pawelek, Andreas, subditi n. Alberti Lochoczki de duobus mansis per decem gros. Praestiterunt juramentum, quod decimam non solverunt.

Obory, Albertus Kressolowicz, Olk, Szwiethek, Joannes Domzal, Albertus Mazur, Laurentius Laskowic, molendinator, hortulani, subditi n. Alberti Lochoczki de integris mansis et ab uno vago homine. *Facit 4 flor. et 10 gr.*

Radzynek, n. Thomas Radzynski de duobus mansis.

N. Josephus Radzynski de sex mansis et ab uno hortulano.

Nobiles Simon et Joannes Radzynscy de 2 mansis, videlicet

tertius frater illorum Albertus combustus est, de tertio manso liber, ab uno hortulano.

Martinus, hortulani quatuor, subditus n. Jacobi Moszczenski ex integro manso.

N. Petrus Cziethkowski de duobus mansis. *Facit 5 flor., 22 gr. et 2 solidos.*

Summa parochiae Choyno facit 29 flor., 17 gr. et 1 sol.

Parochia Żałe.

Żałe, Marczynek, Albertus Sponka, Mathias Ploska, Joannes Pęcherek, Stanislaus, Petrus Rathay, Mathias Szymny, Laurentius Zdreda, Thomas Przybyl, Mathias Klodek, Paulus Niewiego, Albertus Sczerzba, Jarosz, Grzywacz, Simon Szczygiel, Paulus Kavinski, Joannes Kuwnikowicz, Martinus Pekala, Jacobus, Bednarz, hortulani quinque, tabernatores duo, faber, sartor, thessarz, molendinatores duo per unam rotam dictam korzeczne, subditi n. Petri Zelski 18 de integris mansis et duo de mediis mansis. *Facit 12 flor. 20 gr. et 2 solidos.*

Nadross. Nicolaus Kokomak, Stanislaus Smolich, subditi n. Jacobi Balymski de integris mansis, hortulani duo.

Petrus Sobothka, subditus n. Thomae Balymski de uno manso.

Paulus Krol, subditus n. Petri Balimski de integro manso.

Petrus Babeczki, Vithek, Blasius Piotrkowicz, tabernator, faber, unus hortulanus, subditi n. Alberti Nadroski de integris mansis.

Valentinus Matha, Joannes Banaskowicz, Mathias Knoch, Valentinus Markowicz, hortulani quinque, subditi Mathiae Nadroski de integris mansis.

N. Anna Krethkowska de duobus mansis.

N. Andreas una cum fratribus suis Krethkowscy de tribus mansis. *Facit 9 flor., 3 gr. et solidum.*

Borzymino. Joannes Mnich, subditus n. Alberti Borzyminski de uno manso et a duobus hortulanis.

N. Andreas Borzyminski de duobus mansis et ab uno hortulano.

N. Albertus Borzyminski de medio manso.

N. Andreas Ossuchowski de uno manso.

N. Valentinus Borzyminski de 3 man. et de 1 hort.

N. Laurentius Borzyminski de 2 man. et de 1 hort.

Paulus, Joannes Novothny, Jacobus Dzubel, Stanislaus Grzybkowicz, Ambrosius, subditi n. Egidii Borzyminski de integris mansis, hortulani duo. *Facit 7 flor. et 6 gr.*

Balyno. Andreas Knap, Jurek Biegay, Albertus Biegay, subditi n. Jacobi Balinski de integris mansis et a duobus hortulanis.

Mathias Joppel, Bienk Blonczka, Andreas Gierwyn, Mathias Rzeźnik, subditi n. Thomae Balinski de integris mansis et de uno hortulano.

Albertus Niedbala, Gregorius Karcz, Joseph, subditi n. Petri Balinski de integris mansis et ab uno hortulano. *Facit 5 flor., 20 gr. et 2 solidos.*

Brzoza, n. Albertus Radominski de uno manso cum medio et ab uno hortulano.

N. Georgius Brzoski de uno manso cum medio et de uno hortulano.

N. Lucas Brzoski de uno manso et ab uno hortulano.

N. Stanislaus Brzoski una cum uxore fratris sui de uno manso cum medio.

N. Kilianus Brzeski de medio manso.

Valentinus Rzeźnik, Stanislaus, Martinus, Petrus, subditi n. Bartholomei Kielpinski de singulis mansis, a taberna. *Facit 5 flor., 6 gr. et 2 solidos.*

Pinino, n. Jacobus Pininski de integro manso, ab uno hortulano.

N. Anna Pininska de uno manso, Thomas subditus n. Mathiae Pininski de integro manso, 2 hortulani. *Facit 1 flor., 16 gr. et 2 sol.*

Piskorczyño, Gregorius, Vincentius, subditi n. Jaroslai Piskowski de integris mansis, ab uno hortulano et a cauponatore.

Nobiles Simon, Albertus, Jacobus de tribus mansis et ab uno hortulano. *Facit 2 flor., 25 gr. et 1 sol.*

Summa parochiae Zale facit 44 flor., 9 gr. et 1 sol.

Parochia Dulsk.

Dulsk, Marek, Mros, Paluch, Szczeklath, Strzoss, Vyrzalo, Dziadzo, Przybylek, Oduy, Kołodzeczyk, Jurga, Gramka, Kieczka, Thurek, Jarosz, Bednarz, Polak, Plutha, Bayo, Rowny, Strzes de medio manso, hortulani decem, vagus unus, cauponator.

Carpentarius, rotifex, doleator, lanifex non solvunt, subditi n. Felicis Sokołowski de integris mansis. Unus de medio manso.

Czayka sthary, Michałowa, Krach, Przylepka, Pakuczy, Math. Czayka, Wieczorek, Knych, Gorny, Beda, Burkath, Barthnik, Cybor, Sybila, Gnida, Jagnieczarz, Płaczek, Suchosierst, Glamb, Piskorski, Drosth, Ulyczny—desertatus, Południe, hortulani 6, cauponator, faber, subditi n. Barbarae Sudraska ex integris mansis. *Facit 25 flor., 18 gr. et 1 sol.*

Sokolowo, Solthys, Jakubek, Gakowski, Thosk, Jadamek, Piekarz, Clymek, Luczka, Szczesny, Kusnierz, Mikołay, Panek, Falk, hortulani 9, hultaye 2, opanczarz, bednarz, subditi n. Felicis Sokolowski de integris mansis.

Martinus Piethka, Joannes Sobieray, Albertus Dzialymski, Petrus Grabionowicz, Felix Kołodzeyczyk, Mathias Mazur, hortulani tres, sartor unus, subditi n. Jacobi Gorczymski ex integris mansis, molendinator a 3 rotis korzeczne et a seria. *Facit 13 flor., 28 gr. et 2 solidos.*

Summa parochiae Dulsk facit 39 flor. et 17 gr.

Parochia Rusz.

Rusz, n. Katherina Przedpelska alias Lemanowa de integro manso cum medio et ab uno hortulano.

Paulus Jaiko, Barthek Jakubowicz, Martinus sthary, Martinus Dyrek, Lucas Symankowicz, Matheus Stankowicz, Joannes Jakubowicz, kmethones reverend. episcopi Plocensis de integris mansis, hortulani tres, a molendinatore 2 rote walne, a tabernatore. *Facit 7 flor., 4 gr. et 2 solidos.*

Voynowo, Jacobus Tkacz, Mathias Dolanga, Stanislaus Tracz, Mathias Kula, Gregorius Dido, Andreas Zasadka, Albertus Kaczmarzyk, Martinus Piekula, Blasius Sarkiel, Joannes Lizymissa, molendinator, sartor, pelifex, tabernator, hortulani sex, subditi n. Mathiae Zebowski de integris mansis.

N. Nicolaus Trzeciński de sex mansis et a tribus hortulanis.

N. Albertus Voynowski de sex mansis et a duobus hortulanis.

Facit 12 flor. et 2 solid.

Ugoszcz, Falk, Stanislaus Gornak, Joannes Pyczko, Jacobus Szebel, Antonius Zoraw, Laurentius Karczmarz, Thomas Orzech, Jantnos, Mathias Korallowicz, Michal, Mathias Konieczka, Lucas Długi, Joannes Polikowicz, Joannes Karczmarz, Jadam, Joannes Mazuch, Marek, Lucas, Vawrzyniec Kołodzey, Idzyk Kozior, cauponatores tres, faber, rotifex, sartor, oleator, quinque

hortulani, a mellifice, a duobus inquilinis, subditi n. Alberti Ugosczi de integris mansis, sutor. *Facit 13 flor., 25 gr. et sol.*

Gyzynk. N. Joannes Przedpelski de medio manso.

Andreas, Bartholomeus, Sebastianus, Joannes, subditi n. Jacobi Mazoveczki de integris mansis et a laniatore et ab uno tabernatore.

Josephus subditus n. Jacobi Gyzynski de uno manso et a duobus hortulanis.

Nobiles Marcus et Stanislaus Gyzynszczy de duobus mansis et a duobus hortulanis.

Martinus Cziesla, subditus n. Annae Ugoska de medio manso.

Simon, Jacobus, subditi n. Jacobi Moszczenski ex integris mansis. Hortulani duo non solverunt. *Facit 5 flor. 27 gr.*

Okonino. Bartholomeus Lasaczo subditus n. Joannis Okonski de uno manso, et a sex hortulanis.

Albertus, subditus n. Alberti Okonski de uno manso et ab uno hortulano.

N. Mathias Gorski de Okonino, de uno manso cum medio. *Facit 2 flor., 5 gr. et 1 sol.*

Piorkowo. Paulus subditus n. Andreae Piorkowski de uno manso et a duobus hortulanis, faber.

Andreas Sunala, Jan Pythek, Grzegorz Sunala, Jakub Garbathy, subditi n. Martini Piorkowski et duo hortulani.

Scultetus de tribus mansis.

Mathias Strysek, Mathias Bigoss, subditi n. Lucae Balinski de integris mansis.

Laurentius Skorzany, subditus n. Joannis Balinski de uno manso.

Paulus Thyl, Jacobus Thyl a duobus, subditi magnifici Stanislai Lawski de integris mansis.

Adam Kowalowicz, subditus n. Valentini Czerski de uno manso. *Facit 8 flor., 13 gr. et 1 solid.*

Szythno. Mathias Krzys, Marek, Wawrzyniec Dzielik, Marek Karczmarz, Milya Jan, Jacobus Raczki, Mathias Kopka, Stassek, Czayka, Makiela, Michał Dedo, tabernator et a cremato, faber, inquilinus, hortulani quatuor, molendinator ab una rota korrzeczne, scultetus a duobus mansis, subditi reverendissimi episcopi Cuyaviae de integris mansis. *Facit 9 flor., 4 gr. et solidum.*
Summa parochiae Rusz facit 58 flor., 21 gr. et 2 solid.

Parochia Radomino.

Radomino, nobiles Petrus, Albertus et Mathias Radominsczy de 2 mansis.

Joannes Paris subditus Petri Radominski de uno manso.

Laniator, hortulanus, Mathias Milewski, Petrus Jamida, Michal Gorznicz, Venceslaus Rzeźnik, Jacobus Jamiolla, faber, sex hortulani, subditi n. Bartholomei Radominski de integris mansis.

Martinus Kudzierz, Martinus Iena, Petrus Ossarek, subditi n. Malchieris Szwyzawski de integris mansis, hortulani tres.

Joannes Kołodziey, Mathias Cziepinski, subditi n. Francisci Karwowski de integris mansis, hortulani duo.

Alexius, Jacobus Byk, hortulani quinque, subditi n. Alberti Radominski de integris mansis.

N. Andreas Osuchowski de duobus mansis et de duobus hortulanis.

Bartholomeus Vidus, subditus n. Annae Charzewska de uno manso.

N. Margareta de Radomino de medio manso.

N. Sbysek a tribus hortulanis, Sbissek de uno manso. *Summa facit 11 flor., 24 gr. et 1 solid.*

Parochia Płonne.

Płonne, Kiesiel, Stanislaus Brozek, Gigda, Koczor, Perst, Matheus, Krol, Petrus Koczorowicz, Mazur, Bjenk, Szomola, Franciscus, Wron, Krzywosz, Zapudlo, Kobusz, Frilich, Knap, Gonnich, Kuśnierz, Blasius Sadlowicz, Falk, Martinus Koczial, Slepka, Vypych, Cruppa, Andreas Koczial, Stephanus, Fussek, Vieczek, Cziasth, Reska, Vieczek, Bakay, Osieczki, Kozuch, Mruk, Gogłoza, Momoth, Śliwka, Jalowi, Kiełbasa, Postrabass, Phander, Canya, Beszadlo, Szagan, Mateusz Peyka, subditi m. Gregorii de Krethkow palatinidae Brzestensis, de uno manso non solverunt, tabernae quatuor, hortulani octo, a cremato vini, molendinatores a tribus rotis korzeczne, a quatuor camerariis, a tribus artificibus. *Facit 30 flor. 28 gr.*

Płonne minor, n. Thomas Bialkowski de 1 man.

Bialkowo, n. Thomas Bialkowski de 1 m.

Szczuthowo, n. Joannes Polichnowski de Szczuthowo, de uno manso et ab uno hortulano.

- N. Alb. Polichnowski de Sczúthowo de medio manso.
N. Stanislaus Sczuthowski de uno manso.
N. Thomas Sczuthowski de 1 man. et de 1 hort.
N. Anna Sczuthowska de uno man. et a 2 hort.
N. Jac. Sczuthowski de 4 mansis et a 3 hort. *Facit 3 fl. 26 gr.*
Sznancz (w 1538 Snanycz pothborny), nobiles Petrus, Valerianus Znaniecczy de undecim mansis et a 2 hortulanis.
Martínus, Stanislaus Brucho, subditi n. Stanisłai Łosz ex integris mansis.
Adam, Bartholomeus Cziesla, Andreas, Felix, Laurentius Broska, subditi n. Annae Ugoscza de integris mansis, tabernator, łożny. *Facit 9 flor., 23 gr. et 1 solid.*
Bochenyecz, Andreas Belny, Laurentius, ex integris mansis et a tribus hortulanis. *Facit 1 flor., 9 gr. et 1 solid.*
Renthphiny, n. Petrus Rethfinski de uno manso.
N. Gregorius Renthfinski de duobus mansis, ab uno hortulano.
N. Christoferus Rentfinski de manso et ab uno hort.
N. Stanislaus Łosz ab uno subdito ex integro manso et a duobus hortulanis.
N. Jacobus Rentfinski de medio manso.
Mathias Sobieray, Jurek, Petrus Karczmarz combusti, Andreas Fluxa, Matis Vypych combusti, subditi gnosi Nicolai Narzymski de integris mansis, a hortulanis tribus.
Michael, Jacobus Vievior, taberna desertata, subditi n. Valentini Czerski ex integris mansis. *Facit 5 flor. 18 gr.*
Summa parochiae Plonne facit 52 flor., 8 gr. 2 sol.

Parochia Osiek.

- Osiek**, Andreas Mazuch, Adam Simankowicz, Mathias Niemiecz, Paluch, Valentinus Cziesla, Bartholomeus Krzyk, Bargiel, Bobr Jacobus Laszyk, Dominik Zygmunt, Joannes Szowa, Joanne Dlugos, Mathias Pawelek, Mathias Swab, Joannes Dluski, Bartholomeus Michalek, Petrus Kiska, Marcus Kothkowicz, Joannes Grzywacz, Joannes Karczmarz, Jacobus Soltys, subditi n. Jacobi et Joannis Dulskich de integris mansis.

Piąthek combustus liber, duo sartores, tabernator, hortulani septem.

Martinus Dupka, Mathias Sobieray, Joannes Piastha, Paulus Lythwa, Michael Piga, Joannes Domzal, Joannes Qruk, Urbanus, Felix, Stanislaus Slothowicz, Stanislaus Modras, Bartholomeus Kosz, Joannes Maslo, subditi n. Nicolai Nałęcz de integris mansis.

Hortulani quinque, faber, sartor, molendinator a rota korzeczne.

Joannes Orissych, Michael Vandolek, hortulanus, subditi n.

Joannis Staroripinski, Joannes tabernator de cremato vini 6 gr. solvit. *Facit 22 flor. et 26 gr.*

Wrzossowo, Albertus Luday, Jacobus Duktha, Nicolaus Krzyca, Andreas Zykomy, Petrus Piothrucha, Jacobus Kuba, Felix Pera, Stanislaus Pierdala, subditi mag. Elizabeth de Sierpecz palatinidae Lanc. ex integris mansis, hortulani duo, taberna. *Facit 4 flor., 29 gr. et 1 sol.*

Varpalycze, Mathias Plebanek, Mathias Kabath, subditi ejusdem palatinidae Lanciensiensis de integris mansis, molendinator. *Facit 1 flor., 15 gr. et 1 sol.*

Thadayewo, n. Petrus Thadayewski, de uno manso cum medio.

N. Margareta Thadayewska de uno manso cum medio et ab uno hortulano.

Albertus Laday, Paulus sthary, Alexius Kuday, subditi magn.

Elizabeth de Sierpecz ex integris mansis. *Facit 2 flor. 28 gr.*

Kielpyny, Joannes Koszyk, Mathias Pleczki novo locatus liber, subditi n. Alberti Kielpinski de uno manso et duo hortulani.

Nicolaus Kuchczyk, subditus n. Petri Lesczynski de integro manso et ab uno hortulano.

Adam Solthys, Marcus Czarny, Albertus Pierze, Albertus Derda, Michael Karczmarz, hortulani tres, subditi n. Bartholomei Kielpinski de integris mansis. *Facit 4 flor., 8 gr. et 2 sol.*

Lapinos maior, Blasius, Gregorius Czieszki, Adam Domzal, Jacobus Mazuch, Augustinus Pucz, Jacobus Phal, Joannes Saluda, Joannes Olywa, faber, hortulani quinque, subditi Nicolai Narzym-ski de integris mansis. *Facit 4 flor., 25 gr. et 1 sol.*

Lapinos minor, Joannes Thraka, Valenthy, Polyth Borowy, Nicolaus Loy, subditi nobilium Martini, Bartholomei, Gregorii, Mathiae Lapinowski de mediis mansis, hortulani 4, tabernator. *Facit 1 flor., 23 gr. et 1 sol.*

Crethki minor, n. Joan. Brzeski de uno manso.

N. Andreas Krethkowski de uno manso.

N. Jacobus Krethkowski, Joannes Gothartowski de duobus man.

N. Petrus Krethkowski, crematus, liber. *Facit 1 flor. 18 gr.*

Crethki maiores, Joannes Vidus, Liekowski Włodarz, Stephanus Kloss, Stephanus Studziany, Andreas Kopka, Nicolaus Karczmarz, Albertus Burkath, Martinus Pierchal, Philip, Andreas Pik, Stanislaus Skarupka, Stanislaus Czayka, Andreas Trzeczak, Simon Osieczki, Jacobus Voitho, Thomas, Falk Chudzewski, Mathias Gulka, Martinus Bomball, Albertus Wieczorek, Petrus Rathay, Stanislaus Slozek, Mathias Nowak, Stanislaus Zadworny, hortulani duo, tabernator, subditi n. Gregorii de Krethkow palatinidae Brzestensis, de integris mansis. *Facit 13 flor. 26 gr.*

Summa parochiae Osziek facit 58 flor. 20 gr. et 2 sol.

Parochia Trąbino.

Trąbino, Bartholomeus Gegloza, Joannes Kołodziej, Stephanus Bamka, Joannes Rathay, Joannes Galk, Joannes Pych, Nicolaus Valny, Mathias Kulik, Andreas Nawrocz, Felix Viech, Albertus Czolpa, Mathias Sliwiczki, Andreas Dzierlathka, Urban, Paulus Wieczorek, Albertus Czyska, Franciscus Dzierlatowicz, Sothowa vidua, Stanislaus Stambania, Simanowa vidua, Albertus Czubak, unus de medio manso, subditi reverendissimi episcopi Plocensis de singulis mansis, hortulani tres, faber, sutor, tabernatores duo. *Facit 13 flor., 2 gr. et 1 sol.*

Ostrowithe, Martinus Szyszka, Joannes de Ostrowithe, subditi nobilium Casparis et Jacobi Ostrowiczkich quasi de mediis mansis, et ab uno tabernatore et a duobus hortulanis.

N. Joan, et Stanis. Suminsczy de medio manso.

N. Nicolaus, Mathias, Joannes, Felix, Bartholomeus Ostrowiczcy fratres germani de uno manso.

N. Albertus, Felix, Nicolaus Ostrowiczcy de uno manso et a duobus hortulanis.

N. Laurentius, Albertus, Paulus Ostrowiczcy una cum filastro suo Bartholomeo de manso cum medio. *Facit 3 flor., 11 gr. et 1 sol.*

Dobre, n. Andreas Dobrski de duobus mansis et a duobus hortulanis, et a medio manso.

Nobiles Thomas et Joannes Dobrski de uno manso et a duobus hortulanis.

N. Joannes Dobrski de uno manso cum medio et ab uno hortulano.

N. Michael Dobrski de duobus mansis cum medio et a duobus hortulanis.

N. Mathias Ruzowski a tribus hortulanis.

Simon Gierven, Biernath, subditi n. Joannis Dobrski de integris mansis et a duobus hortulanis.

Nicolaus Sczurek, subditus n. Bartholomei Radominski de integro manso et ab uno hortulano.

N. Martinus Dobrski de sex mansis, ab uno hortulano. *Facit 8 flor.*

Ruskowo, n. Albertus Chalimski de duobus mansis et a tribus hortulanis.

Mathias Bodzotha, Thomas Małyk, subditi n. Stanisłai Losz, ex integris mansis et duo hortulani.

Mathias Solthys, Joannes Karczmarz, hortulani quatuor, subditi n. Mathiae Nasiegniewski de integris mansis. *Facit 3 flor. 18 gr. et 2 sol.*

Summa parochiae Trąbino facit 27 flor., 3 gr. et 2 sol.

Parochia Radzyki.

Radzyki, Adam Skolny, Gregorius Dzadzo, Joannes Giska, Albertus Rassa, Andreas Czepciuch, Andreas Konieczka, Marcus Błazek, Jacobus Chrachoł, Jendral, Joannes Paluch, Albertus Koth, Paulowa vidua desertata, hortulani quatuor, subditi n. Stanisłai Pleczki de integris mansis. *Facit 6 flor. 11 gr. et 1 sol.*

Radzyki minor, n. Sandzywy Żelski subditi de tredecim mansis, tabernator, quatuor hortulani. *Facit 7 flor., 26 gr. et 2 sol.*

Pulwiesk, Gregorius Solthys, Mathias Mazur, Andreas, Joannes Szy-ska, Mathias Dlabley, Gregorius, Petrus Miskon, Martinus Kruppa, Petrus Wronka, Joannes Czabass, Albertus Karcz, Stanislaus Vilck, Antonius, Andreas, quinque hortulani, taberna, subditi n. Stanisłai Loss de integris mansis. *Facit 8 flor. 15 gr. et 1 sol.*

Vapielsko, Paulus Przebiegło, Nicolaus, subditi n. Georgii Sulthowski, quilibet de integris mansis, duo hortulani.

Vincentius Lyszien, Dominik, Blasius Szalencyk, subditi n. Joannis Charsewski de integris mansis.

Martinus Krowka, Jacobus Kielas, Joannes Pilych, Urbanus, Laurentius Roska, subditi n. Nicolai Nałęcz de integris mansis, duo hortulani.

Joannes Kusz, Stanislaus Slosk, subditi n. Alberti Nałęcz de integris mansis.

Paulus Boczian, Albertus Domagala novo locatus liber, subditi n. Petri Lesczynski de integris mansis et ab uno hortulano.

Mathus, Bartholomeus Rutha, subditi n. Danielis Preczkowski ex integris mansis et ab uno hortulano.

Jan Gbur, Ossaliek, Vyrodek, subditi n. Stanislai Preczkowski ex integris mansis, tabernator, hortulanus.

Mathias Dziabel, subditus n. Katherinae Rokiczka de uno manso, hortulanus.

N. Mathias Rycharski de duobus mansis. *Facit 12 flor., 4 gr. et 2 sol.*

Summa parochiae Radzyki 34 flor. 28 gr.

Parochia Strzygy.

Strzygy, Mathias Wieczorek, Piotrkowa Kulczyna, Jacobus Korzonek, Piothr, Joannes Kuday, Gregorius Smolnik, subditi m. Helizabeth de Sierpcz, de singulis mansis, hortulani duo, molendinadores duo, taberna una. *Facit 4 flor. et 20 gr.*

Długie, Joannes Thorunczyk, Jacobus Vierthel, Nicolaus Urodek, Stanislaus Jarka, Gregorius Lask, combusti hoc anno liberi.

Bartholomeus Selmuga, Andreas Maczuda, Marczyn, Jacobus Dyga, Martinus Kominek, Stanislaus Pecherzyk, Joannes Popiołek, Albertus Kulza, Thomas Blasza, Michael, Joannes Czarny, Mathias Przybyllo, Jacobus Jazwiecz, Mathias Gospodarek, Jacobus Szykora, subditi magnificae Helizabeth de Sierpcz pal. Lanc. de integris mansis, molendini duae rote. *Fac. 9 fl. et 4 g.*

Sinino, Felix, Stanislaus Gnath, Thomas Szowa, Czybor, Gregorius Puchala, Mathias Boczan, Andreas Gorny, Mathias Mazuch, Joannes Szmardo, Joannes Leman, subditi ejusdem m. Helizabeth pal. Lanc. ex integris mansis, hortulani duo, taberna. *Facit 6 flor., 2 gr. et 2 sol.*

Summa parochiae Strzygy facit 19 flor., 26 gr. et 2 sol.

Parochia Sczuthowo.

Sczuthowo, Bartholomeus, subditus m. Ursulae Sierpska de integro manso, de taberna, hortulani tres. *Facit 1 flor., 4 gr. et 2 sol.*

Blyszne, Georgius Szowa, Joannes Mucha, Andreas Krzywosz, Sigismundus Bartnik, Mathias Ganszior, subditi magnificae Ursulae Sierpska de integris mansis, taberna, hortulani quatuor. *Facit 3 flor., 13 gr. et 2 sol.*

Orsulewo, Antonius Villicus, Stanislaus Vydrowski, Albertus Vernoch, Mathias Gryzek, subditi mag. Ursulae Sierpska novo locati, sunt liberi nisi ab uno manso solverunt, taberna. *Facit 28 gr. et 2 sol.*

Volya stara, Joannes Czampski, Polyth Maczkowicz, Joannes Koziel, Lucas Morek, Paulus Konicz, Bartholomeus, Stanislaus Jarka, Mathias Jarczyz, subditi gnosi Andreae Szierpski quasi de mediis mansis. *Facit 2 flor., 6 gr. et 2 sol.*

Summa parochiae Sczuthowo facit 7 flor., 23 gr. et 1 sol.

Parochia Sierpcz.

Paprothki Bryski, n. Steph. Paproccki de uno manso.

Nobiles Martinus et Mathias Babeczcy de uno manso et ab uno hortulano.

Paprothki Ogony, Albertus Szurma subditus n. Mathiae Paproccki de medio manso.

Paprothki Glogoly, Joannes Dybala subditus n. Andreae Paproccki de medio manso.

Mathias Klambek subditus n. Barbarae Paproccka de medio manso et ab uno hort.

Laurentius Knap subditus n. Andreae Paproccki de medio manso et a tribus hortulanis.

N. Petrus Paproccki de medio manso et a tribus hortulanis.

N. Petrus Przybyl de medio manso et a duobus hortulanis.

Facit 1 flor. 25 gr. sine sol.

Paprothki Klobuki, n. Joannes Paproccki Pieta de medio manso.

N. Stanislaus Paproccki de duobus mansis integris possessionatis et a duobus hortulanis. *Facit 1 flor., 13 gr. et 1 sol.*

Paprothki Bielassy, n. Nicolaus Paproccki de medio manso et a duobus hortulanis.

N. Joannes Paproccki de medio manso et a uno hortulano.
Facit 18 gr.

Babcz Vianczanki, n. Helena Babeczka de medio manso et ab uno hortulano.

N. Petrus Babeczki de quarta parte mansi.

Nobiles Stephanus, Albertus, Petrus Babeczcy de uno manso et ab uno hortulano.

N. Stan. Vierzchowski de uno manso et a duobus hortulanis.

N. Stan. Babeczki de medio m. *Facit 1 flor. et 15 gr.*

Babcz Rzalyn, Martinus et Stanislaus Babeczcy de medio manso.

N. Jacobus Babeczki cum filiastris suis de uno manso et a quinque hortulanis.

Nobiles Mateus, Laurentius Babeczscy una cum fratribus suis de medio manso.

N. Katherina de medio manso.

Nobiles Stanislaus, Sigismundus, Albertus, Nicolaus Babeczcy de medio manso. *Facit 1 flor. et 16 gr.*

Throska, Stanislaus molendinator ab una rota korzeczne.

Miesczk, Andreas Miedzwiac, Albertus Baryczka, Mathias Lathko, Sigmonth, tabernator, subditi nobilium Stanislai et Nicolai Miesczskich de mediis mansis et a tribus hortulanis. *Facit 1 flor. 12 gr. et 1 sol.*

Swloczyno, n. Troyanus Babeczki de medio manso et ab uno hortulano.

Nobiles Nicolaus et Andreas Babeczcy de duobus mansis et a tribus hortulanis.

Nobiles Stan. et Jacobus Suloczcy de uno manso cum medio.

N. Gregor. Suloczki de medio manso. *Facit 2 flor. et 2 gr.*

Summa parochiae Sierpcz facit 12 flor. et 4 gr.

Parochia Gosczo.

Gosczo. Nobiles Vitus, Simon, Bartholomeus Gosczczy de uno manso cum medio.

Vincentius Dlugoss subditus n. Vincentii Gosccki de integro manso et ab uno hortulano.

Molendinator ab una rota walne.

N. Mathias Gosccki de medio manso, Georgius una cum tabernatore, subditi n. Andreae Czapski de medietate mansi et a duobus hortulanis, a medietate mansi, a tabernatore, a vino cremati.

Stephanus, subditus nob. Felicis Goszczki de integro manso,
a duobus hortulanis. *Fac. 4 fl. 3 gr. 2 sol.*

Czambsk. N. Andreas Czambski ab uno hort.

N. Stanislaus Czambski de medio manso.

N. Felix Czambski de medio manso.

N. Joan. et Adam Czambsczi de uno manso.

N. Paulus Czambski cum filiastro suo de medio manso. *Fac.*
1 fl. 2 gr.

Salesie. Stanislaus Voith, Joseph, Petrus Barthnik, subditi n. Andree Czambski de mediis mansis, a mellifice. *Fac. 27 gr.*

Ossowka. N. Valentin. Ossowski de medio manso.

Nobiles Joannes, Stanislaus, Mathias Ossowszczy de medio manso.

N. Martinus Ossowski de integro manso et ab uno hortulano.

N. Joannes Ossowski de uno manso.

N. Joannes Brzeski de medio manso.

N. Laurentius Ossowski cum filiastro Bartholomeo, et cum filiastro suo de tribus mansis. *Fac. 2 fl. 25 gr.*

Malusszyno. N. Jacobus Maluski de integro manso, et ab uno hort.

N. Andreas Solthowski de uno manso.

Nobiles Simon et Vincentius Malusczy de tribus mansis et ab uno hortulano.

N. Mathias Maluski de manso cum medio, ab uno hortulano.

N. Stanislaus Maluski de medio manso.

N. Martinus Maluski de medio manso.

Nobiles Florianus et Stephanus Malusczy de manso cum medio. *Fac. 3 fl. 24 gr.*

Blyno. N. Michael Blinski de uno manso.

Tabernator, subditus n. Andree Szmiezawski de uno manso.

Nobiles Andreas, Gregorius et Joannes Blymszczy, de tribus mansis et ab uno hortulano.

N. Marcus Blymski de uno manso.

Mathias Klepsz, nob. Joannis Charsewski subditus de uno manso. *Fac. 3 fl. 17 gr. 1 sol.*

Summa parochiae Gosczko fac. 16 fl. 4 gr.

Gorzno civitas parochia.

Gorzno. Proconsul una cum consulibus suis de decem mansis, item a viginti vagis hominibus, it. ab uno cremato vini, it. a 2 pro-

pinatoribus vini cremati, it. ab artificibus octo. *Facit ab artificibus et vagis 6 fl. et 28 gr.*

Prima rata ducillorum 5 fl. 16 gr. 2 sol.; secunda 5 fl. 13 gr. 1 sol.; tertia 4 fl. 6 gr. 2 sol.; quarta 2 fl. 26 gr. 2 sol. *Facit 13 fl. et 18 gr.*

Zaborowo. Felix Vielgi, Stanislaus Sarkala, de 4 mediis mansis, Mathias Szeka, Tiburowa vidua, duo de mansis integris, Simon Migdal, Mathias Gotarthowski, minerator, scultetus de 2 mansis, faber, mellificiarii duo, vidua hortulana, minerator de una rota rudy, a duobus sociis et a hortulano. *Facit 5 fl. 28 gr. et 1 sol.*

Secunda Sczuthowo parochia.

Sczuthowo. Mathias Domagala, Martinus Karczmarz, Stephanus Bednarz, Joannes Bacz, Joannes Hak, Joannes Nowak, Andreas Szwiech, Marek, Jacobus Dzierlathka, Stanislaus Bask, hortulani duo, faber. *Facit 5 fl. 6 gr. et 2 sol.*

Golebkowo. Martinus Byk, Bronk, Socha, Jascz, Vothka, Theslik, Blaszey, Gayda, Dudek, Mathias Soltis advocatus de duobus mansis, tabernator. *Facit 6 fl. 22 gr.*

Miesziączkowo. Jacobus Przybyl, Martinus Golysz, Joannes Zielonka, Nicolaus Pera, Michael Kominek, Paulus Kustr, Albertus Zielonka, Simon Kołodziey, Falek Kowal, Nicolaus Kąkol, Bartholomeus Karczmarz, Laurentius Czepek, Mathias Domzal, Stanislaus Skrok, Stanislaus Narek, Sigismundus Andreska, Antonius Reda, Mathias Sziek, Michael Szypior, Jacobus Voytheska, faber, hortulanus unus, scultetus de duobus mansis, subditi reverendissimi episcopi Plocensis de integris mansis. *Facit 12 fl. 17 gr. et 1 sol.*

Summa parochiae Sczuthowo facit 24 fl. 15 gr. et 1 sol.

Xzienthe parochia.

Xzienthe. Lucas, Mathias Druch, Petrus Kaczmarz, Mathias Chrzczon; subditi n. Annae Vidlenska, de integris mansis, hortulani quatuor, sutor et faber.

Albertus Nowak, Roslaniecz, Mathias Persz, Joannes Zolza, Mathias Dobek, Gregorius Szierzen, Glodek, hortulani tres, subditi n. Andreae Galemski de integris mansis, molendinator a tribus rotis korzeczne. *Facit 7 fl. 27 gr. et 1 sol.*

Szwiedzebna parochia.

Szwiedzebna. Andreas Koval, Petrus Konieczka, Thomas Konieczkiewicz, Joannes Proszych, Andreas Nowak, Paulus Maszlyn, Albertus Krol, Albertus Maska, Franciscus Zabel, Jacobus Szma-ka, Matheus Czarny, subditi n. Christophori Galimski de quin-que mansis et sex mediis mansis, hortulani quatuor.

Jacobus Bayes, Gregorius Sabel, Bartholomeus Kothek, Alber-tus Kokoska, Albertus Sthorzynski, Andreas Sziekala, Albertus Peldyna, Stanislaus Kosziak, Paulus Vieloch, Gregorius Gur-dziel, Paulus Zoraw, Stanislaus Czeran, Mathias Zakrzewski, hortulani duo, subditi n. Matini Rokithniczki de integris man-sis, duo de mediis. *Facit 12 fl. 13 gr.*

Janowo. Mart. Roska, Petrus Szolnik, Sim. Chrzęszcz, Joan. Kazuba, Gregorius Dudek, Redlowa, Alber. Szaba, Jadam, Joan. Kupzda, Paul. Koszka, Petr. Kupczyk, Joan. Czyycz, Felix Szuka, Jacobus Glonek, Andreas Pakula, Mathias Chrobothka, Mathias Doma-gala, Mazuchowa, Martinus Gżycz, Sigmonthowa, Martinus, Jacobus Piculik, Mathias Szywy, Laurentius Derda, Krawiecz, Albertus Mlynek, Mathias Skonieczny, Vitus filius, Bunkowski scultetus, Petrus Leman, hortulani tres, subditi reverendissi-mi episcopi Plocensis de integris mansis. *Facit 17 fl. 6 gr.*

Rokithnicza. Thomas novo locatus, Michael, subditus nob. Joannis Grzembski, de uno manso.

Joannes Bocziemski, Nicolaus Szocha, Valentinus, Leonardus, Mathias, subditi n. Martini Rokithniczki.

Sigmunth, Thomas Voyteska, Mathias Szeliga, Martinus Korna, Stephanus, Albertus Varda, novo locati: Sochowicz, Jan, sub-diti nob. Georgii Rokithniczki de integris mansis, tres hortulani, rotifex. *Facit 6 fl. 28 gr.*

Dzieżno. N. Jacobus Dzieżynski de tribus mansis et a duobus hor-tulanis.

N. Joannes Dzieżymski de duobus mansis.

N. Albert. Dzieżemski de duobus mansis et ab uno hortulano.

N. Andreas Dzieżemski de tribus mansis et a duobus hortu-lanis. *Facit 4 fl. 10 gr.*

Zdany. N. Simon Zdanowski de $\frac{1}{2}$ manso.

N. Valentinus Zdanowski de uno manso.

N. Laurentius Zdanowski de medio manso.

N. Paulus Zdanowski de duobus mansis.

N. Jeronimus Zdanowski de 2 mansis.

N. Joannes Zdanowski de 2¹/₂ m. et ab 1 hort.

N. Laurentius Zdanowski de medio manso.

N. Albertus Zdanowski de medio manso.

Gregorius Boczian et unus hortulanus subditus nob. Valentini Charsewski ex integro manso. *Facit 4 fl. 14 gr. et 2 sol.*

Grzemby. N. Joannes Grzembski de duobus mansis.

Nobiles Mathias, Joannes Kothlewski de duobus mansis.

N. Adam Grzembski de uno manso et ab uno hortulano.

N. Joannes Paproccki de 1 m. et ab 1 hort.

N. Anna Grzembska de medio manso.

N. Catherina Borowska de 2 mansis.

N. Andreas Zdanowski de medio manso.

N. Andreas Grzembski de medio manso.

N. Joannes Grzembski de medio manso.

N. Nicolaus Grzembski una cum filiastris suis de uno manso.

N. Andreas Dobrski de medio manso. *Facit 4 fl. 22 gr.*

Summa parochiae Szwiedziebna facit 49 fl. 5 gr. et 2 sol.

Sadlowo parochia.

Sadlowo. Simon Domzal, Valentinus Podczioska, Joannes Korpysz, Albertus Szoga, Sebestianus Kolosz, Mathias Rzepka, Antonius Ray, Petrus Korpisz, Mikula, hortulani duo, molendinator, subditi n. Benedicti Swaraczki de integris mansis.

Mathias, Mathias Kołodziey, Michael Bąk, Michael Kiey, Gregorius Lassek, Albertus Kopanka, Nicolaus Miska, Thomas Cziast, Jacobus Skopel, Joannes Lassek, hortulanus, alii quatuor hortulani, faber, figulus, tabernator, subditi nob. Andreae Swaraczki ex integris mansis. *Facit 11 fl. 12 gr.*

Cothowy. Felix Skoncza, Joannes Uthratha, Stanislaus Rogacz, Martinus Pieczpadla, Gregorius Siuthka, Laurentius Padzay, Albertus Boczian, Philip—de medio manso, Mathias Piotrkowicz, Gregorius Szwiech, Stanislaus Nisz, tabernator, scultetus de duobus mansis, subditi n. Stanislai Pleczki de integris mansis. *Facit 7 fl. 25 gr. et 1 sol.*

Stempowo. Piarda, Paulus Szelynog, Simon Szowa, Martinus Kongiel, Szczepan, Mathias Grzywacz, hortulani duo, subditi n. Benedicti Swaraczki de integris mansis.

Mathias Kosczal, Grzegorzowa, Jacobus Soppa, Nicolaus Nawroth, Michael Konieczka, hortulanus unus, subditi n. Andreae Swaraczki de integris mansis. *Facit 6 fl. 9 gr. et 1 sol.*

Lyne. Alexius Borzych, Thomas Grzebien, Albertus Pedynek, Mathias Naderza, Mathias Przybylo, Valentinus Szaczek, subditi n. Benedicti Swaraczki de integris mansis.

Jacobus Pik, Laurentius Rzessothko, Urbanus Młynarz, Andr. Wyrwas, Samson Valentinus, Mathias Bank, Lucas Zayancz, Andreas Gieralia, subditi nob. Andreae Swaraczki de integris mansis. *Facit 7 fl. 23 gr. et 1 sol.*

Cermينو. N. Mathias Czerminski de medio manso.

Michael Belkowski, subditus nob. Petri Czerminski de uno manso.

N. Georgius Cerminski de medio manso.

N. Mathias Czerminski de medio manso. *Facit 1 flor. 4 gr. et 2 solidos.*

Zassady major. Nobilis Stanislaus Kowalkowski de duobus mansis et a tribus hortulanis.

Szczepan Szledz, Joannes Sledz, Gregorius Borek, Martinus Korpiss, Andreas Worss, Albertus Kostyka, subditi nob. Stanisłai Swaraczki de integris mansis, hortulani tres, duo autem kmettones Szczepan Sledz, Albertus Kostyka hoc anno combusti—liberi.

Joannes Kowasz, Michalek, Stanislaus Baran, Jacobus Oclaba, combusti hoc anno liberi, subditi n. Pauli Rosczysewski de integris mansis, tres hortulani, taberna.

Piotr Kania, Pavel, subditi n. Andreae Swaraczki de integris mansis. *Facit 6 fl. 4 gr. et 1 sol.*

Zassady minor. Christoferus Vieczorek, Gregorius Vieczorek, subditi n. Benedicti Swaraczki de integris mansis.

Andreas Droccka, Albertus Droccka, Gregorius Droccka, subditi n. Andreae Swaraczki de integris mansis. *Facit 2 fl. 23 gr. et 1 solidum.*

Kloszno. Nobilis Jacobus Kloszinski de duobus mansis et a duobus hortulanis.

N. Joannes Kłoszynski de tribus cum medio mansis et a duobus hortulanis.

N. Stanislaus Kłoszynski de tribus mansis.

N. Josephus Kłoszynski de 3 m. et 1 hort.

- N. Catherina Kloszynska de tribus mansis et ab uno hortulano.
N. Jacobus Kloszynski Vcziechowicz de medio manso.
N. Fridericus Kloszynski de uno manso.
N. Georgius Kloszynski una cum filiastris suis de quatuor mansis.
N. Nobiles Mathias et Jacobus Kloszynsczy de uno manso.
N. Jacobus Kloszynski de medio manso.
N. Mathias Kloszynski de duobus mansis, et de quarta parte mansi. *Facit 10 fl. 2 gr.*
Nobilis Valentinus Kloszynski de uno manso.

Gulbiny parochia.

Gulbiny. Stephanus, Albertus Zgoda, Martinus Gburek, subditi nob. Jacobi Balinski, hortulanus.

Jacobus Rogala, Bartholomeus Kęssy, Joannes Vabyk, Nicol. Sziegay, Andreas Niewiego, Gregorius Krushowicz, Klimek, Stanislaus Syvanek, Joannes Dudek, Petrus Thustha, subditi nob. Lucae Balymski de integris mansis et a tribus hortulanis.

Joannes Nossek, Mathias Wlodeasz, Albertus Thurgoza, Stanislaus Raczki, Jacobus Szmerlik, Seth Pichna, subditi n. Joannis Balymski, a quatuor hortulanis, taberna una.

Paulus Czioluch, Laurentius Vieczorek, Stanislaus Kołodziey, Martinus Żywy, Martinus Zaslepicz, Joannes Gogolek, unus locatus liber Joannes Zaslepthowicz, subditi n. Jacobi Szyrakowski de integris mansis, hortulanus unus, rotifex, ab altero hortulano, qui non laborat.

Petrus Klonicza, subditus n. Thomae Balymski.

Mathias Zasiadka, Falk Zmerlik, subditi n. Petri Balymski.
Facit 16 fl. 22 gr. et 2 sol.

Summa parochiae Sadlowo facit 70 fl. 15 gr. et 2 sol.

Gotarthowo parochia.

Lukumie. Gregorius Lichna, Valentinus Lenarth, Stanislaus Mucha, Stanislaus Drozdek, Nicolaus Rok, Martinus Dobek, Jacobus

Galk, Simon Gryka, Martinus Syminski, Dorothea Kleszczowa, Dorothea Oblaczka, Laurentius Wrobl, Michael Machnac, Gregorius Włodarz, Sebastianus, Petrus Piek, Joannes Beda, subditi nobilis Mathei Sulinski, quinque hortulani, tabernatores duo, molendinator, rotifices quinque, bednarze duo.

Mierzeczyno. Petrus Rabiega, Andreas Beben, Albertus Vallasek, subditi nob. Mathiae Sulinski, hortulani duo, de quatuordecim mansis solverunt ambae villae. *Facit 10 fl. 9 gr. et 1 solidum.*

Skrwino parochia.

Skrwino. Andreas Czyczynos, Joannes Gogloza, Mathias Duda, Felix, Albertus Gemba, Joannes Kempka, Stanislaus Goszcz, Mathias Lys, tabernator, hortulani quatuor, subditi n. Pauli, Alberti, Joannis Roszcyssewski quasi de mediis mansis. *Facit 2 flor. 2 gr.*

Sklodziawy. Czayka, Simon desertatus, subditus n. Andreae Starorypinski de uno manso.

Stanislaus Wieprzek, subditus n. Joannis Starorypinski. *Facit 1 flor. 3 gr. et solidum.*

Przywythowo. Mathias Bąkowicz, Marcus, Thomas Koczielkowicz, Stanislaus Peczkowski, Casper Vieczorkowicz, Joannes Vieczorkowicz, Mathias Rzessothowicz, Michael Rzessothko, subditi n. Ursulae Sieprska de integris mansis, tabernator. *Facit 4 flor. 25 gr. et 1 sol.*

Vola Szczayowo. Simon, Adam, Albertus, Valentinus, Jacobus Kaczmarz, Mnich, subditi Alberti et Joannis Roszcyssewski, unus solvit de integro manso, reliqui novo locati intra libertatis metas morantur.

Albertus Panek, Albertus Grala, Andreas Rydzynski, Petrus, Antonius, Stanislaus Czybor, subditi n. Pauli et Andreae Roszcyssewski, omnes noviter locati. *Facit 16 gr. et 1 solidum.*

Ratio totius districtus fl. 919 gr. 10.

3. DISTRICTUS LIPINENSIS.

Civitas Lypno.

Proconsul et consules civitatis Lipnensis exactionem civilem, quae dicitur in vulgari szoss, duplam summam, sexaginta quatuor florenorum numeri et monetae polonicae, in quemlibet per 30 gr. computando.

It. ab artificibus: sutores viginti unus, pistores tredecim, lanifices decem, lutifiguli septem, pannifices quinque, fabri ferrarii undecim, pellifices quinque, sartores novem, parthacz.

Item sodales illorum sedecim.

It. hultaye et inquilini viginti tres, duo sothowie, molendinum quatuor rote alias korzeczne.

Ducillorum prima rata 19 flor., secunda rata 19 fl. 20 gr., tertia rata 16 fl., quarta rata 13 fl., adustum vinum 15 fl. *Summa facit 88 fl.*

Nobilis Mathias Klokoczki ab uno manso possessionato et a 31 hortulanis. *Facit 2 fl. 18 gr. et 2 solidos.*

Parochia Lypinensis.

Jastrząbie. Stanislaus Zolthys, Mathias Ziecz, Jacobus Russek, hortulani duo, subditi n. Joannis Jastrzebski.

Michael Sawel, Nicolaus Mrosz, Albertus Ozga, Joannes Galga, hortulani tres, subditi nob. Bartholomei Jastrzembski solverunt ex integris mansis.

Joannes Gorska, Joannes Chwala, hortulanus unus, subditi n. Barbarae Jastrzebska ex integris mansis. *Facit 5 fl. 12 gr.*

Zlothopole. Kielian, Barthos, Jendrzey, Benedictus Mrosz, Mathias Gierk, subditi magnifici dni Stanislai Lawski, palatini Masoviae, ex integris mansis. Scultetus de quatuor mansis.

Andreas, Nicolaus, Joannes Nowak, Egidius, Kolodziey, Simon Zaploczki, subditi nob. Sedzywoy Żelski de integris mansis, a duobus hortulanis.

Albertus Koval, subditus nob. Joannis Jastrzebski ex integro.

Facit 9 fl. 10 gr.

Klokocz. Paulus, Nicolaus Bialek, Albertus Oszych, Joannes Żych, Abraham Barthnik, hortulani quatuor, subditi nob. Joannis Ostrowieczki de integris mansis.

Mathias Bialowieski, Albertus Derlathka, Josephus Drag, Albertus Sondel, Baltazer Lysek, Felix Parzydura, Albertus Zarabura, Mathias Blaskowicz, hortulani quatuor, rotifex, subditi n. Mathiae Klokoczki, de integris mansis. *Facit 7 flor. 24 gr. et 2 solidos.*

Bialowiezyna major. Joannes Solotha, Martinus, Andreas, subditi n. Nicolai Bialowieski de integris mansis et a tribus hortulanis. *Facit 56 gr.*

Bialowiezyna minor. Joannes, Jacobus, subditi n. Joannis Bialowieski de mediis mansis. *Facit 16 gr. et duos solidos.*

Radomicze. Stanislaus Sieczka, Jacobus Pothlask, Kowal, Vapiorek, Martinus Kuyawka, Nicolaus Bolesta, Bialek, Joannes Tigath, Thomas Pikulik, Andreas Wlodarz, Barthnik, Albertus Kapusta, tabernator, faber, barthnik, subditi n. Stanislai Myslyborski ex integris mansis et 3 hortulani. *Facit 7 fl. 12 gr.*

Biskupino. Stanislaus Urban, Mathias Burnoss, Mathias Krawiec, Albertus Szieya, Joannes Krolk, Jacobus Siegda, Albertus Wlodarz, subditi reverendissimi episcopi Plocensis, de quinque mansis et duo per medium mansum, et a sculteto de 2 mansis. *Facit 4 fl. 20 gr.*

Oszmialowo. N. Mathias Oszmialowski de manso et ab uno hortulano. Jacobus Struna, Valentinus Gesk, hortulani 3, tabernator, subditi n. Bartholomei Oszmialowski ex integris mansis. *Facit 2 fl. 5 gr. et 1 sol.*

N. Nicolaus Komorowski de medio manso, a duobus hort.

Komorowo. N. Stanislaus Piskorski de medio manso. *Facit 8 gr.*

N. Joan. Jamikowski de medio m.

Malyssewo. N. Jacobus Sczuthowski de quatuor mansis.

-Stanislaus Psztark, hortulani tres, subditi n. Petri Szwietho-
slawski ex integris mansis. *Facit 2 fl. 10 gr. et 2 solidos.*

Molendinator ab una rota walne, subditus nob. Stanislai Ma-
liszewski de uno manso.

Sussewo. N. Casper Shussewski de medio manso.

N. Joannes Sussewski de medio manso et ab uno hort.

N. Albertus Sushewski de medio manso et a duobus hort.

Facit 24 gr.

Summa parochiae Lypnensis 42 fl. 19 gr. et 1 solidum.

Vierzbiek parochia.

Vierzbiek. Mathias Wlask, Nicolaus Szkrypek, Joannes Drybusz, Si-
mon Giczane, Bartholomeus Malodobry, Albertus Myszlywecz,
Sabellina vidua, Joannes Sowa, hortulani quatuor, faber, staly-
mach, sutor, subditi gnosi Ezechielis Chelmiczki de integris
mansis. *Facit 4 fl. 27 gr. cum uno sol.*

Glodowo. Albertus Butha, Simon Polny, Jadamek, Zaballa, Philip,
Voyth, Simon Koziel, Gregorius Zegadło, a duobus non est so-
lutum, hortulani quatuor, tabernator, subditi n. Mathiae Mazo-
weczki de integris mansis.

Molendinatores duo a duobus rotis korzeczne.

Subditi n. Mathiae Żelski; Nicolaus Babicz, Nicolaus, Mathias
Golek, Mathias Poraska, Joannes Bolesta, de integris mansis
possessionatis.

Szwiethek, Jacobus Przybyl, Paulus Lyska, subditi gen. Mar-
tini Jankowski de integris mansis. *Facit 8 fl. 20 gr. et 2 sol.*

Czarne. Albertus Piotrowicz, Adam Zydlo, Joannes Swiech, Andre-
as Perek, Martinus Grek, Petrus Coqua, Joannes Greda, Bartho-
lomeus Cicher, Jarom, Joannes Kozycza liber in patibulo, Pe-
trus Pesiora, Gurdzielowa wdowa, Joannes Barthnik, hortulani
septem, sutor, molendinator de una rota korzeczne, mellificia-
rius, subditi nob. Valentini Czerski de integris mansis. *Facit
8 flor. 2 gr.*

Suradowo. Nicolaus Voznica, Felix Barthnik, subditi gnosi Eze-
chielis Chelmiczki de integris mansis et a mellificiario. *Facit
1 fl. 5 gr. et 1 solidum.*

Suradowko. N-es Mathias, Paulus, Josephus, Vincentius cum tribus
aliis de duobus mansis. *Facit 24 gr.*

Baldowo. N. Laurentius Szczepankowski de medio manso et ab uno hortulano.

N. Jacobus Baldowski de medio manso.

N. Joseph Baldowski de medio manso. *Fac. gr. 20.*

Rzuchowo. N. Nicolaus Voleczki de medio manso.

N. Stanislaus Rzuśewski cum filio Felice de integro manso.
Molendinator ab una rota korzeczne.

N. Petrus Suchodolski de 1 manso.

N. Joannes Suchodolski de 1 manso.

N. Jacobus Suchodolski de 1 manso et de duobus hortulanis.

N. Mathias Suchodolski de 1 manso.

N. Adrianus Makoweczki de medio manso.

N. Troianus Korbarski de Rzuchowo. *Fac. 3 fl. 10 gr.*

Summa parochiae Wierzbick 27 fl. 19 gr. et 1 solidum.

Skąpe parochia.

Skąpe. Tres subditi de tribus mansis. Reliqui combusti liberi.

Joachim, Nopek, Mieczak, Lezek, Muskowicz, Grzymła, Grzegorz, tabernator, et de duobus hortulanis, subditi mag. dni Sebastiani de Mielecz castellani Vislicensis. *Fac. 1 fl. 19 gr. et 2 s.*

Czermno. Subditi gen. Sebastiani Myelleczski de octo dimidiis mansis et ab uno mellificario.

De civitate Skąpe molendinator ab una rota walne. *Fac. 5 fl. 16 gr. et 2 sol.*

Lygowo parochia.

Lygowo. Subditi n. Rudolphi Ligowski quasi de mediis mansis:

Benkala, Nicolaus, Gregorius Voith, Stanislaus, tabernator unus et ab uno hortulano.

N. Adam Ligowski cum fratre suo Josepho de 2 mansis.

N. Mathias Ligowski una cum fratribus suis de uno integro manso cum medio.

Petrus Szczepank, Mathias Szczepank, Seraphini, quasi de mediis mansis, tabernator, rotifex, subditi n. Joannis Malonowski et a duobus hortulanis.

Nicolaus, subditus nobilis Joannis Szmiechowski de dimidio manso.

N. Joannes Lukowski de medio manso. *Fac. 4 fl. 26 gr. 2 sol.*

Osziek. Nobilis Joannes Oszieczki dictus Miesek de medio manso.

Stephanus, Thomas, subditi nob. Thomae Osziecki de mediis mansis.

Nicolaus Cziuk, Nicol. Mikossa, Joannes Voida, Mathias Pietta desertati, Tiburek Koniczka, subditi n. Laurentii Rokiczki de integris mansis, rotifex, hortulanus. *Fac. 2 fl. 6 gr. et 2 sol.*

Malanowo major. Nob. Nicolaus Malonowski cum fratre suo de uno manso.

Joannes Kupka, Lucas Kawka, Mathias Kupka, Lucas Michalowicz, faber, tabernator, subditi n. Valentini Malonowski de mediis mansis quasi et ab uno hortulano.

Stephanus Lysy, subditus nob. Stanislai et Joannis de medio manso. *Fac. 2 fl. 9 gr. et 2 sol.*

Malonowo minor. Vitus Xyonek, Joannes Karasek, Albertus Xyonek, subditi n. Stanislai Malonowski de integris mansis.

N. Martinus Malonowski de 1 manso. *Fac. 2 fl. 2 gr.*

Myslakowo. N. Nicolaus Myslakowski de uno m. et ab uno hort.

N. Nicolaus Kraikowski de medio manso et ab uno hort.

N. Jacobus Myslakowski de medio manso.

N. Jacobus Ligowski una cum filiaastro suo de medio manso.

Nicolaus Rynek, subditus nob. Mathiae Kraikowski de medio manso, et ab uno tabernatore et ab uno hortulano.

N. Jacobus Myslakowski de medio manso, et de una taberna.

Joannes Sobieray, subditus n. Alberti Myslakowski de duobus mansis integris, hortulani 5.

N. Stanislaus Myslakowski de integro manso, et ab uno hortulano. *Fac. 4 fl. 11 gr. et 2 sol.*

Rokicie. N. Paulus Rokiczki dictus Grzymala de medio manso.

N. Joannes Rokiczki de medio manso.

Joannes Kmiothek, subditus nob. Ambrosii Rokiczki de medio manso.

Nobiles Joannes, Lucas, Mathias, Gregorius Rokiczczy de uno manso.

Joannes poddany, Mathias Mieczek desertatus, hortulanus, subditus n. Laurentii Rokiczki de uno manso. *Fac. 1 fl. 21 gr.*

Kukowo. N. Nicolaus Kukowski de medio manso.

N. Albertus Kukowski dictus Biella, de medio manso.

N. Albertus Kukowski dictus Pnyaczek, de medio manso.

N. Valentinus Kukowski de medio manso.

N. Marcus et Martinus Kukowszczi de medio manso.

N. Petrus Kukowski dictus Drost, de uno manso et a duobus hortulanis.

N. Mathias Kukowski Viek de uno m. et a 2 hort.

N. Tomas Koszmider Kukowski de medio manso. *Facit 2 fl. et 8 gros.*

Ligowko. N. Jacobus Ligowski de medio manso una cum filiastis suis.

N. Mathias Ligowski dictus Rżysko, de $\frac{1}{2}$ m.

N. Petrus Ligowski de $\frac{1}{2}$ manso.

Nicolaus Carwat, subditus n. Joannis Szmicchowski de medio manso.

N. Joannes Ligowski dictus Brzusko de $\frac{1}{2}$ m.

N. Mathias Ligowski una cum filiastro suo de integro manso.

Nobiles Valentinus et Ambrosius fratres germani Ligowszczy de medio manso. *Fac. 1 fl. 20 gr. et 1 sol.*

Choczen. Subditus nob. Rudolphi Ligowski, Adam Pilis de integro manso.

N. Joannes Choczenski Vorek de medio manso.

Bienk de manso, Petrus Bielek de medio, subditi nob. Joannis Choczenski, unus de integro manso et alter de medio manso.

Sutor, rotifex, Petrus Koloss, Paulus mellificarius, subditi n. Stanisłai Choczenski de mediis mansis, molendinum 2 rote walne.

Joan. Choczienski filius Thomae de medio manso. *Fac. 4 fl. 4 gr.*

Szrodła wielkie. N. Albertus et Mathias Zrzelszczy de uno manso integro et ab uno hortulano, etiam de minori Zródła et ab uno oleatore 2 gr.

N. Materni Rogowski una cum filiastis suis de medio manso.

Nobiles Georgius, Martinus Zrzelszczy et Math. Maliszewski de uno manso. *Fac. 1 fl. 4 gr.*

Powszyno. N. Joannes et Paulus Rokiczki de medio manso.

N. Joannes Jaszionek de uno manso. *Facit 18 gr.*

Summa parochiae Ligowo 26 fl. 27 gr. et 1 solidum.

Vola parochia.

Vola. Mathias Krawiec, Grzegorek, Felix, Gregorius Żeglarz, Marcus Kołodziej, Micha Karczmarz, Domsall, Simon Wieczorko-

wicz, Laurentius Volski, Jacobus Drobinna, Konieczka, Paulus Rzethki, Michał Piesthk, Rzethko, Nicolaus Brdacz, Paulus, Josephus, Joannes Czieski, Albertus Solthys, Jacobus, subditi gen. Szedziwy Żelski de 14 mansis, a duabus tabernis, a septem hortulanis, a fabro. *Fac. 9 fl. 3 gr. et 1 sol.*

Liubino. Jacobus Throlek, Paulus Kopecz, Michael Uyma, Mathias Lysson, Bartholomeus Bochenek, Joannes Bialek, Valentinus Cuiawa, Albertus Mandzie, Stanislaus Blask, Joannes Kamcz, Nicolaus Marek, Stanislaus Odoicz, Stanislaus Olk, Albertus Vangl, Nicolaus Ray, Math. Sziewak, Albertus Masganek, Stephanus Niechnia, Joannes Niechnia, subditi n. Joannis Orlowski ex 19 possessionatis mansis, hortulanus, tabernator unus.

Liubinko. Hortulani 4. *Fac. 11 fl. 8 gr. 1 sol.*

Truthowo. Molendinator ab una rota walne.

Dambrowka Petrus, Lucas, Paulus, Jacobus, subditi nob. Joannis et Francisci Dambrowsczy de integris mansis, hortulani duo, tabernator, Joannes, Blasius, Mathias, subditi nob. Alberti Nalecz de integris mansis. *Fac. 4 fl. 12 gr. 2 sol.*

Summa parochiae Vola 25 fl. 13 gr.

Łążyńno parochia.

Łążyńno. Nicolaus Golubski, Paulus Czechowski, Andreas Mazur, Martinus Cuiawa, hortulani novem, tabernator et a cremato vini, subditi nob. Martini Nalecz de integris mansis.

Papros, Nicolaus Vieczorek, Jacobus Krzywda, hortulani quatuor, sutor, faber, subditi n. Alberti Nalecz de integris mansis. Joannes Szmierlith, Albertus Gostrzymski, Martinus Wrobl, Mathias Szytharz, Jacobus Kabacz, Mathias Dzieciebę, Gallus Solthys, quatuor hortulani, tabernator, cremati vini, subditi n. Jacobi Łążyński dicti Zielonka de integris mansis. *Fac. 10 fl. 7 gr. 1 solid.*

Kawieczyno. Clemens Mynduga, Albertus Minduga, Albertus Konieczka, subditi n. Martini Nalecz ex integris mansis.

Dupka, Scziech, Thomas Słaby, Barthek, hortulanus, tabernator, subditi Alberti Nalecz ex integris mansis.

Mathias, Leonardus subditus nobilium Bonaventurae, Valenini, Casparis, Mathiae Kawieczkich de integro manso. *Fac. 4 fl. 27 gr. 1 solid.*

Zambowo. Bartholomeus, Bienk, Mathias Krawiecz, Andreas Szomon, Josephus Forthel, Martinus Nawroth, Stanislaus Kosienek, faber, subditi n. Andreae Zambowski de integris mansis, duo hortulani.

Bartholomeus Maciorka, Mathias Gorni, Joan. Chodorek, Felix Chodorek, Laurentius Vasth, Throian, Jacobus Kaski, subditi n. Alberti Klonowski ex integris mansis et duo hortulani.

Sartores duo, tabernator, Blasius, Joannes Glymanka, Jacobus Szwiekoth, Mathias Pistor, subditi nob. Martini Nalecz ex integris mansis.

Piarko, Franciscus, hortulani duo, subditi n. Alberti Nalecz de integris mansis. *Fac. 17 fl. 3 gr. 2 sol.*

Osieczek. Stanislaus Kowal, Lubaska, Borowa, tabernator, subditi n. Alberti Nalecz de integris mansis.

Paulus Karczmarz, Bienk, Lubaska, Albertus Solthyssek, Joannes Zasadka, Nicolaus, hortulani duo, subditi n. Jacobi Łążyński dicti Zielonka.

N. Stauisl. Łosz de tribus mansis possessionatis et a quatuor hortulanis. *Fac. 7 fl. 14 gr.*

Summa parochiae Łążyno fac. 34 fl. 22 gr.

Dobreyewicze parochia.

Dobreyewicze. Russek, Sdun, Mathias Raczki, Jacobus Skiba, Albertus Panek, Laurentius Ozyath, Michael Kroc, Mathias Vielki, Stephanus Kęssy, Albertus Stapherek, Andryss, Joannes Draniczka, Joannes Konieczny, Gregorius Czarnik, Adam Krzoch, Jacobus Mikless, Mathias Wieczorek, Chlebowski, Simon Terski, Bartoss Koszka, Joannes Tryszk, Matis Skabay, Jacobus Russek, Bartholomeus Rupiolek, Thomas Vallak, Jurga Kostrewa, hortulani tredecim, faber, a cremato vini, tabernator, figulus, subditi reverendissimi episcopi Kułaviensis ex integris mansis, scultetus ab octo mansis. *Fac. 21 fl. 10 gr. 1 sol.*

Zlothoria parochia.

Zlothoria. Miodek, Korpai, Brzuch, Groch, Andrzej, Żylk, Bras, Kosmider desertatus peste, Quasznik, piscator, omnes ex integris mansis, molendinator a duobus rotis korzeczne, a sera. *Fac. 5 fl. 27 gr. 1 sol.*

Nova wiesz. Rusly, Messyk, Miodek, Czurlek, Gromek, tabernator, ex integris mansis. *Fac. 3 fl. 5 gr. 1 sol.*

Gumowo. Maczko, Czegielkowa, Puchala, Pierzchala, Vit, Dubiel, Kithka, scultetus de duobus mansis, molendinator a duabus rotis alias korzeczne, omnes ex integris mansis. *Fac. 6 fl. 2 sol.*

Crobia. Dziadzo, Lyatoss, Vitalis, Kithka, Jadam, Petrus, Sosthel, Przeski, Janthos, Wlodarz, hortulani quatuor, tabernator, molendinator a duabus rotis korzeczne. *Fac. 5 fl. 2 sol.*

Summa parochiae Zlothoriae 22 fl. 4 gr.

Żylyno—pestis viget.

Dzialyn parochia.

Dzialyn. Valentinus Roslan, Scultetus Jagielka, Andreas Kazuba, Andreas Scamdziey, Laurentius Geglo, Jadam, Stephanus Czarnus, Martianus Koth, Michael Pająk, Valentinus Gonich, Jacobus Rosochaczki, Petrus Borzyminski, Gregorius Marchewka, Petrus Kreczyrey, Petrus Chmiel, Blasius Sobieray, Stanislaus Bombalka, Albertus Dorazala, Chroboth, Petrus Biczek, Jacobus Labecz, Thomas Wrzal, Mathias Falk, Mathias Czychoss, Mathias Kosthera, Bartholomeus Vypych, Simon Smalek, Alexius Farmuska, Petrus Ozga, Janek, Albertus Castellia, Gregorius Gąsior, Albertus Czepero. Mathias Cholewa, Januss Kisziel, Mathias Nawroth, Mathias Slomian, Gregorius, Joannes Vąchala (2 desertati), omnes de integris mansis, hortulani quatuor, faber, tessarz, molendinator, tabernator, strycharz, lożny, kopacz, ab inquilino, a duobus piscatoribus, subditi magnifici dni Pauli Dzialinski castellani Slonensis. *Summa 23 fl. 13 gr.*

Vielkie. Stanislaus Bachor, Petrus Pyaczek, Joannes Placzek, subditi n. Mathiae Vieliczki de integris mansis

Kubas, Slapa, subditi n. Erasmi Vieliczki de integris mansis et ab uno tabernatore.

N. Agnes uxor n. Alberti Vielliczki de uno manso.

N. Joannes Vieliczki Sterna, de quatuor mansis et ab uno hortulano.

Joseph, Vawrzyniecz, Mat. Kaszka, Andr. Kaszka, Albertus Komeczka, Adam Falk Jacobus Falk, Nowak, Nowakowicz, Michalek, Joannes Falk, Simon Begiel, Gogath, Skabay, subditi

magnifici dni Michaelis de Działyn, omnes ex integris mansis.
Fac. 13 fl.

Summa parochiae Działyn facit 36 fl. 16 gr.

Mazowshe parochia.

Mazowshe. Urban, Falk, Albertus, Dobrogost, subditi nob. Alberti Mazoweczki, de integris mansis, hortulani 4.

Andreas Vierzgał, Franciscus, Marek Karczmarz, faber, 4 hortulani, subditi n. Jacobi Mazoweczki de integris mansis.

Michael Klom, Piothrucha, Joannes Gaida, Paulus Krayewski, Stephanus, Simon, Thomas, Michael Chwał, Mathias, Martinus, hortulani viginti, duo molendinatores, a duobus rotis korrzeczne, a cremato, a tabernatore, subditi n. Bartholomei Vylk, ex integris mansis.

Tabernator subditus n. Jacobi Mazoweczki de taberna.

Petrus Pietka, Kierk, Bieliss, Kruczywa, hortulanus, subditi n. Andreae Mazoweczki ex integris mansis.

Martinus Czupkowicz, Mathias Rathay, sutor, tabernator, subditi nob. Nicolai Czerski ex integris mansis; item Kosthka, subditus nob. Joannis Szwiethoslawski dicti Szierota. *Fac. 17 fl. 18 gr.*

Kwaskowo. Klossek, Pyszny, Bambala, Koz, Klimek, Vachala, Bednarz, Leman, Kostka, Sukowski, Jaroniek, Varchol, Szudło, Zur, Kerth, Broda, Zasathko, Piotr, Vawrzyniecz, Czeran, Szuchy, hortulani quinque, vagi sex, tabernator, molendinator, faber, subditi mag. Michaelis Dzialinski ex integris mansis.
Fac. 14 fl. 21 gr. 1 sol.

Kyaskowiecz. Hortulani tres. *Fac. 6 gr.*

Zwiethoslawie. Lucas Symankowicz, Petrus Szywillo, Joannes Sottillo, Joannes Wessolek, Adam Digam, Simon Komzał, Bienk, Michal, subditi n. Joannis Szwiethoslawski de integris mansis, quinque hortulani, faber.

Joannes Gbur, Jacobus Kobus, Martinus Szyper, hortulani tres, subditi n. Andreae Szwiethoslawski de integris mansis.

Andreas Baran, Kielian, Mathias Vyrwał, hortulani quatuor, subditi n. Sebestiani Szwiethoslawski de integris mansis.

Martinus Slomiany, Joannes Skowron, Gregorius, hortulani tres, subditi n. Joannis Szwiethoslawski Gorny dicti de integris mansis.

- N. Balthazer Szwiethoslawski de tribus mansis et ab uno hortulano. *Fac. 11 fl. et 23 gr.*
- Liciessewy**, Zobieray, Albertus Koziel, Crawiecz, Slaby, Piesczyk, Odmigabka, Skabay, Rybka, Granczek, Marczynek, Syman Falk, Stassek, Rozsek, Kroc, Pagala, Dominik, Przybyl, Falk, tabernator, subditi mag. Michaelis Dzialinski ex integris mansis. *Fac. 10 fl. et 12 gr.*
- Piotrkowo**, Joannes subditus n. Jacobi Mazoweczki de integro manso et a duobus hortulanis.
- Szmies, Matys, Thaczka, Mikolayek, Jurek, Albertus Thaczkowicz, Domzal, hortulani sex, subditi n. Mathiae et Christopheri Piotrkowski de integris mansis. *Fac. 4 fl., 29 gr. et sol.*
- Niedzwiecz**, Bartholomeus Wlodarz, Simon Vawrowicz, Joannes Symanowicz, et duo hortulani, subditi n. Erasmi Lochoczki de integris mansis. *Fac. 1 fl. 24 gr.*
- Stalmierz**, Mikołaj, Jakub, Vithek, Wyączkowicz, Vocziech, Kowal, Stanisław, Solthys, hortulani tres, taberna devastata, molendinum ex parte mag. Michaelis Dzialinski ab una rota korzecznę, ex integris mansis. *Fac. 5 fl., 1 gr. et 1 sol.*
- Klonowo**, hortulani 8, tabernator. *Fac. 28 gr.*
- Summa parochiae Mazowsze facit 67 fl., 13 gr. 1 sol.*

Czernikowo parochia.

- Czernikowo**, n. Albertus Borzyski de advocatia Czernikowo, de 5 mansis et ab uno hortulano.
- Joannes Bąbaliczski, Joannes Krawiecz, Jacobus Pysny, Szmiessek, Bartholomeus Faber, Albertus Kowalczyk, Lyskowa vidua, Michael Konieczka, Joannes Lyska, Blasius Dussyk, Lucassowa vidua, Stephanus Kopecz, Mathias Novak, Mathias Uliczny, Stanislaus Kothaska, Joannes Kiez, Gregorius Liska, Laskowa vidua, hortulani decem, cauponatores 2, a vino cremati, sartor, subditi reverendissimi episcopi Plocensis ex integris mansis. *Fac. 14 fl. et 16 gr.*
- Czernikowo minor**, Nicolaus Dura, Jacobus Sypek, Albertus Regula, Erasmus Konieczka, Gregorius Kaczmarz, Albertus Ukleya, Albertus Skonieczny, Barthe, Alexius, Marek sthary, Mathias, Stanislaus Beski, Chudziewska vidua, Joannes Wlodarek, hortulani 2.
- Zródła dziejowe.—T. XII.

tulani septem, taberna, subditi n. Nicolai Czerski de integris mansis, molendinator. *Fac. 8 fl., 29 gr. et 1 sol.*

Zembowiecz, Mathias Saula, Albertus Byrys, Adam Pychowicz, Andreas Szobak, Valentinus Uliczny, Piesk Kaczmarz, Mathias Zolthys, Mathias Pothykala, Joannes Ochlan, Albertus Vahsala, Andreas Deczek, Martinus Barthnik, tabernatores duo, hortulani septem, figulus, subditi gnosí Nicolai Dzialinski de integris mansis. *Fac. 8 fl.*

Bobrowo (obecnie Obrowo), Albertus Vypych, Mathias Sokol, Joannes Pieczarka, Joannes Kaczmarz, Martinus Tallo, Andrzej, Joannes Kalysz, Josephus, Bartholomeus Kowalik, Jacobus Sokolowicz, Joannes Mrczek(?), Joannes Barthnik, tabernator, subditi gnosí Nicolai Dzialinski ex integris mansis. *Fac. 7 fl. et 15 gr.*

Wlecz (dziś Włęcz), Laurentius Kozuch de manso, subditus n. Jacobi Szyrakowski.

Valentinus Popielnik subditus n. Joannis Szyminski de uno m. Jac. Thubel subd. n. Franc. Suminski ex int. m.

Voith subditus Petri Suminski ex integro manso. *Fac. 2 fl. 6 gr. et 2 sol.*

Nowogrod Suminskich, Mathias, Nicolaus, subditi n. Bartholomei Dębski quasi de mediis mansis.

Joannes, Albertus, subditi n. Jacobi Sirakowski de integris mansis.

Albertus Gembka, Joannes Nino, subditi n. Joannis Suminski de integris mansis et ab uno tabernatore.

Mazurkowa subdita n. Petri Suminski de uno manso.

Sthassek, Paulus Marschalek, subditi n. Francisci Suminski ex integris mansis. *Fac. 4 fl., 25 gr. et 1 sol.*

Vithowąsz, Paulus Zamb, Petrus Zamb, subditi n. Joannis Suminski de integris mansis.

Phalk, subditus n. Petri Suminski de integro manso.

Voleczka, subditus n. Vincentii Suminski de integro manso.

Mathias Siepielak, subditus n. Francisci Suminski de uno manso.

Mathias Wrask, Casper Biały, subditi n. Stanislai Sawiczki, Sigismundi Smarzewski et Thomae Balymski ex integris mansis.

Fac. 3 fl., 26 gr. et 2 sol.

Steklno maior, Paulus Sziarmo, Gregorius Sziarmo, Andreas Dupka, Andreas Sobieray, subditi n. Vincentii Suminski de integris mansis, hortulanus.

Vincentius, Tkacz, Joannes Golek, Franciscus Golek, Kakowa vidua, hortulanus unus, faber, tabernator, subditi n. Francisci Suminski de integris mansis.

Joannes Gallama, Bienk, Thomas Niegier, Valentinus Niegier, Paulus, subditi n. Alberti et Jacobi Steklenski de integris mansis.

Fac. 8 fl., 11 gr. et 1 sol.

Steklno minor, Joannes Golek, Franciscus Golek, Nakowa vidua, subditi n. Martini Nalecz de integris mansis.

Mathias Papus, Mathias Glynianka, subditi n. Alberti Nalecz de integris mansis.

Joannes Bielasz, Andreas Konieczka, Gregorius Skorka, Laurentius Piszczek, Bartholomeus Molich, hortulani quatuor, tabernator, subditi n. Petri Lochoczki ex integris mansis.

N. Mathias Brzeszynski de 2 mansis. *Fac. 7 fl., 14 gr. et 2 sol.*

Osowka, Martinus Krupa, Szwienthek, Simon Manka, Joannes Vaganeczki, Thomas Konieczka, Martinus Raczki, subditi n. Joannis Zboyemski de integris mansis, tabernator.

N. Petrus Szupski de sex mansis. *Fac. 7 fl. et 2 gr.*

Summa parochiae Czernikowo facit 72 fl. 16 gr.

Sumino parochia.

Sumino, Valentinus Gierczyk, Venceslaus Gierczyk, Petrus Sykiel, Martinus Czudnik, Valentinus Czybula, Bartholomeus Koska, subditi n. Bartholomei Dempski de integris mansis et a tribus hortulanis.

Simon Kaczmarz — non solvit, Paulus Messik, Martinus Sydlyk, quinque hortulani, subditi n. Jacobi Szyrakowski de integris mansis.

Stephanus Czielec, Jacobus Tracz, Gregorius Zylka, Andreas Novothka, subditi n. Joannis Suminski de integris mansis, hortulani tres, tabernator.

Joannes Giero, Martinus Greda, Simon Longa, hortulani 2, subditi n. Petri Suminski de integris mansis.

Sebastianus Tatal, subditus n. Francisci Suminski.

Albertus Cziuk, Joannes Vawrika, hortulanus, subditi n. Thomae Balinski ex integris mansis. *Fac. 11 fl. 26 gr. et 2 sol.*

Jankowo, Valentinus Wlodarek, Martinus Symankowicz, Martinus Kaczmarz, Blasius Rynkowicz, Martinus Gothsalik, Petrus Ko-

nieccka, Andreas Slywka, Andreas Barthnik, Albertus Szwierczikowicz, Kdath, Joannes Cholewa, Jędrzyczka, Joannes Sokol, Pétrus Gothsalik, Albertus Kołodzieyczek, Felix Kołodzieyczek, Michael Kida, Wieprzek, tabernator, subditi n. Martini Jankowski ex integris mansis. *Fac. 10 fl. 12 gr.*

Summa parochiae Sumino facit 22 fl. 8 gr. et 2 sol.

Kikol parochia.

Kikol, Thomas Lopata, Simon Obzdygarsthka, Martinus Parowa, Michael, Alexius, Paulus Baba, Dorsz, Carp, Martinus Kozdroy, Pera, Troska, Zdun, Stanislaus Lopaczic, Petrus, hortulani septem, tabernae duae, subditi n. Georgii Moszczenski de integris mansis.

Joannes Chodorek, Simon Drost, Martinus Drost, Andreas Viehecz, Paulus Czieski, Biernat, Laurentius, Andreas Konathowski, Jacobus Zylka, Andreas Vaga, Mathias Voznicza, Jacobus Bank, hortulani sex, tabernator, faber, subditi n. Jacobi Orłowski ex integris mansis. *Fac. 16 fl., 17 gr. et 1 sol.*

Zayezierze, Stephanus Włodarz, Andreas Jaduka, Michael, Paulus, Jacobus, Albertus Talarek, Mathias Gregorczyk, Albertus Vaszkowicz, Andreas Stary, Nicolaus, subditi n. Jacobi Moszczenski, de integris mansis. *Fac. 5 fl., 16 gr. et 2 sol.*

Mosczone, Casper desertatus, Albertus Vado, Mathias Spichala, Blasius, Thomas, Gregorius Gaida, Gregorius, hortulani duo, subditi n. Stanislai Moszczenski ex integris mansis.

Molenda, Cholewa, Pithka, Ollexi, Chorąży, hortulani tres, molendinator, subditi n. Raphaelis Moszczenski de integris mansis.

Martinus Molka, Thomas, subditi n. Alberti Moszczenski de integris mansis.

Czioluchowo, Joannes Oszych, Paulus Skonieczka, Petrus, Paulus, Stanislaus, Urbanus, Gregorius Cieśla, Valentinus Vabik, Paulus Obiadek, Bruzy, hortulani tres, tabernator, subditi n. Petri Suminski de integris mansis. *Fac. 6 fl., 4 gr. et 2 sol.*

Sykorze, Gregorius Vilk, Brozy, subditi n. Joannis Klonowski de integris mansis, a molendino de 2 rotis, duo hortulani. *Fac. 2 fl., 1 gr. et sol.*

Goluchowo, Mathias Pizdek, subditus n. Bartholomei Goluchowski de integro manso, ab uno hortulano. *Fac. 18 gr. et 2 sol.*

Volyeczyno, nobiles Albertus, Stanislaus, Joannes, Petrus fratres germani, Mathias, Petrus patruels ab 1 manso.

N. Andreas Kozyrowski de 1 manso.

N. Paulus Zagayewski de 1 manso.

N. Stanislaus Voleczki de medio altero manso et ab uno hortulano.

N. Stanislaus Voleczki una cum filiaastro suo de duobus manskis.

N. Stan. Voleczki dictus Broczki de uno manso. *Fac. 3 fl. et 2 gr.*

Brzezyno, Venceslaus Kownathka, Gregorek, Stanislaus Karczmarz, Mistha, Janek Kownathczyk, Mathias Barthnik, Lucas Dolczych, subditi n. Adami Brzezynski de 6 manskis integris, septimus de medio manso, de 2 hortulanis.

Martinus Gnath, subditus n. Andreae Brzezinski de integro manso.

Molendinator ab una rota alias walne.

Summa parochiae Kikol facit 47 fl. et 23 gr.

Grodzen parochia.

Grodzen, n. Joannes Rzesotarski de 3 manskis per 12 gr. et de uno hortulano.

Albertus Kraska, Paulus Smaluga, Leonardus Kluyek, hortulani duo, subditi Jacobi Mazoweczki.

Andreas Slabicz, Mathias Wiek, hort. duo, taber., subditi nob. Annae Widlinska ex int. man.

Tibura, Mathias Quass, Mathias Gaida, Joannes Molak, Martinus Rzesothko, Gregorius Trzcynski, Thomas Piotrowicz, Maczieyek, Joannes Bisiorek, Andreas Brzythwa, Albertus Zaddo, Albertus Zassada, Albertus Kowalczyk, Marczynek, Martinus Niedbala, hortulani quatuor, tabernator, subditi n. Michaelis Grodzenski de integris manskis.

Stanislaus Jadamek, Stanislaus Golenia, Jacobus Debka, hortulani tres, subditi Petri Szwiethoslawski de integris manskis.

Item tres subditi n. Jacobi Orlowski de 3 manskis possessionatis. *Fac. 17 fl. 7 gr. 1 sol.*

Krostkowo parochia.

Krostkowo, Jacobus Zak, subditus n. Jacobi Makoveczki de uno manso et duo hortulani.

Zolthys subditus Valentini Murzynowski de integro manso et ab uno hortulano.

Joannes Klab subditus Joannis Płeczki de integro manso. Molendinator de una rota walne. *Fac. 2 fl. et 20 gr.*

Vidlno, Andreas Nadolny, subditus n. Pauli Vozniczki de integro manso, a 2 hortulanis.

Albertus Boyanek, Petrus Vaga, Bierniek, Valentinus Czaika, Martinus Korman, subditi n. Andreae Szyrakowski de integris mansis, hortulani duo.

Adam, Petrus, hortulani duo, subditi n. Annae Vidlenska ex integris mansis. *Fac. 4 fl., 9 gr. et 2 sol.*

Lubowcz (obecnie Lubowice), n. Paulus Luboveski de 2 mansis et a tribus hortulanis.

N. Mathias Luboweski de 1 manso et ab uno hortulano.

N. Laurentius Kovalewski de Lubowcz de 1 manso et ab uno hortulano.

N. Troianus Jarczewski de 1 manso.

N. Hedvigis Luboweska de medio manso.

Nobiles Valentinus, Albertus et Stanislaus Lubowsczy de 2 mansis. *Fac. 3 fl. et 10 gr.*

Summa parochiae Krostkowo facit 10 fl., 9 gr. 2 sol.

Karnkowo parochia.

Karnkowo, Valentinus Dupka, Joannes Selyga, Stephanus Vilin, Andreas Byczka, Jacobus Safraniecz, Jacobus Russek, hortulani, tabernator, subditi n. Stanislai Karnkowski de integris mansis. Mathias Nędza, Joannes Popek, Stanislaus Słomka, Petrus Czychowlas, Franciscus Będa, Sebastianus Chabel, Josephus Spichala, Joannes Smolnik, Nicolaus Spernal, Andreas Pekala, hortulani septem, tabernator, subditi n. Joannis Karnkowski ex integris mansis. *Fac. 10 fl., 12 gr. et 2 sol.*

Makowcz (dziś Makowiec), n. Stanislaus Makoweczki de medio tertio manso.

Casper, Mathias, Joannes Ratay, subditi n. Jacobi Makoweczki de integris mansis, hortulani quatuor, tabernator.

N. Mathias Pomianowski de 1 manso.

N. Hedvigis Lubczynska de 2 mansis. *Fac. 4 fl. 16 gr.*

Chodoransk, Mathias Broda, Joannes Gdak, Joannes Sutor, subditi n. Sbignei Chodorąski de integris mansis.

Chphast, Bartheke, subditi n. Stanisłai Malisewski de integris mansis.

Andreas Sczerbik, Martinus Prawdzyk, Joannes Kula, subditi n. Petri Chodorąski de integris mansis.

Paulus Zywiecz, Gregorius Lidinia, subditi n. Stanisłai Chodorąski de integris mansis. *Fac. 5 fl., 16 gr. et 2 sol.*

Janciewo (do Kolankowa). N. Joannes Kolankowski de uno manso.

Chlebowo, n. Jacobus Chlebowski de medio altero manso.

N. Bartholomeus Chlebowski de medio manso.

N. Stanislaus Chlebowski una cum fratribus de manso.

Jacobus Krethkowski una cum filiastro suo de medio manso. *Fac. 42 gr.*

Lankie, Paulus, Martinus, Simon, Vidua Włodarzowa, Joannes Szczepanowicz, Albertus Gaida, hortulani duo, subditi gnosi Mathiae Orłowski quasi de mediis mansis. *Fac. 1 fl. 24 gr.*

Jarczewo, n. Troianus Jarczewski de 2 mansis, de uno hortulano.

Nobiles Bartholomeus et Valentinus Jarczewski de 2 mansis et a 2 hortulanis. *Fac. 54 gr.*

Viadome, n. Martinus Kolankowski de 1 manso.

Nagorzyno, n. Joannes Nagorzynski filius Bartholomei de uno manso cum medio.

N. Petrus Nagorski una cum fratribus suis de medio manso. *Fac. 24 gr.*

Kolankowo, Mathias subditus n. Adae Kolankowski de integro manso, hortulanus.

N. Anna Kolankowska de integro manso et ab uno hortulano.

N. Helena Kolankowska de medio manso. *Fac. 1 fl., 8 gr. et 2 sol.*

Szroki, n. Troianus Jarczewski de 1 manso.

Cebriśsewo, Joannes Konieczka, Jacobus Kabas, Laurentius Dygas, Jacobus Wieprzek, hortulani tres, subditi n. Floriani Roszczysewski de integris mansis. *Fac. 2 fl., 12 gr. et 2 sol.*

Summa parochiae Karnkowo facit 30 fl., 12 gr. et 1 sol.

Czepien ex Rus (?) parochia.

Czepien, Mathias, Albertus Michalowicz, subditi n. Joannis Czepinski de integris mansis et tres hortulani.

Paulus Viżyk, Nicolaus Czubek, Valentinus Lukassewicz, hortulani duo, subditi n. Zophiae Czepienska de integris mansis.

Mathias Krol, Thomas Pera, Jacobus Milowski, subditi n. Martini Czepinski de integris mansis.

Joannes Barthossowicz, subditus n. Erasmi Lochoczki de integro manso. *Fac. 5 fl. 10 gr.*

Kawno, Blasius Barthkowicz, Martinus Kruczkowicz, hortulanus unus de Czepien, subditi gnosi Erasmi Lochoczki. *Fac. 1 fl., 5 gr. 1 sol.*

Rudzowsk, Nowak, Ray, Mathus, Sobien, Zayącz, Jadam, Ozarthy, subditi n. Joannis Murzynowski de integris mansis et tres hortulani. *Fac. 4 fl., 14 gr. et 2 sol.*

Zboyno maior, Bartholomeus subditus n. Joannis Oshowski de uno manso.

Franciscus, Lucas, Stanislaus Baran, Petrus, Albertus Gosz, Martinus Szurda, Simon Wrobl, hortulani quatuor, tab. mo-lend. subditi n. Simonis Zboyenski de integris mansis. *Fac. 5 fl., 15 gr. et 1 sol.*

Zboyno minor, Jacobus Solthys, Simon Pawlowicz, Thomas, Mikolayowa vidua, Brzeskowa vidua, Falk, faber, hortulani quatuor, tabernator, subditi n. Stanislai Klonowski de integris mansis. *Fac. 4 fl. et 2 gr.*

Summa parochiae Czepien fl. 20 et 17 gr.

Ostrowite parochia.

Ostrowite, Albertus Korzonek, Joannes Niedbala, Andrzej, Albertus Russek, subditi n. Felicis Ostrowiczki de integris mansis et 2 hortulani et de taberna, et a melifice.

Combusti: Nicolaus Domzal, Albertus Mazur, Mathias Skiba, Paulus, sunt liberi. *Fac. 2 fl., 24 gr. et 2 sol.*

Sczepanki, Sthazek, subditus n. Martini Dussota de uno manso et a 4 hortulanis.

N. Venceslaus Strozewski de medio manso.

N. Laurentius Sczepankowski de 1 manso et ab uno hortulano. *Fac. 1 fl., 14 gr. et 2 sol.*

Qwiaszno molendinator ad Sierpcz. Martinus molendinator a 2 rotis alias walne 48 gr. solvit.

Summa facit parochiae Ostrowite 5 fl., 27 gr. et 1 sol.

Sudragi parochia.

Sudragi, Joannes Dybala, Nicolaus Krypa, Lucas Vosciek, Jacobus Mazgay, Gregorius Pustella, Andreas Nabirus — mortuus, Domagala, subditi n. Andreae Tulochowski, quinque hortulani, mellificiarius.

Joannes Sciérka, Wieczorek, Joannes Paszych, Andreas Podynek, hortulani duo, subditi n. Petri Sudraski de integris mansis, Augustinus molendinator. *Fac. 7 fl., 29 gr. et 2 sol.*

Dobaczewo, n. Paulus Dobaczewski una cum fratribus suis de 1 man.

Kokosczyno, n. Gallus Szmiechowski una cum fratribus suis de medio manso

N. Mathias Kokosynski una cum fratribus suis de uno manso cum medio.

N. Albertus cum Mathia fratre suo Kokosinski de uno manso. *Fac. 1 fl. 6 gr.*

Szmiechy, n. Gallus Szmiechowski de 1 manso et ab uno hortulano. Joannes Brdyk, subditus n. Adami Szmiechowski de medio manso.

Joannes Galga, Nicolaus Szwygon, Albertus Thworek, tabernator, subditi n. Joannis Szmiechowski quasi de mediis mansis. *Fac. 1 fl. 3 gr.*

Summa parochiae Sudraży 10 fl., 22 gr. et 2 sol.

Vithowo ex Chelmicza parochia.

Vithowo, Szczesny, Stanislaus Włodarz, Szwiethek, Jacobus Golozewski, Gromek, Stanislaus Trczyk, Jacobus Mieniecz, Bartholomeus Sobak, hortulani tres, duo rotifices, molendinator ab una rota korzeczne, subditi n. Michaelis Lasoczki ex integris mansis. *Fac. 5 fl., 5 gr. 1 sol.*

Lochoczyno, Mathias Seplinski, Jan, Mathias Sczurek, Lucas Solthys, Bartholomeus Philip, Paulus Robak, Stanislaus Zegadlo, Joannes Gaya, Szwiethek Golota, Augustinus Brozyna, Stanislaus Ratusny, Petrus Szczesny, hortulani quinque, tabernator,

faber, sartor, mellificiarius, subditi n. Sebestiani Lochoczki de integris mansis. *Fac. 7 fl. et 18 gr.*

Summa huius parochiae facit 12 fl., 23 gr. 1 sol.

Oppidum Nowa Nieschewa. Proconsul et consules civitatis solverunt exactionem civilem in duplo, cuius fl. 76 gr. 24. It. ab artificibus fl. 11 gr. 26, ab sociis 26 gr., a vagis etc. inquilinis 33 fl. 6 gr., Judaei 6 fl., Schotowie 2. Ducillorum prima rata 111 fl. 10 gr., 2-da rata fl. 71 gr. 15, 3-a rata fl. 77 gr. 15, 4-a rata fl. 83. *Summa fac. 589 fl. 20 gr.*

Nowogrod parochia.

Nowogrod, Zlotheck, Barthos, Voitheck, Kalych—nowo osadzony—liber, Szudwa, Zulawa, tabernator.

Joannes Bonieczki lemanus pecuniarius intra metas libertatis manens in tribus mansis liber, duo sartoress, scultetus a 2 mansis, subditi reverendissimi episcopi Kuiaviensis de integris mansis. *Fac. 4 fl., 19 gr. et 1 sol.*

Macieykowo, Baran, Burdek, Dura, Przybielick, Czarnuch, Benk, Slezak, Jurha, Jadam, tabernator, inquilina, scultetus a 2 mansis, subditi reverendissimi episcopi Kuiaviensis ex integris mansis. *Fac. 7 fl. et 4 gr.*

Vegiersk, Mathias Zablotny, Mathias Kalich, Andreas Symanek, Vociech Drzych, Simon Nadolny, Vocziech Zassada, Jan Krawiecz, Mikołay Szykora, Alexius, Mathias Vieczorek, Stanislaus Persz, rola pusta—chlop ucziek, Michał Czuryło, tabernator, a cremato, faber, 4 hortulani sculteti, hortulani 3, scultetus a 2 mansis. *Fac. 9 fl. et 10 gr.*

Rudaw, Kąlich, Federek, Krzywda, Kraczala, Karczmarz, Porsz, Stary Kowal, Liska, Gawel, Dzadzo, Royek, Zassadka, tabernator, faber, hortulani quatuor, vagi tres, molendinum Bierziel a duabus rotis, scultetus a 2 mansis, subditi reverendissimi episcopi Kuiaviensis de integris mansis. *Fac. 10 fl. et 22 gr.*

Pomorzany, Jacobus, Surteka, Gregorek, molendinum. *Fac. fl. 1 g. 20.*

Summa parochiae Nowogrod facit 33 fl., 15 gr. 1 sol.

Cziechoczino parochia.

Cziechoczino, Dobrosseck, Stempnecz, Mikołay, Michałek, Marczyn, Slomka, Lyssek, Kulka, Barthnik, Zassadka, Sybilka, Sobie-

rak, Jakubek, Ryło, Kielbaska, hortulani reverendis. episcopi Kuiaviensis 5.

Laicorum hortulani 3, sartores duo, scultetus a tribus manskis, tabernator.

Czayka molendinator a 2 rotis korzeczne.

Molendinum Nadolny a 2 rotis korzeczne.

Molendinum Szek, una rota korzeczne, a cremato vini, subditi reverend. episcopi Kuyaviensis ex integris manskis. *Fac.* 13 *fl.* et 18 *gr.*

Łążynek, Thomas Brisz, Michael Porosz, Martinus Cholewa, Gumno, Jacobus Dziadek, tabernator, a cremato vini, scultetus a tribus manskis, pellifex, hortulanus unus, Joannes Kissiel non solvit, subditi reverend. episcopi Kuiaviensis de integris manskis. *Fac.* 5 *fl.*, 15 *gr.* 1 *sol.*

Malshyce, Urbanus, Jacobus, Thomas, Mathias Kowal, Marcus Nowak, Kasper Szwieczk, Jędrzeyek, Lieznik Petrus, Bartholomeus Staskowicz, Brzossek, Blasius Rzenik, Joannes Karczmarz, tabernator, hortulani tres, subditi reverendis. episcopi Kuiaviensis ex integris manskis, scultetus a 3 manskis sine quarta. *Fac.* 9 *fl.* 23 *gr.*

Mileszewy, Golinna, Gorczyca, Frycza, Nicolaus Klathka, Vitus, Kessy, Krawczyk, Soyko, Vyth, Karczmarz Voiciech, Plewa, Sowa, Prokop, Pelka, Ogonek, Konczal, Gayda, Klyka, Kruška, tabernator, hortulani tres, a cremato, faber, sartor, sutor, scultetus a 4 manskis, subditi reverend. episcopi Kuiaviensis de integris manskis. *Fac.* 14 *fl.*, 6 *gr.* et 2 *sol.*

Mierzyno, Georgius Tolibowski stolnik Brzeski a 2 hortulanis.

Nowa wiesh, Mathias Dziadek, Jadam, Andreas Kolosha, Stanislaus Piskath, Stanislaus Klimek, Albertus Miessalla, Joannes Chroboth, Jacobus Kaczmarz, tabernator, hortulani quatuor, inquilina, sartor, scultetus a 2 manskis, subditi reverend. episcopi Kuiaviensis. *Fac.* 6 *fl.*, 27 *gr.* 1 *sol.*

Młyniec, Plossan, Nicolaus Czolkosz, Grabowski, Vithowa vidua, Simon Roch, Joannes Szmiezek, Franciscus Kowalik, Stanislaus Kaczmarz, Urbanus, tabernator, hortulanus, inquilina una, molendinum Gierlach a 2 rotis korzeczne, scultetus a 2 manskis, subditi reverend. episcopi Kuyaviensis de integris manskis. *Fac.* 8 *fl.*

Summa parochiae Cziehoczyn facit 55 *fl.*, 14 *gr.* 1 *sol.*

Lieski, nobiles Mathias, Joannes, Jacobus Lieski de 1 manso, inclinina non solvit.

Sczerbino, n. Franciscus Sczerbinski de 1 manso et ab una rota korieczne.

Polychnowo, n. Stanislaus Polichnowski de medio manso possessionato et a 2 hortulanis.

Stharkowicz, n. Casper Starkowiczki de 4 mansis. *Fac.* 3 *fl.*, 6 *gr.* 1 *sol.*

Oppidum Skape, proconsul una cum consulibus suis oppidi Skape exactionem regalem schos solverunt 4 flor. It. ab artificibus: duo figuli, duo fabri, duo rotifices, sutor, duo sartores, inclinina, tres tabernatores. Ducilloum summa fl. 9 gr. 3, in *summa* 14 *fl.* 29 *gr.*

Oppidum Bobrowniki, proconsul una cum consulibus de Bobrowniki exactionem regalem schos 6 flor. et 12 gr., a cremato vini 24 gr., inquilini 3 fl., advocatia de 4 man. solverunt in *summa* 14 *fl.*, 12 *gr.* 2 *sol.*

Rybythwy, S. Mtis R. subditi octo solverunt de 6 man. mediis. Scultetus de 3 mansis.

	1530 ¹⁾ ,	1531,	1538,	1540.
	fol. 516,	f. 118,	f. 183,	f. 228.
Distr. Dobrinen., kmetonum continet. m.	254 ¹ / ₂ ,	272,	252,	265
nobilium	109,	114,	101,	106
scultetus	—	1,	—	—
„ Lipnensis, cmet.	432,	433,	411,	422
nob.	75 ¹ / ₂ ,	74,	72,	125 ¹ / ₂
scultet.	35 ¹ / ₂ ,	26 ¹ / ₂ ,	—	40 ¹ / ₂
„ Ripinensis, cmet.	302,	308,	286,	301
nob.	168,	174,	148,	162
scultet.	16,	16,	16,	—

	fl.	gr.
in an. 1578, Districtus Dobrin. summa sum.	140—	24
„ Lipnensis	210—	5
„ Ripinensis	182—	26
	533—	25

Exactiones civiles: Dobrzyn. m.	25
Lipno m.	20
Rypin fl.	30
Nieszewa m.	24
Bobrowniki m.	2

Summa pecuniar. exactionis 143—18

Summa summarum omnium generaliter pecuniarum totius ter. Dobr. fl. 677—13
primae ratae.

¹⁾ Lubo na okładce czytamy (pob. 30 na str. 514) r. 1578, jednak ten rok, widocznie późniejszą dopisaną ręką, jest błędny, jak świadczy rachunek, gdyż w dwóch ratach wybierane są podatki po 12 i po 8 gr. z łanu, co uchwalone było konstytucją z r. 1530. Nadto tożsamość nazwisk szlachty zagonowej w wykazie z r. 1530 utwierdza nas w przypuszczeniu, że się ten rejestr odnosi tylko do po-
mięzionego roku.

R. 1565 (ks. pob. 30—f. 405, 452, 492).

	Ripinen.	Lipin.	Dobrin.
Mansi subditor	840 $\frac{1}{2}$	884 $\frac{1}{2}$	510
nobilium	238 $\frac{1}{2}$	112 $\frac{1}{2}$	98 $\frac{5}{8}$
Hortulani et artifices . .	432	444	275
scultet. . . .	15	51	3
Molend. walny rot. . . .	6	13	6
manuales rot. . . .	30	32	14
tabernator. . . .	48	44	25
inquilini	—	—	6
Facit fl. 736—13.			

*Summa omnium praemissorum perceptorum terrae
Dobrinensis contrib. publ. an. 1565, facit per gr. 30
3096—3—15.*

1573 (ks. 30).

	Dobrz.	Lipnow.	Rypin.
Suma włók osiadłych . .	333 $\frac{1}{2}$	718 $\frac{3}{4}$ —808 $\frac{3}{4}$	687 $\frac{1}{4}$ —727 $\frac{1}{4}$
Suma włók folwarkow. .	89—96 $\frac{1}{2}$	98 $\frac{1}{2}$	224 $\frac{5}{6}$ —234 $\frac{5}{6}$
Suma ogrodników . . .	266—269	395—435	451—461
Suma rzemieślników . .	12	30—37	27
Suma karczem	18	50—58	44—47
Suma korzeczników . .	15	23—26	30—31
Suma walnych kół . . .	—	7	4
Suma co gorzałką szynkują .	—	3—5	—
Rudników 2, co żelazo czynią.			
Suma garnicy gorzałczanych .	—	3	—
Piła	—	1	—
Kuznicz 2, co żelazo robią.			